UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Svpplementvm Tertiæ Partis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

urn:nbn:de:hbz:466:1-38817

Visual Library

Th. 428.

D. 1

No.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

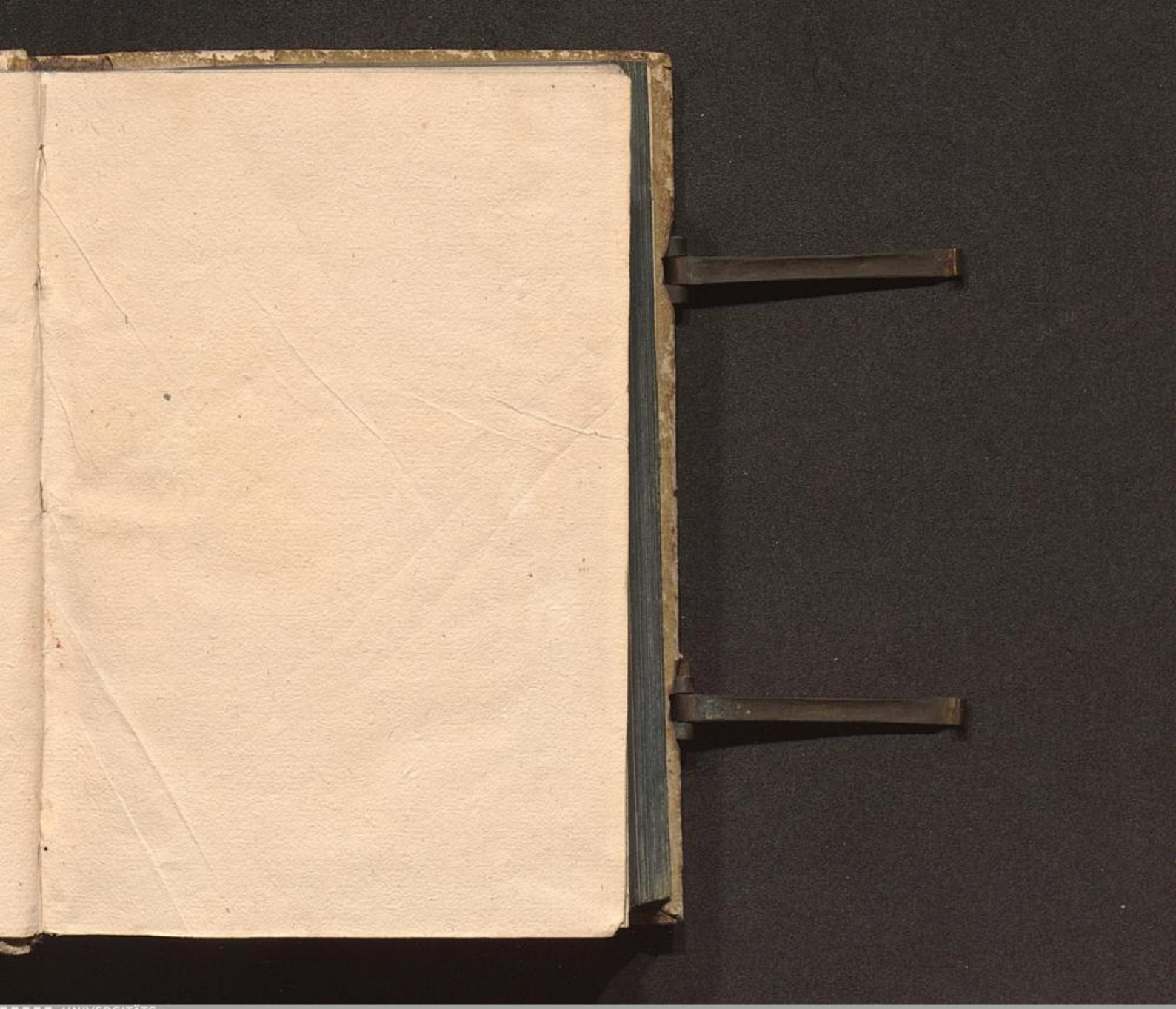
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

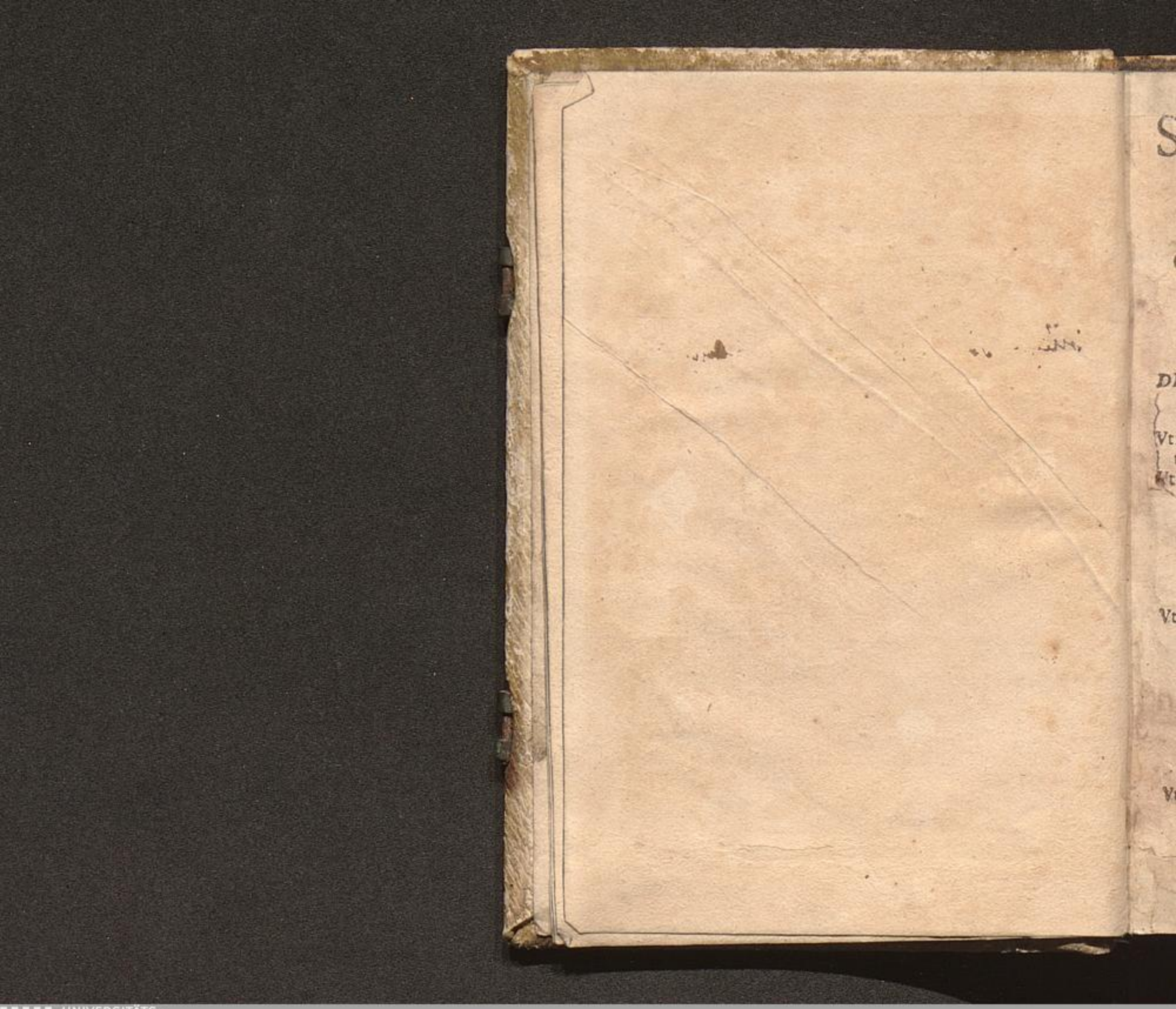

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SVPPLEMENTI
TERTIÆ PARTIS
Quæstionum & Articulorum
INDEX.

Ex Bibl. Soc. Jesu. Paderbornensis

DE PARTIBVS POENITENTIAE IN SPECIALI: & primo de contritione. Quæstio prima.

Vtrum contritio sit { dolor de peccatis assumptus? art. 1
actus virtutis? 2
Vtrum attritio possit fieri contritio? 3

De obiecto contritionis. Quæstio 2.

Vtrum { homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa? 1
contritio esse debeat de originali? 2
de omni actuali peccato debeamus conteri? 3
de peccatis futuris quis debeat conteri? 4
homo debeat conteri de peccato alieno? 5
de singulis mortalibus requiratur contritio? 6

De quantitate contritionis. Quæstio 3.

Vtrum { contritio sit maior dolor, qui esse possit in natura? 1
possit esse nimis magnus contritionis dolor? 2
debeat esse maior dolor de vno peccato, quam de alio? 3

De tempore contritionis. Quæstio 4.

Vtrum
- tota hæc vita sit contritionis tempus? 1
- expediat continue de peccato dolere? 2
- etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur? 3

De effectu contritionis. Quæstio 5.

Vtrum
- remissio peccati sit contritionis effectus? 1
- contritio possit totaliter tollere reatū pœnæ? 2
- parua contritio sit sufficiens ad deletionem magnorum peccatorum? 3

De confessione, & eius necessitate. Quæstio 6.

Vtrum
- confessio sit necessaria ad salutem? 1
- confessio sit de iure naturali? 2
- omnes ad confessionem teneantur? 3
- aliquis possit confiteri peccatū quod nō habet? 4
- statim teneantur confiteri? 5
- possit cū aliquo dispēsari, quod nō cōfiteatur? 6

De confessionis quidditate. Quæstio 7.

Vtrum
- Augustinus conuenienter definiat confessionē? 1
- confessio sit virtutis? 2
- confessio sit actus pœnitentiæ virtutis? 3

De ministro confessionis. Quæstio 8.

Vtrum
- sit necessarium confiteri sacerdoti? 1
- in aliquo casu liceat alijs, quàm sacerdoti confiteri? 2
- extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos, confessionem venialium audire? 3
- sit necessarium, quòd homo confiteatur proprio sacerdoti? 4
- aliquis possit alteri quàm proprio sacerdoti cōfiteri, ex priuilegio, vel mādato superioris? 5
- pœnitens possit in fine vitæ à quolibet sacerdote absolui? 6
- pœna taxetur secundum quantitatem culpæ? 7

De qualitate confessionis. Quæstio 9.

Vtrum confessio possit esse informis? 1
Vtrum oporteat confessionem esse integram? 2
Vtrum quis possit per alium vel per scriptum cofiteri? 3
Vtrum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem? 4

De effectu confessionis. Quæstio 10.

Vtrum confessio liberet à morte peccati? 1
Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna? 2
Vtrum confessio aperiat paradisum? 3
Vtrum confessio spem tribuat salutis? 4
Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita? 5

De sigillo confessionis. Quæstio 11.

Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit? 1
Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quam ad ea quæ sunt de confessione? 2
Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis? 3
Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione? 4
Vtrum ille qui scit aliquid per confessionem, & per alium modum, etiam possit reuelare illud? 5

De satisfactione & eius quidditate. Quæstio 12.

Vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis? 1
Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ? 2
Vtrum definitio satisfactionis in littera conuenienter ponatur? 3

De satisfactionis possibilitate. Quæstio 13.

Vtrum homo possit Deo satisfacere? 1
Vtrum vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere? 2

De qualitate satisfactionis. Quæstio 14.

Vtrum
- homo possit de vno peccato satisfacere sine alio? 1
- quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis ante contritis? 2
- valere possit satisfactio præcedens, postquam charitatem habuerit? 3
- bona facta extra charitatem sint in aliquo merito? 4
- opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium? 5

De his per quæ fit satisfactio. Quæstio 15.

Vtrum
- oporteat fieri satisfactionē per opera pœnalia? 1
- flagella præsentis vitæ sint satisfactoria? 2
- conuenienter enumerentur opera satisfactoria? 3

De suscipientibus hoc sacramentum. Quæstio 16.

Vtrum
- pœnitentia possit esse in innocentibus? 1
- sancti homines qui sunt in gloria, habeant pœnitentiam? 2
- angelus sit susceptiuus pœnitentiæ? 3

De potestate clauium. Quæstio 17.

Vtrum
- claues in ecclesia esse debeant? 1
- clauis sit potestas ligandi & soluendi? 2
- sint duæ claues, an vna tantum? 3

De effectu clauium. Quæstio 18.

Vtrum
- potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ? 1
- sacerdos possit remittere peccatum quoad pœnam? 2
- sacerdos per potestatem clauium possit ligare? 3
- sacerdos secundum proprium arbitrium possit ligare & soluere? 4

De

De miniſtris clauium. Queſtio 19.

Vtrum
- ſacerdos legalis claues habuerit? 1
- Chriſtus clauem habuerit? 2
- ſoli ſacerdotes habeant claues? 3
- etiam ſancti homines non ſacerdotes claues habeant? 4
- mali ſacerdotes vſum clauium habeant? 5
- hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati vſum clauium habeant? 6

De his in quos vſus clauium exerceri poteſt. Queſtio 20.

Vtrum
- ſacerdos poſſit
  - vti claue, quam habet in quemlibet hominem? 1
  - ſemper ſuum ſubditum abſoluere? 2
- aliquis vti poſſit clauibus in ſuum ſuperiorem? 3

De excommunicatione. Queſtio 21.

Vtrum
- incompetens ſit definitio excõmunicationis? 1
- Eccleſia debeat aliquem excommunicare? 2
- aliquis pro temporali damno debeat excommunicari? 3
- excommunicatio iniuſte lata, habeat aliquem effectum? 4

De his qui poſſunt excommunicare, & excommunicari. Queſtio 22.

Vtrum
- quilibet ſacerdos poſſit excommunicare? 1
- non ſacerdotes excommunicare poſſint? 2
- excommunicatus, vel ſuſpenſus poſſit alium excommunicare? 3
- aliquis poſſit ſeipſum, vel æqualem, vel ſuperiorem excommunicare? 4

An in aliquam vniuerſitatem ſententia excommunicationis ferri poſſit? 5

Vtrum ille qui ſemel eſt excommunicatus, excommunicari poſſit vlterius? 6

De participatione cum excommunicatis.
Quæstio 23.

Vtrum { excommunicato liceat communicare in pu corporalibus ?
participans excommunicato sit excommunic tus ?
participare cum excommunicato in casibus n conceſſis ſemper ſit peccatum mortale ?

De absolutione ab excommunicatione. *Quæstio* 24.

Vtrum { quilibet ſacerdos poſſit ſubditum ſuum ab ex communicatione abſoluere ?
aliquis poſſit abſolui inuitus ?
aliquis poſſit abſolui ab vna excommunicati ne, niſi abſoluatur ab omnibus ?

De indulgentia ſecundum ſe. *Quæstio* 25.

Vtrum { per indulgentiam poſſit aliquid remitti de po na ſatisfactoria ?
indulgentiæ tantum valeant, quantum pronu tiantur ?
pro tẽporali ſubſidio fieri debeat indulgentia

De his qui poſſunt indulgentias facere. *Quæstio* 26.

Vtrum { Sacerdos parochialis poſſit indulgentias fa cere ?
Diaconus poſſit indulgentias facere ?
Epiſcopus poſſit indulgentias facere ?
ille qui eſt in peccato poſſit indulgentias fa cere ?

De his quibus valent indulgentiæ. *Quæstio* 27.

Vtrum { indulgentiæ ſexiſtentibus in peccato mortali valeant ſreligioſis ?
ei qui non facit id pro quo indulgentia datu poſsit quandoque indulgentia dari ?
indulgentia valeat ei qui facit ?

De

De solemni ritu pœnitentiæ. Quæstio 28.

Vtrum { aliqua pœnitentia debeat duplicari, vel solemnizari? 1
solemnis pœnitentia iterari possit? 2
pœnitentia solemnis sit imponenda mulieribus? 3

De sacramento extremæ vnctionis. Quæstio 29.

Vtrum { extrema vnctio { sit sacramentum? 1
sit vnum sacramentum? 2
hoc sacramentum fuerit à Christo institutum? 3
oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti? 4
oporteat { oleum esse consecratum? 5
materiam huius sacramenti esse consecratam per episcopum? 6
hoc sacramentum habeat aliquam formam? 7
forma huius sacramẽti debeat proferri per orationem indicatiuam, & non deprecatiuam? 8
prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti? 9

De effectu huius sacramenti. Quæstio 30.

Vtrum { extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum? 1
sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti? 2
hoc sacramentum imprimat characterem? 3

De ministro huius sacramenti. Quæstio 31.

Vtrum { laicus possit hoc sacramentum conferre? 1
diaconi possint hoc sacramentum conferre? 2
solus episcopus possit hoc sacramentum conferre? 3

Qui-

Quibus hoc ſacramentum conferri debet, & in qua parte. Quæſtio 32.

Vtrum
- hoc ſacramentum
  - ſanis conferri poſsit?
  - debeat dari in qualit infirmitate?
  - dari debeat furioſis?
  - dari debeat pueris?
- in hoc ſacramento totū corpus debeat inungi
- conuenienter determinentur iſtæ partes gendæ?
- mutilati debeant inungi illis vnctionibus?

De iteratione huius ſacramenti. Quæſtio 33.

Vtrum
- hoc ſacramentum debeat iterari?
- in eadem infirmitate debeat iterari?

De ſacramento ordinis, quo ad eius eſſentiam, & eius partes. Quæſtio 34.

Vtrum
- ordo
  - in eccleſia eſſe debeat?
  - conuenienter definiatur?
  - ſit ſacramentum?
- forma huius ſacramenti conuenienter exprimitur?
- hoc ſacramentum habeat materiam?

De effectu huius ſacramenti. Quæſtio 35.

Vtrum
- in ſacramento ordinis
  - conferatur gratia gratum ciens?
  - character imprimatur quotum ad omnes ordines?
- character ordinis præſupponat characterem
  - baptiſmatum?
  - confirmationis?
- character vnius ordinis de neceſſitate præſupponat characterem alterius ordinis?

De qualitate ſuſcipientium. Quæſtio 36.

Vtrum
- in ſuſcipiētibus ordinē, requirat bonitas vitæ
- requiratur ſcientia totius ſacræ Scripturæ?
- p merito vitæ aliqs gradus ordinis cōſequatur
- promouens ad ordines indignos peccet?
- quis in peccato exiſtens, poſſit ſine peccato dine ſuſcepto vti?

D

De distinctione ordinum. Quæstio 37.

Vtrum
- debeant plures ordines distingui? 1
- sint septem ordines? 2
- ordines debeant distingui per sacros, & non sacros? 3
- actus ordinum conuenienter assignetur? 4
- sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione? 5

De conferentibus hoc sacramentum. Quæstio 38.

Vtrum
- tantum episcopus ordinis sacramentum conferat? 1
- hæretici, & ab ecclesia præcisi possint ordines conferre? 2

De impedimentis huius sacramenti. Quæstio 39.

trum
- sexus fœmineus ordinis susceptionē impediat? 1
- pueri carētes vsu rationis ordines possint suscipere? 2
- seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis? 3
- propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi? 4
- illegitime nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri? 5
- propter defectum membrorum debeat aliquis impediri? 6

De his quæ annexa sunt sacramento ordinis. Quæstio 40.

trum
- ordinati debeant tonsuram deferre? 1
- corona sit ordo? 2
- per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis? 3
- supra sacerdotalem ordinem debeat esse potestas episcopalis? 4
- episcopatus sit ordo? 5
- super episcopos possit esse aliquis superior in ecclesia? 6
- vestes ministrorū conuenienter sint institutæ? 7

De ſacramento matrimonij, quod eſt in officium natura

Quæſtio 41.

Vtrum { matrimonium { ſit de iure naturæ ? / cadat ſub præcepto ? } / actus matrimonij ſit { licitus ? / meritorius ? }

De matrimonio, in quantum eſt ſacramentum.

Quæſtio 42.

Vtrum { matrimonium { ſit ſacramentum ? / debuerit inſtitui ante peccatũ ? / conferat gratiam ? } / carnalis commiſtio ſit de integritate matrimonij ? }

De matrimonio quantum ad ſponſalia. *Quæſtio* 43

Vtrum { ſponſalia ſint futurarum nuptiarum promiſſio / tempus ſeptennij ſit legitime aſſignatum ſponſalibus contrahendis ? / ſponſalia dirimi poſſint altero religionem intrante ? }

De matrimonij definitione. *Queſtio* 44.

Vtrum matrimonium { ſit in genere coniunctionis ? / congrue nominetur ? / conuenienter definiatur ? }

De conſenſu matrimonij. *Quæſtio* 45.

Vtrum { conſenſus ſit cauſa efficiens matrimonij ? / oporteat conſenſum per verba de præſenti primi ? / conſenſus expreſſus per verba de futuro ſit matrimonium ? / conſenſus expreſſio per verba, ſi deſit interior conſenſus, faciat matrimonium ? / conſenſus in occulto per verba de præſenti faciat matrimonium ? }

De consensu cui aduenit iuramentum, vel copula carnalis. Quæstio 46.

- iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresse faciat matrimonium? 1
- carnalis copula post verba de futuro consensū exprimentia faciat matrimonium? 2

De consensu coacto. Quæstio 47.

- aliquis consensus possit esse coactus? 1
- aliqua coactio cadat in constantem virum? 2
- consensus coactus
  - tollat matrimonium? 3
  - ex parte cogentis faciat matrimonium? 4
- per consensum conditionalium fiat matrimonium? 5
- aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum? 6

De obiecto consensus. Quæstio 48.

- consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam? 1
- matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam, propter causam inhonestam? 2

De bonis matrimonij. Quæstio 49.

- haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium? 1
- bona matrimonij sufficienter assignentur? 2
- sacramentum sit principalius inter bona matrimonij? 3
- actus
  - matrimonij excusetur per bona prædicta? 4
  - matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij? 5
- cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet? 6

De

De impedimentis matrimonij in generali.
Quæstio 50.

Vtrum in matrimonio conuenienter impedimenta assignentur?

De impedimento erroris. Quæstio 51.

Vtrum { error inconuenienter ponatur impedimentum matrimonij?
omnis error matrimonium impediat? Vtrum

De impedimento conditionis seruitutis.
Quæstio 52.

Vtrum { conditio seruitutis impediat matrimonium?
seruus possit contrahere matrimonium sine c
sensu domini?
seruitus in matrimonio possit superuenire?
filij debeant sequi conditionem patris?

De impedimento voti & ordinis. Quæstio 53.

De
Vtrum { per obligationem voti simplicis matrimoni
contractum dirimi debeat? Vtrum
votum solemne dirimat matrimonium iam c
tractum?
ordo { impediat matrimonium? trum
sacer matrimonio possit superuenire spiri

De impedimento consanguinitatis. Quæstio 54.

Vtrum { definitio consanguinitatis sit competens?
conuenienter cõsanguinitas designetur per g
dus vel lineas?
consanguinitas de iure naturali impediat ma
monium?
consanguinitatis gradus matrimoniũ impedi Vtrum
tes potuerint taxari ab Ecclesia?

D

De impedimento affinitatis. Quæstio 55.

- ex matrimonijs consanguinei affinitas causetur? 1
- affinitas maneat post mortem viri vel vxoris? 2
- illicitus concubitus affinitatem causet? 3
- ex sponsalibus affinitas causetur? 4
- Vtrum affinitas
  - sit causa affinitatis? 5
  - matrimonium impediat? 6
  - habeat per se gradus? 7
- Vtrum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis? 8
- coniugium contractum inter affines, vel consanguineos semper sit dirimendum? 9
- ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos, sit procedendum per viam accusationis? 10
- ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos, procedi debeat per testes? 11

De impedimento cognationis spiritualis. Quæstio 56.

- Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium? 1
- Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur? 2
- Vtrum cognatio spiritualis
  - contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte? 3
  - transeat à viro in vxorem? 4
  - transeat ad filios carnales patris spiritualis? 5

De cognitione legali, quæ est per adoptionem. Quæstio 57.

- adoptio conuenienter definiatur? 1
- Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium? 2
- cognatio legalis contrahatur solum inter adoptantem patrem & filium adoptatum? 3

De

De impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, & amentiæ.
Quæstio 58.

Vtrum
- frigiditas matrimonium impediat?
- maleficium posit impedire matrimonium?
- furia impediat matrimonium?
- incestus quo cognoscit quis sororem vxoris suæ matrimonium dirimat?
- defectus ætatis impediat matrimonium?

De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat.
Quæstio 59.

Vtrum
- fidelis possit contrahere cum infideli?
- inter infideles possit esse matrimonium?
- coniux conuersus ad fidem possit cõmanere cum vxore nolente conuerti?
- conuersus possit vxorem infidelem dimittere cohabitare sine contumelia creatoris?
- discedens ab vxore infideli possit aliam ducere?
- alia vitia soluant matrimonium?

De vxoricidio. *Quæstio 60.*

Vtrum
- liceat vxorem interficere inuentam in adulterij?
- vxoricidium impediat matrimonium?

De impedimento matrimonij, quod est votum solemne.
Quæstio 61.

Vtrum
- alter coniugum {post / ante} {carnalem copulam / religionem} possit
- altero innito intrare?
- mulier possit nubere alteri viro, ante carnalem copulam viro suo religionem intrante?

De impedimento, quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio. Quæst. 62.

propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere? 1
vtrum vir: teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere? 2
vtrum vir: proprio iudicio possit vxorem fornicantem dimittere? 3
vtrum vir: & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari? 4
post diuortium vir: alteri nubere possit? 5
post diuortium vir: & vxor possint reconciliari? 6

De secundis nuptijs. Quæst. 63.

vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ? 1
vtrum secundum matrimonium sit sacramentum? 2

De annexis matrimonio, & debiti redditione. Quæstio 64.

alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti? 1
vtrum vir: teneatur reddere debitum vxori non petenti? 2
vtrum vir: & mulier sint in actu matrimoniali æquales? 3
vtrum vir: & vxor possint emittere votũ cõtra debitũ matrimonij sine mutuo cõsensu? 4
in diebus sacris impediatur petitio debiti? 5
petens debitum in tempore sacro mortaliter peccet? 6
vnus coniux teneatur alteri debitum reddere die festo? 7

De bigamia. Quæst. 65.

habere plures vxores sit contra legem naturæ? 1
aliquando licitum fuerit habere plures vxores? 2
vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ? 3
accedere ad concubinam sit peccatũ mortale? 4
aliquando licitum fuerit concubinam habere? 5

De bigamia & irregularitate ex ea contracta.
Quæst. 66.

Vtrum
- bigamiæ irregularitas sit annexa ?
- irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contin ex hoc, quòd homo habet duas vxores, vn/trum de iure, & alteram de facto ?
- contrahatur irregularitas ex hoc, quòd alie duxit vxorem non virginem ?
- bigamia soluatur per baptismum ?
- cum bigamo liceat dispensare ?

De libello repudij. Quæst. 67.

Vtrum
- inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ ?
- potuerit esse licitum per dispensationem v rem dimittere ?
- sub lege Moysi licitum fuerit vxorē dimitte
- liceat
  - vxori repudiatæ alium virum habe
  - viro repudiatam a se accipere ?
- causa repudij sit odium vxoris ?
- causæ repudij debeant in libello scribi ?/trum

De filijs illegitime natis. Quæst. 68.

Vtrum
- filij
  - qui nascuntur extra verum matri nium, sint legitimi ?
  - illegitimi debeant aliquod damnu reportare ?
- filius illegitimus possit legitimari ?

De his quæ expectant resurrectionem, & primo de loc animarum post mortem Quæst. 69.

Vtrum
- assignetur receptacula animabus post mortē
- statim post mortem animæ deducantur ad lum, vel ad infernum ?
- animæ existentes in paradiso, vel inferno eg valeant ?
- limbus
  - inferni sit idem quod sinus Abrah idē sit quod infernus damnatorū ?/trum
  - puerorū sit idem q̄ limbus patrū ?
- debeant tot receptabula distingui ?

D

De qualitate animæ exeuntis à corpore, & pœna ei inflicta ab igne corporeo. Quæst. 70.

- in anima separata remanent
  - potentiæ sensitiuæ? 1
  - actus sensitiuarũ potentiarũ? 2
- anima separata pati possit ab igne corporeo? 3

De suffragijs mortuorum. Quæst. 71.

- suffragia per vnum facta alijs prodesse possint? 1
- mortui possint iuuari ex operibus viuorum? 2
- suffragia
  - facta p̃ peccatores mortuis prosint? 3
  - quæ à viuo pro mortuo fiunt, facientibus prosint? 4
  - prosint existentibus in
    - inferno? 5
    - purgatorio? 6
  - ualeant pueris in limbo existẽtibus? 7
  - prosint sanctis existẽtibus in patria? 8
- orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris & eleemosynæ prosint defunctis? 9
- indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis? 10
- cultus exequiarum defuncto prosint? 11
- suffragia
  - quæ fiũt pro vno defuncto, magis illi prosint, pro quo fiũt, quã alijs? 12
  - facta pro multis tantumdem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent? 13
- tantum valeant suffragia cõmunia illis pro quibus specialia nõ fiunt, quantum illis pro quibus fiunt specialia & communia simul? 14

De oratione respectu sanctorum qui sunt in patria. Quæst. 72.

- sancti orationes nostras cognoscant? 1
- debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis? 2
- orationes sanctorum ad Deum pro nobis effusæ semper exaudiantur? 3

De signis quæ iudicium præcedent. Quæst. 73.

Vtrum { aliqua signa præcedant aduentum Domini ad iudicium?
Sol & Luna obscurabuntur circa iudicium?
virtutes cœlorum Domino veniente commoueantur?

De igne vltimæ conflagrationis. Quæst. 74.

Vtrum { mundi purgatio sit { futura?
futura per ignem?
ignis { quo mundus purgabitur, sit eiusdem speciei cum igne elementari?
ille { purgabit etiã cœlos superiores
alia elementa consumet?
omnia elementa per illũ ignem purgabuntur?
ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi?
ille ignis { habiturus sit talem effectum in hominibus, qualis designatur?
reprobos inuoluet?

De resurrectione. Quæst. 75.

Vtrum { corporum resurrectio sit futura?
resurrectio { sit omnium generaliter?
sit naturalis?

De causa resurrectionis. Quæst. 76.

Vtrum { Christi resurrectio sit causa nostræ resurrect.
vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis?
ad resurrectionem angeli operentur?

De tempore & modo resurrectionis. Quæst. 77.

Vtrum { tempus resurrectionis { debeat differri in finẽ mũdi
sit occultum?
resurrectio futura sit { in noctis tempore?
subito, an successiue?

De termino resurrectionis. Quæst. 78.

Vtrum
- mors erit terminus a quo resurrectionis in omnibus? 1
- resurrectio omnium erit a cineribus? 2
- pulueres illi, ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis coniungetur? 3

De conditionibus resurgentium, & primo de eorum identitate. Quæst. 79.

Vtrum
- in resurrectione anima idem corpus numero resumat? 1
- sit idem numero homo, qui resurget? 2
- pulueres humani corporis ad eam partem corporis, quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat? 3

De integritate corporum resurgentium. Quæst. 80.

Vtrum
- omnia membra humani corporis resurgant? 1
- capilli & vngues resurgẽt in humano corpore? 2
- humores in corpore resurgent? 3
- totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurgent in ipso? 4
- quicquid fuit materialiter in membris, totum resurget? 5

De qualitate resurgentium. Quæst. 81.

Vtrum omnes resurgent
- in eadem ætate? 1
- in eadem statura? 2
- in sexu virili? 3
- in vita animali? 4

De conditionibus beatorum resurgentium. Quæst. 82.

Vtrum
- corpora sanctorum post resurrectionem sint impassibilia? 1
- impassibilitas
  - in omnibus erit æqualis? 2
  - sensum in actu a corporibus glorioſis excludat? 3
- in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu? 4

De subtilitate corporum beatorum. Quæst. 83.

Vtrum
- subtilitas sit proprietas corporis glorioſi?
- ratione huius ſubtilitatis cõpetat corpori glo ſo eſſe in eodẽ loco cum alio nõ glorioſo?
- per miraculum fieri poſſit, quod duo corpo ſint in eodem loco?
- vnum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco?
- ex ſua ſubtilitate remoueatur a corpore glori ſo neceſſitas exiſtendi in æquali loco?
- corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit i palpabile?

De agilitate corporum beatorum. Quæſt. 84.

Vtrum
- corpora glorioſa ſint futura agilia?
- ſancti
  - agilitate ſua nonnumquam vtantu ita quòd moueantur?
  - moueantur in inſtanti?

De claritate corporum beatorum. Quæſt. 85.

Vtrum
- corporibus glorioſis claritas conueniat?
- claritas corporis glorioſi poſſit videri a no glorioſo oculo?
- corpus glorioſum neceſſario videatur a corp re non glorioſo?

De conditionibus corporum damnatorum reſurgentium Quæſt. 86.

Vtrum corpora damnatorum
- cum ſuis deformitatibus reſurgent?
- erunt corruptibilia?
- ſint futura impaſſibilia?

De cognitione quam habebunt reſuſcitati in iudicio reſpec meritorum & demeritorum. Quæſt. 87.

Vtrum
- poſt reſurrectionem quilibet cognoſcat pecca quæ fecit?
- quilibet poſſit legere omnia, quæ ſunt in co ſcientia alterius?
- omnia merita vel demerita propria, vel aliena vno intuitu ab aliquo videantur?

De

De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet.
Quæst. 88.

Vtrum
- generale iudicium sit futurum? 1
- iudicium fiet per locutionem vocalem? 2
- tempus futuri iudicij sit ignotum? 3
- iudicium fiet in valle Iosaphat? 4

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.
Quæst. 89.

Vtrum
- aliqui homines iudicabunt cum Christo? 1
- iudiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati? 2
- angeli debeant iudicare? 3
- dæmones exequentur sententiam iudicis in damnatos? 4
- omnes homines in iudicio compareant? 5
- boni in iudicio iudicentur? 6
- mali iudicabuntur? 7
- angeli in futuro iudicentur? 8

De forma iudicis venientis ad iudicium. Quæst. 90.

Vtrum
- Christus
  - in forma humanitatis sit iudicaturus? 1
  - in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa? 2
- diuinitas à malis sine gaudio videri possit? 3

De qualitate mundi & resurgentium post iudicium.
Quæstio 91.

Vtrum
- mundus innouabitur? 1
- motus corporum cœlestium cessabit? 2
- in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione? 3
- elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis? 5
- plãtę & animalia remaneãt in illa innouatione? 5

De visione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos. Quæst 92.

Vtrum { intellectus humanus possit peruenire ad videndum Deum per essentiam ?
Vtrum sancti { post resurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt ?
Deum videntes omnia videant, q Deus videt ?

De sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus. Quæstio 93.

Vtrum { beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium, quàm ante ?
beatitudinis gradus mansiones dici debeant?
diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis ?

De modo, quo sancti se habebunt erga damnatos. Quæstio 94.

Vtrum beati { qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum ?
compatiantur miserijs damnatorum?
lætentur de pœnis impiorum ?

De dotibus beatorum. Quæstio 95.

Vtrum { ponendæ sint aliquæ dotes in hominibus beatis ?
dos sit idem quod beatitudo ?
competat Christo habere dotes ?
angeli habeant dotes?
conuenienter ponantur tres animæ dotes ?

De aureolis. Quæstio 96.

Vtrum aureola { sit aliud à præmio essentiali & aurea dicitur differat à fructu ?
Vtrum { fructus debeatur soli virtuti continentiæ?
conuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus ?

Vtrum

Vtrum aureola debeatur { virginibus? 5; martyribus? 6; doctoribus? 7; Christo? 8; Angelis? 9; etiam corpori? 10

Vtrum { conuenienter assignentur tres aureolæ, virginũ, martyrum, & prædicatorum? 11; aureola virginum sit potissima inter alias? 12; vnus alio aureolam excellentius habeat? 13

De pœna damnatorum. Quæstio 97.

Vtrum { damnati in inferno sola pœna ignis affligantur? 1; vermis damnatorum sit corporalis? 2; fletus qui erit in damnatis, sit corporalis? 3; damnati sint in tenebris corporalibus? 4; ingnis inferni sit { corporalis? 5; eiusdem speciei cum igne nostro? 6; sub terra? 7

De voluntate & intellectu damnatorum. Quæstio 98.

Vtrum { omnis voluntas damnatorum sit mala? 1; damnati { pœniteãt de malo quod fecerũt? 2; recta ratione vellent non esse? 3; vellent esse in inferno alios damnatos? 4; odio habeant Deum? 5; demereantur? 6; possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt? 7; aliquando cogitabunt de Deo? 8; gloriam beatorum videant? 9

De

De misericordia Dei respectu damnatorum.
Quæstio 99.

Vtrum
- ex diuina iustitia inferatur pœna æterna pecc tori?
- per diuinam misericordiam omnis pœna term netur tam hominum, quàm dæmonum?
- diuina misericordia patiatur homines in æte num puniri?
- pœna christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur?
- omnes illi qui operantur misericordiæ opera punientur æternaliter?

De Purgatorio, suo loco à Collectore Supplementi, olim prætermissa, nunc recens addita.
Quæstio 100.

Vtrum
- sit purgatorium post hanc vitam?
- sit idem locus quo animæ purgantur, & q damnati puniuntur?
- pœna purgatorij excedat omnem pœnam tem poralem huius vitæ?
- illa pœna sit voluntaria?
- animæ in purgatorio per dæmones puniantur?
- per pœnam purgatorij expietur peccatum v niale quoad culpam?
- ignis purgatorius liberet à reatu pœnæ?
- ab illa pœna vnus liberetur alio citius?

FINIS.

SVP-

SVPPLEMENTVM TERTIAE PARTIS Summæ Totius Theologiæ ANGELICI DOCTORIS S. THOMÆ AQVINATIS Ord. Prædicatorum

QVAESTIO I.

De partibus pœnitentiæ in speciali. Et primo, de contritione, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis pœnitentiæ partibus. Et primo, de contritione. Secundo, de confessione. Tertio, de satisfactione. De contritione autem considerandæ sunt quinque. Primo, quid sit. Secundo, de quo esse debeat. Tertio, quanta esse debeat. Quarto, de duratione ipsius. Quinto, de effectu ipsius.

De materia huius quæst. & seq. quibus agitur de cõtritione, Conc. Trident. sess. 6. de iustificatione, et sess. 14 c. 4. de contritione,

¶ Circa primum quæruntur tria.

Primo, vtrum conuenienter definiatur?

Secundo, vtrum contritio sit actus virtutis?

Tertio, vtrum attritio possit fieri contritio?

ARTIC. I.

Vtrum contritio sit dolor pro peccatis assumptus, &c.

I *Tho.* 4 *d.* 17. *q.* 2. *ar.* 1. *q.* 1 *& seq.* * *c.* 6. *in med. & c.* 7. *& 8. to.* 5. 1. *Definitionis.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd contritio non sit dolor pro peccatis assumptus, cum propositio confitendi & satisfaciendi, vt quidam definiunt. Quòd sicut Aug. dicit in lib. de ciuit. Dei: Dolor est de his quæ nobis nolentibus accidunt. Sed peccata non sunt huiusmodi. Ergo contritio non est dolor pro peccatis.

¶ 2 Præterea, Contritio nobis à Deo datur. Sed quod datur, non assumitur. Ergo contritio non est dolor assumptus.

¶ 3 Præterea, Satisfactio & confessio sunt necessaria ad hoc, quòd pœna remittatur, quæ in contritione remissa non fuit. Sed quandoque tota pœna per contritionem remittitur. Ergo non est necessarium quòd contritus habeat propositum confitendi & satisfaciendi.

SED contra est ipsa definitio.

Eccl. 10. RESPONDEO dicendum, quòd * initium omnis peccati est superbia, per quam homo sensui suo inhærens, à mandatis diuinis recedit: & ideò oportet, quòd illud quod destruit peccatum, hominem à proprio sensu discedere faciat. Ille autem, qui in suo sensu perseuerat, rigidus & durus per similitudinem dicatur: sicut durum in materialibus dicitur, quod cedit tactui: vnde & fungi dicitur aliquis, quando suo sensu diuellitur. Sed inter fractionem & contritionem in rebus materialibus (a quibus ista nomina ad spiritualia transferuntur) hoc interest, vt dicitur in 4. Meteororum *: quòd frangi dicitur aliqua, quando in magnas partes diuiduntur: contriti vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc quod in se solidum erat. Et quia ad

lib. 4. *in sum.* 3. *c.* 2.

missio-

missionem peccati requiritur, quòd affectum peccati homo totaliter dimittat, quem per quamdam continuitatē & soliditatē in sensu suo habebat: ideò actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per similitudinem. In quæ quidem contritione plura possunt considerari, scilicet ipsa substantia actus, modus agendi, principium, & effectus: & secundum hoc, de contritione inueniuntur diuersæ definitiones traditæ. Quantum enim ad ipsam substantiam actus, datur prædicta * definitio. Et quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentæ sacramenti: ideò manifestatur in prædicta * definitione, in quantum est actus virtutis, in hoc quod ponitur genus ipsius, scilicet dolor: & obiectum, in hoc quod dicitur, pro peccatis: & electio, quæ requiritur ad actum virtutis, in hoc quod dicitur, assumptus: sed in quantum est pars sacramēti, per hoc, quòd tangitur ordo ipsius ad alias partes, cum dicitur, cum proposito confitendi, & satisfaciendi. Alia etiam difinitio inuenitur, quæ definit contritionem, secundum quod est actus virtutis tantum. Sed additur ad prædictam definitionem, differentia contrahens ipsam ad specialem virtutem, scilicet pœnitentiam. Dicit enim *, quòd contritio est dolor voluntarius pro peccato, puniens in se quod commisisse. In hoc enim, quod additur punitio, ad specialem virtutem contrahitur. Alia autem definitio inuenitur Isidori †, quæ talis est: Contritio est compunctio & humilitas mentis cum lachrymis, veniens de recordatione peccati, & timore iudicij. Hæc quidem tangit rationem nominis in hoc, quod dicit, humilitas mentis: quia sicut per superbiam aliquis in suo sensu redditur rigidus, ita per hoc quòd in suo sensu contritus recedit, humiliatur. Tangit etiam hoc modum exteriorem, in hoc quod dicit, cum lachrymis: & principium contritionis, in hoc quòd dicitur: veniens de recordatione peccati, &c. Alia sumitur ex ipsis verbis Augustini *, quæ tangit effectum contritionis, quia ad quæ est, Contritio est dolor remittens peccatum. Alia

Conc. Trident sess. 14. c. 4. de contritione.

Posita in arg. 1. Arg. 1.

*2. Defin. * Magister lib. 4 Sent. d. 4 §. 1. in fi. ex Aug. lib. de vera et falsa pœn. c. 8. to. 4. †lib. 2. de sūmo bono c. 12. in princ. 3. Defin. * sup. Ps. 146. super illud: Qui sanat contritos corde, to. 8. & glos. ord. ibid.*

† *ex homil. 22. sup. Ezechiel. post med. to. 2*

sumitur ex verbis Gregor. † quæ talis est : Contri
est humilitas spiritus, annihilãs peccatum inter spe
& timorem. Et hæc tangit rationem nominis in h
quod dicit, contritio est humilitas spiritus: & effec
eius in hoc quod dicit, annihilans peccatum: & o
ginem in hoc quod dicit, inter spem & timorem. N
solum ponit causam principalem quæ est timor, s

* *Al. con causam.*

etiam* causam quæ est spes, sine qua timor defp
rationem facere posset.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis pe
cata quando acciderunt, voluntaria fuerunt : tam
quando de eis conterimur, voluntaria non sunt :
ideò nobis nolentibus accidunt, non quidem sec
dum voluntatem, quam tunc habuimus cum ea vo
bamus: sed secundum illam quam nunc habemus, q
vellemus quòd numquam fuissent.

Ad secundum dicendum, quòd contritio est à D
solo quantum ad formam qua informatur : sed qu
tum ad substantiam actus, est ex libero arbitrio, &
Deo, qui cooperatur in omnibus operibus, & natu
& voluntatis.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis possit t
pœna per contritionem dimitti, tamen adhuc nec
saria est confessio,& satisfactio : tum quia homo n
potest esse certus de sua contritione, quod fuerit
totum tollendum sufficiens: tum etiam quia confe
& satisfactio sunt in præcepto. Vnde transgressor c
stitueretur, si non confiteretur, & non satisfaceret

ARTIC. II.

Vtrum contritio sit actus virtutis?

2

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd c
tritio non sit actus virtutis. Passiones enim n
sunt actus virtutum, quia eis non laudamur, nec
vituperamur, vt dicitur 2. Ethic.* Sed dolor est p
sio. Cum ergo contritio sit dolor, videtur quòd n
sit actus virtutis.

cap. 5.

¶ 2 Præterea, Sicut contritio dicitur à terendo
ita & attritio. Sed attritio non est actus virtutis,

ab

ab omnibus dicitur. Ergo neque contritio.

SED contra, Nihil est meritorium nisi actus virtutis. Sed contritio est actus quidam meritorius. Ergo est actus virtutis.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio secundum proprietatem nominis sui non significat actum virtutis, sed potius quamdam corporalem passionem. Sed hic non quæritur sic de contritione, sed de eo ad quod significandum, hoc nomen per similitudinem adaptatur. Sicut enim inflatio propriæ voluntatis ad malum faciendum, importat quantum est de se, malũ ex genere: ita illius voluntatis annihilatio & commi-nutio quædam, de se importat bonum ex genere; quia hoc est detestari propriam voluntatem, qua peccatũ est commissum. Et ideò contritio, quæ hoc significat, importat aliquam rectitudinem voluntatis; & propter hoc est actus virtutis, illius scilicet cuius est peccatum præteritum detestari & destruere, scilicet pœnitentiæ: vt patet ex his, quæ in decima quarta distinctione dicta sunt *, & 3. parte quæst. 84.

*Tho. 4. d. 14. q. 1 art. 1. apertius d. 16. q. 1 ar. 1. q. 2

Ad primum ergo dicendum, quòd in contritione est duplex dolor de peccato. Vnus, in parte sensitiua, qui passio est: & hic non est essentialiter contritio, prout est actus virtutis, sed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ virtus exteriorem pœnam corpori infligit ad recompensandam offensam quæ in Deum commissa est, officio membrorum: ita etiam & ipsi concupiscibili pœnam infert doloris prædicti *, quia etiam ipsa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor potest pertinere ad contritionem, in quantum est pars sacramenti: quia sacramenta non solum in interioribus actibus, sed etiam in exterioribus, & in rebus sensibilibus nata sunt esse. Alius dolor est in voluntate, qui nihil aliud est, quàm displicentiã alicuius mali, secundum quod affectus voluntatis nominantur per nomina passionum: vt in 3. lib. dist. 26. dictum est *. Et sic contritio est dolor per essentiam, & est actus virtutis pœnitentiæ.

*in corp. art.

*Th. in 3. d. 26. q. 1 a. 5. corp.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quòd attritio non dicit accessum ad perfectam contritionem: vnde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta ſunt, ſed non adhuc perfectè ſunt comminuta. Et ſic contrita dicuntur, quando omnes partes tritæ ſunt omnino per diuiſionem ad minima *. Et ideò attritio ſignificat in ſpiritualibus quamdam diſplicentiam de peccatis commiſſis, ſed non perfectam: contritionem perfectam.

* *vt dictũ eſt in cor. art. 1.*

ARTIC. III.

Vtrum attritio poſsit fieri contritio?

3 *Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 4 de contrit.*

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd attritio poſſit fieri contritio. Differt enim contritio ab attritione, ſicut formatum ab informi. Sed ſi informis fit formata. Ergo attritio poteſt fieri contritio.

¶ 2 Præterea, Materia recipit perfectionem remota priuatione. Sed dolor ſe habet ad gratiam ſicut materia ad formam, quia gratia informat dolorem. Ergo dolor qui prius erat informis culpa exiſtente, quæ eſt priuatio gratiæ, remota culpa recipit perfectionem informationis à gratia: & ſic idem quod prius.

SED contra, Quorum principia ſunt diuerſa omnino, eorum vnum non poteſt fieri id quod eſt alterius. Sed attritionis principium eſt timor ſeruilis; contritionis autem, timor filialis. Ergo attritio non poteſt fieri contritio.

RESPONDEO dicendum, quòd ſuper hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd attritio fit contritio, ſicut fides informis fit formata. Sed hoc (vt videtur) eſſe non poteſt: quia quamuis habitus fiat informis, fiat formatus; numquam tamen actus fit de informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis tranſit, & non manet veniente charitate. attritio autem & contritio non dicunt habitum, ſed actum tantum. Habitus autem virtutum infuſarum, qui ordinatem reſpiciunt, non poſſunt eſſe informes ſine cha-

haritatem consequantur: vt in 3. lib. dictum est *. nde antequam gratia infundatur, non est habitus à uo actus contritionis postea elicitur. Et sic nullo odo attritio potest fieri contritio, & hoc alia opio dicit.

Ad primum ergo dicendum, quòd non est simile e fide, & contritione, vt dictum est *.

Ad secundum dicendum, quòd remota priuatione materia, quæ manet perfectione adueniente, formar materia illa: sed dolor ille qui erat informis, non anet charitate adueniente, & ideò formari non poest. Vel dicendum quòd materia essentialiter non abet originem à forma: sicut actus habet originem b habitu quo formatur. Vnde non est inconueniens ateriam informari aliqua forma de nouo, qua prius on informabatur. Sed hoc de actu est impossibile, sicut impossibile est, quòd aliquid idem numero oriar à principio, à quo prius non oriebatur: quia res mel tantum in esse producitur.

* *Tho. in 3. d. 27. q. 2. art. vlt. q. 3.*

in corp. art.

QVÆST. II.

De contritionis obiecto, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de obiecto contritionis.

¶ Circa quod quæruntur sex.

Primo, vtrum debeat homo conteri de pœnis?

Secundo, vtrum de peccato originali?

Tertio, vtrum de omni actuali commisso?

Quarto, vtrum de peccato actuali committendo?

Quinto, vtrum de peccato alieno?

Sexto, vtrum de singulis peccatis mortalibus?

ARTIC. I.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa. Augustinus * enim in libro de pœnitentia dicit,

4 *Tho. vbi sup. ar. 2. q. 1. & seq.*

* *lib. de pœnit. c. 2 parum à prin. to. 9*

Nemo vitam æternam desiderat, nisi eum huius mortalis pœniteat. Sed mortalitas vitæ quæd pœna est. Ergo debet pœnitens etiam de p conteri.

¶ 2 Præterea, Dicit Magister ex verbis † Au quòd pœnitens debet dolere ex hoc, quòd virtu se priuauit. Sed priuatio virtutis quædam pœna Ergo contritio est dolor etiam de pœnis.

SED contra, Nullus tenet illud, de quo dolet pœnitens secundum suum nomen pœnam tenet. go non dolet de pœna: & sic contritio, quæ est lor pœnitentialis, non est de pœna.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio in tat, vt dictum est *, alicuius duri & integri co nutionem. Hæc autem integritas & duritia in tur in malo culpæ: quia voluntas, quæ est ipsius sa in eo, qui male agit, in suis terminis stat præcepto legis cedit. Et ideò huius mali displi tia, contritio per similitudinem dicitur. Hæc tem similitudo non potest adaptari ad ma pœnæ, quia pœna simpliciter dicit diminutio & ideò de malis pœnæ potest esse dolor, sed contritio.

Ad primum ergo dicendum, quòd pœnite secundum Augustinum, debet esse de hac m vita, non ratione ipsius mortalitatis, nisi pœnite large dicatur omnis dolor: sed ratione peccato ad quæ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

Ad secundum dicendum, quòd ille dolor, quis dolet de amissione virtutis per peccatum, n est essentialiter ipsa contritio, sed est principi eius. Sicut enim aliquis mouetur ad appetend aliquid propter bonum, quod inde expectat: ita uetur ad dolendum de aliquo propter malum, inde consequutus est.

† In libro de vera, & falsa pœni. c. 14 ant. med. to. 4. & habetur de pœn. dis. 5. c. 1 cōsideret. Magister 4. sent. d. 16. §. 2. in med q. præced. ar. 1.

ARTIC. II.

Vtrum contritio esse debeat de peccato originali? 5

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd contritio esse debeat de peccato originali. De peccato enim actuali conteri debemus non ratione actus, in quantum est ens quoddam, sed ratione deformitatis: quia actus secundum suam substantiam bonum quoddam est, & à Deo. Sed peccatum originale habet deformitatem, sicut & actuale. Ergo etiam de eo conteri debemus.

¶ 2 Præterea, Per peccatum originale homo fuit à Deo auersus: quia pœna eius erat carentia diuinæ visionis. Sed cuilibet debet displicere se fuisse à Deo conuersum. Ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis, & sic debet de eo conteri.

SED contra, Medicina debet esse proportionata morbo. Sed peccatum originale sine nostra voluntate contractum est. Ergo non requiritur, quòd per actum voluntatis, qui est contritio, ab ipso purgemur.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio est dolor, vt dictum est *, respiciens & quodammodo cõminuens voluntatis duritiem: & ideo solum de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos prouenerunt. Et quia peccatum originale nostra voluntate non est inductum, sed ex vitiatæ naturæ origine contractum: ideò de ipso non potest esse contritio, propriè loquendo, sed displicentia, potest esse de eo, vel dolor. *q. præced. a. 1. & 2.*

Ad primum ergo dicendum, quòd contritio non est de peccato, ratione substantiæ actus tantum, quia ex hoc non habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantum, quia deformitas de se non dicit rationem culpæ. Sed quandoque importat pœnam. Debet autem de peccato esse contritio, in quantum importat deformitatem ex actu voluntatis prouenientem: & hoc non est in peccato originali: & ideò de eo non est contritio.

Et similiter dicendum ad Secundum: quia a voluntatis est illa cui debetur contritio.

ARTIC. III.

6 *Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.*

Conc. Trident præcitato loco.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd non omni actuali peccato commisso à nobis, debeamus conteri. Quia contraria curantur contrarijs. Sed quædam peccata per tristitiam committuntur, sicut acedia, & inuidia. Ergo medicina eorum debet esse tristitia, quæ est contritio, sed gaudi

¶ 2 Præterea, Contritio est actus voluntatis non potest esse de eo, quod cognitioni non subia Sed quædam peccata sunt, quæ in cognitione no habemus, sicut oblita. Ergo de eis non potest e contritio.

¶ 3 Præterea, Per voluntariam contritionem lentur illa, quæ per voluntatem committuntur. ignorantia voluntarium tollit: vt patet per Ph

cap. 1. 3. Ethic.* Ergo de his quæ per ignorantiam acci non debet esse contritio.

¶ 4 Præterea, De illo peccato non debet e contritio, quod per contritionem non tollitur. quædam peccata non tolluntur per contritionem cut venialia, quæ adhuc post contritionis grati manent. Ergo non de omnibus peccatis præte debet esse contritio.

SED contra, Pœnitentia est medicina contra nia peccata actualia. Sed pœnitentia non est ali rum, quorum non sit contritio, quæ est prima eius. Ergo & de omnibus peccatis debet esse tritio.

¶ Præterea, Nullum peccatum dimittitur, quis iustificetur. Sed ad iustificationem requi

** q. præc. art. 1.* contritio, vt prius dictum est*. Ergo de quol peccato conteri oportet.

RESPONDEO dicendum, quòd omnis actualis pa ex hoc contingit, quòd voluntas nostra legi non cedit: vel eam transgrediendo, vel omitten

vel

el præter eam agendo. Et quia durum est quod ha-
et potentiam, vt non facile patiatur; & ideò in om-
i actuali peccato duritia quædam est voluntatis:
ropter hoc si debeat peccatum curari, oportet quòd
er contritionem comminuentem remittatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd (sicut ex dictis
atet*) contritio opponitur peccato ex parte illa, *in corp. art. et q. præc. ad 1.*
quæ ex electione voluntatis procedit, non sequentis
mperium diuinæ legis. Non autem ex parte eius,
uod est in peccato materiale: & hoc est illud super
uod cadit voluntatis electio. Cadit autem volun-
atis electio non solum super actus aliarum virium,
uibus voluntas ad suum finem vtitur: sed etiam su-
er actum proprium ipsius voluntatis. Voluntas enim
ult se velle aliquid: & sic electio voluntatis cadit
per dolorem illum siue tristitiam, quæ inuenitur in
eccato inuidiæ & huiusmodi: siue dolor ille sit in-
ensu, siue in ipsa voluntate. Et ideò illis peccatis
ontritionis dolor opponitur.

Ad secundum dicendum, quòd obliuio de aliquo
oteſt esse dupliciter. Aut ita quòd totaliter à me-
oria exciderit, & tunc non potest aliquis illud in-
uirere: aut ita quòd partim à memoria exciderit,
partim maneat: sicut cum recolo me aliquid au-
iuisse in generali, sed nescio quid in speciali: &
unc requiro in memoria ad recognoscendum. Et se-
undum hoc etiam aliquod peccatum potest esse
blitum dupliciter: aut ita quod in generali in me-
oria maneat, sed non in speciali. Et tunc debet co-
itare homo ad inueniendum peccatum: quia de
uolibet peccato mortali tenetur homo specialiter
onfiteri. Si autem inuenire non possit, iusta adhi-
ita diligentia, sufficit de eo conteri secundum quod
n notitia tenetur: & debet homo non solum de pec-
ato, sed de obliuione eius dolere, quæ ex negli-
entia contigit. Si autem peccatum omnino à me-
oria exciderit, tunc ex impotentia faciendi ex-
usatur à debito; & sufficit generalis contritio de

omni eo, in quo Deum offendit. Sed quandoque potentia tollitur, sicut cum ad memoriam reuocatum peccatum; tunc tenetur homo specialiter contere sicut etiam pauper, qui non potest soluere debet, excusatur, & tamen tenetur cum primum terit.

Ad tertium dicendum, quòd si ignorantia omnem voluntatem tolleret male agendi, excusaret, & esset peccatum. Sed quandoque non totaliter voluntatem: & tunc à toto non excusat, sed à & ideò de peccato per ignorantiam commisso homo conteri.

* *in 3.p. q.87.a.1 & Th. in 4.dist.16. q.1. a.2. q.4.& q. 2. art.2. q.2.*

Ad quartum dicendum, quòd post contritionem de mortali, potest remanere veniale, sed non contritionem de veniali. Et ideò de veniali etiam debet esse contritio eo modo quo & pœnitentia: sicut supra dictum est*.

ARTIC. IV.

Vtrum de peccatis futuris aliquis debeat conteri.

7

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim est actus liberi arbitrij. Sed liberum arbitrium magis se extendit ad futura, quàm ad terita: quia electio, quæ est actus liberi arbitrij de contingentibus futuris, vt dicitur in 3.* Ethicorum. Ergo contritio magis est de peccatis futuris quàm de præteritis.

* *Cap. 2.*

Simile quid habetur in Basil. in ca med lib. de S. Virgin. explicat illud 1. Thim 5. Quorum dam, etc.

¶ 2 Præterea, Peccatum aggrauatur ex consequenti effectu. Vnde Hieronymus dicit *, quòd regna Arij nondum est determinata: quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim corruere, quibus succedentibus eius pœna augetur: & similiter est de homicida, qui iudicatur homicida, si lethaliter percusserit, antequam percussus moriatur. Sed in illo interuallo medio debet peccator conteri de peccato. Ergo non solum, secundum quod habet quantitatem ex præterito actu, sed etiam secundum quod habet quantitatem ex futuro: & sic contritio respicit futurum.

SED

SED contra, Contritio est pars pœnitentiæ. Sed pœnitentia semper respicit præterita. Ergo & contritio: & sic non est de peccato futuro.

RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus moribus & mobilibus ordinatis ita est, quòd motor inferior habet motum proprium; & præter hoc sequitur in aliquo motum superioris motoris: sicut patet in motu planetarum, qui præter motus proprios sequuntur motum primi orbis. In omnibus autem virtutibus moralibus primus motor est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga virtutum: & ideò quælibet virtus moralis cum motu proprio habet aliquid de motu prudentiæ: & ideò cum pœnitentia sit quædam virtus moralis, (quia est pars iustitiæ) cum actu proprio consequitur prudentiæ motum. Proprius autem actus eius est in obiectum proprium, quod est peccatum commissum: & ideò actus eius proprius & principalis, scilicet contritio, secundum suam speciem respicit tantum peccatum præteritum: sed ex consequenti respicit peccatum futurum, secundum quod habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tamen in illud futurum secundum rationem propriæ speciei non mouetur. Et propter hoc ille, qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum. Sed non dicitur esse contritio de peccato futuro: sed magis cautio, quæ est pars prudentiæ, contritioni adiuncta.

Ad primum ergo dicendum, quòd liberum arbitrium dicitur esse de contingentibus futuris, secundum quod est de actibus, sed non secundum quod est de obiectis actuum: quia homo potest cogitare ex libero arbitrio de rebus præteritis & necessarijs. Sed tamen ipse actus cogitationis, secundum quod sub libero arbitrio cadit, contingens futurum est: & sic etiam actus contritionis contingens futurum est, secundum quod sub libero arbitrio cadit: sed obiectum eius potest esse præteritum.

Ad secundum dicendum, quòd ille effectus consequens,

sequens, qui peccatum aggrauat, iam in actu cessit velut in causa. Et ideò quando commissum totam suam quantitatem habuit, & ex effectu sequente non accrescit ei aliquid quoad culpæ tionem: quamuis accrescat quoad pœnam acci talem, secundum quod plures habebit rationes lendi in inferno de pluribus malis ex suo pec consecutis. Et sic loquitur Hieronymus *. Vnde oportet, quòd contritio sit nisi de peccatis pr ritis.

verba citantur in arg. 2.

ARTIC. V.

Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno?

§ AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd h debeat conteri de peccato alieno. Non petit aliquis indulgentiam, nisi de peccato, de contritus est. Sed de peccatis alienis indulgen petitur in Psal. 18. Ab alienis parce seruo tuo. E debet homo conteri de peccatis alienis.

¶ 2 Præterea, Homo ex charitate debet dili proximum sicut seipsum. Sed propter dilectio sui, & de malis suis dolet, & bona desiderat. E cum teneamur proximo desiderare bona gratiæ & nobis, videtur quòd debeamus de peccatis dolere, sicut & de nostris. Sed contritio nihil aliud, quàm dolor de peccatis. Ergo debet h conteri de peccatis alienis.

SED contra, Contritio est actus pœnitentiæ v tis. Sed nullum pœnitet nisi de his, quæ ipse fe Ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

RESPONDEO dicendum, quòd illud idem teritur, quod prius durum & integrum fuit. V oportet quòd contritio de peccato sit in eodem quo peccati duritia præcessit: & sic de alienis catis non est contritio.

Ad primum ergo dicendum, quòd ab ali peccatis sibi parci Propheta precatur, in quan ex consortio peccatorum aliquis per consensum aliquam immunditiam contrahit: sicut scriptu

est

est Psalm. 17. Cum peruerso peruertèris.

Ad secundum dicendum, quòd de peccatis aliorum dolere debemus, non tamen oportet, quòd de eis conteramur: quia non omnis dolor de peccato præterito est contritio, vt ex dictis patet *. *in co. ar. & ar. 2. huius q.*

ARTIC. VI.

Vtrum de singulis peccatis mortalibus requiratur contritio?

9

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd non requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio. Est enim motus contritionis in iustificatione in instanti. Sed in instanti non potest homo singula peccata recogitare. Ergo non oportet quòd sit contritio de singulis peccatis.

¶ 2 Præterea, Contritio debet esse de peccatis, secundum quod auertunt à Deo: quia conuersio ad creaturam sine auersione à Deo, contritionem non requirit. Sed omnia peccata mortalia in auersione conueniunt. Ergo contra omnia sufficit vna contritio.

¶ 3 Præterea, Plus conueniunt peccata mortalia actualia adinuicem, quàm actuale & originale. Sed vnus baptismus delet omnia actualia, & originale. Ergo vna contritio generalis delet omnia peccata mortalia.

SED contra, Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ: quia non sanat oculum, quod sanat calcaneum: vt dicit Hieron.* Sed contritio est medicina singularis contra vnum mortale. Ergo non sufficit vna communis de omnibus. *super illud Mar. 9 Hoc genus dæmoniorũ nõ ejicitur, &c. tom. 9.*

¶ Præterea, Contritio explicatur per confessionem. Sed oportet singula peccata mortalia confiteri. Ergo & de singulis conteri.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio potest dupliciter considerari: scilicet quantum ad sui principium, & quantum ad terminum. Et dico principium contritionis cogitationem, qua quis cogitat de peccato, & dolet, & si non dolore contritionis, saltem

saltem dolore attritionis. Terminus autem contr
nis est, quando dolor ille iam gratia informatur. (
tum ergo ad principium contritionis, oportet
sit de singulis peccatis, quæ quis in memoria ha
sed quantum ad terminum, sufficit quòd sit vna
munis de omnibus: tunc enim ille motus agit
omnium dispositionum præcedentium.

Et per hoc patet responsio Ad Primum.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis omnia
cata mortalia conueniant in auersione: tamen d
runt in causa & modo auersionis, & quantitate
gationis à Deo: & hoc est secundum diuersitat
conuersionis.

Ad tertium dicendum, quòd baptismus agit in
tute meriti Christi, qui habuit infinitam virtute
delendum omnia peccata: & propterea vnus su
contra omnia peccata. Sed in contritione cum
rito Christi requiritur actus noster: & ideò opo
quòd singulis peccatis respondeat sigillatim, cum
habeat infinitam virtutem ad contritionem. Ve
cendum quòd baptismus est spiritualis generatio
pœnitentia quantum ad contritionem, & alias sui
tes, est spiritualis quædam sanatio per modum c
dam alterationis. Patet autem in generatione co
rali alicuius, quæ est cum corruptione, quòd vna
neratione remouentur omnia accidentia contra
rei generatæ, quæ erant accidentia rei corruptæ;
in alteratione remouetur tantum vnum acciden
cidenti contrarium, ad quod terminatur alteratio
similiter vnus baptismus simul delet omnia pecc
nouam vitam inducendo: sed pœnitentia non d
omnia peccata, nisi ad singula feratur. Et ideò o
tet de singulis conteri & confiteri.

QVÆST. III.

De quantitate contritionis, in tres articulos diui

DEinde considerandum est de quantitate con
tionis.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo

¶ Primo, vtrum contritio sit maior dolor, qui esse possit in natura ?

¶ Secundo, vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor ?

¶ Tertio, vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio ?

ARTIC. I.

Vtrum contritio sit maior dolor, qui esse possit in natura ?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd contritio non sit maior dolor, qui esse possit in natura. Dolor enim est sensus læsionis. Sed aliquæ læsiones magis sentiuntur quàm læsio peccati, sicut læsio vulneris. Ergo contritio non est maximus dolor. 10 *Tho. vbi supra. 3. q. 1. & sel.*

¶ 2 Præterea, Ex effectu sumimus iudicium de causa. Sed effectus doloris sunt lacrymæ. Cùm ergo aliquando contritus non emittat lacrymas corporales pro peccatis, quas tamen emittit de morte amici, vel de percussione, vel aliquo huiusmodi : videtur, quòd contritio non sit dolor maximus.

¶ 3 Præterea, Quanto aliquid plus habet de admistione contrarij, tanto est minus intensum. Sed contritionis dolor habet multũ de gaudio admistum, quia contritus gaudet de liberatione, de spe veniæ, & de multis huiusmodi. Ergo dolor eius est minimus.

¶ 4 Præterea, Dolor cõtritionis displicentia quædam est. Sed multa sunt quæ magis displicent contrito, quàm peccata sua præterita non enim vellet pœnam inferni sustinere potius quàm peccare : nec itẽ dum sustinuisse omnes pœnas temporales, aut etiam sustinere : aliàs pauci inuenirentur contriti. Ergo dolor contritionis non est maximus.

SED contra, Secundum Augustũ. * Omnis dolor in amore fundatur. Sed amor charitatis, in quo fundatur dolor contritionis, est maximus. Ergo & dolor contritionis est maximus. *lib 14. de ciu. Dei, c. 7 & 9. to. 5.*

¶ Præterea, Dolor est de malo. Ergo de magis malo debet esse maior dolor. Sed culpa est magis ma-

malum, quàm pœna. Ergo dolor de culpa, qui est
tritio, excedit omnem alium dolorem.

q. 1. ar. 2. ad 1. RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra di
est *, in contritione est duplex dolor. Vnus est in
voluntate, qui est essentialiter ipsa contritio, q
hil aliud est quàm displicentia præteriti peccati
talis dolor in contritione excedit omnes alios d
res: quia quantum aliquid placet, tantum contra
eius displicet: finis autem vltimus super omnia pl
cum omnia propter ipsum desiderētur: & ideò p
tum, quod a fine vltimo auertit, super omnia d
cere debet. Alius dolor est in parte sensitiua, qui
satur ex primo dolore: vel ex necessitate naturæ,
dum quòd vires inferiores sequuntur motum sup
rum: vel ex electione, secundum quod homo p
tens, in seipso hunc dolorem excitat, vt de pec
doleat. Et neutro modo oportet, quòd sit max
dolor: quia vires inferiores mouentur veheme
ab obiectis proprijs, quàm ex redundātia superi
virium. Et ideò quanto operatio superiorum v
est propinquior obiectis inferiorum, tanto mag
quuntur eorum motum: & ideò maior dolor e
sensitiua parte ex læsione sensibili, quàm sit ille
in ipsa redundat ex ratione. Et similiter maior
redundat ex ratione de corporalibus delibera
quàm qui redundat ex ratione considerante spi
lia. Vnde dolor in sensitiua parte ex displice
rationis proueniens de peccato, non est maior
alijs doloribus, qui in ipsa sunt. Et similiter nec d
qui est voluntarie assumptus: tum quia non obe
fectus inferior superiori ad nutum, vt tanta &
passio sequatur in inferiori appetitu, qualem or
superior: tum etiam quia passiones à ratione assu
tur in actibus virtutum secundum mensuram q
dam, quam quandoque dolor (qui est sine virt
non seruat, sed excedit.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut dolor
sibilis est de sensu læsionis, ita dolor interior e

cog

cognitione * alicuius nociui. Et ideò quamuis læsio peccati secundum exteriorem sensum non percipiatur: tamen percipitur esse maxima secundum sensum interiorem rationis.

* *alias cogitatione.*

Ad secundum dicendum, quòd corporales immutationes immediate consequuntur ad passiones sensitiuæ partis, & eis mediantibus ad affectiones appetitiuæ superioris: & inde est, quòd ex dolore sensibili vel etiã sensibili vicino, citius defluunt lacrymæ corporales, quàm de dolore spirituali contritionis.

Ad tertium dicendum, quòd gaudium illud quod pœnitens de dolore habet, non minuit displicentiam: quia ei non contrariatur, sed auget, secundum quod omnis operatio augetur per propriam delectationem: dicitur in 10. Ethic.* Sicut qui delectatur in addiendo aliquam scientiam, melius addiscit; & similiter qui gaudet de displicentia, vehementius displicentiam habet. Sed bene potest esse quòd illud gaudium temperet dolorem ex ratione in partem sensitiuam resultantem.

* *cap. 4.*

Ad quartum dicendum, quòd quantitas displicentiæ de aliqua re debet esse secũdum quantitatem maliæ ipsius. Malitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo, in quem peccatur, in quantum est ei inimica: & ex eo qui peccat, in quantum est ei nociua. Et sic homo debet magis Deum, quàm seipsum diligere: ideò plus debet odire culpam, in quantum est offensa Dei, quàm in quantum est nociua sibi. Est autem nociua sibi principaliter, in quantum separat ipsum à Deo: & ex hac parte, ipsa separatio à Deo, quæ quidem quædam est, magis debet displicere, quàm ipsa culpa, in quantum hoc nocumentum inducit; quia quod propter alterum oditur, minus oditur: sed minus quàm culpa, in quantum est offensa in Deum. Inter omnes autem pœnas malitiæ attenditur quidam modo secundum quantitatem nocumenti: & ideò cum sit maximum nocumẽtum, quo maximum bonum tollitur, erit inter pœnas maxima, separatio à Deo.

Est

Est etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, t
oportet in displicentia attendere secundum rati
præsentis & præteriti: quia quod præteritum e
non est, vnde habet minus de ratione malitiæ d
nitatis. Et inde est quòd plus refugit homo suf
aliquid mali in præsenti vel in futuro, quàm h
de præterito. Vnde nec aliqua passio animæ d
respondet præterito, sicut dolor respondet pr
malo, & timor futuro Et propter hoc de duobu
lis præteritis illud magis abhorret animus, cui
ior effectus in præsenti remanet, vel in futurum
tur, etiam si in præterito minus fuerit. Et q
fectus præcedentis culpæ non ita percipitur qu
que, sicut effectus præteritæ pœnæ; tum quia
perfectius sanatur, quàm quædam pœna; tum
defectus corporalis magis est manifestus quàm
tualis: ideò homo etiam bene dispositus quand
magis in se percipit horrorem præcedentis
quam præcedentis culpæ, quamuis magis effet
tus pati eamdem pœnam, quàm committere ea
culpam. Est etiam considerandum in compar
culpæ & pœnæ, quòd quædam pœnæ habent i
rabiliter coniunctam Dei offensam, sicut separ
Deo: quædam etiam addunt perpetuitatem, sic
na inferni. Ergo pœna illa quæ offensam anne
habet, eodem modo cauenda est, sicut etiam
Sed illa quæ perpetuitatem addit, est magis
culpa, simpliciter fugienda. Si tamen ab eis sep
ratio offensæ, & consideretur tantum ratio pœ
nus habent de malitia, quàm culpa, in quant
offensa Dei; & propter hoc minus debent displ
Sciendum est etiam, quòd quamuis talis debe
contriti dispositio, non tamen de eis tenand
quia affectus suos homo non de facili mensur
test, & quandoque illud quod minus displice
tur magis displicere: quia est propinquius noc
to sensibili, quod magis est nobis notum.

ARTIC. II.

Vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor? II

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd non possit esse nimis magnus contritionis dolor. Nullus enim dolor potest esse immoderatior, quàm ille qui proprium subiectum destruit. Sed dolor contritionis si est tantus, quòd mortem, vel corruptionem corporis inducit, est laudabilis. Dicit enim Anselmus *, Vtinam sic impinguentur viscera animæ meæ, et medullæ corporis mei exiccentur. Et Augustinus dicit se esse dignum oculos cæcare plorando. Ergo dolor contritionis non potest esse nimius. *in lib. meditat. in fin. habet aliquid simile.*

¶ 2 Præterea, Dolor contritionis ex amore charitatis procedit. Sed amor charitatis non potest esse nimius. Ergo nec dolor contritionis.

SED contra, Omnis virtus moralis corrumpitur per superabundantiam & defectum. Sed contritio est actus virtutis moralis, scilicet pœnitentiæ, cum sit pars iustitiæ. Ergo potest esse superfluus dolor de peccatis.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio ex parte doloris, qui est in ratione, scilicet displicentiæ, quo peccatum displicet, in quantum est offensa Dei, non potest esse nimia: sicut nec amor charitatis, quo intenso talis displicentia intenditur, non potest esse nimius. Sed quantum ad dolorem sensibilem, potest esse nimia: sicut etiam exterior corporis afflictio potest esse nimia. In his autem omnibus debet accipi pro mensura conseruatio subiecti, & bonæ habitudinis, sufficientis ad ea quæ agenda incumbunt. Et propter hoc dicitur Rom. 12. Rationabile obsequium vestrum.

Ad primum ergo dicendum, quòd Anselmus * desiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exiccari, non quantum ad humorem naturalem, sed quantum ad desideria & concupiscentias corporales. Augustinus autem quamuis dignum se cognosceret amissione exteriorum oculorum, propter *loco citato in argum. 1.*

pter peccatum : quia quilibet peccator non
æterna , ſed etiam temporali morte dignus eſt
tamen volebat ſibi oculos cœcare .

Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa pr
de dolore , qui eſt in ratione . Tertia autem
dit de dolore ſenſitiuæ partis .

ARTIC. III.

*Vtrum debeat eſſe maior dolor de vno pecc
quàm de alio ?*

12 AD] tertium ſic proceditur . Videtur, quòd
debeat eſſe maior dolor de vno peccato,
de alio . Hieronymus enim collaudat Paulum
hoc, quòd minima peccata ſicut magna plangeb
go non eſt magis dolendum de vno, quàm de

¶ 2 Præterea, Motus contritionis eſt ſubitu
non poteſt eſſe vnus motus ſubitus , intenſior
& remiſſior. Ergo contritio non debet eſſe ma
vno peccato, quàm de alio .

¶ 3 Præterea , De peccato præcipue eſt c
tio, ſecundum quòd à Deo auertit . Sed in aue
omnia peccata mortalia conueniunt: quia omn
lunt gratiam , qua anima Deo coniungitur . Er
omnibus peccatis mortalibus æqualis debet eſſ
tritio .

SED contra, Deut. 25. dicitur, Secundum m
ram delicti, ſic erit & plagarum modus . Sed i
tritione peccatis plagæ commenſurantur, qui
tritio habet propoſitum ſatisfaciendi annexum
go contritio magis debet eſſe de vno peccato,
de alio .

¶ Præterea , De hoc debet homo conteri,
debuit vitare . Sed homo debet magis vitare v
peccatum , quàm aliud : quia grauius eſt ſi nec
alterum faciendi incumberet . Ergo & ſimilite
bet de vno (ſcilicet grauiori) magis, quàm d
dolere , .

RESPONDEO dicendum, quòd de contritio
pliciter poſſumus loqui . Vno modo, ſecundum
fi

* *vt dictum eſt q. 1. ar. 1*

gillatim singulis peccatis respondet: & sic quantum ad dolorem superioris affectus, requiritur quòd de maiori peccato quis doleat magis: quia ratio doloris est maior in vno quàm in alio, scilicet offensa Dei: ex magis enim inordinato actu Deus magis offenditur. Similiter etiam cum maiori culpæ maior pœna debeatur, etiam dolor sensitiuæ partis, secundum quòd pro peccato, ex electione assumitur: quia pœna peccati debet esse maior de maiori peccato. Secundum autem quod ex impressione superioris appetitus nascitur in inferiori, attenditur quantitas doloris secundum dispositionem partis inferioris ad recipiendam impressionem à superiori, & non secundum quantitatem peccati. Alio modo potest accipi contritio, secundum quòd est simul de omnibus peccatis, sicut in actu iustificationis. Et hæc quidem contritio, vel ex singulorum consideratione peccatorum procedit: & sic quamuis sit actus vnus, tamen distinctio peccatorum virtute manet in ipso. Vel ad minus habet propositum de singulis cogitandi anneum: & sic etiam habitualiter est magis de vno, quàm de alio.

Ad primum ergo dicendum, quòd Paulus non laudatur de hoc, quòd de omnibus peccatis doleret qualiter: sed quia de paruis peccatis tantum doleat, ac si essent magna, per comparationem ad alios, qui de peccatis dolent: sed ipse multo amplius de maioribus doluisset.

Ad secundum dicendum, quòd in illo contritionis motu subitaneo, quamuis actualiter distinctio intentionis, respondens diuersis peccatis inueniri non possit, tamen inuenitur ibi eo modo, sicut dictum est *: scilicet etiam alio modo, secundum quòd singula peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa contritione generali contrito dolendum occurrit, scilicet offensam Dei. Qui enim aliquod totum appetit, vel diligit potius, etiam diligit partes eius, quamuis non actu. Et hoc modo, secundum quòd habent ordi-

* in corp. art.

nem ad totum, quasdam plus, quasdam minu
cut qui aliquam communitatem diligit, virtute
los digit, plus & minus secundum eorum ordin
bono communi. Et similiter qui dolet de hoc,
Deum offendit, de diuersis implicite dolet di
mode, secundum quòd plus vel minus per ea De
offendit.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis quo
peccatum mortale à Deo auertat & gratiam to
tamen quoddam plus elongat, quàm aliud: in
tum maiorem habet dissonantiam ex sua inordin
ne ad ordinem diuinæ bonitatis, quàm aliud,

QVÆST. IV.

De tempore contritionis, in tres articulos diu

DEinde considerandum est de tempore c
tionis.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum tota hæc vita sit contritionis
pus?

¶ Secundo, vtrum expediat continue de pe
dolere?

¶ Tertio, vtrum post hanc vitam animæ de pe
conterantur?

ARTIC. I.

Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempu

Tho. 4. d. 17. q. 2. ar. 4 q. 1. & seq.

** lib. 2. de pœn. c 7. à medio, to. 1.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd
tota hæc vita sit contritionis tempus. Sicut
de peccato commisso debet esse dolor, ita & pu
Sed non per totam vitã durat pudor de peccato
(sicut dicit Amb. *) non habet quod erubescat
peccatum dimissum est. Ergo videtur quòd nec
tritio, quæ est dolor de peccato.

¶ 2 Pręterea, 1. Ioan. 4. dicitur, quòd per
charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœ
habet. Sed dolor etiam pœnam habet. Ergo in
tu perfectæ charitatis non potest dolor contrit
manere.

¶ 3 Præterea, De præterito non potest esse

or, qui proprie est de malo præsenti: nisi secundum quod aliquid de peccato præterito in præsẽti manet. ed quandoque peruenitur ad aliquem statum in hac ita, in quo nihil de peccato præterito manet; neque ispositio, neque culpa, neque reatus aliquis. Ergo on oportet vlterius de illo peccato dolere.

¶ 4 Præterea, Rom.8. dicitur, quòd diligentibus eum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, t dicit glos.* Ergo non oportet post remissionem eccati, quòd de ipso doleat.

¶ 5 Præterea, Contritio est pars pœnitentiæ contra satisfactionem diuisa. Sed non oportet semper satisfacere. Ergo nec oportet semper de peccato contteri.

SED contra, August. in lib. de pœnitentia * dicit, quòd vbi dolor finitur, deficit pœnitentia; vbi defecit pœnitentia, nihil relinquitur de venia. Ergo vidletur, cum oporteat veniam concessam non perdere, quòd oporteat semper de peccato dolere.

¶ Præterea, Eccles. 5. dicitur, De propitiato peccato noli esse sine metu. Ergo homo semper debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

RESPONDEO dicendum, quòd in contritione vt dictum est*, est duplex dolor. Vnus rationis, qui est detestatio peccati à se commissi. Alius sensitiuæ partis, qui ex isto consequitur: & quantum ad vtrumque, contritionis tempus est totius vitæ præsentis status. Quamdiu enim aliquis est in statu viæ, detestatur incommoda, quibus à peruentione ad terminum viæ retardatur, vel impeditur. Vnde cum per peccatum præteritum, viæ nostræ cursus in Deum retardetur; quia tempus illud quod erat deputatum ad currendũ, recuperari non potest: oportet quòd semper in vitæ huius tempore, status contritionis maneat, quantum ad peccati detestationem. Similiter etiam quantum ad sensibilem dolorem, qui vt pœna à voluntate assumitur. Quia enim homo peccando, pœnam æternam meruit, & contra æternum Deum pecca-

* est August. in li. de correct. & grat. c. 9. a med. to. 7.

* de vera et falsa pœnit. c. 13. in med. to. 4 & Mag. 4. Sent. d. 14. §. A. in fin.

* q. 1. ar. 2. ad 1. et q. 3. a. 1. corp.

uit: debet pœna æterna in temporalem muta
saltem dolor in toto hominis æterno, id est,
statu huius vitæ, manere. Et propter hoc dici
go de Sancto Victore *, quòd Deus absoluens h
nem à culpa & pœna æterna, ligat eum vinculo
petuæ detestationis peccati.

*in libro sūmæ sententiarū tract. 5. c. 11.

Ad primum ergo dicendum, quòd erubesce
respicit peccatum solum, in quantum habet tur
dinem: & ideò postquam peccatum, quantu
culpam remissum est, non manet pudori locus:
net autem dolori, qui non solum de culpa est,
quantum habet turpitudinem, sed etiam in quan
habet nocumentum annexum.

Ad secundum dicendum, quòd timor ser
quem charitas foras mittit, oppositionem habe
charitatem ratione seruitutis: quia pœnam resp
Sed dolor contritionis ex charitate causatur, v
cium est *: & ideò non est simile.

* q. 3. a. 1 ad 3. & art. seq.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis per pœ
tentiam peccator redeat ad gratiam pristinam &
munitatem a reatu pœnæ: numquam tamen red
pristinam dignitatem innocentiæ: & ideò sem
ex præterito peccato aliquid in ipso manet.

Ad quartum dicendum, quòd sicut non debet
mo facere mala, vt veniant bona: ita non debet
dere de malis, quia ex eis occasionaliter prouen
bona, diuina gratia vel prouidentia agente: q
illorum bonorum, peccata causa non fuerunt,
magis impedimenta: sed diuina prouidentia ea
sauit, & de ea debet homo gaudere, de pecc
autem dolere.

Ad quintum dicendum, quòd satisfactio attem
tur secundum pœnam taxatam, quæ pro pecc
iniungi debet: & ideò potest terminari, vt n
oporteat vlterius satisfacere. Hæc autem pœ
præcipuè proportionatur culpæ ex parte conuer
nis, ex qua finitatem habet. Sed dolor contrit
respondet culpæ ex parte auersionis, ex qua h
quam

quamdam infinitatem: vnde & contritio ſemper debet manere; nec eſt inconueniens, ſi remoto poſteriori remaneat prius.

ARTIC. II.

Vtrum expediat continue de peccato dolere?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd non expediat continuè de peccato dolere. Expedit enim quandoque gaudere: vt patet Philip. 4. ſuper illud, Gaudere in Domino ſemper: dicit gloſ.*quòd neceſſarium eſt gaudere. Sed non eſt poſſibile ſimul gaudere & dolere. Ergo non expedit continuè de peccato dolere. 14

Gloßa ordin. ibid.

¶ 2 Præterea, Illud quod eſt de ſe malum & fugiendum, non eſt aſſumendum niſi quatenus eſt neceſſarium, vt medicina ad aliquid: ſicut patet de vſtione & ſectione vulneris. Sed triſtitia de ſe mala eſt, vnde dicitur Eccleſ. 30. Triſtitiam longe expelle à te: & ſubditur cauſa, Multos enim occidit triſtitia, & non eſt vtilitas in illa. Hoc etiam Philoſophus dicit in 7. Ethicorum, & 10.* Ergo non debet amplius dolere de peccato, niſi quatenus ſufficit ad peccatum delendum. Sed ſtatim poſt primam contritionis triſtitiam peccatum deletum eſt. Ergo non expedit vlterius dolere.

*l. 7. c. 13 & 14.

¶ 3 Præterea, Bernardus dicit, Dolor bonus eſt, ſi continuus non ſit: mel enim abſynthio eſt admiſcendum. Ergo videtur quòd non expedit continuè dolere.

In lib. de vera & falſa Pœnit. c. 13. in fin. t. 4

SED contra eſt, quòd *Auguſtinus dicit, Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat.

& Mag. 4. ſent. d. 14 §. A in fin. de pœni. d. 3 c. 5.

¶ Præterea, Actus, in quibus conſiſtit beatitudo, expedit ſemper continuare quantum poſſibile eſt. Sed huiuſmodi eſt dolor de peccato: quod patet Matth. 5. Beati qui lugent. Ergo expedit dolorem continuare quantum poſſibile eſt.

RESPONDEO dicendum, quòd hæc eſt conditio in actibus virtutum inuenta, quòd non poteſt in eis accipi ſuperfluum & diminutum: vt in 2.*Ethic.

*c. 6. cir. fin.

probatur: vnde cum contritio (quantum ad id
est displicentia quædam in apetitu rationis) fit
pœnitentiæ virtutis , numquam potest ibi esse
fluum . Et sicut nec quantum ad intensionem, in
quantum ad durationem : nisi secundum quod
vnius virtutis impedit actum alterius magis nec
rium pro tempore illo. Vnde quantumcumque
cõtinue in actibus huius displicentię esse possit,
magis, & melius est, dummodo actibus aliarum
tum vacet suo tempore, secundum quòd oportet
passiones possunt habere superfluum & diminutu
& quantum ad intensionem, & quantum ad durat
Et ideò sicut passio doloris, quam voluntas ass
debet esse moderate intensa : ita debet moder
durare, ne si nimis duret, homo in desperation
pusillanimitatem & huiusmodi vitia labatur .

Ad primum ergo dicendum, quòd gaudium
impeditur per dolorem contritionis, non autem
dium quod de Deo est: quia habet ipsum dolor
pro materia .

Ad secundum dicendum, quòd illud Eccles.
tristitia seculi loquitur : & Philosoph. loquitur
eristitia, quæ est passio, qua moderate vrendum
secundum quòd expedit ad finem , ad quem
mitur .

Ad tertium dicendum , quòd Bernardus loq
de dolore, qui est passio .

ARTIC. III.

Vtrum etiam post hanc vitam animæ de pecc
conterantur ?

15

AD tertium sic proceditur . Videtur , quòd e
post hanc vitam animæ de peccatis conte
tur . Amor enim charitatis displicentiam de pec
causat. Sed post hanc vitam manet in animabus
ritas, & quantum ad actum, & quantum ad habit
Quia charitas numquam excidit, vt dicitur p
Corinth. 13. Ergo manet displicentia de pec
commisso, quæ essentialiter est contritio .

¶ 2 Pra

¶ 2 Præterea, Magis dolendum est de culpa, quàm de pœna. Sed animæ in purgatorio dolent de pœna sensibili, & de dilatione gloriæ. Ergo multo magis dolent de culpa ab eis commissa.

¶ 3 Præterea, Pœna purgatorij est satisfactoria de peccato. Sed satisfactio habet efficaciam ex vi contritionis. Ergo contritio manet post hanc vitam.

SED contra, Contritio est pars pœnitentiæ sacramenti, Sed sacramenta non manent post hanc vitam. ergo nec contritio.

¶ Præterea, Contritio potest esse tanta, quòd deleat & culpam & pœnam. Si ergo animæ in purgatorio conteri possent, posset vi contritionis earum, reatus pœnæ eis dimitti, & ita à pœna sensibili liberari: quod est falsum.

RESPONDEO dicendum, quòd in contritione tria consideranda sunt. Primum est, contritionis genus, quod est dolor. Secundum est, contritionis forma, quæ est actus virtutis gratia informatus. Tertium est, contritionis efficacia, quæ est actus meritorius & sacramentalis, & quoddammodo satisfactorius. Animæ igitur post hanc vitam, quæ in patria sunt, contritionem habere non possunt: quia carent dolore propter gaudij plenitudinem. Illæ verò quæ sunt in inferno, carent contritione: quia etsi dolorē habeant, efficit tamen in eis gratia dolorem informans. Sed illæ quæ in purgatorio sunt, habent dolorem de peccatis gratia informatum, sed non meritorium, quia non sunt in statu merendi. In hac autem vita, omnia tria prædicta inueniri possunt.

Ad primum ergo dicendum, quòd charitas non excusat istum dolorem, nisi in illis qui doloris capaces sunt: sed plenitudo gaudij beatis omnem capacitatem doloris excludit: & ideò quamuis charitatem habeant, tamen contritione carent.

Ad secundum dicendum, quòd animæ in purgatorio dolent de peccatis: sed ille dolor non est contritio, quia deest eis contritionis efficacia.

Ad tertium dicendum, quòd pœna illa quan
mæ in purgatorio sustinent, non potest propri
satisfactio : quia satisfactio opus meritorium r
rit : sed largo modo dicitur satisfactio, pœnæ
tæ solutio.

QVÆST. V.

De effectu contritionis, in tres articulos diuis

DEinde considerandũ est de effectu contriti
¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum peccati remissio sit contrit
effectus?

¶ Secundo, vtrum contritio possit totaliter to
reatum pœnæ?

¶ Tertio, vtrum parua contritio sufficiat ad
tionem magnorum peccatorum?

ARTIC. I.

16 *Vtrum peccati remissio sit contritionis effectu*

Tho. vbi sup. ar. 5 q. 1. & sequent.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd
cati remissio non sit contritionis effectus.
lus enim Deus peccata remittit. Sed contritioni
sumus aliqualiter causa, quia actus noster est.
contritio non est causa remissionis culpæ.

¶ 2 Præterea, Contritio est actus virtutis.
virtus sequitur peccati remissionem : quia vir
culpa non sunt simul in anima. Ergo contritio
est causa remissionis culpę.

¶ 3 Præterea, Nihil impedit à perceptio
charistiæ nisi culpa. Sed contritus ante con
nem non debet accedere ad Eucharistiam.
nondum est consequutus remissionem culpæ.

SED contra est, quòd dicitur in glos. super
Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus
Contritio cordis est sacrificium, in quo pecca
uuntur.

¶ Præterea, Virtus & vitium eisdem caus
rumpuntur & generantur, vt dicitur in 2. * Eth
Sed per inordinatum amorem cordis, pecc
committitur. Ergo per dolorem ex amore ch

*c. 1. & 2

quantis ordinato causatum, soluitur: & sic contritio peccatum delet.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio potest dupliciter considerari, vel in quantum est pars sacramenti, vel in quantum est actus virtutis: & vtroque modo est causa remissionis peccati, sed diuersimodè: quia in quantum est pars sacramenti, primo operatur ad remissionem peccati instrumentaliter; sicut & de alijs sacramentis in prima * distinctione patuit. In quantum autem est actus virtutis, sic est quasi causa materialis remissionis peccati, eo quòd dispositio est quasi necessitas ad iustificationem. Dispositio autem reducitur ad causam materialem, si accipiatur dispositio, quæ disponit materiam ad recipiendum. Secus autem est de dispositione agentis ad agendum, quia illa reducitur ad genus causæ efficientis.

Th. in 4. d. 1. q. 1. ar 4. & 4 sent. d. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd solus Deus est causa efficiens principalis remissionis peccati. Sed causa dispositiua potest etiam esse ex nobis; & similiter etiam causa sacramentalis: quia formæ sacramentorum verba sunt à nobis prolata, quę habent virtutem instrumentalem inducendi gratiam, qua peccata remittuntur.

Ad secundum dicendum, quòd peccati remissio, vno modo præcedit virtutem & gratiæ infusionem, & alio modo sequitur: & secundum hoc, quod sequitur, actus à virtute elicitus potest esse causa aliqua remissionis peccati.

Ad tertium dicendum, quòd dispensatio Eucharistiæ pertinet ad ministros Ecclesiæ: & ideò ante remissionem peccati per ministros Ecclesiæ, non debet aliquis ad Eucharistiam accedere, quamuis sit sibi culpa quoad Deum remissa.

ARTIC. II.

Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd contritio non possit totaliter tollere reatum pœnę. 17

Quia

quia satisfactio & confessio ordinantur ad liberationem à reatu pœnæ. Sed nullus ita perfecte contritur, quin oporteat eum confiteri & satisfacere. Ergo contritio numquam est tanta, quòd deleat totum reatum.

¶ 2 Præterea, In pœnitentia oportet esse quædam recompensatio pœnæ ad culpam. Sed aliqua culpa per membra corporis exercetur. Ergo cum oporteat ad debitam pœnæ recompensationem, vt pro peccat quis, per hæc & torqueatur: videtur quod numquam possit pœna talis peccati per contritionem exsolui. *Sap. 11.*

¶ 3 Præterea, Dolor contritionis est finitus, pro aliquo peccato, scilicet mortali, debetur pœna infinita. Ergo nullo modo potest esse tanta contritio, quòd totam pœnam deleat.

SED contra est, quòd Deus plus affectum cordis acceptat, quàm exteriorem actum. Sed per exteriores actus absoluitur homo à pœna, & culpa. Ergo similiter per cordis affectum, qui est contritio.

¶ Præterea, Exemplum huius de Latrone habetur, cui dictum est, Hodie mecum eris in Paradiso propter vnicum pœnitentiæ actum. Vtrum autem totus reatus per contritionem semper tollatur, in 4. dist. 14. quæsitum est, vbi hoc ipsum de pœnitentia quærebatur.

RESPONDEO dicendum, quòd intensio contritionis potest attendi dupliciter. Vno modo, ex parte charitatis, quæ displiscentiam causat: & sic contritio tantum intendi charitatem in actu, quòd contritio de sequens merebitur non solum culpæ amotionem sed etiam absolutionem ab omni pœna. Alio modo ex parte doloris sensibilis, quem voluntas in contritione excitat: & quia ille etiam pœna quædam est, non tantum potest intendi, quòd sufficiet ad deletionem culpæ & pœnæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliquis non potest esse certus quòd contritio sua sit sufficiens ad dele-

letionem pœnæ & culpæ. Et ideò tenetur confite-
& satisfacere: maxime cum contritio vera non
erit, nisi propositum confitēdi habuisset annexum,
iod debet ad effectum reduci, etiam propter præ-
ptum, quod est de confessione datum.

Ad secundum dicendum, quòd sicut gaudium in-
rius redundat etiam ad exteriores corporis partes:
etiam dolor interior ad exteriora membra deri-
tur. Vnde dicitur Prouerb. 17. Spiritus tristis exsic-
t ossa.

Ad tertium dicendum, quòd dolor contritionis
amuis sit finitus quantum ad intensionem, sicut
iam & pœna peccato mortali debita finita est; ha-
t tamen infinitam virtutem ex charitate, qua infor-
atur: & secundum hoc potest valere ad deletionem
lpæ & pœnæ.

ARTIC. III.

Vtrum parua contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum? 18

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd contri-
tio parua non sufficiat ad deletionem magno-
m peccatorum. Quia contrio est medicina peccati.
d corporalis medicina, quæ sanat corporalem mor-
m minorem, non sufficit ad sanandum maiorem,
go minima contritio non sufiicit ad delendum ma-
ma peccata.

¶ 2 Præterea, Supra dictum est *, quòd opor- *q.3.ar.3*
de maioribus peccatis magis conteri. Sed con-
tio non delet peccatum, nisi sit secundum quod
ortet. Ergo minima contritio non delet omnia
ecata.

SED contra, Quælibet gratia gratum faciens, delet
nnem culpam mortalem. Quia simul cum ea stare
n potest. Sed quælibet contritio est gratia gratum *q.præced.*
iente informata. Ergo quantumcumque sit par- *art.1.& q.1.ar 2.*
, delet omnem culpam. *ad 1. & q.3.ar.1.*

RESPONDEO dicendum, quòd contritio (vt sæpe *cor.*
um est*) habet duplicem dolorem: vnum rationis,

qui

qui est displicentia peccati commissi: & hic
esse adeò paruus, quod non sufficiet ad rati
contritionis, vt si minus displiceret ei pecca
quàm debeat displicere separatio à fine: sicut
amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit
tionem charitatis. Alium dolorem habet in
& paruitas huius nō impedit rationem contri
quia non se habet per se ad contritionem, se
ex accidenti ei adiungitur, & iterum non est
testate nostra. Sic ergo dicendum, quòd qua
cumque paruus sit dolor, dummodo ad contr
rationem sufficiat, omnem culpam delet.

Ad primum ergo dicendum, quòd medici
rituales habent efficaciam infinitam ex virtut
nita quæ in eis operatur: & ideò illa medicina
sufficit ad curationem parui peccati, sufficit e
ad curationem magni: sicut patet de baptismo
& magna & parua soluuntur: & simile est de
tione, dummodo ad rationem contritionis per

Ad secundum dicendum, quòd hoc sequi
necessitate, quòd vnus homo plus doleat de
peccato quàm de minori, secundum quod ma
pugnat amori, qui dolorem causat. Sed si vna
haberet tantum de dolore pro maiori, quantu
habet pro minori, sufficeret ad remissionem c

QVÆST. VI.

De confessione, & eius necessitate, in sex articulos diuisa.

Conc. Trident. sess. 14 c. 5. de confess.

DEinde considerandum est de confessione
qua sex sunt consideranda. Primo, de
sionis necessitate. Secundo, de eius quidditat
Tertio, de ipsius ministro. Quarto, de qualitat
Quinto, de eius effectu. Sexto, de eius sigillo

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum confessio sit necessaria ad sa
¶ Secundo, vtrum confessio sit de iure natur
¶ Tertio, vtrum omnes ad confessionem ten
¶ Quarto, vtrum aliquis licite possit confite

ca

catum quod non habet?
Quinto, vtrum statim teneatur quis confiteri?
Sexto, vtrum possit cum aliquo dispensari ne homini confiteatur?

ARTIC. I.

Vtrum confessio sit necessaria ad salutem?

19 Tho. 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 1 & seq.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd confessio non sit necessaria ad salutem. Sacramentum enim pœnitentiæ propter remissionem culpæ ordinatum est. Sed culpa per gratiæ infusionem sufficienter remittitur. Ergo ad pœnitentiam de peccato vendam non est necessaria confessio.

¶ 2 Præterea, Peccatum quod ex alio contractum, ex alio debet habere medicinam. Ergo peccatum actuale quod ex proprio motu quilibet committit, oportet ex seipso tantum habere medicinam. Sed ultra tale peccatum ordinatur pœnitentia. Ergo confessio non est de necessitate pœnitentiæ.

¶ 3 Præterea, Aliquibus est peccatum remissum sine hoc, quòd confessi legantur, sicut patet de Petro & Magdalena, & de Paulo. Sed nõ est minoris efficaciæ gratia remittens peccatum nunc, quàm tunc fuit. Ergo nec nunc de necessitate salutis est, quòd homo confiteatur.

¶ 4 Præterea, Confessio ad hoc exigitur in iudicio vt secundum quantitatem culpæ pœna infligatur. Sed homo potest pœnam sibi ipsi infligere maiorem, quàm etiam ab alio sibi infligatur. Ergo videtur quòd confessio non sit de necessitate salutis.

SED contra, Boetius in libro de Consol. * Si opem medicantis expectas, oportet quòd morbum detegas. Sed de necessitate salutis est quòd homo de peccatis medicinam accipiat. Ergo & de necessitate salutis est quòd morbum per confessionem detegat.

lib. 1. prosa 4 in princ.

¶ Præterea, in iudicio seculari non est idem iudex, reus. Sed iudicium spirituale est ordinatius. Ergo peccator qui est reus, non debet esse sui ipsius iudex, sed ab alio iudicari: & ita oportet quòd ei cõfiteatur.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd passio Chri
cuius virtute nec originale, nec actuale pecc
dimittitur, in nobis operatur per sacramen
susceptionem, quæ ex ipsa efficaciam habent. E
ad culpæ remissionem, & actualis, & origin
quiritur sacramentum Ecclesiæ, vel actu susc
vel saltem voto, quando articulus necessitat
contemptus, sacramentum excludit: & per
quens, illa sacramenta quæ ordinantur con
pam, cum qua salus esse non potest, sunt de
sitate salutis. Et ideò sicut baptismus, quo dele
ginale, est de necessitate salutis: ita & pœn
sacramentum. Sicut autem aliquis per hoc,
baptismum petit, se ministris Ecclesiæ subije
quos pertinet dispensatio sacramenti: ita eu
hoc, quod confitetur peccatum suum, se
Ecclesiæ subijcit, vt per sacramentum pœnite
eo dispensatum remissionem consequatur: c
gruum remedium adhibere non potest, nisi p
cognoscat, quod fit per confessionem pecca
ideò confessio est de necessitate salutis eius,
peccatum actuale mortale cecidit.

Ad primum ergo dicendum, quòd gratia
sufficit ad culpæ remissionem: sed post cul
missam adhuc peccator est debitor pœnæ
ralis. Sed ad gratiæ infusionem consequend
dinata sunt gratiæ sacramenta, ante quor
sceptionem vel actu, vel proposito, aliquis
non consequitur: sicut in baptismo patet. E
est de confessione: & vlterius per confessio
bescentiam & vim clauium, quibus se confite
cit: & satisfactionem iniunctam, quam facer
deratur, secundum qualitatem criminum sibi p
fessionem innotescentium, pœna temporali
tur. Sed tamen confessio ex hoc, quòd ope
pœnæ remissionem, non habet quod sit de ne
re salutis: quia pœna ista est temporalis, ad qu
culpæ remissionem aliquis remanet ligatus.

hoc quòd in præsenti via expiaretur, esset via salu-
. Sed habet quod sit de necessitate salutis, ex hoc,
òd ad remissionē culpæ modo prædicto* operatur. *in corp.*
Ad secundum dicendum, quòd peccatum quod ex *art.*
ero contractum est, scilicet originale, potest om-
o ab extrinseco remedium habere, vt in paruulis
et. Sed peccatum actuale, quod ex seipso quis-
e commisit, non potest expiari, nisi aliquid coo-
retur ille qui peccauit. Sed tamen non sufficit ad
ccatum expiandum ex seipso, sicut sufficienter pec
um commisit: eo quòd peccatum ex parte conuer-
nis est finitum, ex qua parte peccator in ipsum re-
citur: sed ex parte auersionis habet infinitatem,
qua parte oportet quòd peccati remissio ab alio
piat: quia quod est vltimum in generatione, est
mum in resolutione, vt dicitur in 3. Ethic.* Et ideò *c. 3. à me.*
ortet quòd etiam peccatum actuale ex alio me-
inam habeat.

Ad tertium dicendum, quòd etsi non legatur eo-
confessio, potuit tamen fieri. Multa enim facta
quæ non sunt scripta. Et præterea, Christus ha-
potestatem excellentiæ in sacramentis: vnde sine
quæ ad sacramentum pertinent, potuit rem sa-
menti conferre.

Ad quartum dicendum, quòd satisfactio non suffi-
et ad expiandū pœnā peccati ex quantitate pœnę,
in satisfactione imponitur: sed sufficit in quan-
eſt pars sacramenti, virtutem sacramentalem ha-
s: & ideò oportet quòd per dispensatores sacra-
ntorū imponatur, & ideò necessaria est confessio.

ARTIC. II.

Vtrum confessio sit de iure naturali?

29

D secundum hic proceditur. Videtur, quòd con-
fessio sit de iure naturali. Adam enim & Cain
tenebantur nisi ad præcepta legis naturę. Sed re-
henduntur de hoc quod peccatum suum non sunt
fessi. Ergo confessio peccati est de iure na-
li,

¶ 2 Præterea, Præcepta illa quæ manen
teri lege & noua, sunt de iure naturali. Sed c
fuit in veteri lege, vt dicitur Isa. 43. Narra
habes, vt iustificeris. Ergo est de iure naturali

¶ 3 Præterea, Iob non erat subiectus nisi l
turali. Sed ipse peccata confitebatur: quod pa
hoc quod dicit, Iob 31. Si abscondi vt homo
tum meum. Ergo est de iure naturali.

li. 5. Ety. cap. 4. SED contra Isid. dicit *, quod ius naturale
apud omnes. Sed confessio nō est eodem mod
omnes. Ergo non est de iure naturali.

¶ Præterea, Confessio fit ei qui habet clau
claues Ecclesiæ non sunt de iure naturali in
Ergo nec confessio.

RESPONDEO dicendum, quòd sacrame
quædam fidei potestationes, vnde oportet ea
se proportionata. Fides autem est supra cogni
rationis naturalis, vnde & sacramenta sunt su
tionis naturalis dictamen. Et quia ius natura
quod non opinio genuit, sed innata quædam
seruit, vt Tullius dicit *: ideò sacramenta non
iure naturali, sed de iure diuino, quod est supr
rale: quod quandoque etiam naturale dicitur,
dum quod cuilibet rei illud est naturale, q
suo creatore imponitur. Tamen proprie dicu
turalia, quæ ex principijs naturæ causantur. Su
tem naturam sunt illa quæ ipse Deus sibi reser
naturæ ministerio operāda, siue in operation
raculorum, siue in reuelationibus mysterior
in institutionibus sacramentorum. Et sic co
quæ necessitatem sacramentalem habet, no
iure naturali, sed de diuino.

In lib. 2. de inuēt. non parū ante fin. libri.

Ad primum ergo dicendum, quòd Adam
ratur ex hoc quod peccatum suum coram De
recognouit: confessio enim, quæ fit Deo per
tionem peccati, est de iure naturali. Nunc au
quimur de confessione quæ fit homini. Vel dic
quod confiteri peccatum, in casu, est de iure n

ilicet cum quis in iudicio constitutus à iudice in-
rrogatur: tunc enim non debet mentiri, pecca-
m suum excusando vel negando, de quo Adam
Cain vituperantur. Sed confessio, quæ fit homini
onte, ad remissionem peccatorum consequendam
Deo, non est de iure naturali.

Ad secundum dicendum, quòd præcepta legis na-
ræ manent eodem modo in lege Moysi, & in noua
ge. Sed confessio quamuis aliqualiter esset in le-
e Moysi: non tamen eodem modo, sicut in lege
oua, nec sicut in lege naturæ. In lege enim naturæ
fficiebat recognitio peccati interior apud Deum;
d in lege Moysi oportebat aliquo signo exteriori
eccatum protestari: sicut per oblationem hostiæ
o peccato; ex quo etiam homini innotescere pote-
t eum peccasse. Non autem oportebat, vt speciale
eccatum à se commissum manifestaret, aut peccati
rcumstantias, sicut in noua lege oportet.

Ad tertium dicendum, quòd Iob loquitur de illa
sconsione peccati, quam facit deprehensus, pecca
m negando, aut excusando, vt ex glossa * ibidem
beri potest.

* ex glos. ordin. & inter ibi.

21

ARTIC. III.

Vtrum omnes ad confessionem teneantur?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd non
omnes ad confessionem teneantur. Quia sicut
cit Hieron. * pœnitentia est secunda tabula post
ufragium. Sed aliqui post baptismum naufragium
n sunt passi. Ergo nec eis competit pœnitentia,
sic nec confessio quæ est pœnitentiæ pars.

¶ 2 Præterea, Confessio facienda est iudici in
olibet foro. Sed aliqui sunt qui non habent hominē
dicem supra se. Ergo nec tenentur ad confessionē.

¶ 3 Præterea, Aliquis est qui non habet peccata
si venialia. Sed de illis non tenetur homo confite-
. Ergo non quilibet tenetur ad confessionem.

SED contra est: quia confessio contra satisfactio-
m & contritionem diuiditur. Sed omnes tenentur

* sup. illud Isa. 3 peccatum suũ quasi Sodoma, &c. to. 5. Et ad Demetriadē de seruãda virginitate circa med. to. 1. & Mag. 4. Sēt. d. 14. in princ.

ad contritionem, & satisfactionem. Ergo & tenentur ad confessionem.

¶ Præterea, Hoc patet ex decreto de pœ remiss. * vbi dicitur, Quòd omnes vtriusque cum ad annos discretionis peruenerint, tenent cata confiteri.

RESPONDEO dicendum, quòd ad confes dupliciter obligamur. Vno modo, ex iure di hoc ipso, quòd est medicina: & secundum h omnes tenentur ad confessionem, sed illi tant peccatum mortale incurrunt post baptismum modo, ex præcepto iuris positiui, & sic tenen nes ex institutione Ecclesiæ, edita in Concili rali sub Innoc. iij. * tum vt quilibet peccat recognosceret, quia omnes peccauerunt, & eg tia Dei; tum vt cum maiori reuerentia ad E stiam accedatur; tum etiam vt ecclesiarum ribus sui subditi innotescant, ne lupus intra lateat.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamu in hac mortali vita post baptismum naufragi dere possit, quod est peccatum mortale: no euadere potest venialia quibus ad naufragium nitur: contra quæ etiam pœnitentia ordina ideò manet pœnitentiæ locus etiam in illis q mortaliter peccant, & per consequens, conf

Ad secundum dicendum, quòd nullus est q habeat iudicem Christum, cui per suum Vi confiteri debet: qui quamuis eo inferior sit, tum prælatus est, tamen est eo superior, in q peccator est ipse, & ille Christi minister.

Ad tertium dicendum, quòd ex vi sacram tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex inst Ecclesiæ, quando non habet alia quæ confi Vel potest dici secundum quosdam, quod ex prædicta *, non obligantur nisi illi qui haben ta mortalia: quod patet ex hoc quod dicit, q bent omnia peccata confiteri. Quod de veni

* in decr. lib. 5. tit. 38. c. 12. ex Conc. Late. sub Innoc. 3. can. 21. & Conc. Trident. sess. 14. ca. 5. & can. 8

* in Concil. Late. can. 21. & habetur in decret. l. 5. tit. 38. c. 12.

* posita in argu. Sed cont. & corp.

lligi non potest: quia nullus omnia confiteri potest, t secundum hoc etiam ille, qui non habet mortalia, on tenetur ad confessionem venialium, sed sufficit præceptum Ecclesiæ implendum, vt se sacerdoti præsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse. Et hoc ei pro confessione reputatur.

ARTIC. IV.

Vtrum aliquis licite possit confiteri peccatum quod non habet?

D quartum sic proceditur. Videtur, quòd aliquis licite possit confiteri peccatum, quod non habet. Quia vt dicit Gregor. * Bonarum mentium est, culpam agnoscere, vbi culpa non est. Ergo ad bonam mentem pertinet, vt de illis culpis se accuset, & eguas non commisit.

¶ 2 Præterea, Aliquis per humilitatem reputat deteriorem aliquo, qui est manifestus peccator: in hoc est commendandus. Sed quod corde quis stimat, licet ore confiteri. Ergo licite potest confiteri se habere grauius peccatum quàm habeat.

¶ 3 Præterea, Aliquis quandoque dubitat de peccato aliquo, vtrum sit mortale vel veniale: & talis debet de illo, vt videtur, confiteri vt de mortali. ergo aliquis debet confiteri aliquando peccatum quod non habet.

¶ 4 Præterea, Satisfactio ex confessione ordinatur. Sed aliquis potest satisfacere de peccato, quod non commisit. Ergo etiam potest confiteri peccatum quod non fecit.

SED contra, Quicumque dicit se feciſſe, quod non fecit, mentitur. Sed nullus in confessione mentiri debet, cum omne mendacium sit peccatum. Ergo nullus debet confiteri peccatum quod non fecit.

¶ Præterea, In iudicio exteriori non debet aliquod crimen alicui impingi, quod non potest per testes idoneos probari. Sed testis in foro pœnitentiæ est conscientia. Ergo aliquis non debet se accusare de peccato, quod in conscientia sua non habet.

22 *Tho. 4. d. 21. q. 2. ar. 3.* * *in fine regist. c. 10. ad interrog. 10 Aug. An glorũ epi scopi.*

RESPONDEO dicendum, quòd per confe
debet pœnitens se confessori suo manifestare
autem, qui aliud sacerdoti de se loquitur, qu
sua conscientia habeat, siue bonum, siue mal
se sacerdoti manifestat, sed magis occultat;
non est idonea confessio. Sed ad hoc quòd
nea, requiritur quòd os cordi concordet, vt
hoc os accuset, quod conscientia tenet.

Ad primum ergo dicendum, quòd agnosce
pam, vbi culpa non est, potest esse dupliciter
modo, vt intelligatur quantum ad substantiam
& sic non est verum. Non enim ad bonam mer
pertinet, sed ad errantem, vt se actum aliquem
misisse agnoscat, quem non commisit. Alio
quantum ad conditionem actus: & sic verum e
Greg.* dicit: quia iustus in actu qui de se boniter, no
formidat ne aliquis defectus ex parte sua fue
sic dicitur Iob 9. Verebar omnia opera mea.
ad bonam mentem etiam pertinet, vt hanc fo
nem, quam corde tenet, lingua accuset. Et
etiam patet solutio ad Secundum: quia iustus
vere humilis, non reputat se deteriorem, qua
ad perpetrationem actus, qui sit peior ex gen
sed quia timet ne in his quæ bene agere vide
superbiam grauius delinquat.

Ad tertium dicendum, quòd quando aliq
bitat de aliquo peccato an sit mortale, tenet
confiteri dubitatione manente: quia qui aliqui
mittit vel omittit, in quo dubitat esse peccatum
tale, peccat mortaliter, discrimini se comm
Et similiter periculose committit, qui de hoc
dubitat esse mortale, negligit confiteri: non
debet asserere illud mortale esse, sed dubitat
qui, & iudicium sacerdotis expectare, cuius
discernere inter lepram & lepram.

Ad quartum dicendum, quòd ex hoc, quòd
satisfacit pro peccato, quod non commisit,
currit mendacium: sicut cum quis confitetur

* loco citato in arg. 1. & li. 9. moral. c. 25. & 26.

quod non credit se fecisse: si enim dicat peccatum quod non fecit, dum credit se fecisse, non mentitur. Et ideò non peccat si eo modo dicat, ficut est in corde suo.

ARTIC. V.

Vtrum statim teneatur quis confiteri?

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd statim teneatur quis confiteri. Dicit enim Hugo * de Vict. Si necessitas non est, quæ prætendatur, contemptus non excusatur. Sed quilibet tenetur vitare contemptum. Ergo quilibet tenetur statim confiteri, cum potest. 23 *Tho 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 4. * ex li. 2. de Sacr. par. 14. c. 8. Et lib. 1. par. 13 c. 2.*

¶ 2 Præterea, Quilibet tenetur plus facere ad cauendum morbum spiritualem, quàm ad euadendum morbum corporalem. Sed aliquis infirmus corporaliter, non sine detrimento salutis medicum requirere fugiendat. Ergo videtur quòd non possit esse sine detrimento salutis, quòd aliquis sacerdoti, cuius copiam nunc habet, non statim de peccato confiteatur.

¶ 3 Præterea, Illud quod sine termino debetur, statim debetur. Sed sine termino debet homo confessionem Deo. Ergo tenetur ad statim.

SED contra, In Decretal.* Simul datur tempus determinatum de confessione, & de Eucharistiæ perceptione. Sed aliquis non peccat si non percipiat Eucharistiam ante tempus à iure determinatum. Ergo nec peccat si ante tempus illud non confiteatur. *in decret. lib. 5. tit. 38. c. 12.*

¶ Præterea, Quicumque illud omittit, ad quod ex præcepto tenetur, peccat mortaliter. Si ergo aliquis non statim confiteatur quando habet copiam sacerdotis, si ad statim confitendum tenetur, peccaret mortaliter: & eadem ratione alio tempore, & sic deinceps. Habitaret ita multa peccata mortalia homo incurreret propter dilationem pœnitentiæ: quod videtur inconueniens.

RESPONDEO dicendum, quòd cum propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad contritionem tenetur, scilicet quando peccata memoriæ occurrunt

runt, præcipue cum in periculo mortis existit ita imp
aliquo articulo, in quo sine peccati remissione etiam p
teat eum peccatum incurrere. Sicut cum tenetur onem f
cerdos ad celebrandum, si non desit copia sacerdotis propt
tis, confiteri tenetur: aut si desit, saltem erit de co
tenetur, & habere propositum confitendi, cum scipien
cerdotis oblata. Sed ad confessionem actualiter, qui
ciendam obligatur aliquis dupliciter. Vno confiten
per accidens, scilicet quando ad aliquid tenetur, autem d
non potest sine peccato facere nisi confessus endum,
enim confiteri tenetur: sicut si debeat Eucharistam rat
percipere, ad quam nullus post peccatum mortale præfigat
nisi confessus, accedere debet, copia sacerdotis a non i
ta, & necessitate non vrgente. Et inde venit am in n
tio, qua Ecclesia omnes obligat ad semel m non
confitendum: quia instituit vt semel in anno, m conf
in Paschate omnes sacram communionē accipiorum E
Et ideò ante tempus illud omnes confiteri tenetur morte pr
Alio modo, obligatur aliquis ad confessionem idetur n
& sic videtur esse eadem ratio de confessione obligant
Baptismo differendo: quia vtrumque est sacramentum quid
tum necessitatis. Ad baptismum autem percipiendum possunt,
non tenetur aliquis statim postquam habet p am de su
tum baptismi, ita quòd peccet mortaliter nisi r, pecca
baptizetur: nec est aliquod tempus determinatum quòd tem
vltra quod si baptismum differat, peccatum non opor
incurrat. Sed potest contingere quòd in dilatione confiteatu
baptismi mortale erit peccatum, vel non erit r, alio
pensandum est ex causa dilationis: quia sicut culo ten
Philosophus in 8. Physic. Voluntas non retat oc est e
cere aliquod opus volitum, nisi propter aliquid statim
sam rationabilem: vnde si causa dilationis b te Eccl
mortale peccatum annexum habeat, vtpote si m vero
contemptum vel aliquid huiusmodi, baptismum adrage
ferat, dilatio erit peccatum mortale: alias n tentiæ t
ideò idem videtur esse de confessione, quæ ia totum
maioris necessitatis, quàm baptismus. Et qu c nihil
quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo am cæt

*vt habetur in 3. pa. q. 80. art. 10. ad 3.

ita implere : ideò si periculum mortis immineat, etiam per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc, vel baptismum suscipiendum. Propter hoc etiam Iacob simul præceptum edidit de confessione facienda, & de extrema vnctione suscipienda. Et ideò videtur probabilis eorum opinio, qui dicunt, quòd non tenetur homo ad statim confitendum, quamuis periculosum sit differre. Alij autem dicunt quòd tenetur contritus ad statim confitendum, debita oportunitate oblata, secundum rectam rationem. Nec obstat quòd Decret.* terminum præfigat, vt semel in anno confiteatur : quia Ecclesia non indulget dilationi, sed prohibet negligentiam in maiori dilatione. Vnde per Decretalem † illum non excusatur à culpa dilationis quantum ad forum conscientiæ, sed excusatur à pœna quantum ad forum Ecclesiæ, vt non priuetur debita sepultura si morte præuentus fuerit ante tempus illud. Sed hoc videtur nimis durum : quia præcepta affirmatiua non obligant ad statim, sed ad tempus determiaatum; non quidem ex hoc quod tunc commode impleri possunt, (quia tunc si non daret aliquis eleemosynam de superfluo, quandocumque pauper monstraretur, peccaret mortaliter; quod falsum est) sed ex hoc quòd tempus necessitatem vrgentem adducit. Et ideò non oportet quòd si statim oblata oportunitate non confiteatur, etiam si maior oportunitas non expectetur, aliquis peccet mortaliter : sed quando ex articulo temporis necessitas confessionis inducitur. Nec hoc est ex indulgentia Ecclesiæ, quod non teneatur ad statim, sed ex natura præcepti affirmatiui : vnde ante Ecclesiæ statutum, etiam minus tenebatur. Quidam vero dicunt quòd seculares non tenentur ante quadragesimale tempus confiteri, quod est eis pœnitentiæ tempus : sed religiosi tenentur ad statim, quia totum tempus, est eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil est : quia religiosi non tenentur ad alia, quàm cæteri homines, nisi ad quæ ex voto se obliga-

vt patet per decr. de pœnit. d. 1. c. 83. ex Aug. in enchi. d. ca. 65. to. 3.

† in decr. lib. 5. tit. 38. c. 12.

loco citato in armen. 1.

uerunt, cuiusmodi non est confessio.

Ad primum ergo dicendum, quòd Hug. * loquitur de illis, qui sine sacramento decedunt.

Ad secundum dicendum, quòd nō est de necessitate salutis corporalis vt statim medicus quæratur quando necessitas curationis incumbit. Et similiter de morbo spirituali.

Ad tertium dicendum, quòd retentio rei alienæ inuito domino, contrariatur præcepto negatiuo, quod obligat semper, & ad semper: & ideò tenetur statim per ad statim reddendum. Secus est autem de infractione præcepti affirmatiui, quod obligat semper, sed non ad semper. Vnde non tenetur ad statim impendum.

ARTIC. VI.

24 *Vtrum possit cum aliquo dispensari, ne confiteatur peccata.*

Tho. 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 5

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd possit cum aliquo dispensari ne confiteatur peccata. Præcepta enim quæ sunt de iure positiuo subiacent dispensationi prælatorum Ecclesiæ. Sed confessio est huiusmodi, vt ex dictis patet *. Ergo potest dispensari cum aliquo, vt non confiteatur.

ar. 3. huius quæst.

¶ 2 Præterea, Illud quod ab homine institutum est, potest etiam ab homine dispensationem recipere. Sed confessio non legitur à Deo instituta, sed ab homine, Iac. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra. Habet autem Papa potestatem dispensandi in his quæ per Apostolos instituta sunt: sicut patet de bigamis. Ergo etiam potest cum aliquo dispensare vt confiteatur.

SED contra, Pœnitentia, cuius pars est confessio, est sacramentum necessitatis, sicut & Baptismus. Ergo in Baptismo nullus dispensare posset, nec in confessione aliquis dispensare poterit.

cap omnis, de pœnit. & remiss. Cōc. Trid sess 14. c. 5. et can. 8.

RESPONDEO dicendum, quòd ministri Ecclesiæ instituuntur in Ecclesia diuinitus fundata; & ideò institutio Ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorū, sicut opus creationis præsupponitur ad

naturæ. Et quia Ecclesia fundatur in fide & in sacramentis, ideò ad ministros Ecclesiæ nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere, non pertinet. Sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est Ecclesiæ fundamentum. Et ideò sicut Papa non potest dispensare, vt aliquis sine Baptismo saluetur: ita nec quòd saluetur sine confessione, secundum quod obligat ex ipsa vi sacramenti. Sed potest dispensare in confessione, secundum quod obligat ex præcepto ecclesiæ, vt possit aliquis diutius confessionem differre, quàm ab ecclesia institutum sit.

Ad primum ergo dicendum, quòd præcepta iuris diuini non minus obligant, quàm præcepta iuris naturalis. Vnde sicut non potest dispensari in iure naturali, ita nec in iure positiuo diuino.

Ad secundum dicendum, quòd præceptum de confessione non est ab homine primo institutum, quamuis sit à Iacobo * promulgatum: sed à Deo institutionem habuit, quamuis expressa ipsius institutio non legatur. Tamen quædam præfiguratio ipsius inuenitur; & in hoc quòd Ioanni confitebantur peccata sua, qui Baptismo ipsius ad gratiam Christi præparabantur: & in hoc quòd dominus sacerdotibus leprosos transmisit, qui quamuis non essent noui Testamenti sacerdores, tamen in eis noui Testamenti sacerdotium significabatur.

* *Iac. 5.*

Mat. 3. et Matth. 8. Marc. 8. Heb. 7.

QVÆST. VII.

De quidditate confessionis, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de quidditate confessionis.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum Augustinus * conuenienter definiat confessionem?

¶ Secundo, vtrum confessio sit actus virtutis?

¶ Tertio, vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis?

* *loco iã citando.*

ARTIC. I.

Vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem?

25 *Tho. vbi sup. ar. 2. q. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd * Augustinus * inconuenienter definiat confessionem dicens, Confessio est per quam morbus latens veniæ aperitur. Morbus enim contra quem confessio ordinatur, peccatum est. Sed peccatum aliquando est apertum. Ergo non debuit dicere morbum latentem esse, cuius confessio est medicina.

* *ex lib. de vera & falsa pœnit. c. 10. in 4.*

¶ 2 Præterea, Principium pœnitentiæ est timor. Sed confessio est pars pœnitentiæ. Ergo non debuit pro essentia confessionis ponere spem, sed magis timorem.

¶ 3 Præterea, Illud quod sub sigillo ponitur, non aperitur, sed magis clauditur. Sed peccatum quod quis confitetur, sub sigillo confessionis ponitur. Ergo non aperitur in confessione peccatum, sed magis clauditur.

¶ 4 Præterea, Inueniuntur aliæ quædam definitiones ab ista differentes. Greg. * enim dicit quod confessio est peccatorum detestatio, & ruptio veneris. Quidam verò dicunt, quòd confessio est coram sacerdote legitima peccatorum declaratio. Quidam autem dicunt sic: Confessio est sacramentalis delinquentis accusatio, ex erubescentia, & per clauem ecclesiæ satisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam iniunctam. Ergo videtur, quòd prædicta definitio, cum non omnia contineat, quæ in ea continentur, insufficiens sit.

* *hom. 40 in Euāg. non longè à princ.*

RESPONDEO dicendum, quòd in actu confessionis plura consideranda occurrunt. Primo, ipsa substantia actus siue genus eius, quod est manifestatio quædam. Secundo, de quo fiat, scilicet de peccato. Tertio, cui fiat, scilicet sacerdoti. Quarto, causa eius, scilicet spes veniæ. Quinto, effectus eius, scilicet absolutio à parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exoluendam. In prima ergo definitione

gust.* tangitur, & substantia actus, in apertione: & de quo fit confessio, cum dicitur morbus latens: & causa, in spe veniæ. & in alijs definitionibus * tanguntur aliqua de illis quinque assignatis, vt cuilibet inspicienti patet.

* *posita in arg. 1.*
* *in arg. 4. positis.*

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis sacerdos aliquando sciat eius peccatum vt homo, non tamen scit vt Christi Vicarius. Sicut etiam iudex aliquando scit aliquid vt homo, quod nescit vt iudex: & quantum ad hoc, per confessionem aperitur. Vel dicendum, quòd quamuis actus exterior in aperto sit, actus tamen interior qui principium est actus exterioris, in occulto est: & ideò oportet quòd per confessionem aperiatur.

Ad secundum dicendum, quòd confessio præsupponit charitatem, qua quis viuus efficitur, vt in littera * dicitur: Contritio autem est in qua datur charitas. Timor autem seruilis qui est sine spe, est præuius ad charitatem. Sed habens charitatem magis mouetur ex spe, quàm ex timore: & ideò causa confessionis ponitur potius spes, quàm timor.

* *lib. 4. Sent. dist. 18. §. D.*

Ad tertium dicendum, quòd peccatum in qualibet confessione aperitur sacerdoti, & clauditur alijs, confessionis sigillo.

Ad quartum dicendum, quòd non oportet in qualibet definitione omnia tangere, quæ ad rem definitam concurrunt: & ideò inueniuntur quædam definitiones siue assignationes, datæ penes vnam causam, quædam penes aliam.

ARTIC. II.

Vtrum confessio sit actus virtutis? 26

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd confessio non sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de iure naturali: quia ad virtutes apti sumus à natura, vt Phil. dicit in 2. Eth.* Sed confessio non est de iure naturali. Ergo non est actus virtutis.

* *paulo à principio lib. 2.*

¶ 2 Præterea, Actus virtutis magis conuenire potest innocenti quàm ei qui peccauit. Sed confessio pecca-

peccati de qua loquimur, non potest innocen
uenire. Ergo non est actus virtutis.

¶ 3 Præterea, Gratia, quæ est in sacram
aliquo modo modo differt à gratia, quæ est in
tibus & donis. Sed confessio est pars sacrament
go non est actus virtutis.

SED contra, Præcepta legis sunt de actibus
tum. Sed confessio cadit sub præcepto. Ergo es
virtutis.

¶ Præterea, Non meremur, nisi actibus virt
Sed confessio est meritoria, quia cœlum aperit
littera Magister* dicit. Ergo videtur, quòd si
virtutis.

lib. 4. Sēt. d. 17. §. A. in medio. innuitur q. 1. ar. 2.

RESPONDEO dicendum, quòd ad hoc qui
quis actus dicatur virtutis, vt prius dictum est
ficit quòd in sui ratione aliquam conditionem
cet, quæ ad virtutem pertineat. Quamuis autem
omnia quæ ad virtutem requiruntur, importet
sio: tamen importat ex suo nomine manifestat
alicuius, quod in conscientia tenet aliquis: sic
simul in vnum os & cor conueniunt. Si enim qu
quid proferat ore, quod corde non tenet: non
fessio, sed fictio. Hæc autem conditio ad vir
pertinet, vt aliquis ore confiteatur quod corde
& ideò confessio est bonum ex genere, & es
virtutis. Sed tamen potest male fieri, nisi alijs
tis circumstantijs vestiatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad confi
nem modo debito faciendam vt oportet, &
oportet, & quando, in generali inclinat ratio
ralis: & secundum hoc confessio est de iure na
Sed determinatio circumstantiarum, quando, &
modo, & quid confiteri oporteat, & cui; hoc
institutione iuris diuini in confessione de qua
mur. Et sic patet quòd ius naturale inclinat ad
fessionem, mediante iure diuino, quo circumst
determinantur: sicut etiam in omnibus est, qu
de iure positiuo.

Ad secundum dicendum, quòd illius virtutis cuius obiectum est peccatum commissum, quamuis habitū possit innocens haberi, tamen actum non habet innocentia permanente; & ideò etiam confessio peccatorum de qua nunc loquimur, non competit innocenti, quamuis sit actus virtutis.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis gratia sacramentorum & gratia virtutum sit alia, & alia: non tamen sunt contrariæ, sed disparatæ. Et ideò non est inconueniens, vt idem sit actus virtutis, secundum quod ex libero arbitrio gratia informato procedit: & sit sacramentum, vel pars sacramenti, secundum quòd est medicina in remedium peccati ordinata.

ARTIC. III.

Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis? 27

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd confessio non sit actus pœnitentiæ virtutis: quia actus illius virtutis est, quæ est causa eius. Sed causa confessionis est spes veniæ, vt ex definitione inducta* apparet. Ergo videtur, quòd sit actus spei, & nō pœnitētiæ. *ar. 1. huius quæst. arg. 1.*

¶ 2 Præterea, Verecundia est pars temperantiæ. Sed confessio ex erubescentia operatur, vt ex præassignata* definitione apparet. Ergo est actus temperantiæ, & non pœnitentiæ. *ar. 1. huius quæst. arg. 1.*

¶ 3 Præterea, Actus pœnitentiæ innititur diuinæ misericordiæ. Sed confessio magis innititur sapientiæ, propter veritatem, quæ in ipsa esse debet. Ergo non est actus pœnitentiæ.

¶ 4 Præterea, Ad pœnitentiam mouet articulus de iudicio, propter timorem, qui pœnitentiæ origo est. Sed ad confessionem mouet articulus de vita æterna, quia est propter spem veniæ. Ergo non est actus pœnitentiæ.

¶ 5 Præterea, Ad virtutem veritatis pertinet, vt ostendat se quis talem, qualis est. Sed hoc facit confitens. Ergo confessio est actus virtutis, quæ dicitur veritas, & non pœnitentiæ.

SED contra, Pœnitentia ordinatur ad destruction-

ctionem

ctionem peccati. Sed ad hoc idem ordinatur co
sio. Ergo est actus pœnitentiæ.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc in virtu
considerandum est, quòd quando supra obiectu
tutis, additur specialis ratio boni & difficilis,
ritur specialis virtus: sicut magni sumptus ad m
ficentiam pertinent, quamuis communiter su
mediocres & donationes pertineāt ad liberalit
vt patet in secundo * & quarto Ethicorum. Et
liter est in confessione veri, quæ quamuis ad ve
tis virtutem pertineat absolutè, tamen secundū
aliqua ratio boni additur, ad aliam virtutem per
re incipit. Et ideò dicit Philosophus in 4. Et
rum †, quòd confessio, quæ fit in iudicijs, non
net ad veritatis virtutem, sed magis ad iustitia
similiter confessio beneficiorum Dei in laudem
nā, non pertinet ad virtutem veritatis, sed ad
tem latriæ: & ita etiam confessio peccatorum
missionem eorum consequendam, non pertine
tiuè ad virtutem veritatis, vt quidam dicunt,
virtutem pœnitentiæ. Imperatiue autem ad
virtutes pertinere potest, secundum quòd in
multarum virtutum trahi potest confessionis a

Ad primum ergo dicendum, quòd spes est
fionis causa; non sicut eliciens, sed sicut impe

Ad secundum dicendum, quòd erubescentia
la definitione non ponitur quasi causa confes
cum magis nata sit impedire confessionis actum
magis quasi concausa ad liberandum à pœna, i
tum ipsa erubescentia pœna quædam est: sicut
claues Ecclesiæ concausæ confessionis ad hoc

Ad tertium dicendum, quòd secundum qua
adaptationem partes pœnitētiæ tribus attribu
sonarum adaptari possunt: vt contritio miseric
vel bonitati respondeat, propter dolorem de
confessio sapientiæ, propter veritatis manife
nem: satisfactio potentiæ, propter satisfactio
borem. Et quia contritio est prima pars pœni

b. 2. c. 7. ante medium. Et lib. 4. c. 1. cap. 7. parum ante med.

efficaciam alijs partibus præbens: ideò eodem modo iudicatur de tota pœnitentia, ſicut de contritione.

Ad quartum dicendum, quòd quia confeſſio magis ex ſpe procedit, quàm ex timore, vt dictum eſt *: ideò magis innititur articulo de vita æterna, quam reſpicit ſpes, quàm articulo de iudicio, quod reſpicit timor: quamuis pœnitentia ratione contritionis conuerſo ſe habeat.

* q. 1. ar. 2. & ar. 1. huius q. ad 2.

Ad quintum patet ſolutio ex dictis †.

† in corp. art.

QVÆST. VIII.

De miniſtro confeſsionis, in ſeptem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de miniſtro confeſſionis.

¶ Circa quod quæruntur ſeptem.

¶ Primo, vtrum neceſſarium ſit confiteri ſacerdoti?

¶ Secundo, vtrum in aliquo caſu liceat alijs quàm ſacerdotibus confiteri?

¶ Tertio, vtrum extra caſum neceſſitatis poſſit aliquis non ſacerdos confeſſionem venialium audire?

¶ Quarto, vtrum ſit neceſſarium quòd homo confiteatur proprio ſacerdoti?

¶ Quinto, vtrum poſſit aliquis alteri, quàm proprio ſacerdoti confiteri ex priuilegio, vel mandato ſuperioris?

¶ Sexto, vtrum pœnitens in extremo vitæ ſuæ poſſit abſolui à quolibet ſacerdote?

¶ Septimo, vtrum pœna temporalis taxari debeat ſecundum quantitatem culpæ?

ARTIC. I.

Vtrum neceſſarium ſit confiteri ſacerdoti?

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit neceſſarium ſacerdoti confiteri. Ad confeſſionem enim non obligamur niſi ex diuina inſtitutione. Sed diuina inſtitutio nobis proponitur Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata veſtra: vbi non fit mentio

28 Tho. vbi ſupra ar. 3. q. 1. & ſeq.

mentio de ſacerdote. Ergo non oportet c
ſacerdoti.

¶ 2 Præterea, Pœnitentia eſt neceſſitati
mentum, ſicut & baptiſmus. Sed in baptiſmo p
neceſſitatem ſacramenti, eſt miniſter quilibet
Ergo & in pœnitentia. Sed miniſtro pœnite
cienda eſt confeſſio. Ergo ſufficit cuilibet co

¶ 3 Præterea, Confeſsio eſt ad hoc neceſ
vt taxetur pœnitenti ſatisfactionis modus. Sed
doque aliquis non ſacerdos diſcretius poſſet p
ti dare ſatisfactionis modum, quàm multi ſa
tes. Ergo non eſt neceſſarium quòd confeſſio
cerdoti.

¶ 4 Præterea, Confeſsio ad hoc eſt ordi
Eccleſia, vt rectores vultum pecorum ſuorum c
ſcant. Sed quandoque rector vel prælatus non
cerdos. Ergo confeſsio non ſemper facienda
cerdoti.

cap. omnis, de pœnit. & remiſſ. SED contra, Abſolutio pœnitentis, propter
fit confeſsio, non pertinet niſi ad ſacerdotes,
claues Eccleſiæ commiſſæ ſunt. Ergo confeſ
bet fieri ſacerdoti.

Al. ſuſcitatione. ¶ Præterea, Confeſsio præfiguratur in Laza
tui * viuificatione. Sed Dominus ſolis diſcip
cepit, vt ſoluerent Lazarum, vt patet Ioan. 11
ſacerdotibus facienda eſt confeſsio.

RESPONDEO dicendum, quòd gratia, qu
cramentis datur, à capite in mẽbra deſcendit
ſolus ille miniſter eſt ſacramentorum, in qui
tia datur, qui habet miniſterium ſuper corpus
verum: quod ſolius ſacerdotis eſt, qui conſe
Euchariſtiam poteſt. Et ideò cum in ſacrame
nitentiæ gratia conferatur, ſolus ſacerdos, q
eſt huius ſacramenti. Et ideò ei ſoli facien
ſacramentalis confeſsio, quæ miniſtro Eccle
debet.

ſup. 5. Ad primum ergo dicendum, quòd Iac
loquitur ex præſuppoſitione diuinæ inſtitu

& quia diuinitus institutio præcesserat de confessione sacerdotibus facienda, per hoc quòd eis potestatem remittendi peccata in Apostolis dedit, vt patet Ioan. 20. ideò intelligendum est, quòd Iacobus sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

Ad secundum dicendum, quòd baptismus est magis sacramentum necessitatis, quàm pœnitentia, quoad confessionem & absolutionem: quia quandoque baptismus prætermitti non potest sine periculo salutis æternæ, vt patet in pueris, qui non habent vsum rationis. Sed non est ita de confessione & absolutione, quæ tantum ad adultos pertinent: in quibus contritio cum proposito confitendi, & desiderio absolutionis sufficit ad liberandum à morte æterna. Et ideò non est simile de baptismo & confessione.

Ad tertium dicendum, quòd sicut dictum est *, in satisfactione non solum attendenda est quantitas pœnæ, sed etiam virtus eius, secundum quòd est pars sacramenti. Et sic requirit sacramentorum dispensatorem, quamuis etiam ab alio, quàm a sacerdote quantitas pœnæ taxari possit. *q. 6. ar. 1, ad 4.*

Ad quartum dicendum, quòd cognoscere vultum pecoris, ad duo potest necessarium esse. Primo, ad hoc quod coordinetur gregi Christi. & sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad curam & solicitudinẽ pastoralem, quæ incũbit quandoque illis, qui non sunt sacerdotes. Secũdo, ad hoc quòd prouideatur ei competens medicamentum salutis: & sic cognoscere vultum pecoris, pertinet ad eum cuius est medicamentum salutis, (scilicet sacramentum Eucharistiæ) & ea præbere, (scilicet ad sacerdotem) & ad talem cognitionem pecoris, confessio ordinatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum in aliquo casu liceat alijs quàm sacerdotibus confiteri? 29

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd in nullo casu liceat alijs quàm sacerdotibus confiteri. Quia confessio, sacramentalis accusatio est: vt

q.7. ar.1. ex ſupra poſita * definitione habetur. Sed diſ-
ſacramenti ad illum tantum pertinet, qui eſt
menti miniſter. Cum ergo miniſter ſacrament
tentiæ proprius ſit ſacerdos, videtur, quòd n
ſit confeſſio facienda.

¶ 2 Præterea, Confeſſio in quolibet iud
ſententiam ordinatur. Sed ſententia in foro c
tioſo à non ſuo iudice lata, nulla eſt. Ergo
facienda confeſſio niſi iudici. Sed iudex in fo
ſcientiæ non eſt niſi ſacerdos, qui habet pot
ligandi & ſoluendi. Ergo non eſt alij confe
cienda.

¶ 3 Præterea, In baptiſmo quia quilibet
baptizare, ſi baptizat laicus, etiam abſque ne
te non debet à ſacerdote baptiſmus iterari. Sed
quis confiteatur laico in caſu neceſſitatis, iter
netur ſacerdoti cõfiteri, ſi articulum neceſſita
dat. Ergo confeſſio non debet fieri laico in c
ceſſitatis.

SED contra eſt, quod in littera * determi

* *lib. 4. ſent. d. 17 par. cap. poſt med. et in fin. parag. d. & Aug. lib. de vera & falſa pœnit. c. 10. to 4 habetur de pœnit. d. 1. c. 87. ante fin.*

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut bapti
ſacramentum neceſſitatis, ita & pœnitentia.
mus autem, quia eſt ſacramentum neceſſitati
cem habet miniſtrum. Vnum, cui ex officio
re incumbit, ſcilicet ſacerdotem. Alium, cui
neceſſitatis, diſpenſatio baptiſmi committitur
etiam miniſter pœnitentiæ, cui confeſſio eſt
ex officio, eſt ſacerdos: ſed in neceſſitate et
cus, vicem ſacerdotis ſupplet, vt ei confeſſio
poſſit.

Ad primum ergo dicendum, quòd in ſacr
pœnitentiæ, non ſolum eſt aliquid ex parte
ſcilicet abſolutio & ſatisfactionis iniunctio: ſed
aliquid ex parte ipſius, qui ſuſcipit ſacrame
quod eſt etiam de eſſentia ſacramenti, ſicut
tio & confeſſio. Satisfactio autem iam inci
à miniſtro, in quantum eam iniungit; & à p
te, in quantum eam implet; & ad plenitudi

cramenti vtrumque debet concurrere, quando possibile est. Sed quando necessitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte sua est, scilicet conteri & confiteri cui potest: qui quamuis sacramentum perficere non possit, vt faciat id quod ex parte sacerdotis est, absolutionem scilicet: defectum tamen sacerdotis summus sacerdos supplet. Nihilominus confessio ex defectu sacerdotis laico facta, sacramentalis est quodammodo: quamuis non sit sacramentum perfectum, quia deest ei id quod est ex parte sacerdotis.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis laicus non sit iudex eius, qui sibi confitetur absolutè: tamen ratione necessitatis accipit iudicium super eum, secundum quod confitens ex defectu sacerdotis se ei subdit.

Ad tertium dicendum, quòd per sacramenta homo non solum Deo, sed etiam ecclesiæ oportet quòd reconcilietur. Ecclesiæ autem reconciliari non potest nisi sanctificatio Ecclesiæ ad eum perueniat. In baptismo autem sanctificatio Ecclesiæ ad hominē peruenit per ipsum elementum exterius adhibitum, quod verbo vitæ sanctificatur secundum formam Ecclesiæ a quocumque detur: & ideò ex quo semel baptizatus est à quocumque, non oportet quòd iterum baptizetur. Sed in pœnitentia, Ecclesiæ sanctificatio non peruenit ad hominem nisi per ministrum: quia non est ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum, quod ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferat. Et ideò quamuis ille laico confessus in articulo necessitatis, consecutus sit veniam à Deo, quòd propositum quod concepit, confitendi secundum mandatum Dei, sicut potuit impleuit: non tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est vt ad sacramenta Ecclesiæ admitti debeat, nisi prius à sacerdote absoluatur: sicut ille qui baptismo flaminis baptizatus est, ad Eucharistiam non admittitur. Et ideò oportet quòd iterum confiteatur sacerdoti,

cum copiam habere potuerit: & præcipuè qui
hoc eod. art. ad 1 dictum est*) sacramentum pœnitentiæ perfec
fuit. Vnde oportet quòd perficiatur, vt ex ip
ceptione sacramenti pleniorem effectum con
tur, & vt mandatum de pœnitentiæ sacrament
piendo impleat.

ARTIC. III.

*Vtrum extra casum necessitatis possit aliqui
sacerdos confessionem venialium audire?*

30 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd e
casum necessitatis non possit aliquis non
dos confessionem venialium audire. Quia sacra
tum aliquod committitur laico dispensandum
ne necessitatis. Sed confessio venialium non est
necessitate. Ergo non committitur laico.

¶ 2 Præterea, Contra venialia ordinatur ex
vnctio, sicut & pœnitentia. Sed illa non potest
laico: vt patet Iacobi vltimo. Ergo nec confes
nialium potest ei fieri.

SED contra est, quod dicit Beda in littera *

** citatur à Magist. lib. 4. Sentent. d. 17 parag. E ante fin.*

RESPONDEO dicendum, quòd per peccat
niale homo nec à Deo, nec a sacramentis Ec
separatur: & ideò non indiget nouæ gratiæ co
ne ad eius dimissionem, neque indiget recon
ecclesiæ. Et propter hoc non oportet quod v
aliquis sacerdoti confiteatur. Quia tamen ipsa
sio laico facta sacramentale quoddam est, q
non sit sacramentum perfectum, & est ex ch
procedens: & talibus natum est veniale remi
cut per tunsionem pectoris, & per asperson
benedictæ.

Et per hoc patet solutio Ad primum: quia v
non indigent sacramenti perceptione ad dimis
sui, sed sufficit ibi aliquid sacramentale, vt a
nedicta vel aliquid huiusmodi.

Ad secundum dicendum, quòd extrema vnc
datur directe contra veniale, nec aliquod a
cramentum.

ARTIC. IV.

Vtrum sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti?

31

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd non sit necessarium, quòd homo confiteatur proprio sacerdoti. Gregor. * enim dicit, Apostolico moderamine & pietatis officio à nobis constitutũ est, quòd sacerdotibus monachis Apostolorum figuram tenentibus liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata soluere. Sed monachi non sunt proprij sacerdotes aliquorum, cum non habeant curam animarum. Ergo cum confessio fiat propter absolutionem, sufficit quòd fiat cuicumque sacerdoti.

Refertur 16. q. 1. c. ex auct.

¶ 2 Præterea, Sicut sacerdos est minister huius sacramenti, ita & Eucharistiæ. Sed quilibet sacerdos potest Eucharistiam conficere. Ergo quilibet sacerdos potest sacramentum pœnitentiæ ministrare. Ergo non oportet quòd fiat proprio sacerdoti.

¶ 3 Præterea, Illud ad quod determinate tenemur, non est in nostra electione constitutum. Sed sacerdos cui confiteri tenemur, est in nostra electione constitutus: vt patet per August. * in littera. Dicit enim, Qui vult confiteri peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem, qui sciat soluere & ligare. Ergo videtur, quòd non sit necessarium proprio sacerdoti confiteri.

in lib. de vera & falsa pœnit. c. 10. à med. to.

¶ 4 Præterea, Quidam sunt, sicut Papa, & Prælati, qui non videntur habere proprium sacerdotem, cum non habeant superiorem. Sed isti tenentur ad confessionem. Ergo non semper tenetur homo confiteri proprio sacerdoti.

4. & 4. Sent. d. 17 §. 1. E.

¶ 5 Præterea, Illud quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat, vt Bernad. * dicit. Sed confessio quæ pro charitate instituta est, contra charitatem militaret, si homo ad confitendum proprio sacerdoti esset obligatus: vt puta, si peccator sciat sacerdotem suum hæreticum, aut solicitatorem ad malum,

* *in lib. de disp. et præcep. nò remotè à prin.*

malum, aut fragilem, qui ad peccatum, quod [illegible] confiteretur, sit pronus: vel si reuelator esse confessionis probabiliter existimetur: vel si peccatum [illegible] ipsum commissum sit, de quo quis confiteri debet. Ergo videtur, quòd non semper oporteat confiteri proprio sacerdoti.

¶ 6 Præterea, In eo quod est necessarium ad salutem, non sunt homines arctandi, ne impediantur à via salutis. Sed magna arctatio videtur, si oporteat vni homini confiteri de necessitate: & per hoc multi possent à confessione retrahi, vel timore, vel verecundia, vel aliquo alio huiusmodi. Ergo cum confessio sit de necessitate salutis, non debent homines ad hoc arctari (vt videtur) quòd proprio sacerdoti confiteantur.

* *In Cõc. Lat. can. 21. & in Syn. Augusten. c. 19. to. 3. Concil. habetur in Decr. lib. 5. tit. 38. c. 12.*

SED contra est, Decret. Innocen. * qui instituit quòd omnes vtriusque sexus semel in anno proprio sacerdoti confiteantur.

† *Id habetur de Pœnit. d. 6. c. 2. post med. & 9 q. 2. c. 1. 3 & 7. ex Cõc. Antio. cano. 23. & 22.*

¶ Præterea, Sicut Episcopus se habet ad diœcesim suam, ita sacerdos ad suam parochiam. Sed licet vni Episcopo in diœcesi alterius, Episcopi officium exercere: secundum statuta canonum. Ergo non licet vni sacerdoti parochianum alterius audire.

RESPONDEO dicendum, quòd alia sacramenta non consistunt in hoc, quòd ad sacramentum recipiendum cedens, aliquid agat, sed solum vt recipiat: sicut patet in Baptismo & huiusmodi. Sed actus requiritur ad percipiendam vtilitatem sacramenti in eo, qui est suæ voluntatis arbiter constituens quasi remouens prohibens, scilicet fictionem. Vnde in pœnitentia, actus accedentis ad sacramentum est de substantia sacramenti: eo quòd confessio & satisfactio sunt pœnitentiæ partes, sunt actus pœnitentis. Actus autem nostri, cum in nobis principium habeant, non possunt ab alijs dispensari nisi per imperium. Vnde patet quòd ille, qui dispensator huius sacramenti [illegible]

stituitur, sit talis, qui posit imperare aliquid agendum. Imperium autem non competit alicui in alium, nisi qui habet super eum iurisdictionem. Et ideò de necessitate huius sacramenti est, non solum vt minister habeat ordinem, sicut in alijs sacramentis: sed etiam vt habeat iurisdictionem. Et ideò sicut ille, qui non est sacerdos, non potest hoc sacramentum conferre: ita nec ille, qui non habet iurisdictionem. Et propter hoc oportet sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti confessionem fieri. Cum enim sacerdos non absoluat nisi ligando ad aliquid faciendum, ille solus potest absoluere, qui potest per imperium ad aliquid faciendum ligare.

Ad primum ergo dicendum, quòd Gregorius* loquitur de illis monachis, qui iurisdictionem habent, vtpote quibus alicuius parochiæ cura est commissa: de quibus aliqui dicebant, quòd ex hoc ipso quod monachi erant, non poterant absoluere, & pœnitentias iniungere: quod falsum est. *lot. cit. in arg.*

Ad secundum dicendum, quòd sacramentum Eucharistiæ non requirit imperium in aliquem hominem: secus autem est in hoc sacramento, vt dictum est*: & ideò ratio non sequitur. Et tamen non licet Eucharistiam ab alio, quàm à proprio sacerdote accipere, quamuis verum sit sacramentum, quod ab alio percipitur. *in co. ar.*

Ad tertium dicendum, quòd electio discreti sacerdotis non est nobis commissa, vt ex nostro arbitrio facienda: sed de licentia Superioris, si forte proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendum peccatis salutare remedium.

Ad quartum dicendum, quòd quia prælatis incumbit sacramenta dispensare, quæ non nisi mundi tractare debent: ideò concessum est eis à iure*, quod possint sibi eligere proprios sacerdotes confessores, qui quantum ad hoc, sunt eis superiores: sicut etiam vnus medicus ab alio curatur, non in quan- *vt dicitur in Decr. l. 3. ti. 38. c. 16.*

quantum medicus, sed in quantum infirmus.

Ad quintum dicendum, quòd in casibus illis, quibus probabiliter timet pœnitens periculum vel sacerdoti ex confessione, quam ei facere, recurrere ad Superiorem, vel ab eodem pet licentiam alteri confitendi. Quòd si licentia bere non possit, idem est iudicium, quod de illo non habet copiam sacerdotis: vnde magis debe gere laicum cui confiteatur. Nec in hoc tra ditur aliquis præceptum Ecclesiæ: quia præc iuris positiui non se extendunt vltra intentio præcipientis, quæ est finis præcepti: hic aute 1.Tim.2. charitas, secundum Apostolum*. Nec etiam a iniuria fit sacerdoti: quia priuilegium meretu tere, qui concessa sibi abutitur potestate.

Ad sextum dicendum, quòd in hoc quod o proprio sacerdoti confiteri, non arctatur via sed sufficiens ad salutem via statuitur. Pecca tem sacerdos, si non esset facilis ad præben centiam alteri confitendi: quia multi sunt ad firmi, quòd potius sine confessione morerentu tali sacerdoti confiterentur. Vnde illi, qui s mis soliciti, vt conscientias subditorum, per sionem sciant, multis laqueum damnation ciunt; & per consequens, sibi ipsis.

ARTIC. V.

Vtrum aliquis possit alteri, quàm proprio doti confiteri, ex priuilegio vel mandato superioris?

32 Extrau. vas electionis tit. de hæret. inter cõmunes.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd possit aliquis alteri, quàm proprio sa confiteri, etiam ex priuilegio vel mandato s ris. Quia non potest aliquod priuilegium in in præiudicium alterius. Sed hoc esset in p cium proprij sacerdotis, si alius confessionem fui audiat. Ergo non potest per priuilegium licentiam vel mandatum superioris obtineri.

¶ 2 Præterea, Illud per quod impeditur

mandatum, non potest per mandatum vel priuilegium alicuius hominis concedi. Sed mandatum diuinum est ad rectores Ecclesiarum, vt diligenter vultum pecoris sui agnoscant, Prouerb. 27. Quod impeditur si alius quam ipsi, confessionem eius audiat. Ergo hoc non potest per alicuius hominis priuilegium vel mandatum ordinari.

¶ 3 Præterea, Ille qui audit confessionem alicuius, est proprius iudex eius: aliàs non posset eum ligare & soluere. Sed vnius hominis non possunt esse plures proprij sacerdotes vel iudices: quia tunc teneretur pluribus obedire, quod esset impossibile, si contraria præciperent, vel incompossibilia. Ergo non potest aliquis confiteri, nisi proprio sacerdoti, etiam ex superioris licentia.

¶ 4 Præterea, Iniuriam sacramento facit, qui sacramentum iterat super eamdem materiam, vel ad minus inutiliter facit. Sed qui confessus est alij sacerdoti, tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti, si petat: quia non est absolutus ab obedientia, qua ei tenetur ad hoc. Ergo non potest licitè fieri, quòd aliquis alij, quàm proprio sacerdoti confiteatur.

SED contra, Ea, quæ sunt ordinis, possunt habenti similem ordinem committi ab eo, qui ea facere potest. Sed superior, vt Episcopus, potest confessionem audire illius, qui est de parochia alicuius presbyteri: quia etiam quandoque aliquos casus sibi reseruat, cum sit principalior rector. Ergo etiam potest committere alteri sacerdoti, quod ipsum audiat.

¶ Præterea, Quicquid potest inferior, potest superior. Sed ipse sacerdos potest suo parochiano dare licentiam, vt alteri confiteatur. Ergo multo fortius eius superior hoc potest.

¶ Præterea, Potestatem quam habet sacerdos in populo, habet ab Episcopo. Sed ex illa potestate potest confessionem audire. Ergo & eadem ratione alius, cui Episcopus potestatem concedet.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos a
potest dupliciter impediri, ne alicuius confe
nem audiat. Vno modo propter defectum iu
ctionis. Alio modo propter impedimentum ex
tionis ordinis: sicut excommunicati, & degrad
& huiusmodi. Quicumque autem iurisdictione
habet, potest ea quæ sunt iurisdictionis committ
& ideò si aliquis impediatur, quòd alterius co
sionem audire non possit, propter iurisdictionis
fectum: potest sibi, per quemcumque iurisdictio
habentem immediatam in illos, committi quòd c
fessionem audiat, & absoluat: siue per ipsum sa
dotem, siue per Episcopum, siue per Papam. Si au
propter executionis ordinis impedimentum, au
non possit: potest sibi concedi, quòd confessione
diat, per eum qui impedimentum remouere pot

Ad primum ergo dicendum, quòd præiudic
non fit alicui, nisi ei subtrahatur, quod est in fa
rem eius indultum. Iurisdictionis autem pote
non est commissa alicui homini in fauorem suu
sed in vtilitatem plebis, & honorem Dei. Et i
si superioribus prælatis expedire videatur ad i
tem plebis & honorem Dei promouendum, q
alijs, quæ sunt iurisdictionis, committant: in n
fit præiudicium inferioribus prælatis, nisi illis,
quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi; &
gregi præsunt, non vt eum pascant, sed vt ab eo p
scantur.

Ad secundum dicendum, quòd rector Eccle
debet vultum percoris sui agnoscere dupliciter. V
modo, per solicitam exterioris conuersationis co
derationem, qua inuigilare debet super gregem
commissum: & in hac cognitione non oportet qu
credat subdito, sed certitudinem facti, in quant
potest, inquirat. Alio modo, per confessionis
nifestationem: & quantum ad hanc cognitionem
non potest maiorem certitudinem accipere, quàm
vt subdito credat: quia hoc est ad subueniendu

co

conscie
ditur h
in foro
tionem
alteri al
tet quòd
indultum
Ad te
si duo æ
rentur.
lior est,
est incon
plebem i
Episcopu
sunt iuris
mittere.
palior est
quod eum
pus suos p
principal
tiarius Pa
Episcopi
netur ei
coadiutor
coadiutor
coadiutor
non tantu
sacerdoti
Ad qua
siteri pecc
pœnitenti
commissio
sibi dimiss
Ecclesiam
cerdoti,
utum Ecc
acerdoti
et habere

conſcientiæ ipſius. Vnde in foro confeſſionis creditur homini & pro ſe, & contra ſe, non autem in foro exterioris iudicij. Et ideò ad hanc cognitionem ſufficit, quòd credat ſubdito dicenti ſe, alteri abſoluere valenti fuiſſe confeſſum: & ſic patet quòd talis cognitio pecoris per priuilegium alteri indultum de confeſſione audienda, non impeditur.

Ad tertium dicendum, quòd inconueniens eſſet, ſi duo æqualiter ſuper eamdem plebem conſtituerentur. Sed quod duo, quorum vnus alio principalior eſt, ſuper eamdem plebem conſtituantur, non eſt inconueniens: & ſecundum hoc ſuper eamdem plebem immediatè ſunt, & ſacerdos parochialis, & Epiſcopus, & Papa; & quilibet eorum poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis ad ipſum pertinentia, alteri committere. Sed ſi Superior committat, qui & principalior eſt, dupliciter poteſt committere. Aut ita, quod eum vice ſui conſtituat, ſicut Papa & Epiſcopus ſuos pœnitentiarios conſtituunt: & tunc talis eſt principalior, quàm inferior prælatus: ſicut pœnitentiarius Papæ, quàm Epiſcopus, & pœnitentiarius Epiſcopi, quàm ſacerdos parochialis; & magis tenetur ei confitens obedire. Alio modo, vt eum coadiutorem illius ſacerdotis conſtituat: & quia coadiutor ordinatur ad eum, cui adiutor datur, ideò coadiutor eſt minus principalis: & ideò pœnitens non tantum obedire tenetur ei, quantum proprio ſacerdoti.

Ad quartum dicendum, quòd nullus tenetur confiteri peccata, quæ non habet: & ideò ſi aliquis pœnitentiario Epiſcopi, vel alteri ab Epiſcopo commiſſionem habenti confeſſus fuerit, cum ſint ſibi dimiſſa peccata, & quoad Deum, & quoad Eccleſiam, non tenetur ea confiteri proprio ſacerdoti, quantumcumque petat. Sed propter ſtatutum Eccleſiæ * de confeſsione facienda proprio ſacerdoti ſemel in anno, eodem modo ſe debet habere: ſicut ille, qui habet ſolum venialia. *In Decr. lib. 5. tit. 38. c. 12.*

Talis

Talis enim ſolum venialia confiteri debet, vt q
dicunt, vel profiteri ſe à peccato mortali imm
eſſe : & ſacerdos ei in foro conſcientiæ crede
debet, & tenetur . Si tamen iterum confiteri
retur, non fruſtra primo confeſſus fuiſſet: quia q
to pluribus ſacerdotibus confitetur quis, tan
plus de pœna remittitur : tum ex erubeſcentia
feſſionis, quæ in pœnam ſatisfactoriam comp
tum ex vi clauium . Vnde toties poſſet aliqua
fiteri, quòd ab omni pœna liberaretur . Nec in
facit iniuriam ſacramento, niſi in illo, in quo ſ
ficatio adhibetur, vel per characteris impreſſio
vel per materiæ conſecrationem : quorum nec
eſt in pœnitentia . Vnde bonum eſt , quòd ill
auctoritate Epiſcopi confeſſionem audit, in
confitentem ad hoc, quòd confiteatur propri
cerdoti : quòd ſi noluerit, nihilominus eum abſ
re debet.

ARTIC. VI.

*Vtrum pœnitens poſſit in fine vitæ à quolibet ſ
dote abſolui ?*

33
Tho. 4. d. 20. q. vnic. ar. 1. q. 2. ar. præc. cor.

AD ſextum ſic proceditur . Videtur, quòd i
vitæ pœnitens non poſſit à quolibet ſace
abſolui . Quia ad abſolutionem requiritur aliq
riſdictio, vt dictum eſt *. Sed ſacerdos non ac
iuriſdictionem ſuper illum, qui in fine vitæ pœ
Ergo non poteſt eum abſoluere .

¶ 2 Præterea , Ille qui ſacramentum Bapti
articulo mortis ab alio , quam proprio ſacerd
ſuſcipit, non debet a proprio ſacerdote iterum b
zari . Si ergo quilibet ſacerdos in articulo m
poſſit abſoluere a quolibet peccato , non debe
nitens, ſi euadit, ad ſuum ſacerdotem recurre
Quod falſum eſt , quia alias ſacerdos non ha
cognitionem vultus pecoris ſui .

¶ 3 Præterea, In articulo mortis ſicut licet
no ſacerdoti baptizare : ita etiam non facer
Sed non ſacerdos numquam poteſt abſoluere
fo

foro pœnitentiali. Ergo nec sacerdos in articulo mortis eum, qui non est sibi subditus.

SED contra, Necessitas spiritualis est maior, quam corporalis. Sed aliquis in necessitate vltima, potest aliorum rebus vti, etiam inuitis dominis, ad subueniendum corporali necessitati. Ergo & in articulo mortis ab subueniendum spirituali necessitati, potest quis a non suo sacerdote absolui.

¶ Præterea, Ad idem sunt auctoritates in littera positæ *.

lib. 4. Sententia. d. 20.

Cõc. Tri. sess. 14. c. 7. de casuum reseruat.

RESPONDEO dicendum, quòd quilibet sacerdos, quantum est ex virtute clauium, habet potestatem indifferenter in omnes, & quantum ad omnia peccata: sed quòd non possit omnes ab omnibus peccatis absoluere, hoc est, quia per ordinationem Ecclesiæ habet iurisdictionem limitatam, vel omnino nullam. Sed quia necessitas legem non habet, ideò quando necessitatis articulus imminet, per Ecclesiæ ordinationem non impeditur, quin absoluere possit; ex quo habet claues etiam sacramentaliter: & tantum consequitur ex absolutione alterius, sicut si a proprio sacerdote absolueretur. Nec solum a peccatis potest tunc a quolibet sacerdote absolui, sed etiam ab excommunicatione, a quocumque sit lata: quia hæc absolutio etiam ad iurisdictionem pertinet, quæ per legem ordinationis Ecclesiæ coarctatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliquis potest vti iurisdictione alterius ex eius voluntate: quia ea quæ iurisdictionis sunt, committi possunt. Vnde quia Ecclesia acceptat, vt quilibet sacerdos absoluere possit in articulo mortis: ideò ex hoc ipso secundum quid vsum iurisdictionis habet, quamuis iurisdictione careat.

Ad secundum dicendum, quòd non oportet eum recurrere ad proprium sacerdotem, vt iterum a peccatis absoluatur, a quibus in articulo mortis absolutus est: sed vt innotescat ei, quod sit absolutus. Nec similiter oportet quòd absolutus ab excõmunicatione

ne

ne ad iudicem vadat, qui aliàs absoluere pot
absolutionem petens, sed satisfactionem offere

Ad tertium dicendum, quòd Baptismus hab
ficaciam ex ipsa sanctificatione materiæ: &
quocumque conferatur alicui, ille sacramen
recipit: sed vis sacramentalis pœnitentiæ con
sanctificatione ministri. Et ideò ille, qui laico
fitetur, quamuis impleat quod ex parte sua est
sacramentali confessione, tamen sacramentale
solutionem non consequitur: & ideò aliquid va
quantum ad diminutionem pœnæ, quæ fit per co
sionis meritum & pœnam: sed non consequit
minutionem illam pœnæ, quæ est in vi clauiu
ideò oportet quòd iterum sacerdoti confitea
magis sic confessus decedens punitur post ha
tam, quàm si sacerdoti fuisset confessus.

ARTIC. VII.

*Vtrum pœna temporalis taxetur secundum qu
tatem culpæ?*

34 Tho 4. d. 20. q. vn.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd
na temporalis, cuius reatus post pœniten
manet, non taxetur secundum quantitatem c
Taxatur enim secundum quantitatem delecta
quæ fuit in peccato, vt patet Apocalyps. 18. (
tum glorificauit se, & in delitiis fuit, tantu
te illi tormentum & luctum. Sed quandoq
est maior delectatio, ibi est minor culpa: q
peccata carnalia, quæ plus habent delectati
quàm spiritualia, minus habent de culpa, secu
Gregorium. Ergo pœna non taxatur secun
quantitatem culpæ.

¶ 2 Præterea, Eodem modo aliquis obligat
pœnam per peccata mortalia in noua lege, sicu
veteri. Sed in veteri lege debebatur pro pe
pœna septem dierum, vt scilicet septem dieb
mundi essent pro vno peccato mortali. Cu
go in nouo Testamento imponatur pœna se
nis pro vno peccato mortali, videtur, quòd q

titas pœnæ non respiciat quantitatem culpæ.

¶ 3 Præterea, Maius est peccatum homicidij in laico, quàm fornicationis in sacerdote: quia circumstantia, quæ sumitur ex specie peccati, magis aggrauat, quam quæ sumitur ex conditione personæ. Sed laico pro homicidio imponitur septennis pœnitentia*: sacerdoti autem pro fornicatione decem annorum† secundum canones. Ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

¶ 4 Præterea, Maximum peccatum est, quod in ipsum corpus Christi committitur: quia tanto quis grauius peccat, quanto maior est, in quem peccatur. Sed pro effusione sanguinis Christi in sacramento altaris contenti, iniungitur tantum pœnitentia quadraginta dierum*, vel parum amplius: pro fornicatione autem simplici iniungitur pœnitentia septennis, secundum Canones†. Ergo quantitas pœnæ non respondet quantitati culpæ.

SED contra, Isa. 27. In mensura contra mensuram cum abiecta fuerit, iudicabis eam. Ergo quantitas iudicij punitionis peccati, est secundum quantitatem culpæ.

¶ Præterea, Homo reducitur ad æqualitatem iustitiæ per pœnam inflictam. Sed hoc non esset, si quantitas culpæ & pœnæ non sibi responderent. Ergo vnum alteri respondet.

RESPONDEO dicendum, quòd pœna post dimissionem culpæ exigitur ad duo, scilicet ad debitum soluendum, & ad remedium præstandum. Potest ergo taxatio pœnæ considerari quantum ad duo. Primo, quantum ad debitum: & sic quantitas pœnæ radicaliter respondet quantitati culpæ, antequam de ea aliquid dimittatur. Secundum tamen quod per primum eorum, quæ pœnam nata sunt remittere, plus remittitur: secundum hoc per aliud minus remittendum vel soluendum restat. Quia quanto per contritionem plus de pœna dimissum est, tanto per confessionem minus dimittendum restat.

*vt dicitur in decr. d. 50. c. 42.

†habetur in decr. d. 82. c. 5. in prin.

*vt dicitur de cõsecr. d. 2. c. 27.

†vt habetur in d. d. 82. c. 5.

Secundo, quantum ad remedium, vel illius qu
cauit, vel aliorum: & sic quandoque pro minori
cato iniungitur maior pœnitentia: vel quia pe
vnius difficilius potest resisti, quàm peccato alte
Sicut iuueni imponitur pro fornicatione maior p
quàm seni, quamuis minus peccet: vel quia in co
catum est periculosius, sicut in sacerdote quàm
alio: vel quia multitudo magis prona est ad illud
catum: & ideò per pœnam vnius, alij sunt exte
di. Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantum ad
que taxanda est: & ideò non semper pro maiori
cato maior pœna imponitur. Sed pœna purg
solum est ad soluendum debitum, quia iam vi
non manet locus peccandi: & ideò illa pœna m
solum secundum quantitatem peccati, conside
tamen contritionis quantitate, & confessione
solutione, quia per omnia hæc aliquid de pe
mittitur: vnde etiam à sacerdote, iniungendo sa
ctionem, sunt consideranda.

*citat. in arg. Ad primum ergo dicendum, quòd in verbis
duo tanguntur ex parte culpæ, scilicet glori
& delitiæ siue delectatio: quorum primum pe
ad elationem peccantis, qua Deo resistit. Secu
ad delectationem peccati. Quamuis autem qu
que sit minor delectatio in maiori culpa, tam
ibi semper maior elatio. Et ideò ratio non proc

Ad secundum dicendum, quòd illa pœna sep
dierum non erat expiatiua à pœna debita pe
vnde etiam si post illos dies moreretur, in pur
rio puniretur. Sed expiabatur ab irregularita
qua omnia sacrificia legalia expiabant. Nihilo
tamen, cæteris paribus, plus peccat homo in
lege, quàm in veteri: propter sanctificationem
pliorem, qua sanctificatur in Baptismo; & prop
neficia Dei potiora, humano generi exhibita. Et
patet ex hoc, quod dicitur Heb. 10. Quanto
putatis deteriora mereri supplicia, &c. Nec tam
hoc verum est vniuersaliter, quòd exigatur pr

libet peccato mortali septennis pœnitentia: sed hæc est quasi quædam regula communis, vt in pluribus competens, quam tamen oportet omittere, consideratis diuersis peccatorum & pœnitentiũ circũstantijs.

Ad tertium dicendum, quòd Episcopus vel sacerdos cum maiori periculo suo & aliorum peccat: & ideò solicitius retrahunt eum Canones a peccato, quam alios, maiorem pœnam iniungendo, secundum quod est in remedium: quamuis quandoque non debeatur tanta ex debito. Vnde & in purgatorio non tanta ab eo exigitur.

Ad quartum dicendum, quòd pœna illa est intelligenda, quando nolente sacerdote hoc accidit. Si enim sponte effunderet, multo grauiori pœna dignus esset.

QVÆST. IX.

De qualitate confessionis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de qualitate confessionis. *Cõc. Tri. sess. 14. c. 5.*

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum confessio possit esse informis?

¶ Secundo, vtrum oporteat confessionem esse integram?

¶ Tertio, vtrum possit aliquis per alium, vel per scriptum confiteri?

¶ Quarto, vtrum illæ conditiones, quæ à magistris assignantur, ad confessionem requirantur?

ARTIC. I.

Vtrum confessio possit esse informis?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd confessio non possit esse informis. Dicitur enim Eccles. 17. A mortuo, quasi nihil, perit confessio. Sed ille qui non habet charitatem, est mortuus, quia charitas est animæ vita. Ergo absque charitate non potest esse confessio. 35 *Tho. 4. d. 17. q. 3. ar. 4. q. 2 & seq.*

¶ 2 Præterea, Confessio diuiditur contra contritionem & satisfactionem. Sed contritio & satisfa-

tisfactio numquam possunt extra charitatem
Ergo nec confessio.

¶ 3 Præterea, In confessione oportet q
cordi concordet: quia hoc ipsum nomen con
nis requirit. Sed ille qui adhuc manet in
peccati, si confitetur, non habet cor ori cons
quia corde peccatum tenet, quod ore damna
talis non confitetur.

SED contra, Quilibet tenetur ad confessi
mortalium. Sed si aliquis semel confessus, c
in mortali existens, non tenetur vlterius ad
tendum eadem peccata: quia cum nullus sci
charitatem habere, nullus sciret se confessum
Ergo non est de necessitate confessionis, q
charitate formata.

RESPONDEO dicendum, quòd con
actus virtutis, & pars sacramenti. Secundum
quòd est actus virtutis, est actus meritorius
& sic confessio non valet sine charitate,
principium merendi. Sed secundum quod
sacramenti, sic ordinat confitentem ad
tem, qui habet claues Ecclesiæ, qui per
nem, conscientiam confitentis cognoscit:
dum hoc confessio potest esse etiam in eo,
est contritus, quia potest peccata sua pande
doti, & clauibus Ecclesiæ se subijcere: &
tunc non percipiat absolutionis fructum, tam
dente fictione percipere incipiet: sicut
aliis sacramentis est. Vnde non tenetur ite
fessionem, qui fictus accedit, sed tenetur
dum fictionem suam confiteri.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd auct
intelligenda est quantum ad fructum co
percipiendum, quem nullus extra charita
stens, percipit.

Ad secundum dicendum, quod contritio
factio fiunt Deo, sed confessio fit homini
de ratione contritionis & satisfactionis

homo sit Deo per charitatem vnitus, non autem de ratione confessionis.

Ad tertium dicendum, quòd ille qui peccata quæ habet, narrat, vere loquitur: & sic cor concordat voci vel verbis, quantum ad substantiam confessionis, quamuis discordet a confessionis fine.

ARTIC. II.

Vtrum oporteat confessionem esse integram?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd non oporteat confessionem esse integram: vt scilicet omnia peccata vni sacerdoti confiteatur aliquis. Quia erubescentia facit ad diminutionem pœnæ. Sed quanto pluribus sacerdotibus quis confitetur, tanto maiorem erubescentiam patitur. Ergo fructuosior est confessio, si pluribus sacerdotibus diuidatur. 36 *c. omnis de pœnit. & remiss.*

¶ 2 Præterea, Confessio ad hoc necessaria est in pœnitentia, vt pœna secundum arbitrium sacerdotis, peccato taxetur. Sed sufficiens pœna potest imponi a diuersis sacerdotibus de diuersis peccatis. Ergo non oportet vni sacerdoti omnia peccata confiteri.

¶ 3 Præterea, Potest contingere, quòd post confessionem factam & satisfactionem perfectam, recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebatur, in memoria non habebat; & tunc copiam proprij sacerdotis, cui primo confessus fuerat, habere non poterit. Ergo illud solum peccatum poterit iterum confiteri: & sic diuersa peccata diuersis sacerdotibus confitebitur.

¶ 4 Præterea, Sacerdoti non debet fieri confessio de peccatis nisi propter absolutionem. Sed quandoque sacerdos, qui confessionem audit, potest a quibusdam peccatis absoluere, non de omnibus. Ergo ad minus in tali casu non oportet quod confessio sit integra.

SED contra, Hypocrisis est impedimentum pœnitentiæ. Sed diuidere confessionem ad hypocri-

*in li. de vera & falsa pœnit. c. 15. a med. to. 4. l. 4. Sẽten. d. 15. §. F.

sim pertinet: vt Augustinus dicit*. Ergo con debet esse integra.

¶ Præterea, Confessio est pœnitentiæ pars pœnitentia debet esse integra, vt in 4. Sent. M dicit †. Ergo & confessio.

RESPONDEO dicendum, quòd in medicin porali oportet quòd medicus non solum vnum bum, contra quem medicinam dare debet, c scat, sed etiam vniuersaliter totam habitudi ipsius infirmi: eo quòd vnus morbus ex aduen alterius aggrauatur; & medicina quæ vni competeret, alteri nocumentum præstaret. Et liter est in peccatis: quia vnum aggrauatur ex ctione alterius, & illud quod vni peccato esse ueniens medicina, alteri incentiuum præstaret quandoque aliquis contrarijs peccatis infec vt Gregor. in Pastoral. docet. Et ideò de nec te confessionis est, quòd homo omnia peccat fiteatur, quæ in memoria habet: quòd si non non est confessio, sed confessionis simulatio.

Ad primum ergo dicendum, quòd etsi erub tia sit multiplicior, quando diuidit diuersa p diuersis: tamen omnes simul non sunt ita e erubescentiæ, sicut illa vna, qua quis omnia pe cata simul confitetur: quia vnum peccatum p consideratum, non ita demonstrat malam di tionem peccantis, sicut quando est cum p alijs consideratum: quia in vnum peccatum quandoque ex ignorantia, vel infirmitate Sed multitudo peccatorum demonstrat mali peccantis, vel magnam corruptionem eiusdem

Ad secundum dicendum, quòd pœna à sacerdotibus imposita non esset sufficiens: qu libet consideraret tantum vnum peccatum p & non grauitatem ipsius quam habet ex adu alterius: & quandoque pœna, quæ contra peccatum daretur, esset promotiua alterius p Et præterea sacerdos confessionem audiens

Dei gerit: & ideò debet ei fieri hoc modo confessio, sicut fit contritio Deo. Vnde sicut non esset contritio, nisi quis de omnibus peccatis, quæ memoriæ occurrunt contereretur: ita non esset confessio, nisi quis de omnibus, quæ memoriæ occurrerint, confiteatur.

Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quando aliquis recordatur eorum, quæ prius oblitus erat, debet etiam ea quæ prius confessus fuit, iterum confiteri: & præcipuè si non potest eumdem habere, cui ante confessus fuerat, qui omnia cognoscit: vt totius culpæ quantitas vni sacerdoti innotescat. Sed hoc non videtur necessarium: quia peccatum habet quantitatem & ex seipso, & ex adiunctione alterius: peccatorum autem, de quibus confessus est, manifestauit quantitatem, quam ex seipsis habent. Ad hoc autem, quòd sacerdos vtramque quantitatem huius peccati, cuius fuerat oblitus, cognoscat: sufficit quòd hoc peccatum confitens dicat explicitè, & alia in generali: dicendo, quòd cum alia multa confiteretur, huius oblitus fuit.

Ad quartum dicendum, quòd etiam si sacerdos non possit de omnibus absoluere, tamen tenetur pœnitens ei omnia confiteri, vt quantitatem totius culpæ cognoscat, & de illis de quibus non potest absoluere, ad superiorem remittat.

ARTIC. III.

Vtrum possit quis per alium vel per scriptum confiteri?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd possit quis per alium, vel per scriptum confiteri. Quia confessio ad hoc necessaria est, vt conscientia pœnitentis sacerdoti pandatur. Sed homo potest per alium, vel per scriptum suam conscientiam sacerdoti manifestare. Ergo sufficit per alium, vel per scriptum confiteri.

¶ 2 Præterea, Quidam non intelliguntur à proprijs sacerdotibus propter linguæ diuersitatem: &

tales non possunt nisi per alios confiteri. Ergo
est de necessitate sacramenti, quòd per seipsum
confiteatur: & ita videtur, quòd si per alium
confessus fuerit qualitercũque, sufficiat ei ad sa

¶ 3 Præterea, De necessitate sacramenti est
homo proprio sacerdoti confiteatur, vt ex dict
q. præced. art. 5. tet *. Sed aliquando proprius sacerdos est ab
cui non potest pœnitens propria voce loqui:
autem per scriptum ei suam conscientiam ma
re. Ergo videtur, quòd per scriptum ei suam
scientiam transmittere debeat.

SED contra, Homo ita tenetur ad confessio
peccatorum, sicut ad confessionem fidei. Sed
sio fidei ore est facienda, vt patet Rom. 10. E
confessio peccatorum.

¶ Præterea, Qui per seipsum peccauit, per se
debet pœnitere. Sed confessio est pœnitentia
Ergo pœnitens debet confiteri propria voce.

RESPONDEO dicendum, quòd confessio
solum est actus virtutis, sed etiam est pars sac
ti. Quamuis autem ad eam, secundum quòd e
virtutis, sufficeret qualitercumque fieret, ess
esset tanta difficultas in vno modo sicut in a
men secundum quòd est pars sacramenti, hab
terminatum actum, sicut & alia sacramenta h
determinatam materiam. Et sicut in baptismo
gnificandam interiorem ablutionem, assumit
elementum, cuius est maximus vsus in abluen
in actu sacramenti confessionis, ad manifesta
ordinatè assumitur ille actus, quo maximè co
mus manifestare, scilicet proprium verbum. A
tem modi sunt inducti in supplementum istius

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut in
mo non sufficit qualitercumque abluere,
elementum determinatum: ita nec in pœni
sufficit qualitercumque peccata manifestare
oportet, quòd per actum determinatum
stentur.

Ad secundum dicendum, quòd in eo qui vsum linguæ non habet, sicut est mutus, vel qui est alterius linguæ, sufficit quòd per scriptum, aut per nutum, aut per interpretem confiteatur: quia non exigitur ab homine plus quàm possit: quamuis homo non possit vel debeat Baptismum accipere, nisi in aquâ, quæ est omnino ab exteriori, & nobis ab alio exhibetur. Sed actus confessionis est ab intra & à nobis: & ideò quando non possumus vno modo, debemus, secundum quòd possumus, confiteri.

Ad tertium dicendum, quòd in absentia proprij sacerdotis etiam potest laico fieri confessio: & ideò non oportet quòd per scriptum fiat: quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus, quàm ille, cui fit confessio.

ARTIC. IV.

Vtrum sexdecim conditiones assignatæ requirantur ad confessionem?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd sexdecim illæ conditiones, quæ à magistris assignantur, his versibus contentæ, non requirantur ad confessionem. 38

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, & lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Fides enim & simplicitas, & fortitudo sunt per se virtutes. Ergo non debent poni per se conditiones confessionis.

¶ 2 Præterea, Purum est, quod non habet permistionem: similiter simplex compositionem & permistionem aufert. Ergo superflue alterutrum apponitur.

¶ 3 Præterea, Peccatum semel tantum commissum nullus tenetur confiteri nisi semel. Ergo si homo peccatum non iterat, non oportet quòd sit frequens actus pœnitentia.

¶ 4 Præterea, Confessio ad satisfactionem ordi-

natur. Sed ſatisfactio quandoque eſt publica, & confeſsio non ſemper debet eſſe ſecreta.

¶ 5 Præterea, Illud quod non eſt in poteſtate noſtra, non requiritur à nobis. Sed lachrymas tere, non eſt in poteſtate noſtra. Ergo non requ à confitente.

SED contra eſt Magiſtrorum aſsignatio.

In arg. 1 RESPONDEO dicendum, quòd dictarum ditionum quædam ſunt de neceſsitate confeſsi quædam de bene eſſe ipſius. Eæ autem quæ ſ neceſsitate confeſsionis, vel competunt ei, ſecu quod eſt actus virtutis, vel ſecundum quod e ſacramenti. Si primo modo; aut ratione virt genere; aut ratione ſpecialis virtutis, cuius eſt aut ex ipſa ratione actus. Virtutis autem in *2.2.c.4.* ſunt quatuor conditiones, vt in 2. Ethicor.* Prima eſt, vt aliquis ſit ſciens: & quantum dicitur, quòd confeſsio debeat eſſe diſcreta, dum quod in actu omnis virtutis prudentia re tur: eſt autem hæc diſcretio, vt maiora pecca maiori pondere confiteatur. Secunda conditio ſit eligens: quia actus virtutum debent eſſe vo rij: & quantum ad hoc dicitur, libens. Terti ditio eſt, vt propter hoc, ſcilicet debitum finet retur: & quantum ad hoc, dicitur quòd debe pura, vt ſcilicet recta ſit intentio. Quarta eſt, mobiliter operetur: & quantum ad hoc dicitur debeat eſſe fortis, vt ſcilicet propter verecundi tas non dimittatur. Eſt autem confeſsio actus tis pœnitentiæ, quæ quidem primo initium ſum horrore turpitudinis peccati: & quantum ad h feſsio debet eſſe verecunda, vt ſcilicet non l de peccatis, propter aliquam ſeculi vanitatem ſtam. Secundo, progreditur ad dolorem de to commiſſo: & quantum ad hoc dicitur, q beat eſſe lachrymabilis. Tertio, in abiectione minatur: & quantum ad hoc debet eſſe hum ſe miſerum confiteatur & infirmum. Ex ipſ

Tu

ratione huiusmodi actus, habet cõfessio, quòd sit manifestatiua: quæ quidẽ manifestatio, per quatuor impediri potest. Primo, per falsitatem: & quantũ ad hoc dicitur quòd debeat esse fidelis, id est, vera. Secundo, per obscuritatem verborum: & cõtra hoc dicitur nuda, vt non inuoluat obscuritatem verborum. Tertio, per verborum multiplicationẽ: & propter hoc dicitur, simplex, vt scilicet non recitet in cõfessione, nisi quod ad quantitatem peccati pertinet. Quarto, per subtractionem, vt scilicet non subtrahatur aliquid de his quæ manifestanda sunt: & contra hoc dicitur, integra. Secundum autem quod confessio est pars sacramenti, sic concernit iudicium sacerdotis, qui est minister sacramenti. Vnde oportet quòd sit accusans ex parte confitentis: parere parata, per comparationem ad sacerdotem: secreta, quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conscientiæ agitur. Sed de bene esse confessionis est, quòd sit frequens, & quòd sit accelerata, vt scilicet statim cõfiteatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd non est inconueniens, quòd conditio vnius virtutis in actu alterius virtutis inueniatur, qui ab ipsa imperatur: vel quia medium, quod est vnius virtutis principaliter, etiam aliæ virtutes per participationem habent.

Ad secundum dicendum, quòd hæc conditio, pura, intentionis excludit peruersitatem, à qua homo mũdatur: sed, simplex, alieni admistionem excludit.

Ad tertium dicendum quòd hoc non est de necessitate confessionis, sed de bene esse.

Ad quartum dicendum, quòd propter scandalum aliorum, qui possunt ex peccatis auditis ad malum inclinari, non debet confessio fieri in publico, sed in occulto: ex pœna autem satisfactoria non scandalizatur ita aliquis: quia quandoque pro paruo, vel nullo peccato, similia opera satisfactoria fiunt.

Ad quintum dicendum, quòd intelligendum est de lachrymis mentis.

QVÆ-

QVÆST. X.

†Cõc. Tri. sess. 14. c. 1.2.3. & 5.

De effectu † confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEinde considerandum est de effectu confessionis.

¶ Circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum confessio liberet à morte peccati.

¶ Secundo, vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna?

¶ Tertio, vtrum confessio aperiat paradisum?

¶ Quarto, vtrum confessio tribuat spem salutis?

¶ Quinto, vtrum confessio generalis deleat peccata mortalia præterita?

ARTIC. I.

Vtrum confessio liberet à morte peccati?

39 *Tho. vbi supra ar. 5 & q. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd confessio non liberet a morte peccati. Contritio enim contritionem sequitur. Sed contritio sufficienter delet culpam. Ergo confessio non liberat à morte peccati.

¶ 2 Præterea, Sicut mortale est culpa, ita et veniale. Sed per confessionem fit veniale, quod prius fuit mortale, vt in littera dicitur *. Ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa a culpam mutatur.

l. 4. sent. d. 17. §. D. à me.

SED contra, Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti. Sed pœnitentia à culpa liberat. Ergo confessio.

RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia, quantum est sacramentum, præcipuè in confessione perficitur: quia per eam homo ministris Ecclesiæ subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio enim votum confessionis annexum habet. satisfactio pro iudicio sacerdotis, cui fit confessio taxatur. Et quia in sacramento Pœnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remissio peccatorum, sicut Baptismo: ideò eo modo confessio ex vi absolutionis coniunctæ remittit culpam, sicut Baptismus

rat autem Baptismus à morte peccati, non solum secundum quòd actu suscipitur, sed etiam secundum quòd in voto habetur: sicut patet in illis, qui iam sanctificati ad Baptismum accedunt. Et si aliquis impedimentum non præstaret, ex ipsa collatione Baptismi gratiam consequeretur remittentem peccata, si prius ei remissa non fuissent. Et similiter dicendum est de confessione adiuncta absolutioni: quia secundū quòd in voto pœnitentis præcessit, à culpa liberauit. Postmodum autem in actu confessionis & absolutionis gratia augetur; & etiam remissio peccatorum daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset; & ipse tunc obicem gratiæ non præberet. Et ideò sicut de Baptismo dicitur, quòd liberat à morte: ita etiam de confessione dici potest.

Ad primum ergo dicendum, quòd contritio habet votum confessionis annexum: & ideò eo modo liberat à culpa pœnitentes, sicut desiderium Baptismi baptizandos.

Ad secundum dicendum, quòd veniale non sumitur ibi pro culpa, sed pro pœna de facili expiabili. Vnde non sequitur, quòd culpa in culpam conuertatur, sed penitus annihilatur. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere: sicut verbum otiosum. Alio modo, ex causa, id est, veniæ causam in se habens: sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo, ex euentu, sicut hic accipitur: quia per confessionem hoc euenit, quòd de culpa præterita homo veniam consequatur. * *loc. cit. in arg.*

ARTIC. II.

Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd confessio non liberet aliquo modo à pœna. Quia, 40
peccato non debetur, nisi pœna æterna vel temporalis. Sed pœna æterna per contritionem dimittitur: pœna autem temporalis, per satisfactionem. Ergo per confessionem nihil dimittitur de pœna.

¶ 2 Præterea, Voluntas pro facto reputatur, vt in litte-

littera dicitur *. Sed ille qui contritus est, ha
propositum confitendi. Ergo tantum valuit sibi,
si fuisset confessus: & ita per confessionem, qua
postea facit, nihil ei de pœna dimittitur.

*l 4. Sent d. 17 § A. ante med ex Cass. sup. Psal. 31.

SED contra, Confessio pœnam habet. Sed
omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato de
ta. Ergo & per confessionem.

RESPONDEO dicendum, quòd confessio
cum absolutione habet vim liberandi à pœna
citer. Vno modo, ex ipsa vi absolutionis: & sic
dem liberat in voto existens à pœna æterna, sicu
à culpa: quæ quidem pœna est pœna condemna
ex toto exterminans: à qua homo liberatus, a
manet obligatus ad pœnam temporalem, secu
quod pœna est medicina purgans & promouens
sic hæc pœna restat in purgatorio patienda e
his, qui à pœna inferni liberati sunt. Quæ quan
pœna est improportionata viribus pœnitentis i
mundo viuentis, sed per vim clauium in tantum
nuitur, quòd proportionata viribus pœnitentis
net: ita quòd satisfaciendo, se in hac vita pu
potest. Alio modo, diminuit pœnam ex ipsa r
actus confitentis, qui habet pœnam erubescen
nexam: & ideò quanto aliquis pluries de ipsis
catis confitetur, tanto magis pœna minuitur.

Et per hoc patet responsio Ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd voluntas pro
non reputatur in his, quæ sunt ab alio, sicut est
Baptismo: non enim tantum valet voluntas
piendi Baptismum, sicut ipsius susceptio. Sed
tatur voluntas pro facto in his, quæ sunt omni
homine: & iterum quantum ad præmium esse
non autem quantum ad pœnæ remotionem,
iusmodi, respectu quorum attenditur meritum
dentaliter & secundario. Et ideò confessus
solutus minus in purgatorio punietur, quàm
tus tantum.

A

ARTIC. III.

Vtrum confessio aperiat paradisum? 41

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd confessio non aperiat paradisum. Quia diuersorum sacramentorum diuersi sunt effectus. Sed apertio paradisi est effectus baptismi. Ergo non est effectus confessionis.

¶ 2 Præterea, In id quod clausum est, ante apertionem intrari non potest. Sed ante confessionem moriens intrare paradisum potest. Ergo confessio non aperit paradisum.

SED contra, Confessio facit hominem subijci clauibus Ecclesiæ. Sed per eas aperitur paradisus. Ergo & per confessionem.

RESPONDEO dicendum, quòd a paradisi introitu prohibetur aliquis per culpam, & reatum pœnæ. Et quia hæc impedimenta confessio amouet, vt ex dictis patet*: ideò dicitur paradisum aperire.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis baptismus & pœnitentia sint diuersa sacramenta, tamen agunt in vi vnius passionis Christi, per quam aditus paradisi est apertus.

Ad secundum dicendum, quòd ante votum confessionis paradisus clausus erat peccanti mortaliter, quamuis postea per contritionem in virtute voti confessionis, apertus sit, etiam ante confessionem actualiter factam: non tamen obstaculum reatus est totaliter amotum ante confessionem & satisfactionem.

* *in duobus articulis præced.*

ARTIC. IV.

Vtrum confessio tribuat spem salutis? 42

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd effectus confessionis poni non debeat, quòd tribuat spem salutis. Spes enim ex omnibus meritorijs actibus prouenit. Ergo non videtur esse proprius effectus confessionis.

¶ 2 Præterea, Per tribulationem ad spem peruenimus, vt patet Rom. 5. Sed tribulationem homo præcipue in satisfactione sustinet. Ergo tribuere spem

spem salutis magis est satisfactionis, quàm co
tionis.

SED contra, Per confessionem homo fit hon
& mitior, sicut in littera Magister * dicit. Sci
hoc homo accipit spem salutis. Ergo confessio
fectus est tribuere spem salutis.

*lib 4. d. 17. in fin.

RESPONDEO dicendum, quòd spes remis
peccatorum non est nobis nisi per Christum: &
homo per confessionem se subijcit clauibus Ec
ex passione Christi virtutem habentibus, ideò
quòd confessio spem salutis tribuit.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex actu
potest esse spes salutis principaliter, sed ex g
Redemptoris: & quia confessio gratiæ Reden
innititur, ideò spem salutis tribuit, non solum u
meritorius, sed etiam vt pars sacramenti.

Ad secundum dicendum, quòd tribulatio sp
lutis tribuit per experimentum propriæ virtu
purgationem à pœna: sed confessio etiam
prædicto *.

in corp. art.

ARTIC. V.

*Vtrum confessio generalis sufficiat ad delend
talia oblita?*

43 Tho. 4. d. 21. q. 2. ar. 2.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd
fessio generalis non sufficiat ad delendu
cata mortalia oblita. Peccatum enim per co
nem deletum, non est necesse iterum confiteri
go peccato oblita, per confessionem generali
mitterentur, non esset necessarium, quòd cum
titiam redeunt, aliquis ea confiteretur.

¶ 2 Præterea, Quicumque non est consci
peccati, vel non habet peccatum, vel est obli
peccati. Si ergo per generalem confessionem
ra mortalia oblita dimittuntur, quicumque
sibi conscius de aliquo peccato mortali, quand
que generalem confessionem facit, potest e
tus, quòd sit immunis à peccato mortali: c
contra Apostolum 1. Corinth. 4. Nihil mihi

sum, sed non in hoc iustificatus sum.

¶ 3 Præterea, Nullus ex negligentia reportat commodum. Sed non potest esse sine negligentia, quòd aliquis peccatum mortale obliuiscatur antequam ei dimittatur. Ergo non reportat ex hoc tale commodum, quòd sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.

¶ 4 Præterea, Magis est elongatum à cognitione confitentis id quod omnino ignorat, quàm illud cuius est oblitus. Sed peccata per ignorantiam commissa generalis confessio non delet: quia tunc hæretici qui sunt, nesciunt aliqua peccata, in quibus sunt, esse peccata; aut etiam aliqui simplices, per generalem confessionem absoluerentur: quod falsum est. Ergo generalis confessio non tollit peccata oblita.

SED contra, Psal. 33. dicitur, Accedite ad eum, & illuminamini: & facies vestræ non confundentur. Sed ille qui confitetur omnia peccata quæ scit, accedit ad Deum quantum potest; plus autem ab eo requiri non potest. Ergo non confunditur, vt repulsam patiatur, sed veniam consequitur.

¶ Præterea, Ille qui confitetur, veniam consequitur, nisi sit fictus. Sed ille qui confitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, & aliquorum oblitus est, non ex hoc est fictus: quia ignorantiam facti patitur, quæ à peccato excusat. Ergo veniam consequitur: & sic peccata, quæ oblita sunt, relaxantur: cùm impium sit dimidiam sperare * veniam.

RESPONDEO dicendum, quòd confessio operatur præsupposita contritione, quæ culpam delet: & sic confessio directè ordinatur ad dimissionẽ pœnæ; quod quidem facit ex erubescentia, quam habet, & ex vi clauium, quibus se confitens subijcit. Contingit autem quandoque, quòd per contritionem præcedentem peccatum aliquod deletum est, quo ad culpam: siue in generali, si eius memoria tunc non habebatur: siue in speciali: & tunc, quando confitens alicuius peccati oblitus est, confessio generalis sacramentalis

* *Al. salutem.*

mentalis operatur ad dimissionem pœnæ ex vi
uium, quibus se confitens subijcit, nullum obs
lum quantum in ipso est, ponens: sed ex illa pa
qua erubescentia confessionis peccati, pœnam mi
bat, pœna istius, de quo quis specialiter coram
cerdote non erubuit, non est diminusa.

Ad primum ergo dicendum, quòd in confessi
sacramentali non solum requiritur absolutio, sed
dicium sacerdotis satisfactionem imponentis a
ctatur. Et ideò quamuis iste absolutione sit fun
tamen tenetur confiteri, vt suppleatur quod defi
sacramentalem confessionem.

in corp. art. Ad secundum dicendum, quòd confessio non
ratur (vt dictum est *) nisi contritione præsup
quæ an vera fuerit, non potest aliquis scire; sicu
scire potest an gratiæ habeat plenitudinem. Et
non potest scire per certitudinem, vtrum per
fessionem generalem sit sibi peccatum oblitum
missum, quamuis possit per coniecturas aliqua
stimare.

Ad tertium dicendum, quòd iste non reportat
modum ex negligentia: quia non ita plenam re
sionem consequitur, sicut alias consequutus fu
nec tantum meretur: & tenetur iterum confiteri
ad memoriam peccatum venerit.

Ad quartum dicendum, quòd ignorantia furis
excusat, quia ipsa peccatum est. Sed ignoranti
cti excusat. Vnde aliquis de hoc quòd non cre
tur peccata, quia nescit esse peccata, propter
rantiam Iuris diuini, non excusatur a fictione.
cusaretur autem, si nesciret ea esse peccata, pro
ignorantiam particularis circumstantiæ; sicut
gnouit alienam, quam credidit esse suam. Sed
uio de actu peccati habet ignorantiam facti. Et
excusat a peccato fictionis in confessione, qua
ctum absolutionis & confessionis impedit.

Qui

QVÆST. XI.

De sigillo confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEinde quæritur de sigillo confessionis.

¶ Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum in quolibet casu teneatur homo celare ea, quæ sub sigillo confessionis habet?

¶ Secundo, vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm ad illa quæ habita sunt de confessione?

¶ Tertio, vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat?

¶ Quarto, vtrum de licentia confitentis possit sacerdos eius delictum quod habet sub sigillo confessionis, alteri prodere?

¶ Quinto, vtrum teneatur illud celare, etiam si aliter nouerit?

ARTIC. I.

Vtrum in quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata, quæ sub sigillo confessionis habet?

ADprimum sic proceditur. Videtur, quòd non in quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit: quia sicut dicit Bern. * Quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat. Sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret: sicut si aliquis in confessione sciat aliquem hæreticum, quem non potest inducere ad hoc, quòd desistat à corruptione plebis: & simile est de illo qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos, qui contrahere volunt. Ergo talis debet confessionem reuelare.

44 *Tho. 4. d. 21. q. 3. ar. 2. & seq.*

* *in lib. de dispensatio. & præcepto, non remoti à prin.*

¶ 2 Præterea, Illud ad quod quis obligatur ex præcepto Ecclesiæ tantum, non est necesse obseruari, mandato Ecclesiæ in contrarium facto. Sed celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiæ tantũ. Si ergo per Ecclesiam præcipiatur, quòd quicumque scit aliquid de tali peccato, dicat, ille qui scit per confessionem, debet dicere.

¶ 3 Præterea, Magis debet homo seruare con-

scientiam suam, quàm famam alterius: quia ch ordinata est. Sed aliquando aliquis peccatum cu incurrit propriæ conscientiæ damnum: sicut c testimonium adducitur pro peccato illo quod confessione, & iurare cogitur de veritate dict vel cum aliquis Abbas scit per confessionem, al Prioris subiecti sibi peccatum, ex cuius occasi inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum dim vnde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignit Auferendo autem videtur confessionem publica Ergo videtur, quòd in aliquo casu liceat con nem publicare.

¶ 4 Præterea, Aliquis sacerdos per confes alicuius quem audiuit, potest accipere conscien quòd sit prælatione indignus. Sed quilibet t contradicere promotioni indignorum, si sua in Cum ergo contradicendo, suspicionem induc deatur de peccato, & sic quodammodo con nem reuelare: videtur, quòd quandoque sp confessionem reuelare.

† *cap. omnis de pœnit. & remiss. & ea sacerdos de pœnit. d. 6.*

SED contra est, quod dicit Decret.† de p remiss. Caueat sacerdos ne verbo aut signo, a quouis modo aliquatenus prodat peccatorem.

¶ Præterea, Sacerdos debet Deo, cuius m est, conformari. Sed Deus peccata quæ per c sionem panduntur, non reuelat, sed tegit. Ergo sacerdos reuelare debet.

RESPONDEO dicendum, quòd in sacrame quæ exterius geruntur, sunt signa rerum qua rius contingunt. Et ideò confessio, qua quis doti se subijcit, signum est interioris subiectio qua quis Deo subijcitur. Deus autem peccatum qui se sibi subijcit per pœnitentiam, tegit. Vn hoc oportet in sacramento pœnitentiæ signifi Et ideò de necessitate sacramenti est, quòd qui fessionem celet: & tamquam violator sacra peccat, qui confessionem reuelat. Et præt sunt aliæ vtilitates huius celationis: quia per

mines magis ad confessionem attrahuntur, & simplicius etiam peccata confitentur.

Ad primum ergo dicendum, quòd quidam dicunt, quod sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata, de quibus pœnitens emendationem promittit: aliàs potest ea dicere ei, qui potest prodesse & non obesse. Sed hæc opinio videtur erronea, cum hoc sit contra veritatem sacramenti. Sicut enim baptismus est sacramentum, quamuis quis fictus accedat; nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramenti: ita confessio non desinit esse sacramentalis, quamuis ille qui confitetur, emendationem non proponat; & ideò nihilominus sub occulto tenenda est. Nec tamen sigillum confessionis contra charitatem militat: quia charitas non requirit, quòd apponatur remedium peccato, quod homo nescit. Illud autem quod sub confessione scitur, est quasi nescitum; cum illud non sciat aliquis vt homo, sed vt Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus, quantum potest sine reuelatione confessionis, sicut monendo eos qui confitentur, & alijs diligentiam apponendo ne corrumpantur per hæresim. Potest etiam dicere prælato, quòd diligentius vigilet super gregem suum, ita tamen vt non dicat aliquid, per quod verbo, vel nutu confitentem prodat.

Ad secundum dicendum, quòd præceptum de confessione celanda consequitur ipsum sacramentum: & ideò sicut præceptum de confessione sacramentali facienda, est de iure diuino, & non potest aliqua dispensatione, vel iussione humana homo absolui ab eo: ita nullus ad reuelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pœna excommunicationis iam latæ, quòd dicat, si aliquid scit de tali peccato: nõ debet dicere, quia debet existimare, quòd intentio præcipientis est si sciat vt homo, hoc autem non scit vt homo. Et si etiam exprimeret de cõfessione interrogatus, nõ deberet dicere:

nec excommunicationem incurreret: quia non subiectus superiori suo, nisi vt homo. Hoc autem non scit vt homo, sed vt Deus.

Ad tertium dicendum, quòd homo non adhibetur in testimonium, nisi vt homo. Et ideò sine læsione conscientiæ potest iurare se nescire, quod scit tantum vt Deus. Similiter etiam potest prælatus sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum vt Deus: vel sine aliquo remedio, quod non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo quo ad ipsum defertur. Vnde in his quæ ad ipsum referuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodē foro, in quo tantum potest, adhibere remedium: vt Abbas in * in arg. prædicto * debet eum admonere, vt prioratum resignet: vel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absoluere eum à cura prioratus, ita tamen quod omnis suspicio vitetur de confessionis reuelatione.

Ad quartum dicendum, quòd ex multis aliis defectibus redditur quis indignus ad prælationis officium, quam ex peccato: sicut ex defectu scientiæ, virtutis, vel alicuius huiusmodi. Et ideò qui contra naturam nec suspicionem de crimine inducit, nec confessionem reuelat.

ARTIC. II.

Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad illa quæ sunt de confessione?

45 Tho. vbi sup. d. 1. ar. 1. & seq.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm ad illa, quæ sunt de confessione. Quia de confessione non sunt, nisi peccata. Sed aliquando cum peccatis alia multa quis narrat, quæ ad confessionem non pertinent. Ergo cum illa sacerdoti dicantur vt homini, videtur, quòd etiam ad illa sigillum confessionis se extendat.

¶ 2 Præterea, Aliquando aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recipit sub sigillo confessionis. Ergo sigillum confessionis se extendit ad illa quæ non sunt de confessione.

SED contra, Sigillum confessionis est aliquid annexum sacramentali confessioni. Sed ea quæ annexa sunt alicui sacramento, non se extendunt vltra sacramentum illud. Ergo sigillum confessionis non se extendit nisi ad ea, de quibus est sacramentalis confessio.

RESPONDEO dicendum, quòd sigillum confessionis directe non se extendit, nisi ad illa, de quibus est sacramentalis confessio. Sed indirecte, id quod non cadit sub sacramentali confessione, etiam ad sigillum confessionis pertinet, sicut illa, per quæ posset peccator, vel peccatum deprehendi. Nihilominus etiam illa summo studio sunt celanda: tum propter scandalum: tum propter pronitatem, quæ ex consuetudine accidere posset.

Et per hoc patet responsio ad Primum.

Ad secundum dicendum, quòd aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo. Si tamen recipiat, tenetur ex promissione hoc modo celare, ac si in confessione haberet, quamuis sub sigillo confessionis non habeat.

ARTIC. III.

Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis? 46

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd non solus sacerdos sigillum confessionis habeat. Quia aliquando aliquis confitetur sacerdoti per interpretem necessitate vrgente. Sed interpres (vt videtur) tenetur confessionem celare. Ergo etiam non sacerdos aliquid sub sigillo confessionis habet.

¶ 2 Præterea, Aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico confiteri *. Sed ille tenetur peccata celare, cum sibi dicantur sicut Deo. Ergo non solum sacerdos sigillum confessionis habet. * 4. 8. a. 2.

¶ 3 Præterea, Aliquando aliquis se sacerdotem fingit, vt conscientiam alterius exploret per hanc fraudem: & ille etiam (vt videtur) peccat, si confessionem reueler. Ergo non solum sacerdos sigillum confessionis habet.

SED contra est, quod solus sacerdos minister huius sacramenti. Sed sigillum confessionis est annexum huic sacramento. Ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

¶ Præterea, Ideò aliquis tenetur ea quæ in confessione audit, celare: quia non scit ea vt homo, sed vt Deus. Sed solus sacerdos est minister Dei. Ergo ipse solus tenetur occultare.

RESPONDEO dicendum, quòd sigillum confessionis competit sacerdoti in quantum est minister huius sacramenti, quod nihil aliud est, quàm debitum confessionem celandi; sicut clauis est potestas absolvendi. Tamen sicut aliquis qui non est sacerdos, in quo casu participat aliquid de actu clauis, dum confessionem audit, propter necessitatem: ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenetur celare, quamuis proprie loquendo sigillum confessionis non habeat.

q. 8. ar. 2.

Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

ARTIC. IV.

Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos enarratum, quod habet sub sigillo confessionis, alteri prodere?

47

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd de licentia confitentis non possit sacerdos peccatum quod habet sub sigillo confessionis, alteri prodere. Quod enim non potest superior, non potest inferior. Sed Papa non posset aliquem licentiare, vt peccatum quod habet in confessione, alteri proderet. Ergo ille qui confitetur potest ipsum licentiare, vt peccatum quod habet in confessione, alteri prodat.

¶ 2 Præterea, Illud quod est institutum pro bonum commune, non potest ex arbitrio vnius mutari. Sed celatio confessionis est institutum propter bonum totius Ecclesiæ; vt homines confidentius ad confessionem accedant. Ergo ille qui confitetur non potest licentiare sacerdotem ad dicendum.

¶ 3 Præterea, Si posset licentiari sacerdos de

deretur dari pallium malitiæ malis sacerdotibus: quia possent prætendere sibi licentiam datam; & sic impune peccarent; quod est inconueniens. Ergo videtur quòd non possit à confitente licentiari.

¶ 4 Præterea, Ille cui iste peccatum reuelabit, non habebit peccatum hoc sub sigillo confessionis, & sic poterit peccatum publicari, quod iam deletum est: quod est inconueniens. Ergo non potest licentiare.

SED contra, Superior potest remittere peccatorem cum litteris ad inferiorem sacerdotem de voluntate ipsius. Ergo de voluntate confitentis, potest sacerdos peccatum alteri reuelare.

¶ Præterea, Qui potest aliquid facere per se, potest etiam per alterum facere. Sed confitens potest peccatum suum quod fecit, per se alteri reuelare. Ergo etiam potest per sacerdotem hoc facere.

RESPONDEO dicendum, quòd duo sunt, propter quæ tenetur sacerdos peccatum occultare. Primo & principaliter, quia ipsa occultatio est essentia sacramenti, in quantum scit illud vt Deus, cuius vicem gerit in confessione. Alio modo, propter scandalum vitandum. Potest autem cõfitens facere, vt illud quod sacerdos sciebat tantum vt Deus, sciat etiam vt homo: quod facit, dum licentiat eum ad dicendum. Et ideò si dicat, non frangit sigillum confessionis: tamen debet cauere scandalum, dicendo: ne fractor sigilli prædicti reputetur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Papa non potest licentiare sacerdotem ad dicendum: quia non potest facere quòd illud sciat vt homo; quod tamen facere potest ille qui confitetur.

Ad secundum dicendum, quòd non irritatur illud quod est institutum propter bonum commune: quia sigillum confessionis non frangitur, quum dicitur quod alio modo scitur.

Ad tertiũ dicendũ, quòd ex hoc nõ datur aliqua impunitas malis sacerdotibus: quia imminet eis probatio (si accusãtur) quòd de licẽtia cõfitentis reuelauerint.

Ad quartum dicendum, quòd ille, ad quem tia peccati deuenit mediante sacerdote, de vol te confitentis; participat in aliquo actu sacerdo ideò simile est de eo & de interprete, nisi fort cator velit quòd ille absolutè sciat & libere.

ARTIC. V.

Vtrum illud quod quis sit per confessionem, & aliquo alio modo, possit alteri reuelare?

48

AD quintum sic procèditur. Videtur, quòd quod quis scit per confessionem, & etiam quo alio modo, non possit alteri reuelare. Non frangitur sigillum confessionis, nisi dum peccat quod scitur in confessione, reuelatur. Si ergo ille uelet peccatum quod in confessione audiuit, tercumque aliàs sciat, sigillum confessionis re videtur.

¶ 2 Præterea, Quicumque confessionem audit, ei obligatur ad hoc quòd peccata ipsius reuelet. Sed si aliquis promitteret alicui tenere uatum quod ei diceretur, quantumcumque aliàs deberet priuatum tenere. Ergo quod quis in sione audiuit, quantumcumque aliàs sciat, priuatum habere.

¶ 3 Præterea, Duorum quod est alteropotius, trahit ad se reliquum. Sed scientia, qua peccatum vt Deus, est potentior & dignior scientia qua scit peccatum vt homo. Ergo trahit ad se & ita non poterit reuelare, secundum quod scientia qua scit vt Deus, exigit.

¶ 4 Præterea, Secretum confessionis inst est ad vitandum scandalum, & ne homines a fessionibus retrahantur. Sed si aliquis posset illud quod in confessione audiuit, etiam si alter ret, nihilominus scandalum sequeretur. Ergo modo potest dicere.

SED contra, Nullus potest alium obligare ad non erat obligatus, nisi sit suus prælatus qui cum præcepto. Sed ille, qui sciebat alicuius

tum per visum, non erat obligatus ad celandum. Ergo ille, qui ei confitetur, cum non sit prælatus suus, non potest eum obligare ad celandum, per hoc quòd ei confitetur.

¶ Præterea, Secundum hoc posset impediri iustitia Ecclesiæ, si aliquis vt euaderet sententiam excommunicationis, quæ in ipsum ferenda esset propter aliquod peccatum de quo conuictus est, confiteretur ei qui sententiam ferre debuisset. Sed iustitiæ executio est in præcepto. Ergo non tenetur quis celare peccatum, quod in confessione audiuit, si aliàs ipsum sciat.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd illud quod in confessione aliquis audiuit, non potest aliquo modo dicere alij, etiam si aliàs sciuit; siue ante, siue post. Quidam vero dicunt, quòd per confessionem præcluditur sibi via, ne possit aliquid dicere de hoc quod prius sciuit: non autem quin possit dicere, si post alio modo sciat. Vtraque autem opinio dum nimium sigillo confessionis attribuit, præiudicium veritati & iustitiæ seruandæ facit. Posset enim aliquis ad peccandum esse pronior, si non timeret ab illo accusari, cui confessus est, si coram illo peccatum iteraret. Similiter etiam multum iustitiæ perire poterit, si testimonium ferre aliquis non posset de eo quod vidit * post confessionem de hoc factam. Nec obstat quod quidam dicunt, quòd debet protestari se non tenere priuatum hoc: quia hoc non posset protestari, nisi postquam peccatum esset sibi dictum. Et tunc quilibet sacerdos posset, cum vellet, reuelare peccatum, protestationem faciendo, si hoc ipsum ad reuelandum liberum redderet. Et ideò alia opinio est communior, quod illud quod homo aliàs scit siue ante confessionem, siue post, non tenetur celare, quantum ad id quod scit vt homo. Potest enim dicere, Scio illud, quia vidi; tenetur tamen celare illud, in quantum scit vt Deus: non enim potest dicere, Ego hoc audi-

* aliàs, propter.

audiui in confessione. Tamen propter scandalum [illegible] tandum debet abstinere, ne de hoc loquatur, [illegible] immineat necessitas.

Ad primum ergo dicendum, quòd quando aliq[illegible] dicit se vidisse quod in confessione audiuit, non [illegible] uelat quod in confessione audiuit, nisi per accide[illegible] sicut qui scit aliquid per auditum & visum, non re[illegible] lat quod vidit, per se loquendo, si dicat se audiui[illegible] sed per accidens, quia dicit auditum, cui accide[illegible] sum esse. Et ideò talis sigillũ confessionis non frang[illegible]

Ad secundum dicendum, quòd non obligatur [illegible] diens confessionem ad hoc, quod non reuelet pec[illegible] tum simpliciter: sed prout est in confessione audi[illegible] Nullo enim casu dicere debet se audiuisse in con[illegible] sione 9.

Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligend[illegible] est de duobus quæ habent oppositionem. Sed sci[illegible] tia qua scit aliquis peccatum vt Deus, & illa qua[illegible] vt homo, non sunt opposita. Et ideò ratio non p[illegible] cedit.

* *alibi, scandalũ*

Ad quartum dicendum, quòd non debet ita vita[illegible] peccatum ex vna parte, quòd ex alia, iustitia rel[illegible] quatur. Veritas enim non est propter scandalum [illegible] mittenda. Et ideò quando imminet periculum iu[illegible] tiæ & veritatis, non debet dimitti reuelatio eius q[illegible] quis in confessione audiuit, si aliter sciat, propt[illegible] scandalum: veruntamen scandalum, quantum [illegible] est, euitare tenetur.

QVÆST. XII.

De satisfactione † quoad eius quidditatem, in tre[illegible] ticulos diuisa.

† *Cõc. Trident. sess. 14. c. 8. et 9.*

DEinde considerandum est de satisfactione [illegible] qua sunt quatuor consideranda. Primo, de [illegible] quidditate. Secundo, de ipsius possibilitate. Ter[illegible] de eius qualitate. Quarto, de his per quæ homo [illegible] satisfacit.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, vtrũ satisfactio sit virtus vel actus virtu[illegible]

¶ Secun[illegible]

¶ Secundo, vtrum sit actus iustitiæ ?

¶ Tertio, vtrum definitio satisfactionis quæ in littera ponitur, conuenienter assignetur ?

ARTIC. I.

Vtrum satisfactio sit virtus, vel actus virtutis ?

49

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd satisfactio neque sit virtus, neque actus virtutis. Omnis enim virtutis actus est meritorius. Sed satisfactio non est meritoria, vt videtur: quia meritum gratuitum est, sed satisfactio debitum attendit. Ergo satisfactio non est actus virtutis. *Tho. 4. d. 15. q. 1. art. 3.*

¶ 2 Præterea, Omnis actus virtutis est voluntarius. Sed aliquando fit de aliquo satisfactio homine inuito, vt quando aliquis pro offensa in alterum commissa, à iudice punitur. Ergo satisfactio non est virtutis actus.

¶ 3 Præterea, Secundum Philosophum in 8. Eth.* Virtutis & moris principale est electio. Sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera. Ergo non est virtutis actus. *c. 13. in fin.*

SED contra, Satisfactio ad pœnitentiam pertinet. Sed pœnitentia est virtus. Ergo & satisfactio est actus virtutis.

¶ Præterea, Nullus actus operatur ad deletionem peccati, nisi sit actus virtutis: quia cõtrarium destruitur per suum contrarium. Sed per satisfactionem peccatum totaliter annihilatur. Ergo satisfactio est virtutis actus.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis actus dicitur esse actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter: & sic quilibet actus qui malitiam nõ habet implicitã, vel defectum debitæ circumstantiæ, actus virtutis dici potest: quia quolibet tali actu potest vti virtus in suum finem; sicut est ambulare, loqui & huiusmodi. Alio modo dicitur actus aliquis esse actus virtutis, formaliter: quia ipse in suo nomine formam & rationem virtutis implicitam habet: sicut fortiter sustinere dicitur actus fortitudinis. Formale

autem

autem cuiuslibet virtutis moralis est ratio medij
de omnis actus, qui rationem medij importat,
virtutis formaliter dicitur. Et quia æqualitas
est, quod suo nomine satisfactio importat, (non
dicitur aliquid satisfieri nisi secundum proportion
æqualitatis ad aliquid) constat quod satisfactio,
formaliter, est actus virtutis.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis
cere, in se sit debitum: tamen in quantum
voluntarie hoc opus exequitur, rationem
accipit ex parte operantis: & sic operans
necessitate virtutem. Ex hoc enim debitum
mittere meritum, quod necessitatem
voluntati contrariatur. Vnde si voluntas
consentiat, ratio meriti non tolletur.

Ad secundum dicendum, quòd actus virtutis
requirit voluntarium in eo qui patitur, sed
facit, quia illius actus est. Et ideò cum ille,
iudex vindictam exercet, se habeat vt
risfactionem, non vt agens: non oportet,
eo voluntaria fit satisfactio, sed in iudice

Ad tertium dicendum, quòd principale in
potest accipi dupliciter. Vno modo
ipsa accipi potest, in quantum est virtus;
quæ ad rationem eius pertinent, vel magis
pinqua sunt, principaliora sunt in virtute.
ctio & interiores actus in virtute, in
est, principaliores sunt. Alio modo
pricipale in virtute, in quantum est
sic principalius in ipsa est illud, ex quo
tionem accipit actus interior, qui in
tutibus determinatur per actus exteriores:
ctio, quæ est communis omnibus
quòd est electio talis actus, efficitur
virtutis. Et sic actus exteriores in
bus sunt principaliores: & ita etiam
ctione.

ARTIC. II.

Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ? 50

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd satisfactio non sit actus iustitiæ. Quia satisfactio fit ad hoc quòd reconcilietur homo ei quem offendit. Sed reconciliatio cum sit actus amoris, ad charitatem pertinet. Ergo satisfactio est actus charitatis, & non iustitiæ.

¶ 2 Præterea, Causæ peccatorum in nobis sunt passiones animæ, quibus ad malum incitamur. Sed iustitia secundum Philosophum * non est circa passiones, sed circa operationes. Cum ergo ad satisfactionem pertineat peccatorum causas excidere, vt in littera dicitur †: videtur quòd non sit actus iustitiæ.

¶ 3 Præterea, Cauere in futurum non est actus iustitiæ, sed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela. Sed hoc pertinet ad satisfactionem, quia ipsius est suggestionibus peccatorum aditum non indulgere *. Ergo satisfactio non est actus iustitiæ.

SED contra, Nulla virtus attendit rationem debiti nisi iustitia. Sed satisfactio honorem debitum Deo impendit, vt Anſel.* ait. Ergo satisfactio est actus iustitiæ.

¶ Præterea, Nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere, nisi iustitia. Sed hoc fit per satisfactionem, qua constituitur æqualitas emendæ ad offensam præcedentem. Ergo satisfactio est iustitiæ actus.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 5. Ethic.* medium iustitiæ accipitur secundum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua. Vnde cum talem adæquationem ipsum nomen satisfactionis importet, quia hoc aduerbium, satis, æqualitatem proportionis designat: constat, quòd satisfactio formaliter iustitiæ actus est. Sed iustitiæ actus, secundum Philosophum * est, vel sui ad alterum, vt quando aliquis reddit alteri quod ei debet; vel alterius ad alterum, sicut quando iudex fa-

cit

* ex lib. 5. eth. c. 2 & 3.

† lib. 4. Sent. 15. §. C. in med.

* vt iam dictũ est.

* in lib. 1. Cur Deus homo ca. 11.

* cap. 3.

lib 5 eth. c. 3 & 4.

cit iustitiam inter duos. Quando autem est actus
stitiæ sui ad alterum, æqualitas in ipso faciente
stituitur: quando autem alterius ad alterum, æq
litas constituitur in iustum passo. Et quia satisfa
æqualitatē in ipso faciente exprimit: ideò dicit actu
iustitiæ, qui est sui ad alterum, proprie loquend
Sed sui ad alterum potest aliquis facere iustitiam
vel in actionibus & passionibus, vel in rebus ex
rioribus: sicut etiam iniuria fit alteri, vel subtrah
do res, vel per aliquam actionem lædendo. Et
vsus rerum exteriorum est dare, ideò actus iust
secundum quod æqualitatem in rebus exterior
constituit, propriè dicit hoc quod est reddere
satisfacere, manifestè æqualitatem in actionibus
monstrat, quamuis quandoque vnum pro alter
natur. Et quia adæquatio non est, nisi inæqua
ideò satisfactio inæqualitatem actionum præsup
quæ quidem offensam constituit; & ideò habet
ctum ad offensam præcedentem. Nulla autem
iustitiæ respicit offensam præcedentem, nisi iust
vindicatiua, quæ æqualitatem constituit in eo q
ctum patitur, indifferenter: siue sit patiens idem
agens, vt quando aliquis sibijpsi pœnam infert:
non sit idem quod agens, vt quando iudex alium
nit, ad vtrumque vindicatiua iustitia se habet
Similiter & pœnitentia, quæ æqualitatem tan
faciente importat, quia ipsemet pœnitens pœna
net: fit, vt quodammodo pœnitentia vindicat
stitiæ species sit. Et per hoc constat quòd satisfa
quæ æqualitatem respectu offensæ præcedentis
ciente importat, opus iustitiæ est, quantum ad
partem, quæ pœnitentia dicitur.

in corp. art. Ad primum ergo dicendum, quòd satisfa
ex dictis patet*) est quædam iniuriæ illatæ recom
fatio. Vnde sicut iniuria illata immediate ad
litatem iustitiæ pertingebat, & per consequ
inæqualitatem, amicitiæ oppositam: ita & satisf
directe ad æqualitatem iustitiæ perducit, & ad
Simi

litatem amicitiæ, ex consequenti. Et quia actus aliquis elicitiue ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediate ordinatur; imperatiue autem ab illo, ad cuius finem vltimo tendit: ideò satisfactio elicitiue est à iustitia; sed imperatiue, à charitate.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis iustitia sit principaliter circa operationes, tamen etiam ex consequenti, est circa passiones, in quantum sunt operationum causæ. Quare sicut iustitia cohibet iram, ne alteri læsionem iniuste inferat; & concupiscentiã, ne ad alienum torum accedat: sic etiam satisfactio potest peccatorum causas excidere.

Ad tertium dicendum, quòd quælibet virtus moralis participat actum prudentiæ, eo quòd formaliter ipsa complet in eis rationem virtutis: cum secundum eam medium accipiatur in singulis virtutibus moralibus, vt patet per definitionem virtutis, posita in 3. Ethic * * cap. 6.

ARTIC. III.

Vtrum definitio satisfactionis in littera conuenienter ponatur? 51

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd definitio satisfactionis in littera † inconuenienter ponatur ab Augustino, dicente *, quòd satisfactio est peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Causa enim actualis peccati, fomes est. Sed in hac vita non possumus fomitem excidere. Ergo satisfactio non est peccatorum causas excidere.

† *lib. 4. Sēt. d. 15. §. C.*

* *in lib. de Eccles. dogmatibus, c. 54. inter opera Aug. to. 3. & habetur de pœnit. d. 3. c. 3.*

¶ 2 Præterea, Causa peccati est fortior quàm peccatum. Sed homo per se non potest peccatum excidere. Ergo multo minus causas peccati: & sic idem quod prius.

¶ 3 Præterea, Satisfactio cum sit pars pœnitentiæ, præteritum respicit, non futurum. Sed non indulgere aditum suggestionibus peccatorum, respicit futurum. Ergo non debet poni in definitione satisfactionis.

¶ 4 Præ-

¶ 4 Præterea, Satisfactio dicitur respectu offensæ præteritæ. Sed de offensa præcedenti nulla fit mentio. Ergo inconuenienter assignatur definitio satisfactionis.

¶ 5 Præterea, Anselmus ponit aliam definitionem in lib. Cur Deus homo *, scilicet, Satisfactio est honorem debitum Deo impendere: in qua nulla fit mentio horum quæ Augustinus hic ponit. Ergo prædicta earum videtur esse incompetens.

lib. 1. ca. 11.

¶ 6 Præterea, Honorem debitum potest innocens impendere. Sed satisfacere non competit innocenti. Ergo definitio Anselmi * est male assignata.

** posita in arg. 5.*

RESPONDEO dicendum, quòd iustitia non ad tantum tendit, vt inæqualitatem præcedentem conferat puniendo culpam præteritam, sed etiam vt in futurum æqualitatem custodiat: quia secundum Philosophum in 2. Ethic.* Pœnæ medicinæ sunt. Vnde & satisfactio, quæ est iustitiæ actus pœnam inferens, est medicina curans peccata præterita, & conseruans à futuris. Et ideò quando homo homini satisfacit, & præterita recompensa, & a futuris cauetur: & secundum hoc dupliciter potest satisfactio definiri. Vno modo, respectu culpæ præteritæ, quam scilicet compensando curat. Et sic dicitur, quòd satisfactio est illatæ iniuriæ recompensatio secundum æqualitatem. Et in idem redit definitio Anselmi, qui dicit, quòd satisfacere est honorem debitum Deo impendere: vt consideretur debitum rationem excedere quæ commissa. Alio modo potest definiri, secundum quod præseruat à culpa futura: & sic definit eam Augustinus * Præseruatio autem a morbo corporali fit per ablationem causarum, quibus morbus contrahitur, potest; eis enim ablatis non potest morbus fieri. Sed in morbo spirituali non est ita: quia liberum arbitrium non cogitur. vnde causis præcedentibus potest vitari, quamuis difficulter causis amotis peccatum incurri. Et ideò in satisfactionis definitione dicitur, scilicet abscissionem causarum, quantum ad

c. 3. ante med.

1. Satisfactionis definitio.

** posita in arg. 5. a. Defin.*

** locis citatis in arg. 1.*

mum:
tum, qu
Ad pr
causæ pr
scilicet
peccati
ti. Quæ
cationes
& huiusm
ctionem
mota pe
vita per
Ad sec
priuation
bonum d
quàm cor
nis & ma
quod non
vt patet i
peccati p
ex eis no
occasione
xilio fit, q
Ad tert
prima sui
etiam ex
est medici
Ad quar
satisfactio
dum rei v
peccator,
in tali sati
tio in futu
& propter
satisfactior
turorum c
tū, quæ fit
tium respi
Supple

mum: & renitentiam liberi arbitrij ad ipsum peccatum, quantum ad secundum.

Ad primum ergo dicendum, quòd accipiendæ sunt causæ proximæ peccati actualis, quæ sunt duplices: scilicet interiores, vt libido, ex consuetudine vel actu peccati relicta; & ea quæ dicuntur reliquiæ peccati. Quædam verò sunt exteriores, vt exteriores occasiones ad peccandum, scilicet locus, mala societas, & huiusmodi: & tales causæ in hac vita per satisfactionem tolluntur, quamuis fomes, qui est causa remota peccati actualis, non tollatur totaliter in hac vita per satisfactionem, etsi debilitetur.

Ad secundum dicendum, quòd quia causa mali vel priuationis, eo modo quo causam habet, non est nisi bonum deficiens; bonum autem facilius tollitur, quàm constituatur: ideò facilius est causas priuationis & mali excidere, quam ipsum malum remouere: quod non remouetur nisi per constructionem boni, vt patet in cœcitate & causis eius. Et tamen causæ peccati prædictę * non sunt sufficientes causæ, cum ex eis non de necessitate sequatur peccatum, sed sunt occasiones quędam; nec iterũ satisfactio sine Dei auxilio fit, quia sine charitate esse nõ põt, vt dicetur *.

Ad tertium dicendũ, quòd quamuis pœnitentia ex prima sui † institutione respiciat pręteritum: tamen etiam ex consequenti, futurum respicit, in quantum est medicina pręseruans: & sic etiam satisfactio.

Ad quartum dicendum, quòd Augustinus * definit satisfactionem, secundum quod fit Deo, cui secundum rei veritatem nihil subtrahi potest, quamuis peccator, quantum in se est, aliquid subtrahat: & ideò in tali satisfactione principalius requiritur emendatio in futurum, quàm recompensatio præteritorum: & propter hoc ex parte ista Augustinus * definiuit satisfactionem. Nihilominus tamen ex cautela futurorum cognosci potest recompensatio præteritorũ, quæ fit circa eadem conuerso modo. In præterita etiam respicientes, causas peccatorum propter pec-

* *In respon. ad 1.*

**infra q. 14. ar. 2.*

† *Aliàs intentione.*

**in li. de Eccl. dog. c. 54 to. 3*

* *loco sæpius cit.*

cata deteſtamur, à peccatis incipientes deteſta-
motum. Sed in cautela à cauſis incipimus, vt
ſubtractis, facilius peccata vitemus.

Ad quintum dicendum, quòd non eſt incon-
quòd de eodem dentur diuerſæ aſſignationes
dum diuerſa, quæ in ipſo inueniuntur: & ſic
propoſito, vt ex dictis patet *.

Ad ſextum dicendum, quòd intelligitur debi-
quod debemus Deo ratione culpę commiſſæ
bitum pœnitentia reſpicit, vt prius dictum eſt

* *in corp. art.*

† *in corp. art. 1. q. præc. ſub fin.*

† *Concil. Trid. ſuperiori q. indicatũ.*

QVÆST. XIII.

De ſatisfactionis † poſsibilitate, in duos artic. diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de poſſibilitate factionis.

¶ Circa quod quęruntur duo.

¶ Primo, vtrum homo poſſit Deo ſatisfacere?

¶ Secundo, vtrum aliquis pro alio ſatisfacere?

ARTIC. I.

Vtrum homo poſsit Deo ſatisfacere?

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non poſſit Deo ſatisfacere. Satisfactio debet æquari offenſæ, vt ex dictis patet *. Sed in Deum commiſſa eſt infinita: quia quantitas cipit ab eo in quem committitur, cùm plus qui principem percutit, quàm alium quemquam ergo actio hominis non poſſit eſſe infinita, quòd homo Deo ſatisfacere non poſſit.

§ 2

Tho. vbi ſup. ar. 2

* *art. 2. & 3. q. præced.*

¶ 2 Præterea, Seruus, quia totum quod hu-
mini eſt, non poteſt pro aliquo debito recom-
re. Sed nos ſerui Dei ſumus, & habemus quic-
ni habemus, ab ipſo. Cùm ergo ſatisfactio ſit
penſatio offenſæ præteritæ, videtur quòd De
facere non poſſimus.

¶ 3 Præterea, Ille cuius totum quod habet
ſufficit ad vnum debitum exoluendum, non po-
alio debito ſatisfacere. Sed quicquid homo
poteſt, & habet, non ſufficit ad exoluend-

tum, pro beneficio creationis. Vnde. Isa. 40. dicitur, quòd ligna Libani non sufficient ad holocaustum. Ergo nullo modo potest satisfacere pro debito offensæ commissæ.

¶ 4 Præterea, Homo totum tempus suum debet in Dei seruitium expendere. Sed tempus amissum non potest recuperari: propter quod est grauis iactura, temporis, vt Seneca * dicit. Ergo non potest homo recompensationem Deo facere: & sic idem quod prius.

¶ 5 Præterea, Peccatum actuale mortale est grauius quàm originale. Sed pro originali nemo potuit satisfacere, nisi Deus & homo esset †. Ergo neque pro actuali.

SED contra, Sicut Hieron.* dicit, Qui dicit Deum aliquid impossibile homini præcepisse, anathema sit. Sed satisfactio est in præcepto, Luc. 3. Facies fructus dignos pœnitẽtiæ. Ergo possibile est Deo satisfacere.

¶ Præterea, Deus est magis misericors, quàm aliquis homo. Sed homini est possibile satisfacere. Ergo & Deo.

¶ Præterea, Satisfactio est, cum pœna culpæ æquatur: quia iustitia est idem quod contrapassum, vt Pithagorici dixerunt. Sed contingit æqualem pœnam assumere delectationi, quæ fuit in peccando. Ergo contingit Deo satisfacere.

RESPONDEO dicendum, quòd homo Deo dupliciter debitor efficitur: vno modo ratione beneficij accepti; alio modo ratione peccati commissi. Et sicut gratiarum actio, vel latria, vel si quid est aliquid huiusmodi, respicit debitum accepti beneficij: ita satisfactio respicit debitum peccati commissi. In his autem honoribus, qui sunt ad parentes & Deum, etiam secundum Philosophum *, impossibile est æquiualens reddere secundum quantitatem: sed sufficit vt homo reddat quod potest, quia amicitia non exigit æquales, sed quod possibile est; & hoc etiã est æquale

in lib. 1. Epistolarũ, ep 1. parum à princ.

† 3. p. q 1 ar. 2. et 4

** in expositione fidei ad Damasũ non remotè à fine, to. 2.*

lib. 8. eth. c. vlt. à med.

aliqualiter, scilicet secundum proportionalitatem quia sicut se habet hoc quod Deo est debitum a sum Deum, ita hoc quod iste potest reddere ad Deum; & sic aliquo modo forma iustitiæ consequ & similiter est ex parte satisfactionis. Vnde non test homo Deo satisfacere, si ly Satis, æqualitat quantitatis importet. Contingit autem si imp æqualitatem proportionis, vt dictum est *: & hoc cut sufficit ad rationem iustitiæ, ita sufficit ad nem satisfactionis.

Cyp. tra. de opere, et eleem.

** in corp. huius ar.*

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut ob habuit quamdam infinitatem ex infinitate diuin iestatis: ita etiam satisfactio accipit quamdam tatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prou gratia informata, per quam acceptum redditur homo reddere potest. Quidam tamen dicunt habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gra mittitur: sed ex parte conuersionis finita est, pro ea satisfieri potest. Sed hoc nihil est, quia factio non respondet peccato, nisi secundum quo offensa Dei: quod non habet ex parte conuers sed solum ex parte auersionis. Alij verò dicunt etiam quantum ad auersionem, pro peccato sat potest, virtute meriti Christi, quod quodam infinitum fuit. Et hoc in idem redit quod prim est *: quia per fidem mediatoris gratia data cr dentibus: si tamen alio modo gratiam daret, sib ret satisfactio per modum prædictum *.

in respòs. ad 1. huius art.

in corp. art.

Ad secundum dicendum, quòd homo qui ad ginem Dei factus est, aliquid libertatis particip quantum est Dominus suorum actuum per libe arbitrium. Et ideò ex hoc quod per liberū arbi agit, Deo satisfacere potest: quia quamuis De prout à Deo est sibi concessum, tamen libere ditum est, vt eius Dominus sit: quod seruo non petit.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa con quòd Deo æquivalens satisfactio fieri non possit

autem quòd non possit ei sufficiens fieri. Quamuis enim totum suum posse homo Deo debeat, non tamen ab eo exigitur de necessitate salutis, vt totũ quod possit, faciat: quia hoc est ei impossibile secundum statum præsentis vitæ, vt totum posse suum in aliquid vnum expendat, cum oporteat eum circa multa esse solicitum. Sed est quædam mensura homini adhibita, quæ ab eo requiritur; scilicet impletio mandatorum Dei: & super ea potest aliquid erogare, vt satisfaciat.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis homo non possit tempus præteritum recuperare, potest tamen in futuro recompensare illud quod in præterito facisse debuisset; quia non debuit debito præcepti totum quod potuit, vt dictum est *.

Ad quintum dicendum, quòd originale peccatum, & si minus habeat de ratione peccati, quàm actuale, est tamen grauius malum: quia est ipsius humanæ naturæ infectio: & ideò per vnius hominis puri satisfactionem expiari non potuit, sicut actuale.

ARTIC. II.

Vtrum pœnam satisfactoriam possit vnus pro alio explere?

53 *Tho. 4. d. 20. q. vnica ar. 2. q. 1. in corp. art et ad 4.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd pœnam satisfactoriam non possit vnus pro alio explere. Quia ad satisfactionem meritum requiritur. Sed vnus pro altero non potest mereri, vel demereri: cùm scriptum sit *, Tu reddes vnicuique secundum opera sua. Ergo vnus pro alio non potest satisfacere.

¶ 2 Præterea, Satisfactio contra contritionem & confessionem diuiditur. Sed vnus pro alio non potest confiteri. Ergo nec satisfacere. *Psal. 61.*

¶ 3 Præterea, Vnus pro alio orando etiam sibi meretur. Si ergo aliquis pro alio satisfacere potest, satisfaciendo pro alio, pro se satisfacit; & ita ab eo qui pro altero satisfacit, non exigitur alia satisfactio pro peccatis proprijs.

¶ 4 Præterea, Si vnus pro alio satisfacere pot
ergo ex quo vnus soluit debitum pœnæ, alius
à debito liberatur. Ergo si moriatur postquam
pœna sibi debita ab alio susceptа est, statim
bit: vel si adhuc puniatur, duplex pœna redde
eodem peccato, scilicet illius qui satisfacere
& illius qui punitur in purgatorio.

SED contra, Ad Gal. 6. dicitur, Alter alteri
ra portate. Ergo videtur, quòd vnus possit on
nitentiæ impositæ, pro alio portare.

¶ Præterea, Charitas magis potest apud
quàm apud homines. Sed vnus potest apud
pro alterius amore debitum eius soluere. Ergo
fortius hoc in diuino iudicio fieri potest.

RESPONDEO dicendum, quòd pœna
ria est ad duo ordinata: scilicet ad solutionem
ti, & ad medicinam pro peccato vitando. In
tum ergo est ad medicinam sequentis peccati
tisfactio vnius non prodest alteri: quia ex
vnius, caro alterius nō domatur, nec ex actibus
alius bene agere consueuit, nisi secundum
in quantum scilicet aliquis per bona opera
teri mereri augmentum gratiæ, quæ efficaci
remedium est ad vitandum peccatum. Sed
per modum meriti magis, quam per modum
ctionis. Sed quantum ad solutionem debiti,
test pro alio satisfacere, dummodo sit in
vt opera eius satisfactoria esse possint. Nec
quòd maior pœna imponatur ei qui pro alte
facit, quàm principali imponeretur, vt quidam
hac ratione moti, quòd pœna propria magis
ciat quàm aliena: quia pœna maxime habet
tisfaciendi ratione charitatis, qua homo ipsam
net; & quia maior charitas apparet in hoc
quis pro altero satisfacit, quàm si ipse
ideò minor pœna requiritur in eo qui pro
facit, quàm in principali requireretur. Vnde
tur in Vitis Patrum, quòd propter charitatem

qui alterius fratris sui charitate ductus, pœnitentiam fecit pro peccato quod non commiserat, dimissum est etiam ei. Nec etiam exigitur quantum ad solutionem debiti, quòd ille pro quo fit satisfactio, sit impotens ad satisfaciendum: quia etiam si esset potens, alio satisfaciente pro ipso, ipse à debito immunis esset. Sed hoc requiritur, in quantum pœna satisfactoria est in remedium. Vnde non est permittendum, quòd aliquis pro alio pœnitentiam agat, nisi defectus aliquis appareat in pœnitente: vel corporalis, per quem fit impotens ad sustinendum: vel spiritualis, per quem non sit promptus ad portandam pœnam.

Ad primum ergo dicendum, quòd præmium essentiale redditur, secundum dispositionem hominis: quia secundum capacitatem videntium erit plenitudo visionis diuinæ. Et ideò sicut vnus non disponitur per actum alterius, ita vnus alteri non meretur præmium essentiale, nisi meritum eius habeat efficaciam infinitam, sicut Christi, cuius merito solo pueri per baptismum ad vitam æternam perueniunt. Sed pœna temporalis pro peccato debita, post culpæ remissionem non taxatur secundum dispositionem eius cui debetur: quia quandoque ille qui est melior, habet maioris pœnæ reatum. Et ideò quantum ad pœnæ remissionem, vnus alteri potest mereri: & actus vnius efficitur alterius mediante charitate, per quam omnes vnum sumus in Christo.

Ad secundum dicendum, quòd contritio ordinatur contra culpam, quæ ad dispositionem bonitatis vel malitiæ hominis pertinet: & ideò per contritionem vnius, alius à culpa non liberatur. Similiter per confessionem homo se sacramentis ecclesiæ subijcit, non autem potest vnus sacramentum pro alio accipere; quia in sacramento gratia suscipienti datur, non alij. Et ideò non est similis ratio de satisfactione, contritione, & confessione.

Ad tertium dicendum, quòd in solutione debiti attenditur quantitas pœnæ, sed in merito attenditur

charitatis radix : & ideò ille qui ex charitate alio meretur, saltem merito congrui, etiam sibi magis meretur. Non autem qui pro alio satisfacit, pro se satisfacit : quia illa quantitas pœnæ non sufficit ad vtrumque peccatum: tamen satisfaciendo alio, sibi meretur aliquid maius quàm sit diuisa pœnæ, scilicet vitam æternam.

Ad quartum dicendum, quòd si ipsemet ad alterum pœnam se obligasset, non prius à debito esset immunis, quàm eam soluisset : & ideò pœnam ipse patitur, quamdiu ille satisfactionem pro eo fecerit: si non fecerit, tunc vterque est debitor illius pœnæ vnus pro commisso, alius pro omisso : & ita non sequitur quòd peccatum vnum bis puniatur.

QVÆST. XIV.

De qualitate satisfactionis, in quinque articulos diuisa.

DEinde considerandum est de qualitate satisfactionis.

¶ Er circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio?

¶ Secundo, vtrum ille qui de omnibus peccatis contritus fuit, & postea in peccatum incidit de alijs peccatis quæ sibi per contritionem remissa fuerunt, satisfacere possit, extra charitatem existens?

¶ Tertio, vtrum homini postquã charitatem habere incipiat satisfactio præcedens?

¶ Quarto, vtrum opera extra charitatem facta alicuius boni meritoria?

¶ Quinto, vtrum opera prædicta valeant ad penæ infernalis mitigationem?

ARTIC. I.

54 Tho. 4. d. 15. q. 1. ar. 3. q. 1. & seq.

Vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd homo possit de vno peccato sine alio satisfacere. Quia

rum enim quæ non habent connexionem adinuicem, vnum potest auferri sine alio. Sed peccata non habent adinuicem connexionem: alias qui haberet vnum, haberet omnia. Ergo vnum potest expiari sine alio per satisfactionem.

¶ 2 Præterea, Deus est magis misericors, quàm homo. Sed homo recipit vnius debiti solutionem sine alio. Ergo & Deus satisfactionem vnius peccati sine alio. *de pœnit. d. 3. c. 3.*

¶ 3 Præterea, Satisfactio (vt in littera dicitur*) est peccatorum causas excidere, nec eorum suggestionibus aditum indulgere. Sed contingit hoc fieri de vno peccato sine alio: vt si aliquis luxuriam refrenet, & auaritiæ insistat. Ergo de vno peccato potest fieri satisfactio sine alio. **Magist. li. 4. sent. d. 15. §. C in med. ex Aug. de eccles. dogm. c. 54 to. 3. Greg. homil. 34. in Euan.*

SED contra, Isaiæ 58. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabant, Deo acceptum non erat, licet ieiunium sit satisfactionis opus. Sed non potest fieri satisfactio, nisi per opus Deo acceptum. Ergo non potest qui habet aliquod peccatum, Deo satisfacere.

¶ Præterea, Satisfactio est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris, vt dictum est*. Sed peccata non possunt sine gratia euitari. Ergo cum quodlibet peccatum gratiam auferat, non potest de vno peccato sine alio, fieri satisfactio. ** q. 12. ar. 3.*

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd potest de vno peccato satisfieri sine alio, vt Magister in littera * dicit. Sed hoc non potest esse. Cùm enim per satisfactionẽ tolli debeat offensa præcedens, oportet quòd talis sit modus satisfactionis, qui competat ad tollendam offensam. Offensæ autem ablatio est amicitiæ restitutio: & ideò si aliquid sit quod amicitiæ restitutionem impediat, etiam apud homines satisfactio esse non potest. Cum ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ est hominis ad Deum, impossibile est vt homo de vno peccato satisfaciat, alio retento: sicut nec homi- ** lib. 4. Sent. d. 15.*

ni

ni satisfaceret, qui pro alapa ei data, se ei prosterneret, & aliam similem daret.

Ad primum ergo dicendum, quòd quia peccata non habent connexionem ad inuicem in aliquo vno vnum potest quis incurrere sine alio. Sed vnum, & idem est secundum quod omnia peccata remittuntur: & ideò remissiones diuersorum peccatorum connexæ sunt; & ideò de vno sine alio, satisfactio fieri non potest.

Ad secundum dicendum, quòd in obligatione debiti non est nisi inæqualitas iustitiæ opposita, qua vnus rem alterius habet: & ideò ad restitutionem non exigitur, nisi quòd restituatur æqualitas iustitiæ quod quidem potest fieri de vno debito & non de alio. Sed vbi est offensa, ibi est inæqualitas, non tantum iustitiæ opposita, sed etiam amicitiæ: & ideò ad hoc quòd per satisfactionem offensa tollatur, non solum oportet, quòd æqualitas iustitiæ restituatur per recompensationem æqualis pœnæ, sed etiã quòd restituatur amicitiæ æqualitas: quod non potest fieri dum aliquid est quod amicitiam impediat.

Ad tertium dicendum, quòd vnum peccatum grauare ad aliud trahit, vt Gregor. dicit *. Et ideò qui vnum peccatum retinet, non sufficienter cessat alterius peccati excidit.

li. 25. moral. c. 2. et homil. 11. in Ezech.

ARTIC. II.

Vtrum aliquis de illis peccatis quæ sibi per contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit, extra charitatem existens?

55

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd qui de omnibus peccatis contritus fuit prius, & postea in peccatum incidit, de alijs peccatis quæ sibi per contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit extra charitatem existens. Dixit enim Daniel Nabuchodonosor. Dan. 4. Peccata tua eleemosynis redime. Sed ipse adhuc peccator erat, quod sequens pœna demonstrat. Ergo potest in peccato existens satisfacere.

¶ 2 Præterea, Nemo scit vtrum amore, an odio digna

dignus sit, Ecclesiast. 9. Si ergo non possit fieri satisfactio nisi ab eo qui est in charitate, nullus sciret se satisfeciſſe. Et hoc est inconueniens.

¶ 3 Præterea, Ex intentione quam homo habet in principio actus, totus actus informatur. Sed pœnitens quando pœnitentiam inchoauit, in charitate erat. Ergo tota satisfactio sequens, ex illa charitate intentionem informante efficaciam habebit.

¶ 4 Præterea, Satisfactio consistit in quadam adæquatione culpæ ad pœnam. Sed talis adæquatio pœnæ potest etiam fieri in eo qui charitatem non habet. Ergo, &c.

SED contra, Prouerb. 10. Vniuersa delicta operit charitas. Sed satisfactionis virtus est delere delicta. Ergo sine charitate non habet suam virtutem.

¶ Præterea, Præcipuum opus in satisfactione est eleemosyna. Sed eleemosyna extra charitatem facta non valet, vt patet primæ Corinth. 13. Si distribuero in cibos pauperum, &c. Ergo nec satisfactio aliqua est cum peccato mortali.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd postquam omnia peccata per præcedentē contritionem remissa sunt: si aliquis ante satisfactionem peractam in peccatum decidat, & in peccato existens satisfaciat, satisfactio talis ei valeat; ita quod si in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non potest esse: quia in satisfactione oportet quòd amicitia restituta, etiam iustitiæ æqualitas restituatur, cuius contrarium amicitiam tollit: vt Philosophus in 9. Ethic.* dicit. Æqualitas autem in satisfactione ad Deum, non est secundum æquiualentiam, sed magis secundum acceptationem ipsius: & ideò oportet, etiam si iam offensa sit dimissa per præcedentē contritionem, quòd opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis charitas: & ideò sine charitate opera facta non sunt satisfactoria.

lib. 9. ex c. 4 à medio.

Ad primum ergo dicendum, quòd consilium Danielis intelligitur, quòd à peccato cessaret & pœniteret;

teret; & sic per eleemosynas satisfaceret.

Ad secundum dicendum, quòd sicut homo nesc[illegible] pro certo vtrum charitatem habuerit in satisfacie[illegible]do. vel habeat: ita etiam nescit pro certo vtrum p[illegible]nè satisfecerit. Et ideò dicitur Eccles. 5. De propit[illegible]to peccato, noli esse sine metu. Nec tamen exigi[illegible] quòd propter hunc metum homo satisfactionem e[illegible]pletam iteret, si conscientiam peccati mortalis n[illegible] habeat: quamuis enim pœnam non expiet per hu[illegible]modi satisfactionem, tamen non incurrit reatum c[illegible]sionis ex satisfactione neglecta: sicut nec ille qui [illegible]cedit ad Eucharistiam sine conscientia peccati m[illegible]talis, cui subiacet, reatũ indignæ sumptionis incur[illegible]

Ad tertium dicendum, quòd intentio illa inte[illegible]pta est per peccatum sequens: & ideò non dat [illegible] aliquam operibus post peccatum factis.

Ad quartum dicendum, quòd non potest fieri [illegible] æquatio sufficiens, nec secundum diuinam acce[illegible]tionem, nec secundum æquiualentiam: & ideò [illegible] illa non sequitur.

ARTIC. III.

Vtrum homini, postquam charitatem habuerit, [illegible]lere incipiat satisfactio præcedens?

56 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd p[illegible] quam homo charitatem habuerit, valere i[illegible]piat satisfactio præcedens. Quia super illud Le[illegible] Si attenuatus frater tuus, &c. dicit glos. * quòd fru[illegible] bonæ conuersationis debent computari ex eo tem[illegible]re quo peccauit. Sed non computarentur, nisi ali[illegible] efficaciam acciperent ex charitate sequenti. E[illegible] post charitatem recuperatam valere incipiunt.

¶ 2 Præterea, Sicut efficacia satisfactionis [illegible]ditur per peccatum, ita efficacia Baptismi impe[illegible] per fictionem. Sed baptismus incipit valere rece[illegible]te fictione *. Ergo & satisfactio recedente pecca[illegible]

¶ 3 Præterea, Si alicui pro peccatis commiss[illegible] iuncta fuerint ieiunia, & in peccatum cadens ea p[illegible]fecerit, nõ iniungitur, cum iterum confitetur, vt i[illegible]

* *glos. interl ibid. sup. illud Computabũtur fructus ex eo tempore.*

* *3. p. q. 69. ar. 9. & 10.*

nia illa iteret. Iniungeretur autem ei si per ea satisfactio non impleretur. Ergo per pœnitentiam sequentē, opera præcedentia satisfaciendi efficaciam accipiunt.

SED contra, Opera extra charitatem facta, ideò non erant satisfactoria, quia fuerunt mortua. Sed per pœnitentiam non viuificantur. Ergo nec incipiunt esse satisfactoria.

¶ Præterea. Charitas non informat actum, nisi qui ab ipsa aliqualiter procedit. Sed opera non possunt esse Deo accepta, ac per hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata. Ergo cum opera facta extra charitatem, nullo modo ex charitate processerint, vel de cætero procedere possint: nullo modo poterunt in satisfactionem computari.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd opera in charitate facta, quæ viua dicuntur, sunt meritoria vitæ æternæ, & satisfactoria respectu pœnæ dimittendæ: & quod per charitatē sequentem, opera extra charitatem facta viuificantur quantum ad hoc q̄ sunt satisfactoria, sed non quantum ad hoc quod sunt meritoria vitæ æternæ. Sed hoc non potest esse: quia vtrumque habent ex eadem ratione, opera ex charitate facta, scilicet ex hoc quod sunt Deo grata: vnde sicut charitas aduenies non potest opera extra charitatem facta, grata facere quantum ad vnum, ita nec quantum ad aliud.

Ad primum ergo dicendum, quòd̄ non debet intelligi quòd fructus computentur à tempore quo primo in peccato fuit, sed à tempore in quo peccare cessauit, quo scilicet vltimo in peccato fuit. Vel intelligitur quando statim post peccatum cōtritus fuit, & fecit multa bona antequam confiteretur. Vel dicendum, quòd quanto est maior contritio, tanto magis diminuit de pœna; & quanto aliquis plura bona facit in peccato existens, magis se ad gratiam contritionis disponit. Et ideò probabile est, quòd minoris pœnæ sit debitor: & propter hoc deberent à sacerdote discrete cōputari, vt ei minorē pœnā iniungat,

in

in quantum inuenit eum melius disposítum.

Ad secundum dicendum, quòd baptismus imprimit characterem in anima, non autem satisfactio: ideò aduenies charitas, quæ fictionem tollit & peccatum, facit quòd baptismus effectum suum habeat. autem hoc facit de satisfactione. Et præterea baptismus ex ipso opere operato iustificat, quod non hominis, sed Dei. Et ideò non eodem modo tificatur, sicut satisfactio, quæ est opus hominis.

Ad tertium dicendum, quòd aliquæ satisfactiones sunt, ex quibus manet aliquis effectus in satisfacientibus, etiam postquam actus satisfactionis transijt; cut ex ieiunio, manet corporis debilitatio; & ex mosynarum largitione, substantiæ diminutio: & similibus. Et tales satisfactiones in peccatis factis oportet vt iterentur: quia quantum ad hoc quod eis manet, per pœnitentiam Deo acceptæ sunt. tisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem ctum in satisfaciente, postquam actus transijt, oportet vt iterentur: sicut orationes, & alia huiusmo Actus autem interior, quia totaliter transit, nullo do viuificatur, sed oportet vt iteretur.

ARTIC. IV.

Vtrum opera extra charitatem facta, sint alicuius boni meritoria?

57 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd ra extra charitatem facta sint alicuius boni ritoria, saltem temporalis. Quia sicut se habet ad malum actum: ita se habet præmium ad bonum Sed nullum malum factum, apud Deum iustum cem est impunitum. Ergo nec aliquod bonum muneratum: & sic per illud bonum aliquid mer

¶ 2 Præterea, Merces non datur nisi merito operibus extra charitatem factis merces datur. dicitur Matth. 5. de illis qui propter gloriam nam opera bona faciunt, quòd receperunt mercedem suam. Ergo opera illa fuerunt alicuius boni toria.

¶ 3 Pr

¶ 3 Præterea, Duo existentes in peccato, quorum vnus multa bona facit ex genere & circumstantia, alius autem nulla, non æqualiter propinque se habent ad accipiendum bona à Deo: alias non esset ei consulendum, vt aliquid boni faceret. Sed qui magis appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit. Ergo iste per opera bona quæ facit, aliquid boni à Deo meretur.

SED contra est, quod Augustinus dicit, quod peccator non est dignus pane quo vescitur. Ergo non potest aliquid à Deo mereri.

¶ Præterea, Qui nihil est, non potest aliquid mereri. Sed peccator cum non habeat charitatem, nihil est, secundum esse spirituale; vt patet 1. Cor. 13. Ergo non potest aliquid mereri.

RESPONDEO dicendum, quòd meritum proprie dicitur actio, qua efficitur vt ei qui agit, sit iustum aliquid dari. Sed iustitia dupliciter dicitur. Vno modo proprie, quæ scilicet respicit debitum ex parte recipientis. Alio modo, quasi similitudinariè, quæ scilicet respicit debitum ex parte dantis. Aliquid enim decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitum recipiendi: & sic iustitia dicitur decentia divinæ bonitatis: sicut Anſel.* dicit, quòd Deus iustus est, cum peccatoribus parcit: quia eum decet. Et secundum hoc etiam meritum dupliciter dicitur. Vno modo, actus ille, per quem efficitur, vt ipse agens habeat debitum recipiendi: & hoc vocatur meritum condigni. Alio modo ille per quem efficitur, vt sit debitum dandi in dante secundum decentiam ipsius: & ideò hoc meritum vocatur meritum congrui. Cum autem in omnibus illis, quæ gratis dantur, prima ratio dandi sit amor, impossibile est quòd aliquis proprie sibi debitum faciat, qui amicitia caret; & ideò cum omnia & temporalia & æterna, ex diuina liberalitate nobis donentur, nullus acquirere potest debitum recipiendi aliquod illorum, nisi per charitatem ad Deum; & ideò opera extra charitatem

* *in suo Porsologio, c. 10.*

tatem facta, non sunt meritoria ex cõdigno, neq; te
ni, neq; temporalis alicuius boni, apud Deũ. Sed qu
diuinam bonitatem decet, vt vbicumq; dispositione
inuenit, perfectionem adijciat: ideò ex merito co
grui dicitur aliquis mereri aliquod bonum, per ope
bona extra charitatem facta: & secundum hoc ope
ista ad triplex bonum valent, scilicet ad temporalium
consecutionem, ad dispositionem, ad gratiam, & a
assuefactionem bonorum operum. Quia tamen hu
meritum non proprie dicitur meritum, ideò mag
concedendum est, quòd huiusmodi opera non
alicuius boni meritoria, quàm quod sint.

* *lib. 8. c. vlt. à med.*

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Philos
cit in 8. Ethicor. * Quia filius per omnia quæ facit
potest, nihil æquale reddere patri potest, his qui
patre recepit: ideò numquam pater debitor fili
ficitur; & multo minus homo potest prõpter æqua
lentiam operis, dominum sibi constituere debitore
& ideò nullum opus nostrum ex quantitate suæ bo
tatis habet quòd aliquid mereatur, sed habet ex
charitatis, quæ facit ea quæ sunt amicorum, esse
communia. Vnde quantumcumque sit opus bonum
extra charitatem factum, non facit, proprie loqu
do, in homine debitum, aliquid à Deo recipiendi, sic
opus malum ex quantitate suæ malitiæ secundũ æqu
ualentiam, pœnam meretur: quia ex parte Dei non
sunt nobis aliqua mala facta, sicut bona: & ideò qua
uis opus malum mereatur pœnam ex condigno, n
tamen opus bonum sine charitate meretur ex con
gno præmium.

Ad secundum & tertium dicendum, quòd procedunt de merito congrui.

Aliæ autẽ rationes procedunt de merito condigni.

ARTIC. V.

Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium?

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd opera prædicta non valeant ad pœnæ infernalis mitiga-

mitigationem. Quia secundum quantitatem culpæ erit quantitas pœnæ in inferno. Sed opera extra charitatem facta non minuunt quantitatem peccati. Ergo nec infernalis pœnæ.

¶ 2 Præterea, Pœna infernalis quamuis sit durationè infinita, tamen intensione finita est. Sed quodlibet finitum consumitur aliqua finita subtractione facta. Si ergo opera extra charitatem facta aliquid subtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantum multiplicari illa opera, quòd totaliter tolleretur pœna inferni; quod falsum est.

¶ 3 Præterea, Suffragia Ecclesiæ sunt magis efficacia, quàm opera extra charitatem facta. Sed sicut ait August. in Enchrid. * Damnatis in inferno non prosunt suffragia Ecclesiæ. Multo ergo minus pœnæ per opera extra charitatem facta mitigantur. *cap. 110. to. 3.*

SED contra est, quod idem August. dicit in Enchirid. * Quibus prosunt, aut ad hoc prosunt, vt sit plena remissio; aut certe vt tolerabilior fiat ipsa damnatio. *c. 110. in fin. to. 3. & habetur in decret. 13. q. 2. c. 22.*

¶ Præterea, Magis est, facere bonum, quam dimittere malum. Sed dimittere malum semper vitat pœnam, etiam in eo qui charitate caret. Ergo multo fortius facere bonum.

RESPONDEÒ dicendum, quòd diminuere pœnam infernalem, potest intelligi dupliciter. Vno modo, ita quòd quis liberetur à pœna quam iam meruit: & sic cum nullus liberetur à pœna nisi sit absolutus à culpa, quia effectus non diminuuntur, neque tolluntur, nisi diminuta vel ablata causa; per opera extra charitatem facta, quæ neque culpam tollere, neque diminuere possunt, pœna inferni mitigari non potest. Alio modo, ita quod meritum pœnæ impediatur: & sic huiusmodi opera minuunt pœnam inferni. Primo, quia homo reatum omissionis euadit, qui huiusmodi opera perficit. Secundo, quia huiusmodi opera aliquo modo ad bonum disponunt, vt homo ex minori contemptu, peccata faciat, atque etiam à multis

peccatis per huiusmodi opera retrahatur. Verum
men diminutionem vel dilationem temporalis p
merentur huiusmodi opera (sicut patet de Ach
Reg. 21.) eodem modo, sicut & bonorum temp
lium consecutionem. Quidam autem dicunt, quòd
minuunt pœnam inferni, non subtrahendo aliqu
ipsa quantum ad substantiam, sed fortificando
ctum, vt melius sustinere possit. Sed hoc non p
esse : quia fortificatio non est nisi ex ablatione
bilitatis. Passibilitas autem est secundum men
culpæ: & ideò si culpa non diminuitur, nec subie
fortificari potest. Quidam etiam dicunt, quòd
nuitur pœna quantum ad vermem conscientiæ,
non quantum ad ignem. Sed hoc etiam nihil e
sicut pœna ignis æquatur culpæ, ita etiam p
morsionis conscientiæ. Vnde similis ratio e
vtroque.

Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

QVÆST. XV.

† *Concil. Trid sess. 14. c. 9. et cap. sunt plures de pœnit. d. 4.*

De his, per quæ fit satisfactio†, in tres articulos d

DEinde considerandum est de his per quæ sa
ctio fit.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum satisfactionem oporteat fieri
opera pœnalia?

¶ Secundo, vtrum flagella quibus à Deo in hac
homo punitur, sint satisfactoria?

¶ Tertio, vtrum conuenienter enumerentur op
satisfactoria, cum dicitur, quòd sint tria, sc
eleemosyna, ieiunium, & oratio?

ARTIC. I.

Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia?

59 *Tho. vbi sup. ar. 4. q. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd
factionem non oporteat fieri per opera p
lia. Quia per satisfactionem oportet fieri recon
sationem ad diuinam offensam. Sed nulla recon
satio videtur fieri per opera pœnalia; quia Deus

delectatur in pœnis nostris. Ergo non oportet satisfactionem per opera pœnalia fieri.

¶ 2 Præterea, Quanto aliquod opus ex maiori charitate procedit, tanto minus est pœnale; quia charitas pœnam non habet, vt dicitur primæ Ioannis quarto. Si ergo oporteat opera satisfactoria esse pœnalia, quanto magis sunt ex charitate facta, tanto minus erunt satisfactoria: quod falsum est.

¶ 3 Præterea, Satisfacere (vt dicit Anfel. *) est honorem debitum Deo impendere. Sed hoc etiam aliis, quàm opēribus pœnalibus, fieri potest. Ergo satisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri. * *lib. 1. Cur Deus homo, c. 11.*

SED contra est, quod Greg. dicit *, Iustum est, vt peccator tanto maiora sibi inferat lamēta per pœnitentiam, quanto maiora sibi intulit damna per culpā. * *in sensu id habetur 4. moral. c. 21. post med.*

¶ Præterea, Per satisfactionem oportet peccati vulnus sanari perfecte. Sed peccatorum medicinæ sunt pœnæ, vt Philosophus dicit in 2. Eth. * Ergo oportet, quòd per pœnalia opera satisfactio fiat. * *lib. 2. c. 3. ante me.*

RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio, vt dictum est *, respectum habet & ad præteritam offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem; & etiam ad futuram culpam, à qua per eam præseruamur: & quantum ad vtrumque, exigitur quòd satisfactio per opera pœnalia fiat. Recompensatio enim offensæ importat adæquationem, quam oportet esse eius qui offendit, ad eum in quem offensa commissa est. Adæquatio autem in humana iustitia attenditur per subtractionem ab vno, qui plus habet iusto; & additionem ad alterum, cui subtractum est aliquid. Quāuis autem Deo, quantum est ex eius parte, nihil subtrahi possit, tamen peccator quantum in ipso est, aliquid ei subtraxit peccando (vt dictum est *). Vnde oportet ad hoc, quòd recompēsatio fiat, quòd aliquid subtrahatur à peccante per satisfactionē, quod in honorem Dei cedat. Opus autem bonū ex hoc, quòd est huiusmodi, non subtrahit aliquid ab operante, sed magis perficit ipsum. Vnde subtractio nō potest fieri per * *q. 12. ar. 3. cor.* * *q. 12. ar. 3. ad 4.*

opus bonum, nisi pœnale sit: & ideò ad hoc, q aliquod opus sit satisfactorium, oportet quòd fi num, & in honorem Dei sit; & pœnale, vt pe aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiam pe à culpa: futura præseruat: quia non facile hom peccata redit, ex quo pœnam expertus est. Vnde

li. 2. eth. c. 3. ante med.

cundum Philosophum*, pœnæ medicinæ sunt.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis de non delectetur in pœnis, vt sunt pœnæ, delectatur mẽ in eis vt sunt iustæ: & sic satisfactoriæ esse po

Ad secundum dicendum, quòd sicut in satisfa ne consideratur pœnalitas, ita & in merito con ratur difficultas. Diminutio autem difficultatis eſt ex parte ipsius actus, diminuit (cæteris pari meritum: sed diminutio difficultatis, quæ e promptitudine volũtatis, non diminuit meritum auget. Et similiter diminutio pœnalitatis ex p ptitudine voluntatis, quam facit charitas, non d nuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

Ad tertium dicendum, quòd debitum pro pœ to est recompensatio offensæ, quæ sine pœna pœ tis non fit: & de tali debito Anselmus intelligi.

ARTIC. II.

60 *Vtrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quo gella quibus à Deo in hac vita punimur, possint esse satisfactoria. Nihil enim potest esse

q. præced. art. 2.

factorium, nisi quod est meritorium, vt ex dictis tet. Sed non meremur, nisi per ea quæ in nobis Cum ergo flagella quibus à Deo punimur, non nobis, videtur quòd satisfactoria esse non possi

¶ 2 Præterea, Satisfactio tantum bonorum Sed huiusmodi flagella etiã malis inducuntur, cipue eis debentur. Ergo nõ possunt esse satisfa

¶ 3 Præterea, Satisfactio respicit peccata rita. Sed aliquando ista flagella infliguntur peccata non habent, sicut de Iob patet. Ergo quòd non sint satisfactoria.

SED contra est, quod dicitur Rom. 5. Tribulatio patientiam operatur. Patientia autem probationem, id est, à peccato purgationem, vt glossa * ibidem dicit. Ergo flagella huius vitæ, peccata purgant, & sic sunt satisfactoria.

¶ Præterea, Ambr. * dicit, Et si fides, id est, peccati conscientia desit, pœna satisfacit. Ergo huius vitæ flagella sunt satisfactoria.

RESPONDEO dicendum, quòd recompensatio offensæ præteritæ potest fieri ab eo qui offendit, & ab alio. Quando autem fit ab alio, talis recompensatio vindicationis magis, quàm satisfactionis rationem habet: quando autem fit ab ipso qui offendit, etiam rationem satisfactionis habet. Vnde si flagella, quæ pro peccatis à Deo infligũtur, fiant aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis accipiunt: fiunt autem ipsius, in quantum ea acceptat ad purgationem peccatorum, eis vtens patienter. Si autem omnino eis per impatientiam dissentiat, tunc non efficiuntur aliquo modo ipsius: & ideò non habent rationem satisfactionis, sed vindicationis tantum.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis illa flagella non sint omnino in potestate nostra, tamen quantum ad aliquid sunt, vt scilicet eis patienter vtamur: & sic homo facit de necessitate virtutem. Vnde & meritoria & satisfactoria esse possunt.

Ad secundum, dicendum, quòd sicut ex eodem igne (vt Greg. dicit *) aurum rutilat, & palea fumat: ita etiam eisdem flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatientiam. Et ideò quamuis flagella sint communia, tamen satisfactio tantum est bonorum.

Ad tertium dicendum, quòd flagella respectum habent ad culpam præteritam, semper; sed non semper ad culpam personæ, sed quandoque ad culpam naturæ. Si enim in humana natura nulla culpa præcessisset, nulla pœna fuisset; sed quia culpa in natura præcessit, personæ alicui diuinitus pœna infertur sine

* *glos. or. ibid. sup. Psal. 118. ser. 18. à pr. to. 4. refertur de pœnit. d. 3. ca. 41. et c. 44. et habetur 4 sent. d. 15. §. B. & C.*

Id habet Aug. lib. 1. de ciu. Dei, c. 8. circa fin. to. 5.

Greg. lib. 16. mor. c. 20. culpa personæ, ad meritum virtutis, & cautelam pe-
cati sequentis: & etiam duo hæc necessaria sunt in
satisfactione. Oportet enim esse opus meritorium
honor Deo exhibeatur, & oportet esse virtutum
stodiam, vt à futuris peccatis præseruemur.

ARTIC. III.

61 *Vtrũ conuenienter enumerentur opera satisfactoria*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd inco-
uenienter enumerentur opera satisfactoria,
cum dicitur, quòd sint tria, eleemosyna, ieiunium,
& oratio. Quia opus satisfactorium debet esse p-
nale. Sed oratio pœnam non habet, cum sit con-
pœnæ tristitiam medicina, secundum delectationem
vnde dicitur Iacob. quinto. Tristatur aliquis vestrum
oret: æquo animo est? psallat. Ergo non debet co-
putari inter opera satisfactoria.

sup. illud Matt. 9. Hoc genus dęmoniorum non, &c. to. 9. ¶ 2 Pręterea, Omne peccatum vel est carnale
vel spirituale. Sed sicut dicit Hieronimus *, leiu-
sanantur pestes corporis, oratione pestes mentis. E-
go non debet esse aliquod aliud opus satisfactorium.

¶ 3 Præterea, Satisfactio est necessaria ad emu-
dationem peccatorum. Sed eleemosyna ab omni
peccatis emundat, Lucæ 11. Date eleemosynam,
ecce omnia munda sunt vobis. Ergo alia duo
superflua.

¶ SED contra, Videtur, quòd debeant esse p-
ra: quia contraria contrarijs curantur. Sed multo p-
ra sunt peccatorum genera, quàm tria. Ergo deb-
plura satisfactionis opera computari.

¶ Præterea, Peregrinationes, etiam iniungu-
pro satisfactione; & disciplinæ, siue flagellationes
non computantur sub aliquo horum. Ergo insuffici-
ter enumerantur.

ar. 1. huius quæst. RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio, vt
ctum est *, debet esse talis, per quam aliquid
subtrahamus ad honorem Dei: nos autem non h-
mus nisi tria bona: scilicet bona animæ, bona co-
ris, & bona fortunæ, scilicet exteriora. Ex bonis q-
den

dem fortunæ subtrahimus nobis aliquid per eleemosynam; sed ex bonis corporis, per ieiunium. Ex bonis autem animæ, non oportet quòd aliquid subtrahamus nobis quantum ad essentiam, vel quantum ad diminutionem ipsorum, quia per ea efficimur Deo accepti: sed per hoc, quòd ea submittimus Deo totaliter; & hoc fit per orationem. Competit etiam iste numerus ex parte illa, qua satisfactio peccatorum causas excidit *: quia radices peccatorum tres ponuntur, primæ Ioan. 2. scilicet concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Contra concupiscentiam carnis ordinatur ieiunium, contra concupiscentiam oculorum eleemosyna, & contra superbiam vitæ, ordinatur oratio: vt August. dicit super Matt. Competit etiam quantum ad hoc quòd satisfactio est peccatorum suggestionibus aditum non indulgere: quia omne peccatum vel in Deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio: vel in proximum, & contra hoc ordinatur eleemosyna: vel in nosipsos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

vt hētur in Aug. & decre. locis supra quæs. 12. ar. 2. in argu. Sed contra, citatis.

Ad primum ergo dicendum, quòd secundum quosdam duplex est oratio. Quædam quæ est contemplatiuorum, quorum conuersatio in cœlis est: & talis quia totaliter est delectabilis, non est satisfactoria. Alia est, quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam, & est satisfactionis pars. Vel dicendum, & melius, quòd quælibet oratio habet rationem satisfactionis: quia quamuis habeat suauitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis: quia vt dicit Greg. * super Ezech. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis. vnde & neruus fœmoris Iacob ex lucta angeli emarcuisse legitur, Genes. 32.

hom. 14. in Ezech. inter me. & fin.

Ad secundum dicendum, quòd peccatum carnale dicitur dupliciter. Vno modo, quòd in ipsa delectatione carnis completur; vt gula & luxuria. Alio modo, quod completur in his, quæ ad carnem ordinantur, quamuis non in delectatione carnis, sed in delecta-

tione animæ magis perficiatur, vt auaritia: vnde u
peccata sunt quasi media inter spiritualia & carnal
& ideò oportet, quòd eis etiam aliqua satisfactio r
spondeat propria, scilicet eleemosyna.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis singula ill
rum trium per quamdam conuenientiam singulis pe
catis approprientur; quia congruum est, vt in quo q
Sap. 11. peccauit, in hoc puniatur; * & quòd peccati comm
si, per satisfactionem radix abscindatur: tamen qu
libet horum pro quolibet peccato satisfacere potes
Vnde ei qui non potest vnum ex his perficere, in
gitur aliud, & præcipue eleemosyna; quæ alioru
vices supplere potest, in quantum alia satisfactio
alias me retur. opera per eleemosynã quisque sibi mercatur * q
dammodo in illis quibus eleemosynam tribuit. Ne
non oportet quòd si eleemosyna omnia mundet p
cata, propter hoc aliæ satisfactiones superfluant.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis sint m
ta peccata in specie, tamen omnia ad illas tres
dices, vel ad illa tria peccatorum genera, quibus
in corp. art. ximus * dictas satisfactiones respondere, reducun

Ad quintum dicendum, quòd quicquid ad affli
nem corporis pertinet, totum ad ieiunium refer
& quicquid in proximi vtilitatem expenditur, ad
eleemosynæ rationem habet: & similiter quæcun
latria exibetur Deo, orationis accipit rationem.
ideò etiam vnum opus potest habere plures ratio
satisfaciendi.

QVÆST. XVI.

*De suscipientibus sacramentum pœnitentiæ, in q
articulos diuisa.*

DEinde considerandum est de suscipientibus
cramentum pœnitentiæ.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum pœnitentia possit esse in impœ
tibus?

¶ Secundo, vtrum in sanctis, qui sunt in gloria?

¶ Tertio, vtrum in angelis, seu bonis seu mali

A ij

ARTIC. I.

Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus? 62

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd in innocentibus pœnitentia esse non possit. Quia pœnitentia est, commissa mala plangere. Sed innocentes nullum malum commiserunt. Ergo in eis pœnitentia non est. *Tho 4. d. 14. q. 1. ar. 3. q. 2 & seq.*

¶ 2 Præterea, Pœnitentia ex suo nomine importat pœnam. Sed innocentibus non debetur pœna. Ergo non est in eis pœnitentia.

¶ 3 Præterea, Pœnitentia in idem coincidit cum vindicatiua iustitia. Sed omnibus existentibus innocentibus, vindicatiua iustitia locum non haberet. Ergo nec pœnitentia: & ita non est in innocentibus.

SED contra, Omnes virtutes simul infunduntur. Sed pœnitentia est virtus. Cum ergo in baptismo innocentibus infundantur aliæ virtutes *, infunditur etiam & pœnitentia. *vt dicitur in 3. p. q. 69. art. 6.*

¶ Præterea, Ille qui numquam fuit infirmus corporaliter, dicitur sanabilis. Ergo & similiter ille qui numquam fuit infirmus spiritualiter. Sed sicut sanatio in actu à vulnere peccati, non est nisi per actum pœnitentiæ: ita nec sanabilis nisi per habitum pœnitentiæ. Ergo ille qui numquam habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

RESPONDEO dicendum, quòd habitus medius est inter potentiam & actum. & quia remoto priori, remouetur posterius, non autem è conuerso: ideò remota potentia ad actum, remouetur habitus, non autem remoto actu. Et quia subtractio materiæ tollit actum, propter hoc, quòd actus non potest esse sine materia in quam transit: ideò habitus alicuius virtutis competit alicui, cui non suppetit materia, propter hoc quod suppetere potest, & ita in actum exire. Sicut pauper homo potest habere habitum magnificentiæ, sed non actum *: quia non habet magnitudinem diuitiarum, quæ sunt materia magnificentiæ †, sed potest habere. Et ideò cùm innocentes in statu inno-

* *vt dicitur in 2.2 q. 135 art. 3. ad 4.*

† *vt ibidem in corp. dicitur.*

innocentiæ non habeant peccata commissa, quæ sunt materia pœnitentiæ, sed possunt habere: adhuc pœnitentiæ in eis esse non potest, sed habitus potest: ad hoc, si gratiam habeant, cum qua omnes virtutes infunduntur*.

*ut dictum est 2.2. q. 110. art. 3. & 4. et 3 p. q. 62 art. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis non commiserint, possunt tamen committere. Et ideò et habitum pœnitentiæ habere competit. Sed tamen habitus iste numquam in actum exire potest, nisi forte respectu venialium peccatorum: quia peccata mortalia tollunt ipsum. Nec tamen est frustra: quia est perfectio potentiæ naturalis.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis non sit debita in eis pœna actu, tamen in eis possibile est aliquid esse, pro quo eis pœna debeatur.

Ad tertium dicendum, quòd remanente potentia ad peccandum, adhuc haberet locum vindicativa iustitia secundum habitum: quamuis non secundum actum, si peccata actu non essent.

ARTIC. II.

Vtrum sancti homines, qui sunt in gloria, habeant pœnitentiam?

63 AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd sancti homines, qui sunt in gloria, non habeant pœnitentiam. Quia sicut dicit Gregorius in *Moral. Beati peccatorum recordantur, sicut nos sani, sine dolore dolorum memoramur. Sed pœnitentia est dolor cordis. Ergo sancti in patria non habent pœnitentiam.

*l. 4. mor. circa fin. lib.

¶ 2 Præterea, Sancti in patria sunt Christo conformes. Sed in Christo non fuit pœnitentia, quia nec fides, quæ est principium pœnitentiæ. Ergo nec in sanctis in patria erit pœnitentia.

¶ 3 Præterea, Frustra est habitus, qui ad actum non reducitur. Sed sancti in patria non pœnitebunt actu, quia sic esset eis aliquid contra votum. Ergo non est in eis habitus pœnitentiæ.

SED contra, Pœnitentia est pars iustitiæ. Sed iustitia

iustitia est perpetua & immortalis, & in patria remanebit. Ergo & pœnitentia.

¶ Præterea, In vitis patrum legitur à quodam patre dictum, quòd etiam Abraham pœnitebit de hoc, quod non plura bona fecerit. Sed magis debet homo pœnitere de malo cõmisso, quàm de bono omisso, ad quod non tenebatur (quia de tali bono loquitur.) Ergo erit ibi pœnitentia de malis commissis.

RESPONDEO dicendum, quòd virtutes Cardinales remanebunt in patria, sed secundum actus quos habent in fine suo: & ideò cum pœnitentia virtus, sit pars iustitiæ, quæ est virtus cardinalis, quicumque habet habitum pœnitentiæ in hac vita, habebit in futura: sed non habebit eumdem actum quem nunc habet, sed alium, scilicet gratias agere Deo pro misericordia relaxante peccata.

Ad primum ergo dicendum, quòd illa auctoritas probat, * quòd non habent eumdem actum quem hic habet pœnitentia: & hoc concedimus.

* Est Gregorij, citatæ in arg. 1.

Ad secundum dicendum, quòd Christus non potuit peccare: & ideò materia huius virtutis non competit sibi nec actu, nec potentia: & propter hoc, non est simile de ipso & de alijs.

Ad tertium dicendum, quòd pœnitere propriè loquendo, prout dicit actum pœnitentiæ, qui nunc est, non erit in patria: nec tamen habitus frustra erit, quia alium actum habebit.

Quartum concedimus. Sed quia quinta ratio probat quòd etiam idem actus pœnitentiæ erit in patria, qui modo est:

Ideò dicendum Ad quintum, quòd voluntas nostra in patria omnino erit conformis voluntati Dei. Vnde sicut Deus voluntate antecedente vult omnia esse bona, & per consequens, nihil esse mali; non autem voluntate consequente: ita etiam est de beatis. Et talis voluntas impropriè dicitur ab illo sancto patre pœnitentia.

AR-

ARTIC. III.

14 *Vtrum angelus sit susceptiuus pœnitentiæ?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd etiam angelus seu bonus, seu malus sit susceptiuus pœnitentiæ. Quia timor est initium pœnitentiæ. Sed in eis est timor, Iac. 2. Dæmones credunt, & contremiscunt. Ergo in eis potest esse pœnitentia.

¶ 2 Præterea, Philosophus dicit in 9. * Ethicorum, quòd pœnitudine replentur mali: & hæc est maxima pœna eis. Sed dæmones maximè sunt praui, nec aliqua pœna eis deest. Ergo dæmones possunt pœnitere.

c. 4. parũ ante fin.

¶ 3 Præterea, Facilius mouetur aliquid in id quod est secundum naturam, quàm in id quod est contra naturam: sicut aqua, quæ per violentiam calefacta est, etiam per seipsam ad naturalem proprietatem redit. Sed angeli possunt mutari in peccatum, quod est contra communem naturam eorum. Ergo multo fortius possunt reuocari in id quod est secundum naturam. Sed hoc facit pœnitentia. Ergo sunt susceptibiles pœnitentiæ.

¶ 4 Præterea, Idem iudicium est secundum Damasc.† de angelis, & de animabus separatis. Sed in animabus separatis potest esse pœnitentia, vt quidam dicunt: sicut in animabus beatis, quæ sunt in patria. Ergo & in angelis potest esse pœnitentia.

l. 2. orth. fid. c. 4. in fin.

SED contra, Per pœnitentiam homo consequitur veniam de peccato commisso. Sed hoc est impossibile in angelis. Ergo non sunt susceptibiles pœnitentiæ.

¶ Præterea, Damascenus dicit, quòd homo sortitur pœnitentia propter corporis infirmitatem. Sed angeli sunt incorporei. Ergo in eis non potest esse pœnitentia.

RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia à nobis dupliciter accipitur. Vno modo, secundum quod est passio: sic autem nihil aliud est, quàm dolor vel tristitia de malo commisso: & quamuis, secundum

secundum quod est passio, non sit nisi in concupiscibili, tamen aliquis actus voluntatis similitudinariè pœnitentia dicitur, quo quis scilicet detestatur, quod facit: sicut etiam amor, & aliæ passiones dicuntur in intellectiuo appetitu. Alio modo accipitur, secundum quod est virtus: & hoc modo detestari malum commissum cum emendationis proposito & intentione expiandi, vel Deum placandi de offensa commissa, est actus eius. Detestatio autem mali competit alicui, secundum quod habet ordinem naturalem ad bonum. Et quia in nulla creatura talis ordo vel inclinatio totaliter tollitur: ideò etiam in damnatis talis detestatio manet, & per consequēs, pœnitentiæ passio vel simile: vt dicitur Sapien. 5. Intra se pœnitentiam agentes, &c. Et hæc quidem pœnitentia cum non sit habitus, sed passio vel actus, nullo modo in beatis angelis esse potest, in quibus peccata commissa non præcesserunt: sed in malis angelis est, cum sit eadem ratio de ipsis, & de animabus damnatorum: quia secundum * Damascen. Quod hominibus est mors, hoc angelis est lapsus. Sed peccatum angeli est irremissibile. Et quia peccatum, vt remissibile est vel expiabile, est propria materia ipsius virtutis, quæ pœnitentia dicitur: ideò cum materia non possit eis competere, non adest eis potentia exeundi in actum, & ideò nec habitus eis conuenit: & ideò angeli susceptiui virtutis pœnitentiæ esse non possunt.

l. 2. orth. fidei. c. 4. in fine.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex timore in eis generatur aliquis pœnitentiæ motus, sed non quæ sit virtus.

Et similiter dicendum Ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd quicquid in eis est naturale, totum est bonum, & ad bonum inclinans: sed liberum arbitrium in eis, est in malo obstinatum. Et quia motus virtutis & vitij non sequitur inclinationem naturæ, sed magis motum liberi arbitrij; ideò non oportet, quamuis naturaliter inclinentur

nentur ad bonum, quòd motus virtutis in eis fit, vel esse possit.

Ad quartum dicendum, quòd non est eadem ratio de angelis sanctis, & de animabus sanctis: quia in animabus sanctis præcessit vel præcedere potest peccatum remissibile, non autem in angelis: & ideo quamuis sint similes quantum ad statum præsentem, non tamen quantum ad statum præteritum, quem pœnitentia respicit directè.

QVÆST. XVII.

De potestate clauium †, *in tres articulos diuisa.*

†Cõc. Trid. sess. 14. de sacramẽto pœnit. can. 15. Extrau. quia quorundam de verborũ sign.

COnsequenter considerandum est de potestate ministrorum huius sacramenti, quæ ad claues pertinet. Circa quod primo videndum est de clauibus. Secundo, de excommunicatione. Tertio, de indulgentia: hæc enim duo sunt annexa potestati clauium. Circa primum considerandæ sunt quæstiones. Primo, de entitate & quidditate clauium, & virtutibus earum. Secundo, de effectu earum. Tertio, de ministris clauium. Quarto, de his, in quibus potest exerceri vsus clauium.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum claues in Ecclesia esse debeant?

¶ Secundo, vtrum clauis sit potestas ligandi, vel soluendi, &c.

¶ Tertio, vtrum sint duæ claues, vel tantum vna?

ARTIC. I.

Vtrum claues in Ecclesia esse debeant?

65 Tho. 4. d. 18. q. 1. ct sequenti.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd claues in Ecclesia esse non debeant. Non enim requiruntur claues ad intrandum domum, cuius ostium est apertum. Sed Apocal. 4. dicitur, Vidi, & ecce in cœlo ostium apertum, quod Christus est, qui de se ipso dicit, Ioan. 10. Ego sum ostium. Ergo ad introitum cœli, Ecclesia clauibus non indiget.

¶ 2 Præterea, Clauis est ad aperiendum & claudendum. Sed hoc solius Christi est, qui aperit & nemo claudit: claudit & nemo aperit: Apoc. 3.

Ergo Ecclesia in ministris suis claues non habet.

¶ 3 Præterea, Cuicumque clauditur cœlum, aperitur infernus, & è contrario. Ergo quicumque habet claues cœli, habet claues inferni. Sed Ecclesia non dicitur habere claues inferni. Ergo nec claues cœli habet.

SED contra est, quod dicitur Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum.

¶ Præterea, Omnis dispensator debet habere claues eorum quæ dispensat. Sed ministri Ecclesiæ sunt dispensatores diuinorum mysteriorum, vt patet 1. Corinth. 4. Ergo debent habere claues.

RESPONDEO dicendum, quòd in corporalibus clauis dicitur instrumentum, quo ostium aperitur: regni autem ostium nobis per peccatum clauditur, & quantum ad maculam, & quantum ad reatum pœnæ. Et ideò potestas, qua tale obstaculum remouetur, dicitur clauis. Hæc autem potestas est in diuina Trinitate per auctoritatem: & ideò dicitur à quibusdam, quod habeat clauem auctoritatis. Sed in Christo homine fuit hæc potestas ad remouendum prædictum obstaculum, per meritum passionis, quæ etiam dicitur ianuam aperire. Et ideò dicitur, secundum quosdam, habere claues excellentiæ. Et quia ex latere Christi dormientis in cruce sacramenta fluxerunt, ex quibus Ecclesia fabricatur; ideò in sacramentis Ecclesiæ efficacia passionis manet: & propter hoc etiam ministris Ecclesiæ, qui sunt dispensatores sacramentorum, potestas aliqua ad prædictum obstaculum remouendum est collata, non propria, sed virtute diuina & passionis Christi: & hæc potestas metaphoricè clauis Ecclesiæ dicitur, quæ est clauis ministerij.

Ad primum ergo dicendum, quòd ostium cœli, quantum est de se, semper est apertum: sed alicui clausum dicitur propter impedimentum intrandi in cœlum, quod in ipso est. Impedimentum autē totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis consecutū,

per

per passionem Christi amotum est: & ideò Ioannes post passionem vidit in cœlo ostium apertum. Sed adhuc quotidie alicui manet clausum propter peccatum originale, quod contraxit, vel actuale, quod commisit: & propter hoc indigemus sacramentis & clauibus Ecclesiæ.

Ad secundum dicendum, quòd hoc intelligitur de clausione, qua limbum clausit, ne aliquis vltra illum descendat: & de apertione, qua paradisum aperuit, remoto impedimento naturæ per suam passionem.

Ad tertium dicendum, quòd clauis inferni, qua aperitur & clauditur, est potestas gratiam conferendi: per quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur, quod est inferni porta: & clauditur ne vltra homo in peccatum labatur, gratia fabricatus. Potestas autem gratiam conferendi soli Deo est: & ideò clauem inferni sibi soli retinuit. Sed clauis regni est potestas etiam dimittendi reatum pœnæ temporalis, qui manet, per quem homo a regno prohibetur: & ideò magis potest homini dari clauis regni, quàm clauis inferni: non enim idem sunt, vt ex dictis * patet. Aliquis enim de inferno educitur per remissionem æternæ pœnæ, qui non statim in regnum introducitur propter reatum temporalis pœnæ, qui manet. Vel dicendum, vt quidam dicunt, quòd eadem est clauis inferni, & cœli: quia ex hoc ipso, quòd alicui aperitur vnum, claudi alterum: sed denominatur à digniori.

* *in ipsamet solutione.*

66 **Magist. lib. 4 sen. d. 18. §. B †Hier. super illud Matt. 16 Tibi dabo claues regn. etc. tom 9.*

ARTIC. II.

Vtrum clauis sit potestas ligandi & soluendi?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd cuiuis non sit potestas ligandi & soluendi, sed solum ecclesiasticus iudex dignos recipere, indignos excludere debet à regno: vt ex littera * habetur, & ex gloss. Hieronym. † Matth. 16. Potestas enim sacramentalis in sacramento collata est idem quod character. Sed clauis & character non videntur esse:

esse: quia per characterem homo ad Deum comparatur, per claues autem ad subditos. Ergo clauis non est potestas.

¶ 2 Præterea, Iudex Ecclesiasticus non dicitur nisi ille, qui habet iurisdictionem, quæ simul cum ordine non datur. Sed claues in ordinis susceptione conferuntur. Ergo non debuit de ecclesiastico iudice in definitione clauium mentio fieri.

¶ 3 Præterea, Ad id quod aliquis habet ex seipso, non indiget aliqua potestate actiua, per quam inducatur ad actum. Sed eo ipso quo aliquis est dignus, ad regnum admittitur. Ergo non pertinet ad potestatem clauium, dignos ad regnum admittere.

¶ 4 Præterea, Peccatores indigni sunt regno. Sed Ecclesia pro peccatoribus orat vt ad regnum perueniant. Ergo non excludit indignos, sed magis admittit, quantum in se est.

¶ 5 Præterea, In omnibus agentibus ordinatis vltimus finis pertinet ad principale agens, non ad agens instrumentale. Sed principale agens ad salutem hominis est Deus. Ergo ad Deum pertinet ad regnum admittere, quod est vltimus finis; & non ad habentem claues, qui est sicut instrumentum vel minister.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 2. de anima*, potentiæ per actus definiuntur: vnde cum clauis sit potentia quædam, oportet quòd per actum siue vsum suũ definiatur; & quòd in actu obiectũ exprimatur, à quo speciẽ recipit actus & modus agendi, ex quo apparet potentia ordinata. Actus autem potestatis spiritualis non est, vt cœlum aperiat absolutè, quia iam apertũ est (vt dictum est*) sed vt quantum ad hunc aperiat: quod quidẽ ordinatè fieri non potest, nisi eius idoneitate, cui aperiendũ est cœlum, pensata: & ideò in prædicta* definitione clauis, ponitur genus, scilicet potestas: & subiectum potestatis, scilicet iudex Ecclesiasticus: & actus scilicet excludere & recipere, secundũ duos actus materialis

*tex. 33.

*ar. 1. huius quæs. ad 1.

*posita in arg. 1. huius art.

rialis clauis, qui sunt aperire & claudere: cuius obie-
ctum tangit in hoc, quod dicit, à regno: modus au-
tem in hoc quod dicit, dignos, & indignos in illis
in quos actus exercetur, pensatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad duo, quo-
rum vnum est causa alterius, vna potestas ordinatur
sicut in igne calor ad calefaciendum & dissolue-
dum. Et quia omnis gratia & remissio in corpore
mystico, ex capite suo prouenit: ideò eadem po-
stas esse videtur per essentiam, qua sacerdos con-
cere potest, & qua potest soluere & ligare, si iu-
dictio adsit: nec differt nisi ratione, secundum q
ad diuersos effectus comparatur: sicut etiam ig
dicitur secundum aliam rationem calefactiuus &
quefactiuus. Et quia nihil est aliud character o
nis sacerdotalis, quàm potestas exercendi illud
quod principaliter ordo sacerdotij ordinatur, s
nendo: oportet quòd sit idem quod spiritualis po-
stas. Ideò character & potestas conficiendi, & p
testas clauium, est vnum & idem per essentiam,
differt ratione.

Ad secundum dicendum, quòd omnis potestas
ritualis datur cum aliqua consecratione. Et
clauis cum ordine datur: sed executio clauis in
materia debita, quę est plebs subdita per iurisdic-
nem: & ideò antequam iurisdictionem habeat,
bet claues, sed non habet actum clauium. Et
clauis per actum definitur; ideò in definitione c
ponitur aliquid ad iurisdictionem pertinens.

Ad tertium dicendum, quòd aliquis potest
dignus aliquo dupliciter. Aut ita quòd ipsum hab
di ius habeat; & sic quilibet dignus iam habet
lum apertum. Aut ita quòd insit ei aliqua con
tas ad hoc, quòd ei detur: & sic dignos, quibus
dum totaliter apertum est cœlum, potestas clau
recipit.

Ad quartum dicendum, quòd sicut Deus non
durat impartiendo malitiam, sed non confer
gratiam

gratiam : ita sacerdos dicitur excludere, non quòd impedimentum ad intrandum ponat : sed quia impedimentum positum non amouet, quia ipse amouere, non potest, nisi prius Deus amouerit: & ideò rogatur Deus vt ipse absoluat, vt sic sacerdotis absolutio locum habeat.

Ad quintum dicendum, quòd actus sacerdotis non est immediatè super regnum, sed super sacramenta, quibus homo ad regnum peruenit.

ARTIC. III.

Vtrum sint duæ claues, vel tantum vna?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd non sint duæ claues, sed tantum vna. Ad vnam enim seram non requiritur nisi vna clauis. Sed sera, ad quã amouendam ordinantur Ecclesiæ claues, est peccatũ. Ergo contra vnum peccatum non indiget Ecclesia duabus clauibus. 67 *Extrau. quia quorundam de verb. signif.*

¶ 2 Præterea, Claues in collatione ordinis conferuntur. Sed scientia non est semper ex infusione, sed quandoque ex acquisitione; nec ab omnibus ordinatis habetur, sed à quibusdam non ordinatis habetur. Ergo scientia non est clauis: & sic est vna tantum clauis, scilicet potestas iudicandi.

¶ 3 Præterea, Potestas quam habet sacerdos super corpus Christi mysticum, dependet ex potestate, quam habet super corpus Christi verum. Sed potestas conficiendi corpus Christi verum, est vna tantum. Ergo etiam potestas, quæ respicit corpus Christi mysticum, est vna tantum. Sed hæc est clauis. Ergo, &c.

SED contra, Videtur quòd sint plures quam duæ: quia sicut ad actum hominis requiritur scientia & potentia, ita & voluntas. Sed scientia discernendi ponitur clauis; & similiter potentia iudicandi. Ergo & voluntas absoluendi debet dici clauis.

¶ Præterea, Tota Trinitas peccatum remittit. Sed sacerdos per claues est minister remissionis peccatorum. Ergo debet habere tres claues, vt Trinitatẽ configuretur.

RESPONDEO dicendum, quòd in omni actu, q
requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo
necessaria ei qui debet actum illum exercere; scilic
iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actu
Et ideò etiam in actu iustitiæ, per quam redditur
cui hoc quo dignus est, oportet esse iudicium, q
discernatur, an iste sit dignus; & ipsam redditionem
& ad vtrumque horum auctoritas quædam siue pot
stas exigitur. Non enim dare possumus, nisi quod
potestate nostra habemus: nec iudicium dici pot
nisi vim coactiuam habeat, eo quòd iudicium ad
iam terminatur; quæ quidem determinatio in spec
tiuis fit per virtutem primorum principiorum, q
resisti non potest; & in rebus practicis per vim
ratiuam in iudicante existentem. Et quia actus
requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur,
recipit per clauem iudex Ecclesiasticus dignos, &
In artic. præced. arg. 1. posita. cludit indignos, vt ex dicta definitione* patet:
indiget iudicio discretionis, quo idoneitatem
cet, ex ipso receptionis actu: & ad vtrumque
potestas quædam siue auctoritas requiritur. Et
dum hoc sunt duæ claues, quarum vna pertin
iudicium de idoneitate eius, qui absoluendus est
alia, ad ipsam absolutionem. Et hæ duæ claues
distinguuntur in essentia auctoritatis, quia vtraq
ad officium idem competit: sed ex comparatione
ad actus, quorum vnus alium præsupponit.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad vnam
aperiendam vna clauis immediatè ordinatur: sed
est inconueniens, quòd vna ad actum alterius or
tur: & sic est in proposito. Secunda enim clauis
dicitur potestas ligandi & soluendi, est quæ
diatè seram aperit peccati: sed clauis, quæ
scientia, ostendit, cui aperienda sit sera illa.

Ad secundum dicendum, quòd circa clauem
tiæ duplex est opinio. Quidam enim dixerunt,
scientia, secundum quod est habitus aquisitus,
infusus, dicitur hic clauis; & quod non est

lis clauis, sed in ordine ad aliam clauē dicitur clauis: & ideò quando est sine alia, non dicitur clauis: sicut in viro litterato, qui non est sacerdos. Et licet hac clauis quandoq; aliqui sacerdotes careant, quia neq; habent scientiā acquisitā neq; infusam, qua absoluere & ligare possint: tamen quandoq; industria naturali ad hoc vtuntur, quæ secundū eos clauiola dicitur: & sic clauis scientiæ, quamuis cum ordine nō tradatur, traditur tamē cum ordine, quòd sit clauis: quod prius nō erat. & hæc videtur opinio Magistri fuisse*. Sed hoc non videtur verbis Euangelij concordare, quæ claues Petro dandas promittunt: & ita non solum vna, sed duæ in ordine dantur. Et propter hoc alia opinio est, quòd scientia, quæ est habitus, non est clauis, sed auctoritas actum scientiæ exercendi: quæ quandoque sine scientia est, quandoque autē scientia sine ipsa, sicut patet etiam in iudicijs secularibus. Aliquis enim iudex secularis habet auctoritatē iudicandi, qui non habet iuris scientiam: & aliquis è contrario habet iuris scientiam, qui non habet auctoritatē iudicandi. Et quia actus iudicij, ad quem aliquis ex auctoritate susceptā ordinatur, non autem ex scientia habita, sine vtroque bene fieri non potest: ideò auctoritas iudicandi, quæ clauis est scientiæ, sine scientia non potest sine peccato accipi: sed scientia sine auctoritate, sine peccato haberi potest.

*l.4. sēt. d. 19 pa. A.

Ad tertium dicendum, quòd potestas conficiendi est ad vnum tantum actum, alterius generis: & ideò non connumeratur clauibus, nec multiplicatur, sicut potestas clauium, quæ est ad diuersos actus: quamuis secundum potestatis siue auctoritatis essentiam sit vna, vt dictum est †.

In fine corp. huius art.

Ad quartum dicendum, quòd velle, vnicuique est liberum: & ideò ad volendum non exigitur auctoritas, & propter hoc voluntas non ponitur clauis.

Ad quintum dicendum, quòd tota Trinitas eodem modo remittit peccata, sicut vna persona: & ideò non oportet quòd sacerdos, qui minister est

Trinitatis, tres claues habeat, & præcipuè cum voluntas, quæ Spiritui sancto appropriatur, clauem non requirat, vt dictum est *.

*in solutione præcedenti. †Cōc. Tri. sess. 14. de sacram. pœn. can. 15. Extr. Quia quorundam de verb. signif.

QVÆST. XVIII.

De effectu † clauium, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de effectu clauium.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ?

¶ Secundo, vtrum sacerdos possit remittere peccatum, quoad pœnam?

¶ Tertio, vtrum sacerdos per potestatem clauium ligare possit?

¶ Quarto, vtrum possit etiam soluere & ligare secundum proprium arbitrium?

ARTIC. I.

Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ?

68 *Tho vbi sup ar. 3. q. 1. & seq. *l. 4 sent. d. 18.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. Dicitur enim discipulis, Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed hoc non dicitur quantum ad manifestationem tantum, vt Magister littera * dicit: quia sic sacerdos noui testamenti non haberet maiorem potestatem, quàm sacerdos veteris testamenti. Ergo exercet potestatem in culpæ remissionem.

¶ 2 Præterea, In pœnitentia datur gratia ad remissionem peccati. Sed huius sacramenti dispensator est sacerdos ex vi clauium. Ergo cum gratia non opponatur peccato ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ: videtur quòd sacerdos ad remissionem culpæ operetur ex vi clauium.

¶ 3 Præterea, Maiorem virtutem recipit sacerdos ex sua consecratione, quàm aqua baptismi ex sua sanctificatione. Sed aqua baptismi hanc vim accipit vt corpus tangat & cor abluat, secundum Augu-

num †. Ergo multo fortius ſacerdos in ſui conſecratione hanc poteſtatem accipit, vt cor à culpæ macula abluere poſſit.

SED contra, Magiſter * dicit, quòd Deus hanc poteſtatem non contulit miniſtro, quòd ad interiorem mundationem cooperaretur ei. Sed ſi peccata quo ad culpam remitteret, cooperaretur ei in mundatione interiori. Ergo poteſtas clauium non ſe extendit ad culpæ dimiſſionem.

¶ Præterea, Peccatum non remittitur, niſi per Spiritum ſanctum. Sed dare Spiritum ſanctum non eſt alicuius hominis, vt in 1. lib. ſent. Magiſter † dixit. Ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramenta (ſecundum Hug *) ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam continent. Sed hæc ſanctificatio quandoque ad neceſſitatem ſacramẽti requiritur, tam in materia, quam † in miniſtro *: ſicut patet in confirmatione; & tunc vis ſacramentalis eſt in vtroque coniunctim. Quandoque autem ex neceſſitate ſacramenti non requiritur, niſi ſanctificatio materiæ, ſicut eſt in baptiſmo *: quia non habet miniſtrum determinatum quantum ad ſui neceſſitatem †: & tunc tota vis ſacramentalis conſiſtit in materia. Quandoque verò de neceſſitate ſacramenti requiritur conſecratio vel ſanctificatio miniſtri ſine aliqua ſanctificatione materiæ: & tunc tota vis ſacramẽtalis conſiſtit in miniſtro, ſicut eſt in pœnitentia. Vnde eodẽ modo ſe habet poteſtas clauiũ, quæ eſt in ſacerdote, ad effectũ ſacramenti pœnitẽtiæ, ſicut ſe habet virtus quæ eſt in aqua baptiſmi, ad effectum baptiſmi. Baptiſmus autem & ſacramentum pœnitentiæ conueniunt quodammodo in effectu: quia vtrumque contra culpam ordinatur directè, quod non eſt de alijs ſacramentis. Sed in hoc differunt: quia ſacramentũ pœnitentiæ, eo quòd habet actus ſuſcipientis quaſi materiales, non poteſt dari, niſi adultis, in quibus requiritur præparatio ad ſuſcipiendum effectum ſacramentorum. Sed ba-

† Trac. 80 in Ioan. poſt med. to 9. & in 3. p q. 64 ar. 1 arg. 3. et alibi ſæpius.

** l. 4. sẽt. d 18. §. D. E.*

† l. 1. d 14 § D.

** lib. 1 de ſacr pa. 9 c. 1. ante med.*

† vt dictũ eſt in 3. p. q. 72. art. 3.

** ibi a. 11*

** vt dicitur in 3. p. q 66. ar. 3 argum. 5.*

† vt ibid. in 3 p. dicitur. q. 67. ar 3. 4. & 5.

ptismus quandoque datur adultis, & quandoque pueris, & alijs carentibus vsu rationis *: & ideò pro baptismum datur gratia & remissio peccatorum pueris sine aliqua sui præparatione præcedente, non autem adultis, in quibus præexigitur præparatio remouens fictionem. Quæ quidem præparatio quandoque præcedit tempore, sufficiens ad gratiæ susceptionem, antequam baptismus actu percipiatur: sed non ante votum baptismi, post tempus propalatæ veritatis. Quandoque autem talis præparatio tempore non præcedit, sed est simul cum baptismi susceptione: & tunc per baptismi susceptionem gratia remissionis culpæ confertur. Sed in pœnitentiæ sacramentum numquam datur gratia nisi præparatio adsit, vel prius fuerit. Vnde virtuosum uium operatur ad culpæ remissionem, vel in habitu existens, vel in actu se exercens: sicut & aqua baptismi. Sed sicut baptismus non agit sicut principale agens, sed sicut instrumentum, non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionem causandam, sed etiam instrumentaliter, sed disponens ad gratiam, per quam fit remissio culpæ: ita est de potestate clauium. Vnde solus Deus remittit per se culpam, sed virtute eius agit instrumentaliter baptismus, vt instrumentum inanimatum; & sacerdos, vt instrumentum animatum, quod dicitur seruus secundum philosophum in 8. Ethicor.* Et ideò sacerdos agit vt minister. Et sic patet, quòd potestas clauium ordinis aliquo modo ad remissionē culpæ, non sicut causa, sed sicut disponens ad eam. Vnde si ante absolutionem aliquis non fuisset perfectè dispositus ad gratiam suscipiendam, in ipsa confessione & absolutione sacramentali gratiam consequeretur, si obicem non poneret. Si enim clauis nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad remissionem pœnæ tantum, vt quidam dicunt: non exigeretur votum susscipiendi effectum clauium, ad culpæ remissionem, sicut non exigitur votū suscipiendi alia sacramenta

* *vt dictū est in 3. p. q. 98. art. 3. & a. 9. & 12. & q. 39. ar. 3. ad 1.*

Vide in 3. p. q. totam 62. & q. 64. ar. 1. cor. & 84. ar.

c. 11. non procul a fine.

quæ non ordinantur ad culpæ dimissionem, sed contra pœnam. Sed hoc facit videri, quòd non ordinetur ad culpæ dimissionem : quia semper vsus clauium ad hoc quòd effectum habeat, requirit præparationem ex parte recipientis sacramentum : & simile esset de baptismo, si numquam daretur nisi adultis.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Magister dicit in littera * , sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata : non vt propria virtute remittant, quia hoc Dei est : sed vt operationem Dei remittentis ostendant tamquam ministri. Sed hoc contingit tribus modis. Vno modo, vt ostendant eam non præsentem, sed promittant eam futuram, sine hoc, quod aliquid operentur ad ipsam : & sic sacramenta veteris legis operationem Dei significabant : vnde & sacerdos veteris legis ostendebat tantum, & nihil operabatur. Alio modo, vt significent præsentem, & nihil ad eam operentur : & sic quidam dicunt, quòd sacramenta nouæ legis significent collationem gratiæ, quam Deus in ipsa sacramentorum collatione dat, sine hoc, quòd in sacramentis sit aliqua virtus operans ad gratiam. Et secundum hanc opinionem, etiam potestas clauium esset tantum ostendens diuinam operationem in culpæ remissione in ipsa sacramentali collatione factam. Tertio modo, vt significent diuinam operationem ad remissionem culpæ præsentem, & ad ipsam aliquid dispositiuè & instrumentaliter operentur : & sic secundum aliam opinionem, quæ sustinetur communius, sacramenta nouæ legis emundationem ostendunt diuinitus factam : & hoc modo etiam sacerdos noui testamenti ostendit absolutos à culpa ; quia proportionaliter oportet loqui de sacramentis, & de potestate ministrorum. Nec obstat quin claues Ecclesiæ ad remissionem culpæ disponant, quia culpa iam est remissa : sicut nec quòd baptismus disponat quantum in se est, in eo qui iam sanctificatus est.

l.4.Sent. d.18.

Ad secundum dicendum, quòd neque sacramentũ pœni-

pœnitentię, neque ſacramentum Baptiſmi, operando, pertingit directè ad gratiam, nec ad culpæ remiſſionem, ſed diſpoſitiuè.

Vnde etiam patet reſponſio Ad tertium.

Aliæ rationes oſtendunt, quòd ad remiſſionem culpæ directè, clauium poteſtas non operetur: quod concedendum eſt.

ARTIC. II.

Vtrum ſacerdos poſsit remittere peccatum quoad pœnam?

69

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacerdos non poſſit remittere peccatum quoad pœnam. Peccato enim debetur pœna æterna & temporalis. Sed adhuc poſt abſolutionem ſacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnam temporalem in Purgatorio, vel in hoc mundo faciendam. Ergo non dimittit aliquo modo pœnam.

¶ 2 Præterea, Sacerdos non poteſt præiudicare iuſtitiæ diuinæ. Sed ex diuina iuſtitia, taxata eſt pœnitentibus pœna, quam debent ſubire. Ergo ſacerdos non poteſt de ea aliquid remittere.

¶ 3 Præterea, Ille qui paruum peccatum commiſit, non eſt minus ſuſceptiuus effectus clauium, quam ille qui commiſit maius peccatum. Sed ſi aliquis de pœna per officium ſacerdotis de maiori peccato dimittitur, poſſibile eſt eſſe adeò paruum peccatum, quòd non debeatur plus de pœna, quàm illud quod de maiori peccato dimiſſum eſt. Ergo poterit totam pœnam illius parui peccati dimittere: quod falſum eſt.

¶ 4 Præterea, Tota pœna temporalis peccato debita eſt vnius rationis. Si ergo per primam abſolutionem dimittatur aliquid de pœna, & per ſecundam ab eodem peccato abſolutionem poterit aliquid dimitti: & ſic tantum poterit multiplicari abſolutio, quòd vi clauium tota pœna tolletur, cum ſecunda abſolutio non ſit minoris efficaciæ quàm prima: & ſic peccatum remanebit omnino impunitum, quod eſt inconueniens.

SED

SED contra, Clauis est potestas ligandi & soluendi. Sed potest sacerdos iniungere pœnam temporalem. Ergo & potest absoluere à pœna.

¶ Præterea, Sacerdos non potest dimittere peccatum quantum ad culpam, vt in littera dicitur*: nec quantum ad pœnam æternam, pari ratione. Si ergo non potest remittere quantum ad pœnam temporalem, nullo modo remittere poterit: quod est omnino contrarium dictis Euangelij. *Magister l. 4. sen. d. 18. §. D. & E.*

RESPONDEO dicendum, quòd idem iudicium est de effectu, quem potestas clauium actualiter exercita complet in eo, in quo contritio tempore præcessit: & de effectu baptismi, qui iam habenti gratiam datur. Aliquis enim per fidem & contritionem præcedentem baptismum, gratiam remissionis peccatorum quantum ad culpam, consequutus est. Sed quando actualiter postea baptismum suscipit, gratia augetur*, & à reatu pœnæ totaliter absoluitur, eo quòd fit particeps passionis Christi. Et similiter illi, qui per contritionem consequutus est remissionem peccatorum, quantum ad culpam, & per consequens, quantum ad reatum pœnæ æternæ, quæ simul cum culpa dimittitur, ex vi clauium, ex passione Christi efficaciam habentium, augetur gratia, & remittitur temporalis pœna; cuius reatus adhuc remanserat post culpæ remissionem: non tamen tota, sicut in baptismo*, sed pars eius: quia in baptismo homo regeneratus configuratur passioni Christi, totaliter efficaciam passionis Christi (quæ sufficit ad omnem pœnam delendam*) in se suscipiens, vt nihil de prioris peccati actualis pœna remaneat: quia non debet alicui imputari ad pœnam, nisi quod ipsemet fecit †. In Baptismo autem homo nouam vitam suscipiens, fit per gratiam baptismalem nouus homo: & ideò nullus reatus pœnæ in eo remanet pro præcedenti peccato*. Sed in pœnitentia homo non mutatur in aliã vitam, quia non est regeneratio, sed sanatio quædam: ideò ex vi clauium, quæ operatur in sacramento pœnitẽ-

vt patet ex 3. p. q. 69. ar. 4. ad 2.

3. q. q. 69 ar. 3.

3. q. q. 69 ar. 3.

3 p. q. 69 ar. 1. cor.

3 p. q. 69 ar. 2.

vt patet ex Aug. lib. 2. de pecc. m. et remiss. c. 34. to. 7 Et cõtra Faustum lib 22. c. 67. to 6. & tract. 124. in Euangel. Ioan. t. 9

nitentiæ, non tota pœna remittitur *, sed aliquid de pœna temporali, cuius reatus post absolutionem t pœna æterna remanere potuit. Nec solum de pœna illa, quam hic pœnitens habet in confitendo, vt quidam dicunt; quia sic confessio & sacramentalis absolutio non esset nisi in onus, quod non competit sacramentis nouæ legis: sed etiam de illa pœna quæ in purgatorio debetur, aliquid remittitur, vt minus in purgatorio puniatur absolutus, ante satisfactionem decedens, quàm si ante absolutionem decederet.

Ad primum ergo dicendum, quòd sacerdos remittit totam pœnam temporalem, sed partem. Et ideò adhuc manet obligatus ad pœnam satisfactoriam.

Ad secundum dicendum, quòd passio Christi sufficienter satisfacit pro peccatis totius mundi: & ideo sine præiudicio diuinæ iustitiæ aliquid de pœna debita remitti potest, secundum quod effectus passionis Christi ad ipsum per sacramenta Ecclesiæ pertingit.

Ad tertium dicendum, quòd pro quolibet peccato oportet aliquam pœnam satisfactoriam remanere per quam medicina contra peccatum præstetur. Et ideò quamuis virtute absolutionis dimittatur aliqua quantitas pœnæ debitæ pro aliquo magno peccato, non oportet, quòd tanta quantitas pœnæ dimittatur respectu cuiuslibet peccati: quia secundum hoc, sequeretur quod peccatum remaneret omnino sine pœna: sed virtute clauium de pœnis singulorum peccatorum proportionaliter dimittitur.

Ad quartum dicendum, quòd quidam dicunt, quod in prima absolutione tantum dimittitur vi clauium, quantum dimitti potest: sed tamen valet iterata confessio, tum propter instructionem, tum propter maiorem certitudinem, tum propter interessionem sacerdotis vel confessoris, tum propter verecundiæ meritum. Sed hoc non videtur verum: quia etsi hæc esset ratio confessionem iteraudi, non tamen esset ratio ite-

iterandi absolutionem, præcipue in eo qui non habet aliquam causam dubitationis de præcedenti absolutione: ita enim poterit dubitare post secundam absolutionem, sicut post primam. Sicut videmus, quòd sacramentum extremæ vnctionis non iteratur super eũdem morbum, eo quòd totum quod per sacramentum fieri potuit, semel factum est. Et præterea in secunda confessione non requireretur, quòd haberet claues ille, cui fit confessio, si nihil ibi vis clauium operetur. Et ideò dicunt alij, etiam in secunda absolutione aliquid vi clauium dimitti de pœna: quia in secunda absolutione, gratiæ confertur augmentum; & quanto maior gratia recipitur, minus de impuritate præcedentis peccati manet. Et ideò minor pœna purgãs debetur. Vnde etiam in prima absolutione alicui plus & minus dimittitur de pœna, secundum quod se plus ad gratiam disponit: & potest esse tanta dispositio, quòd etiam ex vi contritionis tota pœna tollatur, vt prædictum est *. Vnde etiam non est inconueniens si per frequentem confessionem etiam tota pœna tollatur, vt peccatum omnino remaneat impunitum, pro quo pœna Christi satisfecit.

infra q. 33. ar. 2.

q. 5. ar. 2

ARTIC. III.

Vtrum sacerdos per potestatem clauium possit ligare?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd sacerdos per potestatem clauium ligare non possit. Virtutes enim sacramentales ordinantur contra peccatum vt medicina. Sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggrauatio morbi, vt videtur. Ergo sacerdos per vim clauium, quæ est vis sacramentalis, non potest ligare.

70 *vide dictam extrauag. quia quorumdam de verb. signif.*

¶ 2 Præterea, Sicut absoluere vel aperire est amouere obstaculum, ita ligare est obstaculum ponere. Sed obstaculum regni peccatum est, quod nobis ex alio imponi non potest; quia non nisi voluntate peccatur, Ergo sacerdos ligare non potest.

¶ 3 Præterea, Claues ex passione Christi efficaciam

Aug. l. 1. retract. c. 13. t. 1.

ciam habent. Sed ligare non est effectus passionis*. Ergo ex clauiũ potestate non potest sacerdos ligare.

SED contra est, quod dicitur Matth. 16. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis.

¶ Præterea, Potestates rationales sunt ad opposita. Sed potestas clauium est potestas rationalis, cum habeat discretionem adiunctam. Ergo habet se ad opposita. Ergo si potest soluere, potest & ligare.

RESPONDEO dicendum, quòd operatio sacerdotis in vsu clauium, est conformis Dei operationi, cuius minister est. Deus autem habet operationem & in culpam & in pœnam: sed in culpam, ad soluendum quidem, directè: ad ligandum autem, indirectè in quantum obdurare dicitur, dum gratiam non largitur. Sed in pœnam habet operationem directè quantum ad vtrumque: quia & pœnæ parcit, & pœnam infligit. Similiter ergo & sacerdos, etsi in absoluendo ex vi clauium, habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimissionem, modo iam prædicto*: non tamen ligando, aliquam operationem habet in culpam, nisi ligare dicatur, in quantum non absoluit, sed ligatos ostẽdit. Sed in pœnam habet potestatem & ligandi & soluendi: soluit enim à pœna quam dimittit: sed ligat quantum ad pœnam, quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. Vno modo considerando ipsam quantitatem pœnæ in communi: & sic non ligat, nisi in quantum non soluit, sed ligatum ostendit. Alio modo considerando pœnam, hanc vel illam determinatè: & sic ligat ad pœnam, imponendo eam.

ar. 1. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud residuum pœnæ ad quod obligat, est medicina purgans peccati impuritatem.

Ad secundum dicendum, quòd obstaculum regni non solum est peccatum, sed etiam pœna, quam qualiter sacerdos imponat, dictum est*.

*in corp. huius ar. Rom. 8.

Ad tertiũ dicendũ, quòd etiã passio Christi obligat nos ad pœnam aliquam, per quam ei conformemur.

Ad

ARTIC. IV.

Vtrum sacerdos possit ligare & soluere, secundum proprium arbitrium?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod sacerdos possit ligare & soluere secundum proprium arbitrium. Hieronym. enim dicit †, Mensuram temporis in agenda pœnitentia, ideò non satis aperte præfigunt canones pro vnoquoque crimine, vt de singulis dicant qualiter vnumquodque sit * emundandum: sed magis arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuunt. Ergo videtur quòd ipse secundum suum arbitrium possit ligare & soluere. 75

† *refertur in decre. de pœnit. d. 1. can. 85 incip. Mensurã autẽ. Et citatur à Magist. 4. sent d. 20 § C. in fi.*

* *Aliàs emendandum.*

¶ 2 Præterea, Dominus † laudauit villicum iniquitatis, quòd prudenter fecisset, quia debitoribus domini sui remisisset largiter. Sed Deus est magis pronus ad miserendum quàm aliquis dominus temporalis. Ergo videtur, quòd laudabilior sit sacerdos, quanto plus de pœna remiserit.

† *Luc. 16.*

¶ 3 Præterea, Omnis Christi actio nostra est instructio. Sed ipse quibusdam peccantibus nullam pœnam imposuit, sed solum emendationem vitæ, vt patet de adultera, Ioan. 8. Ergo videtur, quòd secundum arbitrium suum possit etiam sacerdos, qui est vicarius Christi, dimittere totam pœnam, vel partem.

SED contra, Greg. dicit *, Falsam pœnitentiam dicimus, quæ non secundum auctoritatem sanctorum Patrum, pro qualitate criminis imponitur. Ergo videtur, quòd omnino non sit in arbitrio sacerdotis.

* *refertur in decre. de pœnit. d. 5. cap. Falsus. Et lib. 4. sent d. 16 parag. B.*

¶ Præterea, Ad actum clauium requiritur discretio. Sed si esset omnino in voluntate sacerdotis dimittere & imponere de pœna quantum vellet, non esset ibi necessaria discretio; quia numquam ibi indiscretio posset accidere. Ergo non est omnino in arbitrio sacerdotis.

RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos operatur in vsu clauium sicut instrumentum & minister Dei. Nullum autem instrumentum habet efficacem actum nisi secundum quod mouetur à principali agente: &

ideò

*In c. vltimo p. 3. a medio illius.

ideò dicit Dionysius* in fine Eccleſia. hierarch. quòd ſacerdotibus vtendum eſt virtutibus hierarchicis, quomodo diuinitas eos mouerit. In cuius ſignum, Matth. 16. ante poteſtatem clauium Petro traditam fit mentio de reuelatione diuinitatis ei facta. & Ioan. 20. præmittitur poteſtati remiſſionis Apoſtolis datæ Spiritus ſancti donum, quo filij Dei aguntur. Vnde ſi quis præter illum motum diuinum vti ſua poteſtate præſumpſerit, non conſequeretur effectum, vt Dionyſius dicit †; & præter hoc à diuino ordine aberraret: & ſic culpam incurreret. Et quia pœnæ ſatisfactoriæ infligendæ, medicinæ ſunt: ſicut medicinæ in arte determinatæ, non omnibus competunt, ſed variandæ ſunt ſecundum arbitrium medici non propriam voluntatem ſequentis, ſed ſcientiam medicinæ: ita pœnæ ſatisfactoriæ in canone determinatæ, non competunt omnibus, ſed variandæ ſunt ſecundum arbitrium ſacerdotis diuino inſtinctu regulatum. Sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem ſufficiat, ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur: ita ſacerdos diuino inſtinctu moderatus non ſemper totam pœnam, quæ vni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ deſperet, & à pœnitentia totaliter recedat.

† Eodem loco nunc dicto.

Ad primum ergo dicendum, quòd arbitrium illud debet eſſe diuino inſtinctu regulatum.

Ad ſecundum dicendum, quòd etiam de hoc laudatur villicus, quòd prudenter fecit: & ideò in remiſſione pœnæ debitæ diſcretio adhibenda eſt.

Ad tertium dicendum, quòd Chriſtus habuit poteſtatem excellentiæ in ſacramentis: vnde ipſe ex auctoritate pœnam totam, vel partem poterat dimittere ſicut volebat. Non eſt ergo ſimile de his qui operantur tantum vt miniſtri.

QVÆ-

QVÆST. XIX.

De ministris clauium, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de ministris clauium, & vsu earum. *Cõc. Trident. indicatis locis.*

¶ Circa quod quęruntur sex.

¶ Primo, vtrum sacerdos legalis claues habuerit?

¶ Secundo, vtrum Christus claues habuerit?

¶ Tertio, vtrum soli sacerdotes claues habeant?

¶ Quarto, vtrum sancti homines non sacerdotes, claues vel vsum earum habeant?

¶ Quinto, vtrum mali sacerdotes vsum clauium habeant efficacem?

¶ Sexto, vtrum schismatici, hæretici, excommunicati, suspensi, & degradati vsum clauium habeant?

ARTIC. I.

Vtrum sacerdos legalis claues habuerit?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd sacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim est sequela ordinis. Sed ipsi habuerunt ordinem, ex quo sacerdotes dicebantur. Ergo etiam claues habuerunt sacerdotes legis. 72 *Tho. 4. d. 19. q. 1. ar. 1. q. 1. & seq.*

¶ 2 Præterea, Sicut Magister dicit †, claues sunt duæ, scilicet scientia discernendi, & potentia iudicandi. Sed ad vtrumque sacerdotes legales habebant auctoritatem. Ergo habebant claues. *li. 4. sent. d. 18. §. C*

¶ 3 Præterea, Sacerdotes legales habebant aliquam potestatem super reliquum populum; non temporalem, quia sic potestas regia non fuisset distincta a sacerdotali. Ergo spiritualem. Et hæc est clauis. Ergo habebant clauem.

SED contra, Claues ordinantur ad aperiendum regnum cœlorum: quod aperiri non potuit ante Christi passionem. Ergo sacerdos legalis claues non habuit.

¶ Præterea, Sacramenta veteris legis gratiam non conferebant. Sed aditus regni cœlestis aperiri non potuit nisi per gratiam. Ergo per illa sacramenta non poterat aperiri; & sic etiam sacerdos, qui minister

ster eorum erat, clauès regni cœlestis non habebat.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd in veteri lege erant claues regni apud sacerdotes: quia eis erat commissum imponere pœnam pro delictis, vt dicitur Leuit. 5. quod ad claues pertinere videtur: sed fuerunt tunc incompletæ, nunc autem per Christũ in sacerdotibus nouæ legis perfectæ sunt. Sed hoc videtur esse contra intentionem Apostoli in Epistola ad Heb. cap. 9. Ibi enim sacerdotium Christi præfertur sacerdotio legali, per hoc quod Christus assistit Pontifex futurorum bonorum, introducẽs per proprium sanguinem in tabernaculum non manufactum, in quod introducebat sacerdotium veteris legis per sanguinem hircorum & taurorum. Vnde patet quòd sacerdotij illius potestas non se extendebat ad cœlestia, sed ad figuras cœlestium: & ideo secundum alios dicendum, quòd non habebant claues, sed in eis figura clauium præcessit.

Ad primum ergo dicendum, quòd clauis regni cœlestis consequitur ad sacerdotium, per quod homo ad cœlestia introducitur. Non autem tale erat sacerdotium Leuiticum: & ideò claues cœli non habuerunt, sed claues terreni tabernaculi.

Ad secundum dicendum, quòd sacerdotes veteris legis habebant auctoritatem discernendi & iudicandi, sed non vt admitteretur homo iudicatus ab eis ad cœlestia, sed in figuras cœlestium.

Ad tertium dicendum, quòd non habebant spiritualem potestatem: quia per sacramenta legalia non à culpis, sed ab irregularitatibus homines purgabantur, vt ad manufactum tabernaculum aditus purgatis pateret.

ARTIC. II.

73 *Vtrum Christus clauem habuerit?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non habuerit clauem. Clauis enim characterem ordinis consequitur. Sed Christus non habuit characterem. Ergo non habuit clauem.

¶ 2 Præterea, Christus habuit in sacramentis potestatem excellentiæ, vt effectum sacramenti sine sacramentalibus posset conferre. Sed clauis est quoddam sacramentale. Ergo non indigebat claui, & sic frustra eam habuisset.

SED contra est, quod dicitur Apoc. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid, &c.

RESPONDEO dicendum, quòd virtus aliquid agẽdi est in instrumento, & in agente, non eodem modo: sed in agente est perfectius. Potestas autem clauium, quam nos habemus, & aliorum sacramentorum, virtus est instrumentalis: sed in Christo est vt in agente ad salutem nostram; per auctoritatem quidem, in quantum est Deus; sed per meritum, in quantum est homo. Clauis autem de ratione sua exprimit potestatẽ aperiendi & claudendi, siue aliquis aperiat quasi principale agens, siue quasi minister. Et ideò in Christo oportet ponere clauem, sed altiori modo, quàm sit in eius ministris: & ideò dicitur quòd habeat clauem excellentiæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd character de sua ratione dicit aliquid ab aliquo deriuatum: & ideò potestas clauium, quæ in nobis à Christo deriuata est, sequitur characterem quo Christo conformantur: sed in Christo non consequitur characterem, sed principalem formam.

Ad secundum dicendum, quòd clauis illa quam Christus habuit, non erat sacramentalis, sed sacramentalis clauis principium.

ARTIC. III.

Vtrum soli sacerdotes claues habeant?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd non soli sacerdotes claues habeant. Dicit enim Isid.† quòd ostiarij inter bonos & malos habent iudicium, dignos recipiunt, indignos reiiciunt. Sed hæc est definitio clauium, vt ex dictis * patet. Ergo non solum sacerdotes, sed etiam ostiarij claues habent.

¶ 2 Præterea, Claues sacerdotibus dantur, dum

74

† *in lib. 2 de offic. eccl. c. 14. et l. 7. ety. c. 12. in fi. & citatur à Magist. in 4. d. 24. parag. C. Simile quid habetur in decretis, d. 25. ca. Perlectis, et expresse d. 21. c. 2. incipit, Cleros. in fi.*

* *q. 17. ar. 2.*

per vnctionem potestatem diuinitus accipiunt. Sed Reges etiam potestatem in populum fidelem diuinitus habent, & per vnctionem sanctificantur. Ergo non soli sacerdotes habent claues.

¶ 3 Præterea, Sacerdotium est ordo vni singulari personæ conueniens. Sed clauem aliquando videntur habere tota vna congregatio: quia quædam capitula excommunicationem inferre possunt; quod ad potestatem clauium pertinet. Ergo non soli sacerdotes clauem habent.

¶ 4 Præterea, Mulier non est sacerdotalis ordinis susceptiua: quia ei in Ecclesijs docere non competit secundum Apostolum 1. Cor. 14. Sed aliquæ mulieres videntur habere claues, sicut abbatissæ quæ habent spiritualem potestatem in subditas. Ergo non soli sacerdotes habent claues.

lib. 1. de pœnit. c. 2 circa pr. to. 1.

SED contra est, quod Ambr. †dicit, Hoc ius, scilicet ligandi & soluendi, solis sacerdotibus est concessum.

¶ Præterea, Per potestatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & Deum. Sed hoc tantum sacerdotibus competit, qui constituuntur in his quæ sunt ad Deum, vt offerant dona & sacrificia pro peccatis: vt dicitur Hebr. 5. Ergo soli sacerdotes claues habent.

RESPONDEO dicendum, quòd clauis est duplex. Vna, quæ se extendit ad ipsum cœlum, immediate per remouendo impedimenta introitus in cœlum per remissionem peccati; & hæc vocatur clauis ordinis: & hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinantur populo in his quæ directè sunt ad Deum. Alia clauis est quæ non directè se extendit ad ipsum cœlum, sed mediante militante Ecclesia, per quam aliquis ad cœlum vadit, dum per eam aliquis excluditur vel admittitur ad consortium Ecclesiæ militantis per excommunicationem & absolutionem; & hæc vocatur clauis iurisdictionis in foro causarum: & ideò hanc etiam non sacerdotes habere possunt; sicut archi-

diacon

diaconi & electi, & alij qui excommunicare possunt. Sed non propriè dicitur clauis cœli, sed quædam dispositio ad ipsam.

Ad primum ergo dicendum, quòd ostiarij habent clauem custodiendi ea quæ in templo materiali continentur, & habent iudicium à tali templo excludendi, & admittendi; non quidem sua auctoritate iudicantes qui sint digni vel indigni, sed iudicium sacerdotum exequentes: vt sic quodammodo executores potestatis sacerdoralis videantur.

Ad secundum dicendum, quòd Reges non habent aliquam potestatem in spiritualibus, & ideò clauem regni cœlestis non accipiunt; sed solum in temporalibus, quæ etiam non nisi à Deo esse potest, vt patet Roman. 13. Nec per vnctionem in aliquo sacro ordine consecrantur, sed excellentia potestatis ipsorum à Christo descendere significatur, & vt ipsi sub Christo in populo Christiano regnent. *Greg. c. 4. in 10. c. 1 Regum.*

Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in Politicis †, quandoque iudex habet totam potestatem, sicut est in regno. Quandoque autem multi in diuersis officijs constituti, etiam ex æquo, vt dicitur in 8. Ethic. *Ita etiam spiritualis iurisdictio potest haberi ab vno solo, sicut ab episcopo; & à pluribus simul, sicut à Capitulo: & sic habent clauem iurisdictionis, non tamen clauem ordinis omnes simul. *lib. 2. c. 4. à med.* **cap. 10. & 11.*

Ad quartum dicendum, quòd mulier secundum Apost. est in statu subiectionis, & ideò non potest habere aliquam spiritualem iurisdictionem: quia etiã secundum Philos. in 8. Ethic. † corruptio est vrbanitatis, quando ad mulierem dominium peruenit. Vnde mulier non habet neque clauem ordinis, neque clauem iurisdictionis. Sed committitur mulieri aliquis vsus clauium, sicut habere correctionem in subditas mulieres, propter periculum, quod imminere posset, si viri mulieribus cohabitarent. *1. Cor. 11 & 14. ex c. 10. à medio. vt patet ex decre. lib. 5. tit. 38. c. 10.*

ARTIC. IV.

Vtrum etiam sancti homines, non sacerdotes, clauem vel vsum earum habeant?

75 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd etiam sancti homines non sacerdotes, vsum clauium habeant. Absolutio enim & ligatio, quæ fit per claues, efficaciam habet ex merito passionis Christi. Sed illi maximè passioni Christi conformantur, qui per patientiam, & alias virtutes Christum passum imitantur. Ergo videtur, quòd etiam si non habeant sacerdotalem ordinem, possint ligare & soluere.

¶ 2 Præterea, Heb. 7. dicitur, Sine vlla contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur. Sed in spiritualibus, secundum August.* hoc est maius esse, quod est melius esse. Ergo meliores, qui scilicet plus de charitate habent, possunt alios benedicere absoluendo; & sic idem quod prius.

lib. 6. de Trinit c. 8. circa med. to. 3

SED contra, Cuius est potentia, eius est actio, secundum Philosoph.* Sed clauis quæ est potestas spiritualis, est tantum sacerdotum. Ergo & vsus earum non nisi sacerdotibus conuenire potest.

** lib. de somno & vigilia, c. 1. ante med.*

RESPONDEO dicendum, quòd agens per se, & agens instrumentale in hoc differunt: quòd agens instrumentale non inducit in effectum similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis. Principale autem agens inducit similitudinem suam. Et ideò ex hoc aliquid constituitur principale agens, quòd habet aliquam formam, quàm in alterum transfundere potest. Non autem ex hoc constituitur agens instrumentale: sed ex hoc, quòd est applicatum à principali agente ad effectum aliquem inducendum. Cum ergo in actu clauium principale agens sit Christus, qui Deus, per auctoritatẽ; & vt homo, per meritũ: ex quo plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ, consequitur quòd possit in actum clauium. Sed homo alius non potest in actum clauium ut per se agens: quia nec ipse alteri gratiam, qua remittuntur peccata, dare potest; nec sufficienter mereri de ideò

ideò non est, nisi sicut agens instrumentale. Vnde & ille qui effectum clauium consequitur, non assimilatur vtenti clauibus, sed Christo. Et propter hoc quantumcumque aliquis habeat de gratia, non potest pertingere ad effectum clauium, nisi applicetur ad hoc quasi minister, per ordinis susceptionem.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut inter instrumentum & effectum non exigitur similitudo secundum conuenientiam in forma, sed secundum proportionem instrumenti ad effectum: ita etiam nec inter instrumentum & principale agens. Et talis similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum: & talis similitudo eis vsum clauium non confert.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis purus homo non possit alteri ex condigno mereri gratiam, tamen vnius meritum potest cooperari ad salutem alterius: & ideò duplex est benedictio. Vna quæ est ab ipso homine puro, sicut merente per proprium actum: & talis potest fieri à quolibet sancto, in quo Christus habitat per gratiam: & hæc requirit maioritatem bonitatis, ad minus in quantum huiusmodi. Alia est benedictio, qua homo benedicit, vt benedictionem quæ est ex merito Christi, instrumentaliter alicui applicans: & quantum ad hanc, requiritur maioritas ordinis, & non virtutis.

ARTIC. V. 76

Vtrum mali sacerdotes vsum clauium habeant?

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd mali sacerdotes vsum clauiũ non habeant. Io. enim 20. vbi vsus clauium Apostolis traditur, Spiritus sancti donum præmittitur. Sed mali non habent Spiritum sanctum. Ergo non habent vsum clauium.

¶ 2 Præterea, Nullus sapiens Rex dispensationem sui thesauri, suo inimico committit. Sed vsus clauium consistit in dispensatione thesauri cœlestis Regis, qui est ipsa sapientia. Ergo mali qui per peccatum sunt eius hostes, non habent vsum clauium.

¶ 3 Præterea, Aug. † dicit, quòd sacramentum gratiæ,

lib. 5. de bapt. cõt. Donatist. c. 21. circa fi. to. 7 Et refertur de cõsecr. d. 4. c. Quomodo exaudit. & Mag. sẽt. d. 19 §. B

tiæ, dat etiam Deus per malos ; ipsam verò gratiam, non nisi per seipsum, vel per sanctos suos : & ideò remissionem peccatorum per seipsum facit, vel per ipsius columbæ membra. Sed remissio peccatorum est vsus clauium. Ergo peccatores qui non sunt columbæ membra, vsum clauium non habent.

¶ 4 Præterea, Intercessio mali sacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum : quia secundum Greg.* Cùm is qui displicet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Sed vsus clauium fit per quamdam intercessionem, vt patet in forma absolutionis. Ergo praui sacerdotes non habent efficacem clauium vsum.

* *in Pastorali, 1. p. c. 11 parũ à pri.*

Similia loca vide in 4 sent. d. 19. §. B

SED contra, Nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis. Si ergo nullus posset vti clauibus in absoluendo, nisi existens in statu salutis, nullus scire se esse absolutum; quod est valde inconueniens.

¶ Præterea, Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem Domini. Sed sacerdos est solum minister. Ergo non potest sua malitia donum à Deo transmissum per eum nobis auferre.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut participatio formæ, quæ est inducenda in effectum, non facit instrumentum: ita nec subtractio talis formæ, tollit vsum instrumenti. Et ideò cum homo sit tantum instrumentaliter agens in vsu clauium, quantumcunque

Magist. 4 sent. d. 19 §. C.

fit gratia per peccatum priuatus, per quam gratum fit remissio peccatorum, nullo tamen modo priuatur vsu clauium.

Ad primum ergo dicendum, quòd donum Spiritus sancti exigitur ad vsum clauium, non vt sine quo fieri non possit : sed quia sine eo incongruè fit ex parte vtentis, quamuis subiciens se clauibus, effectum clauium consequatur.

Ad secundum dicendum, quòd Rex terrenus in thesauro suo defraudari & decipi potest, & ideò dispensationem eius hosti non committit. Sed Rex cœlestis defraudari non potest, quia totum ad ipsius hono-

rem

norem ecdit, etiam quod aliqui clauibus malè vtuntur; quia nouit ex malis elicere bona, & per malos etiam multa bona facere: & ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd Augustꝰ. * loquitur de remissione peccatorum, secundum quod sancti homines cooperantur ad ipsam non ex vi clauium, sed ex merito congrui: & ideò dicit, quòd etiam per malos sacramenta ministrat; & inter alia sacramenta, etiam absolutio, quæ est vsus clauium, computari debet. Sed per membra columbæ, id est per sanctos homines, facit remissionem peccatorum, in quantum eorum intercessionibus peccata remittit. Vel potest dici quòd membra columbæ nominat omnes ab Ecclesia non præcisos: qui enim ab eis sacramenta recipiunt, gratiam consequuntur; non autem qui recipiunt ab illis qui sunt ab Ecclesia præcisi, quia ex hoc ipso peccant; excepto baptismo, quem in casu necessitatis licet etiam ab excommunicato recipere *.

Ad quartum dicendum, quòd intercessio, quam sacerdos malus ex propria persona facit, non habet efficaciam: sed illa quam facit vt minister Ecclesiæ, habet efficaciã ex merito Christi: vtroque tamen modo debet intercessio sacerdotis populo subiecto prodesse.

loco citato in argum. 3.

vt dicit Aug. ser. 11. de verbis domini circa finem, to. 10. et lib. 1. de bapt. cont. Donatist. c. 2 to. 7. et de fide ad Petrũ; c. 36. 39. & 3. to. 3.

ARTIC. VI.

Vtrum schismatici, hæretici, excommunicati, suspensi, & degradati, vsum clauium habeant?

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd schismatici, hæretici, excommunicati, suspensi, & degradati, vsum clauium habeant. Sicut enim potestas clauium dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi. Sed non possunt amittere vsum potestatis conficiendi: quia si conficiunt, confectum est, quamuis peccent conficientes †. Ergo etiam non possunt amittere vsum clauium.

¶ 2 Præterea, Omnis potestas spiritualis actiua in eo qui habet vsum liberi arbitrij, exit in actum, quando vult. Sed potestas clauium adhuc manet in prædictis; quia cum non detur nisi in ordine, oportet

77

†*vt dictũ est in 3. p. q. 82. a. 7*

teret reordinari eos quando ad Ecclesiam redeunt. Ergo cum sit potentia actiua, possunt in actum eius exire, cum voluerint.

¶ 3 Præterea, Spiritualis gratia magis impeditur per culpam, quàm per pœnam. Sed excommunicatio & suspensio, & degradatio, sunt pœnæ quædam. Cum ergo propter culpam non amittat aliquis vsum clauium, videtur quòd nec propter ista.

†*trac 121 in Ioan. procul à fine to 9.* SED contra, Augustinus dicit†, quòd Ecclesiæ charitas peccata dimittit. Charitas autem est quæ facit Ecclesiæ vnionem. Cùm ergo prælati sint ab Ecclesiæ vnione diuisi, videtur, quòd vsum clauium non habeant in remittendis peccatis.

¶ Præterea, Nullus absoluitur à peccato secundum hoc quòd peccat. Sed aliquis à prædictis * absolutionem peccatorum petens, peccat, contra præceptum Ecclesiæ faciens. Ergo per eos à peccato absolui non potest: & sic idem quod prius.

** in arg. 1.*

RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis * manet clauium potestas quantum ad essentiã sed vsus impeditur ex defectu materiæ. Cum enim vsus clauium in vtente, prælationem requirat respectu eius in quem vtitur: (vt supra dictum * est) propria materia, in quam exercetur vsus clauium, est ipse mo subditus. Et quia per ordinationem Ecclesiæ vnus subditur alteri: ideò etiam per Ecclesiæ prælatos potest subtrahi alicui ille, qui erat ei subiectus. Vnde si Ecclesia hæreticos & schismaticos & alios huiusmodi priuet, subtrahendo subditos, vel simpliciter, vel quantum ad aliquid: quantũ ad hoc quòd priuati simpliciter non possunt vsum clauium habere.

** arg. 1. huius ar.*

** q. 17. ar. 2. ad 2. & art. seq. in corp.*

Ad primum ergo dicendum, quòd materia sacramenti Eucharistiæ, in quam suam potestatem exercet sacerdos, non est homo, sed panis triticeus, & in Baptismo homo simpliciter. Vnde sicut si subtraheretur hæretico panis triticeus, conficere non posset: ita nec si subtrahatur prælato prælatio, absoluere pote-

poterit. Potest tamen baptizare & conficere, quamuis ad sui damnationem.

Ad secundum dicendum, quòd propositio habet veritatem, quando non deest materia, sicut est in proposito.

Ad tertium dicendum, quòd ex ipsa culpa non subtrahitur materia, sicut per aliquam pœnam. vnde pœna non impedit per contrarietatem ad effectum inducendum, sed ratione prædicta *.

*in corp. art.

QVÆST. XX.

De his, in quos vsus clauium exerceri potest, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, in quos vsus clauium exerceri potest.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primo, vtrum sacerdos possit in quemlibet hominem vti claue, quam habet?

¶ Secundo, vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere?

¶ Tertio, vtrum aliquis possit vti clauibus in suum Superiorem?

ARTIC. I.

Vtrum sacerdos possit vti claue, quam habet, in quemlibet hominem?

78 Tho. in 4 d. 19. q. 1 ar. 3. q. 1. & seq.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd sacerdos possit vti claue quam habet, in quemlibet hominem. Potestas enim clauium in sacerdote descendit ex illa diuina auctoritate qua dixit, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed illud indeterminatè dictum est. Ergo habens clauem, indeterminatè potest ea vti in quoslibet.

¶ 2 Præterea, Clauis corporalis quæ aperit vnam seram, aperit omnes alias eiusdem modi. Sed omne peccatum cuiuscumque hominis est eiusdem rationis obstaculum, respectu introitus cœli. Ergo si potest vtrum hominem sacerdos per clauem, quam habet absoluere; poterit & quoslibet alios.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, Sacerdotium noui Teſtamenti, eſt perfectius, quam veteris. Sed ſacerdos veteris Teſta-
Deut.17. menti poterat vti ſua poteſtate, quàm habebat, diſcernendi inter lepram & leprã, indifferenter in omnes. Ergo multo fortius ſacerdos Euangelicus poteſt vti ſua poteſtate in omnes.

**in Decr. 16. q. 1. c.16. incipit, Adij cimus.* SED contra eſt, quod dicitur 16. quæſt. 1. Nulli ſacerdotũ liceat parochianum alterius abſoluere aut ligare. Ergo non quilibet poteſt quemlibet abſoluere.

¶ Præterea, Iudicium ſpirituale debet eſſe ordinatius quàm temporale. Sed in iudicio tẽporali non poteſt quilibet iudex quemlibet iudicare. Ergo cum vſus clauium ſit iudicium quoddam, non poteſt ſacerdos quilibet ſua claui in quemlibet vti.

RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ circa ſingularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt. Vnde ſicut præter generalia medicinæ præcepta oportet adhiberi medicos, quibus præcepta vniuerſalia medicinæ ſingulis infirmis *, ſecundum quod debent, aptentur: ita in quolibet principatu præter illum qui vniuerſalia præcepta legis tradit oportet eſſe aliquos, qui ea ſingulis, ſecundum quod debent, adaptent. Et propter hoc etiam in cœleſti hierarchia ſub poteſtatibus, quę indiſtinctè præſunt, ponuntur principatus, qui ſingulis prouincijs diſtribuuntur: & ſub his angeli, qui ſingulis hominibus ad cuſtodiam deputantur: vt patet ex his quæ dicta ſunt in 2. lib.† Vnde & ita debet eſſe in prælatione Eccleſiæ militantis: vt apud aliquem eſſet prælatio indiſtinctè in omnes, & ſub hoc eſſent alij, qui ſuper diuerſos diuerſam poteſtatem & diſtinctam acciperent. Et quia vſus clauium requirit aliquam prælationis poteſtatem, per quam ille in quem vſus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus: ideo ille qui habet indiſtinctam poteſtatem ſuper omnes, poteſt vti clauibus in omnes. Illi autem qui ſub eo diſtinctas poteſtates acceperunt, non in quoſlibet vti poſſunt clauibus, ſed in eos tantum qui eis in ſorte

alias, infirmitatibus.

Tho. in 2. ſent. d. 10 q. 1. ar. 1. & ar. 2. ad 1. & ar. 3.

vent-

venerunt, nisi in necessitatis articulo, vbi nemini sacramenta sunt deneganda.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad absolutionē à peccato requiritur duplex potestas *, scilicet potestas ordinis, & potestas iurisdictionis. Prima quidem potestas est æqualiter in omnibus sacerdotibus, non autem secunda: & ideò vbi Dominus Ioan. 20. dedit omnibus Apostolis cōmuniter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate quæ consequitur ordinem: vnde & sacerdotibus, quando ordinantur, illa verba dicuntur. Sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata, Matth. 16. vt intelligatur quòd ipse præ alijs habet potestatem iurisdictionis. Potestas autem ordinis, quantum est de se, se extendit ad omnes absoluendos: & ideò indeterminatè Dominus dicit, Quorum remiseritis peccata: intelligens tamen, quòd vsus illius potestatis esse deberet, præsuppositā potestate Petro collata, secundum ipsius ordinationem.

sup. q. 19. ar. 3. ad 4.

Ad secundum dicendum, quòd clauis materialis non potest aperire, nisi seram propriam; nec aliqua virtus actiua potest agere, nisi in propriam materiam. Materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per iurisdictionem: & ideò non potest aliquis claue vti in eum, in quem iurisdictio non datur.

* *alias tā tum vnū dominiū temporale.*

Ad tertium dicendum, quòd populus Israel vnus populus erat, & * vnum tantummodo templum habebat: vnde non oportebat sacerdotum iurisdictiones distingui, sicut nunc in Ecclesia, in qua congregantur diuersi populi & nationes.

79 * *in lib. de vera, & falsa pœn. c. 20 to 4.*

ARTIC. II.

Vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd sacerdos non possit semper suum subditum absoluere. Sicut enim Augustinus * in littera † dicit, Nullus officio sacerdotis vti debet nisi immunis ab illis sit,

† *Et habet Mag. 4. Sent. d. 19. §. D. in fine.*

*alias indicat.

sit, quæ in alijs* vindicat. Sed quandoque contingit, quòd sacerdos est particeps criminis quod subditus suus commisit; sicut cum mulierem subditam cognouit. Ergo videtur, quòd non semper possit in suos subditos potestate clauium vti.

¶ 2 Præterea, Per potestatem clauium homo a omnibus defectibus curatur. Sed quandoque aliqu peccato annexus est irregularitatis defectus, vel excommunicationis sententia, à qua simplex sacerdos absoluere non potest. Ergo videtur, quòd non possit vti clauium potestate, in illos qui talibus irretiti sunt.

*alias iurisdictio.

¶ 3 Præterea, Sacerdotij nostri iudicium* & p testas per iudicium veteris sacerdotij figuratur. I minoribus iudicibus secundũ legem non omnia cu petebat discutere, sed ad superiores recurrebant dicitur Exod. 24. Si quid natum fuerit quæstionis ter vos, &c. Ergo videtur quòd nec sacerdos de quibus peccatis possit subditum suum absoluere, debeat ad superiorem remittere.

SED contra, Cuicumque committitur principa committitur & accessorium. Sed sacerdotibus cu mittitur quòd subditis suis Eucharistiam dispensen ad quã ordinatur absolutio à peccatis quibuscumq Ergo sacerdos ab omnibus peccatis potest subdit suum absoluere, quantum est de clauium potestat

¶ 3 Præterea, Gratia omne peccatum tollit, qu cumcumque sit parua. Sed sacerdos sacramenta dispensat, quibus gratia datur. Ergo quantum e potestate clauium, de omnibus peccatis absolu potest.

q. 17. ar. 2. & q. præc. art. 3. ad 4. et q. præsenti, ar. 1. ad 1.

RESPONDEO dicendum, quòd potestas ord quantum est de se, extendit se ad omnia peccata mittenda. Sed quia ad vsum huiusmodi potestatis dictum est*) requiritur iurisdictio, quæ à maio in inferiores descendit: ideò potest superior aliqu sibi reseruare, in quibus iudicium inferiori non co mittat; alias de quolibet potest simplex sacerdos

bens iurisdictionem absoluere. Sunt autem quinque casus, in quibus oportet quòd simplex sacerdos pœnitentem ad superiorem remittat. Primus est, quando solemnis pœnitentia est imponenda: quia eius minister proprius est Episcopus. Secundus est de excommunicatis, quando inferior sacerdos non potest absoluere, vtpote quando est à superiori excommunicatus. Tertius, quando inuenit irregularitatem contractam, pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus, de incendiarijs. Quintus, quando est consuetudo in aliquo Episcopatu, quòd enormia crimina ad terrorem reseruentur Episcopo: quia consuetudo dat vel aufert in talibus potestatem.

Ad primum ergo dicendum, quòd in tali casu, nec sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccauit, de illo peccato. Sed debet ad alium remittere: nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eumdi, vel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret: tum propter periculum; tum quia est minor verecundia: si tamen absolueret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit*, quòd non debet esse in eodem crimine, intelligendum est, secundum congruitatem, non secundum necessitatem sacramenti. *loco citato in argum. 1.*

Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia ab omnibus defectibus culpæ liberat, non autem ab omnibus defectibus pœnæ: quia adhuc post peractam pœnitentiam de homicidio, aliquis remanet irregularis. Vnde sacerdos potest de crimine absoluere; & pro pœna amouenda debet ad superiorem remittere: nisi in excommunicatione, quia absolutio ab ipsa, debet præcedere absolutionem à peccato: quia quamdiu aliquis est excommunicatus, non potest recipere aliquod Ecclesiæ sacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit quantum ad hæc, in quibus sibi superiores potestatem iurisdictionis reseruant.

AR-

ARTIC. III.

80 *Vtrum aliquis possit vti clauibus in suum superiorē?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd aliquis non possit vti clauibus in suum superiorem. Actus enim quilibet sacramentalis requirit propriam materiam. Sed propria materia vsus clauium, est persona subiecta, vt dictum est *. Ergo in eo qui non est subditus, non potest clauibus sacerdos vti.

q 17. ar. 2. ad 2. et q præc. a. 6. cor & q. præsenti, art. 1. corp.

¶ 2 Præterea, Ecclesia militans imitatur triumphantem. Sed in cœlesti Ecclesia inferior Angelus numquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem. Ergo nec aliquis inferior sacerdos potest vti actione hierarchica, quæ est per absolutionem in superiorem.

¶ 3 Præterea, Iudicium pœnitentiæ debet esse ordinatius quàm iudicium exterioris fori. Sed in exteriori foro, inferior non potest excommunicare, aut absoluere superiorem. Ergo videtur, quòd nec in foro pœnitentiali.

SED contra, Superior prælatus etiam circumdatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare. Sed remedium contra peccatum est potestas clauium. Ergo cùm ipse non possit in seipsum claue vti, quia non potest esse simul iudex & reus: videtur quòd possit inferior in ipsum clauis potestate vti.

¶ Præterea, Absolutio quæ fit per vitturem clauium, ordinatur ad perceptionem Eucharistiæ. Sed inferior potest superiori Eucharistiam dispensare, si petat. Ergo & clauium potestate in ipsum vti, si ei subiecerit.

RESPONDEO dicendum, quòd potestas clauium quantum est de se, extendit se ad omnes, vt dictum est *. Sed quod in aliquem sacerdos non possit potestate clauium vti, contingit ex hoc, quòd eius potestas est ad aliquos specialiter limitata. vnde ille qui limitauit, potest extendere in quem voluerit, et propter hoc etiam potestatem sibi dare potest in seipsum, quamuis ipse in seipsum vti clauium potestate non

art. præc. cor.

te non possit: quia potestas clauium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium: sibijpsi enim, aliquis subiectus esse non potest.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis Episcopus, quem simplex sacerdos absoluit, sit superior eo simpliciter: est tamen inferior eo, in quantum ei se vt peccatorem subijcit.

Ad secundum dicendum, quòd in Angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus suis superiores subdantur, sicut accidit in hominibus: & ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd iudicium exterius est secundum homines: sed iudicium confessionis est quo ad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quòd peccat, non autem apud hominum prælationes. Et ideò in exteriori iudicio, sicut nullus in seipsum, sententiam dare potest excommunicationis, ita nec alteri committere, nec se excommunicare: sed in foro conscientiæ potest alteri committere suam absolutionem, qua ipse vti non posset. Vel dicendum, quòd absolutio in foro confessionis est principaliter potestatis clauium, & ex consequenti respicit iurisdictionem: sed excommunicatio respicit totaliter iurisdictionem. Quantum autem ad potestatem ordinis, omnes sunt æquales, non autem quantum ad iurisdictionem: & ideò non est simile.

QVÆST. XXI.

De excommunicatione, in quatuor articulos diuisa.

COnsequenter videndum est de excommunicatione. De qua primo considerandum est, de definitione excommunicationis, & congruitate, & causa. Secundo, de eo qui potest excommunicare & excommunicari. Tertio, de participatione cum excommunicatis. Quarto, de absolutione ab excommunicatione.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum conuenienter excommunicatio definiatur?

¶ Secundo, vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare?

¶ Tertio, vtrum aliquis pro aliquo temporali damno sit excommunicandus?

¶ Quarto, vtrum excommunicatio iniustè lata, aliquem effectum habeat?

ARTIC. I.

Vtrum competens sit hæc definitio excommunicationis?

86

Th. 4. d. 18. q. 2. ar. 1. q. 1 & seq.

* 1. *definitio.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd incompetens sit hæc definitio excommunicationis a quibusdam posita *: Excommunicatio est separatio a communione Ecclesiæ, quoad fructum & suffragia generalia. Suffragia enim Ecclesiæ valent eis pro quibus fiunt. Sed Ecclesia orat pro eis qui extra Ecclesiam sunt, sicut pro hæreticis & paganis. Ergo etiam pro excommunicatis, qui extra Ecclesiam sunt: & his suffragia Ecclesiæ valent.

¶ 2 Præterea, Nullus amittit suffragia Ecclesiæ, nisi per culpam. Sed excommunicatio non est culpa sed pœna. Ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragijs Ecclesiæ communibus.

¶ 3 Præterea, Fructus Ecclesiæ non videtur esse aliud quàm suffragia: non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. Ergo inconuenienter vtrumque ponitur.

¶ 4 Præterea, Excommunicatio minor, quædam excommunicatio est. Sed per eam homo non privatur suffragia Ecclesiæ. Ergo definitio non est conueniens.

RESPONDEO dicendum, quòd ille qui per Baptismum in Ecclesia ponitur, ad duo adscribitur, scilicet ad cœtum fidelium, & ad participationem sacramentorum: & hoc secundum præsupponit primum, quia in sacramentis participandis, etiam fideles communicant. Et ideò aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationem, dupliciter. Vno modo ita, quòd separetur tantum à participatione sacramentorum

mentorum: & hæc est excommunicatio minor. Alio modo ita, quòd excludatur ab vtroque: & sic erit excommunicatio maior, quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet quòd excludatur à communione fidelium, & non à participatione sacramentorum, ratione iam dicta *: quia scilicet fideles in sacramentis communicant. Sed communicatio fidelium est duplex. Quædam in spiritualibus, sicut sunt mutuæ orationes, & conuentus ad sacra percipienda. Quædam in corporalibus actibus legitimis. Quæ quidem communicationes his versibus continentur:

Si pro delictis anathema quis efficiatur,
Os orare, vale, communio, mensa negatur.

Os, scilicet ne osculum detur. Orare, nec cum excommunicatis oremus. Vale, ne salutentur †. Communio, ne scilicet in sacramentis cum ipsis aliquis communicet. Mensa negatur, ne aliquis cum eis in mensa comedat. Præmissa * ergo definitio importat separationem à sacramentis, in hoc quod dicit, Quoad fructum; & a communione fidelium quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit, Et suffragia Ecclesiæ communia. Alia autem definitio inuenitur, quæ datur secundum separationem ab vtrisque actibus: quæ talis est, Excommunicatio est a qualibet licita communione fidelium separatio.

Ad primum ergo dicendum, quòd pro infidelibus oratur: sed ipsi orationis fructum non percipiunt, nisi ad fidem conuertantur. Similiter & pro excommunicatis orari potest, quamuis non inter orationes, quæ pro membris Ecclesiæ fiunt: & tamen fructum non percipiunt, quamdiu in excommunicatione manent: sed oratur, vt detur eis spiritus pœnitentiæ, vt ab excommunicatione soluantur.

Ad secundum dicendum, quòd suffragia alicuius valent alicui, secundum quod ei continuantur. Potest autem actio vnius alteri continuari dupliciter. Vno modo, ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, vt sint vnũ in Deo, sicut dicitur in Psal. 118. Particeps

* *in ipsomet cor.*

† *in decret. 11. q. 3 c. 16, 17, 18 19, 24 99 107. & c. 3. & 10.*

* *in arg. 1. 2. Definitio.*

ego sum omnium, &c. & hanc continuationem excommunicatio non intercipit: quia iuste quis excommunicari non potest nisi pro culpa mortali, per quam quis à charitate iam diuisus est, etiam si non excommunicetur. Iniusta autem excommunicatio charitatem alicui auferre non potest, cum sit de maximis bonis, quæ non possunt alicui inuito auferri. Alio modo per intentionem suffragia facientis, quæ in aliquē fertur pro quo fiunt: & hanc continuationem excommunicatio intercipit, quia Ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab vniuersitate fidelium, pro quibus suffragia facit *. Vnde suffragia Ecclesiæ eis non prosunt, quæ pro tota Ecclesia fiunt; nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis inter membra Ecclesiæ fieri potest: quamuis aliqua persona priuata possit ad eorum conuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

vt dixit Magist. 4 sent. d. 18 §. C. in fi.

Ad tertium dicendum, quòd fructus spiritualis Ecclesiæ non solum est ex suffragijs, sed etiam ex perceptione sacramentorum & ex fructu fidelium.

Ad quartum dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat. Et ideò non oportet quòd ei totaliter excommunicationis definitio conueniat, sed solum quoad aliquid.

ARTIC. II.

Vtrum Ecclesiæ debeat aliquem excommunicare?

82 AD secundū sic proceditur. Videtur, quòd Ecclesia nullū debeat excōmunicare. Quia excōmunicatio maledictio quædā est. Sed Rom. 12. prohibetur maledicere. Ergo Ecclesia excōmunicare non debet.

¶ 2 Præterea, Ecclesia militans debet imitari triumphantem. Sed vt in Epistola Iudæ legitur, cum Michael Archangelus cum Diabolo altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ: sed dixit, Imperet tibi Dominus. Ergo nec Ecclesia militans debet alicui iudicium maledictionis vel excommunicationis inferre.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, Nullus est in manu hostis tradendus nisi omnino desperatus. Sed per excommunicationem traditur aliquis in manum Satanæ, vt patet 1. Cor. 5. Cùm ergo de nemine sit desperandum in vita ista, Ecclesia nullum debet excommunicare.

SED contra est, quod Apostolus 1. Cor. 5. mandat quemdam excommunicari.

¶ Præterea, Matt. 18. dicitur de illo qui Ecclesiam audire contemnit, Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Sed Ethnici sunt extra Ecclesiam. Ergo & illi qui Ecclesiam audire contemnunt, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

RESPONDEO dicendum, quòd iudicium Ecclesiæ, conforme debet esse iudicio Dei: Deus autem peccatores multipliciter punit. Vno modo, flagellis castigando, vt ad bonum eos trahat. Alio modo, hominem sibi relinquendo, vt auxilijs subtractis, quibus à malo præpediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, à quo superbus discesserat. Et quantum ad vtrumque, Ecclesia in excommunicationis sententia, diuinum iudicium imitatur. In quantum enim aliquem à communione fidelium separat vt erubescat, imitatur diuinum iudicium, quo per flagella castigat: in quantum autem à suffragijs & alijs spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium, quo hominem sibi relinquit, vt per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum redeat.

Ad primum ergo dicendum, quòd maledictio potest esse dupliciter. Vno modo ita, quòd in malo quod irrogat, vel dicit per intentionem, figat: & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita, quod malum quod quis maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur: & sic maledictio quandoque est licita & salutifera: sicut etiam medicus aliquod nocumentum infert infirmo, vt sectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

Ad secundum dicendum, quòd diabolus incorrigibilis est: & ideò non est susceptibilis alicuius

* *alias*, *pœnam.*

boni per excommunicationis sententiam *.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ipso quòd aliquis suffragijs ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragijs ecclesiæ consequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis qui eam habent, vel ad merendum, eis qui non habent: & quantum ad hoc Magister Sententiarum † dicit, quòd gratia Dei per excommunicationem subtrahitur. Valent etiam ad custodiam virtutis: & quantum ad hoc dicit *, quòd protectio subtrahitur; non quòd omnino a Dei prouidentia excludatur excommunicatus, sed ab illa protectione, qua filios ecclesiæ specialiori modo custodit. Valent etiam ad defensionem ab hoste: & quantum ad hoc dicit ‡, quòd diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & spiritualiter & corporaliter. Vnde in primitiua ecclesia, quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare: sicut Spiritus sancti donum visibili signo manifestabatur; ita & excommunicatio corporali vexatione à diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille qui non est desperatus, hosti detur: qui non datur quasi damnandus, sed quasi corrigendus *, cum in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum cum voluerit eripere.

† *lib. 4. sent d. 18 §. G. circa fin.*

* *Magist. loco iam citato.*

‡ *Magist. post verba iã citata.*

* *vt patet ex August. ser. 12. in nouis serm. 83*

ARTIC. III.

Vtrum aliquis pro aliquo temporali damno debeat excommunicari?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd nullus pro aliquo temporali damno debeat excommunicari. Quia pœna non debet excedere culpam. Sed pœna excommunicationis est priuatio alicuius boni spiritualis, quod omnibus bonis temporalibus præeminet. Ergo pro temporalibus nullus est excommunicandus.

1. *Thes. 5*

¶ 2 Præterea, Nulli malum pro malo reddere debemus, secundum Apostoli præceptum. Sed hoc esset malum pro malo reddere, si pro tali damno quis excommunicaretur. Ergo nullo modo hoc debet fieri.

SED

SED contra est, quod Petrus Ananiam & Sapphiram pro defraudatione pretij agri, sententia mortis damnauit*. Ergo & Ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare. *Act. 5. Et vide Aug. in nouis sermonibus, s. 2 & li. 3. cont. Var. c. 1. & 2 to. 7*

RESPONDEO dicendum, quòd per excommunicationem iudex ecclesiasticus excommunicatos excludit quodammodo à regno: vnde cum non debeat à regno excludere nisi indignos (vt ex definitione † clauis patuit) nec aliquis reddatur indignus, nisi per peccatum mortale charitatem amiserit, quæ est via ducens ad regnum: ideò nullus excommunicari debet nisi pro peccato mortali. Et quia in damnificando aliquem corporaliter, vel in rebus temporalibus, aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideò pro damno temporali illato, Ecclesia aliquem excommunicare potest. Sed quia excommunicatio est grauissima pœnarum; pœnæ autem medicinæ sunt secundum Philosophum in 2. Ethic.* sapientis autem medici est à leuioribus incipere medicinis, & minus periculosis: ideò excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, nisi contumax fuerit, vel non veniendo ad iudicium, vel ante terminationem iudicij sine licentia recedendo, vel determinationi non parendo †. Tunc enim postquam monitus fuerit, si obedire contempserit, contumax reputatur, & excommunicari debet à iudice, iam non habente quid contra ipsum faciat amplius. *9. 17. a. 2 lib. 2. c. 2. ante medium. vt habetur 2. q. 6. ca 19. Quisquis & in Cō. Mileuit. ca. 24. in fine.*

Ad primum ergo dicendum, quòd culpæ quantitas non mensuratur ex nocumento, quod quis facit, sed ex voluntate, qua quis facit contra charitatem agens: & ideò quamuis pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

Ad secundum dicendum, quòd cum aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia pœnæ medicinæ sunt, vt dictum est*. *in corp. art.*

ARTIC. IV.

Vtrum excommunicatio iniustè lata aliquem effectum habeat?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd excommunicatio iniustè lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationem protectio & gratia Dei subtrahitur *: quæ non iniustè subtrahi potest. Ergo excommunicatio iniustè lata non habet effectum.

¶ 2 Præterea, Hieronymus † dicit, quod est de supercilio Pharisæorum, æstimatq. esse ligatum, vel solutum, qui ligatur vel soluitur iniustè. Sed eorum supercilium erat superbum & erroneum. Ergo excommunicatio iniusta nullum habet effectum.

SED contra, Secundum Greg. * Sententia Pastoris siue iusta, siue iniusta, timenda est. Non autem esset timenda, nisi aliquid noceret, etiam iniusta. Ergo &c.

RESPONDEO dicendum, quòd excommunicatio potest dici iniusta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, sicut cum ex odio vel ex ira aliquis excommunicat: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum suum, quamuis ille qui excommunicat peccet †: quia iste iuste patitur, quamuis ille iniuste faciat. Alio modo ex parte ipsius excommunicationis, vel quia causa excommunicationis est indebita, vel quia fertur sententia, iuris ordine prætermisso: & tunc si sit talis error ex parte sententiæ, qui sententiam nullam esse faciat, nullus habet effectum, quia non est excommunicatio. Si autem talis error non annullet sententiam, habet effectum suum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel absolutionem petere debet ab excommunicante, vel ad superiorem iudicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipso mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque, quòd sit debita causa ex parte excommunicantis, quæ non est debita ex parte excommunicati: sicut cum aliquis pro falso crimine in iudicio probato excommuni-

84 *vt dicitur 4 sent. d. 18. §. 6 in fi. & q. præsen. ar. 2. ad 3.* †*super illud Mat. 16. Tibi dabo. t. 9 Hom. 26. in Euan. à medio illius.* *habetur 11. q. 3. c. 1. & 27 Cap. sacr. extra de sent. exc. Greg l 2. epi ep. 4 post med. & 23. q. 4. c. 23 inter querelas.*

municatur; & tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis homo gratiam Dei iniustè amittere non possit, potest tamen amittere illa iniustè, quæ ex parte nostra sunt, quæ ad gratiam Dei disponunt: sicut patet, si subtrahitur alicui doctrinæ verbum quod ei debetur. Et hoc modo excommunicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, vt ex prædictis patet †.

Ad secundum dicendum, quòd Hieronymus * loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pœnas, quæ possunt etiam iniustè infligi à rectoribus Ecclesiarum.

† *ar. 2. co. & ad 3. & ar præsen. arg. 1*

* *loc. cit. in arg 2.*

QVÆST. XXII.

De his, qui possunt excommunicare & excommunicari, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quæ possunt excommunicare & excommunicari.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare?

¶ Secundo, vtrum non sacerdos excommunicare possit?

¶ Tertio, vtrum excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare?

¶ Quarto, vtrum aliquis seipsum, vel æqualem, vel superiorem possit excommunicare?

¶ Quinto, vtrum aliqua vniuersitas excommunicari possit?

¶ Sexto, vtrum semel excommunicatus excommunicari possit vlterius?

ARTIC. I.

Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd quilibet sacerdos possit excommunicare. Excommunicatio enim est actus clauium. Sed quilibet sacerdos habet claues. Ergo quilibet sacerdos potest excommunicare.

85 *Tho. in 4. d. 18. q. 2 ar. 2. q. 1. & seq.*

¶ Præ-

¶ 2 Prætcrea, Maius est absoluere & ligare in foro pœnitentiæ, quàm in foro iudicij. Sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro pœnitentiali absoluere & ligare. Ergo etiam potest sibi subditos quilibet sacerdos excommunicare.

SED contra, Ea in quibus imminet periculum, sunt maioribus reseruanda. Sed pœna excommunicationis est valde periculosa, nisi cum moderamine fiat. Ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

Conc. Trident. sess. 25. de refor. c. 3 in cip. quãuis.

RESPONDEO dicendum, quòd in foro conscientiæ causa agitur inter hominem & Deum. In foro autem exterioris iudicij causa agitur hominis ad hominem: & ideò absolutio vel ligatio quæ vnum hominem obligat quo ad Deum tantum, pertinet ad forum pœnitentiæ: sed illa quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij pertinet. Et quia homo per excommunicationem à communione fidelium separatur, ideò excommunicatio ad forum exterius pertinet: & idcò illi soli possunt excommunicare, qui habent iurisdictionem in foro iudiciali. Et propter hoc soli Episcopi propria auctoritate, & maiores Prælati, secundum communiorem opinionem possunt excommunicare. Sed presbyteri parochiales non nisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus, sicut in furto & rapina & huiusmodi: in quibus est eis a iure concessum quod excommunicare possint. Alii autem dixerunt quod etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare. Sed prædicta opinio * est rationabilior.

** hoc eodem co.*

Ad primum ergo dicendum, quòd excommunicatio non est actus clauis directè, sed magis respectu exterioris iudicij. Sed sententia excommunicationis quamuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni, secundum quod Ecclesia militans est via ad triumphantem: ideò etiam talis iurisdictio per quam homo excommunicare potest, clauis potest dici. Et secundum

hoc

hoc à quibusdam distinguitur, quòd est clauis ordinis, quam omnes sacerdotes habent; & clauis iurisdictionis in foro iudiciali, quam habent soli iudices exterioris fori. Vtramque tamen Deus Petro contulit, Matth. 16. & ab ipso in alios descendit, qui vtramque habent.

Ad secundum dicendum, quòd sacerdotes parochiales habent quidem iurisdictionem in subditos suos quantum ad forum conscientiæ, sed non quantum ad forum iudiciale, quia non possunt conueniri coram eis in causis contentiosis: & ideò excommunicare non possunt, sed absoluere possunt in foro pœnitentiali. Et quamuis forum pœnitentiale sit dignius, tamen in foro iudiciali maior solemnitas requiritur: quia in eo oportet, quòd non solum Deo, sed etiam homini satisfiat.

ARTIC. II.

Vtrum non sacerdotes excommunicare possint? 86

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd non sacerdotes excommunicare non possint. Quia excommunicatio est actus clauium, vt in 4. Sententiarum dicitur †. Sed non sacerdotes non habent claues*. Ergo excommunicare non possunt.

† *lib. 4. d. 19. § G & H*

* *vt dictũ est supra q. 19. ar. 3. & 4.*

¶ 2 Præterea, Plus requiritur ad excommunicationem, quàm ad absolutionem in foro pœnitentiæ. Sed non sacerdos in foro pœnitentiæ absoluere non potest. Ergo nec excommunicationem inferre.

SED contra est, quod Archidiaconi, Legati, & Electi excommunicant: qui quandoque non sunt sacerdotes. Ergo non solum sacerdotes excommunicare possunt*.

* *vt etiã dictũ est q. 16 ar. 3. cor.*

RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta in quibus gratia confertur, dispensare, ad solos sacerdotes pertinet: & ideò ipsi soli possunt absoluere, & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directe respicit gratiam: sed ex consequenti, in quantum homo suffragijs Ecclesiæ priuatur, quæ ad gratiam disponunt, vel in gratia conseruant*. & ideò etiam

* *4. Sent. d. 18. § G in fin.*

etiam non sacerdotes, dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso, possunt excommunicare.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iurisdictionis.

Ad secundum dicendum, quòd ista duo se habent sicut excedentia & excessa. Et ideò alicui competit vnum, cui non competit aliud.

ARTIC. III.

Vtrum excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare?

87 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare. Ille enim qui est excommunicatus vel suspensus, neque ordinem, neque iurisdictionem amittit: quia neque reordinatur cum absoluitur, neque cura iterum ei committitur. Sed excommunicatio non requirit nisi ordinem vel iurisdictionem. Ergo etiam excommunicatus vel suspensus excommunicare potest.

¶ 2 Præterea, Maius est conficere corpus Christi, quàm excommunicare. Sed excommunicati conficere possunt † Ergo & excommunicare possunt.

† *Tho. 4 d. 13. q. 1 ar. 1. q. 3. & 3 p. q. 82. ar. 7. 24. q. 1. c. 4.*

SED contra, Ligatus corporaliter, non potest alium ligare. Sed vinculum spirituale est fortius, quàm corporale. Ergo excommunicatus non potest alium excommunicare: cum excommunicatio sit vinculum spirituale.

RESPONDEO dicendum, quòd vsus iurisdictionis est in comparatione ad alium hominem: & ideò cum omnis excommunicatus à communione fidelium separetur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur; & quia excommunicatio est iurisdictionis, ideò excommunicatus excommunicare non potest: & eadem ratio est de suspenso à iurisdictione. Si enim sit suspensus ab ordine tantum, tunc non potest ea quæ sunt ordinis; sed potest ea quæ sunt iurisdictionis: & è contra, si sit suspensus à iurisdictione,

ctione,& non ab ordine : si autem ab vtroque, tunc neutrum potest.

Ad primum ergo dicẽdum,quòd quãuis non amittat iurisdictionẽ,amittit tamẽ iurisdictionis vsum.

*hanc obiect. cũ solut. habes 24. q. 1. c. 36.

Ad secundum dicendum,quòd conficere consequitur potestatem characteris,qui indelebilis est:& ideò homo, ex quo characterem ordinis habet, semper potest conficere, licet non semper ei liceat. Secus autem de excommunicatione, quæ iurisdictionem sequitur,quæ auferri potest & ligari.

ARTIC. IV.

Vtrum aliquis possit seipsum,vel æqualem, vel superiorem excommunicare?

88 Tho. vbi supra ar. 3. q. 1. & seq.

AD quartum sic proceditur. Videtur,quòd aliquis possit seipsum, vel æqualem,vel superiorem excommunicare. Quia angelus Dei maior erat Paulo, Matthæi vndecimo, Qui minor est in regno cœlorũ, maior est illo, quo nemo inter natos mulierum maior. Sed Paulus excommunicauit angelum de cœlo, vt patet Galat. 1. Ergo homo potest superiorem excommunicare.

¶ 2 Præterea,Sacerdos aliquando excommunicat in generali pro furto,vel pro aliquo huiusmodi. Sed potest contingere,quòd ipsemet fecit, vel superior, aut æqualis. Ergo aliquis potest se, vel æqualem,vel superiorem excommunicare.

¶ 3 Præterea, Aliquis potest superiorem absolucre in foro pœnitentiali, vel æqualem : sicut cum Episcopi suis subditis confitentur, & cum vnus sacerdos alteri venialia confitetur. Ergo videtur, quòd etiam excommunicare aliquis superiorem vel æqualem possit.

SED contra, Excõicatio est actus iurisdictionis. Sed aliquis non habet in se iurisdictionem, quia in eadem causa non potest quis esse iudex & reus : nec inferum superiorem aut æqualem.Ergo non potest aliquis superiorem, vel æqualem,aut se excõmunicare.

RESPONDEO dicendũ,quòd cum per iurisdictionem

nem aliquis constituatur in gradu superioritatis respectu eius, in quem habet iurisdictionem, quia iudex est eius: ideò nullus habet in seipsum, vel superiorem, vel æqualem, iurisdictionem; & per consequens nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem aut æqualem.

Ad primum ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur sub hypothesi, id est, si poneretur angelus peccare: sic enim non esset Apostolo superior, sed inferior. Nec est inconueniens quòd in conditionalibus, quarum antecedentia impossibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

Ad secundum dicendum, quòd in tali casu nullus excommunicatur: quia par in parem non habet imperium.

Ad tertium dicendum, quòd absolutio & ligatio in foro confessionis est quo ad Deum tantum, nullus quem aliquis alio superior, redditur inferior per peccatum: sed excommunicatio est in iudicio exteriori in quo aliquis non amittit superioritatem ex hoc ipso quod peccat. vnde non est similis ratio de vtroque foro. Et tamen etiam in foro confessionis aliquis non potest seipsum absoluere, nec superiorem, aut æqualem de mortali, nisi ex commissione sibi facta. De venialibus autem potest: quia venialia ex quibuslibet sacramentis gratiam conferentibus, remittuntur. Vnde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

ARTIC. V.

Vtrum in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit?

89 c. Romana §. in Vniuersitatē. de sentēt. excom. li. 6.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit. Contingit enim quòd aliqua vniuersitas sibi in malitia colligatur. Sed pro nullo in qua aliquis communax extiterit, debet excommunicatio ferri. Ergo potest in aliquam vniuersitatem ferri excommunicatio.

¶ 2 Præterea, illud quod est grauissimum in

com-

communicatione, est separatio à sacramentis Ecclesiæ. Sed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis. Ergo & excommunicari vniuersitas aliqua potest.

SED contra est gloss. Augustini* Matth. 13. quæ dicit, quòd princeps, & multitudo non est excommunicanda.

RESPONDEO dicendum, quòd excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali. Peccatum autem in actu consistit. Actus autem non est communitatis, sed singularium personarum, vt frequenter: & ideò singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa cõmunitas*. Et si etiam quandoque actus sit alicuius totius multitudinis, vt quando multi nauem trahunt, quam nullus per se trahere posset: tamen non est probabile quòd aliqua communitas ita tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes. Et quia non est Dei, qui iudicat omnem terram, vt condemnet iustum cum impio: vt dicitur Genes. 18. ideò Ecclesia, quæ Dei iudicium imitari debet, satis prouidè statuit, vt communitas non excommunicetur, ne cum lolijs & zizanijs, simul tradicetur & triticum.

Ad primum ergo patet solutio ex dictis*.

Ad secundum dicendum, quòd suspensio non tanta pœna est, quanta excommunicatio: quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragijs, sicut excommunicati*. Vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis: & ideò non est simile de excommunicatione & suspensione.

* *glos. or. sup. illud Matt. 13. Ne forte colligẽtes zizania, et ex August. epi. 75. ad auxilium. et habetur 24. q. 3. c. 1. Si habes. 24. q. 3. c. Quod autem.*

* *in corp. art.*

* *vt patet ex ar. 2. huius q. corp. et loco ibid. citato.*

ARTIC. VI.

Vtrum ille qui semel est excommunicatus, vlterius excommunicari possit?

90

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd ille qui semel est excommunicatus, vlterius excommunicari non possit. Nam 1. Cor. 5. dicit Apostolus, Quid enim mihi de his qui foris sunt, iudicare? Sed excommunicati iam sunt extra Ecclesiam. Ergo super

per eos Ecclesia iudicium non habet, vt possit eos iterum excommunicare.

¶ 2 Præterea, * Excommunicatio est separatio quædam à diuinis, & à communione fidelium. Sed postquam aliquis est priuatus aliquo, non potest iterum illo priuari. Ergo vnus excommunicatus non potest iterum excommunicari.

* *vt dictum est q. præced. art. 1.*

SED contra, Excommunicatio, quædam pœna est, & medicinale remedium *. Sed pœnæ omnes, & medicinæ iterantur, cùm causa exigit. Ergo & excommunicatio iterari potest.

* *vt dictum est q. præced. ar. 3. cor.*

RESPONDEO dicendum, quòd ille qui excommunicatus est vna excommunicatione, potest iterum excommunicari, vel per eiusdem excommunicationis iterationem, ad maiorem sui confusionem, vt sic à peccato resiliat: vel propter alias causas. Et tunc tot sunt principales excommunicationes, quot causæ propter quibus aliquis excommunicatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur de paganis, & alijs infidelibus, qui non habent characterem, per quem annumerati sint populo Dei. Sed quia character baptismalis, quo quis populo Dei annumeratur, est indelebilis; * ideò semper remanet baptizatus aliquo modo de Ecclesia: & sic Ecclesia semper de ipso iudicare potest.

† *vt dictum est in 3. p. q. 63. ar. 5.*

Ad secundum dicendum, quòd priuatio quamuis non recipiat magis & minus secundum se, recipit tamen magis & minus secundum causam suam. Et secundum hoc excommunicatio potest iterari; & magis est elongatus a suffragijs Ecclesiæ qui pluries est excommunicatus, quàm qui semel tantum.

cap. nulli c. cum de sideres. c. significauit, c. nuper, c. inter alias. de sent. excom.

QVÆST. XXIII.

De participatione cum excommunicatis, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de participatione cum excommunicatis.

¶ Circa quòd quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum liceat excommunicato participare in

re in puris corporalibus?

¶ Secundo, vtrum participans excommunicato sit excommunicatus?

¶ Tertio, vtrum participare excommunicato in casibus non concessis, semper sit peccatum mortale?

ARTIC. I.

Vtrum liceat excommunicato communicare in pure corporalibus?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd liceat excommunicato communicare in purè corporalibus. Excommunicatio enim est actus clauium. Sed potestas clauium se extendit ad spiritualia tantum. Ergo per excommunicationem non prohibetur quin vnus alij in corporalibus communicare possit.

Tho. vbi sup ar 4. q. 1. & seq.

¶ 2 Præterea, Quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat. Sed ex præcepto charitatis tenemur inimicis subuenire, quod sine aliqua communicatione fieri non potest. Ergo licet alicui excommunicato in corporalibus communicare.

Bern. in li. de præcepto, & dispēsat. non remotè à prin. & sup. q. 11. ar. 1.

SED contra est, quod dicitur 1. Corint. 5. Cum eiusmodi nec cibum sumere.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est excommunicatio. Vna est minor, quæ separat tantum à participatione sacramentorum, sed non à communione fidelium: & ideò tali excommunicato licet communicare, sed non licet ei sacramenta conferre. Alia est maior excommunicatio, & hæc separat hominem & a sacramentis Ecclesiæ & à communione fidelium. Et ideò excōmunicato tali excommunicatione communicare non licet. Sed quia Ecclesia excommunicationem ad medelam, & non ad interitum inducit: ideò excipiuntur ab hac generalitate quædam in quibus communicare licet, scilicet in his quæ pertinent ad salutem: quia de talibus homo licitè potest cum excommunicato loqui; potest etiam & alia verba interserere, vt facilius salutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur etiam quædam personæ, ad

quas specialiter pertinet prouisio excommunicati, sc
licet vxor, filius, seruus, rusticus, & seruiens. Sed hoc
intelligendum est de filijs non emancipatis: alias te-
nerentur vitare patrem. De alijs autem intelligitur
quòd licet excommunicato communicare, si ante ex-
communicationem se ei subdiderint, non autem i
post. Quidam autem intelligunt è conuerso, scilicet
quod superiores possunt licitè communicare inferio-
ribus; alij vero contrarium dicunt. Sed ad minus
his communicare eis debent, in quibus sunt eis obli-
gati: quia sicut inferiores obligantur ad obsequium
superiorum, ita superiores ad prouidentiam inferio-
rum. Sunt etiam quidam casus excepti, sicut cum
do ignoratur excommunicatio; & quando aliqui sc
peregrini & viatores in terra excommunicatorum,
qui licitè possunt ab eis emere, vel etiam accipere
eleemosynam. Et similiter si aliquis videat excom-
municatum in necessitate: quia tunc ex præcepto cha-
ritatis tenetur ei prouidere: & ista hoc versu con-
nentur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vt vtile referatur ad verba salutis, lex ad matri-
nium, humile ad subiectionem: cætera patent.

Ad primum ergo dicendum, quòd corporalia s
spiritualia ordinantur: & ideò potestas quæ se e
tendit ad spiritualia, etiam ad corporalia se exte
dere potest: sicut ars quæ est de fine, imperat de his
quæ sunt ad finem.

Ad secundum dicendum, quòd in illo casu in q
aliquis ex præcepto charitatis communicare tenetur
non prohibetur, vt ex dictis patet*.

* *in corp. art.*

ARTIC. II.

Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus?

92 *C. quod in dubijs de sent. excom.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd par-
cipans excommunicato non sit excommunica-
tus. Plus enim separatus est ab Ecclesia Gentilis qu
excommunicatus. Sed ille qui participat Gentili au

Iudæ

Iudæo, non est excommunicatus. Ergo nec ille qui participat excommunicato Christiano.

¶ 2 Præterea, Si ille qui participat alicui excommunicato sit excommunicatus, eadem ratione qui participat participanti, erit excommunicatus: & sic in infinitum procedetur, quod videtur absurdum. Ergo non est excommunicatus, qui excommunicato participat.

SED contra est, quod excommunicatus est positus extra communionem. Ergo qui ei communicat, à communione Ecclesiæ recedit: & sic videtur, quòd sit excommunicatus.

RESPONDEO dicendum, quòd excommunicatio potest in aliquem ferri dupliciter. Aut ita quòd ipse sit excommunicatus cum omnibus ei participantibus: & tunc non est dubium quòd quicumque participat ei, est excommunicatus maiori excommunicatione. Aut est excommunicatus simpliciter: & tunc aut participat aliquis ei in crimine, præbendo ei consilium, auxilium, aut fauorem; & sic iterum est excommunicatus maiori excommunicatione. Aut participat in alijs, sicut in verbo, vel in osculo, vel in mensa: & sic est excommunicatus minori excõmunicatione. *q. 22. a. 1. cor. & locis ibid. citatis.*

Ad primum ergo dicendum, quod Ecclesia non ita intendit corrigere infideles, sicut fideles, quorum cura sibi incumbit: & ideò non ita arcet à communione infidelium, sicut à communione fidelium illorum, quos excommunicat, super quos habet aliquam potestatem.

Ad secundum dicendum, quòd excommunicato minori excommunicatione licet communicare: & sic excommunicatio non transit in tertiam personam.

ARTIC. III.

Vtrum participare cum excommunicato in casibus non concessis, semper sit peccatum mortale? 93

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd participare cum excommunicato in casibus non concessis, semper sit peccatum mortale. Quia De-

in lib. 1. decr. titul. 40. de his, quæ vi metusve causſa fiunt, c. 5. sacri.

cretalis * quædam respondet, quòd propter metum mortis non debet aliquis excommunicato communicare: quia aliquis debet prius subire mortem, quam mortaliter peccet. Sed hæc ratio nulla esset, si participare cum excommunicato semper esset peccatum mortale. Ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Facere contra præceptum Ecclesiæ, est peccatum mortale. Sed Ecclesia præcipit, quòd excommunicato nullus communicet. Ergo participare cum excommunicato, est peccatum mortale.

¶ 3 Præterea, Nullus arcetur à perceptione Eucharistiæ pro peccato veniali. Sed ille qui participat excommunicato in casibus non concessis, arcetur a perceptione Eucharistiæ, quia incurrit minorem excommunicationem. Ergo participans excommunicato in casibus non concessis, peccat mortaliter.

*11 q. 3. c. 40 Nemo † vt habetur 11. q. 3. c. 3. 4. 16. 17. 18 19. 20. 26 28. & c. 107. Deut. 25. * citata in corp. ar. prec. † vt habetur 11. q. 3. c. 100. & 101. et 102. et li. 5. decret. tit. 39. c. 31. in argum. 1.*

¶ 4 Præterea, Nullus debet excommunicari maiori excommunicatione, nisi pro peccato mortali †. Sed aliquis secundum iura † potest excommunicari maiori excommunicatione, propter hoc quòd excommunicato participat. Ergo participare excommunicato, est peccatum mortale.

SED contra, A peccato mortali nullus potest absoluere, nisi super eũ habeat iurisdictionem. Sed quilibet sacerdos potest absoluere à participatione cum excommunicatis. Ergo non est peccatum mortale.

¶ Præterea, Pro mensura peccati debet esse pœnæ modus *. Sed pro participatione excommunicationis secundum communem consuetudinem, non imponitur pœna debita mortali peccato; sed magis debita veniali. Ergo non est peccatum mortale.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quandocumque aliquis participat excommunicato, vel verbo, vel quocumque dictorum * modorum, secundum quos ei communicare non licet, peccat mortaliter, nisi in casibus à iure † exceptis. Sed quia hoc videtur valde graue, quòd homo pro vno verbo leui quo excommunicatum alloquitur, mortaliter

taliter peccet, & multis excommunicantes laqueum damnationis injicerent; quod in eos retorqueretur: ideò alijs probabilius videtur, quòd non semper peccet mortaliter, sed solum quando in crimine illi participat, vel in diuinis, vel in contemptu Ecclesiæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd Decretalis * illa loquitur de participatione in diuinis. Vel dicendum, quòd similis ratio est de peccato mortali & de veniali, quantum ad hoc, quòd sicut peccatum mortale non potest bene fieri, ita nec veniale: & ideò sicut homo debet prius sustinere mortem, quàm peccet mortaliter; ita etiam quàm peccet venialiter, illo modo debiti, quo debet veniale vitare.

* *locis citatis in arg. 4 & lib. 5. dec. tit. 39. c. 30.*

Ad secundum dicendum, quòd præceptum Ecclesiæ directe respicit spiritualia, & ex consequenti, legitimos actus: & ideò qui communicat ei in diuinis, facit contra præceptum, & mortaliter peccat. Qui autem participat ei in alijs, facit præter præceptum, & peccat venialiter.

Ad tertium dicendum, quòd aliquis etiam sine aliena culpa quandoque ab Eucharistia arcetur: sicut patet in suspensis, vel interdictis; quia tales pœnæ quandoque alicui pro culpa alterius, quæ in eis puniuntur, inferuntur.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis participare excommunicato, sit peccatum veniale; tamen participare ei pertinaciter, est peccatum mortale: & propter hoc potest aliquis excommunicari secundum iura *.

QVÆST. XXIV.

De absolutione ab excommunicatione, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de absolutione ab excommunicatione.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primo, vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere?

¶ Secundo, vtrum aliquis possit inuitus ab excommunicatione absolui?

¶ Tertio vtrum aliquis possit absolui ab vna excommunicatione, & non ab alia?

ARTIC. I.

Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere?

94 *Tho in 4 d.18.q 2. ar.5.q.2. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere. Maius enim est vinculum peccati, quàm excommunicationis. Sed quilibet sacerdos potest subditum suum à peccato absoluere. Ergo multo fortius ab excommunicatione.

¶ 2 Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed excommunicationis causa est peccatum mortale. Ergo cum possit quilibet sacerdos à peccato illo mortali absoluere, poterit ab excommunicatione similiter.

SED contra, Eiusdem potestatis est excommunicare, & excommunicatum absoluere. Sed sacerdotes inferiores non possunt suos subditos excommunicare. Ergo nec absoluere.

vide lib. 5. Decr. B. Greg. tit. 39.

RESPONDEO dicendum, quòd à minori excommunicatione quilibet potest absoluere, qui potest à peccato participationis absoluere. Si autem sit maior, aut est lata à iudice, & sic ille qui tulit vel eius superior potest absoluere: vel est lata à iure, & tunc Episcopus, vel etiam sacerdos, potest absoluere, exceptis sex casibus, quos sibi iuris conditor, scilicet Papa reseruauit †. Primus est quando aliquis iniicit manus in clericum, vel in religiosum. * Secundus est de illo, qui frangit Ecclesiam, & est denuntiatus. † Tertius est, de illo qui incendit Ecclesiam, & denuntiatus est. Quartus est, de illo, qui in diuinis scienter communicat excommunicatis nominaliter à Papa. Quintus, de illo, qui falsificat litteras Apostolicas Sedis. Sextus, de illo, qui excommunicatis in crimine communicat. Non enim debet absolui nisi ab eo, qui

† *ibid. c. 29.*
* *ibid. c. 5*
† *ibid. c. 39. 23. q. 8. c. 31 et 32. et Decret. loco citato, c. 22.*

qui excõmunicauit, etiam si non sit eius subditus: nisi propter difficultatem accedendi ad ipsum, absolueretur ab Episcopo, vel à sacerdote proprio, præstita iuratoria cautione, quòd parebit mandato illius iudicis, qui sententiam tulit. A primo autem casu octo excipiuntur. Primus est, in articulo mortis, in quo à qualibet excommunicatione potest quis à quolibet sacerdote absolui. Secundus, si sit ostiarius alicuius potentis, & non ex odio, vel proposito percussit. Tertius, si percutiens sit mulier. Quartus, si sit seruus, & dominus læderetur de eius absentia, qui non est in culpa. Quintus, si regularis regularem percutiat, & non sit enormis excessus. Sextus, si sit pauper. Septimus, si sit impubes, vel senex, vel valetudinarius. Octauus, si habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alij septem casus, in quibus percutiens clericum, excommunicationem non incurrit. Primo, si causa disciplinæ, vt magister vel prælatus, percusserit. Secundo, si iocosa lenitate. Tertio, si inuenerit eum turpiter agentem cum vxore, vel matre, vel sorore, vel filia. Quarto, si statim vim vi repellat. Quinto, si ignoret eum esse clericum. Sexto, si inueniat eum in apostasia, post trinam admonitionem. Septimo, si transferat se clericus ad actum penitus contrarium, vt si fiat miles, vel ad bigamiam transeat.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis vinculum peccati sit maius simpliciter, quàm excommunicationis, tamen quoad aliquid, vinculum excommunicationis est maius; in quantum non solum obligat quoad Deum, sed etiam in facie Ecclesiæ. Et ideò in absoluendo ab excommunicatione requiritur iurisdictio in exteriori foro, non autem in absolutione à peccato: nec exigitur cautio iuramenti, sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione. Per iuramentum enim, controuersiæ quæ sunt inter homines, terminantur, secundum † Apostolum,

Ad secundum dicendum, quòd cum excõmunicatus

non sit participes sacramentorum Ecclesiæ, sacerdos non potest absoluere excommunicatum à culpa, nisi sit prius absolutus ab excommunicatione.

ARTIC. II.

95 *Vtrum aliquis possit absolui inuitus?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd nullus possit absolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur alicui inuito. Sed absolutio ab excommunicatione est beneficium spirituale. Ergo non potest præstari inuito.

¶ 2 Præterea, Excommunicationis causa est contumacia. Sed quando aliquis non vult absolui, excommunicationem contemnens, tunc est maxime contumax. Ergo non potest absolui.

SED contra, Excommunicatio contra voluntatem alicui potest inferri. Sed quæ contra voluntatem eueniunt, etiam contra voluntatem amoueri possunt: sicut patet de bonis fortunæ. Ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo inuito.

RESPONDEO dicendum, quòd malum culpæ & pœnæ in hoc differunt, quòd culpæ principium est in nobis, quia omne peccatum vuoluntarium est; pœnæ autem principium quandoque extra nos est; nõ enim requiritur ad pœnã quòd sit voluntaria; immò magis est de ratione pœnæ, quòd sit contra voluntatem, & ideò sicut peccata non cõmittuntur nisi in voluntate, ita non remittuntur alicui inuito: sed excommunicatio sicut in aliquem inuitum ferri potest, ita etiam inuitus ab ea absolui poterit.

Aug. de vera Relig. c. 14.

Ad primum ergo dicendum, quòd propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus, quæ in voluntate nostra consistunt, sicut sunt virtutes, quæ non possunt à nolentibus perdi: scientia enim quamuis sit spirituale bonum, tamen potest à nolente per infirmitatem amitti. Et ideò ratio non est ad propositum.

Ad secundum dicẽdum, quòd etiam manente contumacia, potest aliquis discrete excõmunicationem iu-

iuste latam remittere, si videat saluti illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata est.

ARTIC. III.

Vtrum aliquis possit absolui ab vna excommunicatione, nisi absoluatur ab omnibus? 96

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd aliquis non possit absolui ab vna excommunicatione, nisi absoluatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ. Sed causa excommunicationis est peccatum. Cùm ergo aliquis non possit absolui ab vno peccato, nisi asoluatur ad omnibus, nec in excommunicatione hoc esse poterit.

¶ 2 Præterea, Excommunicationis absolutio in Ecclesia fit. Sed ille qui vna excommunicatione est irretitus, extra Ecclesiam est. Ergo quamdiu vna manet, ab alia absolui non potest.

SED contra, Excommunicatio quædam pœna est. Sed ab vna pœna aliquis liberatur alia remanente. Ergo ab vna excommunicatione alia remanente quis absolui potest.

RESPONDEO dicendum, quòd excommunicationes non habent connexionem in aliquo: & ideò possibile est quòd aliquis ab vna absoluatur, & in altera remaneat. Sed circa hoc sciendum est, quòd aliquis quandoque est excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice: & tunc quando absoluitur ab vna, intelligitur ab omnibus absolui, nisi contrarium exprimatur, vel nisi cum quis absolutionem impetrat de vno tantum casu excommunicationis, cũ tamen pluribus excommunicatus sit. Quandoque autem est excommunicatus pluribus excommunicationibus à diuersis iudicibus: & tunc absolutus ab vna excommunicatione non propter hoc est absolutus ab altera, nisi omnes alij ad petitionem eius, absolutionem eius confirmauerint, vel nisi omnes demandent vni absolutionem.

Ad primum ergo dicendum, quòd omnia peccata habent connexionem in auersione voluntatis à Deo, cum

cum qua non potest esse peccatorum remissio: & ideò vnum peccatum sine altero remitti non potest. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem, nec iterum absolutio ab excommunicatione impeditur, propter voluntatis contrarietatem, vt dictum est *. Et ideò ratio non sequitur.

* *hoc eodem art. et ar. præced.*

Ad secundum dicendum, quòd sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiam: ita possibile est quod ista separatio remoueatur quantum ad vnam causam, & maneat quantum ad alteram.

QVÆST. XXV.

De indulgentia secundum se, in tres articulos diuisa.

de materia, cap. quod autem, et c. nostro, de pœnit. & remiss.

CONsequenter considerandum est de indulgentia. Et primo de ea secundum se. Secundo, de facientibus indulgentiam. Tertio, de recipientibus eam.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria?

¶ Secundo, vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur?

¶ Tertio, vtrum pro temporali subsidio sit indulgentia facienda?

ARTIC. I.

Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria?

97 *Tho. 4 d. 20. q. 1. ar. 3. q. 1. & seq.* **gloss. or. ibid.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd per indulgentiam non possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. Quia super illud 2. Timoth. 2. Negare seipsum non potest, dicit gloss. * quòd faceret, si dicta sua non impleret. Sed ipse dixit Deut. 25. Secundum mensuram delicti erit & plagarum modus. Ergo non potest aliquid remitti de pœna satisfactionis taxata secundum quantitatem culpæ.

¶ 2 Præterea, Inferior non potest absoluere ab eo, ad quod superior obligauit. Sed Deus, in absoluendo à culpa, obligat ad pœnam temporalem, vt dicit Hugo

Hugo † de S. Vict. Ergo nullus homo potest absolue-re a pœna illa, aliquid inde dimittendo.

† *in tract. 5. summæ Sentent. c. 11.*

¶ 3 Præterea, Hoc ad potestatem excellentiæ pertinet, vt sine sacramentis effectus sacramentorum tradatur. Sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis, nisi Christus. Cùm ergo satisfactio sit pars sacramenti pœnitentiæ, operans ad dimissionem pœnæ debitæ, videtur quòd nullus homo purus possit dimittere debitum pœnæ sine satisfactione.

¶ 4 Præterea, Potestas ministris Ecclesiæ non est tradita in destructionem, sed in ædificationem. Sed hoc ad destructionem pertineret, si satisfactio, quæ ad vtilitatem nostram inducta est, in quantum remedium præbet, tolleretur. Ergo potestas ministrorum ecclesiæ ad hoc se non extendit.

SED contra, 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi: gl. * id est, ac si Christus donasset. Sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione pœnam peccati: vt patet Ioan. 8. de muliere adultera. Ergo & Paulus potuit. Ergo & Papa potest, qui non est minoris potestatis in Ecclesia, quam Paulus fuit.

gloss. interl. ibid.

Heb. 5.

¶ Præterea, Ecclesia vniuersalis non potest errare; quia ille qui in omnibus exauditus est pro sua reuerentia, dixit Petro, super cuius confessione Ecclesia fundata est, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua; Luc. 22. Sed ecclesia vniuersalis indulgẽtias approbat, & facit. Ergo indulgentiæ aliquid valent.

RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere: quia impium esset dicere, quòd Ecclesia aliquid vane faceret. Sed quidam dicunt quòd non valent ad absoluendum à reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum iudicium Dei meretur: sed valent ad absoluendum ab obligatione, qua sacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quamlætiam ordinatur ex Canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo, quia est expresse contra priuilegium Petro datũ,

cui

Matt. 16. cui dictum est *, vt quod in terra remitteret, in cœlo remitteretur. Vnde remissio quæ fit quantum ad forum ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea, ecclesia huiusmodi indulgentias faciens, magis damnificaret, quàm adiuuaret: quia remitteret ad grauiores pœnas, scilicet purgatorij, absoluendo à pœnitentijs iniunctis.

Et ideò aliter dicendum est, quòd valent & quantum ad forum ecclesiæ, & quantum ad iudicium Dei, ad remissionem pœnæ residuæ post contritionem & absolutionem, & confessionem, siue sit iniuncta, siue non. Ratio autem quare valere possint, est vnitas corporis mystici, in qua multi in operibus pœnitentiæ supererogauerunt ad mensuram debitorum suorum, & multas etiam tribulationes iniustas sustinerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expleri, si eis deberetur: quorum meritorum tanta est copia, quòd omnem pœnam debitam nunc viuentibus excedunt, & præcipue propter meritum Christi: quod etsi in sacramentis operatur, non tamen efficacia eius in sacramentis includitur, sed sua infinitate excedit
q. 13. a. 2. efficaciam sacramentorum. Dictum est * autem supra, quòd vnus pro alio satisfacere potest. Sancti autem in quibus superabundantia operum satisfactionis inuenitur, non determinate pro isto qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt, aliàs absque omni indulgentia remissionem consequeretur; sed communiter pro tota ecclesia: sicut Apostolus ait se adimplere ea quæ desunt passionum Christi in corpore suo pro ecclesia, ad quam scribit Coloss. 1. & sic prædicta * merita sunt communia totius ecclesiæ. Eadem quæ sunt alicuius multitudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine, secundum arbitrium eius, qui multitudini præest. Vnde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnæ, si alius pro eo satisfeciſſet: ità si sibi satisfactio alterius per eum qui potest, distribuatur.

* in ipsemet cor.

q. 13. a. 2

Ad primum ergo dicendum, quòd remissio, quæ per

per indulgentias fit, non tollit quantitatem pœnæ ad culpam: quia pro culpa vnius, alius sponte pœnam sustinuit, vt dictum est *. *in corp. art.*

Ad secundum dicendum, quòd ille qui indulgentias suscipit, non absoluitur, simpliciter loquendo, à debito pœnæ, sed datur sibi vnde debitum soluat.

Ad tertium dicendum, quòd effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus: & hic effectus non inducitur per indulgentias, sed pro eo faciens indulgentias soluit pœnam, quam debuit, de bonis Ecclesiæ communibus: vt ex dictis patet *. *in corp. art.*

Ad quartum dicendum, quòd maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia, quàm ex assuetudine nostrorum operum. Et quia ex affectu, quem accipiens indulgentias concipit ad causam, pro qua indulgentia datur, ad gratiam disponitur: ideò etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur, & ita non est in destructionem indulgentias dare, nisi inordinate dentur. Tamen consulendum est eis qui indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ iniunctis abstineant, vt etiã ex his remedium cõsequantur, quamuis à debito pœnæ essent immunes & præcipue quia quandoque sunt plurium debitores, quam credant.

ARTIC. II.

Vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiantur? 98

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd indulgentiæ non tantum valeant, quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum nisi ex vi clauium. Sed ex vi clauium non potest habens clauem dimittere de pœna peccati, nisi aliquid determinatum, considerata quantitate peccati & contritionis pœnitentis. Ergo cum indulgentiæ fiant pro * libito instituentis indulgentiam, videtur quòd non valeant tantum, quantum pronuntiantur.

* *Al. debito.*

¶ 2 Præterea, Per debitum pœnæ homo à gloriæ adeptione retardatur, quam summe appetere debet.

Sed

Sed si indulgentiæ tantum valent quantum prædicantur; in breui homo per indulgentias discurrens posset ab omni reatu temporalis pœnæ immunis reddi. Ergo videtur, quòd deberet his acquirendis, omnibus aliis operibus dimissis homo vacare.

¶ 3 Præterea, Aliquando datur indulgentia, quòd qui dat auxilium ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequatur. Si ergo indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur, tunc qui dat vnum denarium, & secundo vnum alium, & iterum vnum alium, plenam absolutionem ab omni peccatorum pœna consequitur; quod videtur absurdum.

¶ 4 Præterea, Quandoque datur hoc modo indulgentia, quòd qui vadit ad aliquam Ecclesiam, septem annos remissionis consequatur. Si ergo tantum valet indulgentia, quantum prædicatur, ille qui habet domum suam iuxta Ecclesiam illam, vel clerici Ecclesiæ, qui quotidie vadunt, consequuntur tantum, quantum ille, qui à remotis partibus venit, quod videtur iniustum: & iterum, vt videtur, pluries illa indulgentiam consequitur in die, cum pluries vadat.

¶ 5 Præterea, Idem videtur remittere alicui pœnam vltra iustam æstimationem, quàm remittere absque causa: quia quantum ad hoc quòd excedit, non recompensatur. Sed ille qui facit indulgentiam, non posset remittere absque causa pœnam in toto vel in parte alicui, etiam si diceret Papa alicui, Ego remitto tibi omnem pœnam debitam pro peccatis. Ergo videtur, quòd nec possit aliquid dimittere vltra iustam æstimationem. Sed indulgentiæ plenariæ quæ prædicantur vltra iustam æstimationem. Ergo non tantum valent, quantum prædicantur.

SED contra, Iob 13. Numquid Deus indiget nostro mendacio, vt pro eo loquamur dolos? Ergo Ecclesia prædicando indulgentias, non mentitur: & ita tantum valent, quantum prædicantur.

¶ Præterea, 1. Cor. 15. dicit Apostolus, Si in hac

est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra. Ergo quicumque in prædicatione falsum dicit, fidem quantum in se est, euacuat: & ita mortaliter peccat. Si ergo non tantum valent indulgentiæ, quantum prædicantur, omnes mortaliter peccant, indulgentiam prædicantes: quod est absurdum.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dicunt, quod huiusmodi indulgentiæ non tantum valent, quantum prædicantur: sed vnicuique tantum valent, quantum fides & deuotio sua exigit. Sed dicunt, quòd Ecclesia ad hoc ita pronuntiat, vt quadam pia fraude homines ad bene faciendum alliciat: sicut mater, quæ promittens filio pomum, ipsum ad ambulandum prouocat. Sed hoc videtur esse valde periculosum dicere: sicut enim dicit Augustinus * in epistola ad Hieron. Si in sacra Scriptura deprehenditur aliquid falsitatis, iam robur auctoritatis sacræ Scripturæ perit: & similiter si in prædicatione Ecclesiæ aliqua falsitas deprehenderetur, non essent documenta Ecclesiæ alicuius auctoritatis ad roborandam fidem. Et ideò alij dixerunt, quòd tantum valent quantum pronuntiantur: secundum iustam æstimationem, non tamen dantis indulgentiam, qui nimis fortè æstimat, quod dat; aut secundum æstimationem recipientis, qui nimis parum æstimare posset, quod datur: sed secundum iustam æstimationem, quæ iusta est secundum iudicium bonorum, pensata conditione personæ, & vtilitate, & necessitate Ecclesiæ: quia vno tempore Ecclesia plus indiget, quàm alio.

Epi. 8. parū ante med. to. 2

¶ Sed hæc etiam opinio stare non potest, vt videtur. Primo, quia secundum hoc indulgentiæ non valerent ad remissionem, sed magis ad commutationem quamdam. Et præterea, prædicatio Ecclesiæ à mendacio non excusaretur: cum quandoque indulgentia prædicetur longe maior, quã iusta æstimatio possit requirere, omnibus prædictis * conditionibus pensatis. Sicut quando Papa dat indulgentiam, quòd pergens

** in illo met. cor.*

ad

ad vnam Ecclesiam, habeant septem annos indulgentiæ: cuiusmodi etiam indulgentiæ à Beato Gregorio in stationibus Romæ institutæ sunt. Et ideò alij dicunt, quòd quantitas remissionis in indulgentijs, non mensuranda est tantum secundum deuotionem suscipientis, vt prima opinio dicebat; neque secundum quantitatem eius quod datur, sicut dicebat secunda: sed secundum causam, pro qua indulgentia datur; ex qua reputatur quis dignus, vt talem indulgentiam consequatur. Vnde secundum quòd accedit ad causam illam, secundum hoc consequitur remissionem indulgentiæ, vel in toto, vel in parte.

¶ Sed hoc iterum non potest saluare consuetudinem Ecclesiæ, quæ interdum maiorem pro eadem causa, interdum minorem indulgentiam ponit: stantibus rebus eodem modo se habentibus, quandoque dat vnus annus visitantibus Ecclesiam vnam, quandoque 40. dies, prout gratiam Papa facere voluerit, indulgentiam constituens. Vnde quantitas remissionis indulgentiæ non est mensuranda ex causa, quæ facit aliquem indulgentia dignum. Et ideò aliter dicendum est, quòd quantitas effectus sequitur quantitatem suæ causæ. Causa autem remissionis pœnæ in indulgentijs non est nisi abundantia meritorum Ecclesiæ, quæ habet sufficienter ad totam pœnam expiandam; non autem causa remissionis effectiua est, vel deuotio, vel labor, vel datum recipientis indulgentiam, aut causa pro qua fit indulgentia. Vnde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remissionis, sed ad merita Ecclesiæ, quæ semper superabundant: & ideò secundum quod applicantur ad istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quòd applicentur isti, requiritur auctoritas dispensandi huiusmodi thesaurum; & vnio eius cui dispensatur ad eum, qui merebatur; (quod fit per charitatem) & ratio dispensationis, secundum quam salvetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt. Fecerunt enim ad honorem Dei, & vtilitatem Eccle-

siæ

fiæ in generali. Vnde quæcumque causa adsit, quæ in vtilitatem Ecclesiæ, & honorem Dei vergat, sufficiens est ratio indulgentias faciendi. Et ideò secundum alios dicendum, quòd indulgentiæ simpliciter tantum valent quantum prædicantur, dummodo ex parte dantis sit auctoritas; & ex parte recipientis, charitas; & ex parte causæ, pietas, quæ comprehendit honorem Dei, & proximi vtilitatem. Nec in hoc fit nimis magnum forum de misericordia Dei (vt quidam dicunt) nec diuinæ iustitiæ derogatur: quia nihil de pœna dimittitur, sed vnius pœna, alteri computatur.

Ad primum ergo dicēdum, quòd clauis, sicut supra dictum est *, est duplex, scilicet ordinis, & iurisdictionis. Clauis ordinis sacramentale quoddam est: & quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed à Deo: ideò non potest taxare sacerdos, quantum per clauem ordinis in foro confessionis de pœna debita dimittatur: sed tantum dimittitur, quantum Deus ordinauit. Sed clauis iurisdictionis non est quid sacramentale, & effectus eius arbitrio hominis subiacet: & huiusmodi clauis effectus est remissio, quæ est per indulgentias, cum non pertineat ad dispensationem sacramentorum talis remissio, sed ad dispensationem bonorum communium Ecclesiæ: & ideò etiam legati non sacerdotes indulgentias facere possunt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiam est, taxare quantum per indulgentiam de pœna remittatur. Si tamen inordinate remittat, ita quòd homines quasi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciens tales indulgentias; nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

q. 19. a. 3 corp.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis huiusmodi indulgentiæ multum valeant ad remissionem pœnæ, tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu præmij essentialis, quod in infinitum melius est, quàm dimissio pœnæ temporalis.

Ad tertium dicendū, quòd quando datur indulgen-

tia indeterminate (qui dat auxilium ad fabricam Ecclesiæ) intelligitur tale auxilium, quod sit conueniens ei, qui auxilium dat; & secundum quod accedit ad hoc, secundum hoc plus vel minus de indulgentia consequitur. Vnde etiam aliquis pauper dans vnum denarium, consequitur totam indulgentiam. Non autem diues, quem non decet ad opus tam pium, & fructuosum, ita parum dare: sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium huiusmodi facere, si ei obolum daret.

Marc. 12

Ad quartum dicendum, quòd ille qui est vicinus Ecclesiæ, & Ecclesiæ sacerdotes, & clerici consequuntur tantam indulgentiam, sicut illi qui venirent a mille diætis: quia remissio non proportionatur laboribus, vt dictum est *, sed meritis quæ dispensantur: sed ille qui plus laboraret, plus de merito acquireret. Sed hoc intelligendum, quando indistincte indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur; sicut Papa in generalibus absolutionibus, illis qui transeunt mare, dat quinque annos; aliis qui transeunt montes, tres; alijs, vnum. Nec tamen quotiescumque vadit infra tempus indulgentiæ, toties eam consequitur. Quandoque autem ad determinatum tempus datur, vt cum dicitur, Quicumque vadit ad ecclesiam talem, vsque ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia: intelligitur, semel tantum. Sed si in aliqua Ecclesia sit indulgentia perennis, sicut in Ecclesia beati Petri quadraginta dierum: tunc quoties aliquis vadit, toties indulgentiam consequitur.

Ad quintum dicendum, quòd causa non requiritur ad hoc, quòd secundum eam mensurari debeat remissio pœnæ: sed ad hoc quòd intentio illorum, quorum merita communicantur, ad ipsum peruenire possint. Bonum autem vnius communicatur alteri dupliciter. Vno modo, per charitatem: & sic, etiam sine indulgentijs aliquis est omnium bonorum participes quæ fiunt, si in charitate sit. Alio modo, per intentionem facientis: & sic per indulgentias, si causa legitima

tima adsit, potest intentio illius, qui pro vtilitate Ecclesiæ operatus est, ad istum continuari.

ARTIC. III.

Vtrum pro temporali subsidio debeat fieri indulgẽtia? 99

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd pro temporali subsidio non debeat fieri indulgentia: quia remissio peccatorum est quoddam spirituale. Sed dare spirituale pro temporali, est simonia *. Ergo hoc fieri non debet. 22. q. 100 ar. 1.

¶ 2 Præterea, Spiritualia subsidia sunt magis necessaria, quàm temporalia. Sed pro spiritualibus subsidijs non videntur fieri indulgentiæ. Ergo multo minus pro temporalibus fieri debent.

SED contra est communis Ecclesiæ consuetudo, quæ pro peregrinationibus & eleemosynis faciendis, indulgentias facit.

RESPONDEO dicendum, quòd temporalia ad spiritualia ordinantur, quia propter spiritualia debemus vti temporalibus: & ideò pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia, sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia; sicut est repressio inimicorum Ecclesiæ, qui pacem Ecclesiæ perturbant, sicut constructio Ecclesiarum & pontium, & aliarum eleemosynarum.

Et per hoc patet quòd non fit ibi simonia, quia non datur spirituale pro temporali, sed pro spirituali. Vnde patet solutio ad Primum.

Ad secundum dicendum, quòd etiam pro pure spiritualibus potest fieri indulgentia, & fit quandoque: sicut quicumque orat pro Rege Franciæ, habet decem dies de indulgentia à Papa Innocent. IV. Et similiter crucem prædicantibus, datur quandoque eadem indulgentia, quæ crucem accipientibus.

QVÆST. XXVI.

De ijs, qui possunt indulgentias facere, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de illis qui possunt indulgentias facere.

¶ Circa quòd quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum quilibet ſacerdos parochialis poſſit indulgentias facere?

¶ Secundo, vtrum diaconus vel alius non ſacerdos poſſit eas facere?

¶ Tertio, vtrum Epiſcopus poſſit eas facere?

¶ Quarto, vtrum exiſtens in peccato mortali poſſit eas facere?

ARTIC. I.

Vtrum quilibet ſacerdos parochialis poſsit indulgentias facere?

100 *Tho. 4 d. 20. q. 1. ar. 4. q. 1. & ſeq.*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd quilibet ſacerdos parochialis poſſit indulgentias facere. Indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Eccleſiæ. Sed non eſt aliqua congregatio, in qua non ſit aliqua abundantia meritorum. Ergo quilibet ſacerdos poteſt facere indulgentias, ſi habeat plebem ſubiectam, & ſimiliter quilibet prælatus.

¶ 2 Præterea, Prælatus quilibet gerit perſonam totius multitudinis, ſicut vnus homo particularis gerit perſonam ſuam. Sed quilibet poteſt alteri communicare bona ſua pro altero ſatisfaciendo. Ergo prælatus poteſt communicare bona multitudinis ſibi commiſſæ. Et ſic videtur, quòd poſſit indulgentias facere.

SED contra, Minus eſt excommunicare, quàm indulgentias facere. Sed hoc non poteſt ſacerdos parochialis. Ergo nec illud.

RESPONDEO dicendum, quòd indulgentiæ effectum habent, ſecũdum quod opera ſatisfactoria vnius alteri computantur, non ſolum ex vi charitatis, ſed etiam ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipſum. Sed intentio alicuius poteſt ad alterum dirigi tripliciter, aut in generali, aut in ſpeciali, aut in ſingulari. In ſingulari quidem, ſicut cum quis pro alio ſatisfacit determinate: & ſic quilibet poteſt alteri ſua opera communicare. In ſpeciali autem, ſicut

sicut cum quis orat pro congregatione sua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiam ordinat sua opera satisfactoria: & sic ille, qui congregationi præst, potest opera illa alij communicare, applicando intentionem illorum, qui sunt de congregatione sua, ad hunc determinate. Sed in generali, sicut cum quis opera sua ordinat ad bonum ecclesiæ in generali: & sic ille qui præest ecclesiæ generaliter, potest opera illa communicare applicando intentionem suam ad hunc vel ad illum. Et quia homo est pars congregationis, & congregatio est pars Ecclesiæ: ideò in intentione priuati boni includitur intentio boni congregationis, & boni totius Ecclesiæ; & ideò ille qui præest Ecclesiæ, potest communicare ea quæ sunt congregationis, & huius hominis: & ille qui præest congregationi, potest communicare ea quæ sunt huius hominis, sed non conuertitur. Sed neque prima communicatio, neque secunda, indulgentia dicitur: sed solum tertia, propter duo. Primo, quia per illas communicationes, quamuis homo soluatur à reatu pœnæ, quantum ad Deum; tamen non soluitur à debito faciendi satisfactionem iniunctam, ad quam obligatus est ex præcepto Ecclesiæ: sed per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito soluitur. Secundo, quia in vna persona vel in vna congregatione non est indeficientia meritorum, vt sibi & omnibus alijs valere possint: vnde iste non absoluitur à pœna debita pro toto, nisi tantum determinate pro eo fiat, quantum debebatur. Sed in ecclesia tota, est indeficientia meritorum, præcipue propter meritum Christi: & ideò solus ille, qui præficitur ecclesiæ, potest indulgentias facere. Sed cum ecclesia sit congregatio fidelium, cõgregati autem hominum sit duplex, scilicet œconomica, sicut illi qui sunt de vna familia: & politica, sicut illi qui sunt de vno populo: Ecclesia assimilatur congregationi politicæ, quia ipse populus ecclesia dicitur: sed cõuentus diuersi vel parochię in vna diœcesi

assimilantur congregationi in diuersis familijs, vel in diuersis officijs. Et ideò solus Episcopus proprie prælatus ecclesiæ dicitur, & ideò ipse solus quasi sponsus annulum ecclesiæ recipit: & ideò solus ipse habet plenam potestatem in dispensatione sacramentorum, & iurisdictionem in foro * ecclesiæ quasi persona publica: alij autem, secundum quod ab eo eis committitur. Sed sacerdotes qui plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter prælati, sed quasi coadiutores: vnde in consecratione sacerdotum Episcopus dicit, Quanto fragiliores sumus, tanto magis auxilijs his indigemus. Et propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant. Vnde sacerdotes parochiales vel Abbates, aut alij huiusmodi prælati, non possunt indulgentias facere.

solus episcopus est eccl'esiæ prælatus simpliciter.

**Al. cau sarum.*

Et per hoc patet responsio Ad obiecta.

ARTIC. II.

Vtrum diaconus, vel alius non sacerdos, possit indulgentias facere?

101 AD secundum sic proceditur. Videtur, quod diaconus non possit indulgentias facere, vel alius non sacerdos. Quia remissio peccatorum est effectus clauium. Sed non habet claues nisi solus sacerdos. Ergo ipse solus potest indulgentias facere.

¶ 2 Præterea, Plenior remissio pœnæ est in indulgentijs, quàm in foro pœnitentiali. Sed hoc non potest nisi solus sacerdos. Ergo nec illud.

SED contra, Eidem confertur dispensatio thesauri Ecclesiæ, cui committitur regimen Ecclesiæ. Sed hoc committitur quandoque non sacerdoti. Ergo potest indulgentias facere; nam ex dispensatione thesauri Ecclesiæ efficaciam habent.

RESPONDEO dicendum, quòd potestas faciendi indulgentias sequitur iurisdictionem, vt supra dictum est *: & quia diaconi & alij non sacerdotes possunt habere iurisdictionem; vel commissam, sicut legati; vel ordinariam, sicut electi: ideò possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes, quamuis non possint

q. præced. ar. 2. cor. & ad 1.

sint absoluere in foro pœnitentiali, quod est ordinis.

Et per hoc patet solutio Ad obiecta. Indulgentias enim facere pertinet ad clauem iurisdictionis, & non ad clauem ordinis.

ARTIC. III.

Vtrum Episcopus possit indulgentias facere? 102

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd etiam Episcopus non possit indulgentias facere. Quia thesaurus Ecclesiæ est communis toti ecclesiæ. Sed id quod est commune toti ecclesiæ, non potest dispensari nisi per illum, qui toti ecclesiæ præest. Ergo solus Papa potest indulgentias facere.

ca Quid autè, de pœnit. & remiss.

¶ 2 Præterea, Nullus potest remittere pœnas à iure determinatas, nisi ille qui habet potestatem iuscondendi. Sed pœnæ satisfactoriæ, sunt pro peccatis determinatæ à iure. Ergo remittere huiusmodi pœnas potest solus Papa, qui conditor est iuris.

SED contra est, consuetudo ecclesiæ, secundum quam Episcopi dant indulgentias.

RESPONDEO dicendum, quòd Papa habet plenitudinem pontificalis potestatis, quasi rex in regno. Sed Episcopi assumuntur in partem solicitudinis, quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi. Propter quod eos solos in suis litteris Papa fratres vocat, reliquos autem omnes vocat filios. Et ideò potestas faciendi indulgentias plene residet in Papa: quia potest facere prout vult, causa tamen existente legitima: sed in Episcopis est taxata secundum ordinationem Papę; & ideò possunt facere secundum quod eis est taxatum, & non amplius.

Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

ARTIC. IV.

Vtrum ille, qui est in peccato mortali, possit indulgentias facere? 103

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd ille, qui est in peccato mortali, non possit facere indulgentias. Quia riuus, cui fons non influit, nihil profluere potest. Sed prælato in peccato mortali

existenti, non influit fons gratiæ, scilicet spiritus sanctus. Ergo non potest in alios profluere, faciendo indulgentias.

¶ 2 Præterea, Maius est facere indulgentiã, quàm recipere. Sed ille, qui est in peccato mortali, non recipit, vt dicetur †. Ergo nec facere potest.

9. sequet. art. 1.

SED contra, Indulgentiæ fiunt per potestatem prælatis Ecclesiæ traditam. Sed peccatum mortale non tollit potestatem, sed bonitatem. Ergo potest aliquis in peccato mortali existens, indulgentias facere.

RESPONDEO dicendum, quòd facere indulgentias pertinet ad iurisdictionem, sed per peccatum homo non amittit iurisdictionem: & ideò indulgentiæ æque valent, si fiant ab eo qui est in peccato mortali, sicut si fierent ab eo, qui est sanctissimus: cum non remittat pœnam ex vi meritorum suorum, sed ex vi meritorum reconditorum in thesauris Ecclesiæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd iste prælatus in peccato mortali indulgentias faciens, non profluit de suo aliquid: & ideò non requiritur quòd influxum recipiat à fonte, ad hoc, quòd eius indulgentiæ valeant.

Ad secundum dicendum, quòd maius est facere indulgentias, quàm recipere, quantum ad potestatem: sed est minus quantum ad propriam vtilitatem.

QVÆST. XXVII.

De his quibus valent indulgentiæ, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quibus valent indulgentiæ.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum indulgentia valeat existentibus in peccato mortali?

¶ Secundo, vtrum valeat religiosis?

¶ Tertio, vtrum valeat non facienti illud, pro quo indulgentia datur?

¶ Quarto, vtrum valeat ei, qui indulgentiam facit?

AR-

ARTIC. I

Vtrum indulgentia valeat existentibus in peccato mortali?

104 *Tho. vbi supra ar. 1. q. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd indulgentia valeat existentibus in peccato mortali. Quia aliquis potest alteri mereri, etiam in peccato mortali existenti, gratiam & multa alia bona. Sed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc, quòd merita sãctorum applicantur ad istum. Ergo habent effectum in illis, qui sunt in peccato mortali.

¶ 2 Præterea, Vbi est maior indigentia, magis habet locum misericordia. Sed ille, qui est in peccato mortali, maxime indiget. Ergo ei maxime debet fieri misericordia per indulgentiam.

SED contra, Membrum mortuum non suscipit influentiam ex alijs membris viuis. Sed ille qui est in peccato mortali, est quasi membrum mortuum. Ergo per indulgentias non suscipit influentiam ex meritis viuorum membrorum.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt indulgentias valere etiã existentibus in peccato mortali, non quidem ad dimissionem pœnæ: quia nulli potest dimitti pœna, nisi cui iam dimissa est culpa; qui enim non est consequutus operationem Dei in remissionem culpæ, non potest consequi remissionem pœnæ à ministro ecclesiæ, neque in indulgentijs, neque in foro pœnitentiali. Valent tamen eis ad acquirendam gratiam. Sed hoc non videtur verum: quia quamuis merita illa, quæ per indulgentiam communicantur, possint valere ad merendum gratiam: non tamen propter hoc dispensantur, sed determinantur ad remissionem pœnæ: & ideò non valent existentibus in peccato mortali: & ideò in omnibus indulgentijs fit mentio de vere contritis & confessis. Si autem fieret communicatio per hunc modum, Facio te participem meritorum totius Ecclesiæ, vel vnius congregationis, vel vnius specialis personæ; sic possent valere ad merendum aliquid illi, qui

est

* *hoc eodem corp.*

est in peccato mortali, vt prædicta * opinio dicit.

Et per hoc patet solutio Ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit magis indigens, qui est in peccato mortali, tamen est minus capax.

ARTIC. II.

105 *Vtrum indulgentiæ valeant religiosis?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd indulgentiæ non valeant religiosis. Non enim competit eis suppleri, ex quorum superabundantia alijs suppletur. Sed ex superabundantia operum satisfactionis, quæ sunt in religiosis, alijs suppletur per indulgentias. Ergo eis non competit per indulgentias suppleri.

¶ 2 Præterea, In Ecclesia non debet aliquid fieri quod inducat religionis dissolutionem. Sed si religiosis indulgentiæ prodessent, esset occasio dissolutionis disciplinæ regularis; quia religiosi nimis vagarentur per huiusmodi indulgentias, & pœnas sibi impositas in capitulo, negligerent. Ergo religiosis non prosunt.

SED contra, Nullus ex bono reportat damnum. Sed religio bonum quoddam est. Ergo religiosi non consequuntur hoc damnum, vt eis indulgentiæ non valeant.

RESPONDEO dicendum, quòd tam secularibus quàm religiosis valent indulgentiæ, dummodo sint in charitate, & seruent ea quæ pro indulgentijs indicuntur. Non enim religiosi sunt minus adiuuabiles meritis aliorum, quàm seculares.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis religiosi sint in statu perfectionis, tamen ipsi sine peccato viuere non possunt: & ideò si aliquando propter peccatum aliquod commissum sint alicuius pœnæ rei, possunt per indulgentiam ab hac expiari (non enim est inconueniens, si ille qui est simpliciter superabundans, aliquo tempore indigeat, & quantum ad aliquid): & sic indigent supplemento quo subleuentur.

tur. Vnde dicitur Gal. 6. Alter alterius onera portate.

Ad secundum dicendum, quòd propter indulgentias non debet dissolui regularis obseruantia: quia religiosi magis merentur religionem suam seruando, quantum ad præmium vitæ æternæ quàm indulgẽtias exquirendo; quamuis minus quantum ad dimissionem pœnæ, quod est minus bonum. Nec iterum per indulgentias dimittuntur pœnæ iunctæ in capitulo: quia in capitulo agitur quasi forum iudiciale magis quàm pœnitentiale; (vnde etiam non sacerdotes capitulum tenent) sed absoluitur à pœna iuncta vel debita pro peccato, in foro pœnitentiali.

ARTIC. III.

Vtrum ei, qui non facit illud, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari?

106

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd ei qui non facit illud, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari. Quia ei qui non potest operari, voluntas pro facto reputatur †. Sed aliquando fit indulgentia pro aliqua eleemosyna faciẽda, quam aliquis pauper facere non potest, & tamen libenter faceret. Ergo indulgentia ei valet.

† *Cassiod. sup. Psal. 31. super illud, Dixi confitebor. & gloss. ord. ibid.*

¶ 2 Præterea *, Vnus potest pro alio satisfacere. Sed indulgentia ad remissionem pœnæ operatur, sicut & satisfactio. Ergo vnus potest pro alio indulgentiam accipere: & sic ille consequetur indulgentiam, qui non fecit hoc, pro quo indulgentia datur.

* *q. 13. art. 2.*

SED contra, Remota causa, remouetur effectus. Si ergo aliquis non facit hoc, pro quo indulgentia datur, quod est indulgentiæ causa, indulgentiam non consequitur.

RESPONDEO dicendum, quòd non existente conditione, non consequitur illud quod sub conditione datur: vnde cum indulgentia detur sub hac conditione, quòd aliquis aliquid faciat vel det; si illud non exerceat, indulgentiam non consequitur.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc intelligitur quantum ad præmium essentiale; sed non quantum

ad

ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pœnæ vel aliquid huiusmodi.

Ad secundum dicendum, quòd opus proprium potest quis applicare per intentionem cuicumque voluerit, & ideò potest pro quocumque vult, satisfacere: sed indulgentia non potest applicari ad aliquem, nisi ex intentione eius qui dat indulgentiam: & ideò cum ipse applicet ad facientem vel dantem hoc aut illud, ille non potest qui hoc facit, ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret indulgentia, Ille qui facit, vel pro quo hoc fit, habeat tantam indulgentiam, valeret ei pro quo fit: nec tamen iste qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

ARTIC. IV.

Vtrum indulgentia valeat ei qui facit?

107 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd indulgentia non valeat ei qui facit. Quia facere indulgentiam est iurisdictionis: Sed nullus in seipsum potest exercere ea, quæ sunt * iurisdictionis, sicut nullus potest se excommunicare †. Ergo nullus potest indulgentiæ à se factæ particeps esse.

sup. q. 22. ar. 4. in arg. Sed contra.

† vt ibid. dicũ est.

¶ 2 Præterea, Secundum hoc ille qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico facto sibi pœnam remittere omnium peccatorum: & ita impunè peccaret, quod videtur absonum.

¶ 3 Præterea, Eiusdem potestatis est facere indulgentias, & excommunicare. Sed aliquis non potest excommunicare seipsum. Ergo nec indulgentiæ, quam facit, particeps esse potest.

SED contra est, quod tunc esset ipse peioris conditionis, quam alij, si ipse non posset vti thesauro Ecclesiæ quem alijs dispensat.

RESPONDEO dicendum, quòd indulgentia debet ex aliqua causa dari ad hoc, quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem prouocetur, qui in vtilitatem Ecclesiæ, & in honorem Dei vergat. Prælatus autem, cui cura vtilitatis Ecclesiæ & honoris diuini pro-

pagandi

pagandi est commissa; non habet causam, vt seipsum ad hoc prouocet: & ideò non potest facere indulgentiam sibi tantum, sed potest vti indulgentia, quam pro alijs facit; quia alijs subest causa faciendi.

Ad primum ergo dicendum, quòd actū iurisdictionis non potest aliquis in seipsum exercere: sed eis quę auctoritate iurisdictionis dantur alijs, potest etiam prælatus vti, tam in temporalibus quàm in spiritualibus. Sicut etiam sacerdos sibi eucharistiam accipit, quam alijs dat *. Et ita etiam Episcopus potest accipere sibi suffragia ecclesię quę alijs dispensat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per indulgentias, & non actus iurisdictionis. * *in 3. d. q. 82.*

Ad secundum patet solutio ex dictis *.

Ad tertium dicendum, quòd excommunicatio profertur per modum sententiæ, quam nullus in seipsum ferre potest, eo quod in iudicio non potest idem esse iudex & reus. Indulgentia autem non per modum sententiæ datur, sed per modum dispensationis cuiusdam, quam homo potest facere ad seipsum. * *in corp. art.* * *sup. q. 22 ar. 4.*

QVÆST. XXVIII.

De solemni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuisa.

COnsequenter considerandum est de solemni ritu pœnitentiæ.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primo, vtrum aliqua pœnitentia possit publicari vel solemnizari?

¶ Secundo, vtrum solemnis pœnitentia possit iterari?

¶ Tertio, vtrum publica pœnitentia imponenda sit mulieribus?

ARTIC. I. 108

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solemnizari? *Tho. in 4. d. 14. q. 1. ar. 5. q. 1 & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd non debeat aliqua pœnitentia publicari vel solemnizari *. Quia non licet sacerdoti, etiam metu, peccatum * *q. 11. ar. 1.*

tum alicuius confiteri, quantumcunque publicum. Sed per pœnitentiam solennem publicatur peccatum. Ergo non debet solemnizari.

¶ 2 Præterea, Iudicium debet esse secundũ conditionem fori. Sed pœnitentia est quoddam iudicium quod in foro occulto agitur. Ergo non debet publicari vel solemnizari.

id habet Aug. lib. 3. hypog. à med. illius, to. 7.

¶ 3 Præterea, Pœnitentia omnes defectus revocat ad perfectum, vt Ambros.* dicit. Sed solemnizatio facit contrarium, quia pœnitentem multis defectibus innectit: non enim laicus potest post solemnem pœnitentiam ad clericatum promoueri, nec clericus ad superiores ordines. Ergo pœnitentia non est solemnizanda.

SED contra, Pœnitentia est quoddam sacramentum. Sed in quolibet sacramento solemnitas quædam adhibetur. Ergo & in pœnitentia adhiberi debet.

¶ Præterea, Medicina debet respondere morbo. Sed peccatum quandoque est publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit. Ergo & pœnitentia, quæ est medicina eius, debet esse publica & solemnis, qua multi ædificentur.

de pœnit. d. 1 c. 86. post med ex lib. 5. decr. tit. 38. c. 1.

RESPONDEO dicendum, quòd aliqua pœnitentia debet esse publica & solemnis, propter quatuor. Primo, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundo, quia maxima confusione etiam in hoc mundo est dignus, qui grauissimum scelus commisit. Tertio, vt sit alijs ad terrorem. Quarto, vt sit ad exemplum pœnitendi; ne desperent qui in grauibus peccatis detinentur.

Ad primum ergo dicendum, quòd sacerdos non reuelat confessionem, talẽ pœnitentiam iniungendo, quamuis suspicio oriatur illum aliquod enorme peccatum commisisse. Non enim culpa pro certo scitur ex pœna *, quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit: sicut legitur in vitis Patrum de quodam, qui, vt socium suum ad pœnitentiam prouocaret, ipse cum eo pœnitentiam egit. Si autem peccatum sit publicum,

sup q. 13 ar. 2.

blicum, ipſe pœnitens exequendo pœnitentiam, confeſſionem a ſe factam manifeſtat.

Ad ſecundum dicendum, quòd pœnitentia ſolemnis, quantum ad iniunctionem, non exit forum occultum: quia ſicut occultè quis confitetur, ita occultè ei pœnitentia iniungitur: ſed executio exit forum occultum; & hoc non eſt inconueniens.

Ad tertium dicendum, quòd pœnitentia quamuis reuocet omnes defectus reſtituendo in priſtinam gratiam, non tamen ſemper reſtituit in priſtinam dignitatem: & ideò etiam mulieres poſt peractam pœnitentiam de fornicatione, non velantur: quia dignitatem virginitatis non recuperant. Et ſimiliter poſt publicam pœnitentiam peccator non redit ad hanc dignitatem, vt poſſit ad clericatum aſſumi; & Epiſcopus talem ordinans, poteſtate ordinandi priuari debet†; niſi forte neceſſitas Eccleſiæ id expoſcat, aut conſuetudo; tunc enim diſpenſatiuè recipitur ad minores ordines, non autem ad ſacros ordines. Primo, propter dignitatem ordinum iſtorum. Secundo, propter timorem recidiui. Tertio, propter ſcandalum vitandum, quod poſſet in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quarto, quia non haberet frontem alios corrigendi: cùm peccatum eius fuerit publicum.

† *Aug. ep 50 ad Bonifac. & habetur in decret. d 50 c. 59. 26. & ibid c. 56 & 61 & in cõc. Carth. 4. c. 68. & in concil. Agaten. c. 29. habetur in Conc. Tol 2. c. 2 et in dec. diſ. 50. c. 70.*

ARTIC. II.

Vtrum ſolemnis pœnitentia iterari poſſit?

109

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd ſolemnis pœnitentia iterari poſſit. Sacramenta enim quæ characterē non imprimunt, cum ſua ſolemnitate iterari poſſunt †, ſicut Euchariſtia, & extrema vnctio, & huiuſmodi. Sed pœnitentia non imprimit characterem. Ergo cum ſua ſolēnitate iterari poteſt.

† *3. p. q. 80 art. 10.*

¶ 2 Præterea, Pœnitentia ſolemnizatur propter grauitatem & manifeſtationem peccati. Sed poſt peractam pœnitentiam, contingit ſimilia peccata committere, vel etiam grauiora. Ergo ſolemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

SED

SED contra, Solemnis pœnitentia significat electionem primi hominis de paradiso. Sed hæc tantum semel est facta. Ergo & pœnitentia solemnis tantum semel debet fieri.

RESPONDEO dicendum, quòd solemnis pœnitentia iterari non debet, propter tria *. Primo, ne ex iteratione vilescat. Secundo, propter significationem †, quia significat expulsionem primi hominis de paradiso, quæ semel tantum facta est. Tertio, quia solemnizatio est quasi quædam professio pœnitentiam perpetuo conseruandi; & ideò iteratio solemnitati repugnat. Si tamen postmodum peccauerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, sed pœnitentia solemnis iterum ei iniungenda non est.

* *Aug. ep. 54. ad Macedonium, to. 2. & habetur de pœn. d. 3. t. 22. & 4. sent. d. 14. §. B. & in decret. d. 50 c. 63.*

† *decret. d. 50. c. 65.*

Ad primũ ergo dicendum, quòd in illis sacramentis, in quibus solemnitas operatur, iteratio solẽnitati repugnat, vt est in proposito. Et ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis ratione criminis deberetur sibi eadem pœnitentia, tamen solemnitatis iteratio non competit, propter prædictas * causas.

**in corp. huius ar.*

ARTIC. III.

Vtrum solemnis pœnitentia sit imponenda mulieribus, atque clericis?

110 *vt patet ex Conc. Agaten. c. 11. & in decre. dis. 50. c. 64.*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd solemnis pœnitentia non sit imponenda mulieribus *. Quia vir, cui imponitur solemnis pœnitentia, debet comam abijcere. Sed hoc non competit mulieri, vt patet 1. ad Cor. 11. Ergo non debet agere solemnem pœnitentiam.

¶ 2 Item, Videtur, quòd clericis sit imponenda, quia imponitur propter grauitatem delicti. Sed idem peccatum grauius est in clerico, quàm in laico. Ergo magis debet imponi clerico, quàm laico.

¶ 3 Item, Videtur, quòd à quolibet sacerdote possit imponi. Quia absoluere in foro pœnitentiali, est eius, qui habet claues. Sed simplex sacerdos habet claues. Ergo potest esse minister huiusmodi pœnitentiæ.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd omnis solemnis pœnitentia est publica: sed non conuertitur. Pœnitentia enim solemnis hoc modo fit*: In capite Quadragesimæ tales pœnitentes præsentant se cum presbyteris suis Episcopo ciuitatis ante fores Ecclesiæ, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, coma deposita: & eis in ecclesiam introductis, Episcopus cum omni clero, septem Psalmos pœnitentiales dicit: & postmodum eis manum imponit, aquam benedictam super eos spargit, & cinerem capitibus superponit, cilicio* colla eorum operit, & denuntiat eis lachrymabiliter, quòd sicut Adã ejectus est de paradiso, ita ipsi de ecclesia ejiciuntur: postea iubet ministris, vt eos ab ecclesia pellant, clero eos prosequente cum hoc Responsorio: In sudore vultus tui, &c. In cœna autem Domini quolibet anno a suis presbyteris in ecclesiam reducuntur: & erunt ibi vsque ad octauas Paschæ, ita tamen, quòd non communicabunt, nec pacem accipient: & sic fiet quolibet anno, quousque aditus ecclesiæ fuerit eis interdictus. Vltima autem reconciliatio reseruatur Episcopo, ad quem solum spectat solemnis pœnitentiæ impositio*. Potest autem imponi viris & mulieribus: sed non clericis, propter scandalum. Non autem talis pœnitentia debet imponi, nisi pro peccato, quod totam commouerit vrbem. Publica autem & non solemnis pœnitentia, est quæ in facie ecclesiæ fit, sed non cum solemnitate prædicta*, sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali: & hæc potest iterari, & à simplici sacerdote iniungi, & potest etiam clerico imponi. Tamen quandoque solemnis pœnitentia accipitur pro publica: & secundum hoc, auctoritates quædam varie loquuntur de solemni.

Hæc habentur in decret d. 50. c. 65. incipit, In capite.

Al. capita.

vt dicit. in decre. d. 50. c. 66

In hoc corp.

Ad primum ergo dicendum, quòd mulier habet comam in signum subiectionis, non autem vir: & ideò non competit vt in pœnitentia mulieri coma deponatur, sicut viro.

Decr. d. 50. c 65. in fine.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm laicus; tamen non imponitur ei pœnitentia solemnis, ne ordo veniat in contemptum: vnde non defertur persona, sed ordini.

Ad tertium dicendum, quòd magna peccata indigent magna cautela ad sui curationem: & ideò iniunctio pœnitentiæ solemnis, quæ non nisi pro grauissimis peccatis fit, soli Episcopo reseruatur.

QVÆST. XXIX.

De sacramento extremæ vnctionis † quantum ad ipsius essentiam & institutionem, in nouem articulos diuisa.

†Cōc. Tri. sess. 14. de sacr. extremæ vnctionis. cap. 2.

POst hæc considerandum est de sacramento extremæ vnctionis, de quo quinque videnda sunt.

¶ Primo, de essentialibus ipsius, & de eius institutione.

¶ Secundo, de effectu ipsius.

¶ Tertio, de ministro ipsius.

¶ Quarto, de eo cui conferri debet, & in qua parte.

¶ Quinto, de eius iteratione.

¶ Circa primum quæruntur nouem.

¶ Primo, vtrum extrema vnctio sit sacramentum?

¶ Secundo, vtrum sit vnum sacramentum?

¶ Tertio, vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum?

¶ Quarto, vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti?

¶ Quinto, vtrum oporteat oleum esse consecratum?

¶ Sexto, vtrum oporteat materiam huius sacramenti per Episcopum consecrari?

¶ Septimo, vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam?

¶ Octauo, vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam?

¶ Nono, vtrum prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti?

ARTIC. I.

Vtrum extrema vnctio sit sacramentum ?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd extrema vnctio non sit sacramentum. Quia sicut oleum assumitur ad infirmos, ita ad catechumenos. Sed vnctio, quæ fit oleo ad cathecumenos, non est sacramentum. Ergo nec extrema vnctio, quæ fit oleo ad infirmos. III *Tho. in 4 d. 23 q. 1 ar. 1. q. 1 & seq.*

¶ 2 Præterea, Sacramenta veteris legis fuerunt signa sacramentorum nouæ legis. Sed extrema vnctio non habuit aliquam figuram in veteri lege. Ergo non est sacramentum nouæ legis.

¶ 3 Præterea, Secundum Dionysium *, omne sacramentum est, vel ad purgandum, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum. Sed extrema vnctio non ponitur, neque ad purgandum, nec ad illuminandum, (quia hoc soli Baptismo attribuitur) neque ad perficiendum (quia hoc secundum ipsum Dionysium *, pertinet ad Chrisma & ad Eucharistiam). Ergo extrema vnctio non est sacramentum. *Ex c. 3. eccl. hier.* **c. 2. eccl. hierar.*

SED contra, Sacramenta Ecclesiæ sufficienter subueniunt defectibus hominum secundum quemlibet statum. Sed exeuntibus non subuenit aliud, quàm extrema vnctio. Ergo ipsa est sacramentum. *Cõc. Flor. sup. vnione Latinorum & Armeniorũ in doctr. de sacr. & in decr. d. 95 c. 3.*

¶ Præterea, Sacramenta nihil aliud sunt, quàm quædam spirituales medicinæ. Sed extrema vnctio est quædam spiritualis medicina: quia valet ad remissionem peccatorum, vt habetur Iacob. 5. Ergo est sacramentum.

RESPONDEO dicendum, quòd in his, quæ ecclesia visibiliter operatur, quædam sunt sacramenta, vt Baptismus: quædam sacramentalia, vt exorcismus. Quorum est hęc differentia: quia sacramentũ dicitur illa actio Ecclesiæ, quæ attingit ad effectum principaliter intentum in administratione sacramentorum: sed sacramentale dicitur illa actio, quæ quamuis non pertingat ad illum effectum, tamen ordinatur aliquo modo ad illam actionem principalem. Effectus

autem intentus in administratione sacramentorum, est curatio morbi peccati. Vnde Isa. 27. Hic est omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideò cum ad hunc effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iacob patet, nec ordinetur ad aliud sacramentum, quasi ei annexum: constat, quòd extrema vnctio non est sacramentale, sed sacramentum †.

Iacob 5.
†*Innoc. 1 in ep. ad Decentiũ Eugubin. Epis. c. 8.*

Ad primum ergo dicendum, quòd oleum, quo catechumeni inunguntur, sua vnctione non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismum pertinet: sed aliquo modo ad baptismum disponit, vt supra dictum est *: & ideò illa vnctio non est sacramentum, sicut vnctio extrema.

**In 4 d. 6. q. 2. ar. 2. q. 2. in cor. & in 3 p. q. 71 ar. 1. corp.*

Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum immediatè hominem ad gloriam disponit, cum exeuntibus à corpore detur: & quia in veteri lege nondum erat adhuc tempus perueniendi ad gloriam, quia nemo ad perfectum adduxit lex † *: ideò istud sacramentum ibi præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram eiusdem generis; quamuis per figuras remotas aliquo modo figuratum sit in omnibus curationibus, quæ leguntur in veteri testamento.

†*Hebr. 7.*
**simile quid habetur in 1. 2. q. 102 a. 5 ad 3 & 3 p. q. 65. art. 1. ad 4.*

Ad tertium dicendum, quòd Dionysius* non facit aliquam mentionem de extrema vnctione, sicut nec de pœnitentia, nec de matrimonio: quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere potest ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio, quantum ad ministros & actiones ministrorum & recipientes. Tamen cum per extremam vnctionem aliquis consequatur gratiam, & remissionem peccatorum: non est dubium, quòd extrema vnctio habet vim illuminatiuam & purgatiuam, sicut Baptismus, quamuis non ita plenam.

**loc. cit. in arg. 3.*

Infra q. 30. ar. 1.

ARTIC. II.

Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum?

112 AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd extrema vnctio non sit vnum sacramentum. Quia vnitas

vnitas rei est ex sua materia, & ex sua forma: cum ex eodem res habeat esse & vnitatem. Sed forma huius sacramenti frequenter iteratur, etiam eadem vice & materia pluries, cum inunctio adhibeatur secundum diuersas partes. Ergo non est vnum sacramentum. *Infra q. 32. ar. 5. & 6.*

¶ 2 Præterea, Ipsa vnctio est sacramentum: ridiculum enim est dicere, quòd oleum sit sacramentum. Sed sunt plures vnctiones. Ergo sunt plura sacramenta.

¶ 3 Præterea, Vnum sacramentum ab vno ministro perfici debet. Sed in aliquo casu extrema vnctio non potest perfici ab vno ministro: sicut si post primam vnctionem factam sacerdos moriatur; tunc enim alius sacerdos debet vlterius procedere. Ergo extrema vnctio non est vnum sacramentum.

SED contra, Sicut se habet immersio ad baptismum, ita se habet vnctio ad hoc sacramentum *. Sed plures immersiones sunt vnum sacramentum baptismi. Ergo & plures vnctiones sunt vnum sacramentum extremæ vnctionis. * 3. p. q. 66. ar. 8.

¶ Præterea, Si non esset vnum sacramentum, tunc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem sacramenti, quod fieret secunda: quia quodlibet sacramentum per se habet esse perfectum. Sed hoc falsum est. Ergo est vnum sacramentum.

RESPONDEO dicendum, quòd vnum numero, per se loquendo, dicitur tripliciter. Vno modo, sicut indiuisibile, quod nec actu, nec potentia est plura: vt punctus & vnitas. Alio modo, sicut continuum, quod quidem actu est vnum, sed plura potentia: vt linea. Tertio modo, sicut perfectum aliquod, quod ex pluribus partibus constituitur; (vt domus) quod est multa quodammodo etiam in actu, sed illa multa conueniunt in aliquo vno. Et hoc modo quodlibet sacramentum dicitur vnum, in quantum multa, quæ sunt in vno sacramento, adunantur ad vnum significandum vel causandum *: quia sacramentum si- 3. p. q. 73. ar. 2. cor. * 3. p. q. 62. ar. 2.

gnificando causat. Et ideò quando vna actio sufficit ad significationem, vnitas sacramenti consistit in illa actione tantum, sicut patet in confirmatione. Quando autem significatio sacramenti potest esse, & in vna, & in multis actionibus, tunc sacramentum perfici potest, & vna actione & pluribus: sicut Baptismus vna immersione & tribus: quia ablutio, quæ significatur in Baptismo, potest esse per vnam immersionem, & per multas. Quando autem perfecta significatio non potest esse nisi per plures actiones, tunc plures actiones sunt de perfectione sacramenti: sicut patet in Eucharistia, quia refectio corporalis, quæ significat spiritualem, non potest esse nisi per cibum & potum. Et simile est in hoc sacramento: quia curatio interiorum vulnerum non potest perfectè significari nisi per appositionem medicinæ ad diuersas vulnerum radices: & ideò plures actiones sunt de perfectione huius sacramenti.

Ad primum ergo dicendum, quòd vnitas totius perfecti non tollitur propter diuersitatem materiæ, aut formæ, quæ est in partibus totius. Sicut constat quòd non est eadem materia carnis & ossis, ex quibus constituitur vnus homo, nec eadem forma: & similiter etiam in sacramento Eucharistiæ, & in hoc sacramento, pluralitas materiæ & formæ vnitatem sacramenti non tollit.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis illæ actionis sint plures simpliciter, tamen vniuntur in vna perfecta actione, quæ est vnctio omnium exteriorum sensuum, quibus hauritur morbus interior.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis in Eucharistia si post consecrationem panis moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad consecrationem vini, incipiens vbi ille dimisit, vel etiam incipere a capite supra aliam materiam: tamen in extrema vnctione non potest à capite incipere, sed debet semper procedere: quia vnctio in eadem parte facta tantum valet, ac si consecraretur bis eadem hostia*: quod nullo

* 3. p. q. 82. ar. 2.

nullo modo faciendum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit vnitatem huius sacramenti, quia instrumentaliter tantum operantur. Mutatio autem martellorum non tollit unitatem operationis fabri.

ARTIC. III.

Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum?

113

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd hoc sacramentum non fuerit institutum à Christo. Quia de institutione sacramentorum, quæ Christus instituit, fit mentio in Euangelio, sicut de Eucharistia & Baptismo. Sed nulla fit mentio de extremæ vnctione. Ergo non est à Christo instituta.

¶ 2 Præterea, Magister * expresse dicit in 4. distinct. 23. quod est institutum ab Apostolis. Ergo ipse Christus per se non instituit. *li. 4 sent. d. 23. §. C*

¶ 3 Præterea, Sacramentum quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit, vt patet de Eucharistia & Baptismo. Sed hoc sacramentum nulli ipse exhibuit. Ergo per se non instituit.

SED contra, Sacramenta nouæ legis sunt digniora, quàm sacramenta veteris legis. Sed omnia sacramenta veteris legis sunt à Deo instituta. Ergo multo fortius omnia sacramenta nouæ legis habent institutionem ab ipso Christo.

¶ Præterea, Eiusdem est instituere, & statutum remouere. Sed ecclesia quæ in successoribus Apostolorum habet eamdem auctoritatem, quam Apostoli habuerunt, non posset auferre sacramentum extremæ vnctionis. Ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd sacramentum istud, & confirmationis, Christus non instituit per se, sed apostolis instituendum dimisit: quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ in eis conferter, non potuerunt ante Spiritus sancti missionem plenissimam institui: vnde sunt ita sacramenta nouæ

legis, quòd in veteri lege figuram non habuerunt. Sed hæc ratio non multum cogit : quia sicut Christus ante passionem suam promisit plenam Spiritus sancti missionem, ita potuit instituere hæc sacramenta. Et ideò alij dicunt, quòd omnia sacramenta Christus instituit per seipsum : sed quædam per seipsum promulgauit, quæ sunt maioris difficultatis ad credendum ; quædam autem Apostolis promulganda reseruauit, sicut extremam vnctionem & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto videtur probabilior, quia sacramenta ad fundamentum legis pertinent : & ideò ad legislatorem pertinet eorum institutio : & iterum, quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis non nisi diuinitus inest.

Ad primum ergo dicendum, quòd multa Dominus fecit & dixit, quæ in euangelijs non continentur. Illa enim præcipuè curauerunt Euangelistæ tradere, quæ ad necessitatem salutis & ecclesiæ dispositionem pertinent : & ideò potius institutionem Baptismi, & pœnitentiæ, & Eucharistiæ, & ordinis factam a Christo narrauerunt, quàm extremæ vnctionis vel confirmationis, quæ neque sunt de necessitate salutis, neque ad ad dispositionem, siue distinctionem Ecclesiæ pertinent. Tamen etiam de olei vnctione fit mentio in euangelio, Marci 6. vbi dicitur, quòd Apostoli oleo vngebant infirmos.

† *loc. cit. in arg. 2.* Ad secundum dicendum, quòd Magister † dicit ab Apostolis institutum, quia per doctrinam Apostolorum nobis promulgata est eius institutio.

Ad tertium dicendum, quòd Christus non exhibuit aliquod sacramentum, nisi quod ipse accepit in exemplum : accipere autem pœnitentiam & extremam vnctionem sibi non competebat, quia sine peccato erat : ideò ipse non exhibuit.

AR-

ARTIC. IV.

Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd oleum oliuæ non sit conueniens materia huius sacramenti. Quia hoc sacramentum immediatè ad incorruptionem ordinat. Sed incorruptio significatur per balsamum, quod in chrismate ponitur. Ergo chrisma esset conuenientior materia huius sacramenti. 114 *Tho. vbi sup. ar. 3. q. 1. & seq.*

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentum est spiritualis medicatio. Sed spiritualis medicatio per vini appositionem significatur, sicut patet Luc. 10. in parabola de sauciato. Ergo vinum etiam esset conuenientior materia huius sacramenti.

¶ 3 Præterea, Vbi est maius periculum, ibi debet esse * commune remedium. Sed oleum oliuæ non est commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra. Ergo cum hoc sacramentum detur exeuntibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non sit materia conueniens. *Al. communius adhiberi remed.*

SED contra est, quod Iacob. 5. oleum materia huius sacramenti determinatur. Sed oleum propriè non dicitur nisi oleum oliuæ. Ergo hoc est materia huius sacramenti.

¶ Præterea, Spiritualis sanatio per olei * inunctionem significatur, vt patet Isa. 1. vbi dicitur, Plaga tumens non est curata medicamine, neque fota oleo. Ergo conueniens materia huius sacramenti est oleū. **Al. vnctionem.*

RESPONDEO dicendum, quòd spiritualis sanatio, quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia non relinquitur; & lenis, vt spes, quæ exeuntibus est maximè necessaria, non frangatur, sed foueatur. Oleum autem lenitiuum est & penetratiuum vsque ad intima, & etiam diffusiuum: & ideò quantum ad vtrumque prædictorum *, est conueniens materia huius sacramenti. Et quia oleum principaliter nominatur oliuæ liquor, cum alij liquores solum ex similitudine ad ipsum, Olei nomen acci- ** In hoc corp.*

accipiant: ideò oleum oliuæ etiam debet esse, quod assumitur in materiam huius sacramenti *.

Concil. Florent. in doct. de Sacrament. li. 1. Decret. ti. 15. ca. 1.

Ad primum ergo dicēdum, quòd incorruptio gloriæ est res nō contenta in hoc sacramento: nec oportet, quòd tali rei significatio materiæ respondeat. Vnde non opportet quòd balsamum ponatur in materia huius sacramenti *: quia balsamum, propter odorem, pertinet ad bonitatem famæ; qua de cætero non indigent propter se exeuntes, sed indigent tantum nitore conscientiæ, qui per oleū significatur.

Ad secundum dicendum, quòd vinum sanat mordendo; sed oleum leniendo: & ideò curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam, quàm ad hoc sacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd oleum oliuæ quamuis non vbique crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locum transferri. Et præterea hoc sacramentum* nō est tantæ necessitatis, quòd exeuntes sine hoc sacramento non possint salutem consequi.

vt dictū est ar. præced. ad 1.

115

ARTIC. V.

Vtrum oporteat oleum esse consecratum?

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd non oporteat oleum esse consecratum. Quia hoc sacramentum habet vnam sanctificationem in vsu per formam verborum. Ergo superfluit alia sanctificatio, si ad materiam ipsius fiat.

¶ 2 Præterea, Sacramenta habent efficaciam, & significationem in ipsa materia. Sed significatio effectus huius sacramenti competit oleo ex naturali proprietate ipsius, efficacia autem ex institutione diuina. Ergo non est necessaria aliqua sanctificatio materiæ.

Beda in 5. ca. Iacob. & super 6. c. Marci super illud Dæmonia multa ejiciebant.

¶ 3 Præterea, Baptismus est perfectius sacramentum quàm extrema vnctio. Sed in baptismo non præexigitur materiæ sanctificatio quantum est de necessitate sacramenti. Ergo nec in extrema vnctione.

SED contra est, quòd in omnibus alijs vnctionibus est materia consecrata prius. Ergo cum hoc

sacra-

sacramentum sit quædam vnctio, requirit materiam consecratam.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dicunt quòd oleum simplex est materia huius sacramenti; & in ipsa sanctificatione olei, quæ fit per Episcopum, perficitur sacramentum. Sed hoc patet esse falsum ex his quæ de Eucharistia dicta* sunt, vbi ostensum est, quòd solum illud sacramentum consistit in consecratione materiæ.

*In 4. d. 8. q. 2. a. 1. q. 1. ad 2. & quæ. sequent.

Et ideò dicendum, quòd hoc sacramentum consistit in ipsa vnctione, sicut baptismus in ipsa ablutione; & materia huius sacramenti est oleum sanctificatum. Potest autem triplex ratio assignari, quare exigitur materiæ sanctificatio in hoc sacramento, & in quibusdam alijs. Prima est, quia omnis efficacia sacramentorum à Christo descendit, & ideò sacramenta illa, quibus ipse est vsus, habent efficaciam ex ipso vsu suo; sicut tactu suæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis. Sed hoc sacramento non est vsus nec aliqua corporali vnctione; & ideò in omnibus vnctionibus requiritur sanctificatio materiæ. Secunda causa est propter plenitudinem gratiæ, quæ confertur non solum vt tollat culpam, sed etiam reliquias, & infirmitatem corporis. Tertia est ex hoc, quòd effectus eius corporalis, scilicet sanatio corporalis, non causatur ex materiæ naturali proprietate: & ideò oportet, quòd hæc efficacia sibi per sanctificationem detur.

Infrà q. 30. ar. 2. corp.

Ad primum ergo dicendum, quòd prima sanctificatio est materiæ secundum se, sed secunda magis pertinet ad vsum ipsius, secundum quod est actu conferens effectum suum: & ideò neutra superfluit, quia etiam instrumenta efficaciam acipiunt ab artifice, & dum fiunt, & dum ad actum applicantur.

Ad secundum dicendum, quòd illa efficacia quæ est ex ipsa institutione sacramenti, applicatur huic materiæ per sanctificationem.

Ad tertium patet solutio ex dictis*.

In corp. ar. 1.

ARTI-

ARTIC. VI.

Vtrum oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum?

116 AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum. Quia dignior est consecratio materiæ in sacramento Eucharistiæ, quàm in hoc sacramento. Sed in Eucharistia materiam sacerdos potest consecrare. Ergo & in hoc sacramento.

Al. operationibus. *tex. 25.* ¶ 2 Præterea, In operibus * corporalibus ars dignior numquam præparat materiam inferiori: quia dignior est ars quæ vtitur, ea quæ præparat; vt dicitur in 2. Physic.* Sed Episcopus est supra sacerdotem. Ergo non præparat materiam in illo sacramento quo sacerdos vtitur. Sed sacerdos dispensat hoc *infra q. 31. art. 3* sacramentum, vt dicetur *. Ergo consecratio materiæ ad Episcopum non pertinet.

SED contra est, quia etiam in aliis vnctionibus materia per Episcopum consecratur. Ergo ita debet esse in ista.

RESPONDEO dicendum, quòd minister sacramenti non inducit effectum sacramenti propria virtute, vt principale agens, sed per efficaciam sacramenti, quod dispensat: quæ quidem efficacia primo est à Christo, & ab ipso in alios descendit ordinatè, scilicet in populum, mediantibus ministris, qui sacramenta dispensant; & in ministros inferiores mediantibus superioribus, qui materiam sanctificant. Et ideò in omnibus sacramentis, quæ indigent materia sanctificata, prius sanctificatio materiæ fit per Episcopum, & vsus quandoque per sacerdotem: vt ostendatur sacerdotalis potestas ab Episcopali deriuata, secùndum illud Psalmi 132. Sicut vnguentum in capite, scilicet in Christo, quod prius descendit in barbam Aaron, deinde vsque ad oram vestimenti. *Aug. super eum loc. Psal.*

Ad primum ergo dicendum, quòd sacramentum Eucharistiæ consistit in ipsa materiæ sanctificatione, non

nō autem in vsu: & ideò propriè loquendo, illud quod est materia sacramenti, non est quid consecratum: vnde nō præexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per episcopum facta, sed exigitur sanctificatio altaris, & huiusmodi; & etiam ipsius sacerdotis, quæ non nisi per Episcopum fieri potest. Vnde in illo etiā sacramento ostenditur potestas sacerdotalis ab Episcopo deriuata, vt Dionys. dicit †. Ideò autem illam consecrationem materiæ potest facere sacerdos, quæ est in se sacramentum, & non illam, quæ vt sacramentale quoddam ordinatur ad sacramentum, quod consistit in vsu fidelium: quia quantum ad corpus Christi verum, nullus ordo est supra sacerdotium; sed quantum ad corpus Christi mysticum, Episcopalis ordo est supra sacerdotalem, vt infra dicetur †.

ex cap. 3. eccl. hier.

q. 40. a. 4

Ad secundum dicendum, quòd materia sacramenti non est talis materia, vt in qua fiat aliquid per eum qui ea vtitur, sicut est in artibus mechanicis; sed vt eius virtute aliquid fiat: & sic participat aliquid de ratione causæ agentis, in quantum est instrumentum quoddam diuinæ operationis. Et ideò oportet quòd à superiori arte, vel potestate talis virtus materiæ acquiratur. Quia in causis agentibus quanto aliquod agens est prius, tanto est perfectius: in causis autem pure materialibus quanto materia est prior, tanto imperfectior.

ARTIC. VII.

Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam?

117 *Tho. vbi sup. ar. 4. q. 1. & seqq.*

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd hoc sacramentum non habeat aliquam formam. Cum enim efficacia sacramentorum sit ab institutione, & item à forma, oportet quòd forma tradatur ab ipso, qui sacramentum instituit. Sed forma huius sacramenti, non inuenitur tradita neque à Christo, neque ab Apostolis. Ergo hoc sacramentum non habet aliquam formam.

¶ 1 Præterea, Ea quæ sunt de necessitate sacramēti, obseruantur eodem modo apud omnes. Sed nihil magis

magis est de necessitate sacramenti habentis formam, quàm ipsa forma. Ergo cum non sit aliqua forma communiter obseruata ab omnibus in hoc sacramento, quia diuersi diuersis verbis vtuntur; videtur, quòd hoc sacramentum non habeat aliquam formam.

¶ 3 Præterea, In baptismo non requiritur forma nisi ad sanctificationem materiæ, quia est aqua verbo vitæ diluendis criminibus sanctificata *. Sed hoc sacramentum habet materiam prius sanctificatam. Ergo non indiget aliqua forma verborum.

* *Hugo de S. Vict. lib. Summæ Sent. tract. 5. c. 4. & citat Tho. in 4. d. 3. q. unica. ar. 1. q. 2. ar. 1.*

SED contra est, quod Magister † dicit, quòd omne sacramentum nouæ legis consistit in rebus & verbis. Verba autem sunt forma sacramenti. Ergo cum hoc sit sacramentum nouæ legis, videtur, quòd habeat formam.

† *lib. 4. sent. d. 1. §. D.*

¶ Præterea, Ad hoc est ritus vniuersalis ecclesiæ quæ quibusdam verbis vtitur in collatione huius sacramenti.

RESPONDEÒ dicendum, quòd quidam dixerunt quòd nulla est forma de necessitate huius sacramenti. Sed hoc videtur derogare effectui huius sacramenti. Quia omne sacramentum efficit significando: significatio autem materiæ non determinatur ad effectum determinatum, cum ad multa se possit habere, nisi per formam verborum: & ideò in omnibus sacramentis nouæ legis, quæ efficiunt quod figurant, oportet esse, & res, & verba. Et præterea Iacobus totam vim huius sacramenti videtur constituere in oratione, quæ est forma huius sacramenti, vt dicetur *. Et ideò prædicta opinio præsumptuosa videtur & erronea. Et propter hoc dicendum, sicut communiter dicitur, quòd habet formam determinatam, sicut & alia sacramenta.

Iacob. 5.

* *in respon. ad 2. huius art. et q. præsenti, ar. 8. et 9*

Ad primum ergo dicendum, quòd sacra Scriptura omnibus communiter proponitur: & ideò forma Baptismi, qui ab omnibus dari potest, debet in sacra Scriptura exprimi: & similiter forma Eucharistiæ, quæ

quæ exprimit sacramenti illius fidem, quæ est de necessitate salutis. Sed formæ aliorum sacramentorum non inueniuntur in sacra Scriptura traditæ: sed has ecclesia ex traditione Apostolorum habet, qui à Domino acceperunt: vt dicit Apost. 1. Cor. 11. Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, &c.

Ad secundum dicendum, quòd illa verba, quæ sunt de essentia formæ, scilicet oratio deprecatiua, ab omnibus dicuntur: sed alia, quæ sunt de bene esse, non obseruantur ab omnibus.

Ad tertium dicendum, quòd materia baptismi habet quamdam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis Saluatoris: sed ex forma verborum accipit sanctificationem actu ad sanctificantem: & similiter post sanctificationem materiæ huius sacramenti secundum se, requiritur sanctificatio in vsu, per quam actu sanctificet.

ARTIC. VIII.

Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam, & non per deprecatiuam? 118

AD octauum sic proceditur. Videtur, quòd forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam, & non per deprecatiuam. Quia omnia sacramenta nouæ legis habent certum effectum. Sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum, nisi per orationem indicatiuam, vt cum dicitur, hoc est corpus meum, vel ego te baptizo, &c. Ergo forma huius sacramenti debet esse oratio indicatiua.

¶ 2 Præterea, In formis sacramentorum debet exprimi intentio ministri, quæ requiritur ad sacramentum. Sed intentio conferendi sacramentum non exprimitur nisi per orationem indicatiuam. Ergo, &c.

¶ 3 Præterea, In quibusdam Ecclesijs dicuntur hæc verba in collatione huius sacramenti, Vngo hos oculos oleo sanctificato, in nomine Patris, &c. Et hoc

est

est conforme alijs formis sacramentorum. Ergo videtur quòd in hoc consistit forma huius sacramenti.

arg. 2. huius art. SED contra, Illud quod est forma sacramenti, ab omnibus oportet quòd seruetur. Sed verba prædicta* non dicuntur, secundum consuetudinem omnium Ecclesiarum sed tantum verba deprecatiua, scilicet, Per istam sanctam vnctionem & pijssimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum, &c. Ergo forma huius sacramenti est oratio deprecatiua.

Iacob. 5. ¶ Præterea, Hoc videtur ex verbis Iacobi, qui attribuit efficaciam huius sacramenti orationi. Oratio fidei (inquit) saluabit infirmum. Ergo cum efficacia sacramenti sit ex forma, videtur quòd forma huius sacramenti sit oratio deprecatiua.

RESPONDEO dicendum, quòd forma huius sacramenti est oratio deprecatiua, vt patet per verba Iacobi, & ex vsu Romanæ Ecclesiæ, quæ solum verbis deprecatiuis vtitur in collatione huius sacramenti; cuius ratio multiplex assignatur. Primo, quia infirmans sacramentum hoc, est viribus proprijs destitutus: vnde indiget orationibus subleuari. Secundo, quia datur exeuntibus qui iam desinunt esse de foro ecclesiæ, & in solius Dei manu requiescunt; vnde & tales per orationem committuntur. Tertio, quia hoc sacramentum non habet aliquem effectum qui semper ex operatione ministri consequatur omnibus quę sunt de essentia sacramenti etiam ritè peractis, sicut character in Baptismo & Confirmatione, & transubstantiatio in Eucharistia, & remissio peccati in pœnitentia, existente contritione, quæ est de essentia sacramenti pœnitentiæ, non autem de essentia huius sacramenti. Et ideò in hoc sacramento non potest esse forma indicatiui modi, sicut in prædictis sacramentis.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc sacramentum, sicut & prædicta*, quantum est de se, habet certitudinem, sed potest ex fictione recipientis impedi-

sub finem corp. ri, etiam si sacramento se subijciat per intentionem

fic

sic quòd nullum effectum consequatur. Et propter hoc non est simile de hoc & de alijs sacramentis, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

Ad secundum dicendum, quòd per ipsum actum, qui ponitur in forma (scilicet, per istam sanctam vnctionem) satis exprimitur intentio. *Conc. Florent. in doctr. de sacram.*

Ad tertium dicendum, quòd verba illa indicatiui modi, quæ secundum morem quorumdam præmittuntur orationi, non sunt forma huius sacramenti: sed sunt dispositio ad formam, in quantum intentio ministri determinatur ad actum illum per illa verba.

ARTIC. IX.

Vtrum prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti?

AD nonum sic proceditur. Videtur, quòd prædicta oratio non sit competens forma huius sacramenti. Quia in formis aliorum sacramentorum fit mentio de materia (sicut patet in confirmatione) quæ non fit in prædictis verbis. Ergo non est conueniens forma. 119

¶ 2 Præterea, Sicut effectus huius sacramenti prouenit in nos per misericordiam diuinam, ita & aliorum sacramentorum. Sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de misericordia diuina, sed magis de Trinitate & Passione. Ergo similiter debet hic esse.

¶ 3 Præterea, Duplex effectus huius sacramenti in litera * ponitur. Sed in verbis prædictis non fit mentio nisi de vno, scilicet remissione peccatorum, non autem de corporali sanatione, ad quam Iacobus ordinat orationem fidei, dicens, Oratio fidei saluabit infirmum. Ergo forma prædicta est incompetens. *lib. 4. sẽt. d. 23. §. B*

RESPONDEO dicendum, quòd prædicta * oratio est competens forma huius sacramenti: quia tangit sacramentum, in hoc quod dicitur, Per istam sanctam vnctionem: & illud quod operatur in sacramento, scilicet diuinam misericordiam; & effectum, scilicet remissionem peccatorum. ** in arg. 2. præced. art.*

Ad primum ergo dicendum, quòd materia huius sacramenti potest intelligi per actum vnctionis, non autem materia confirmationis per actum in forma expressum: & ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd misericordia respicit miseriam: & quia hoc sacramentum datur in statu miseriæ, scilicet infirmitatis, ideò potius hic quàm in alijs fit mentio de misericordia.

Ad tertium dicendum, quòd in forma debet exprimi effectus principalis, & qui semper inducitur a sacramento, nisi sit defectus ex parte recipientis. Non autem talis effectus est corporalis sanitas, vt dicetur *, quamuis quandoque sequatur: ratione cuius Iacobus hunc effectum attribuit orationi, quæ est forma huius sacramenti.

*q. sequẽti ar. 2.

QVÆST. XXX.

De effectu † huius sacramenti, in tres articulos diuisa.

† *Concil. Trid. sess. 14. de sacram. extremæ vnctionis, c. 2.*

Deinde considerandum est de effectu huius sacramenti.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem peccatorum?

¶ Secundo, vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti?

¶ Tertio, vtrum hoc sacramentum characterem imprimat?

ARTIC. I.

Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem peccatorum?

120 *Thom. 4. d. 23 q. 1. ar. 2. q. 1. & seq.*

Ad primum sic proceditur. Videtur, quòd extrema vnctio non valeat ad remissionem peccatorum. Ad hoc enim quod per vnum potest effici, aliud non exigitur. Sed in eo qui extremam vnctionem accipit, requiritur pœnitentia ad peccatorum remissionem. Ergo per extremam vnctionem non diffinguntur peccata.

¶ 2 Præterea, In peccato non sunt nisi tria, macula,

la, reatus pœnæ, & reliquiæ peccati. Sed per extremam vnctionem non remittitur peccatum quo ad maculam sine contritione, quæ etiam sine vnctione remittit: nec iterum quo ad pœnam, quia adhuc si conualescat, tenetur perficere satisfactionem iniunctam: nec quo ad reliquias culpæ, quia adhuc remanent dispositiones ex actibus præcedentibus relictæ, vt patet post conualescentiam. Ergo nullo modo per extremam vnctionem fit peccatorum remissio.

¶ 3 Præterea, Remissio peccatorum non fit successiuè, sed in instanti. Sed extrema vnctio non fit tota simul, quia plures vnctiones requiruntur. Ergo eius effectus non est remissio peccatorum.

SED contra est, quod dicitur Iacob. 5. Si in peccatis sit, dimittentur ei.

¶ Præterea, Omne sacramentum nouæ legis gratiam confert. Sed per gratiam fit remissio peccatorum. Ergo extrema vnctio, cum sit sacramentum nouæ legis, operatur ad remissionem peccatorum.

RESPONDEO dicendum, quòd quodlibet sacramentum est institutum principaliter ad vnum effectum, quamuis etiam alios, ex consequenti, inducere possit: & quia sacramentum efficit quod figurat, ideò ex ipsa significatione sacramenti, debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc sacramentum, secundum modum cuiusdam medicationis, sicut Baptismus per modum ablutionis. Medicina autem est ad pellendum infirmitatem. Vnde principaliter hoc sacramentum est institutum ad sanandum infirmitatem peccati: vt sicut Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, & pœnitentia quædam spiritualis suscitatio: ita & extrema vnctio sit quædam spiritualis sanatio, vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalem vitam in medicato, ita spiritualis spiritualem. Et ideò hoc sacramentum non datur contra defectus, quibus spiritualis vita tollitur, scilicet contra peccatum originale, vel mortale; sed contra illos defectus, quibus homo

ſpiritualiter infirmatur, vt non habeat perfectum vigorem ad actus vitæ, gratiæ, vel gloriæ. Et hic effectus nihil aliud eſt, quàm quædã debilitas & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali: & contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc ſacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ ſecum non compatitur peccatum: ideò ex conſequenti, ſi inuenit peccatum aliquod, vel mortale vel veniale, quo ad culpam tollit ipſum, dũmodo non ponatur obex ex parte recipientis, ſicut etiam de Euchariſtia & confirmatione, ſupra dictum eſt *. Et ideò etiam Iacob. de remiſſione peccati conditionaliter loquitur dicens, Si in peccatis ſit, dimittentur ei, ſcilicet quoad culpam; non enim ſemper delet peccatum, quia non ſemper inuenit; ſed ſemper remittit quoad debilitatem prædictam, quam quidam reliquias peccati dicunt *. Quidam verò dicunt, quòd principaliter eſt inſtitutum contra veniale, quod quidem non poteſt dum hæc vita agitur, perfecte curari: & ideò ſacramentum exeuntium ſpecialiter contra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum: quia pœnitentia ſufficienter, etiam in hac vita, delet venialia peccata quoad culpam. Quod autem non poteſt euitari poſt peractam pœnitentiam, non aufert præcedenti pœnitentiæ ſuum effectum: & iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicendum, quòd principalis effectus huius ſacramenti eſt remiſſio peccatorum quoad reliquias peccati, & ex conſequenti etiam quoad culpam ſi eam inueniat.

Iacob. 5. Beda, in 5. c. Iacobi, & in c. 8. Luc.

† *in hoc artic.*

† 3. *p. q.* 65. *ar.* 1. *corp.*

3. *p. q.* 65. *ar.* 1. *cor.*

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis effectus principalis alicuius ſacramenti poſſit haberi ſine actuali perceptione illius ſacramenti, vel ſine ſacramento, vel per aliud ſacramentum ex conſequenti: numquam tamen haberi poteſt ſine propoſito illius ſacramenti. Et ideò quia pœnitentia eſt principaliter inſtituta contra actualem culpam, quodcumque aliud ſacramentum actualem culpam delcat ex conſequen-

ti,

ti, non excludit necessitatem pœnitentiæ.

Ad secundum dicendum, quòd extrema vnctio aliquo modo, quantum ad illa tria, remittit peccatum. Quamuis enim culpa quo ad maculam sine cõtritione non dimittatur; tamen hoc sacramentum per gratiam quam infundit, facit quòd ille motus liberi arbitrij in peccatum, sit contritio: sicut etiam in Eucharistia & Confirmatione potest accidere. Similiter etiam & reatus pœnæ temporalis diminuit: sed ex consequenti, in quantum debilitatem tollit: quia eandem pœnam leuius portat fortis, quàm debilis. Vnde non oportet quod propter hoc minuatur satisfactionis mensura. Reliquiæ autem peccati non dicuntur hic dispositiones ex actibus relictæ, quæ sunt quidam habitus inchoati; sed quædam spiritualis debilitas in ipsa mente existens, qua sublata etiam eisdem habitibus vel dispositionibus manentibus, non ita potest inclinari mens ad peccatum.

Ad tertium dicendum, quòd quando sunt multæ actiones ordinatæ ad vnum effectum, vltima est formalis respectu omnium præcedentium, & agit in virtute earum: & ideò in vltima vnctione gratia infunditur, quæ effectum sacramento præbet.

ARTIC. II. 121

Vtũ sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti?

AD secundum sic proceditur. Videtur quod sanitas corporalis non sit effectus huius sacramenti. Omne enim sacramentum est medicina spiritualis. Sed spiritualis medicina ad spiritualem sanitatem ordinatur; sicut corporalis ad corporalem. Ergo sanitas corporalis non est effectus huius sacramenti.

¶ 2 Præterea, Sacramentũ semper habet effectum suum in eo qui non fictus accedit. Sed quandoque non sanatur corporaliter, suscipiens hoc sacramentum, quantumcumque deuotus accipiat. Ergo sanitas corporalis non est effectus eius.

¶ 3 Præterea, Efficacia huius sacramenti nobis ostenditur Iacobi 5. Sed ibi non attribuitur sanatio-

nis effectus vnctioni, sed orationi; dicit enim, Oratio fidei saluabit infirmum. Ergo corporalis sanatio non est effectus huius sacramenti.

SED contra, Operatio Ecclesiæ habet maiorem efficaciam post Christi passionem, quàm ante. Sed ante oleo inuncti per Apostolos, sanabantur; vt patet Marci 6. Ergo & nunc habet effectum in corporali sanatione.

¶ Præterea, Sacramenta significando efficiunt. Sed Baptismus per ablutionem corporalem, quam exterius facit, significat & efficit spiritualem †. Ergo & extrema vnctio per sanationem corporalem, quam exterius significat, efficit & causat spiritualem.

Aug. de visitatione infirmorũ lib. 2. c. 4. t 9

RESPONDEO dicendum, quòd sicut Baptismus per ablutionem corporalem facit spiritualem emundationem à maculis spiritualibus, ita hoc sacramentum per medicationem sacramentalem exteriorem facit sanationem interiorem. Et sicut ablutio Baptismi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiam corporalem mundationem facit: ita etiam extrema vnctio habet effectum corporalis medicationis, scilicet corporalem sanationem. Sed hæc est differentia quòd corporalis ablutio ex ipsa naturali proprietate elementi facit corporalẽ mundationem, & ideò semper eam facit: sed extrema vnctio non facit corporalem sanationem ex proprietate naturali materiæ, sed ex virtute diuina, quę rationabiliter operatur. Et quia ratio operans numquam inducit secundarium effectum, nisi secundum quod expedit ad principalem, ideò * ex hoc sacramento non semper sequitur corporalis sanatio, sed quando expedit ad spiritualem sanationem; & tunc semper eam inducit, dummodò non sit impedimentum ex parte recipientis.

*Aug ser. 215. de tẽpore t. 10 *alias in Ber. in vita S. Malachię epi scop. & Conc. Florent.*

Ad primum ergo dicendum, quòd obiectio illa probat, quòd corporalis sanitas non sit effectus principalis huius sacramenti. Et hoc verum est.

Ad secundum patet solutio ex dictis *.

in corp. huius ar.

Ad tertium dicendum, quòd oratio illa est forma huius

huius sacramenti, vt dictum est *. Et ideò hoc sacramentum ex sua forma habet efficaciam (quantum est de se) ad sanationem corporalem. * q. præc. ar. 8. et 9

ARTIC. III.

Vtrum hoc sacramentum characterem imprimat? 122

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd hoc sacramentum characterem imprimat. Character enim est signum distinctiuum. Sed sicut baptizatus distinguitur à non baptizato, ita vnctus à non vncto. Ergo sicut Baptismus imprimit characterem, ita & extrema vnctio.

¶ 2 Præterea, In ordinis & confirmationis sacramentis est vnctio, sicut & in hoc sacramento. Sed in illis imprimitur character. Ergo & in isto.

¶ 3 Præterea, In omni sacramento est aliquid quod est res tantum, & aliquid quod est sacramentum tantum, & aliquid quod est res & sacramentum. Sed non potest aliquid assignari in hoc sacramento, quod sit res & sacramentum, nisi character. Ergo & in hoc sacramento imprimitur character.

SED contra, Nullum sacramentum imprimens characterem iteratur. Hoc autem iteratur, vt dicetur †. Ergo non imprimit characterem. q. 33. a. 1

¶ Præterea, Distinctio, quæ fit secundum characterem sacramentalem, est distinctio eorum, qui sunt in præsenti Ecclesia. Sed extrema vnctio confertur ei qui exit de præsenti Ecclesia. Ergo in eo non imprimitur character.

RESPONDEO dicendum, * quòd character non imprimitur nisi in illis sacramentis, quibus homo ad aliquid sacrum deputatur. Hoc autem sacramentum est solum in remedium, & non deputatur per ipsum homo ad aliquid sacrum agendum vel suscipiendum. Et ideò non imprimitur in eo character. Thom. 4. d. 4. q. 1. a. 4. q. 2. corp. et 3. p. q. 63. ar. 1. et 6

Ad primum ergo dicendum, quòd character facit distinctionem statuum, quantum ad ea quæ in Ecclesia sunt agenda: & talem distinctionem homo non habet ab alijs per hoc, quod ipse est inunctus.

Ad secundum dicendum, quòd vnctio, quæ fit in ordine & confirmatione, est vnctio consecrationis, qua homo deputatur ad aliquid sacrum: sed hæc vnctio est vnctio medicationis. Et ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd in hoc sacramento res & sacramentum non est character, sed quædam interior deuotio, quæ est spiritualis vnctio.

QVÆST. XXXI.

† *Concil. Trid. sess. 14 de sacram. extremæ vnctionis, c. 3.*

De ministro † huius sacramenti, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de administratione huius sacramenti.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre?

¶ Secundo, vtrum Diaconus?

¶ Tertio, vtrum solus Episcopus?

ARTIC. 1.

123 *Tho. vbi supra, q. 2. a. 1. q. 1 & seq.*

Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd etiam laicus possit hoc sacramentum conferre. Quia hoc sacramentum habet efficaciam ex oratione, vt Iacobus * dicit. Sed oratio laici quandoque est ita Deo accepta sicut sacerdotis. Ergo potest hoc sacramentum conferre.

* *Iac. 5.*

¶ 2 Præterea, De quibusdam patribus in Aegypto legitur, quòd oleum ad infirmos transmittebant & sanabantur. Et similiter dicitur de beata Genouefa, quòd oleo infirmos vngebat. Ergo hoc sacramentum potest conferri etiam à laicis.

SED contra est, quod in hoc sacramento fit remissio peccatorum. Sed laici non habent potestatem dimittendi peccata. Ergo, &c.

c. 5. 'non procul à prin.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Dion. in Eccles. Hier.* sunt quidam exercentes actiones hierarchicas, & quidam recipientes tantum, qui sunt laici. Et ideò nullius sacramenti dispensatio laicis ex officio competit*. Sed quòd baptizare possint in

* *3. p. q. 67. ar. 3. 4. & 5.*

casu

casu necessitatis, ex diuina dispensatione factum est, vt nulli regenerationis spiritualis facultas desit.

Ad primum ergo dicendum, quòd oratio illa non fit à sacerdote in persona sua, quia cum sit quandoque peccator, non esset exaudibilis: sed fit in persona totius Ecclesiæ, in cuius persona orare potest quasi persona publica, non autem laicus, qui persona priuata est.

Ad secundum dicendum, quòd illæ vnctiones non erant sacramentales: sed ex quadam deuotione recipientium talem vnctionem, & meritis vngentium, vel oleum mittentium, consequebatur effectus sanitatis corporalis per gratiam sanitatum, non autem per gratiam sacramentalem.

ARTIC. II.

Vtrum diaconi possint hoc sacramentum conferre? 124

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Diaconi possint hoc sacramentum conferre. Quia secundum Dion. * Diaconi habent virtutem purgatiuam. Sed hoc sacramentum est institutum tantum ad purgandum ab infirmitate mentis & corporis. Ergo & Diaconi possunt conferre.

* *c. 5. eccl. hierar. p. 1. circa med.*

¶ 1 Præterea, Dignius sacramentum est Baptismus quàm hoc, de quo hic agimus. Sed Diaconi possunt baptizare, vt patet de beato Laurentio *. Ergo & possunt hoc sacramentum conferre.

* *vt etiã dictũ est 3. p. q. 67 ar. 1. ad 3.*

SED contra est, quod dicitur Iacobi 5. Inducat presbyteros Ecclesiæ.

Cõc. Tri. sess. 14. de sacr. ext. unctionis c. 3. & can. 4.

RESPONDEO dicendum, quòd Diaconus habet vim purgatiuam tantum, non illuminatiuam. Vnde cum illuminatio fiat per gratiam, nullum sacramentum in quo gratia confertur, Diaconus potest dare ex officio: & ideò nec hoc cum in eo gratia conferatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc sacramentum illuminando per gratiæ collationem, purgat. Et ideò Diacono eius collatio non competit.

Ad secundum dicendum, quod hoc sacramentum non est necessitatis sacramentum, sicut baptismus: vnde

vnde non ita committitur dispensatio eius omnibus in articulo necessitatis, sed solum illis quibus ex officio competit. Diaconis autem, etiam baptizare non competit ex officio.

ARTIC. III.

Vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre?

125 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre. Quia hoc sacramentum vnctione perficitur, sicut & confirmatio. Sed solus episcopus potest confirmare, Ergo solus Episcopus potest hoc sacramentum conferre.

¶ 2 Præterea, Qui non potest quod minus est, non potest quod est maius. Sed maior est vsus materiæ sanctificatæ, quàm sanctificatio eius: quia est finis ipsius. Ergo cum sacerdos non possit sanctificare materiam, nec potest materia sanctificata vti.

SED contra, Huius sacramenti minister inducendus est ad eum qui suscipit sacramentum: vt patet Iac. 5. Sed Episcopus nō posset accedere ad omnes infirmos suæ diœcesis. Ergo non solus Episcopus potest hoc sacramentum conferre.

c. 5. eccl. hier. p. 1. a med. et in tit. cōtempl. in 4 d. 7. a. 1. q. 3. ao. et ibidem art. q. 2. ad 1 q. 1. & a. 2. q. 3. corp et 3. p. q. 63. ar. 6. & q. 72. a. 1 & 5.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Dion.* Episcopus proprie habet perficiendi officium, sicut sacerdos illuminandi: vnde illa sacramenta dispensanda solis Episcopis reseruantur, quæ suscipientem in aliquo statu perfectionis super alios ponunt. Hoc autem non est in hoc sacramento, cum omnibus detur. Et ideò per simplices sacerdotes potest administrari.

Ad primum ergo dicendum, quòd confirmatio imprimit characterem, quo collocatur homo in statu perfectionis, vt supra dictum est†. Non autem hoc est in hoc sacramento; & ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis in genere causæ finalis, vsus materię sanctificatę sit potior quam sanctificatio materiæ: tamen in genere causæ efficientis sanctificatio materiæ est prior: quia ab eadem

pendet

pendet vsus, sicut ab actiua causa. Et ideò sanctificatio requirit altiorem virtutem actiuam, quàm vsus.

QVÆST. XXXII.

Quibus hoc sacramentum conferri debeat, & in quæ parte corporis, in septem articulos diuisa.

DEinde considerandũ est de his, quibus hoc sacramentũ conferri debet: & in qua parte corporis.

¶ Circa quod quæruntur septem.

¶ Primo, vtrum sanis debeat conferri hoc sacramentum?

¶ Secundo, vtrum debeat conferri in qualibet infirmitate?

¶ Tertio, vtrum debeat conferri furiosis & amentibus?

¶ Quarto, vtrum pueris?

¶ Quinto, vtrum totum corpus in hoc sacramento inungi debeat?

¶ Sexto, vtrum conuenienter determinentur partes, in quibus inungitur?

¶ Septimo, vtrum mutilati, in prædictis partibus inungi debeant?

ARTIC. I.

Vtrum sanis debeat conferri hoc sacramentum? 126

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd etiam sanis debeat conferri hoc sacramentum. Quia principalior effectus huius sacramenti est sanatio mẽtis, quàm sanatio corporis; vt dictum est *. Sed etiam sani corpore indigent sanatione mentis. Ergo eis etiam debet hoc sacramentum conferri. *Tho. 4. d. 23. q. 2. ar. 2. q. 1 & seq. q. 1. ar. 2. co. & ad 1.*

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentum est exeuntium, sicut baptismus intrantium. Sed omnibus intrantibus baptismus datur. Ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc sacramentum. Sed quandoque illi qui sunt in propinquo exitus, sunt sani, sicut illi qui decapitandi sunt. Ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

SED contra est, quod dicitur Iac. 5. Infirmatur quis in vobis? &c. Ergo solis infirmis competit hoc sacramentum.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio, vt prius dictum est *, quæ quidem per quemdam corporalis curationis modum significatur: & ideò illis quibus corporalis curatio non competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri.

q. 30. a. 1 et 2 c. Et q. 29. ar. 2. corp.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis sanitas sit principalis effectus huius sacramenti, tamen oportet quod per curationem corporalem significetur curatio spiritualis huius sacramenti, etiamsi corporalis sanatio non sequatur: & ideò solum illis hoc sacramento sanitas spiritualis dari potest, quibus corporalis curatio competit, scilicet infirmis: sicut ille solus potest baptismum suscipere, qui potest corporalis ablutionis esse particeps, non autem puer in ventre matris existens *.

* *vt dictũ est in 3. p. q. 68 ar. 11.*

Ad secundum dicendum, quòd etiam baptismus non est nisi illorum intrantium, qui corporali ablutioni subijci possunt. Et ideò hoc sacramentum illorum tantum exeuntium est, quibus corporalis curatio competit.

ARTIC. II.

Vtrum hoc sacramentum dari debeat in qualibet infirmitate?

127

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd hoc sacramentum dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Iacobi 5. vbi hoc sacramentum traditur, nulla infirmitas determinatur. Ergo in omnibus infirmitatibus debet hoc sacramentum conferri.

¶ 2 Præterea, Quanto remedium est dignius, tanto debet esse generalius. Sed hoc sacramentum est dignius, quàm medicina corporalis. Cùm ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, videtur quòd etiam hoc sacramentum.

in lib. de longitudine & breuitate vitæ, parũ a prin. libelli.

SED contra, Hoc sacramentum ab omnibus dicitur extremæ vnctionis. Sed non omnis infirmitas adducit extremum vitæ perducit, cùm quædam ægritudines fiant causæ longioris vitæ, vt dicit Philosophus †. Ergo

go non in omnibus infirmitatibus debet hoc sacramentum dari.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum est vltimum remedium, quod Ecclesia potest conferre, quasi immediate disponens ad gloriam. Et ideò illis tantum infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu exeuntium, propter hoc, quòd ægritudo nata est inducere mortem, & de periculo timetur.

Ad primum ergo dicendum, quòd quælibet infirmitas augmentata, potest mortem inducere. Et ideò si genera infirmitatum pensentur, in qualibet ægritudine potest dari hoc sacramentum. Et hinc est quòd Apost. non determinat infirmitatem aliquam: sed si pensetur infirmitatis modus & status, non semper debet infirmantibus hoc sacramentum dari.

Ad secundum dicendum, quòd medicina corporalis habet pro principali effectu sanitatem corporalem, qua omnes infirmi in quolibet statu indigent: sed hoc sacramentum habet pro principali effectu illam sospitatem, quæ exeuntibus, & iter ad gloriam agentibus, est necessaria: & ideò non est simile.

ARTIC. III.

Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis, & amentibus? 128

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd furiosis & amentibus hoc sacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines sunt periculosissimæ, & cito ad mortem disponunt. Sed periculo debet adhiberi remedium. Ergo hoc sacramentum quod est in remedium infirmitatis humanæ, debet talibus conferri.

¶ 1 Præterea, Dignius sacramentum est baptismus, quam istud. Sed baptismus datur furiosis, vt supra dictum est *. Ergo & hoc sacramentum eis debet dari.

SED contra, Hoc sacramentum non est dandum, nisi recognoscentibus ipsum. Sed tales non sunt furiosi & amentes. Ergo eis dari non debet.

RESPONDEO dicendum, quòd ad effectum huius sacramenti percipiendum, plurimum valet deuotio sufici-

* *Tho. 4. Sent. d. 4. p. 3 ar. 1 q. 3. cor. & arg. 2 & in 3. p. q. 68. ar. 12.*

susscipientis, & personale meritum conferentium, & generale totius Ecclesiæ: quod patet ex hoc quòd per modum deprecationis, forma huius sacramenti confertur *. Et ideò illis qui non possunt recognoscere, & cum deuotione susscipere hoc sacramentum, dari non debet; & præcipue furiosis & amentibus, qui possent irreuerentiam sacramento per aliquam immunditiam facere, nisi haberent lucida interualla, in quibus sacramentum recognoscerent; & sic eis conferri in statu illo posset.

vt dictũ est, q 29. ar. 8.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis in periculo mortis tales quandoque sint, tamen remedium per deuotionem propriam non potest eis applicari. Et ideò non debet eis conferri.

Ad secundum dicendum, quòd baptismus non requirit motum liberi arbitrij: quia datur contra originale * peccatum, quod non curatur in nobis ex nostro libero arbitrio: sed in hoc sacramento requiritur motus liberi arbitrij: & ideò non est simile. Et præterea baptismus est sacramentum necessitatis, non autem extrema vnctio.

Alias, principaliter.

ARTIC. IV.

Vtrum hoc sacramentum debeat dari pueris?

119 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd hoc sacramentum debeat dari pueris. Quia eisdem infirmitatibus quandoque laborant pueri & adulti. Sed eidem morbo debet adhiberi idem remedium. Ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacramentum dari.

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentum datur ad purgandum reliquias peccati (vt supra dictum † est) tam originalis quam actualis. Sed in pueris sunt reliquiæ originalis peccati. Ergo eis debet hoc sacramentum dari.

q. 30 ar. 1. corp.

SED contra est, quod nulli debet dari hoc sacramentum, cui non competit forma sacramenti. Sed forma huius sacramenti non competit pueris, qui non peccauerunt per visum & auditum, vt in forma ex-

fri-

primitur. Ergo eis non dari debet hoc sacramentum.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum exigit actualem deuotionem in susciptente, sicut & Eucharistia. Vnde sicut Eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quòd infirmitates in pueris non sunt ex peccato actuali causatæ, sicut in adultis: & contra illas præcipue infirmitates, hoc sacramentum datur, quæ sunt ex peccato causatæ, quasi peccati reliquiæ.

Ad secundum dicendum, quòd non datur contra reliquias originalis peccati, nisi secundum quod sunt per actualia peccata quodammodo confortatæ: vnde principaliter contra actualia peccata datur (vt ex ipsa forma patet), quæ non sunt in pueris.

ARTIC. V. 130

Vtrum in hoc sacramento totũ corpus inungi debeat? *Tho. vbi supra ar. 3. q. 1. & seq* **lib. 6. de Trin c. 6. non procul a fin. to. 3.*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd in hoc sacramento totum corpus inungi debeat. Quia secundum Aug. † anima tota est in toto corpore. Sed præcipue datur hoc sacramentum ad sanandum animam. Ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

¶ 2 Præterea, Vbi est morbus, ibi debet apponi medicina. Sed quandoque morbus est vniuersalis & in toto corpore, sicut febris. Ergo totum corpus debet inungi.

¶ 3 Præterea, In baptismo totum corpus immergitur. Ergo & hic totum debet inungi.

SED contra est vniuersalis Ecclesiæ ritus, secundum quem non inungitur infirmus hoc sacramento, nisi in determinatis partibus corporis †.

vtdicitur in corp. ar. seq.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum per modum curationis exhibetur. Curatio autem corporalis non oportet quòd fiat per medicinam toti corpori appositã, sed illis partibus vbi est radix morbi. Et ideò etiam vnctio sacramentalis debet fieri in illis partibus tantum, in quibus est radix spiritualis infirmitatis.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd anima quamuis sit tota in qualibet parte corporis, quantum ad essentiam, non tamen quantum ad potentias, quæ sunt radices actuum peccati. Et ideò oportet, quòd in determinatis partibus fiat, in quibus illæ potentiæ habent esse.

Ad secundum dicendum, quòd non semper apponitur medicina vbi est morbus: sed congruentius, vbi est radix morbi.

Ad tertium dicendum, quòd baptismus fit per modum ablutionis. Ablutio autem corporalis non purgat maculam * ab aliqua parte, nisi cui apponitur. Et ideò baptismus toti corpori adhibetur: secus autem est de extrema vnctione, ratione iam dicta †.

* *alias*, *in*.

† *in co. huius ar. & resp. ad 1. et 2*

ARTIC. VI.

Vtrum conuenienter determinentur partes vngendæ?

131

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter determinentur istæ partes, vt scilicet infirmus inũgatur in oculis, in naribus, auribus, labijs, manibus, & pedibus. Quia sapiens medicus curat morbum in radice. Sed de corde exeunt cogitationes quæ coinquinãt hominem: vt dicitur Matth. 15. Ergo in pectore debet fieri inunctio.

¶ 2 Præterea, Puritas mentis non minus est necessaria exeuntibus, quàm intrantibus. Sed intrantes vnguntur chrismate in vertice à sacerdote, ad significandum mentis puritatem. Ergo & exeuntes, hoc sacramento vngi debent in vertice.

¶ 3 Præterea, Ibi debet adhiberi remedium, vbi est maior vis morbi. Sed spiritualis morbus præcipue viget in viris, in renibus; & in mulieribus, in vmbilico, vt dicitur Iob. 40. Fortitudo eius in lũbis eius &c. secundum expositionem Greg. †. Ergo ibi debet fieri inunctio.

li. 32. Moral. c. 11.

¶ 4 Præterea, Sicut per pedes peccatur, ita & per alia membra corporis. Ergo sicut inunguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent.

RESPONDEO dicendum, quod principia peccandi

di in nobis sunt eadem, quæ & principia agendi: quia peccatum consistit in actu. Principia autem agendi in nobis sunt tria. Primum est, dirigens, scilicet vis cognoscitiua. Secundum est, imperans, scilicet vis appetitiua. Tertium est exequens, scilicet vis motiua. Omnis autem nostra cognitio a sensu ortum habet: & quia vbi est in nobis prima origo peccati, ibi debet * vnctio adhiberi; ideò inunguntur loca quinque sensuum; scilicet oculi, propter visum; aures, propter auditum; nares, propter odoratum; os, propter gustum; manus, propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipue viget: & propter appetitiuam inunguntur aliquibus renes. Pedes autem inunguntur propter motiuam, qui sunt principalius eius instrumentum. Et quia primum principium operationis humanæ est cognoscitiua; ideò illa vnctio ab omnibus obseruatur, quæ fit ad quinque sensus, quasi de necessitate sacramenti: sed quidam non seruant alias, quidam vero illam seruant, quæ fit ad pedes, & non quæ ad renes: quia appetitiua & motiua sunt secundaria principia.

* *alias, medicina.*

Conc. Florent sup. vnione Iacobinorum & Armeniorũ in doctrina de sacram.

Ad primum ergo dicendum, quòd cogitatio a corde non exit nisi per aliquam imaginationem, quæ est motus à sensu factus, vt dicitur in 2. de anima †. Et ideò cor non est prima radix cogitationis, sed organa sensuum, nisi quatenus cor est principium totius corporis; sed hoc principium est radix remota.

† *lib. 2. c. 160.*

Ad secundum dicendum, quòd intrantes debent acquirere puritatem mentis, sed exeuntes debent eam purgare: & ideò exeuntes debent inungi in illis partibus, quibus contingit puritatem mentis inquinari.

Ad tertium dicendum, quòd secundum quorundam consuetudinem fit in renibus, propter hoc quòd ibi maxime viget concupiscibilis: sed appetitiua non est prima radix, vt dictum est *.

* *in corp. art.*

Ad quartum dicendum, quòd organa corporis quibus actus peccati exercentur, sunt pedes, manus, & lingua, quibus etiam exhibetur vnctio; & membra

genitalia, quibus propter immunditiam illarum partium, & honestatem sacramenti non debet vnctio adhiberi.

ARTIC. VII.

132 *Vtrum mutilati debeant inungi illis vnctionibus?*

AD septimum sic proceditur. Videtur quòd mutilati non sint inungendi illis vnctionibus, quæ partibus illis competunt. Quia sicut hoc sacramentum exigit determinatam dispositionem in suscipiente, vt scilicet sit infirmus: ita & determinatam partem. Sed ille qui non habet infirmitatem, non potest inungi. Ergo nec ille qui non habet partem illam, in qua debet fieri vnctio.

¶ 2 Præterea, Ille qui est cæcus à natiuitate, non deliquit per visum. Sed in vnctione quæ fit ad oculos, fit mentio de delicto per visum. Ergo talis vnctio, cæco nato non debet fieri: & sic de alijs.

SED contra est, quòd defectus corporis non impedit aliquod aliud sacramentum. Ergo nec istud impedire debet. Sed de necessitate istius sacramenti est quælibet vnctionũ. Ergo omnes debẽt fieri mutilatis.

RESPONDEO dicendum, quòd mutilati etiam inungi debent, quanto propinquius fieri potest, ad partes illas, in quibus vnctio fieri debuerat: quia quamuis nõ habeant membra, habent tamen potentias animæ quæ illis membris debentur, saltem in radice, & interius peccare possunt, per ea quæ ad partes illas pertinent, quamuis non exterius.

¶ Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

QVÆST. XXXIII.

De iteratione huius sacramenti, in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de iteratione huius sacramenti.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum hoc sacramentum debeat iterari?

¶ Secundo, vtrum in eadem infirmitate debeat iterari?

AR-

ARTIC. I.

Vtrum hoc sacramentum debeat iterari?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd hoc sacramentum non debeat iterari. Quia dignior est vnctio, quæ fit homini quam quæ fit lapidi. Sed vnctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum fuerit. Ergo nec vnctio extrema, quæ adhibetur homini, debet iterari. 133 *Tho. vbi sup. ar. 4 q. 1. & 2.*

¶ 2 Præterea, Post extremum nihil est. Sed hæc vnctio dicitur extrema. Ergo non debet iterari.

SED contra, Hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio, per modum corporalis curationis exhibita. Sed curatio corporalis iteratur. Ergo & hoc sacramentum iterari potest.

RESPONDEO dicendum, quòd nullum sacramentale, nec sacramentum quod habet effectum perpetuum, debet iterari: quia ostenderetur sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illum effectum; & sic fieret iniuria illi sacramento. Sacramentum autem, quod habet effectum non perpetuum, potest iterari sine iniuria, vt effectus deperditus iterato recuperetur *. Et quia sanitas corporis & mentis, quæ est effectus huius sacramenti, potest amitti postquam fuerit per sacramenta effecta: ideò hoc sacramentum sine sui iniuria potest iterari. *Aug. ser. 215. de tẽp. circ. 20*

Ad primum ergo dicendum, quòd vnctio lapidis, fit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuò in lapide quamdiu altare manet: & ideò non potest iterari. Sed hæc vnctio non fit ad consecrationem hominis, cum non imprimatur per eam character. Et ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd illud quod secundum æstimationem hominum est extremum, quandoque secundum rei veritatem non est extremum: & sic dicitur hoc sacramentum extrema vnctio: quia non debet dari, nisi illis quorum mors est propinqua secundum existimationem hominum.

ARTIC. II.

134 *Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd in eadem infirmitate non debeat iterari. Quia, vni morbo non debetur nisi vna medicina. Sed hoc sacramentum est quædam spiritualis medicina. Ergo contra vnum morbum non debet iterari.

¶ 2 Præterea, Secundum hoc posset aliquis infirmus tota die inungi, si in eodem morbo posset iterari vnctio; quod est absurdum.

SED contra est, quod aliquando morbus diu durat post sacramenti perceptionem; & sic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc sacramentum datur. Ergo debet iterari.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum non respicit tantum infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum: quia non debet dari nisi infirmis, qui secundum humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Quædam enim infirmitates non sunt diuturnæ: vnde si in eis datur hoc sacramentum, tunc si homo ad statum illum perueniat, quòd sit in periculo mortis, non recedit a statu illo, nisi infirmitate curata; & ita non debet iterum inungi: sed si recidiuum patiatur, erit alia infirmitas, & poterit fieri alia inunctio. Quædam vero sunt ægritudines diuturnæ, vt hectica, hydropisis, & huiusmodi; & in talibus non debet fieri inunctio, nisi quando videntur perducere ad periculum mortis: & si homo illum articulum euadat eadem infirmitate durante, & iterum ad similem statum per illam ægritudinem reducatur, iterum potest inungi: quia iam quasi est alius infirmitatis status, quamuis non sit alia infirmitas simpliciter.

¶ Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

QVÆST. XXXIV.

De Sacramento ordinis, quo ad eius essentiam, & eius partes, in quinque articulos diuisa.

POst hæc considerandum est de sacramento ordinis. Et primo, de ordine in communi. Secundo, de

de distinctione ordinum. Tertio, de conferentibus ordinem. Quarto, de impedimentis ordinandorum. Quinto, de his quæ sunt ordinibus annexa. De ipso autem ordine in communi, tria videnda sunt. Primo, de eius entitate & quidditate, & partibus eius. Secundo, de eius effectu. Tertio, de suscipientibus ipsum.

¶ Circa primum quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum ordo in Ecclesia esse debeat?

¶ Secundo, vtrum conuenienter definiatur?

¶ Tertio, vtrum sit sacramentum?

¶ Quarto, vtrum eius forma conuenienter exprimatur?

¶ Quinto, vtrum hoc sacramentum habeat materiam?

ARTIC. I.

Vtrum ordo in Ecclesia esse debeat? 135

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd ordo in Ecclesia esse non debeat. Ordo enim requirit subiectionem & prælationem. Sed subiectio videtur repugnare libertati, in quam vocati sumus per *Christum*. Ergo ordo in Ecclesia esse non debet. *Tho. 4. d. 24. q. 1. ar. 1. q. 1. & seq.*

¶ 2 Præterea, Ille qui in ordine constituitur, alio superior fit. Sed in Ecclesia quilibet debet se altero inferiorem reputare: Phil. 2. Superiores inuicem arbitrantes. Ergo non debet in ecclesia esse ordo. *Conc. Trid. sess. 23. c. 1. 2. & seq.*

¶ 3 Præterea, Ordo inuenitur in Angelis propter distinctionem eorum in bonis naturalibus, & gratuitis. Sed omnes homines sunt in natura vnum: gratiarum etiam dona quis eminentius habeat, ignotum est. Ergo ordo in Ecclesia esse non debet.

SED contra, ad Roman. 13. dicitur, Quæ sunt à Deo, ordinata sunt. Sed Ecclesia à Deo est, quia ipse eam ædificauit sanguine suo. Ergo ordo in Ecclesia esse debet.

¶ Præterea, Status Ecclesiæ est medius inter statum naturæ & gloriæ. Sed in natura inuenitur ordo, quo quædam alijs superiora sunt; & similiter in glo-

ria, vt patet in Angelis. Ergo in Ecclesia debet esse ordo.

RESPONDEO dicendum, quòd Deus sua opera in sui similitudinem * producere voluit quantum possibile fuit, vt perfecta essent, & per ea cognosci posset. Et ideò vt in suis operibus repræsentaretur, non solum secundum quod in se est, sed etiam secundum quod alijs influit: hanc legem naturalem imposuit omnibus, vt vltima per media reducerentur & perficerentur, & media per prima, vt Dionys. * dicit. Et ideò vt ista pulchritudo, Ecclesiæ non deesset, posuit ordinem in ea, vt quidam alijs sacramenta traderent, suo modo Deo in hoc assimilati: quia Deo cooperantes, sicut & in corpore naturali quædam membra alijs influunt.

Al. perducere.

ca 5. eccl. hierar. in tit. de sacerdotum perfectionibus, in princ.

Ad primum ergo dicendum, quòd subiectio seruitutis repugnat libertati: quæ seruitus est, cum aliquis dominatur aliis, ad sui vtilitatē subiectis vtens. Talis autem subiectio non requiritur in ordine, per quem qui præsunt, salutem subditorum quærere debent, non propriam vtilitatem.

Ad secundum dicendum, quòd quilibet se debet reputare inferiorem merito, sed non officio: ordines autem officia quædam sunt.

Ad tertium dicendum, quòd ordo in Angelis non attenditur secundum distinctionem naturæ: nisi per accidens, in quantum ad distinctionem naturæ sequitur in eis distinctio gratiæ. Attenditur autem in eis per se secundum distinctionem in gratia; quia eorum ordines respiciunt participationem diuinorum, & communicationem in statu gloriæ, quæ est secundum mensuram gratiæ, quasi gratiæ finis, & effectus quodammodo. Sed ordines Ecclesiæ militantis respiciunt participationem sacramentorum & communicationes, quæ sunt causa gratiæ, & quodammodo gratiam præcedunt. Et sic non est de necessitate nostrorum ordinum gratia gratum faciens, sed solum potestas dispensandi sacramenta: & propter hoc etiam ordo

non

non attenditur per distinctionem gratiæ gratum facientis, sed per distinctionem potestatis.

ARTIC. II.

Vtrum conuenienter ordo definiatur? 136

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter ordo a Magistro Sent. dist. 24. * definiatur, vbi dicitur: Ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas traditur ordinato. Pars enim non debet poni genus totius. Sed character, per quem signaculum oponitur in consequenti * definitione est pars ordinis, quia diuiditur contra id quod est res tantum, vel sacramentum tantum, cum sit res & sacramentum. Ergo signaculum non debet poni quasi genus ordinis.

lib. 4. d. 24. §. K.

loco iam citato.

¶ 2 Præterea, Sicut in sacramento ordinis imprimitur character, ita in sacramento baptismi. Sed in * definitione baptismi non ponebatur character. Ergo nec in definitione ordinis poni debet.

posita in 4. Sent. d. 3. § A in princ.

¶ 3 Præterea, In baptismo etiam quædam spiritualis datur potestas accedendi ad sacramenta: & iterum est quoddam signaculum, cum sit sacramẽtum. Ergo hæc definitio conuenit baptismo: & sic inconuenienter assignatur de ordine.

¶ 4 Præterea, Ordo relatio quædam est, quæ in vtroque extremorum saluatur: extrema autem relationis ordinis sunt superior & inferior. Ergo inferiores habent ordinem sicut & superiores. Sed in eis non est aliqua potestas præeminentiæ, qualis hic ponitur in definitione ordinis, vt patet per expositionẽ sequentem, vbi ponitur * promotio potestatis. Ergo inconuenienter definitur hic ordo.

loco in argum. 1. citato.

RESPONDEO dicendum, quòd definitio quam Magister * de ordine ponit, conuenit ordini secundum quod est Ecclesiæ sacramentum: & ideò duo ponit, scilicet signum exterius, ibi (signaculum quoddam, id est signum quoddam) & effectum interiorem ibi (quo spiritualis potestas, &c.)

4. Sentẽ. d. 24. §. K.

Ad primum ergo dicendum, quòd signaculum non

ponitur hìc pro charactere interiori, ſed pro eo quod exterius geritur, quod eſt ſignum interioris poteſtatis, & cauſa: & ſic etiam ſumitur character in alia definitione. Si tamẽ pro interiori charactere ſumeretur, non eſſet inconueniens: quia diuiſio ſacramenti in illa tria, non eſt in partes integrales, propriè loquendo. Quia illud quod eſt res tantũ, nõ eſt de eſſentia ſacramenti: quod eſt etiam ſacramentum tantum, tranſit; & ſacramentum & res manere dicitur. Vnde relinquitur, quòd ipſe character interior ſit eſſentialiter & principaliter ipſum ſacramentum ordinis.

Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis in baptiſmo conferatur aliqua ſpiritualis potentia recipiendi alia ſacramenta, ratione cuius characterem imprimit, non tamen hic eſt principalis effectus eius: ſed ablutio interior, propter quam baptiſmus fieret, etiam priori cauſa nõ exiſtente. Sed ordo poteſtatem principaliter importat: & ideò character, qui eſt ſpiritualis poteſtas, in definitione ordinis ponitur *; non autem in diſinitione Baptiſmi.

Poſita in arg. 1.

Ad tertium dicendum, quòd in baptiſmo datur quædam potentia ſpiritualis ad recipiendum, & in quodammodo paſſiua. Poteſtas autem propriè nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia: & ideò hæc definitio Baptiſmo non competit.

Ad quartum dicendum, quòd nomen ordinis, dupliciter accipitur. Quandoque enim ſignificat ipſam relationem; & ſic eſt tam in inferiori, quàm in ſuperiori, vt obiectio tangit, & ſic non accipitur hic. Quandoque autem accipitur pro ipſo gradu, qui ordinem primo modo acceptum facit. Et quia ratio ordinis prout eſt relatio, inuenitur vbi aliquid ſuperius altero occurrit, ideò hic gradus eminens per poteſtatem ſpiritualem, ordo nominatur.

ARTIC. III.

Vtrum ordo ſit ſacramentum?

137 *Concil. Triden. ſeſſ. 23. cap. 3.*

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ordo non ſit ſacramentum. Sacramentum enim (vt di-

(vt dicit Hug * de sancto Vict.) est materiale elementum. Sed ordo non nominat aliquid huiusmodi, sed magis relationem, vel potestatem: quia ordo est pars potestatis, secundum Isidor. Ergo non est sacramentum.

¶ 2 Præterea, Sacramenta non sunt de Ecclesia triumphante. Sed ibi est ordo, vt patet in Angelis. Ergo ordo non est sacramentum.

¶ 3 Præterea, Sicut prælatio spiritualis, quæ est ordo, datur cum quadam consecratione, ita & prælatio sæcularis: quia & reges inungũtur, vt dictũ est †. Sed regia dignitas non est sacramentum. Ergo nec ordo de quo hic loquimur.

SED contra est, quòd ab omnibus enumeratur inter septem Ecclesiæ sacramenta.

¶ Præterea, Propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Sed propter ordinem fit homo dispensator aliorum sacramentorum. Ergo ordo habet magis rationem, quòd sit sacramentum, quàm etiam alia.

RESPONDEO dicendum, quòd sacramentum (vt ex *dictis* * patet) nihil est aliud, quàm quædam sanctificatio homini exhibita cum aliquo signo visibili: vnde cum in susceptione ordinis quædam consecratio homini exhibeatur per visibilia signa, constat ordinem esse sacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis ordo in suo nomine non exprimat aliquod materiale elementum, tamen ordo non confertur sine aliquo elemento materiali.

Ad secundum dicendum, quòd potestates proportionari debent illis ad quæ sunt: communicatio autem diuinorum, ad quam datur spiritualis potestas, non fit in Angelis per aliqua sensibilia signa, sicut in hominibus contingit. Et ideò potestas spiritualis, quæ est ordo, nõ adhibetur Angelis cum aliquibus signis visibilibus, sicut hominibus: & ideò in hominibus ordo est sacramentum, sed non in Angelis.

Ad ter-

* *Li. 1. de sacram. p. 9. c. 1. & Tho. 4. dist. 1. q. 1. art. 1. q. 5. arg. 1. & in corp. & ad 1.*

† *Sup. q. 19. artic. 3. argu 2. & eius sol. & Aug. libr. 83. quæst. q. 61 tom. 4. & lib. 1. retra. c. 26. circa med. to. 1. & in tit. Psal. 26. & super illud Ps. 149. Exultent in rege suo, to 9.*

* *Quæst. 29. artic. 1. cor. & Tho. in 4. dist. 1. q. 1. artic. 1.*

Ad tertium dicendum, quòd non omnis benedictio, quæ hominibus adhibetur, vel consecratio est sacramentum: quia & monachi & abbates benedicuntur, tamen illæ benedictiones non sunt sacramenta: & similiter nec regalis inunctio, quia per huiusmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad dispensationem diuinorum sacramentorum, sicut per benedictiones ordinis. Et ideò non est simile.

ARTIC. IV.

Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur?

138] AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd forma huius sacramenti inconuenienter in littera exprimatur *. Quia sacramenta efficaciam habent ex forma. Sed efficacia sacramentorum est ex virtute diuina, quæ in eis secretius operatur salutem. Ergo in forma huius sacramenti deberet fieri mentio de virtute diuina per inuocationem Trinitatis, sicut in alijs sacramentis.

Dist. 24. lib 4. Sentent.

¶ 2 Præterea, Imperare est eius qui habet auctoritatem. Sed auctoritas non residet penes eum qui sacramenta dispensat, sed ministerium tantum. Ergo non deberet vti imperatiuo modo, vt diceret, Agite, vel, accipite hoc vel illud, vel aliquid huiusmodi.

¶ 3 Præterea, In forma sacramenti non debet fieri mentio nisi de illis, quæ sunt de essentia sacramenti. Sed vsus potestatis acceptæ non est de essentia huius sacramenti, sed consequitur ad ipsum. Ergo non deberet de eo fieri mentio in forma huius sacramenti.

¶ 4 Præterea, Omnia sacramenta ordinant ad æternam remunerationem. Sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione. Ergo nec in forma huius sacramenti deberet de ea fieri mentio, sicut fit cum dicitur: Habiturus partem, si fideliter, &c.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum principaliter consistit in potestate tradita. Potestas autem à potestate traducitur, sicut simile ex simili: & iterum potestas per vsum innotescit, quia potentiæ notificantur per actus: & ideò in forma ordinis exprimitur vsus ordinis per actum qui imperatur; & exprimitur traductio potestatis per imperatiuum modum.

Ad primum ergo dicendum, quòd alia sacramenta non ordinantur principaliter ad effectus similes potestati, per quam sacramenta dispensantur, sicut hoc sacramentum: & ideò in hoc sacramento est quasi quædam communicatio vniuoca. Vnde in alijs sacramentis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis, cui effectus sacramenti assimilatur; non autem in hoc sacramento. Quamuis enim in Episcopo, qui est minister huius sacramenti, non sit auctoritas respectu collationis huius sacramenti: tamen habet aliquam auctoritatem respectu potestatis ordinis, quæ conferitur per ipsum: in quantum à sua potestate derivatur.

Ad tertium dicendum, quòd vsus potestatis est effectus potestatis in genere causæ efficientis: & sic non habet, quòd in definitione ordinis ponatur, sed est quodammodo causa in genere causæ finalis: & ideò secundum hanc rationem poni potest in definitione ordinis.

Deest solutio ad secundũ, quæ facile colligitur ex respons. ad 1.

139

ARTIC. V.

Vtrum hoc sacramentum habeat materiam?

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd hoc sacramentum non habeat materiam. Quia in omni sacramento quod habet materiam, virtus operans in sacramento est in materia. Sed in rebus materialibus, quæ hic adhibentur, sicut sunt claues, candelabra, & huiusmodi, non videtur esse aliqua virtus sanctificandi. Ergo non habet materiam.

¶ 2 Præterea, In isto sacramento confertur plenitudo gratiæ septiformis (vt in littera* dicitur) sicut in confirmatione. Sed materia confirmationis præxigit sanctificationem. Cùm ergo ea quæ in hoc sacramento videntur esse materialia, non sint præsanctificata, videtur quòd non sint materia huius sacramenti.

d. 24. §. A. & B.

¶ 3 Præterea, In quolibet sacramento habente materiam, requiritur contactus materiæ ad eum qui suscipit sacramentum. Sed vt à quibusdam dicitur, contactus dictorum materialium ab * eo qui suscipit sacramentum, non est de necessitate sacramenti, sed solum porrectio. Ergo prædictæ res materiales non sunt materia huius sacramenti.

* *Al. ad eum.*

SED contra est, quod omne sacramentum consistit in rebus & verbis. Sed res in quolibet sacramento sunt materia ipsius. Ergo & res quæ in hoc sacramento adhibentur, sunt materia huius sacramenti.

4 *Sentẽt. d.* 1. §. D.

¶ Præterea, Plus requiritur ad dispensandum sacramenta, quàm ad suscipiendum. Sed baptismus in quo datur potestas ad suscipiendum sacramenta, indiget materia. Ergo & ordo in quo datur potestas ad ea dispensanda.

RESPONDEO dicendum, quòd materia in sacramentis exterius adhibita, significat virtutem in sacramentis agentem ex intrinseco omnino aduenire. Vnde cum effectus huius sacramenti, scilicet character, non percipiatur ex aliqua operatione ipsius qui ad sacramẽtum accedit, sicut erat in pœnitentia, sed omnino ex intrinseco adueniat: competit ei materiam habere, tamen diuersimodè ab alijs sacramentis quæ materiam habent. Quia hoc quod confertur in alijs sacramentis, deriuatur tantum à Deo, non a ministro qui sacramentum dispensat: sed illud quod in hoc sacramento traditur, scilicet spiritualis potestas, deriuatur etiam ab eo qui sacramentum dat, sicut potestas imperfecta à perfecta. Et ideò efficacia aliorum sacramentorum principaliter cõsistit in materia, quæ vir-

virtutem diuinam & significat & continet ex sanctificatione per ministerium adhibita: sed efficacia huius sacramenti principaliter residet pœnes eum, qui sacramentum dispensat. Materia autem adhibetur magis ad determinandam potestatem, quæ traditur particulariter ab habente eam complete, quàm ad potestatem causandam: quod patet ex hoc, quod materia competit vsui potestatis.

¶ Et per hoc patet solutio Ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd materiam in alijs sacramentis oportet sanctificari propter virtutem, quam continet. Sed non est ita in proposito.

Ad tertium dicendum, quòd sustinendo illud dictũ ex dictis * apparet causa eius. Quia enim potestas ordinis non accipitur á ministro, sed à materia: ideò porrectio materiæ magis est de essentia sacramenti, quàm tactus. Tamen ipsa verba formæ videntur ostendere, quòd tactus materiæ sit de essentia sacramenti: quia dicitur. Accipe hoc vel illud. *in corp. art.*

QVÆST. XXXV.

De effectu huius sacramenti, in quinque articulos diuisa.

DEinde considerandum est de effectu huius sacramenti.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens?

¶ Secundo, vtrum imprimatur character, quantum ad omnes ordines?

¶ Tertio, vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem?

¶ Quarto, vtrum præsupponat de necessitate characterem confirmationis?

¶ Quinto, vtrum character vnius ordinis præsupponat, de necessitate, characterem alterius ordinis?

ARTIC. I.

Vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

140. *Tho. vbi sup. art. 2. q. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd in sacramento ordinis non conferatur gratia gratum faciens. Quia communiter dicitur, quòd sacramentum ordinis ordinatur contra defectum ignorantiæ'. Sed contra ignorantiam non datur gratia gratum faciens, sed gratia gratis data: quia gratia gratum faciens magis respicit affectum. Ergo in sacramento ordinis non datur gratia gratum faciens.

¶ 2 Præterea, Ordo distinctionem importat. Sed membra Ecclesiæ non distinguuntur per gratiam gratum facientem, sed secundum gratiam gratis datam, de qua dicitur 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Ergo in ordine non datur gratia gratum faciens.

¶ 3 Præterea, Nulla causa præsupponit effectum suum. Sed in eo qui accedit ad ordines, præsupponitur gratia, per quam fit idoneus ad susceptionem ordinis. Ergo talis gratia non confertur in ordinis collatione.

† 3. p. q. 62. ar. 1. ad 1. Magister li. 4 Sent. dist. 24. §. A. *Magist. 4. Sent. distin. 1. §. 1.

SED contra, † Sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant. Sed ordo per numerum septenarium significat septem dona Spiritus sancti, vt in littera dicitur *. Ergo dona Spiritus sancti, quæ non sunt sine gratia gratum faciente, in ordine dantur.

¶ Præterea, Ordo est sacramentum nouæ legis. Sed in definitione talis sacramenti ponitur, * vt causa gratiæ existat. Ergo causat gratiam in suscipiente.

RESPONDEO dicendum, quòd Dei perfecta sunt opera, vt dicitur Deute. 32. & ideo cuicunque datur potentia aliqua diuinitus, dantur etiam ea per quæ exequutio illius potentiæ possit congruè fieri. Et hoc etiam in naturalibus patet: quia animalibus datur membra, quibus potentiæ animæ possint exire in actus suos, nisi sit defectus ex parte materiæ. Sicut autem gratia gratum faciens est necessaria ad hoc, quòd homo dignè sacramenta recipiat: ita etiam ad

ad hoc, quòd homo dignè sacramenta dispenset. Et ideo sicut in baptismo (per quem fit homo susceptivus aliorum sacramentorum) datur gratia gratum faciens: ita in sacramento ordinis, * per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationē.

* *Aug. lib. 2. contra Cresc. c. 13. to. 7.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ordo datur non in remedium vnius personæ, sed totius Ecclesiæ. Vnde quod dicitur contra ignorantiam dari, non est intelligendum ita, quòd per susceptionem ordinis pellatur ignorantia in suscipiente: sed quia suscipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis dona gratiæ gratum facientis, communia sint omnibus membris Ecclesiæ: tamen actus illorum donorum, secundum quæ attenditur distinctio in membris Ecclesiæ, idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit, quæ quidem sine gratia gratum faciente esse non potest.

Ad tertium dicendum, quòd ad idoneam exequutionem ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens: vt sicut illi qui ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu ordinis, ita & superiores sint merito sanctitatis. Et ideo præexigitur gratia, quæ sufficiat ad hoc, quòd digne connumerentur in plebe Christi: sed confertur in ipsa susceptione ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad maiora reddantur idonei.

ARTIC. II.

Vtrum in sacramento ordinis imprimatur character, quantum ad omnes ordines?

141. *Concil. Triden. sess. 23. c. 4. sess. 7. de sacramen. in genere can. 9.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd in sacramento ordinis non imprimatur character quantum ad omnes ordines. Quia ordinis character est quædam spiritualis potestas. Sed quidam ordines non ordinantur nisi ad quosdam actus corporales, scilicet ostiarij vel acolyti. Ergo in eis non imprimitur character.

¶ 2 Præterea, Omnis character est indelebilis. Ergo per characterem homo ponitur in tali statu, a quo nô possit recedere. Sed illi qui habent aliquos ordines, possunt licitè redire ad laicatum. Ergo non imprimitur character in omnibus ordinibus.

¶ 3 Præterea, Per characterem homo ascribitur ad aliquid sacrum dandum, vel suscipiendum. Sed ad susceptionem sacramentorum homo sufficienter ordinatur per characterem baptismalem. Dispensator autem sacramentorum non constituitur homo, nisi in ordine sacerdotali. Ergo in alijs ordinibus non imprimitur character.

Greg. li 2 ep. 32. & habetur in Decr. d. 68 ca. sicut semel.

SED contra, Omne sacramentum, in quo non imprimitur character, est iterabile. Sed nullus ordo est iterabilis. Ergo in quolibet ordine imprimitur character.

¶ Præterea, Character est signum distinctiuum. Sed in quolibet ordine est aliqua distinctio. Ergo quilibet ordo imprimit characterem.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd in solo ordine sacerdotali character imprimitur. Sed hoc non est verũ: quia actum diaconi nullus potest exercere licite, nisi diaconus: & ita patet, quòd habet aliquam spiritualem potestatem in dispensatione sacramentorum, quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt, quòd in sacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil iterum est: quia per quemlibet ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispensationem. Vnde cum character sit signum distinctiuum ab alijs, oportet, quod in omnibus character imprimatur: cuius etiam signum est, quòd perpetuò manent, & numquam iterantur. Et hæc est tertia opinio, quæ communior est.

Ad primum ergo dicendum, quòd quilibet ordo, vel habet actum circa ipsum sacramentum, vel ordi-

natum

natum ad sacramentorũ dispensationem: sicut ostiarij habent actum admittendi homines ad diuinorum sacramentorum inspectionem, & sic de alijs: & ideò in omnibus requiritur spiritualis potestas.

Ad secundum dicendum, quòd quantumcumque homo ad laicatum se transferat, semper tamen manet in eo character *: quod patet ex hoc, quod si ad clericatum reuertatur, non iterum ordinem, quem habuerat, suscipit.

Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

* *Aug. lib. 2. con. epi. Par. c. 13. & de bapt. cont. Donatist. li. 1. c. 1.* 142

ARTIC. III.

Vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd character ordinis non præsupponat characterem baptismalem. Quia per characterem ordinis homo efficitur dispensator sacramentorum; per characterem baptismalem susceptiuus eorumdẽ. Sed potestas actiua non præsupponit de necessitate passiuam, quia potest esse sine ea: sicut patet in Deo. Ergo character ordinis non præsupponit de necessitate characterem baptismalem.

¶ Præterea, Potest contingere, quòd aliquis non sit baptizatus, qui se baptizatum existimat probabiliter. Si ergo talis ad ordines accedat, non consequetur characterem ordinis, si character ordinis præsupponit characterem baptismalem: & sic ea quæ facit vel in consecratione vel in absolutione, nihil erunt. Et in hoc Ecclesia decipietur: quod est inconueniens.

SED contra, Baptismus est ianua sacramentorum. Ergo cùm ordo sit quoddam sacramentum, præsupponit baptismum.

RESPONDEO dicendum, quòd nihil potest aliquis recipere, cuius receptiuam potentiam non habet; per characterem autem baptismalem, efficitur homo receptiuus aliorum sacramentorum. Vnde qui characterem baptismalem non habet, nullum aliud

sacramentum recipere potest : & sic character ordinis, baptismalem characterem præsupponit.

Ad primum ergo dicendum, quòd in eo qui habet potentiam actiuam à se, potentia actiua non præsupponit passiuam: sed in eo qui habet potentiam actiuam ab alio, præexigitur ad potentiam actiuam potentia passiua, quæ recipere possit potentiam actiuã.

Ad secundum dicendum, quòd talis si ad sacerdotium promoueatur, non est sacerdos, nec conficere potest, nec absoluere in foro pœnitentiali. Vnde secundum Canones * debet iterato baptizari & ordinari. Et si etiam in Episcopum promoueatur, illi quos ordinat non habent ordinem: sed tamen pie credi potest, quòd quantum ad vltimos effectus sacramentorum, summus Sacerdos suppleret defectum, & quod non permitteret hoc ita latere, quod Ecclesiæ posset periculum imminere.

In decr. li. 3. tit. 43. & est de presbytero nõ baptizato c. 1. & 3.

ARTIC. IV.

Vtrum character ordinis præsupponat de necessitate characterem Confirmationis?

143 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd ordo præsupponat de necessitate characterem confirmationis. Quia in his quæ sunt ordinata ad inuicem, sicut medium præsupponit primum, ita vltimum præsupponit medium. Sed character confirmationis præsupponit baptismalem quasi primum. Ergo character Ordinis præsupponit characterem confirmationis quasi medium.

¶ 2 Præterea, Qui ad alios confirmandos ponuntur, maxime debent esse firmi. Sed illi qui sacramentum ordinis suscipiunt, sunt aliorum confirmatores. Ergo ipsi maxime debent habere sacramentum confirmationis.

SED contra, Apostoli receperunt potestatem ordinis ante ascensionem, Ioan. 20. vbi dictum est eis: Accipite Spiritum sanctum, &c. Sed confirmati sunt post ascensionem per aduentum Spiritus sancti. Ergo ordo non præsupponit confirmationem.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd ad susceptionem ordinis præexigitur aliquid quasi de necessitate sacramenti, & aliquid quasi de congruitate. De necessitate enim sacramenti exigitur, quòd ille qui accedit ad ordines, sit ordinis susceptiuus: quod competit ei per baptismum. Et ideò character baptismalis præsupponitur de necessitate sacramenti, ita quòd sine eo sacramentum ordinis conferri non potest. Sed de congruitate requiritur omnis perfectio, per quam aliquis reddatur idoneus ad exequutionem ordinis; & vnum de istis est, vt sit confirmatus. Et ideò de congruitate character ordinis, characterem confirmationis præsupponit, & non de necessitate.

Ad primum ergo dicendum, quòd non est similis habitudo huius medij ad vltimum, & primi ad medium: quia per characterem baptismalē fit homo susceptiuus sacramenti confirmationis, non autem per characterem confirmationis fit homo susceptiuus sacramenti ordinis: & ideò non est similis ratio.

Ad secundum dicendum, quòd illa ratio procedit de idoneitate quantum ad congruitatem.

ARTIC. V.

Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius ordinis? 144

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd character vnius ordinis præsupponat de necessitate characterem alterius ordinis. Quia maior est conuenientia ordinis ad ordinem, quàm ordinis ad aliud sacramentum. Sed character ordinis præsupponit characterem alterius sacramenti, scilicet baptismi. Ergo multo fortius character vnius ordinis, præsupponit characterem alterius.

¶ 2 Præterea, Ordines sunt quidam gradus. Sed nullus potest peruenire ad posteriorem gradum, nisi prius consecenderit priorem. Ergo nullus potest accipere characterem ordinis sequentis, nisi prius acceperit ordinem præcedentem.

SED contra, Si omittatur aliquid in sacramento,

quod sit de necessitate sacramenti, oportet quòd sacramentum iteretur. Sed si aliquis accipiat sequētem ordinem, prætermisso primo, non reordinabitur, sed confertur sibi quod deerat, secundum statuta Canonum †. Ergo præcedens ordo non est de necessitate sequentis.

in decr. lib. 5. tit. 29. c. Tuæ litteræ.

RESPONDEO dicendum, quòd non est de necessitate superiorum ordinum, quòd aliquis minores ordines prius habeat: quia potestates sunt distinctæ, & vna quantum est de sui ratione, non requirit aliam in eodem subiecto. Et ideò etiam in primitiua Ecclesia, aliqui ordinabantur in Presbyteros, qui prius inferiores ordines non susceperant, & tamen poterant omnia quæ inferiores ordines possunt; quia inferior potestas comprehenditur in superiori virtute, sicut sensus in intellectu, & ducatus in regno. Sed postea per constitutionem Ecclesiæ †, determinatum est, quod ad maiores ordines se non ingerat qui prius in minoribus officijs se non humiliauit. Et inde est quòd qui ordinantur per saltum, secundum Canones †, non reordinantur; sed id quod omissum fuerat de præcedentibus ordinibus, eis confertur.

† *in decr. d. 52.*

† *in decr. in argu. Sed contra, citata.*

Ad primum ergo dicendum, quòd magis conueniunt ordines adinuicem, secundum similitudinem speciei, quàm ordo cum Baptismo: sed secūdum proportionem potentiæ ad actum, magis conuenit Baptismus cum ordine, quàm ordo cum ordine. Quia per baptismum acquirit homo potentiam passiuam recipiendi ordines; non autem per ordinem inferiorem datur potentia passiua recipiendi maiores ordines.

Ad secundum dicendum, quòd ordines non sunt gradus, qui concurrant in actione vna vel in vno motu, vt oporteat ad vltimum per primum deuenire; sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti: sicut est gradus inter hominem & Angelum: non oportet autem quòd ille qui sit Angelus, prius fuerit homo. Similiter etiam sunt gradus inter caput & omnia membra

bra corporis, nec oportet quòd illud quod est caput, prius fuerit pes: & similiter est in proposito.

QVÆST. XXXVI.

De qualitate suscipientium hoc sacramentum, in quinque articulos diuisa.

DEinde considerandum est de qualitate suscipientium hoc sacramentum.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum in sucipientibus hoc sacramentum requiratur bonitas vitæ?

¶ Secundo, vtrum requiratur scientia totius sacræ Scripturæ?

¶ Tertio, vtrum ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur?

¶ Quarto, vtrum promouens indignos ad ordines, peccet?

¶ Quinto, vtrum aliquis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti?

ARTIC. I.

Vtrum in suscipientibus ordines requiratur bonitas vitæ?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd in suscipientibus ordines non requiratur bonitas vitæ. Quia per † ordinem aliquis ordinatur ad dispensationem sacramentorum. Sed sacramẽta possunt dispẽsari à bonis & malis. Ergo nõ requiritur bona vita.

¶ 2 Præterea, Non est maius ministerium quod Deo in sacramentis exhibetur, quàm quod ipsi corporaliter adhibetur. Sed à ministerio ipsius corporali non repulit Dominus mulierem peccatricem & infamem, vt patet Luc. 7. Ergo nec à ministerio eius in sacramentis tales sunt amouendi.

¶ 3 Præterea, Per omnem gratiam datur aliquod remedium contra peccatum. Sed illis qui habent peccatum, non debet aliquod remedium denegari, quod eis valere possit. Cùm ergo in sacramento ordinis gratia conferatur *, videtur quòd debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

145 *Conc. Trident. sess. 23. de refor. c. 5. Tho. vbi supra ar. 3. q. 1. & seq.* † *Aug. li. 3. contra Pet. c. 54. & 55. to. 7. & in Conc. Carthag. 4. c. 33.* * *vt dictum est, q. 35. a. 1 & Aug. quæst. ex nouo Testamento q. 93. to. 4. & cõt. lit. Petil. lib. 2. c. 106. to. 7*

SED contra Leu. 21. Homo de semine Aaron, qui habuerit maculam, non offeret panes coram Domino, nec accedet ad ministerium eius. Sed per maculam, vt dicit glos. † omne vitium intelligitur. Ergo ille qui est aliquo vitio irretitus, non debet ad ministerium ordinis admitti.

† glo ord. ibid.

¶ Præterea, Hieron.* dicit quòd non solum Episcopi, presbyteri & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum cui præsident, sermone & conuersatione præcedant, verum etiam inferiores gradus, & omnes qui diuino † oraculo deseruiunt; quia vehementer Ecclesiam Dei destruit meliores esse laicos, quàm clericos. Ergo in omnibus ordinibus requiritur sanctitas vitæ.

*refertur in decre. causa 8. q. 1 c. 31. incipit, Qualis enim, & dicitur esse comm. sup. 1. c. epistol ad Titum.

† Al. domui Dei.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut Dionys. dicit in 3. c. eccles. hier.* vt subtiliores & clariores essentiæ repletæ influxu solarium splendorum, lumen in se supereminens ad similitudinem Solis ad alia corpora inuehunt: sic in diuino omni non est audendum aliquem fieri, nisi secundum omnem habitum suum sanctus sit Deiformissimus, & Deo simillimus. Vnde cum in quolibet ordine aliquis constituatur dux aliorum in rebus diuinis, quasi præsumptuosus mortaliter peccat, qui cum conscientia peccati mortalis ad ordinem accedit: & ideò sanctitas vitæ requiritur ad ordinem de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti. Vnde si malus ordinatur, nihilominus ordinem habet*, tamen cum peccato.

* c. 3 circa finem.

Aug. lib. 2 contra epi. Par. c. 11. & lib. 2. cõt. lit. Petil. c. 48. to. 7

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut vera sacramenta sunt, quæ peccator dispensat, ita verum sacramentum ordinis recipit: & sicut indigne dispensat, ita indigne recipit.

Ad secundum dicendum, quòd illud ministerium erat tantũ in exequutione corporalis obsequij, quod etiam licite peccatores facere possunt. Secus autem est de ministerio spirituali, ad quod applicantur ordinati; quia per ipsum efficiuntur medij inter Deum, & plebem. Et * ideò debent bona con-

Decr. lib. 1. tit. 15. c. 1.

scientia

scientia nitere quo ad Deum, & bona fama quoad homines.

Ad tertium dicendum, quòd aliquæ medicinæ sunt quæ exigunt robur naturæ, aliàs cum periculo mortis assumuntur; & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt. Ita etiam in spiritualibus quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati: & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus, & pœnitentia: alia vero quæ perfectionem gratiæ conferunt, requirunt hominem per gratiam confortatum.

ARTIC. II.

Vtrum requiratur scientia totius sacræ Scripturæ? 146

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd requiratur scientia totius sacra Scripturæ. Quia ille debet habere legis scientiam, à cuius ore lex requiritur. Sed laici legem requirunt de ore sacerdotis, vt patet Malach. 2. Ergo ipse debet totius legis habere scientiam.

¶ 2 Præterea, 1. Pet. 3. Parati semper ad satisfactionem, omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est, fide & spe. Sed reddere de his rationem quæ sunt fidei, & spei, est illorum qui perfectam scientiam sacrarum Scripturarum habent. Ergo talem scientiam debent habere illi qui ponuntur in ordinibus, quibus verba prædicta dicuntur.

¶ 3 Præterea, Nullus congrue legit quod non intelligit: quia legere & non intelligere, negligere est, vt dicit Cato. Sed ad Lectorem (qui est quasi infimus ordo) pertinet vetus Testamentum legere, vt in littera dicitur *. Ergo ad eum pertinet habere totius veteris testamenti intellectum, & multo fortius ad alios superiores ordines.

SED contra est, quod multi promouentur ad sacerdotium, qui penitus de talibus nihil sciunt, etiam in religionibus multis. Ergo videtur, quòd talis scientia non requiratur.

¶ Præterea, In vitis Patrum legitur, aliquos simplices monachos ad sacerdotium promotos, qui erant

Mag. li 4 Sent. dis. 24. §. D. & habetur in Decret d. 25 c. 2. ex Isidoro in epist ad Ludisredam.

sanctissimæ vitæ. Ergo non requiritur prædicta scientia in ordinandis.

RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet actu hominis, si debet esse ordinatus, oportet quòd adsit directio rationis: vnde ad hoc quòd homo ordinis officium exequatur, oportet quòd habeat tantum de scientia, quòd sufficiat ad hoc, quòd dirigatur in actu ordinis illius. Et ideò etiam, talis scientia requiritur in eo qui debet ad ordines promoueri, & non quòd vniuersaliter in tota sacra Scriptura sit instructus: sed plus vel minus secundum quod ad plura vel pauciora se eius officium extendit; vt scilicet illi qui alijs præponuntur, curam animarum suscipientes, sciant ea quæ ad doctrinam fidei & morum pertinent, & alij sciant ea quæ ad exequutionem sui ordinis spectant.

vide decret. d. 35 c. 1. & 2. et d. 38.

Ad primum ergo dicendum, quòd sacerdos habet duos actus: vnum principalem, supra corpus Christi verum; & alterum secundarium, supra corpus Christi mysticum. Secundus autem actus dependet à primo, sed non conuertitur. Et ideò aliqui ad sacerdotium promouentur, quibus committitur primus actus tantum, sicut religiosi, quibus cura animarum non committitur: & à talium ore lex non requiritur, sed solum quòd sacramenta conficiant: & ideò talibus sufficit, si tantum de scientia habeant, quòd ea quæ ad sacramentum perficiendum spectant, rite seruare possint. Alij autem promouentur ad alium actum, qui est supra corpus Christi mysticum: & à talium ore populus legem requirit, vnde scientia legis in eis esse debet: non quidem vt sciant omnes difficiles quæstiones legis, quia in his debet ad superiores recursus haberi; sed vt sciant ea quæ populus debet credere, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos, pertinet vt etiam ea quæ difficultatem in lege facere possunt, sciant; & tanto magis, quanto in maiori gradu collocantur.

Ad secundum dicendum, quòd ratio reddenda de

Eu-

fide & spe, non est intelligenda talis, quæ sufficiat ad probandum quæ fidei, vel spei sunt, cum vtrumque de inuisibilibus sit: sed vt sciant in communi probabilitatem vtriusque ostendere; ad quod non requiritur multum, magna scientia.

Ad tertium dicendum, quòd ad lectorem non pertinet tradere intellectum sacræ Scripturæ populo, quia hoc est superiorum ordinum; sed solum pronunciare: & ideò ab eo non exigitur, quòd tantum habeat de scientia, qua sacram Scripturam intelligat, sed solum quòd recte pronunciare sciat. Et quia talis scientia de facili addiscitur à multis, ideò probabiliter æstimari potest, quòd ordinatus talem scientiam acquirat, si etiam tunc, eam non habeat; maxime, si in via ad hoc esse videatur.

ARTIC. III.

Vtrum ex merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur?

147

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur. Quia sicut dicit Chrysost.* Non omnis sacerdos, sanctus est; sed omnis sanctus, sacerdos est. Sed ex merito vitæ aliquis efficitur sanctus. Ergo sacerdos, & multo fortius, alios ordines habens.

¶ 2 Præterea, In rebus naturalibus ex hoc ipso aliqua in gradu superiori collocantur, quòd Deo approquant, & magis de eius bonitatibus participant: vt Dionys. dicit 4. cap. eccles. hierar. † Sed ex merito sanctitatis, & scientiæ aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens. Ergo ex hoc ipso in gradu ordinis collocatur.

SED contra, Sanctitas semel habita potest amitti. Sed ordo semel habitus, numquam amittitur. Ergo ordo non consistit in ipso merito sanctitatis.

RESPONDEO dicendum, quòd causa debet esse proportionata suo effectui: & ideò sicut in Christo, à quo descendit gratia in omnes homines, oportet quòd sit gratiæ plenitudo; ita in ministris Ecclesiæ,

* *hom. 43 in Matt. in opere imperfecto, non procul à princ. p. 2*

† *c. 4. p. 3 in tit. Cõtẽplatio, circa me. illius.*

vide totā q. 62. in 3. p. & q. 64. ar. 1. corp.

siæ, quorum non est dare gratiam *, sed gratiæ sacramenta, non constituitur gradus Ordinis ex hoc quòd habeant gratiam, sed ex hoc quòd participant aliquod gratiæ sacramentum.

Isid. lib. 7. etym. c. 12.

Ad primum ergo dicendum, quòd Chrysostomus accipit Sacerdotis nomen quantum ad rationem interpretationis *, secundum quod sacerdos idem est quod sacra dans: sic enim quilibet iustus, in quantum sacra merita alicui in auxilium dat, sacerdotis interpretationem habet. Non autem loquitur secundum nominis significationem; est enim hoc nomen, sacerdos, institutum ad significandum eum, qui sacra dat in sacramentorum dispensatione.

Ad secundum dicendum, quòd res naturales efficiuntur in gradu super alia, secundum quod in ea agere possunt ex forma sua: & ideò ex hoc ipso quòd formam nobiliorem habent, in altiori gradu constituuntur. Sed ministri Ecclesiæ non præponuntur aliis vt eis ex propriæ sanctitatis virtute aliquid tribuant, quia hoc solius Dei est: sed sicut ministri, & quodammodo instrumenta illius effluxus, qui fit à capite in membra. Et ideò nō est simile quantum ad dignitatē ordinis, quamuis sit simile quantum ad cōgruitatem.

ARTIC. IV.

148 *Vtrum promouens indignos ad ordines, peccet?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd promouens indignos ad Ordines, non peccet. Quia Episcopus indiget coadiutoribus in minoribus officijs constitutis. Sed non posset eos inuenire in sufficienti numero, si talem idoneitatem in eis requireret, qualis à sanctis describitur. Ergo si aliquos non idoneos promouet, videtur quòd sit excusabilis.

¶ 2 Præterea, Ecclesia non solum indiget ministris ad dispensationem spiritualium, sed etiam ad gubernationem temporalium. Sed quandoque illi, qui non habent scientiam vel sanitatem vitæ, possunt esse vtiles ad gubernationem temporalium, vel propter potentiam secularem, vel propter industriam natu-

naturalem. Ergo videtur, quòd tales sine peccato possent promoueri.

¶ 3 Præterea, Quilibet tenetur peccatum vitare quantum potest. Si ergo Episcopus peccat, indignos promouens, debet adhibere maximam diligentiam ad sciendum, an illi qui accedunt ad Ordines, sint digni: vt fieret diligens inquisitio de moribus & scientia eorum; quod non videtur alicubi obseruari.

SED contra, Peius est promouere malos ad sacra * mysteria, quam iam promotos non corrigere. Sed Heli mortaliter peccauit, non corrigens filios suos de malitia eorum; vnde cadens retrorsum, mortuus est, vt dicitur 1. Regum 4. Ergo non sine peccato euadit, qui indignos promouet.

¶ Præterea, Spiritualia temporalibus sunt præponenda in ecclesia. Sed mortaliter peccaret qui res ecclesiæ temporales scienter sub periculo poneret. Ergo multo fortius, qui poneret res spirituales sub periculo. Sed sub periculo ponit res spirituales quicunque indignos promouet (quia cuius vita despicitur, vt dicit Gregor. * restat vt eius prædicatio contemnatur) & eadem ratione omnia spiritualia ab eis exhibita. Ergo indignos promouens mortaliter peccat.

RESPONDEO dicendum, quòd à Domino describitur * fidelis seruus, qui est constitutus supra familiam suam, vt det illis tritici mensuram: & ideò infidelitatis reus est, qui alicui supra mensuram eius, diuina tradit. Hoc autem facit quicumque indignum promouet, & ideò crimen mortale committit, quasi summo Domino infidelis; & præcipuè cum hoc in detrimentum Ecclesiæ vergat, & honoris diuini, qui per bonos ministros promouetur. Esset enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus numquam ita deserit ecclesiam suam, quin inueniantur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promouerentur, & indigni repellerentur: & si non pos-

Al. ministeria.

hom. 12. in Euãg. paulo à princ. Id. etiam habet Bern. in ser. 2. de resurrect. à medio. Luc. 12.

possent tot ministri inueniri, quot modo sunt; melius esset habere paucos ministros bonos, quàm multos malos, vt dicit beatus Clemens *.

in epi. 2. ad Iacobum fratrem Domini, post med. & habetur in Decr. d. 23. cap. Tales.

Ad secundum dicendum, quòd temporalia non sunt quærenda, nisi propter spiritualia: vnde omne incommodum temporale deberet eligi, & omne lucrum sperni propter spirituale bonũ promouendum.

Ad tertium dicendum, quòd ad minus hoc requiritur, quòd nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinando esse: sed etiam exigitur amplius, vt secundum mensuram ordinis, vel officij iniungendi diligentior cura apponatur, vt habeatur certitudo de qualitate promouendorum, saltem ex testimonio aliorum. Et hoc est quod Apostolus dicit 1. Tim. 5. Manus cito nemini imposueris.

ARTIC. V.

Vtrum aliquis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti?

149 AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd aliquis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti. Quia peccat, si non vtatur, cum ex officio teneatur. Si ergo vtendo peccat, non potest peccatum vitare; quod est inconueniens.

¶ 2 Præterea, Dispensatio est iuris relaxatio. Ergo quamuis de iure esset ei illicitum vti ordine susceptо, tamen ex dispensatione ei liceret.

¶ 3 Præterea, Quicumque communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter. Si ergo peccator in vsu ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter qui ab eo aliquid diuinorum accipit, vel ab eo exigit; quod videtur absurdum.

¶ 4 Præterea, Si vtendo ordine suo peccat, ergo quilibet actus ordinis quem facit, est peccatum mortale. Et ita cum in vna exequutione ordinis multi actus concurrant, videtur quòd multa peccata mortalia committat; quod valde durum videtur.

paulo ante mediũ illius ep.

SED contra est, quod Dionysius in Epistola * ad Demophilum dicit: Talis, scilicet qui non est illumi-

natus,

natus, audax videtur, sacerdotalibus manum apponēs; & non timet neque verecundatur diuina præter dignitatem exequens, & putans Deum ignorare quæ ipse in seipso cognouit, & decipere æstimat falso nomine patrem ab ipso appellatum, & audet ipsius muneris immundas infamias, (non enim dicam orationes) super diuina signa Christiformiter enuntiare. Ergo sacerdos est quasi blasphemus, & deceptor qui indignè suum ordinem exequitur: & sic mortaliter peccat, & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ Præterea, Sanctitas vitæ requiritur in suscipiente ordinem, vt sit idoneus ad exequendum. Sed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad ordines accedit. Ergo multo fortius peccat mortaliter in qualibet exequutione sui ordinis.

RESPONDEO dicendum, quòd lex præcipit * vt homo iuste ea quæ iusta sunt exequatur. Et ideò quicumque hoc quod sibi competit ex ordine, facit indigne; quod iustum est iniuste exequitur, & contra præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicumque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium quin indigne illud faciat: vnde patet, quod mortaliter peccat.

*Deut. 6. † decret. d. 81. c. 6. incipit, Maximianus.

Ad primum ergo dicendum, quòd non est perplexus vt necessitatem peccandi habeat: quia potest peccatum dimittere, vel officium resignare, ex quo obligabatur ad ordinis exequutionem.

Ad secundum dicendum, quòd ius naturale est indispensabile: hoc autem est de iure naturali, vt homo sancta sancte pertractet. Et contra hoc nullus potest dispensare.

Ad tertium dicendum, quòd quamdiu minister Ecclesiæ qui est in peccato mortali, ab Ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta eius subditus recipere debet, quia ad hoc est ei obligatus: sed tamē præter necessitatis articulum non esset tutum, quòd eum induceret ad aliquid sui ordinis exequendum, durante tali conscientia, quòd ille in peccato mortali esset; quā tamen

depo-

deponere posset, quia in instanti homo à diuina gratia emundatur.

Ad quartum dicendum, quòd quandocumque homo exhibet se in aliquo actu vt ministrũ Ecclesiæ, in peccato mortali existens, mortaliter peccat, & toties quoties huiusmodi actum facit: quia vt Dionysius dicit primo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ *, Immundis nec symbola, id est, sacramentalia signa, tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio vtentes, peccant mortaliter. Secus autem esset, si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent, vel exequerentur in illo casu, in quo etiam laicis liceret: sicut si baptizarent in aliquo articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terram proiectum colligerent.

* c. 1. non procul à fine.

QVÆST. XXXVII.

De distinctione Ordinum & eorum actibus, & de characteris impressione, in quinque articulos diuisa.

CONsequenter agendum est de distinctione Ordinum, & eorum actibus & characteris impressione.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum Ordo debeat in plures distingui?

¶ Secundo, quot sint?

¶ Tertio, vtrum debeant distingui per sacros & non sacros?

¶ Quarto, vtrum actus ordinum conuenienter in litera assignentur?

¶ Quinto, quando Ordinum characteres imprimantur?

ARTIC. I.

Vtrum debeant plures ordines distingui?

150 Thom. 4. d. 24. q. 2. ar. 1. q. 1. & seq. Conc. Trident. sess. 23. c. 2.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd non debeant plures ordines distingui. Quanto enim aliqua virtus est maior, tanto minus est multiplicata. Sed hoc sacramentum est dignius aliis sacramentis, in quantum constituit suscipientes in aliquo gradu

gradu super alios. Cùm ergo alia sacramenta non distinguantur in plura, quæ recipiant prædicationem totius, nec hoc sacramentum debet in plures ordines distingui.

¶ 2 Præterea, Si diuiditur, aut est diuisio totius in partes integrales, aut in partes subiectiuas. Non autem in partes integrales, quia sic non reciperent prædicationem totius. Ergo est diuisio in partes subiectiuas. Sed partes subiectiuæ recipiunt in plurali prædicationem generis remoti, sicut generis proximi; sicut homo & asinus sunt plura animalia, & plura corpora animata. Ergo & sacerdotium & diaconatus, sicut sunt plures ordines, ita sunt plura sacramenta: cum sacramentum sit quasi genus ad ordines.

¶ 3 Præterea, Secundum Philos. in 8. † Ethic. regnum, in quo vnus tantum principatur, est nobilius regnum communitatis, quàm aristocratia, qua diuersi in diuersis officijs constituuntur. Sed regnum Ecclesiæ debet esse nobilissimum. Ergo non deberet esse in Ecclesia distinctio ordinum ad diuersos actus: sed tota potestas deberet apud vnum residere; & sic deberet esse tantum vnus ordo.

† *lib 8. c. 10 non procul à pr.*

SED contra, Ecclesia est corpus Christi mysticum simile corpori naturali, secundum Apostolum *. Sed in corpore naturali sunt diuersa membrorum officia. Ergo & in ecclesia debent esse diuersi ordines.

* *Partim ad Eph. 1 & Col. 1. partim ad Rom. 12. & 1. Cor. 12.*

¶ Præterea, Ministerium noui Testamenti est dignius quàm veteris, vt patet 2. Cor. 3. Sed in veteri Testamento non solum sacerdotes, sed etiam ministri eorum Leuitæ sanctificabantur. Ergo & in nouo Testamento debent consecrari per Ordinis sacramentum non solum sacerdotes, sed ministri eorum; & ita oportet, quòd sint plures Ordines.

RESPONDEO dicendum, quòd Ordinum multitudo est inducta in Ecclesia propter tria. Primo quidem propter Dei sapientiam commendandam, quæ in distinctione rerum ordinata maxime relucet, tam in

in naturalibus, quàm in spiritualibus. Quod significatur in hoc, quòd regina Saba videns ordinem ministrantium Salomoni, non habebat vltra spiritum, deficiens in admiratione sapientiæ illius*. Secundo, ad subueniendum humanæ infirmitati; quia per vnum non poterant omnia, quæ ad diuina mysteria pertinebant, expleri, sine magno grauamine: & ideò distinguuntur Ordines diuersi ad diuersa officia. Et hoc patet per hoc, quòd Dominus Num. 11. dedit Moysi septuaginta senes populi in adiutorium. Tertio, vt via proficiendi hominibus amplior detur; dum plures in diuersis officijs distribuuntur, vt omnes sint Dei cooperatores: quo nihil est diuinius, vt Dionys. * dicit.

3. Reg. 10
2. Paral. 9.

c. 3. cœl. hier. circa med.

Ad primum ergo dicendum, quòd alia sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos: sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos. Et ideò secundum diuersitatem actuum oportet, quòd Ordinis sacramentum distinguatur, sicut potentiæ distinguuntur per actus.

Ad secundum dicendum, quòd diuisio Ordinis non est totius integralis in suas partes, neque totius vniuersalis: sed totius potentialis, cuius hæc est natura, quòd totum secundum completam rationem est in vno, in alijs autem est aliqua participatio ipsius. Et ita est hic: tota enim plenitudo sacramenti huius est in vno ordine, scilicet sacerdotio, sed in alijs est quædam participatio ordinis. Et hoc significatum est in hoc quod Dominus dixit Num. 11. Moysi, Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt sustentent tecum onus populi. Et ideò omnes ordines sunt vnum sacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd in regno quamuis tota potestatis plenitudo resideat penes regem: non tamen excluduntur ministrorum potestates, quæ sunt participationes quædam regiæ potestatis. & similiter est in ordine. In Aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

ARTI-

ARTIC. II.

Vtrum sint septem ordines?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd non sint septem ordines. Ordines enim ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos. Sed tres tantum sunt actus hierarchici, scilicet purgare, illuminare, & perficere; secundum quos Dion. distinguit tres ordines in 5. cap. eccles. hier. *Ergo non sunt septem.

¶ 2 Præterea, Omnia sacramenta habent efficaciam & auctoritatem ex institutione Christi, vel saltem Apostolorum eius. Sed in doctrina Christi, & Apostolorum non fit mentio nisi de presbyteris & diaconis. Ergo videtur, quod non sint alij ordines.

¶ 3 Præterea, Per sacramentum ordinis constituitur aliquis dispensator aliorum sacramentorum. Sed alia sacramenta non sunt nisi sex. Ergo debent esse tantum sex ordines.

SED contra. Videtur, quòd debeant esse plures: quia quanto aliqua virtus est altior, tanto est minus multiplicabilis. Sed potestas hierarchica est altiori modo in angelis, quàm in nobis, vt Dionys. *dicit. Cùm ergo in hierarchia angelica sint nouem ordines, totidem deberent esse in ecclesia, vel plures.

¶ Præterea, Prophetia † Psalmorum est nobilior inter omnes prophetias. Sed ad pronuntiandum in ecclesia alias prophetias est vnus ordo, scilicet lectorum. Ergo & ad pronuntiandum Psalmos deberet esse alius ordo, & præcipuè cum in Decretis distinctione 21. * Psalmista, secundus ab ostiario inter ordines ponatur.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam sufficientiam ordinum assumunt per quamdam adaptationem ad gratias gratis datas: de quibus habetur 1. Cor. 12. Dicunt enim quòd sermo sapientiæ competit Episcopo, quia ipse aliorum ordinator est; quod ad sapientiam pertinet: sermo scientiæ, sacerdoti, quia debet habere clauem scientiæ: fides Diacono, qui prædicat Euangelium: opera virtutum, Subdiacono, qui

151 *idem Concil. Trid. sess. 23. c. 2. ex. 5. p. 1.*

ex cap. 5. eccl. hier. à med. et c. 9.

† *decr d. 21. c. 2.*

**in decr. d 25. ta. Perlectis, ex Isidoro in ep. ad Ludifr. et li. 7. etym. c. 12.*

se ad opera perfectionis extendit per votum continentiæ: interpretatio sermonum, Acolyto; quod significatur in lumine quod defert: gratia sanitatum, exorcistæ: genera linguarũ, Psalmistæ: prophetia, lectoris: discretio spirituum, Ostiario *; qui quosdam repellit & quosdam admittit. Sed hoc nihil est, quia gratiæ gratis datæ non dantur eidem, sicut ordines dantur eidem. Dicitur enim 1. Corint. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Et iterum, ponuntur quædam quæ Ordines non sunt, scilicet Episcopatus & Psalmistatus. Et ideò alij * assignant secundum quamdam assimilationem ad cœlestem hierarchiam, in qua ordines distinguuntur secundum purgationem, illuminationem & perfectionem. Dicunt enim quòd ostiarius purgat exterius segregando bonos à malis, etiam corpore: interius verò, acolytus, quia per lumen quod portat, significat se interiores tenebras pellere: & vtroque modo exorcista, quia diabolum quem expellit doctrinam; quantum ad doctrinam propheticam, per lectores; quantum ad Apostolicam, per diaconos; quantum ad euangelicam, per diaconos. Sed perfectio communionis, vtpote quæ est pœnitentiæ & baptismi & huiusmodi, fit per sacerdotes. Excellens verò per episcopum, vt consecratio sacerdotum & virginum: sed excellentissima, per summum Pontificem, in quo est plenitudo auctoritatis. Sed quia nihil est: tum quia ordines cœlestis hierachiæ non distinguuntur per prædictas actiones hierarchicas, quælibet cuilibet ordinum conueniat: tum quia secundum Dionysium †, solis Episcopis conuenit percere; illuminare autẽ, sacerdotibus; purgare autẽ ministris omnibus. Et ideò alij appropriãt ordinibus donis; vt sacerdotio respondeat donum sapientiæ quæ nos pane vitæ & intellectus cibat, sicut sacerdos nos pane cœlesti reficit; sed timor, ostiario, qui nos separat à malis: & sic intermedij ordines respondent medijs donis. Sed hoc iterum nihil

Isid. lib. 7 etym. c. 12.

vide Theophilactũ c. 19. Luc. de his 7. Ordin. vide Amb. in c. 4. ep. ad Ephes. in ea verba, Et ipse dedit, &c. & Conc. Aquisgranen. c 6. 7 & 8. & Isid. li. 2. de officijs eccles. c. 7 8. & 10. & Conc. Rom. sub Siluestro can. 1. 2. & 3.

† c. 5. eccl. hierar. p. 1. à med. & in tit. Contemplatio.

quia in quolibet ordinum septiformis gratia datur.

¶ Et ideò aliter dicendum, quòd ordinis sacramentum ad sacramentū Eucharistiæ ordinatur; quod est sacramentum sacramentorum, vt Dionysius dicit*. Sicut enim templum, & altare, & vasa, & vestes: ita & ministri qui ad Eucharistiam ordinantur, consecratione indigent: & hæc consecratio est ordinis sacramentum. Et ideò distinctio ordinum est accipienda secundum relationem ad Eucharistiam: quia potestas ordinis aut est ad consecrationem ipsius Eucharistiæ, aut ad aliquod ministerium ordinatum ad hoc sacramentum Eucharistiæ. Si primo modo, sic est ordo sacerdotum. Et ideò cum ordinantur, accipiunt calicem cum vino, & patenam cum pane; accipientes potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorum est, vel in ordine ad ipsum sacramentum, vel in ordine ad suscipientes. Si primo modo, sic est tripliciter. Primo enim, est ministerium quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramento, quantum ad dispensationem, sed non quantum ad consecrationem quam solus sacerdos facit. Et hoc pertinet ad diaconum; vnde in littera * dicitur, quòd ad diaconum pertinet ministrare sacerdotibus in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi; vnde & ipse Christi sanguinem dispensat. Secundo, est ministerium ordinatum ad materiam sacramenti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti. Et hoc pertinet ad subdiaconum; vnde dicitur in littera *, quòd vasa corporis & sanguinis domini portant, & oblationes in altari ponunt †; & ideò accipiunt calicem de manu Episcopi, sed vacuum, cum ordinantur. Tertio, est ministerium ordinatum ad præsentandum materiam sacramenti; & hoc competit acolyto: ipse enim vt in littera * dicitur, vrceolum cum vino, & aqua præparat †; vnde accipit vrceolum vacuum. Sed ministerium ad præparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immundos;

*c. 3. eccl. hier. circa prin.

Rabanus lib. 1. de inst. cler. c. 7. 8. 9. 10. 11. & 12.

* lib. 4. sent. d. 24. §. H.

li. 4. sent. d. 24. §. G.

† in 4. Cõcil. Carthag. c. 4.

* lib. 4. d. 24. §. F.

† Concil. Carth. 4. c. 6.

quia qui mundi sunt, iam sunt ad sacramenta percipienda idonei. Triplex autem est genus immundorum, secundum Dionysium *. Quidam enim sunt omnino infideles, credere nolentes: & hi totaliter etiam à visione diuinorum & à cœtu fidelium arcendi sunt. & hoc pertinet ad ostiarios. Quidam autem sunt volentes credere, sed nondum instructi, scilicet catechumeni: & ad horum instructionem ordinatur ordo lectorum †; & ideò prima rudimenta doctrinæ fidei, scilicet vetus Testamentum, eis legendum committitur *. Quidam verò sunt fideles, & instructi, sed impedimentum habentes ex dæmonis potestate, scilicet energumeni. Et ad hoc ministerium est ordo exorcistarum. Et sic patet ratio & numeri, & gradus ordinum.

* cap. 3. eccl. hier. p. 3. inter princ. & med.

† sup. q. 36. ar. 2. in argu. Sed cõtra et loco ib. notato.

* Concil. Carth. 4. c. 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd Dionysius sequitur de ordinibus, non secundum quod sunt sacramenta, sed secundum quod ad hierarchicas actiones ordinantur: & ideò secundum actiones illas tres ordines distinguit, quorum primus habet omnes tres, scilicet episcopus. Secundus habet duas, scilicet sacerdos. Sed tertius habet vnam, scilicet purgare, ipse scilicet sacerdos, qui minister dicitur; & sub hoc omnes inferiores ordines comprehenduntur. Sed ordines habent quòd sint sacramenta, ex relatione ad maximum sacramentorum. Et ideo secundum hos debet numerus Ordinum accipi.

Ad secundum dicendum, quòd in primitiua Ecclesia, propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria diaconibus committebantur, vt patet per Dionysium 3. cap. Eccles. hier. * vbi dicit, Ministrorum alij stant ad portas templi clausas, alij aliud proprij ordinis operantur. Alij autem sacerdotibus proponunt super altare sacrum panem & benedictionis calicem. Nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicitè, in vna diaconi potestate, sed postea ampliatus est cultus diuinus; & ecclesia quod implicite habebat in vno Ordine, explicitè tra-

c. 3. p. 2. non procul à pr.

didit

didit in diuersis. Et secundum hoc dicit Magist.* in littera, quòd ecclesia alios ordines sibi instituit.

li. 4. sent. d. 24. §. I. in fine.

Ad tertium dicendum, quòd ordines principaliter ordinantur ad sacramentum Eucharistiæ, ad alia autem per consequens; quia etiam alia sacramenta ab eo*, quod in hoc sacramento continetur, derivantur. Vnde non oportet quòd distinguantur ordines secundum sacramenta.

* *Al. qui*

Ad quartum dicendum, quòd angeli differunt specie, & propter hoc in eis potest esse diuersus modus accipiendi diuina; & ideò etiam diuersæ hierarchiæ in eis distinguuntur. Sed in hominibus tantum est vna hierarchia, propter vnum modum accipiendi diuina, qui consequitur humanam speciem, scilicet per similitudines rerum sensibilium. Et ideò distinctio ordinum in angelis non potest esse per comparationem ad aliquod sacramentum, sicut est apud nos: sed solum per comparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferiores exercet quilibet ordo in eis. Et secundum hoc nostri ordines eis respondent, quia in nostra hierarchia sunt tres ordines secundum tres hierarchicas actiones distincti, sicut in qualibet hierarchia vna angelorum.

Ad quintum dicendum, quòd Psalmistatus non est Ordo, sed officium Ordini annexum. Quia enim Psalmi cum cantu pronunciantur: ideò dicitur Psalmista, cantor. Cantor autem non est nomen Ordinis specialis, tum quia cantare pertinet ad totum chorum, tum quia non habet aliquam specialem relationem ad Eucharistiæ sacramentum: quia tamen officium quoddam est, inter Ordines largo modo accepto, quandoque computatur.

ARTIC. III.

Vtrum Ordines debeant distingui per sacros & non sacros?

152

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd Ordines non debeant distingui per sacros & non sacros. Omnes enim Ordines sacramenta quædam

sunt. Sed omnia sacramenta sunt sacra. Ergo omnes Ordines sunt sacri.

¶ 2 Præterea, Secundum Ordines Ecclesiæ non deputatur aliquis nisi ad diuina officia. Sed omnia talia sunt sacra. Ergo & omnes Ordines sunt sacri.

Inf. q. 53 a. 3. et 4. SED contra est, quòd * Ordines sacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam contractum. Sed quatuor inferiores Ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum. Ergo non sunt sacri Ordines.

RESPONDEO dicendum, quòd Ordo dicitur sacer dupliciter. Vno modo, secundum se: & sic quilibet Ordo est sacer, cùm sit sacramentum quoddam. Alio modo, ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum: & sic Ordo sacer dicitur, qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam: & sic sunt tantum tres Ordines sacri, scilicet Sacerdotium & Diaconatus, qui habent actum circa corpus Christi & sanguinem consecratum; & subdiaconatus, qui habet actum circa vasa consecrata: & ideò etiam eis continentia indicitur, vt sancti & mundi sint qui sancta tractant. *Sup. q. 5. ar. 5.*

Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

ARTIC. IV.

Vtrum actus ordinum conuenienter in littera assignentur?

153 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd actus Ordinum inconuenienter in littera * assignetur. Quia per absolutionem præparatur aliquis ad corpus Christi sumendum. Sed præparatio suscipientium sacramentum pertinet ad inferiores Ordines. Ergo inconuenienter absolutio à peccatis ponitur inter actus sacerdotis.

Tho. in 4 sent. dist. 24. q. 2. art. 2. q. vnica. * *Lib. 4. sent. dist. 24 per totam dist.*

¶ 2 Præterea, Homo per baptismum est immediatè Deo configuratus, characterem configurantem suscipiens. Sed orare & offerre oblationes sunt actus immediatè ad Deum ordinati. Ergo quilibet baptizatus

tus potest hos actus facere, & non soli sacerdotes.

¶ 3 Præterea, Diuersorum ordinum diuersi sunt actus. Sed oblationes in altari ponere, & epistolam legere, ad subdiaconum pertinet; crucem etiam ferunt subdiaconi coram Papa. Ergo hi non debent poni actus Diaconi *.

¶ 4 Præterea, Eadem veritas continetur in veteri & nouo Testamento *. Sed legere vetus Testamentum est Lectorum. Ergo eadem ratione & legere nouum, & non Diaconorum.

¶ 5 Præterea, Apostoli nihil aliud prædicauerunt quam Euangelium Christi, vt patet Rom. 1. Sed doctrina Apostolorum committitur Subdiaconis enuntianda. Ergo & doctrina Euangelij.

¶ 6 Præterea, Secundum Dionysium †, quod est superioris ordinis, non debet inferiori conuenire. Sed ministrare cum vrceolo, est actus Subdiaconorū. Ergo non debet acolytis attribui.

¶ 7 Præterea, Actus spirituales debent corporalibus præeminere. Sed acolytus non habet nisi actum corporalem. Ergo Exorcista non habet actum spiritualem pellendi dæmones, cùm sit inferior.

¶ 8 Præterea, Quæ magis conueniunt, iuxta se ponenda sunt. Sed legere vetus Testamentum maximè debet conuenire cum lectione noui Testamenti, quæ competit superioribus ministris. Ergo * legere vetus Testamentum non debet poni actus Lectoris, sed magis acolyti: & præcipuè, cùm lumen corporale quod Acolyti deferunt, significet lumen spiritualis doctrinæ.

¶ 9 Præterea, In quolibet actu ordinis spiritualis debet esse aliqua vis spiritualis, quam habeant ordinati præ aliis. Sed in apertione & clausione ostiorum non habent aliam potestatem ostiarij quam alij homines. Ergo hoc non debet poni actus ipsorum.

RESPONDEO dicendum, quòd cùm consecratio, quæ fit in Ordinis sacramēto, ordinetur ad sacramentum Eucharistiæ, vt dictum est *, ille est principalis

* *Isid. ep. ad Ludifred.*

* *Sup. ar. 2. in fin. cor.*

† *Cap. 5. eccle. Hierar. par. 1. in tit. contiplatio.*

In Decr. d. 25 c. 1.

ar. præc. cor. et ar. 2. huius q. ad 1.

actus vniuſcuiuſque ordinis, ſecundum quem magis proximè ordinatur ad euchariſtiæ ſacramentum: & ſecundum hoc etiam vnus ordo eſt alio eminentior, ſecundum quod vnus actus magis de proximo ad prædictum ſacramentum ordinatur. Sed quia ad Euchariſtiæ ſacramentum quaſi digniſſimum multa ordinantur: ideò non eſt inconueniens, vt præter principalem actum, etiam multos actus, vnus ordo habeat, & tanto plures quanto eſt eminentior: quia virtus quanto eſt ſuperior, tanto ad plura ſe extendit.

Ad primum ergo dicendum, quòd duplex eſt præparatio ſuſcipientium ſacramentum. Quædam remota, & hæc per miniſtros efficitur. Quædam proxima, qua ſtatim efficiuntur idonei ad ſacramentorum diſpenſationem: & hæc pertinet ad ſacerdotes; quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in vltima diſpoſitione ad formam, & recipit formam. Et quia in proxima diſpoſitione ad euchariſtiam ſit aliquis per hoc quod à peccatis purgatur: ideò omnium ſacramentorum quæ ſunt inſtituta principaliter ad purgationem peccatorum, eſt miniſter proprius ſacerdos, ſcilicet baptiſmi, pœnitentiæ, & extremæ vnctionis.

Ad ſecundum dicendum, quòd actus aliqui immediatè ad Deum ordinantur dupliciter. Vno modo, ex parte vnius perſonæ tantum; ſicut facere orationes ſingulares, & vouere, & huiuſmodi: & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio modo, ex parte totius eccleſiæ: & ſic ſolus ſacerdos habet actus immediatè ad Deum ordinatos, quia ipſe ſolus poteſt gerere perſonam totius eccleſiæ, qui conſecrat Euchariſtiam, quæ eſt ſacramentum vniuerſalis eccleſiæ.

† *decr. d. 21. c. 2.*

Ad tertium dicendum, quòd oblationes à populo oblatæ per ſacerdotem offeruntur: & ideò duplex miniſterium circa oblationes eſt neceſſarium. Vnum ex parte populi: & † hoc eſt ſubdiaconi qui accipit oblationes à populo, & altari imponit, vel offert diacono. Aliud, ex parte ſacerdotis: & *hoc diaconus eſt,

* *decr. d. 25. c. 1. et Iſid. li. 7. etym. c. 12 & in ep. ad Ludifredum.*

est, qui oblationes ministrat ipsi sacerdoti: & in hoc est actus principalis vtriusque ordinis, & propter hoc ordo diaconi est superior. Legere autem epistolam non est actus diaconi, nisi secundum quod actus inferiorum ordinum superioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc secundum consuetudinem aliquarum ecclesiarum, quia in actibus secundarijs nõ est inconueniens diuersas consuetudines esse.

Ad quartum dicendum, quòd doctrina est remota præparatio ad sacramentum suscipiendum: & ideò pronuntiatio doctrinæ, ministris committitur. Sed doctrina veteris Testamenti adhuc est magis remota quàm doctrina noui, quia non instruit de hoc sacramento nisi in figuris *: & ideò nouum Testamentum superioribus ministris pronuntiandum committitur, vetus autem inferioribus. Doctrina etiam noui Testamenti perfectior est (quam Dominus per seipsum tradidit) quàm ipsius manifestatio per Apostolos. Et ideò Euangelium diaconis, epistola subdiaconis committuntur.

Et per hoc patet solutio Ad quintum.

Ad sextum dicendum, quòd † acolyti habent actum super vrceolum tantum, non super ea quæ in vrceolo continentur: sed subdiaconus habet actum super contentis in vrceolo, quia * vtitur aqua & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus sacerdotis præbet. Et diaconus, sicut & subdiaconus, solum habet actum super calicem, non super contenta, sed sacerdos, super contenta. Et ideò sicut † subdiaconus in sui ordinationes accipit calicem vacuum, sacerdos plenum: ita * acolytus vrceoleum vacuum †, sed subdiaconus plenum: & sic est quædam connexio in ordinibus.

Ad septimum dicendum, quòd corporales actus acolyti magis de proximo ordinantur ad actum sacrorum ordinum, quàm exorcistæ actus, quamuis sit aliquo modo spiritualis: quia acolyti habent ministerium super vasa, in quibus materia sacramenti contine-

* *Isid. in Epist. ad Iudifredum, & habetur in decre. d. 25. c. 2. ante me.*

† *Concil. Carth. 4. c. 6.*

* *Isid. ep. ad Ludifredũ, & Conc. Cartha. 4 c. 5 & decre. d. 23 c. 16*

† *ibid.*

* *ibidem in Conc. Carthag. c. 6.*

† *ibidem cap. 5.*

tinetur, quantum ad vinum, quod vase continente, indiget propter sui humiditatem. Et ideò inter omnes ordines ordo acolytorum superior est.

Ad octauum dicendum, quòd actus acolytorum se habet propinquius ad actus principales superiorum ministrorum, quàm actus aliorum minorum ordinum, vt per se patet: & similiter etiam quantum ad actus secundarios, quibus populum per doctrinam disponunt *; quia acolytus doctrinam noui Testamenti visibiliter figurat, lumen portans; sed lector, recitando figuras alias: & ideò acolytus est superior. Similiter etiam exorcista. Quia sicut se habet actus lectoris ad actum secundarium diaconi, & subdiaconi; ita se habet actus exorcistæ ad secundarium actum sacerdotis, scilicet, ligare & absoluere, per quem * corporaliter homo à seruitute diaboli liberatur. Et in hoc patet ordinatissimus ordinis progressus: quia sacerdoti, quantum ad actum eius principalem, scilicet, consecrare corpus Christi, cooperantur tantum tres superiores Ordines: sed quantum ad actum eius secundarium, qui est absoluere & ligare, cooperantur superiores & inferiores.

* *Isid. lib. 7. etym. c. 12.*

* *alias, totaliter.*

Ad nonum dicendum, quòd quidam dicunt quòd in susceptione ordinis, ostiario datur quædam vis diuina, vt arcere possit alios ab introitu templi *: sicut & in Christo fuit quando eiecit vendentes de templo. Sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti.

* *4. Sent. d. 24. §. C*

¶ Et ideò dicendum quod suscipit potestatem, vt ex officio, hoc agere possit; quamuis etiam & hoc ab alijs fieri possit, sed non ex officio. Et ita est in omnibus actibus minorum ordinū, quòd possint per alios licitè fieri, quamuis illi ad hoc non habeant aliquod officium: sicut etiam in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur.

AR-

ARTIC. V.

Vtrum sacerdoti character imprimatur ab ipsa calicis porrectione?

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd sacerdoti character non imprimatur in ipsa calicis porrectione. Quia consecratio sacerdotis fit cum quadam vnctione, sicut & confirmatio. Sed in confirmatione in ipsa vnctione imprimitur character. Ergo etiam in sacerdotio, & non in calicis porrectione. 154 *Tho. vbi sup. ar. 3 q. vnica.*

¶ 2 Præterea, Dominus dedit discipulis sacerdotalem potestatem, quando dixit, Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, &c. Ioan. 20. Sed spiritus sanctus datur per manus impositionem. Ergo & in ipsa manus impositione imprimitur character Ordinis.

¶ 3 Præterea, Sicut consecrantur ministri, ita & vestes ministrorum. Sed vestes sola benedictio consecrat. Ergo & in ipsa benedictione Episcopi, consecratio sacerdotis efficitur.

¶ 4 Præterea, Sicut sacerdoti datur calix, ita & vestis sacerdotalis. Si ergo in datione calicis imprimitur character, eadem ratione & in datione casulæ: & sic sacerdos haberet duos characteres; quod falsum est.

¶ 5 Præterea, Ordo diaconi cõformior est ordini sacerdotis, quam ordo subdiaconi. Sed si character imprimeretur sacerdoti in ipsa calicis porrectione, subdiaconus esset cõformior sacerdoti quã diaconus; quia subdiaconus characterem recipit in ipsa calicis porrectione, non autem diaconus. Ergo character sacerdotalis nõ imprimitur in ipsa calicis porrectione.

¶ 6 Præterea, Acolytorum ordo magis appropinquat ad actum sacerdotis per hoc quod habet actum super vrceolum, quàm per hoc quòd habet actum super candelabrum. Sed magis imprimitur character in acolytis quando accipiunt candelabrum, quàm quando accipiunt vrceolum: quia nomen acolyti, cerei portationem significat. Ergo in sacerdote non imprimitur character, quando calicem accipit.

ar. prec. ad 6. Isid. li. 7. c. 12. & in ep. ad Ludi. & habetur 4. Sẽtent d. 24

SED

SED cõtra, Principalis actus ordinis sacerdotis est consecrare corpus Christi. Sed ad hoc datur sibi potestas in calicis acceptione. Ergo tunc imprimitur character.

RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum* est) eiusdem est formam aliquam inducere, & materiam de proximo præparare ad formam. Vnde† Episcopus in collatione ordinum duo facit: præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem, & ordinis potestatem tradit. Præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando, vt idonei sint ad potestatem accipiendam. Quæ quidem præparatio in tribus consistit, scilicet benedictione, manus impositione, & vnctione. Per benedictionem diuinis obsequijs mancipãtur: & ideo benedictio omnibus datur. Sed per manus impositionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia sint idonei: & ideo solis diaconibus & sacerdotibus fit manus impositio, quia eis competit dispẽsatio sacramentorum; quamuis vni, sicut principali; & alteri, sicut ministro. Sed in vnctione, ad aliquod sacramentum tractandum consecrantur: & ideo vnctio solis sacerdotibus fit, qui proprijs manibus corpus Christi tangunt: sicut etiam calix inungitur, qui continet sanguinem; & patena, quæ continet corpus. Sed potestatis collatio fit per hoc, quòd datur eis aliquid, quod ad proprium actum pertinet: & quia principalis actus sacerdotis est consecrare corpus & sanguinem Christi, ideo in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata, character sacerdotalis imprimitur.

Ad primum ergo dicendum, quòd in confirmatione non datur officium operandi super aliquam materiam exteriorem; & ideo character ibi non imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, sed in sola manus impositione & vnctione: sed in ordine sacerdotali aliter est. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd Dominus discipu-

lis

Art. præced. ad 1.

† *Isido. lib 7. Et Mic. 2.*

lis dedit sacerdotalem potestatem, quantum ad principalem actum ante passionem in cœna, quando dixit, Accipite & manducate; vnde subiunxit, Hoc facite in meam commemorationem: sed post resurrectionem dedit eis potestatem sacerdotalem, quantum ad actum secundarium, qui est ligare, & soluere.

Ad tertium dicendum, quòd in vestibus non requiritur alia consecratio nisi quòd diuino cultui mancipentur: & ideo sufficit eis pro consecratione benedictio: sed aliter est de ordinatis, vt ex dictis* patet.

* *In corp. art.*

Ad quartum dicendum, quòd vestis sacerdotalis non significat potestatem sacerdoti datam, sed idoneitatem quæ in eo requiritur ad actum potestatis exequendum: & ideo nec sacerdoti, nec alicui alij, imprimitur character in alicuius vestis datione.

Ad quintum dicendum, quòd potestas diaconi est media inter potestatem subdiaconi, & sacerdotis. sacerdos enim directe habet potestatem super corpus Christi, subdiaconus autem, super vasa tantum; sed diaconus, super corpus Christi in vase contentum: vnde eius non est tangere corpus Christi, sed portare corpus in patena, & dispensare sanguinem cum calice. Et ideo eius potestas ad actum principalem, non potuit exprimi; nec per dationem vasis tantum, nec per dationem materiæ: sed exprimitur potestas eius ad actum secundarium tantum, in hoc quòd datur ei liber Euangeliorum: & in hac potestate intelligitur alia. Et ideo in ipsa libri datione imprimitur character.

Ad sextum dicendum, quòd principalior actus acolyti est, quo ministrat in vrceolo, quàm quo ministrat in candelabro; quamuis denominetur ab actu secundario, propter hoc quòd est magis notus & magis proprius ei: & ideo in datione vrceoli imprimitur acolyto character, virtute verborum ab Episcopo prolatorum.

QVAEST.

QVÆST. XXXVIII.

De conferentibus hoc sacramentum, in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de conferentibus hoc sacramentum. Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre?

¶ Secundo, vtrum hæreticus, vel quicunque alius ab ecclesia præcisus, possit hoc sacramētū cōferre?

ARTIC. I.

Vtrum tantum Episcopus Ordinis sacramentum conferat?

155. *Tho. 4. dist. 25. q. 1. ar. 1 Concil. Trident. sess 23. de sacram. ord. can. 7.*

AD primum sic proceditur, Videtur, quòd non tantum episcopus ordinis sacramentum conferat. Quia manus impositio ad cōsecrationem alicuius facit. Sed sacerdotibus, qui ordinantur, nō solus Episcopus manus imponit, sed etiā sacerdotes adstantes. Ergo nō solus Episcopus confert ordinis sacramentū.

¶ 2 Præterea, Tunc vnicuiq; datur potestas ordinis, quando ei exhibetur quod ad actum sui ordinis pertinet. Sed subdiacono datur vrceolus cum aqua, & manutergio ab archidiacono: similiter acolytis, candelabrum cum cereo, & vrceolus vacuus. Ergo nō solus episcopus confert ordinis sacramentum.

¶ 3 Præterea, Illa quæ sunt ordinis, non possunt alicui committi*, qui non habet ordinem. Sed conferre ordines minores committitur aliquibus qui non sunt Episcopi, sicut presbyteris Cardinalibus. Ergo conferre ordines, non est episcopalis ordinis.

* *Vt habetur in Concil. Carth. 4. c. 5. et 6.*

¶ 4 Præterea, Cuicunque committitur principale, committitur & accessorium. Sed ordinis sacramentum ordinatur ad Eucharistiam sicut accessorium ad principale. Cum ergo sacerdos consecret Eucharistiam, ipse etiam poterit ordines conferre.

2. 2. q. 187. ar. 2 sub fin. corp.

¶ 5 Præterea, Plus distat sacerdos à diacono quàm Episcopus ab Episcopo. Sed Episcopus potest consecrare Episcopum. Ergo & sacerdos potest promouere diaconum.

SED

SED contra, Nobiliori modo applicantur ad diuinum cultum ministri per ordines, quàm vasa sacra. Sed consecratio vasorum pertinet ad solum Episcopum. Ergo multo fortius consecratio ministrorum.

¶ Præterea, Sacramentum ordinis est excellentius, quàm confirmationis. Sed solus episcopus confirmat. Ergo multo magis solus confert ordinis sacramentum.

¶ Præterea, Virgines per benedictionem non constituuntur in aliquo gradu spiritualis potestatis, sicut ordinati constituuntur. Sed virgines benedicere est solius Episcopi. Ergo multo magis solus ipse potest aliquos ordinare.

RESPONDEO dicendum, quòd potestas episcopalis habet se ad potestatem ordinum inferiorum, sicut politica quæ coniectat bonum commune, ad inferiores artes, & virtutes quæ coniectant aliquod bonum speciale, vt ex dictis patet. Politica autem ponit, vt dicitur in 1. Ethic. † legem inferioribus, scilicet quis quam debet exercere, & quantũ & qualiter: & ideo ad Episcopum pertinet in omnibus diuinis mysterijs aliquos collocare. Vnde ipse solus confirmat, quia confirmati, in quodam officio confitendi fidem constituuntur. Et ideo ipse etiam solus † virgines benedicit, quæ figuram gerũt Ecclesiæ Christo desponsatæ, cuius curæ ipsi principaliter committitur. Ipse etiam in ministerijs ordinum ordinandos cõsecrat, & vasa quibus vti debent, eis determinat sua consecratione: sicut etiam officia secularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo, qui habet excellentiorem potestatem, sicut à Rege.

*li. 1. c. 2. Isid. in Epi. ad Ludifredum. & habetur in decretis d. 25. ca. 2. Ar. præcor. vt dicitur in Cõcil Carth. 4. ca. 3. * ibidem c. 4. † in Decret. li. 1. to. 23.*

Ad primum ergo dicendum, quòd in impositione manuũ nõ datur character sacerdotalis ordinis, vt ex dictis* patet; sed gratia, secundũ quam ad exequendũ ordinẽ sint idonei; & quia indigẽt amplissima gratia, ideo † sacerdotes manus cũ Episcopo imponunt eis qui in sacerdotes promouẽtur; * sed Diaconis, solus Epus.

Ad secundum dicendum, quòd quia † archidiaconus

cret li. 2. titul. 25. nus est quasi princeps ministerij, ideo omnia quæ ad ministerium pertinent, ipse tradit; sicut cereum, quo acolytus Diacono seruit ante Euangelium, ipsum portando, & vrceum, quo seruit subdiacono; & similiter dat subdiacono ea, quibus superioribus ordinibus seruit. Sed tamen in illis non consistit principalis actus subdiaconi, sed in hoc quòd cooperatur circa materiam sacramenti: & ideo characterem accipit in hoc quòd datur ei calix ab Episcopo. Sed acolytus accipit characterem ex verbis Episcopi, in hoc quod accipit prædicta ab Archidiacono; & magis in acceptione vrceoli, quam candelabri. Vnde non sequitur quòd archidiaconus ordinem conferat.

Hæc eadem dicit Thomas in 4. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 3.

Ad tertium dicendum, quòd Papa qui habet plenitudinem potestatis pontificalis*, potest committere non Episcopo ea quæ ad Episcopalem dignitatem pertinent, dummodo illa non habeant immediatam relationem ad verum Corpus Christi: & ideo ex eius commissione aliquis sacerdos simplex potest conferre minores ordines, & confirmare, non autem aliquis non sacerdos; nec iterum sacerdos, maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet maiorem potestatem, quam simplex sacerdos.

* *Hierō. in Dial. contra Lucifer.*

Ad quartum dicendum, quòd quamuis sacramentum Eucharistiæ sit* maximum sacramentum inter tamen non collocat in aliquo officio, sicut ordinis sacramentum: & ideo non est similis ratio.

* *Aliàs maximū et principalius sacramēto ordinis, in se.*

Ad quintum dicendum, quòd ad communicandum alteri quod quis habet, non exigitur solum propinquitas, sed completio potestatis. Et quia sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officijs, sicut Episcopus; ideo non sequitur quòd possit Diaconos facere, quamuis ille ordo sibi propinquus.

ART. I.

ARTIC. II.

Vtrum hæretici, & ab Ecclesia præcisi possint ordines conferre?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd hæretici & ab Ecclesia prœcisi non possint ordines conferre. Maius est enim conferre ordines, quàm aliquem absoluere vel ligare †. Sed hæreticus non potest absoluere vel ligare. Ergo nec ordines conferre.

156 *Tho. in 4. d. 25. q. 1. ar. 2. & Mag. 4. sent. d. 25*

† *sup q. 19. ar. 6.*

¶ 2 Præterea, Sacerdos ab ecclesia separatus conficere potest: quia in eo character indelebiliter manet, per quem hoc potest. Sed Episcopus non accipit aliquem characterem in sui promotione. Ergo non est necesse quòd episcopalis potestas remaneat in eo post separationem eius ab Ecclesia.

¶ 3 Præterea, In nulla ille cõmunitate qui à communitate expellitur, potest officia cõmunitatis disponere. Sed ordines sunt quædam officia Ecclesiæ. Ergo ille qui extra Ecclesiam ponitur, non potest ordines conferre.

¶ 4 Præterea,* Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi. Sed hæreticus non continuatur passioni Christi: neque per propriam fidem; cum sit infidelis; neque per fidem Ecclesiæ, cum sit ab Ecclesia separatus. Ergo non potest sacramentum ordinis conferre.

* *3. p. q. 6 ar. 5.*

¶ 5 Præterea, In ordinis collatione exigitur benedictio. Sed hæreticus non potest benedicere, quinimmo benedictio sua in maledictionem conuertitur, vt patet per autoritates in littera inductas *. Ergo non potest ordines conferre.

li. 4 sent. d. 13. §. A. ante fin. & in decr. tau sa 1. q. 1. per multa cap.

SED contra est, quod aliquis Episcopus in hæresim lapsus, quando reconciliatur, non iterum consecratur. Ergo non amisit potestatem, quam habebat, ordines conferendi.

¶ Præterea, Maior est potestas conferendi ordines, quàm potestas ordinum. Sed potestas ordinum nõ amittitur propter hæresim vel aliquid huiusmodi.

Ergo nec pòteſtas ordines conferendi.

¶ Præterea, Sicut baptizans exhibet tantum miniſterium exterius, ita & conferens ordines, Deo interius operante. Sed † nulla ratione aliquis ab Eccleſia præciſus amittit baptizandi poteſtatem. Ergo nec ordines conferendi.

† *li. 4. de bap cõt. Donatiſt. c. 4.*

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt quòd hæretici quamdiu ab Eccleſia tolerantur, habent poteſtatem ordines conferendi, non autem poſtquam fuerint ab eccleſia præciſi: ſimiliter nec degradati, & alij huiuſmodi: & hæc eſt prima opinio. Sed hoc non poteſt eſſe, quia omnis poteſtas quæ datur cum aliqua conſecratione, nullo eius contingente tolli poteſt re ipſa durante, ſicut nec ipſa conſecratio annullari: quia etiam altare vel chrisma ſemel conſecrata, perpetuo conſecrata manent. vnde cum epiſcopalis poteſtas cum quadam consecratione detur, oportet quòd perpetuo maneat, quantumcunque aliquis peccet, vel ab eccleſia præcidatur. Et ideo alij dixerunt, quòd præciſi ab eccleſia, qui in eccleſia epiſcopalem poteſtatem habuerunt, retinent poteſtatem alios ordinandi & promouendi, ſed promoti ab eis, hoc non habent: & hæc eſt quarta opinio. Sed hoc etiam non poteſt eſſe, quia ſi illi qui fuerunt in eccleſia promoti, retinent poteſtatem quam acceperunt, patet quòd exequendo hanc poteſtatem, veram conſecrationem faciunt: & ita vere tribuunt omnem poteſtatem quæ cum conſecratione datur, & ſic ordinati ab eis vel promoti habent eandem poteſtatem, quam & ipſi. Et ideo alij dixerunt quod etiam præciſi ab Eccleſia poſſunt ordines conferre & alia ſacramenta, (dummodo formam debitam & intentionem ſeruent) & quantum ad primum effectum, qui eſt collatio ſacramenti, & quantum ad vltimum, qui eſt collatio gratiæ: & hæc eſt ſecunda opinio. Sed hoc etiam non poteſt ſtare, quia ex hoc ipſo quòd aliquis hæretico præciſo ab

* *In cõc. Niceno c. 19. & 4. ſente. di. 29. §. C.*

ab Ecclesia in sacramentis communicat, peccat, & ita fictus accedit, & gratiam consequi non potest, nisi forte in baptismo in articulo necessitatis. Et ideò alij † dicunt, quòd vera sacramenta conferunt, sed cum eis gratiã non dant, non propter inefficaciã sacramentorum, sed propter peccata recipientium, ab eis sacramenta contra prohibitionẽ Ecclesiæ: & hæc est tertia opinio, quæ vera est.

Ambr. de iis qui myst. initiantur. c. 4. Aug li. 6. de bapt. c. 1. & li. 4. c. 1. et 25 & li. 3. c. 13 & 15 & li. 1 ca. 2 & cõt. Cres. lib. 2. c. 10. to. 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd effectus absolutionis non est aliud quàm remissio peccatorum, quæ per gratiam fit & ideò hæreticus non potest absolvere, sicut nec gratiam in sacramentis conferre: & iterum quia ad absolutionem requiritur iurisdictio, quam non habet ab Ecclesia præcisus.

Ad secundum dicendum, quòd in promotione ipsius Episcopi datur sibi potestas quæ perpetuo manet in eo, quamuis dici non possit character: quia per eam non ordinatur homo directe ad Deum, sed ad corpus Christi mysticum: & tamen indelebiliter manet sicut character, quia per consecrationem datur.

Ad tertium dicendum, quòd illi qui promouentur ab hæreticis, quamuis accipiant ordinem, non tamen recipiunt executionem, vt licite possint in suis ordinibus ministrare, ratione illa quam obiectio tangit.

Ad quartum dicendum, quòd per fidem Ecclesiæ continuatur passioni Christi: quia quamuis in ea non sint secundum se, sunt tamen in ea secundum formam Ecclesiæ, quam seruant.

Ad quintum diceedum, quòd hoc est referendum ad vltimum effectum sacramentorum, vt tertia opinio dicit.

QVÆST. XXXIX.

De impedimentis huius sacramenti, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de impedimentis huius sacramenti.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum sexus fœmineus impediat huius sacramenti susceptionem?
¶ Secundo, vtrum carentia vsus rationis?
¶ Tertio, vtrum seruitus?
¶ Quarto, vtrum homicidium?
¶ Quinto, vtrum illegitima natiuitas?
¶ Sexto, vtrum defectus membrorum?

ARTIC. I.

Vtrum sexus fœmineus impediat ordinis susceptionem?

157 *Tho. vbi supra q. 2. art. 1. & 2.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd sexus fœmineus non impediat ordinis susceptionem. Quia officium prophetæ est maius, quàm officium sacerdotis: quia propheta est medius inter Deum & sacerdotes, sicut sacerdos, inter Deum & populum. Sed prophetæ officium aliquando mulieribus est concessum, vt patet 4. Regum 22. Ergo & sacerdotij officium competere potest.

¶ 2 Præterea, Sicut ordo ad quamdam eminentiam pertinet, ita & prælationis officium, & martyrij, & religionis status. Sed prælatio committitur mulieribus in nouo Testamento, vt patet de Abbatissis: & in veteri, vt patet de Delbora, quæ iudicauit Israel, Iudic. 4. Competit eiam eis martyrium & religionis status. Ergo & ordo ecclesiæ.

¶ 3 Præterea, Ordinum potestas in anima fundatur. Sed sexus non est in anima. Ergo diuersitas sexus non facit distinctionem in receptione ordinum.

SED contra est, quod dicitur 1. ad Timot. 2. Mulierem in ecclesia docere non permitto, nec dominari in virum.

¶ Præterea, In ordinandis præexigitur corona, quamuis non de necessitate sacramenti. Sed corona vel tonsura non competit mulieribus, vt patet 1. ad Corint. 11. Ergo nec ordinum susceptio.

RESPONDEO dicendum, quòd quædam requiruntur in recipiente sacramentum, quasi de necessitate sacramenti: quæ si desint, non potest aliquis susci-

pe,

re, neque sacramentum, neque rē sacramenti. Quędam verò requiruntur non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, propter congruitatē ad sacramentum: & sine talibus aliquis suscipit sacramentum, sed non rem sacramenti. Dicendum ergo quòd sexus virilis requiritur ad susceptionem ordinum, non solum secundo modo, sed etiam primo. Vnde & si mulieri exibeantur omnia quæ in ordinibus fiunt, ordinem tamen non suscipit †: quia cum sacramentum sit signum in his quæ in sacramento aguntur, requiritur non solum res, sed significatio rei, sicut dictum est *, in extrema vnctione requiri quod sit infirmus, vt significetur curatione indigens. Cùm igitur in sexu fœmineo non possit significari aliqua eminentia gradus *, quia muliter statum subiectionis habet: ideò non potest ordinis sacramentum suscipere. Quidam autem dixerunt, quòd sexus virilis est de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti: quia etiā in decretis fit mentio de diaconissa & presbytera. Sed diaconissa ibi dicitur quæ in aliquo, actū diaconi participat, scilicet quæ legit homiliam in ecclesia: presbytera autem dicitur vidua, quia presbyter idem est quod senior.

† *Aug. de hæres. ad quod vult Deū, hær. 27. to. 7. et Epiph. 42. cont. Marcion. et her. 49*
* *infr. q. 32. ar. 1.*
* *decr. d. 32. c. 19. incipit, mulieres & d. 88. cap. 1. Et causa. 27 q. 1. c. 23.*
† *Concil. Cart. c. 15*

Ad primum ergo dicendum, quòd prophetia non est sacramentum, sed Dei donum: vnde ibi non exigitur significatio, sed solum res. Et quia secundum rem in his quæ sunt animæ, mulier non differt à viro, cum quandoque mulier inueniatur melior, quantum ad animam, multis viris: ideò donum prophetiæ & alia huiusmodi potest recipere, sed non ordinis sacramentum.

Et per hoc patet Ad secundum, Et tertium. De * Abbatissis tamen dicitur, quòd non habent prælationem ordinariam, sed quasi ex commissione, propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Debora autem in temporalibus præfuit, non in sacerdotalibus, sicut & tunc possunt mulieres temporaliter dominari.

* *sup. q. 19. a. 3. arg. 4. & eius solut.*

ARTIC. II.

158 *Vtrum pueri & carentes vsu rationis, ordines possint suscipere?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod pueri, & qui carent vsu rationis, non possint ordines
li. 4 sent. d. 25. §. 1 suscipere: quia (vt in littera * dicitur) sacri Canones in suscipientibus ordines, certum & determinatum ætatis tempus statuerunt. Sed hoc non esset, si pueri recipere possent ordinis sacramentum. Ergo &c.

¶ 2 Præterea, Sacramentum ordinis est dignius, quàm matrimonium. Sed pueri & alij carentes vsu rationis, non possunt contrahere matrimonium. Ergo nec ordines suscipere.

c. 1. ante med. ¶ 3 Præterea, Cuius est potentia, eius est actus, secundum Philosophum in lib. de Somno & vigil.† Sed actus ordinis requirit vsum rationis. Ergo & ordinum potestas.

SED contra, Illi qui ante annos discretionis est promotus ad ordines, sine iteratione ipsorum quandoque in eis conceditur ministrare, vt patet extra,
in decre. lib. 5. tit. 29. de Cler.† per saltum promot. Hoc autem non esset, si ordinem non suscepisset. Ergo puer potest ordines suscipere.

¶ Præterea, Alia sacramenta, in quibus character imprimitur, possunt pueri suscipere, videlicet baptismum & confirmationē. Ergo pari ratione & ordines.

RESPONDEO dicendum, quòd per pueritiam & alios defectus, quibus tollitur vsus rationis, præstatur impedimentum actui: & ideò omnia illa sacramenta quæ actum requirunt suscipientis sacramentum, talibus nō competunt, sicut pœnitentia, matrimonium, & huiusmodi. Sed quia potestates infusæ sunt priores actibus, sicut & naturales, quamuis acquisitæ sint posteriores; remoto autem posteriori non tollitur prius: ideò omnia sacramenta in quibus non requiritur actus suscipientis de necessitate sacramenti, sed potestas aliqua spiritualis diuinitus datur, possunt pueri suscipere, & alij qui vsu rationis carent. Hac tamen

men distinctione habita, quòd in minoribus ordinibus requiritur discretionis tempus de honestate, propter dignitatem sacramenti, sed non de necessitate præcepti, neque de necessitate sacramenti. Vnde aliqui, si necessitas adsit & spes profectus, ad minores ordines possunt ante annos discretionis promoueri sine peccato, & suscipient ordinem: quia quamuis tunc non sint idonei ad officia quæ eis committuntur, tamen per assuefactionem idonei reddentur. Sed ad maiores ordines requiritur vsus rationis, & de honestate & de necessitate præcepti *: propter votum continentiæ, quod habent annexum; & quia etiam eis sacramenta tractanda committuntur. Sed ad episcoparum, vbi etiam in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur actus suscipientis curam animarum pastoralem: & ideò est etiam de necessitate consecrationis episcopalis, quòd vsum rationis habeat. Quidam autem dicunt quòd ad omnes ordines requiritur vsus rationis de necessitate sacramenti: sed eorum dictum ratione vel auctoritate non confirmatur.

Greg. lib 1. epist. epist. 42.

Ad primum ergo dicendum, quòd non omne quod est de necessitate præcepti, est de necessitate sacramenti, vt dictum est *.

in corp. art.

Ad secundum dicendum, quòd matrimonium facit consensus, qui sine vsu rationis esse non potest: sed in receptione ordinis non requiritur aliquis actus ex parte recipientium. Quod patet ex hoc, quod nullus actus ex parte eorum, exprimitur in eorum consecratione. Et ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd eiusdem est actus & potentia, sed tamen aliquando potentia præcedit, sicut liberum arbitrium, vsum suum: & sic est in proposito.

ARTIC. III.

Vtrum seruitus impediat aliquem ab Ordinis susceptione?

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quòd seruitus non impediat aliquem ab Ordinis susceptione. Subiectio enim corporalis non repugnat prę-

lationi spirituali. Sed in seruo est subiectio corporalis. Ergo non impeditur quin possit suscipere prælationem spiritualem, quæ in Ordine datur.

¶ 2 Præterea, Illud quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionem alicuius sacramenti. Sed seruitus est huiusmodi: vnde Apostolus consulit, quòd si aliquis possit, magis vtatur seruitute, 1. Corinth. 7. Ergo non debet impedire à promotione Ordinis.

¶ 3 Præterea, Magis est turpe clericum in seruum vendi, quàm seruum in clericum promoueri. Sed licite clericus in seruum vendi potest: quia episcopus Nolanus, scilicet Paulinus, seipsum in seruum vendidit, vt in Dialog. * legitur. Ergo multo fortius potest seruus in clericum promoueri.

Greg. li. 3 dialo. c. 1

SED contra, Videtur, quod impediat quantum ad necessitatem sacramenti. Quia mulier non potest suscipere Ordinis sacramentum, ratione subiectionis. Sed maior subiectio est in seruo, quia mulier non datur viro in ancillam, propter quod non est de tedibus sumpta. Ergo & seruus non potest hoc sacramentum suscipere.

¶ Præterea, Aliquis ex quo suscipit Ordinem, tenetur in Ordine ministrare. Sed non potest simul ministrare domino suo carnali, & in spirituali ministerio. Ergo videtur, quòd non possit Ordinem suscipere: quia dominus debet seruari indemnis.

RESPONDEO dicendum, quòd in susceptione Ordinis mancipatur homo diuinis officijs. Et quia nullus potest alteri dare quod suum non est, ideò seruus, qui non habet potestatem sui, non potest ad Ordines promoueri: si tamen promouetur, Ordinem suscipit. Quia libertas non est de sacramenti necessitate, licet sit de necessitate præcepti, cum non impediat potestatem, sed actum tantum. Et similis ratio est de omnibus, qui sunt alijs obligati, vt rationibus detenti *, & huiusmodi personæ.

decret. li. 4. tit. 19.

Ad primum ergo dicendum, quòd in susceptione spiri-

spiritualis potestatis est aliquis obligatus ad aliqua etiam corporaliter agenda: & ideò per corporalem subiectionem impeditur.

Ad secundum dicendum, quòd ex multis alijs quæ non præstant impedimentum executioni ordinum, potest aliquis occasionem humilitatis accipere: & ideò ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quòd beatus Paulinus * ex abundantia charitatis spiritu Dei ductus hoc fecit: quod rei euentus probauit, quia per eius seruitutem multi de grege suo sunt à seruitute liberati. Et ideò non est ad consequentiam trahendum: quia vbi spiritus domini, ibi libertas, 2. Cor. 3. *loco citato in argum.*

Ad quartum dicendum, quòd signa sacramentalia ex naturali similitudine repræsentant: mulier autem ex natura habet subiectionem, sed non seruus: & ideò non est simile.

Ad quintum dicendum, quòd si est promotus sciente domino suo, & non reclamante, ex hoc ipso efficitur ingenus. Si autem eo nesciente, tunc Episcopus, & ille qui præsentauit, tenentur domino in duplum, quanti sit pretium serui, si sciuerũt ipsum esse seruum: alias, si seruus habeat peculiũ, debet seipsum redimere, alioquin reduceretur in seruitutem domini sui, non obstante quòd ordinem suum exequi non potest.

ARTIC. IV.

Vtrum propter homicidium debeat aliquis ab ordinibus prohiberi?

160

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd propter homicidium non debeat aliquis à sacris ordinibus prohiberi. Quia ordines nostri sumpserunt initium à Leuitarum officio, vt in præcedenti distinctione dictum est. Sed Leuitæ consecrauerunt manus suas in sanguinis effusione fratrum suorum, vt patet Exod. 32. Ergo & in nouo Testamento non debent aliqui à susceptione ordinum prohiberi, propter sanguinis effusionem.

¶ 2 Præterea, Propter actum virtutis nullus debet

bet impediri ab aliquo sacramento. Sed aliquando sanguis effunditur per iustitiam, sicut à iudice; & peccaret habens officium, si non effunderet. Ergo non impeditur propter hoc, à sacramenti susceptione.

¶ 3 Præterea, Pœna non debetur nisi culpæ. Sed aliquis sine culpa quandoque homicidium committit, sicut se defendendo, vel etiam casualiter. Ergo non debet incurrere irregularitatis pœnam.

SED contra hoc sunt plura Canonum † statuta, & Ecclesiæ consuetudo.

in decr. lib. 5 tit. 12. de Homicidio voluntario, c. 1. 8. 10. & 11.

RESPONDEO dicendum, quòd omnes ordines referuntur ad Eucharistiæ sacramentum, quod est sacramentum pacis nobis factæ per effusionem sanguinis Christi: & quia homicidium maxime contrariatur paci, & homicidæ magis conformantur occidentibus Christum, quàm ipsi Christo occiso, cui omnes ministri prædicti sacramenti debent conformari; ideò de necessitate præcepti est, quòd non sit homicida qui ad ordines promouetur, quamuis non sit de necessitate sacramenti.

Ad primum ergo dicendum, quòd vetus lex inferebat pœnam sanguinis, non autem lex noua: & ideò non est simile de ministris veteris, & nouæ legis, quæ est iugum suaue & onus leue.

Ad secundum dicendum, quòd irregularitas non incurritur propter peccatum tantum, sed principaliter, propter ineptitudinem personæ ad sacramentum Eucharistiæ ministrandũ: & ideò iudex, & omnes qui in causa sanguinis ei participant, sunt irregulares, propter hoc, quòd effusio sanguinis non decet ministros dicti sacramenti.

Ad tertium dicendum, quòd nullus facit nisi illud cuius causa est, quod est voluntarium in homine. Et ideò ille qui ignorans hominem occidit homicidio casuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit: nisi operam dederit illicitæ rei, vel nisi omiserit debitam diligentiam: quia iam quodam modo

modo efficitur voluntarium. Non autem hoc est propter hoc quòd culpa careat, quia etiam sine culpa incurritur irregularitas: & idèò etiam ille qui se defendendo in aliquo casu non peccat, homicidium committens, nihilominus irregularis est.

ARTIC. V.

Vtrum illegitime nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri?

161 *cap 1. & multis sequent. extra de filijs presbyter.*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd illegitime nati non debeant ab ordinibus suscipiendis impediri. Quia filius non debet portare iniquitatem patris. Portaret autem si propter hoc impediretur ab ordinibus suscipiendis. Ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Magis impeditur aliquis, propter defectum proprium, quàm alienum. Sed à susceptione ordinum, propter illicitum concubitum suum non semper aliquis impeditur. Ergo nec propter illicitum concubitum patris sui.

SED contra est, quod dicitur Deut. 23. Non ingredietur mamzer, hoc est de scorto natus, in Ecclesiam Domini, vsque ad decimam generationem. Ergo multo minus debet promoueri ad ordines.

RESPONDEO dicendum, quòd ordinati in quadam dignitate præ alijs constituuntur: ideò ex quadam honestate requiritur in eis claritas quædam, non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti: vt scilicet sint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publice pœnitentes. Et quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine, ideò etiam ex illegitimo toro nati à susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispensetur: & tanto est difficilior eorum dispensatio, quanto eorum origo est turpior.

Ad primum ergo dicendum, quòd irregularitas non est pœna iniquitati debita: & ideò patet, quòd illegitimè nati non portant iniquitatem patris ex hoc quòd irregulares sunt.

Ad secundum dicendum, quòd ea quæ per actum proprium committuntur, possunt per pœnitentiam

ad

ad actum contrarium aboleri : non autem ea quæ ex natura sunt. Et ideò non est simile de vitioso actu, & de vitiosa origine.

ARTIC. VI.

Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri ?

162 AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd propter defectum membrorum non debeat aliquis impediri. Quia afflictio non debet addi afflicto. Ergo non debet priuari ordinis gradu, propter pœnam corporalis defectus.

¶ 2 Præterea, Plus exigitur ad actum ordinis integritas discretionis, quàm integritas corporis. Sed aliqui possunt promoueri ante annos discretionis. Ergo & cum corporis defectu.

SED contra, Tales prohibebantur à ministerio veteris legis. Ergo multo fortius debent in noua lege prohiberi. De bigamia verò dicetur * in tractatu de matrimonio.

* *infr. q. 66. & de ijs in decret. lib. 1 tit. 21. art. præc. cor. vide in decre. lib. 1. tit. 20.*

RESPONDEO dicendum, quòd (sicut † ex dictis patet) aliquis efficitur ineptus ad susceptionem ordinum, vel propter impedimentum actus, vel propter impedimentum claritatis personæ. Et ideò patientes defectum in mẽbris impediuntur à susceptione ordinis, si sit talis defectus, qui maculam notabilem inferat, per quem obscuretur persone claritas, (vt absciſſio nasi) vel periculum in executione facere possit : aliàs non impediuntur. Hæc autem integritas exigitur de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆST. XL.

De his quæ sunt annexa sacramento ordinis, in septem articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his quæ sunt annexa sacramento ordinis.

¶ Circa hoc quæruntur septem.

¶ Primo, vtrum ordinati debeant habere corona-

rasu-

rasuram, & tonsuram?

¶ Secundo, vtrum corona sit ordo?

¶ Tertio, vtrum per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis?

¶ Quarto, vtrum supra sacerdotalem ordinem debeat esse aliqua potestas episcopalis?

¶ Quinto, vtrum episcopatus sit ordo?

¶ Sexto, vtrum supra Episcopos possit esse aliqua potestas superior in Ecclesia?

¶ Septimo, vtrum vestes ministrorum conuenienter sint in Ecclesia institutæ?

ARTIC. I.

Vtrum ordinati debeant tonsuram deferre? 163

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd ordinati non debeant coronæ rasuram habere. Quia Dominus comminatur captiuitatem, & dispersionem his qui sic attondentur: vt patet Deut. 32. De captiuitate nudati inimicorum capitis: & Hier. 49. Dispergam eos in omnem ventum qui sunt attonsi in comã. Sed ministris Christi non debetur captiuitas, sed liberas. Ergo coronæ rasura & tonsura eis non competit. *Tho. 4 d. 24. q. 3. art. 1. 2. & 3.*

¶ 2 Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed figura coronæ præcessit in veteri lege in tonsura Nazaræorum, sicut in littera † dicitur. Cum ergo Nazaræi non essent ordinati ad ministerium diuinum, videtur quòd ministris ecclesiæ non debeatur tonsura vel rasura coronæ. Et hoc etiam videtur per hoc, quod conuersi, qui non sunt ministri ecclesiæ, tondentur in religionibus. † *lib. 4. sent. d. 24 §. B. à medio ex Isidoro lib. de officijs eccl. 4.*

¶ 3 Præterea, Per capillos superflua significantur quia capilli ex superfluis generantur. Sed ministri altaris omnem superfluitatem à se debent expellere. Ergo totaliter debent caput radere, & non in modum coronæ. * *citatur à Mag. 4. sent. d. 24 §. B. ante med. & tale quid hẽt Chrysost. in illud dictũ Ioan. vos qui amici mei, to. 3.*

SED contra, Quia secundum Greg.* seruire Deo regnare est. Sed corona est signum regni. Ergo illis,

illis, qui ad diuinum ministerium applicantur, corona competit.

¶ Præterea, Capilli in velamen dati sunt, vt patet 1. Cor. 11. Sed ministri altaris debent habere mentem reuelatam. Ergo competit eis rasura coronæ.

RESPONDEO dicendum, quòd eis, qui ad diuina ministeria applicantur, competit rasura & tonsura in modum coronæ, ratione figuræ: quia corona est signum regni & perfectionis, cum sit circularis. Illi autem qui diuinis ministerijs applicantur, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtute esse debent. Competit etiam eis ratione subtractionis capillorum & ex parte superiori per rasuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur: & ex parte inferiori per tonsuram, ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Dominus comminatur illis qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

Ad secundum dicendum, quod ea quæ fiebant in veteri testamento, imperfectè repræsentant ea quæ sunt in nouo: & ideò ea quæ pertinent ad ministerium noui Testamenti, non solum significabantur per officia Leuitarum, sed etiam per omnes illos qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazaræi autem profitebantur perfectionem quamdam in depositione comæ †, significantes temporalium contemptum: quamuis non in modo coronæ deponerent, sed omnino totum, quia nondum erat tempus regalis & perfecti sacerdotij. Et similiter etiam conuersi tondentur propter renuntiationem temporalium, sed non raduntur quia non occupantur diuinis ministerijs, in quibus diuina oporteat eos mente contemplari.

Conc. Toleta. 40.

† vt exponit Mag. loco nota to in argum 2.

Ad tertium dicendum, quòd non solum debet significari temporalium abiectio, sed etiam regalis dignitas in forma coronæ: & ideò non debet totaliter coma tolli; & etiam ne indecens videatur.

ARTIC. II.

Vtrum corona sit ordo?

164 *ca. cleros 21. d. c. cũ cõtingat de ætate, et qualit. c. vlt. de tẽp. ord. lib. 6.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd corona sit ordo. Quia in actibus Ecclesiæ spiritualia corporalibus respondẽt. Sed corona est quoddam corporale signum, quod Ecclesia adhibet. Ergo videtur, quod signatum interius ei respondeat: & ita in coronatione imprimetur character, & erit ordo.

¶ 2 Præterea, Sicut ab Episcopo solum datur confirmatio, & alij ordines, ita & corona. Sed in confirmatione, & alijs ordinibus imprimitur character. Ergo & in corona: & sic idem quod prius.

¶ 3 Præterea, Ordo importat quemdam dignitatis gradum. Sed clericus hoc ipso quòd clericus est, in gradu supra populum constituitur. Ergo corona, per quam efficitur clericus, est aliquis ordo.

SED contra, Nullus ordo datur, nisi in Missæ celebratione. Sed corona datur etiam absque officio Missæ. Ergo non est ordo.

¶ Præterea, In collatione cuiuslibet ordinis fit mentio de aliqua potestate data: non autem in collatione coronæ. Ergo non est ordo.

RESPONDEO dicendum, quòd ministri Ecclesiæ à populo separantur, ad vacandum diuino cultui. In cultu autem diuino quædam sunt quæ per potentias determinatas sunt exercenda: & ad hoc datur spiritualis potestas ordinis. Quædam autem sunt quę communiter à toto ministrorum collegio fiunt, sicut, dicere diuinas laudes: & ad hoc non præexigitur aliqua potestas ordinis, sed solum quædam deputatio ad tale officium; & hoc fit per coronam: & ideò non est ordo, sed præambulum ad ordinem.

Ad primum ergo dicendum, quòd corona habet interius aliquid spirituale quod ei respondet, sicut signatum signo; sed hoc non est aliqua spiritualis potestas: & ideò in corona non imprimitur character, nec est ordo.

Ad

Ad secundum dicendum, quòd quamuis per coronam non imprimatur character, tamen deputatur homo ad diuinum cultum. Et ideò talis deputatio debet fieri per summum ministrorum, scilicet per Episcopum, qui etiam vestes benedicit, & vasa & alia omnia quæ ad diuinum cultum applicantur.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc quòd aliquis est clericus, est in altiori statu, quàm laicus; non tamen habet ampliorem potestatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

ARTIC. III.

Vtrum per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis?

065 AD tertium sic proceditur. Videtur, quod per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis. Ipsi enim dicunt, cum coronantur, Dominus pars hæreditatis meæ. Sed sicut dicit Hieron. * Dominus in his temporalibus pars fieri dedignatur. Ergo abrenuntiant temporalibus.

¶ 2 Præterea, Iustitia ministrorum noui Testamenti, debet abundare super ministros veteris Testamenti, vt patet Matth. 5. Sed ministri veteris Testamenti, scilicet Leuitæ, non acceperunt partem hæreditatis cum fratribus suis. Ergo nec ministri noui Testamenti habere debent.

¶ 3 Præterea, Hug. † dicit, quòd postquam aliquis est factus clericus, debet deinceps de stipendijs Ecclesiæ substentari. Sed hoc non esset, si patrimonium suum retineret. Ergo videtur quòd abrenuntiet in hoc, quòd fit clericus.

SED contra est, quod Hieremias fuit de ordine sacerdotali, vt patet Hierem. 1. Sed ipse habuit possessionem hæreditatis, vt patet Hierem. 32. Ergo clerici possunt habere patrimonialia bona.

¶ Præterea, Si hoc non possent, non videretur tanta differentia inter religiosos & clericos seculares.

RESPONDEO dicendũ, quòd clerici in hoc quòd coronam accipiunt, non renunciant patrimonio, nec

*epist. ad Nepot. inter prin. & med. to. 1.
*Deut. 10 & 18.
† lib. 2. de sacr. p. 3. c. 1. circa finem.

nec alijs rebus temporalibus, quia terrenorum possessio non contrariatur diuino cultui, ad quem clerici deputantur, sed nimia eorum solicitudo. Quia, vt dicit Greg. affectus in crimine est.

Ad primum ergo dicendum, quòd Dominus dedignatur pars fieri eorum qui res mundi ita possident, vt ex æquo cum alijs diligatur: ita scilicet, quòd aliquis ponat finem suum in Deo, & in rebus mundi. Non tamen dedignatur pars fieri eorum qui res mundi ita possident, vt per eas à cultu diuino non retrahantur.

Ad secundum dicendum, quòd Leuitæ in veteri Testamento habebant ius in hæreditate paterna; sed ideò non acceperunt partem cum alijs tribubus, quia erant per omnes tribus dispergendi: quod fieri non potuisset, si vnam determinatam partem terræ accepissent, sicut aliæ tribus.

Ad tertium dicendum, quòd si sint indigentes clerici, & ad sacros ordines promoti, Episcopus qui eos promouit, tenetur eis prouidere, alias eis non tenetur: ipsi autem ex ordine suscepto tenentur Ecclesiæ ministrare. Verbum autem Hug. intelligitur de illis, qui non habent vnde sustententur.

Citatum in arg.

ARTIC. IV.

Vtrum supra sacerdotalem ordinem debeat esse aliqua potestas Episcopalis?

166

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd supra sacerdotalem ordinem non debeat esse aliqua potestas Episcopalis. Sicut enim in littera dicitur *, Ordo sacerdotalis ab Aaron sumpsit exordium: sed in veteri lege nullus erat supra Aaron. Ergo nec in noua lege debet aliqua potestas esse supra sacerdotalem.

* *Lib. 4. Sententiarum d. 24. §. 1. et Raban. li. 1. de instit. cleric. c. 6 & Isidor. lib. 2. de officijs Eccles. c. 7.*

¶ 2 Præterea, Potestas ordinatur secundum actus. Sed nullus actus sacer potest esse maior, quàm consecrare corpus Christi, ad quod est potestas sacerdotalis. Ergo supra sacerdotalem potestatem non debet esse Episcopalis.

¶ 3 Præterea, Sacerdos in offerendo gerit figuram Christi in ecclesia, qui se patri pro nobis obtulit. Sed in ecclesia nullus est maior Christo, quia ipse est caput ecclesiæ. Ergo vt prius.

SED contra, Potestas tanto est altior, quanto ad plura se extendit. Sed potestas sacerdotalis (vt Dionys.† dicit) extendit se ad purgandum & illuminandum tantum; Episcopalis autem ad hoc, & ad perficiendum. Ergo supra sacerdotalem potestatem debet esse Episcopalis.

a 5. Eccles. Hierar. p. 1. titulo, cõtemplatio.

¶ Præterea, Diuina ministeria debent esse magis ordinata, quàm humana. Sed humanorum officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui sit princeps illius officij: sicut præponitur militibus dux. Ergo & sacerdotibus debet aliquis præponi qui sit sacerdotum princeps. Et hic est episcopus. Ergo episcopalis potestas debet esse supra sacerdotalem.

RESPONDEO dicendum, quod sacerdos habet duos actus: vnum, principalem, scilicet consecrare corpus Christi: alterum, secundarium, scilicet præparare populum Dei ad susceptionem huius sacramenti, vt prius dictum est. Quantum autem ad primum actum, potestas sacerdotis non dependet ab aliqua superiori potestate nisi diuina. Sed quantum ad secundum, dependet ab aliqua superiori potestate humana. Omnis enim potestas quæ non potest exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus, dependet ab illa potestate quæ illas ordinationes facit: sacerdos autem non potest absoluere & ligare, nisi præsuppositis prælationis iurisdictione, qua sibi subdantur illi quos absoluit. Potest autem consecrare quamlibet materiam à Christo determinatam; nec aliud requiritur quantum est de necessitate sacramenti: quamuis ex quadam congruitate præsupponatur actus episcopalis in consecratione altaris & vestium & huiusmodi. Et sic patet, quòd oporteat esse supra sacerdotalem potestatem.

Concil. Trident. sess. 23 de sacramento ordin. can. 7.

potestatem episcopalem,† quantum ad actum secundarium sacerdotis, non autem quantum ad primum.

Ad primum ergo dicendum, quòd Aaron sacerdos fuit, & pontifex, id est, sacerdotum princeps. Sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordium in quantum fuit sacerdos sacrificia offerens: quod etiam minoribus sacerdotibus licebat: sed non ab eo, in quantum fuit pontifex, per quam potestatem poterat aliqua facere, vt ingredi semel in anno Sancta Sanctorum, quæ alijs non licebat.

Ad secundum dicendum, quòd quantum ad illum actum non est aliqua potestas superior, sed quantum ad alium, vt dictum est *.

Ad tertium dicendum, quòd sicut omnium rerum naturalium perfectiones præexistunt exemplariter in Deo, ita Christus fuit exemplar omnium officiorum ecclesiasticorum. Vnde vnusquisque minister Ecclesiæ, quantum ad aliquid, gerit typum Christi, vt ex littera patet: * & tamen ille est superior qui secundum maiorem perfectionem Christum repræsentat. Sacerdos autem repræsentat Christum in hoc quod per seipsum aliquod ministerium implevit: sed Episcopus in hoc quod alios ministros instituit, & Ecclesiam fundauit. Vnde ad Episcopum pertinet mancipare aliquid diuinis officijs, quasi eidem diuino ad similitudinem Christi statuens: & propter hoc etiam Episcopus specialiter sponsus ecclesiæ dicitur, sicut & Christus.

Epiph. hæresi 75. contra Aerium, & Aug. de hæresibus ad Quod vult Deum, hæresi 53. to. 6.

Ad Heb. 9.

In cor. arti.

Dist. 24. iib. 4. Sẽtent. per totã dist.

ARTIC. V.

Vtrum Episcopatus sit ordo?

167.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd Episcopatus sit ordo. Primo, per hoc quod † Dionys. assignat hos tres ordines ecclesiasticæ hierarchiæ, episcopum, sacerdorem, & ministrum * In litteris etiam dicitur quòd est ordo Episcoporum quadripartitus.

¶ 2 Præterea, Ordo nihil aliud est; quam quidam

† c. 5. Ec. hierar. p. 1.

* *Lib. 4. sent. dist. 24. para. M.*

c. cleros dist. 21.

potestatis gradus in spiritualibus dispensandis. Sed Episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ non possunt sacerdotes, sicut confirmationem & ordinem. Ergo episcopatus est ordo.

¶ 3 Præterea, In Ecclesia non est aliqua spiritualis potestas nisi ordinis vel iurisdictionis. Sed ea quæ pertinent ad episcopalem potestatem, non sunt iurisdictionis: aliàs possent committi non Episcopo, quod falsum est. Ergo sunt potestatis ordinis. Ergo Episcopus habet aliquem ordinem, quem non habet sacerdos simplex: & sic episcopatus est ordo.

SED contra est, quod vnus ordo non dependet à præcedenti, quantum ad necessitatem sacramenti. Sed episcopalis potestas dependet à sacerdotali: quia nullus potest recipere episcopalem potestatem, nisi prius habeat sacerdotalem. Ergo episcopatus non est ordo.

Leo pap. I. epist. 79. & est ad Dioscor. Alexand. & in Decretal. li. 1. tit. 11. q. 37. ar. 2. cor. ad 1. & ar. 4. corp.

¶ Præterea, Maiores ordines non conferuntur nisi in sabbathis. Sed episcopalis potestas traditur in dominicis. Ergo non est ordo.

RESPONDEO dicendum, quòd ordo potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quòd est sacramentum: & sic, vt prius dictum est*, ordinatur omnis ordo ad Eucharistiæ sacramentum. Vnde cum Episcopus non habeat potestatem superiorem sacerdote, quantum ad hoc episcopatus non erit ordo. Alio modo potest considerari ordo secundum quod est officium quoddam respectu quorumdam actionum sacrarum: & sic cum Episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotem, episcopatus erit ordo: & secundum hoc loquuntur auctoritates inductæ*.

** In arg. 2.*

Vnde patet solutio Ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd ordo prout est sacramentum imprimens characterem, ordinatur specialiter ad sacramentum Eucharistiæ, in quo ipse Chri-

Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur: & ideò licet detur aliqua potestas spiritualis episcopo in sui promotione respectu aliquorum sacramentorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris: & propter hoc episcopatus non est ordo, secundum quod ordo est sacramentum quoddam.

Ad tertium dicendum, quòd potestas episcopalis non est tantum iurisdictionis, sed etiam ordinis, vt ex dictis patet *: secundum quod ordo communiter accipitur. *In cor. a. et ar præced. corp.*

ARTIC. VI.

Vtrum supra Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia?

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd supra Episcopos non possit esse aliquis superior in Ecclesia. Quia omnes Episcopi sunt Apostolorum successores. Sed potestas quæ est data vni Apostolorum, scilicet Petro, Marc. 16. est data omnibus Apostolis, Ioan. 20. Ergo omnes Episcopi sunt pares, & vnus non est supra alium. 168

¶ 2 Præterea, Ritus Ecclesiæ magis debet esse conformis ritui Iudæorum, quàm ritui Gentilium. Sed distinctio episcopalis dignitatis, & ordinatio vnius supra alium (vt in littera dicitur †) est à Gentilibus introducta: in veteri autem lege non erat. Ergo nec in ecclesia Episcopus vnus super alium esse debet. † *Lib. 4. Sent. dist. 24. §. M.*

¶ 3 Præterea, * Superior potestas non potest cõferri per inferiorem, neque æqualis per æqualem: quia sine vlla contradictione, quod minus est, à maiori benedicitur, Hebr. 7. vnde etiã sacerdos nõ promouet Episcopum neque sacerdotem, sed Episcopus sacerdotem. Sed Episcopus potest quemlibet Episcopum promouere: quia etiam Hostiensis Episcopus confecrat Papam. Ergo episcopalis dignitas in omnibus est æqualis: & sic vnus Episcopus non debet alij subesse, vt in littera dicitur †. *Decr. d. 21. c. 7.* † *Lib 4. Sẽt d. 24. § M.*

SED contra est, quod legitur in concilio Constantinopolitano *, Veneramur secundum Scripturas, & secundum Canonum statuta & definitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse & maximum Episcoporum, & post ipsum, Constantinopolitanum Episcopum. Ergo vnus Episcopus est supra alium.

* *Conci. 8. Constantin. can. 21. & Refertur in Decretis dist. 22. c. Desimus.*

¶ Præterea, Beatus Cyrillus Episcopus Alexandrinus dicit, Vt membra maneamus in capite nostro apostolico trhono Romanorum pontificum, à quo nostrum est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus; ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus: quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere, disponere, soluere, & ligare, loco illius qui ipsum ædificauit: & nulli alij quod sum est plenum, sed ipsi soli dedit: cui omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu Christo obediunt. Ergo Episcopo alicui subsunt etiam de iure diuino.

RESPONDEO dicendum quòd vbicumque sunt multa regimina ordinata in vnum, oportet esse aliquod vniuersale supra particularia regimina: quia in † omnibus virtutibus & artibus, vt dicitur in 1. † Ethic. est ordo secundum ordinem finium. Bonum autem commune est diuinius quam bonum speciale; & ideo supra potestatem regitiuam, quæ * conjectat bonum speciale, oportet esse potestatem regitiuam vniuersalem † respectu boni communis: alias non posset esse colligatio ad vnum. Et ideo cum tota Ecclesia sit vnum corpus, oportet si ista vnitas debet conseruari, quòd sit aliqua potestas regitiua respectu totius Ecclesiæ supra potestatem Episcopalem, qua vnaquæque specialis Ecclesia regitur: & hæc est potestas Papæ. Et ideo illi qui hanc potestatem negant, schismatici dicuntur, quasi diuisores vnitatis Ecclesiæ. Et inter Episcopum simplicem & Papam sunt alij gradus dignitatũ correspondentes gradibus vnionis, secundum quos vna congregatio vel com-

† *lib. 1. c. 1. & 2.*

* *alias, communicat.*

† *alias, quæ communicat bonũ vniuersale.*

communitas includit aliam : sicut communitas prouinciæ includit communitatem ciuitatis, & communitas regni communitatem vnius prouinciæ, & communitas totius mundi includit communitatem vnius regni.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis omnibus Apostolis data sit communiter potestas ligandi & soluendi: tamen vt in hac potestate ordo aliquis significaretur, primo soli Petro data est, vt ostendatur quòd ab eo in alios ista potestas debeat descendere: propter quod etiam ei dixit singulariter, Confirma fratres tuos, & pasce oues meas: id est, loco mei (vt dicit Chrysost.) præpositus & caput esto fratrum, vt ipsi te in loco meo assumentes vbique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment.

Ad secundum dicendum, quòd ritus Iudæorum non erat diffusus in diuersis regnis & prouincijs, sed tantum in vna gente: & ideo non oportebat quòd solo eo qui habebat potestatem principalem, alij pontifices distinguerentur. Sed Ecclesiæ ritus sicut & Gẽtilium per diuersas nationes diffunditur. Et ideò oportet quod quantum ad hoc, magis Gentilium ritui quàm Iudæorum, Ecclesiæ status conformetur.

Ad tertium dicendum, quòd potestas sacerdotis excreditur à potestate Episcopi, quasi à potestate alterius generis. Sed potestas Episcopi excreditur à potestate Papæ, quasi à potestate eiusdem generis: & ideò omnem actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministratione sacramentorum, potest facere Episcopus: non autem omnem actum, quem potest facere Episcopus, potest facere sacerdos in sacramentorum collatione. Et ideo quantum ad ea quæ sunt Episcopalis ordinis, omnes Episcopi sunt æquales: & propter hoc, quilibet Episcopus alium potest consecrare.

ARTIC. VII.

Vtrum vestis ministrorum conuenienter sint in Ecclesia instituta?

169 AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd vestes ministrorum non conuenienter sint in Ecclesia instituta. Ministri enim noui Testamenti magis tenentur ad castitatem, quam ministri veteris. Sed inter alias vestes ministrorum veteris Testamenti erant femoralia in signum castitatis. Ergo multo fortius esse debent inter vestes ministrorum Ecclesiæ.

Exod. 28. & Leu. 6. & 16.

¶ 2 Præterea, Sacerdotium noui testamēti est dignius quàm sacerdotium veteris. Sed veteres sacerdotes habebant mitras, quod est signum dignitatis. Ergo sacerdotes nouæ legis eas debent habere.

¶ 3 Præterea, Sacerdos est propinquior ordinibus ministrorum, quam ordo Episcopalis. Sed Episcopi vtuntur vestibus ministrorum *: Dalmatica scilicet, quæ est vestis diaconi; & tunica, quæ est vestis subdiaconi. Ergo multo fortius debent eis vti simplices sacerdotes.

* *Greg. l. 7. ep. 111.*

¶ 4 Præterea, In veteri lege Pontifex deferebat superhumerale, quod significabat onus Euangelij: vt dicit Beda †. Hoc autem maximè Pontifici nostris incumbit. Ergo debent habere superhumerale.

† *In tract. de tabernaculo et vestibus sacerdotis.*

¶ 5 Præterea, In Rationali, quo vtebantur Pontifices veteris legis, scribebantur doctrina & veritas. Sed veritas maximè in noua lege declarata est. Ergo Pontificibus nouæ legis competit.

¶ 6 Præterea, Lamina aurea, in qua scriptum erat dignissimum nomen Dei, erat dignissimum ornamentorum veteris legis. Ergo illud maximè debuit transferri in nouam legem.

¶ 7 Præterea, Ea quæ exterius geruntur in ministris Ecclesiæ, sunt signa interioris potestatis. Sed Archiepiscopus non habet alterius generis potestatem quàm Episcopus, vt dictum est. Ergo non debet

debet habere pallium, quod non habent Episcopi.

§ 8. Præterea, Potestatis plenitudo residet penes Romanum Pontificem. Sed ipse non habet baculum. Ergo nec alij episcopi debent habere.

RESPONDEO dicendum, quòd vestes ministrorũ designant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina. Et quia quædam sunt quæ in omnibus requiruntur, & quædam requiruntur in superioribus, quæ non ita exiguntur in inferioribus: ideò quædam vestes sunt omnibus ministris communes, quædã autem superioribus tantum: & ideò omnibus ministris competit amictus humeros regens; quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipantur: & similiter alba, quæ significat puritatem vitæ: & cingulum, quod significat repressionem carnis. Sed subdiaconus vlterius habet manipulum in sinistra, quo significatur extersio minimarum maculatum: quia manipulus est quasi sudarium ad extergendum vultum; ipsi enim primo ad sacra tractanda admittuntur. Habent etiam tunicam strictam, per quam doctrina Christi significatur: vnde & in veterilege, in ipsa, tintinnabula pendebant: subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinam nouæ legis annuntiandam. Sed diaconus habet amplius stolam in sinistro humero, in signum, quòd applicatur ad ministerium in ipsis sacramentis. Et Dalmaticam, (quæ est vestis larga, sic dicta, quia in Dalmaticis partibus primò vsus eius fuit) ad designandum, quod ipse primò dispensator sacramentorũ ponitur: ipse enim sanguinẽ dispensat, in dispensationem autem largitas requiritur. Sed sacerdoti in vtroque humero ponitur stola; vt ostendatur quòd ei plena potestas dispensandi sacramenta datur, non vt ministro alterius: & ideò stola descendit vsque ad inferiora. Habet etiam casulam, quæ significat charitatem: quia ipse charitatis conficit sacramentum, scilicet Eucharistiam. Sed episcopis adduntur nouem ornamenta supra sacerdotes, quæ sunt caligæ, sandalia,

succin-

succintorium, tunica, dalmatica, mitra, chirotheca, annulus, & baculus : quia nouem sunt quæ ipsi supra sacerdotes possunt, scilicet, clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos deponere, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa consecrare. Vel per caligas significatur rectitudo gressuum. Per sandalia, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per succinctorium, quo stola ligatur cum alba, amor honestatis. Per tunicam, perseuerantia: quia Ioseph. tunicam talarem habuisse legitur, quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ. Per dalmaticam, largitas in operibus misericordiæ. Per chirothecas, cautela in opere. Per mitram, scientia vtriusque Testamenti: vnde & duo cornua habet. Per baculum, cura pastoralis, qua debent colligere vagos, quod significat curuitas in capite baculi: sustentare in firmos, quod ipse stipes signat baculi: & pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi: vnde versus.

Collige, sustenta, stimula: vaga, morbida, lenta.

Per annulum, sacramenta fidei, qua ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi. Sed vlterius Archiepiscopi pallium habent in signum priuilegiatæ potestatis: significat enim torquem auream quam solebant legitime certantes accipere.

Ad primum ergo dicendum, quòd sacerdotibus veteris Legis indicebatur continentia, illo tantum tempore quo ad suum ministerium accedebant: & ideò in signum castitatis tunc seruandę, in sacrificiorũ oblatione fœminalibus vtebantur. Sed ministris noui Testamenti indicitur perpetua continentia; & ideò non est simile.

**in epist. ad Fabiolã de veste sacer. parũ ante med. to. 3.*

Ad secundum dicendum, quòd mitra non erat signum alicuius dignitatis: fuit enim sicut quoddam galerum, vt Hieronymus * dicit: sed cydaris, quæ erat signum dignitatis, solis pontificibus dabatur, sicut & nunc mitra.

Ad tertium dicendum, quòd potestas ministrorum

est

est in Episcopo sicut in origine, non autem in sacerdote; quia ipse nō confert illos ordines: & ideò magis Episcopus, quàm sacerdos, vestibus ministrorū vtitur.

Ad quartum dicendum, quòd loco superhumeralis vtuntur stola: quæ ad idem significandum est, ad quod erat superhumerale.

Ad quintum dicendum, quòd pallium succedit loco rationalis.

Ad sextum dicendum, quòd pro illa lamina habet Pontifex noster crucem, vt Innoc. dicit; sicut pro feminalibus, habet sandalia; pro linea, albam; pro balteo, cingulum; pro podere, tunicam; pro ephod, amictum; pro rationali, pallium; pro cydari, mitram.

Ad septimum dicendum, quòd quamuis non habeat * alterius generis potestatem, tamen eamdem habet ampliorem. Et ideò ad hanc perfectionem designandam, sibi pallium datur, quo vndique circumdatur.

Al. aliā genere.

Ad octauum dicendum, quòd Romanus pontifex non vtitur baculo: quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quemdam discipulum suum, qui postea factus est Episcopus Treuerensis: & ideò in diœcesi Treuerensi Papa baculum portat, & non in alijs locis: vel etiam in signum, quòd non habet coarctatam potestatem: quod curuatio baculi significat.

Papa cur baculum nō defert

QVÆST. XLI.

De sacramento matrimonij †, *in quatuor articulos diuisa.*

† *Concil. Trid. sess. 24 de sacramento matrimonij.*

POst hæc considerandum est de matrimonio. Et primo agendum est de eo, in quantum est in officium naturæ. Secundo, in quantum est sacramentum. Tertio, in quantum absolute, & secundum se consideratur.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.
¶ Primo, vtrum sit de iure naturali?
¶ Secundo, vtrum cadat sub præcepto?
¶ Tertio, vtrum eius actus sit licitus?
¶ Quarto, vtrum possit esse meritorius?

AR-

ARTIC. I.

170 *Vtrum matrimonium sit de iure naturali?*

Tho. 4. d. 26. q. 1. ar. 1.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium non sit naturale. Quia ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit. Sed in aliis animalibus est coniunctio sexuum absque matrimonio. Ergo matrimonium non est de iure naturali.

¶ 2 Præterea, Id quod est de iure naturali, inuenitur in omnibus hominibus secũdum quemlibet eorum statum. Sed matrimonium non fuit in quolibet statu hominũ; quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum *, homines à principio syluestres erant, & tunc nemo sciuit proprios liberos, nec certas nuptias: in quibus matrimonium consistit. Ergo non est naturale.

lib. 1. de Inuent. circa pr.

¶ 3 Præterea, Naturalia sunt eadem apud omnes. Sed non eodem modo est matrimonium apud omnes, cum pro diuersis legibus diuersimode matrimonium celebretur. Ergo non est naturale.

¶ 4 Præterea, Illa sine quibus potest saluari naturæ intentio, non videntur esse naturalia. Sed natura intendit conseruationem speciei per generationem, quæ potest esse sine matrimonio, vt patet in fornicarijs. Ergo matrimonium non est naturale.

SED contra est, quod in principio Digestorum dicitur †: Ius naturale est maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

in digesto veteri li. 1. tit. 1. leg. 1.

¶ Præterea, Philosophus in 8. Ethic. * dicit, quòd homo magis est naturaliter coniugale animal, quam politicum. Sed homo est naturaliter animal politicum & gregale, vt ipse dicit †. Ergo naturaliter est coniugale: & sic coniugium siue matrimonium est naturale.

** lib. 8. c. 12. à me.*
† Arist. 8. eth. c. 12. à me.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur esse naturale dupliciter. Vno modo, sicut ex principijs naturæ ex necessitate causatum, vt moueri sursum est naturale igni: & sic matrimonium non est naturale, nec aliquid eorum quæ * mouente libero arbi-

alias, mediante.

trio

trio complẽtur. Alio modo, dicitur naturale, ad quod natura inclinat, sed mediante libero arbitrio completur: sicut † actus virtutum dicuntur naturales. Et hoc modo matrimonium est naturale, quia ratio naturalis ad ipsum inclinat dupliciter. Primo, quantum ad principalem eius finem, qui est bonum prolis. Non enim intendit natura solum generationem prolis: sed etiam traductionem & promotionem vsque ad perfectum statum hominis: in quantum homo est, qui est virtutis status. Vnde secundum Philos.* tria à parentibus habemus, scilicet esse, nutrimentum, & disciplinam. Filius autem à parente educari & instrui non posset, nisi determinatos & certos parentes haberet; quod non esset nisi esset aliqua obligatio viri ad mulierem determinatam, quæ matrimonium facit. Secundo, quantum ad secundarium finem matrimonij, qui est mutuũ obsequium sibi à coniugibus in rebus domesticis impensum. Sicut enim naturalis ratio dictat, vt homines simul cohabitent, quia vnus non sufficit sibi in omnibus quæ ad ipsam vitam pertinent, ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorum quibus indigetur ad humanam vitam, quædam opera sunt competentia viris, quædam mulieribus. Vnde natura monet vt sit quædam viri ad mulierem associatio, in qua est matrimonium. Et has duas causas ponit Philosophus in octauo Ethicorum *.

† *Act. virtutes.*

li. 8. eth. cap 12. à med. & c. 11. circa prin.

li. 8. eth. cap. 12. à med illi.

Ad primum ergo dicendum, quòd natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno modo, quia est conueniens naturæ generis: & hoc est commune omnibus animalibus. Alio modo, quia est conueniens naturæ differẽtiæ: qua species humana abundat à genere, in quantum est rationalis: sicut est actus prudentiæ, vel temperantiæ. Et sicut natura generis, quamuis sit vna in omnibus animalibus, non tamen eodem modo est in omnibus: ita etiam non inclinat eodem modo in omnibus, sed secundũ quod vnicuique competit. Ad matrimonium ergo inclinat natura hominis

ex

ex parte differentiæ, quantum ad rationem secundam assignatam: vnde Philosophus * hanc rationem assignat in hominibus supra alia animalia. Sed quantum ad rationem primam, inclinat ex parte generis: vnde dicit, quod filiorum procreatio communis est omnibus animalibus. Tamen ad hoc non inclinat natura eodem modo in omnibus animalibus: quia quædam animalia sunt, quorum filij nati, statim possunt sufficienter sibi victum quærere, vel ad quorum sustentationem mater sufficit: & in his non est aliqua maris ad fœminam determinatio. In illis autem, quorum filij indigent vtriusque sustentatione, sed ad parvum tempus, inuenitur aliqua determinatio quantum ad tempus illud: sicut in auibus quibusdam patet. Sed in homine, quia indiget filius cura patentum vsque ad magnum tempus, est maxima determinatio masculi ad fœminam, ad quam etiam natura generis inclinat.

lib. 8. eth. cap. 12. à med. & lib. 1. Pol. c. 1. circa med.

Ad secundum dicendum, quòd verbum Tullij * potest esse verum quantum ad aliquam gentem, si tamen accipiatur principium proximum illius gentis, per quod ab alijs gentibus est distincta: quia non in omnibus perducitur ad effectũ id, ad quod naturalis ratio inclinat. Non autem est verum, vniuersaliter: quia à principio humani generis, sacra Scriptura recitat fuisse coniugia.

citatum in arg. 2.

Ad tertium dicendum, quòd secundum Philosophum in 7. Ethic. * Natura humana non est immobilis sicut diuina: & ideò diuersificantur ea quæ sunt de iure naturali, secundum diuersos status & conditiones hominum: quamuis ea quæ sunt in rebus diuinis, naturaliter nullo modo varientur.

lib. 7. eth. non procul à fin. lib.

Ad quartum dicendum, quòd natura non tantum intendit esse, in prole, sed etiam perfectum esse: ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis * patet.

art. præc. in corp.

AR-

ARTIC. II.

Vtrum matrimonium cadat sub præcepto?

171 *Tho. vbi sup. ar. 2*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium adhuc maneat sub præcepto. Quia præceptũ obligat, quamdiu non reuocatur. Sed prima institutio matrimonij fuit sub præcepto, vt in littera * dicitur: nec vnquam hoc præceptum legitur reuocatum, immo confirmatum. Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet. Ergo adhuc matrimonium est sub præcepto.

**in 4 sententi. d. 26 §. C.*

¶ 2 Præterea, Præcepta iuris naturalis secundum omne tempus obligant. Sed matrimonium est de iure naturali, vt dictum est *. Ergo, &c.

art. præc.

¶ 3 Præterea, Bonum speciei est melius, quàm bonum indiuidui: quia bonum gẽtis est diuinius quàm bonum vnius hominis, vt dicitur in 1. Ethic. * Sed præceptum primo homini datum ad conseruationem indiuidui per actum nutritiuæ, adhuc obligat. Ergo multo magis præceptum de matrimonio, quod pertinet ad conseruationem speciei.

lib. 1. c 2. circa fin. illius.

¶ 4 Præterea, Vbi manet eadem ratio obligans, eadem obligatio manere debet. Sed propter hoc obligabantur homines ad matrimonium antiquo tempore, ne multiplicatio humani generis cessaret. Cùm ergo hoc idem sequatur, si quilibet libere potest à matrimonio abstinere, videtur quòd matrimonium non sit in præcepto.

SED contra est, quod dicitur 1. Cor. 7. Qui non iungit matrimonio virginem suam, melius facit, scilicet, quàm qui iungit. Ergo contractus matrimonij nunc non est sub præcepto.

¶ Præterea, Nulli debetur præmium pro transgressione præcepti. Sed virginibus debetur speciale præmium, scilicet aureola. Ergo matrimonium non est sub præcepto.

RESPONDEO dicendum, quòd natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, sicut ad id quod est necessarium ad perfectionem vnius: & talis inclinatio

tio quemlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus sunt communes. Alio modo, inclinat ad aliquid quod est necessarium ad perfectionem multitudinis: & cum multa sint huiusmodi, quorum vnum impedit aliud, ex tali inclinatione non obligatur quilibet homo per modum præcepti: aliàs quilibet homo obligaretur ad agriculturam & ædificatoriam, & ad huiusmodi officia, quæ sunt necessaria communitati humanæ. Sed inclinationi naturæ satisfit, cum per diuersos diuersa de prædictis complentur. Cum ergo ad perfectionem humanę multitudinis sit necessarium aliquos cõtemplatiuæ vitæ inseruire, quæ maxime per matrimonium impeditur: inclinatio naturæ ad matrimonium non obligat per modum præcepti, etiam secundum Philosophos. Vnde Theophrastus probat, quòd sapienti non expedit nubere.

id ex illo refert Hier. li. 1 cont. Iouinianum, in fo. 2. ante finē lib. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd præceptum illud non est reuocatũ, nec tamen obligat vnumquemque, ratione iam dicta †: nisi illo tempore quo paucitas hominum exigebat, vt quilibet generationi vacaret.

† *in cor. huius ar.*

Ad secundum, & tertium patet solutio ex dictis*.

* *in hoc arc.*

Ad quartum dicendum, quòd natura humana communiter ad diuersa officia & actus inclinat, vt dictum est †. Sed quia est diuersimode in diuersis, secundum quod indiuiduatur in hoc vel in illo, vnum magis inclinat ad vnum illorum officiorum, & aliud magis ad aliud; ex diuersitate complexionum diuersorum indiuiduorum. Et ex hac diuersitate simul cum diuina prouidentia, quæ omnia moderatur*, conuenit quòd vnus eligat vnum officium, vt agriculturam: alius aliud. Et sic etiam contingit quòd quidam eligunt matrimonialem vitam, & quidam contemplatiuam. Vnde nullum periculum imminet.

† *in corp. art.*

Al. contingit.

ARTIC. III.

Vtrum actus matrimonij sit licitus?

172 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd actus matrimonialis semper sit peccatum. Dicitur enim

enim 1. Cor. 7. Qui nubunt, sint tamquam non nubentes. Sed non nubentes non * habent actum matrimonialem. Ergo etiam nubentes peccant in actu illo. *Al. exercent.*

¶ 2 Pręterea, Isa. 59. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum. Sed actus matrimonialis diuidit hominem à Deo: vnde Exod. 19. præcipitur populo, qui debebat Deum videre, quòd non accederet ad vxores suas. Et Hieron. † dicit, quòd in actu matrimoniali Spiritus sanctus prophetarum corda non tangit. Ergo est iniquitas. *in epist. de monogamia à med. illi⁹ to. 1.*

¶ 3 Pręterea, Illud quod secundum se est turpe, nullo modo potest bene fieri. Sed actus matrimonialis semper habet concupiscentiam adiunctam, quæ semper turpis est. Ergo semper est peccatum.

¶ 4 Pręterea, Nihil excusatur nisi peccatum. Sed actus matrimonialis indiget excusari per bona matrimonij, vt Magister dicit *. Ergo est peccatum. *li. 4. sent. d. 31. §. F.*

¶ 5 Præterea, De similibus specie idem est iudicium. Sed concubitus matrimonialis est eiusdem speciei cum actu adulterij: quia ad idem terminatur, scilicet speciem humanam. Ergo cùm actus adulterij sit peccatum, & actus matrimonij similiter.

¶ 6 Præterea, Superfluitas in passionibus corrumpit virtutem. Sed semper in actu matrimoniali est superfluitas delectationis, adeò vt absorbeat rationem, quæ est principale hominis bonum: vnde Philosophus dicit in 7. Ethic * quòd impossibile est hominem aliquem in ipsa intelligere. Ergo actus matrimonialis semper est peccatum. *lib. 7. eth. c. 11. circa fin.*

SED contra, 1. Corinth. 7. dicitur, Si nupserit virgo, non peccauit. Et 1. Tim. 5. Volo iuniores nubere, filios procreare. Sed procreatio filiorum non potest * esse sine carnali coniunctione. Ergo actus matrimonialis non est peccatum, aliàs Apostolus non voluisset illud. ** Al fieri.*

Præterea, Nullum peccatum est in præcepto. Sed actus matrimonialis est in præcepto, 1. Cor. 7. Vxori vir debitum reddat. Ergo non est peccatum.

RESPONDEO dicendum, quòd supposito quòd natura corporalis sit à Deo, bona instituta: impossibile est dicere, quòd ea quæ pertinent ad conseruationem naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, sint vniuersaliter mala. Et ideò cum inclinatio sit naturæ ad prolis procreationem, per quam natura speciei conseruatur: impossibile est dicere, quòd actus quo procreatur proles, sit vniuersaliter illicitus, vt in eo medium virtutis inueniri non possit: nisi ponatur, secundum quorumdam insaniam, quòd res corruptibiles creatæ sunt à malo Deo: ex quo forte deriuatur illa opinio quæ in littera tangitur. & ideò est pessima hæresis.

Ad primum ergo dicendum, quòd Apostolus in verbis illis non prohibuit matrimonij actum: sunt nec rerum possessionem, cum dixit, Qui vtuntur hoc mundo, sint quasi non vtentes; sed in vtroque fruitionem prohibuit: quod patet ex ipso modo loquendi. Non enim dixit, sint non vtentes vel non habentes: sed, quasi non vtentes, vel non habentes.

Ad secundum dicendum, quòd Deo coniungimur & secundum habitum gratiæ, & secundum actum contemplationis & amoris. Quod ergo primam coniunctionem separat, semper est peccatum, non autem quod secundam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores animum distrahit, vt actu Deo coniungi non sit idoneus: & hoc præcipuè accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intensam. Et propter hoc illis quibus competit diuina contemplari, aut diuina tractare, indicitur pro tempore illo abstinentia ab vxoribus. Et secundum hoc etiam dicitur, quod Spiritus sanctus, quantum ad actum reuelationis secretorum, non tangebat mentes Prophetarum in vsu matrimonij.

Ad tertium dicendum, quòd turpitudo illa concupiscentiæ, quæ actum matrimonialem semper comitatur, non est turpitudo culpæ, sed pœnæ, ex peccato

cato primo proueniens; vt scilicet inferiores vires, & membra corporis, rationi non obediant. Et propter hoc ratio non sequitur.

Ad quartum dicendum, quòd illud proprie excusari dicitur, quod aliquam similitudinem mali habet, & tamen non est malum, vel non tantum quantum apparet: quia quædam excusantur à toto, quædam à tanto. Et quia actus matrimonialis, propter corruptionem concupiscentiæ, habet similitudinem actus inordinati: ideò per bona matrimonij excusatur à toto, vt non sit peccatum.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis sint idem specie naturæ, tamen differunt in specie moris, quam vna circumstantia variat, scilicet accedere ad suam vel non suam: sicut etiam occidere hominem per violentiam vel per iustitiam, facit diuersam speciem moris, quamuis sit vna species naturæ; & tamen vnum est licitum, aliud illicitum.

Ad sextum dicendum, quòd superfluitas passionis, quæ virtutem corrumpit, non solum impedit rationis actum: sed etiam tollit rationis ordinem. Quod non facit delectationis intensio in actu matrimoniali: quia etsi tunc non ordinetur homo, tamen est à ratione præordinatus.

ARTIC. IV.

Vtrum actus matrimonij sit meritorius?

173 *Tho. vbi sup. ar. 4. * hom. 1. in opere imperfecto, super illud, Cùm esset desponsata to. 2.*

AD quartum hic proceditur. Videtur, quòd actus matrimonialis non sit meritorius. Chrysost. † enim dicit super Matth. Matrimonium etsi vtentibus pœnam non inferat, mercedem tamen non præstat. Sed meritum respectu mercedis dicitur. Ergo actus matrimonialis non est meritorius.

¶ 2 Præterea, Illud quod est meritorium dimittere, non est laudabile. Sed laudabilis est virginitas, per quam matrimonium dimittitur. Ergo matrimonialis actus non est meritorius.

¶ 3 Præterea, Qui vtitur indulgentia sibi facta, beneficio recepto vtitur. Sed ex hoc, quòd alicui

præstatur beneficium, non meretur. Ergo actus matrimonialis non est meritorius.

¶ 4 Præterea, Meritum in difficultate consistit, sicut & virtus. Sed actus matrimonialis non habet difficultatem, sed delectationē. Ergo non est meritorius.

¶ 5 Præterea, Illud quod non potest fieri sine peccato veniali, numquam est meritorium: quia non potest homo simul mereri & demereri. Sed in actu matrimoniali semper est peccatum veniale, quia etiā primus motus in huiusmodi delectationem est peccatum veniale. Ergo actus prædictus non potest esse meritorius.

SED contra, Omnis actus quo impletur præceptum, est meritorius, si ex charitate fiat. Sed actus matrimonialis est huiusmodi: quia dicitur 1. Corinth. 7 Vxori vir debitum reddat. Ergo, &c.

¶ Præterea, Omnis actus virtutis est meritorius. Sed actus prædictus est actus iustitiæ, quia dicitur redditio debiti. Ergo est meritorius.

RESPONDEO dicendum, quòd cum nullus actus ex deliberata voluntate procedens sit indifferens, vt in secūdo libro dictum est; actus matrimonialis semper est peccatum, vel meritorius, in eo qui gratiam habet. Si enim ad actum matrimonialem virtus inclinat; vel iustitiæ, vt debitum reddat*; vel religionis, vt proles ad cultum Dei procreetur; est meritorius. Si autem moueat libido sistens intra bona matrimonij, vt scilicet nullo modo ad aliam accedere velit, est peccatum veniale. Si autem extra bona matrimonij efferatur, vt scilicet cū quacumque muliere idem facere proponeret, est peccatum mortale. Naturam autem mouere non potest, quin vel ordinetur ratione; & sic erit motus virtutis: vel non ordinetur; & sic erit motus libidinis.

vide August. de bono coniug. c. 6. et 17 to. 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd radix meriti quantum ad præmium substantiale, est ipsa charitas; sed quantum ad aliquod accidentiale præmium, ratio meriti consistit in difficultate actus: & sic actus matrimo-

trimonij non est meritorius, sed primo modo.

Ad secundum dicendum, quòd homo potest meteri, & in minoribus bonis, & in maioribus: vnde quãdo aliquis minora bona dimittit, vt maiora faciat; laudandus est, à minus meritorio actu discedens.

Ad tertium dicendum, quòd indulgentia quandoque est de minoribus malis; & sic indulgetur actus matrimonij, prout ad ipsum mouet libido intra terminos matrimonij consistens: sic enim est veniale peccatum. Sed prout ad ipsum mouet virtus, sic est meritorius; & non habet indulgentiam nisi secundum quod est indulgentia de minoribus bonis, quæ idem est quod concessio. Nec est inconueniens, quòd ille qui tali concessione vtitur, mereatur: quia bonus vsus beneficiorum Dei meritorius est.

De hac indulgentia Apostol. 1. Corint. 7.

Ad quartũ dicẽdum, quòd difficultas laboris requiritur ad meritum præmij accidẽtalis: sed ad meritum præmij essẽtialis, requiritur difficultas cõsistens in ordinatione medij: & hoc est etiã in actu matrimoniali.

Ad quintum dicendum, quòd primus motus secundum quod dicitur peccatum veniale, est motus appetitus in aliquod inordinatum delectabile, quod non est in actu matrimoniali: & ideò ratio non sequitur.

QVÆST. XLII.

De matrimonio, in quantum est sacramentum, in quatuor articulos diuisa.

174 *Tho. vbi sup. ar. 1. & seq. Conc. Trident. sess. 24. de sacram. matri. can. 1 lib. 1. de sacr. p. 9. c. 1. non longe à prin.*

DEinde considerandum est de matrimonio, in quantum est sacramentum.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum sit sacramentum?

¶ Secundo, vtrum debuerit institui ante peccatum?

¶ Tertio, vtrum conferat gratiam?

¶ Quarto, vtrum carnalis commistio sit de integritate matrimonij?

ARTIC. I.

Vtrum matrimonium sit sacramentum?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium non sit sacramentum. Omne enim

sacramentum nouæ legis habet aliquam formam, quæ est de essentia sacramenti. Sed benedictio, quæ fit per sacerdotes in nuptijs, non est de essentia matrimonij. Ergo non est sacramentum.

lib 1. de sacr p. 9. c 1. non longe à prin.

¶ 2 Præterea, Sacramentum secundum Hugo. est materiale elementum. Sed matrimonium non habet pro materia aliquod materiale elementum. Ergo non est sacramentum.

¶ 3 Præterea, Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi. Sed per matrimonium non conformatur homo passioni Christi, quæ fuit pœnalis: cum habeat delectationem adiunctam. Non ergo est sacramentum.

¶ 4 Præterea, Omne sacramentum nouæ legis efficit, quod figurat. Sed matrimonium non efficit coniunctionem Christi & Ecclesiæ, quam significat. Ergo matrimonium non est sacramentum.

¶ 5 Præterea, In alijs sacramentis est aliquid quod est res & sacramentum. Sed hoc non potest inueniri in matrimonio, cum nõ imprimat characterem, alias non iteraretur. Ergo nõ est sacramentum.

SED contra est, quod dicitur Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est. Ergo, &c.

¶ Præterea, Sacramentum est sacræ rei signum. Sed matrimonium est huiusmodi. Ergo, &c.

Tho. in 4 d. 1. ar. 1.

RESPONDEO dicendum quòd sacramentum importat aliquod remedium sanctitatis homini contra peccatum, exhibitum per sensibilia signa. Vnde cùm hoc inueniatur in matrimonio, inter sacramenta computatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd verba quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma huius sacramenti: non autem benedictio sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale.

Ad secundum dicendum, quòd sacramentum matrimonij perficitur per actum eius, qui sacramento illo vtitur, sicut pœnitentia. Et ideò sicut pœnitentia non habet aliam materiam, nisi ipsos actus sensibiles subie-

subiectos, qui sunt loco materialis elementi : ita est de matrimonio.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis matrimonium non conformetur passioni Christi, quantum ad pœnam, conformatur tamen ei, quantum ad charitatem, per quam pro Ecclesia sibi in sponsam coniungenda, passus est.

Ad quartum dicendum, quòd vnio Christi ad Ecclesiam non est res contenta in hoc sacramento, sed res significata & non contenta; & talem rem nullum sacramentum efficit. Sed habet aliam contentam rem & significatam, quam efficit, vt dicetur † Magister autem* ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis, quòd non haberet rem aliquam contentam. *in seq. solut* * *lib. 4. sent d. 26 §. G.*

Ad quintum dicendum, quòd etiam in hoc sacramento sunt illa tria : quia sacramenta tantum sunt, actus exterius apparentes. Sed res & sacramentum est obligatio quæ innascitur, viri ad mulierem, ex talibus actibus; sed res vltima contenta, est effectus huius sacramenti, non contenta autem est res, quam Magister † determinat. *li. 4. sent. d. 26. § G*

ARTIC. II.

Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum?

175

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium non debuerit institui ante peccatum. Quia illud quod est de iure naturali, non indiget institutione. Sed matrimonium est huiusmodi, vt ex dictis * patet. Ergo non debuit institui. *q 91. a. 2.*

¶ 2 Præterea, Sacramenta sunt quædam medicinæ contra morbum peccati. Sed medicina non præparatur nisi morbo. Ergo ante peccatū non debuit institui.

¶ 3 Præterea, Ad idem institutio vna sufficit. Sed matrimonium fuit institutum etiam post peccatum, vt in littera dicitur *. Ergo ante peccatum non fuit institutum.

¶ 4 Præterea, Institutio sacramenti debet esse à Deo. Sed ante peccatum verba quæ ad matrimonium *li. 4 sent. d. 26. §. B. & C.*

pertinent, non ſunt determinate dicta à Deo, ſed ab
Gen. 1. Adam: illa autem verba, quæ Deus dixit*, Creſcite &
multiplicamini, dicta ſunt brutis etiam, in quibus non
eſt matrimonium. Ergo matrimonium non fuit inſti-
tutum ante peccatum.

Conc. Florent. in doct. 2. de Sacr. ¶ 5 Præterea, * Matrimonium eſt ſacramentum
nouæ legis. Sed ſacramenta nouæ legis a Chriſto in-
tium ſumpſerunt. Ergo non debuit ante peccatum
inſtitui.

SED contra eſt, quod dicitur Matth. 19. Non legi-
ſtis, quia qui fecit homines ab initio, maſculum & fe-
minam fecit eos?

¶ Præterea, Matrimonium eſt inſtitutum ad pro-
creationem prolis. Sed ante peccatum erat neceſſa-
ria homini procreatio prolis. Ergo ante peccatum
debuit matrimonium inſtitui.

RESPONDEO dicendum, quòd natura inclinat
ad matrimonium, intendens aliquod bonum: quod
quidem variatur ſecundum diuerſos hominum ſtatus
& ideò oportet, quòd ſecundum illud bonum, diuer-
ſimodè in diuerſis ſtatibus hominum inſtituatur, &
ideò matrimonium, ſecundum quod ordinatur ad
procreationem prolis, quæ erat neceſſaria etiam po-
cato non exiſtente, inſtitutum fuit ante peccatum:
ſecundum autem quod remedium præbet contra vi-
nus peccati, inſtitutum fuit poſt peccatum tempore
legis naturæ: ſecundum autem determinationem pe-
ſonarum, inſtitutionem habuit in lege Moyſi: ſed ſe-
cundum quod repreſentat myſterium coniunctionis
Chriſti & Eccleſiæ, inſtitutionem habuit in nouæ le-
ge, & ſecundum hoc eſt ſacramentum nouæ legis.
Quantum verò ad alias vtilitates quæ ex matrimonio
conſequuntur, ſicut eſt amicitia, & mutuum obſequium
ſibi à coniugibus impenſum, habet inſtitutionem in
lege ciuili. Sed quia de ratione ſacramenti eſt, quod
ſit ſignum & remedium, ideò quantum ad multa
inſtitutiones competit ei ratio ſacramenti: ſed quan-
tum ad primam inſtitutionem competit ei, quòd ſit in

officium

officium naturæ; quantum verò ad vltimam, quòd sit in officium ciuilitatis.

Ad primum ergo dicendũ, quòd illa quæ in cõmuni sunt de iure naturali, indigent institutione quãtum ad eorum determinationem, quæ diuersimodè cõpetit secũdum diuersos status: sicut de iure naturali est, quòd maleficia puniãtur: sed quòd talis pœna tali culpæ apponatur, per determinationem iuris positiui fit.

Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non est tantum in remedium contra peccatum, sed principaliter est in officium naturæ: & sic institutum fuit ante peccatum, non autem prout est in remedium.

Ad tertium dicendum, quòd secundum diuersa quę oportet in matrimonio determinari, non est inconueniens, quòd diuersas habuerit institutiones: & sic illa diuersa institutio non est eiusdẽ secundum idem.

Ad quartum dicendum, quòd matrimonium ante peccatum institutum fuit à Deo, quando homini mulierem de costa formauit in adiutorium, & dixit eis, Crescite & multiplicamini: quod quamuis etiam alijs animalibus dixerit, non tamen per ea, eodem modo implendum fuit, sicut per homines. Adam verò illa verba protulit à Deo inspiratus, vt intelligeret matrimonij institutionem à Deo factam. *Gen. 1.*

Ad quintum dicendum, quòd quãtum ad hoc quod matrimonium est sacramentum nouæ legis, non fuit ante Christum institutum: vt ex dictis patet*. *in corp. art.*

ARTIC. III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam?

176

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium non conferat gratiam. Quia secundum Hug.* sacramenta ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferunt. Sed matrimonium non habet aliquam sanctificationem, quæ sit de essentia eius. Ergo non confertur gratia in ipso. *lib. 1. de sacr. p. 9. c. 1. Conc. Trid. sess. 24. in pr. § Gratiã vero.*

¶ 2 Præterea, Omne sacramentum conferens gratiam, confert ipsam ex materia & forma sua. Sed actus qui sunt materia in hoc sacramento, non sunt causa gra-

gratiæ: quia hoc esset Pelagiana hæresis, scilicet, quòd actus nostri sint causa gratiæ. Verba etiam exprimentia consensum non sunt causa gratiæ, nam ex eis non fit aliqua sanctificatio. Ergo in matrimonio nullo modo gratia datur.

¶ 3 Præterea, Gratia ordinata contra vulnus peccati est necessaria omnibus habentibus vulnus illud. Sed in omnibus inuenitur concupiscentiæ vulnus. Si ergo in matrimonio daretur gratia contra vulnus concupiscentiæ, deberent omnes homines matrimonium contrahere; esset que stultum valde à matrimonio abstinere.

lib. 2. non multũ remote a fine libri. ¶ 4 Præterea, Infirmitas non accipit medicamentum ab eo, à quo accipit intensionem. Sed per matrimonium concupiscentia accipit intensionem: quia sicut dicit Philosophus in 3. Ethic. * insatiabilis est ** Tho in 4. d. 1. q. 1 ar 1. q. 3. & seq.* concupiscentiæ appetitus, & per operationem congruam augetur. Ergo videtur, quòd in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiscentiam.

† in lib. de bono viduitatis ca. 8. circa fin. to. 4. & de Genesi ad litt. li. 9. c. 7. f. 3. SED contra, Definitio & definitum debent conuerti. Sed in definitione sacramenti ponitur * causalitas gratiæ. Ergo cum matrimonium sit sacramentum, erit gratiæ causa.

¶ Præterea, Augustinus † dicit, quòd matrimonium est ægrotis in remedium. Sed non est in remedium nisi in quantum aliquam efficaciam habet. Ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendam concupiscentiam. Sed concupiscentia non reprimitur nisi per gratiam. Ergo in ipso confertur gratia.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd matrimonium nullo modo est causa gratiæ, sed est tantum bonum. Sed hoc non potest stare: quia secundum hoc in nullo abundaret à sacramentis veteris legis; unde non esset aliqua ratio, quare sacramentis nouæ legis annumeraretur. Quòd enim remedium præbeat faciendo concupiscentiæ, ne * deinceps ruat, dum

alias, in præceps.

nimis

nimis arctatur, habuit etiam in veteri lege ex ipsa natura actus. Et ideò alij dixerunt, quòd confertur ibi gratia in ordine ad recessum à malo: quia excusatur actus a peccato, qui sine matrimonio peccatum esset. Sed hoc esset nimis parum: quia hoc etiam in veteri lege habuit: & ideò dicunt, quòd facit recedere à malo, in quantum constringit concupiscentiã, ne extra bona matimonij feratur; non autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operandum. Sed hoc non potest stare: quia eadem gratia est, quæ impedit peccatum, & quæ ad bonum inclinat; sicut idem calor qui aufert frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt, quòd matrimonium in quantum in fide Christi contrahitur, habet vt confera gratiam adiuuantem ad illam operanda, quæ in matrimonio requiruntur: & hoc probabilius est. Quia vbicumque datur diuinitus aliqua facultas, dãtur etiam auxilia, quibus homo conuenienter vti possit facultate illa: sicut patet, quòd omnibus potentijs animæ respondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire possint. Vnde cum in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas vtendi sua vxore ad procreationem prolis, datur etiam gratia sine qua id conueniẽter facere non possit: sicut etiam de potestate ordinis supra dictum est *: & sic ista gratia data, est vltima res contenta in hoc sacramento. q. 35. ar. 1. corp.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut aqua baptismi habet, quòd corpus tangat & cor abluat, ex tactu carnis Christi: ita matrimonium hoc habet ex hoc, quòd Christus sua passione illud repræsentauit, & ab principaliter ex aliqua sanctificatione sacerdotis.

Ad secundum dicendum, quòd sicut aqua baptismi cum forma verborum non operatur immediate ad gratiam, sed ad characterem: ita actus exteriores & verba exprimentia consensum, directè faciunt nexum quendam, qui est sacramentum matrimonij: & huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiue operatur ad gratiam.

Ad

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi. Adhibetur autem maius remedium per opera spiritualia & carnis mortificationem ab illis qui matrimonio non vtuntur.

Ad quartum dicendum, quòd contra concupiscentiam potest præstari remedium dupliciter. Vno modo, ex parte ipsius cõcupiscentiæ, vt reprimatur in sua radice: & sic remedium præstat matrimoniũ per gratiam, quę in eo datur. Alio modo, ex parte actus eius: & hoc dupliciter. Vno modo, vt actus ad quem concupiscentia inclinat, exterius turpitudine careat: & hoc fit per bona matrimonij* quæ honestant cornalẽ concupiscentiam. Alio modo, vt actus turpitudinẽ habens impediatur, quod fit ex ipsa natura actus: quia dum concupiscentiæ satisfit in actu coniugali, ad alias corruptelas non ita incitat. Propter quod dicit Apost. 1. ad Cor. 7. Melius est nubere quàm vri. Quamuis enim opera concupiscentiæ congregata, secundum se nata sint concupiscentiam augere, tamen secundum quod ratione ordinãtur, ipsam reprimunt: quia ex similibus actibus similes relinquuntur dispositiones & habitus.

De quibus q. 49

ARTIC. IV.

Vtrum carnalis commistio sit de integritate matrimonij?

377

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd carnalis commistio sit de integritate matrimonij. In ipsa enim institutione matrimonij dictũ est, Erunt duo in carne vna. Sed hoc non fit nisi per carnalem commistionem. Ergo est de integritate matrimonij.

Gen. 2.

¶ 2 Præterea, Illud quod pertinet ad sacramenti significationem, est de necessitate sacramenti, vt prædictum est *. Sed carnalis commistio pertinet ad significationem † sacramenti, vt in littera * dicitur. Ergo est de integritate sacramenti.

q. 29 ar. 1 corp. & ar. 2. huius q.

† Al. matrimonij.

¶ 3 Præterea, Hoc sacramentum ordinatur ad conseruationem speciei. Sed conseruatio speciei non

** lib 4. sent. d. 26 §. F.*

non poteſt fieri ſine carnali commiſtione. Ergo eſt de integritate ſacramenti.

¶ 4 Præterea, Matrimonium eſt ſacramentum, ſecundum quod remedium contra concupiſcentiã præſtat: de quo dicit Apoſt. 1. Cor. 6. quòd melius eſt nubere, quàm vri. Sed hoc remedium nõ præſtat his qui carnaliter non commiſcentur. Ergo idem quod prius.

SED contra, In Paradiſo fuit matrimonium. Sed ibi non fuit carnalis copula. Ergo commiſtio carnalis non eſt de integritate matrimonij.

¶ Præterea, Sacramentum ex ſuo nomine ſanctificationem importat. Sed ſine carnali commiſtione eſt matrimonium ſanctius, vt in littera† dicitur. Ergo carnalis commiſtio nõ eſt de neceſſitate ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex eſt integritas. Vna, quæ attenditur ſecundum perfectionem primam; quæ conſiſtit in ipſo eſſe rei. Alia, quæ attenditur ſecundum perfectionem ſecundam; quę conſiſtit in operatione. Quia ergo carnalis commiſtio eſt quædam operatio ſiue vſus matrimonij, per quod facultas ad hoc datur: ideò carnalis commiſtio erit de ſecunda integritate matrimonij, & non de prima.

Ad primum ergo dicendum, quòd Adam expoſuit integritatem matrimonij, quantum ad vtramque perfectionem, quia res ex ſuo actu innoteſcit.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſignificatio rei cõtentæ eſt de neceſſitate ſacramenti: & ad hanc ſignificationem non pertinet carnalis commiſtio, ſed ad eam non contentam, vt ex dictis patet *.

Ad tertium dicendum, quòd res non peruenit ad finem ſuum, niſi per actum proprium: vnde ex hoc, quòd finis matrimonij non habetur ſine carnali commiſtione *, oportet quòd ſit de integritate ſecunda, & non de prima.

Ad quartum dicendum, quòd ante commiſtionem carnalem matrimonium eſt in remedium, ex gratia quæ in eo datur; quamuis non ex actu, qui pertinet ad integritatem ſecundam.

Sum. argum. eſt in Aug. de conſenſu Euãg. lib. 2. c. 1 † lib. 4. ſent. d. 26 §. G. vide Auguſt. lib. 23. cont. Fauſt. c. 8 to. 6. Et in lib de nuptijs et concup. c. 1 & li 5 cont Iul. c. 9 & de bono coniugali, c. 8. to. 7. q 4. ar. 1 ad 4. et 5

Al. oſtendicur.

QVÆ-

QVÆST. XLIII.

De matrimonio quantum ad sponsalia, in tres articulos diuisa.

CONsequenter considerandum est de matrimonio absolute considerato. Vbi primo agendum est, de sponsalibus. Secundo, de matrimonij ratione. Tertio, de eius causa efficiente, scilicet, de consensu. Quarto, de eius bonis. Quinto, de impedimentis ipsius. Sexto, de secundis nuptijs. Septimo, de quibusdam matrimonio annexis.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, quid sint sponsalia.

¶ Secundo, qui possint contrahere sponsalia.

¶ Tertio, vtrum sponsalia dirimi possint?

ARTIC. I.

Vtrum Sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio?

178 *Tho. in 4 d. 27 q. 2 ar. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd sponsalia non conuenienter dicantur futurarum nuptiarũ promissio, vt habetur ex verbis Nicolai Papæ. Quia sicut dicit Isidorus*, est aliquis sponsus, non quia promittit, sed quia spondet, & sponsores dicuntur. Sed à sponsalibus dicitur aliquis sponsus. Ergo male dicuntur promissio.

* *lib. 9. etym. cap. vlt.*

¶ 2 Præterea, Quicumque promittit aliquid, debet compelli ad soluendum. Sed illi qui sponsalia contraxerunt, non compelluntur per Ecclesiam ad matrimonium complendum. Ergo sponsalia non sunt promissio.

¶ 3 Præterea, In sponsalibus quandoque non est sola promissio: sed additur iuramentum, & aliquando arrhæ. Ergo videtur, quod non debuerint solum per promissionem definiri.

¶ 4 Præterea, Matrimonia debent esse libera & absoluta. Sed sponsalia quandoque fiunt sub aliqua conditione etiam accipiendæ pecuniæ. Ergo male conuenienter dicuntur promissio nuptiarum.

¶ 5 Præterea, Promissio quæ est de rebus futuris

vituperatur Iac. 4. Sed circa sacramenta non debet aliquid esse vituperabile. Non ergo debet fieri futurarum nuptiarum promissio.

¶ 6 Præterea, Nullus dicitur sponsus nisi à sponsalibus. Sed aliquis dicitur sponsus ex præsentibus nuptijs, vt in litrera dicitur *. Ergo sponsalia non semper sunt futurarum nuptiarum promissio. *li. 4 sent. d 27.*

RESPONDEO dicendum, quòd consensus in coniugalem copulam per verba de futuro, non facit matrimonium, sed matrimonij promissionem. Et hæc promissio dicitur sponsalia, à spondendo, vt dicit Isidorus *. Nam ante vsum tabularum, matrimonij cautiones dabant, quibus spondebant se inuicem contrahere in iure matrimonij, & fideiussores dabant. Fit autem ista promissio dupliciter, scilicet absolute, & sub conditione. Absolute, quatuor modis. Primo, nuda promissione; vt cum dicitur, Accipiam te in meam, & è conuerso. Secundo datis arrhis sponsalitijs, vt pecunia vel aliquo huiusmodi. Tertio, annulo subarrhatione. Quarto, interueniente iuramento. Si autem fiat dicta promissio sub conditione, distinguendum est. Quia aut est conditio honesta, vt cum dicitur, Accipiam te, si parentibus placeat: & tunc stante conditione stat promissio; & non stante, non stat. Aut est inhonesta: & hoc dupliciter. Quia aut est contraria bonis matrimonij, vt si dicam, Accipiam te, si venena sterilitatis procures: & tunc non contrahuntur sponsalia. Aut non est contraria bonis matrimonij: vt si dicam, Accipiam te si furtis meis consentias: & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio. *lib 9. etymol. cap. vlt. parũ à prin.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ipsa sponsalia, & sponsorum datio est promissionis confirmatio: & ideo ab hoc denominatur quasi à perfectiori.

Ad secundum dicendum, quod ex tali promissione obligatur vnus alteri ad matrimonium cõtrahendum; & peccat mortaliter non soluens promissum, nisi legitimum impedimentum interueniat. Et secundum

hoc

hoc Ecclesia cogit, iniungendo pœnitentiam pro peccato: tamen in foro contentioso non compellitur, quia matrimonia coacta consueuerunt malos exitus habere: nisi forte iuramentum interuenerit, quia tunc cogendus est, qsi promisit, vt quidam dicunt, quamuis alijs non videatur, propter causam prædictam, præcipuè si de vxoricidio timeretur.

Ad tertium dicendum, quòd illa addita non sunt nisi ad confirmandam promissionem: vnde non sunt aliud, quàm promissio.

Ad quartum dicendum, quòd conditio illa quæ apponitur, non tollit matrimonij libertatem: quia si est inhonesta, debet abijci: si autem honesta, aut est de bonis simpliciter, vt si dicatur, Accipiam te si placet parentibus; & hæc conditio non tollit libertatem sponsalium, sed auget ei honestatem. Aut est de turpibus, vt si dicatur, Contraham tecum si dabis mihi centum; & tunc hoc non ponitur quasi ad vendendum consensum matrimonij, sed intelligitur vt promissio dotis; vnde matrimonium libertatem non perdit. Quandoque autem apponitur conditio peccandi per modum pœnæ: & tunc quia matrimonia debent esse libera, talis conditio non stat, nec potest exigi pœna illa ab eo qui non vult matrimonium complere.

Ad quintum dicendum, quòd Iacobus non intendit prohibere, quòd omnino aliquis nullam promissionē faciat de futuris: sed quòd non promittat quasi fiduciam habens de vita sua. Vnde docet, quòd debet apponi conditio, si Deus voluerit, quæ etiā si non expressa exprimatur, corde tamen debet intelligi.

Ad sextum dicendum, quòd in matrimonio potest considerari ipsa coniunctio matrimonialis, & actus eius: & à sponsione primi in futurum, dicitur sponsus, à sponsalibus contractis per verba de futuro: & à sponsione secundi dicitur aliquis sponsus, etiam quando contractum est matrimonium per verba de præsenti: quia ex hoc ipso spondet matrimonium actum:

actum: tamen à prima sponsione dicuntur sponsalia proprie, quæ sunt quædam sacramentalia matrimonij; sicut exorcismus, Baptismi.

ARTIC. II.

Vtrum tempus septennij sit conuenienter assignatum sponsalibus contrahendis?

179

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd tempus septennij non sit conuenienter assignatum sponsalibus contrahendis. Contractus enim, qui per alios fieri potest, non requirit discretionem in illis ad quos pertinet. Sed sponsalia fieri possunt per parentes, vtroque illorum ignorante, quorum sunt sponsalia. Ergo ita possunt fieri ante septennium, sicut post.

¶ 2 Præterea, Sicut ad contractum sponsalium requiritur aliquis rationis vsus, ita ad consentiendum in peccatum mortale. Sed sicut Gregor. * narrat in 4 Dialog. quidam puer quinque annorum, propter blasphemiæ peccatum à diabolo extinctus est. Ergo etiam ante septennium possunt contrahi sponsalia. * *lib 4 dialog. c. 18.*

¶ 3 Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinantur. Sed in matrimonio non assignatur vnum tempus puellæ & puero. Ergo nec in sponsalibus septennium vtrique assignari debet.

¶ 4 Præterea, Ex tunc aliqui possunt sponsalia contrahere, ex quo eis possunt futuræ nuptiæ placere. Sed signa talis placentiæ frequenter apparent in pueris ante septennium. Ergo ante illud tempus possunt contrahi sponsalia,

¶ 5 Præterea, Si aliqui ante septimum annum contrahant sponsalia, & postea post septennium ante tempus pubertatis contrahant per verba de præsenti, dicuntur inter eos esse sponsalia. Sed hoc non est in secundo contractu: quia tunc non intendunt sponsalia, sed matrimonium contrahere. Ergo ex primo; & sic ante septennium possunt sponsalia contrahi.

¶ 6 Præterea, In his quæ communiter fiunt à pluribus, quod deest vni, suppletur ab altero: sicut

patet in trahentibus nauem. Sed contractus sponsalium est quædam actio communis inter contrahentes. Ergo si vnus sit pubes, potest contrahere cum puella quæ non habet septem annos, sponsalia; quia quod vni deficit de tempore, alteri superabundat.

¶ 7 Præterea, Si aliqui iuxta ætatem pubertatis quamuis ante eam contrahunt per verba de præsenti, reputatur inter eos matrimonium esse: ergo pari ratione si ante septennium, dummodo sint propinqui, contrahant per verba de futuro, reputabuntur inter eos esse sponsalia.

RESPONDEO dicendum, quòd septennium est tempus determinatum * à iure sponsalibus contrahendis, satis rationabiliter. Quia cum sponsalia sint quædam promissiones futurorum, vt dictum † est; oportet quòd illorum sint, qui aliquo modo promittere possunt: quod non est nisi illorum qui habent aliquam prudentiam de futuris *, quæ vsum rationis requirit. Respectu cuius triplex gradus notatur secundum Philosophum in 1. Ethicorum †. Primus est, cum quis neque ipse intelligit per se, neque ab alio capere potest. Secundus status est, quo homo ab alio capere potest, sed ipse per se non sufficit ad considerandum & intelligendum. Tertius est, cum homo & ab alio iam capere potest, & per seipsum considerare, &c. quia ratio paulatim in homine conualescit, secundum quod quietantur motus & fluxibilitas humorum. In primum statum rationis obtinet homo ante primum septennium: & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus est, & ita nec sponsalibus. Sed ad secundum statum incipit peruenire in fine primi septennij: vnde etiam tunc tẽporis pueri ad scholas præmuntur. Sed ad tertium statum incipit homo peruenire in fine secundi septennij, quantum ad ea quæ ad personam ipsius pertinent, in quo ratio naturalis est conualescit. sed quãtum ad ea quæ extra ipsum sunt, in fine tertij septennij: & ideò ante primũ septennium nulli contractui homo aptus est. Sed in fine pri-

in decretal. lib. 4. tit. 2. c. 5. & Gratian. in decr 20. q. 2. in initio.

† *ar præced.*

* *2. 2. q. 189. ar. 5 corp.*

† *lib. 1. c. 4.*

sep-

septennij incipit esse aptus ad aliqua promittenda in futurum, præcipue de his ad quæ ratio naturalis inclinat magis: non autem ad obligandum se perpetuo vinculo, quia adhuc non firmam habet voluntatem: & ideò tali tempore possunt contrahi sponsalia. Sed in fine secundi septennij iam potest obligare se de his, quæ ad personam ipsius pertinent, vel ad religionem, vel ad coniugium. Sed post tertium septennium etiam potest de alijs se obligare; & secundum leges constituitur ei potestas de rebus suis disponendi post * vigesimum secundum annum.

Ad primum ergo dicendum, quòd si ante annos pubertatis fiat contractus sponsalium per alium, ambo, vel alter, reclamare possunt: vnde nihil tunc actum est, adeo quòd nec aliqua affinitas ex hoc contrahatur. Et ideò sponsalia quæ inter aliquos per personas alias contrahuntur, robur habent in quantum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes, non reclamant, ex quo intelliguntur consentire in his quæ per alios facta sunt.

Ad secundum dicendum, quòd quidam dicunt, quòd ille puer, de quo Greg. * narrat, non fuit damnatus nec mortaliter peccauit: sed visio illa fuit ad terrorem contristandum, qui in puero illo peccauerat, non corrigens eum. Sed hoc est expresse cõtra intentionem Gregor. † dicentis, quòd pater pueri animam paruuli filij negligens, non paruum peccatorem gehennæ ignibus nutriuit. Et ideò dicendum, quòd ad peccatum mortale sufficit etiam consensus præsens, sed in sponsalibus est consensus in futurum; maior autem discretio rationis requiritur ad prouidendum in futurum, quàm ad consentiẽdum in actum unum præsentem: & ideò ante potest homo peccare mortaliter, quàm possit se obligare ad aliquid in futurum.

Ad tertium dicendum, quòd in tempore contractus matrimonij non solum requiritur dispositio ex parte vsus rationis; sed etiam ex parte corporis, vt

Al. vigesimũ quintum. in decret. lib. 4 tit. 2. c. 1.

loco in argu 2. notato.

† *lib. 4. dialog. c. 18.*

fit tempus generationi aptum. Et quia puella in 12. anno ad hoc venit, vt possit esse actui generationis apta; puer autem in fine secundi septennij, vt Philosophus ait in 9. animalium *. Simul autem vsum discretionis accipiunt, qui tantum in sponsalibus requiritur: ideò in sponsalibus determinatur vnum tempus vtrique *, non autem in matrimonio.

lib. 7. de hist. animalium, in prin.

Ad quartum dicendum, quòd illa placentia, quæ est in pueris ante septennium, non procedit ex perfecto vsu rationis, cum nondum susceptibiles sint plenæ disciplinæ: sed magis contingit ex motu naturæ, quàm ex aliqua ratione: & ideò non sufficit talis placentia ad sponsalia contrahenda.

In decretal lib. 4. tit. 2. c. 2.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis per secundum contractum in casu illo non faciant matrimonium, tamen ostendunt se ratam habere priorem promissionem: & ideò prior contractus accipit firmitatem a secundo.

Ad sextum dicendum, quòd trahentes nauem agunt per modũ vnius causæ; & ideò quod deest vni, potest suppleri ex altero: sed sponsalia contrahentes agunt vt distinctæ personæ, quia sponsalia nõ nisi inter duas esse possunt: vnde in vtroque requiritur, quòd sit sufficiens ad contrahendũ; & ideò defectus vnius sponsalia impedit, nec ex altero potest suppleri.

Ad septimum dicendum, quòd in sponsalibus eadem similiter si appropinquant contrahentes ad tempus septennij, contractus sponsalium habet robur: quia secundum Philosophum in 2. Physic. * quod paruum deest, quasi nihil deesse videtur. Hæc autem propinquitas à quibusdam determinatur tempus sex mensium: sed melius est quod determinetur secundum conditionem contrahentium, quia in quibusdam magis accelleratur vsus rationis, quàm in alijs.

lib. 2. tex. 56.

ARTIC. III.

480 *Vtrum sponsalia dirimi possint?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd sponsalia dirimi non possint, altero religionem in-

trante.

mante. Quia de pecunia quam alicui promisi, non possum alteri licite obligationem facere. Sed ille qui sponsalia contrahit, corpus suum promittit mulieri. Ergo non potest se offerre Deo vlterius in religione.

¶ 2 Item, Videtur quòd non debeant dirimi, quando alter coniugum ad longinquam regionem se transfert. Quia in dubijs semper tutior pars est eligenda. Sed tutius esset, quòd eum expectaret. Ergo tenetur eum expectare.

¶ 3 Item, Videtur quòd nec dirimantur per ægritudinem, quam aliquis incurrit post contracta sponsalia. Quia pro pœna nullus debet puniri. Sed vir qui infirmitatem incurrit, punitur in hoc quod ei ius suum tollitur, quod in illam habebat quæ sibi fuerat desponsata. Ergo propter corporalem infirmitatem non debent sponsalia dirimi.

¶ 4 Item, Videtur quòd nec propter affinitatem superuenientem, vtpote si sponsus consanguineam sponsæ fornicario concubitu cognoscat. Quia secundum hoc sponsa puniretur pro peccato sponsi; quod non est conueniens.

¶ 5 Item, Videtur quòd non possint se inuicem dissolucre. Quia hoc est maximæ leuitatis, vt primo contrahant, & postmodum se absoluant. Sed talia non debent ab Ecclesia sustineri. Ergo &c.

¶ 6 Item, Videtur quòd nec propter alterius fornicationem. Quia per sponsalia vnus non accipit adhuc potestatem in corpus alterius; & ita videtur quòd si nullo contra inuicem peccent, si interim fornicentur. Ergo sponsalia dirimi non debent per hoc.

¶ 7 Item, Videtur, quòd nec per contractum cum dicta per verba de præsenti. Quia secunda venditio non derogat venditioni primæ. Ergo nec secundus contractus potest derogare primo.

¶ 8 Item, Videtur quòd nec per defectum ætatis possint dirimi. Quia quod non est, non potest dissolui. Sed ante ætatem determinatam nulla fuerunt sponsalia. Ergo dirimi non possunt.

RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis * casibus sponsalia contracta dirimuntur, sed diuersimode: quia in duobus, scilicet cum quis ad religionem confugit, & cum alter coniugium cum altero per verba de præsenti contrahit; ipso iure sponsalia dirimuntur. Sed in alijs casibus dirimi debent secundum iudicium Ecclesiæ.

in argumentis omnibus huius art. citatis.

Ad primum ergo dicendum, quòd talis promissio soluitur per mortem spiritualem, cum sit spiritualis tantum, vt dicetur *.

q. 61. a. 2

Ad secundum dicendum, quòd dubium illud determinatur ex hoc, quòd alter non comparet tempore statuto ad matrimonium perficiendum. Vnde si ex parte eius non defuit, quin matrimonium compleretur, potest licite alteri nubere sine aliquo peccato. Si autem per eum stetit, quòd matrimonium non est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promissionis, aut iuramenti, si iuramentum interuenerit; & contrahere potest cum alia, si vult, iudicio Ecclesiæ *.

in decr. lib. 4. tit. 8 c. 5.

Ad tertium dicendum, quòd si ante contractum matrimonium aliquam grauem infirmitatem incurrat alter eorum, inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsum debilitet nimis, vt epilepsia, vel paralysis: aut eum deformet, vt abciſio nasi, vel orbitas oculorum, vel aliquid huiusmodi: aut quæ sit contra bonum prolis, vtpote lepra, quæ solet prolem inficere; possunt sponsalia dirimi, ne sibi inuicem displiceant, & matrimonium sic contractum, malum exitum sortiatur. Nec pro pœna punitur aliquis, sed ex pœna damnum reportat; quod non est inconueniens.

Ad quartum dicendum, quòd si sponsus cognoscit consanguineam sponsæ vel è contra, tunc dirimi debent sponsalia: & ad hoc probandum sola fama sufficit, propter scandalum vitandum. Causæ enim quæ in futurũ expectant effectus suos, impediuntur à suis effectibus, non solum ex eo quod est, sed ex eo quod futurum est. Vnde sicut affinitas, si esset tempore contractus

li. 4. dec. tit. 1. ca. 22.

ractus sponsalium, impediuisset contractum illum: ita si intercueniat ante matrimonium, quod est effectus quidam sponsalium, prior contractus ab effectu suo impeditur. Nec in hoc aliquid detrahitur alteri, immo ei confertur: quia absoluitur ab eo, qui per fornicationem se Deo odiosum reddidit.

Ad quintum dicendum, quòd quidam non recipiunt illum casum: sed contra eos est Decret.* quæ expresse dicit, Ad instar, inquit, eorum qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eamdem sibi remittunt, potest in patientia tolerari, si mutuo se absoluunt qui sponsalia contraxerunt. Sed ad hoc dicunt, quòd Ecclesia magis hoc sustinet, ne peius eueniat, quàm hoc sit de iure. Sed hoc non videtur omnino conuenire quod Decret. adducit. Et ideò intendum, quod non semper est leuitatis retractare, quæ prius firmata sunt: quia incertæ sunt prouidentiæ nostræ, vt dicitur in lib. Sapientiæ *.

lib. 4. dec. tit. 1. c. 2.

cap. 9.

Ad sextum dicendum, quòd quamuis nondum detulerint sibi mutuo potestatem corporis sponsalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur sibi inuicem sponsi de non seruanda fide in futurum; & ideò potest sibi præcauere vnus contra alium, sponsalia dirimendo.

Ad septimum dicendum, quòd ratio illa teneret, esset vnius rationis vterque contractus: sed secundus contractus matrimonij est fortior primo, & ideo dirimit ipsum.

Ad octauum dicendum, quòd quamuis non fuerint vera sponsalia, tamen fuit ibi quidam sponsalium modus; & ideò ne videatur approbare, ad annos legitimos veniens, debet petere solutionẽ sponsalium iudicio Ecclesiæ faciendam, propter bonum exemplum.

QVÆST. XLIV.

De matrimonij definitione, in tres articulos diuisa.

Deinde considerandũ est de ratione matrimonij.

¶ Circa quod quæruntur tria.

Primo, vtrũ matrimoniũ sit in genere coniũctionis?

¶ Secundo, vtrum conuenienter nominetur?

¶ Tertio, vtrum conuenienter definiatur?

ARTIC. I.

181 Tho. 4. d. 27. q. 1. a. 1. q. 1. & seq.

Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium non sit in genere coniunctionis. Quia vinculum quo aliqua ligantur, differt à coniunctione ipsa, sicut causa ab effectu. Sed matrimonium est vinculum quoddam, quo iuncti matrimonio, ligantur. Ergo non est in genere coniunctionis.

¶ 2 Præterea, Omne sacramentum est sensibile signum. Sed nulla relatio est accidens sensibile. Ergo matrimonium cum sit sacramentum, non est in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

¶ 3 Præterea, Coniunctio est relatio æquiparantiæ sicut & æqualitas. Sed non est vna numero æqualitatis relatio in vtroque extremorum, vt Aui. dicit. Ergo nec vna coniunctio; & sic si matrimonium est in genere coniunctionis, non est vnum tantum matrimonium inter duos coniuges.

SED contra, Relatio est, secundum quod aliqua ad inuicem referuntur. Sed secundum matrimonium aliqua adinuicem referuntur: dicitur enim maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor. Ergo matrimonium est in genere relationis, nec est aliud quàm coniunctio.

¶ Præterea, Vnio duorum ad aliquid vnum non fit nisi secundum coniunctionem. Hoc autem fit per matrimonium. vt patet Gen. 2. Erunt duo in carne vna. Ergo matrimonium est in genere coniunctionis.

RESPONDEO dicendum, quòd coniunctio aliquam nationem quandam importat: vnde vbicunque est adunatio aliquorum, ibi est aliqua coniunctio. Illa autem quæ ordinantur ad aliquid vnum, dicuntur in ordine ad illud adunari: sicut multi homines ordinantur ad vnam militiam, vel negotiationem aliquandam, ex qua dicuntur commilitones adinuicem, vel socij negotiationis. Et ideò cum per matrimonium ordinentur aliqui ad vnam generationem, &

educationem prolis, & iterum ad vnam vitam domesticam; constat quòd in matrimonio est aliqua coniunctio, secundum quam dicitur maritus & vxor: & talis coniunctio ex hoc, quòd ordinatur ad aliquid vnum, est matrimonium. Coniunctio autem corporum & animorum ad matrimonium consequitur.

Ad primum ergo dicendum, quòd matrimonium est vinculum quo ligantur formaliter, non effectiue. Et ideò non oportet quod sit aliud à coniunctione.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis ipsa relatio nó sit sensibile accidens, tamen causæ eius possunt esse sensibiles: nec in sacramento requiritur quòd sit sensibile illud quod est res & sacramentum. Hoc enim modo se habet in hoc sacramento prædicta * coniunctio sed verba exprimētia consensum sunt sacramentū tantū, & causa prædictæ coniunctionis sunt sensibilia. *in corp. art.*

Ad tertium dicendum, quòd relatio fundatur in aliquo sicut in causa, vt similitudo in qualitate; & in aliquo sicut in subiecto, vt in ipsis similibus: & ex vtraque parte potest attendi vnitas & diuersitas ipsius. Quia ergo in similitudine non est eadem quantitas numero, sed specie in vtroque simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero, & similiter est de æqualitate: ideò & æqualitas & similitudo omnibus modis est alia numero in vtroque similium, & æqualium. Sed relatio quæ est matrimonium, ex vna parte habet vnitatem in vtroque extremorum, scilicet ex parte causæ, quia ad eamdem numero generationem ordinatur: sed ex parte subiecti habet diuersitatem secundum numerum. Et ideò hæc relatio est vna & multiplex: & secundum quod est multiplex, ex parte subiecti, significatur his nominibus vxor, & maritus: secundum autem quòd est vna, significatur hoc nomine, matrimonium.

ARTIC. II. 182.

Vtrum matrimonium conuenienter nominetur?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium inconuenienter nominetur. Quia denomi-

denominatio debet fieri à digniori. Sed pater dignior est matre. Ergo magis debet denominari à patre, quàm à matre, coniunctio vtriusque.

lib. 4. c. 28. ¶ 2 Prærerea, Res debent denominari ab eo quod est de essentia sua: quia ratio quam significat nomen, est definitio, vt dicitur in 4. † Meta. Sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonij. Ergo non debet matrimonium nuptiæ appellari.

¶ 3 Præterea, Species non potest proprio nomine nominari ab eo, quod est generis. Sed coniunctio est genus ad matrimonium. Ergo non potest proprie coniugium nominari.

SED in contrarium est communis vsus loquentium.

RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio est tria considerare. Primo, essentiam ipsius, quæ est coniunctio: & secundum hoc nominatur coniugium. Secundo, causam eius, quæ est desponsatio: & secundum hoc vocatur nuptiæ à nubo*; quia in ipsa solennitate desponsationis, qua matrimonium perficitur, capita nubentium velantur. Tertio, effectum, qui est proles, & sic dicitur matrimonium (vt Augustinus dicit contra Faustum) ex hoc quòd mulier non debeat ob aliud nubere, nisi vt sit mater. Potest etiam matrimonium quasi matris munium, ideſt officium, dici: quia fœminis maxime incumbit educandæ prolis officium. Vel dicitur matrimonium quasi matrem muniens, quia iam habet quo defendatur & munitur, scilicet virum. Vel dicitur matrimonium quasi matrem monens, ne virum relinquat, alteri adhæreat. Vel dicitur matrimonium quasi materia vnius, quia in eo fit coniunctio ad vnam prolem materialiter inducendam, vt dicatur matrimonium à monos & materia. Vel dicitur matrimonium, vt Isid. dicit, à matre & nato: quia per matrimonium efficitur aliquis mater nati.

Amb. l. 1. de Abraham ca 9 & Isi. l. 2. de Eccl. efficijs. c. 19.

* lib. 19. ca. 26. à med. to. 6.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis pater sit dignior quàm mater, tamen circa prolem magis officiosa mater est, quàm pater. Vel dicendum, quòd mulier

mulier ad hoc principaliter facta est, vt sit homini adiutorium prolis: non autem vir propter hoc factus est. Vnde magis pertinet ad rationem matrimonij mater, quàm pater.

Ad secundum dicendum, quòd aliquando essentialia cognoscuntur per accidentalia; & ideo etiam per accidentalia aliqua nominari possunt, cum nomen detur causa rei innotescendæ.

Ad tertium dicendum, quòd aliquando species nominatur ab eo quod est generis, propter imperfectionem speciei, quando scilicet complete habet generis rationem, nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat; sicut proprium accidentale retinet nomē proprij communis. Aliquando autem, propter perfectionem, quando in vna specie completè inuenitur ratio generis, & non in alia: sicut animal denominatur ab anima, quæ competit animato corpori, quod est genus animalis: sed animatio non inuenitur perfectè in animatis, quæ non sunt animalia. Similiter est in proposito: quia coniunctio viri ad mulierem per matrimoniū est maxima: cum sit & animarum & corporum; & ideò coniugium nominatur.

ARTIC. III.

Vtrum matrimonium conuenienter definiatur in litera?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter definiatur in litera *. Quia in matrimonij definitione oportet, quòd matrimonium ponatur: quia maritus est, qui est mulieri iunctus matrimonio. Sed maritalis coniunctio ponitur in definitione matrimonij. Ergo videtur, quòd sic circulatio in definitionibus istis. 183.

In 4. di. 27. §. B. & Gratianus in Decretis causa 27. q. 2. in 1 recip.

§ 2 Præterea, Per matrimonium sicut vir efficitur maritus mulieris, ita & mulier vxor viri. Ergo non magis deberet dici coniunctio maritalis, quàm vxoria.

§ 3 Præterea, Consuetudo ad genus moris pertinet. Sed frequenter matrimonio iuncti, sunt valde moribus

moribus diuersi. Ergo non debet poni in definitione matrimonij, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.

¶ 4 Præterea, Inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datæ. Quia secundum Hug. † Matrimonium est duarum idonearum personarum legitimas de coniunctione consensus: secundum quosdam autem, matrimonium est consortium communis vitæ, & communicatio diuini & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ definitiones differant.

li. 2. de Sacramẽtis parte 11. ca. 4.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est *, in matrimonio tria considerantur, scilicet causa ipsius, & essentia eius, & effectus: & secundum hoc tres definitiones inueniuntur de matrimonio datæ. Nam definitio Hug. † tangit causam, scilicet consensum; & est per se nota. Definitio autem in litera * posita, tangit essentiam matrimonij, scilicet coniunctionem; & addit determinatum subiectum, in hoc quod dicit, inter legitimas personas. Ponit etiam differentiam contrahentem ad speciem, in hoc quod dicit, maritalis: quia cum matrimonium sit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio in speciem trahitur per illud, ad quod ordinatur; & hoc est id quod ad maritum pertinet. Ponit etiam virtutem huius coniunctionis, quia indissolubilis est, in hoc quod dicit, indiuiduam, &c. Sed alia definitio * tangit effectum, ad quem ordinatur matrimonium, scilicet, vitam communem in rebus domesticis. Et quia omnis communicatio aliqua lege ordinatur, ideo ponitur ordinatiuum istius communicationis, scilicet ius diuinum & humanum: aliæ autem communicationes, vt negotiantium & militantium, solo iure humano institutæ sunt.

Ar. præcor.

† *li. 2 de Sacramẽtis p. 11. c 4.*

* *in 4. d. 27. §. B.*

Posita in 6. arg.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliquando priora, ex quibus debet dari definitio, non sunt nota quoad nos: & ideo in definitione aliquorum ponuntur aliqua posteriora simpliciter, quæ sunt priora quoad nos: sicut in definitione qualitatis ponitur qual

à Philosopho †, cum dicit, Qualitas est secundum quam quales esse dicimur. Et ita etiam hic in definitione matrimonij, ponitur coniunctio maritalis, vt sit sensus quod matrimonium est coniunctio ad ea quæ mariti officium requirit: quæ non poterant vno nomine exprimi.

In prædicamento qualitatis.

Ad secundum dicendum, quòd per hanc differentiam tangitur finis coniunctionis, vt dictum * est. Et quia vt dicit Apostolus †, Vir non est propter mulierem, sed mulier propter virum: ideò hæc differentia potius debet sumi à viro quàm à muliere.

Art præced. cor. † 1. ad Cor. 11.

Ad tertium dicendum, quòd sicut vita ciuilis non importat actum singularem huius vel illius, sed ea quæ ad communicationem ciuilem pertinent: ita vita coniugalis nihil aliud est, quàm conuersatio ad communicationem talem pertinens. Et ideo quantum ad hanc vitam, semper in coniugibus consuetudines singulares vtriusque.

Ad quartum patet solutio ex dictis. *

In corp. art.

QVÆST. XLV.

De consensu matrimonij secundum se, in quinque articulos diuisa.

COnsequenter considerandum est de consensu. Vbi primo agendum est de ipso consensu, secundum se considerato. Secundo, de consensu, iurato vel carnali copula firmato. Tertio, de consensu coacto & conditionato. Quarto, de obiecto consensus.

Circa primum quæruntur quinque.

Primo, vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij?

Secundo, vtrum oporteat consensum per verba exprimi?

Tertio, vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium?

Quarto, vtrum consensus per verba de præsenti expressus, si desit interior consensus, exte-

rius

rius faciat verum matrimonium?

¶ Quinto, vtrum consensus in occulto factus per verba de præsenti, faciat matrimonium?

ARTIC. I.

Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij?

184. *Tho. vbi sup. arti. 2. q. 1. & seq. Concil. Trident sess. 24. de refor. matrim c. 9. Q. præc. art. 1.* † *Hom. 32. in Matt. in opere imperfecto parũ ante med. to. 2. & in Decr. 27. q. 2. c. 2. & 5. Vide l. Nuptias. ff. de regu. iur. Decret. li. 4. tit. 2. c. 25.*

AD primum sic proceditur, Videtur, quòd consensus non sit causa efficiens matrimonij. Sacramenta enim non sunt à voluntate humana, sed ab institutione diuina. Sed consensus ad voluntatem humanam pertinet. Ergo non est causa matrimonij, sicut nec aliorum sacramentorum.

¶ 2 Præterea, Idem non est causa suiipsius. Sed matrimonium nihil aliud videtur esse, quàm consensus: quia consensus ipse significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam. Ergo consensus non est causa matrimonij.

¶ 3 Præterea, Vnius debet esse vna causa. Sed matrimonium inter duos est vnum, vt dictum * est. Consensus autem duorum, sunt diuersi, quia diuersorum sunt, & in diuersa; ab vna enim parte est consensus in virum, ex alia in vxorem. Ergo mutuus consensus non est causa matrimonij.

SED contra est, quod Chryso. † dicit, Matrimonium non facit coitus, sed voluntas.

¶ Præterea, Vnus non accipit potestatem in id quod est liberè alterius, nisi per eius consensum. Sed per matrimonium accipit vterque coniugum potestatem in corpus alterius, vt patet 1. Cor. 7. Ergo prius vterque liberam potestatem sui corporis habebat. Ergo consensus facit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus sacramentis est aliqua spiritualis operatio mediante materiali operatione, quæ eam significat; sicut per ablutionem corporalem in baptismo, fit ablutio interior spiritualis. Vnde cum in matrimonio sit quædam spiritualis coniunctio, in quantum matrimonium est sacramentum; & aliqua materialis, secundùm quam

quod est in officium naturæ & ciuilis vitæ: oportet quod mediante materiali, fiat spiritualis virtute diuina. Vnde cùm coniunctiones matrimonialium cõtractuum fiant per mutuum consensum, oportet q hoc modo etiam fiat matrimonialis coniunctio.

Ad primum ergo dicendum, quòd sacramentorum prima causa est diuina virtus, quæ in eis operatur salutem: sed causæ secundæ siue instrumentales, sunt materiales operationes, ex diuina institutione efficaciam habentes: & sic consensus in matrimonio est causa.

Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non est ipse consensus, sed quædam vnio ordinatorum ad vnum, vt dictum est, * quam consensus facit: nec consensus propriè loquendo, coniunctionem Christi ad ecclesiam significat, sed voluntatem eius, qua factum est vt ecclesiæ coniungeretur.

Ad tertium dicendum, quòd sicut matrimonium est vnum ex parte eius, in quod fit coniunctio, quãuis multiplex ex parte coniunctorum: ita etiam consensus est vnus ex parte eius in quod consentitur, scilicet prædictæ coniunctionis; quamuis sit multiplex ex parte consentientium: nec est directe consensus in virum, sed in coniunctionem ad virum ex parte vxoris: & similiter ex parte viri est consensus in coniunctionem ad vxorem.

* *Quæst. præced. art. 1. & Gratianus cau. 27. q. 2.*

De qua in corp. & q. præced. art. 2.

ARTIC. II.

Vtrum oporteat consensum per verba exprimi?

185

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd non oporteat consensum per verba exprimi. Quia sicut per matrimonium redigitur homo in potestatem viri, ita per votum. Sed votum obligat quo ad deum, etiam si non exprimatur verbis. Ergo & consensus facit matrimonij obligationem, etiam sine expressione verborum.

* *Vt dicitur in Decretal. lib. 4. ti. 1. c. 23.*

¶ 2 Præterea, Matrimonium potest esse inter eos, qui suum consensum sibi mutuo verbis exprimere

primere non possunt, quia vel sunt muti vel diuersarum linguarum. Ergo expressio consensus per verba non requiritur ad matrimonium.

¶ 3 Præterea, Si omittatur illud quod est de necessitate sacramenti quacunque ex causa, non est sacramentum. Sed in aliquo casu est matrimonium sine expressione verborum: sicut quando puella tacet præ verecundia parentibus eam viro tradentibus. Ergo expressio verborum non est de necessitate matrimonij.

SED contra, Matrimonium est sacramentū quoddam. Sed in omni sacramento requiritur aliquod sensibile signum. Ergo & in matrimonio: & ita oportet ibi saltem esse verba exprimentia consensum sensibiliter.

¶ Præterea, In matrimonio fit contractus inter virum & mulierem. Sed in quolibet contractu oportet esse expressionem verborum, * quibus se inuicem homines obligent. Ergo & in matrimonio oportet aliquo se consensum per verba expressum.

Art præced. cor. RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet*) coniunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus: & quia materiales contractus non possunt fieri, nisi sibi inuicem voluntatem suam verbis promant qui cōtrahūt; ideo etiam oportet quòd consensus matrimonium faciens verbis exprimatur, vt expressio verborum se habeat ad matrimonium, sicut ablutio exterior ad Baptismum.

Ad primum ergo dicendum, quòd in voto non est aliqua sacramentalis obligatio, sed spiritualis actum: & ideo non oportet, quòd fiat ad modum materialium contractuum, ad hoc quòd obliget, sicut est de matrimonio.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis tales non possint * vota sua mutuò verbis exprimere, possunt tamen exprimere nutibus: & tales nutus pro verbis computantur.

* *Lib. 4. decretalit. 1. c. 23.*

Ad

Ad tertium dicendum, quòd sicut dicit Hug.* de sancto Vict. eos qui coniunguntur, sic oportet consentire, vt inuicem se spontaneè recipiant: quod iudicatur fieri si in desponsatione non contradicant. vnde verba parentum computantur in casu illo, ac si essent puellæ: sunt enim sufficiens signum quòd sunt eius, ex quo non contradicit.

* *In suis Sententijs tractatu 7. c. 6. paulo à princip.*

ARTIC. III.

Vtrum consensus expressus per verba de futuro, faciat matrimonium? 186

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd consensus expressus per verba de futuro, matrimonium faciat. Quia sicut se habet præsens ad præsens, ita futurum ad futurum *. Sed consensus per verba de præsenti expressus facit matrimonium in præsenti. Ergo consensus expressus per verba de futuro, facit matrimonium in futuro.

* *vt dicitur in decret. lib. 4 tit. 1. c. 31 & ibid. tit. 4. c. 5.*

¶ 2 Præterea, Sicut in matrimonio fit quædam obligatio per verba exprimentia consensum, ita & in aliis ciuilibus contractibus. Sed in aliis contractibus non differt vtrum per verba de præsenti, vel de futuro obligatio fiat. Ergo nec in matrimonio differt.

¶ 3 Præterea, Per votum religionis homo contrahit matrimonium spirituale cum Deo. Sed votum religionis fit per verba de futuro, & obligat. Ergo similiter potest fieri matrimonium carnale per verba de futuro.

SED contra est, quòd ille qui consentit in aliquam per verba de futuro, & postea cum alia per verba de præsenti, secundum iura debet habere secundam pro vxore. Sed hoc non esset, si consensus per verba de futuro faceret matrimonium: quia ex quo verum est matrimonium cum vna, ea viuente non potest contrahi cum alia. Ergo consensus per verba de futuro non facit matrimonium.

Lib. 4. Decretal. tit. 1. c. 22.

¶ Præterea, Qui promittit aliquid se facturū, non facit illud. Sed qui consentit per verba de futuro promittit se cum aliqua contracturum matrimonium.

nium. Ergo non contrahit adhuc cum illa.

RESPONDEO dicendum, quòd causæ sacramentales significando efficiunt, vnde hoc efficiunt quod significant. Quia ergo cum aliquis consensum suum per verba de futuro exprimit, non significat se facere matrimonium, sed promittit se facturum: ideò talis expressio consensus non facit matrimonium, sed sponsionem eius, quæ sponsalia nominatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd cùm consensus exprimitur per verba de præsenti, & verba sunt præsentia, & in præsens consentitur pro eodem tempore: sed quando consensus fit per verba de futuro, verba sunt præsentia, sed consentitur in futurum, & ideò non pro eodem tempore; & propter hoc non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd etiam in alijs contractibus, qui verbis futuris vtitur, non transfert potestatem rei suæ in alterum: vt si dicat, Dabo tibi: sed solum quando verbis præsentibus vtitur.

Ad tertium dicendum, quòd in voto professionis actus spiritualis matrimonij per verba de futuro exprimitur, scilicet obedientia vel obseruantia regularis, & non ipsum matrimonium spirituale. Si autem spirituale matrimonium in futurum voueatur, non fit matrimonium spirituale: quia nondum ex hoc aliquis est monachus, sed se futurum monachum pollicetur.

ARTIC. IV.

Vtrum consensus etiam per verba de præsenti expressus, si desit interior consensus, faciat matrimonium?

187 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd consensus, etiam per verba de præsenti expressus, si desit interior consensus, faciat matrimonium: quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, secundum iura. Sed ille qui verbis exprimit consensum, quem in corde non habet, dolum committit. Ergo non debet sibi patrocinari, vt ab obligatione matrimonij liber reddatur.

¶ 2 Præ-

¶ 2 Præterea, Consensus mentalis alterius non potest esse alicui notus, nisi quatenus per verba exprimitur. Si ergo expressio verborum non sufficit, sed consensus interior requiritur in vtroque coniugum: tunc neuter poterit scire de altero an sit ei verus coniunx, & ita erit fornicator quandocumque matrimonio vtetur.

¶ 3 Præterea, Si aliquis probatur per verba de præsenti in aliquam consensisse, cogitur per excommunicationis sententiam vt eam habeat in vxorem; quamuis dicat consensum mentalem defuisse, etiam si postea cum alia contraxerit, consensu mentali verbis expresso. Sed hoc non esset si requireretur consensus mentalis ad matrimonium. Ergo non requitur.

SED contra est, quod Innocent. * iij. dicit in decret. quadam in casu isto loquens, Sine consensu mentali verborum cætera fœdus perficere coniugale.

¶ Præterea, Intentio requiritur in omnibus sacramentis. Sed ille qui corde non consentit, non habet intentionem matrimonij contrahendi. Ergo non fit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc sacramentum, vt dictum est *. Vnde quamvis si aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere sacramentum, sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus: ita expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit.

Ad primum ergo dicendum, quòd ibi sunt duo: scilicet defectus consensus, qui sibi patrocinatur in foro conscientiæ, vt non astringatur vinculo matrimonij, quamuis non in foro Ecclesiæ, in quo iudicatur secundum allegata: & dolus verborum; & hic non patrocinatur nec in foro * pœnitentiæ, nec in foro Ecclesiæ: quia in vtroque pro hoc punitur.

Ad secundum dicendum, quòd si desit consensus

habetur lib 4. decret tit. 1 & est de Sponsal. & matr. ca. 26. incipit, Tuanos, in fin. 2. huius q. in corp.

Al. conscientiæ.

mentalis ex parte vnius, ex neutra parte est matrimonium: quia matrimonium consistit in mutua coniunctione, vt dictum est *. Tamen probabiliter potest credi dolus non esse, nisi signa euidentia dolí appareant: quia de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium. Vnde ille, ex cuius parte dolus non est, à peccato excusatur per ignorantiam.

* q. præc. ar. 1.

Ad tertium dicendum, quòd in tali casu Ecclesia compellit eum ad standum cum prima vxore: quia secundum ea iudicat quæ foris apparent; nec decipitur in iustitia siue iure, quamuis decipiatur in facto. Sed ille debet potius excommunicationem sustinere, quàm ad primam vxorem accedat: vel debet in alias regiones remotius fugere.

ARTIC. V.

Vtrum consensus in occulto factus per verba de præsenti, faciat matrimoniem?

188 Tho 4. d. 28 q. vni ca, ar. 3.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd consensus in occulto factus per verba de præsenti non faciat marrimonium. Res enim in potestate alterius existens, non transfertur in potestatem alterius, nisi consentiente illo, in cuius potestate erat. Sed puella erat in potestate patris. Ergo non potest per matrimonium transire in potestatem viri, nisi patre consentiente: & ita si fiat in occulto consensus, etiam per verba de præsenti expressus, non erit matrimonium.

¶ 2 Præterea, Sicut in matrimonio actus nostri est quasi de essentia sacramenti, ita etiam in penitentia. Sed sacramentum pœnitentiæ non perficitur nisi mediantibus Ecclesiæ ministris, qui sunt sacramentorũ dispensatores. Ergo nec matrimonium perfici potest in occulto, absque sacerdotali benedictione.

¶ 3 Præterea, Baptismus, quia potest in occulto & in aperto fieri, non prohibetur ab Ecclesia fieri in occulto. Sed Ecclesia prohibet *clandestina fieri matrimonia. Ergo non possunt fieri in occulto.

decret. li. 4. in tit. 3

¶ 4 Præ-

¶ 4 Præterea, † Inter eos qui in secundo gradu sibi attinent, matrimonium contrahi non potest: quia Ecclesia prohibuit. Sed similiter Ecclesia prohibuit * clandestina matrimonia. Ergo non possunt esse vera matrimonia.

† *in decr. lib 4. tit. 14. c. 8.*

* *loco in arg prius notato. Al. efficiens.*

SED contra, Posita causa, ponitur effectus. Sed causa * sufficiens matrimonij est consensus per verba de præsenti expressus. Ergo siue fiat in publico, siue in occulto, matrimonium sequitur.

¶ Præterea, Vbicumque est debita materia, & debita forma sacramenti, ibi est sacramentum. Sed in occulto matrimonio seruatur debita materia, quia ibi sunt legitimæ personæ ad contrahendum; & debita forma, quia ibi sunt verba de præsenti consensum importantia. Ergo est ibi verum matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut in alijs sacramentis, quædam sunt de essentia sacramenti, quibus omissis non est sacramentum; quædam autem ad solemnitatem sacramenti pertinent, quibus omissis veru nihilominus perficitur sacramentum, quamuis peccet qui omittit: ita etiam consensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum, matrimonium facit: quia hæc duo sunt de essentia sacramenti, alia autem omnia sunt de solemnitate sacramenti, quia ad hoc adhibentur, vt matrimonium conuenientius fiat. Vnde si omittantur, verum est matrimonium: quamuis peccent sic contrahentes, nisi per aliquam legitimam causam excusentur.

Ad primum ergo dicendum, quòd puella non est in potestate patris quasi ancilla, vt sui corporis potestatem non habeat; sed quasi filia, ad educandum. Inde ideò secundum hoc quòd libera est, potest se in potestatem alterius absque consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis vel aliqua intrare religionem, absque consensu parentum, cum sit persona libera.

Ad secundum dicendum, quòd actus nosser in præsentia, quamuis sit de essentia sacramenti, non

tamen est sufficiens ad inducendum proximum effectum sacramenti; scilicet absolutionem à peccatis: & ideò oportet, quòd ad perfectionem sacramenti interueniat actus sacerdotis. Sed in matrimonio, actus nostri sunt causa sufficiens ad inducendum proximum effectum, qui est obligatio: quia quicumque est sui iuris, potest se alteri obligare. Et ideò sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio, quasi de essentia sacramenti.

Ad tertium dicendum, quòd etiam prohibitum est, ne Baptismum aliquis accipiat præter quam à sacerdote, nisi in articulo necessitatis. Matrimonium autem non est sacramentum necessitatis; & ideò non est similis ratio. Prohibentur * autem clandestina matrimonia, propter pericula quæ inde euenire solent: quia frequenter in talibus est aliqua fraus ex altera parte; frequenter etiam ad alia coniugia transeunt *, dum pœnitent de illis quæ subito facta sunt: & multa alia mala inde accidunt; & speciem turpitudinis, præter hoc habent.

in decret. lib 4. tit. 3. & in Decretis Causa 30. q. 5. c. Aliter legitimũ est, c. 1.

** vt dicit Gratian. cauß. 30. q. 5. c 11. in fine. Amb. li. 1. de Abraham, c. 9.*

Ad quartum dicendum, quòd non sunt prohibita clandestina matrimonia, quasi contra essentialia matrimonij existentia; sicut sunt prohibita matrimonia illegitimarum personarum, quæ sunt materia indebita huic sacramento: & ideò non est simile.

QVÆST. XLVI.

De consensu, cui aduenit iuramentum vel copula carnalis, in duos articulos diuisa.

Deinde considerandum est de consensu, cui adnit iuramentum, vel copula carnalis.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro, expresso, faciat matrimonium?

¶ Secundo, vtrum copula carnalis eidem consensui adueniens, faciat matrimonium?

ARTIC. I.

Vtrùm iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro, expresso, faciat matrimonium?

189

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro, expresso, faciat matrimonium. Nullus enim potest se obligare, vt faciat contra ius diuinum. Sed implere iuramentum est de iure diuino, vt patet Matth. 5. Reddes autem Domino vota tua. Ergo per nullam obligationem sequentem potest euenire quòd homo non debeat implere iuramentum prius factum. Si ergo post consensum in aliquam per verba de futuro, iuramento firmatum, aliquis alteri se obligat per verba de præsenti: videtur, quòd nihilominus debeat iuramentum primum seruare. Sed hoc non esset, nisi illo iuramento esset matrimonium illud perfectum. Ergo iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro, facit matrimonium.

Tho. 4. d. 28. q. vnica, ar. 1. & 2.

¶ 2 Præterea, Veritas diuina fortior est quàm veritas humana. Sed per iuramentum veritate diuina firmatur aliquid. Cùm ergo verba exprimentia consensum de præsenti, in quibus est sola veritas humana, matrimonium perficiant; videtur, quòd multo magis id efficere possint verba de futuro, iuramento firmata.

¶ 3 Præterea, Secundum Apostolum ad Heb. 6. omnis controuersiæ finis, ad confirmationem, est iuramentum. Ergo in iudicio saltem plus standum est iuramento, quam simplici verbo. Si ergo aliquis simplici verbo consentiat in aliquam per verba de præsenti, postquam consenserit in aliam cum iuramento per verba de futuro: videtur quòd iudicio Ecclesiæ debeat cõpelli stare cum prima, & non cum secunda.

¶ 4 Præterea, Verba de futuro simpliciter prolata faciunt sponsalia. Sed iuramentum ibi aliquid operatur. Ergo facit plus quàm sponsalia. Sed vltra sponsalia non est nisi matrimonium. Ergo facit matrimonium.

**vt dictum est q. 43. art. 1.*

SED contra, Quod futurum est, non est. Sed iuramentum additum, non facit quin verba de futuro significent consensum de futuro. Ergo adhuc matrimonium non est.

decret. li. 4. tit. 1. c. 31. ¶ Præterea, Postquam perfectum est matrimonium, non oportet quod alius consensus interueniat ad matrimonium. Sed post iuramentum aduenit alius consensus, qui matrimonium facit; alias frustra iuraretur illud esse futurum. Ergo non facit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd iuramentum adhibetur ad confirmationem dictorum: vnde illud tantum confirmat quod in dictis significatur; nec significatum mutat. Et ideò cum verba de futuro ex ipsa sua significatione habeant quòd matrimonium non faciant; quia quod futurum promittitur, nondum fit: etiam si iuramentum aduenerit, nondum est matrimonium factum, sicut Magister in littera dicit *.

* *lib. 4. sent d. 28 §. A.*

Ad primum ergo dicendum, quòd implere iuramentum licitum, est de iure diuino, non autem implere matrimonium illicitum: vnde si aliqua obligatio sequens iuramentum, faciat illud illicitum, cui prius fuisset licitum, non derogat iuri diuino quo iuramentum prius factum non seruat. Et ita est in proposito; illicite enim iurat qui illicite promittit. Promissio autem de alieno est illicita: vnde consensus sequens per verba de præsenti, quo quis transfert dominium sui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum esse illicitum, quod prius licitum erat.

lib. 4. decret. tit. 1 c. 2.

Ad secundum dicendum, quòd veritas diuina efficacissima est ad firmandum illud, cui adhibetur.

Vnde patet solutio ad Tertium.

Ad quartum dicendum, quòd iuramentum aliquod operatur, non nouam obligationem faciens, sed obligationem confirmans: & sic grauius peccat, qui eam violat.

AR-

ARTIC. II.

Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia, faciat matrimonium?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia, faciat matrimonium. Quia maius est consentire facto, quàm verbo. Sed ille qui carnaliter commiscetur, facto consentit promissioni, quam prius fecit. Ergo videtur, quòd multo magis per hoc fiat matrimonium, quam si solis verbis de præsenti consensus fieret. 190

¶ 2 Præterea, Consensus non solum expressus, sed etiam interpretatiuus facit matrimonium. Sed nulla potest esse maior interpretatio consensus, quàm carnalis copula. Ergo perficitur matrimoniũ per hoc.

¶ 3 Præterea, Omnis coniunctio carnalis præter matrimonium facta, est peccatum. Sed mulier non videtur peccare admittens sponsum ad carnalem copulam. Ergo per hoc fit matrimonium.

¶ 4 Præterea,* Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Sed aliquis non potest mulieri quam defloravit sub specie matrimonij, restituere ablatum nisi eam coniugio ducat. Ergo videtur, quòd etiam post carnalem copulam cum alia contraxerit per verba de præsenti, teneatur ad primam redire quod non esset nisi inter eos esset matrimonium. Ergo carnalis copula post consensum de futuro, facit matrimonium.

SED contra est, quod dicit Nicol. Papa *, Si consensus in nuptijs defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

¶ Præterea, Quod consequitur ad aliquid, non facit ipsum. Sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium sicut effectus causam. Ergo non potest facere matrimonium.

RESPONDEO dicendũ, quòd de matrimonio possumus loqui dupliciter. Vno modo, quantum ad forum conscientiæ: & sic in rei veritate carnalis copula non

* *Aug. ep. 54. & est ad Maced. to. 2. & habetur in decret. cauſa 14. q. 6 c. 1.*

* *27 q 2. cap ſufficiat. Idẽ habetur in dec. li. 4 tit. 4. et eſt de ſpõſa duorũ c. 5. incipit, Tuas dudum. vide decret. d. 27 q. 2.*

non habet quòd perficiat matrimonium, cuius sponsalia præcesserunt per verba de futuro, si consensus interior desit: quia verba etiam de præsenti consensum exprimentia, si consensus mentalis deesset, non facerent matrimonium, vt supra dictum est *, Alio modo, quantum ad iudicium Ecclesiæ: & quia in exteriori iudicio secundū ea quæ foris patent, iudicatur, cum nihil possit expressius significare consensum, quam carnalis copula: ideò secundum iudicium Ecclesiæ *, carnalis copula consequens sponsalia, matrimonium facere iudicatur; nisi aliqua signa expressa doli vel fraudis appareant.

q præced. ar. 4.

in decret. lib 4. tit. 1. c. 30.

Ad primum ergo dicendum, quòd ille qui carnaliter commiscetur, facto consentit in carnalem copulam, secundum rei veritatem: sed in matrimonium non consentit ex hoc ipso, nisi secundum interpretationem iuris.

Ad secundum dicendum, quòd interpretatio illa non mutat rei veritatem, sed iudicium quod de rebus exterius fit.

Ad tertium dicendum, quòd si sponsa sponsum admittat, credens eum velle matrimonium consummare, excusatur à peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareant: sicut si sint multum distantes conditionis, vel quantum ad nobilitatem, vel quantum ad fortunam, vel aliud signum euidens appareat. Sed tamen sponsus peccat fornicando, & punicndus est de fraude quam facit.

Ad quartum dicendum, quòd in tali casu sponsus antequam aliam duxerit, tenetur eam ducere in vxorem, si sint æqualis conditionis, vel si sponsa sit melioris conditionis. Sed si aliam duxerit, iam factus est impotens ad soluendum illud, ad quod tenebatur: & ideò sufficit si ei de nuptijs prouideat: & ad hoc eam non tenetur (vt quidam dicunt) si sponsus sit multo melioris conditionis, aut aliquod signum fraudis euidens fuerit: quia præsumi probabiliter potest, quod sponsa non fuerit decepta, sed decipi se finxerit.

QVÆ-

QVÆST. XLVII.

De consensu coacto & conditionato, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de consensu coacto & conditionato.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum aliquis consensus possit esse coactus?

¶ Secundo, vtrum aliqua coactio metus cadat in constantem virum?

¶ Tertio, vtrum consensus coactus tollat matrimonium?

¶ Quarto, vtrum consensus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis?

¶ Quinto, vtrum per consensum conditionatum fiat matrimonium?

¶ Sexto, vtrum aliquis ex præcepto patris compelli possit ad matrimonium contrahendum?

ARTIC. I.

Vtrum aliquis consensus possit esse coactus?

191 *Tho. 4. d. 29 q. vnica, ar. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd nullus consensus possit esse coactus. Coactio enim in libero arbitrio cadere non potest, secundum alium statum eius: vt in secundo lib. dist. 25.* dictum est. Sed consensus est actus liberi arbitrij. Ergo non potest esse coactus.

* *Tho. in 2. sent d. 25. q. 1. ar 2.*

¶ 2 Præterea, Violentum idem est quod coactum. Sed coactum secundum Philosophum * est, cuius principium est extra, nihil conferente vim passo: sed omnis consensus principium est intra. Ergo nullus consensus potest esse coactus.

* *lib. 3. eth. c. 1. in med.*

¶ 3 Præterea, Omne peccatum consensu perficitur. Sed illud quo perficitur peccatum, cogi non potest: quia secundum Augustinum † nullus peccat in eo quod vitare non potest. Cùm ergo vis à Iuristis dicatur esse maioris rei impetus, qui repelli non potest: videtur quòd consensus non possit esse coactus, vel violentus.

† *lib. 3 de lib. arbit. c. 18. to. 1 & simile quid habet Chrysost. hom. 33. in c. 19. Matt.*

¶ 4 Præterea, Dominium libertati opponitur. Sed

Sed coactio ad dominium pertinet, vt patet in quadam Tullij definitione: dicit enim quòd vis est impetus dominantis, retinens rem intra terminos alienos. Ergo vis in libero arbitrio non cadit, & ita nec in consensum, qui est actus eius.

SED contra, Illud quod esse non potest, non potest aliquid impedire. Sed coactio consensus impedit matrimonium, vt in littera * dicitur. Ergo consensus cogi potest.

* *lib. 4. sent. d. 29 §. A.*

¶ Præterea, In matrimonio est quidam contractus. Sed in contractibus potest esse voluntas coacta: vnde legislator in integrum restitutionem adiudicat, ratum non habens quod vi metusue causa factum est. Ergo etiam in matrimonio potest esse consensus coactus.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est coactio vel violentia. Vna, quæ facit necessitatem absolutam; & tale violentum dicitur à Philosopho *, violentum simpliciter: vt cum quis aliquem corporaliter impellit ad metum. Alia, quæ facit necessitatem conditionatam; & hanc vocat Philosophus * violentum mistum: sicut cum quis proijcit merces in mare, ne periclitetur: & in isto violento quamuis hoc quod fit, non sit per se voluntarium, tamen considerata circumstantijs, hoc & nunc, voluntarium est: & quia actus in particularibus sunt, ideò simpliciter voluntarium est, sed secundum quid, inuoluntarium: vnde hæc violentia vel coactio potest esse in consensu, qui est actus voluntatis, non autem prima. Et quia hæc coactio fit ex hoc quòd timetur aliquod periculum imminens: ideò illa vis idem est quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo, sed prima vis cadit in corporalibus actibus. Et quia legislator considerat non solum interiores actus, sed magis exteriores: ideò per vim intelligit coactionem simpliciter, propter quod vim contra metum diuidit. Sed nunc agitur de consensu interiori, in quem non cadit coactio seu vis quæ à metu distinguitur: & ideò quantum ad pro-

* *loco iã vitando.*

* *3. ethic. c. 1.*

propositum pertinet, idem est coactio, quod metus. Est autem metus secundum Iurisperitos *, Instantis vel futuri periculi causa, mentis trepidatio. Et per hoc patet solutio Ad obiecta: nam primæ rationes procedunt de coactione prima, secundæ de secunda.

*loco citato in cor. art. seq.

ARTIC. II.

Vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum? 192

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd coactio metus non cadat in constantem virum: quia de ratione constantis est, quòd non trepidet in perialis. Cùm ergo metus sit trepidatio mentis, ratione periculi imminentis, videtur quòd non cogatur metu.

¶ 2 Præterea, Omnium terribilium finis est mors, secundum Philosophum in 3. Ethic.* quasi perfectissimum inter terribilia. Sed constantes non coguntur morte: quia etiam fortis pericula mortis sustinet. Ergo nullus metus cadit in constantem virum.

* lib. 3. eth. c. 6.

¶ 3 Præterea, Inter alia pericula, præcipue à nonnullis timetur periculum famæ. Sed timor infamiæ non reputatur timor cadens in constantem virum: quia, vt dicit lex*, timor infamiæ non continetur illo edicto, quod metus causa factum est. Ergo nec aliquis alius metus cadit in constantem virum.

* in digesto veteri lib 4. tit. 2. lege 7.

¶ 4 Præterea, Metus in eo qui metu cogitur, peccatum relinquit: quia facit eum promittere quod non debet soluere, & sic facit eum mentiri. Sed non est constantis aliquod peccatum, etiam minimum, pro aliquo timore facere. Ergo nullus metus cadit in constantem virum.

SED contra, Abraham & Isaac constantes fuerunt. Sed in eis cecidit metus: quia ratione metus dixerunt vxores suas sibi esse sorores. Ergo * metus potest cadere in constantem virum.

* id habetur in decr. li. 4. tit. 1. ca. 28. & 6. 15.

¶ Præterea, Vbicumque est violentum mistum, ibi aliquis metus cogens. Sed aliquis quantumcumque constans, potest pati tale violentum: quia si sit nauta, merces proijciet tempore naufragij. Ergo

metus

metus potest cadere in constantem virum.

RESPONDEO dicendum, quòd cadere metum in aliquem, est aliquem metu cogi. Cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit quod aliàs non vellet, ad euitandum id quod timet *. In hoc autem constans ab inconstanti distinguitur, quantum ad duo. Primo, quantum ad qualitatem periculi, quod timetur: quia constans sequitur rationem rectam, per quam scit quid pro quo dimittendum sit vel faciendum. Semper autem minus malum, vel maius bonum eligendum est: & ideò constans ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali: non autem cogitur ad maius malum, vt vitet minus malum. Sed inconstans cogitur ad maius malum, propter metum minoris mali, scilicet ad peccatum, propter metum corporalis pœnæ. Sed pertinax è contra non potest cogi, etiam ad minus malum sustinendum, vel faciendum, vt euitet maius malum: vnde constans est medius inter inconstantem & pertinacem. Secundo differunt, quantum ad æstimationem periculi imminentis: quia constans non nisi ex forti æstimatione & probabili cogitur, sed inconstans ex leui. Prouerb. Fugit impius nemine persequente.

* *quis dicatur metus cadès in virum constantẽ vide. L. Qui in aliena, §. fin ff. de Acq. hæred.*

Ad primum ergo dicendum, quòd constans, seu & de forti dicit Philosophus *, est intrepidus: non quod omnino non timeat, sed quia non timet, quæ non oportet, vel vbi, vel quando oportet.

li. 3. Eth. c. 6.

Ad secundum dicendum, quòd peccata sunt maxima malorum: & ideò ad hæc nullo modo potest homo constans cogi: immo magis debet homo mori, quàm talia sustinere, vt etiam Philos. in 3. Ethic. dicit. Sed quædam damna corporalia sunt maiora quibusdam alijs, inter quæ sunt præcipua quæ ad personam pertinent, sicut mors, verbera, dehonestatio per stuprum, & seruitus: & ideò ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia sustinenda: & haec continentur hoc versu:

lib. 3. c. 1. parũ ante med.

Stupri, siue status, verberis, atque necis,

Nec

Nec differt, vtrum hæc pertineant ad personã propriam, vel vxoris, vel filiorum, vel aliorũ huiusmodi.

Ad tertium dicendum, quòd infamia quamuis sit maius damnum, tamen ei de facili occurri potest: & ideò non reputatur cadere in constantem virum, metus infamiæ, secundum iura.

Ad quartum dicendum, quòd constans non cogitur ad mentiendum: quia tunc vult dare: sed tamen postea vult petere restitutionem, vel saltem iudici denuntiare, si se promisit non petiturum restitutionem. Non potest autem promittere se non denunciaturum: quia cum hoc sit contra bonum iustitiæ, ad hoc cogi non potest, vt scilicet contra iustitiã faciat.

ARTIC. III.

Vtrum consensus coactus tollat matrimonium? 193

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd consensus coactus non tollat matrimonium. Quia, sicut ad matrimonium requiritur consensus, ita ad Baptismum requiritur intentio. Sed coactus timore recipiendum Baptismum, recipit sacramentum. Ergo coactus ad consentiendum aliquo timore, matrimonio obligatur. *Cone Trident. sess. 24. de reformatr. c. 9.*

¶ 2 Præterea, Violentum mistum, secundum Philosophum *, plus habet de voluntario, quàm de involuntario. Sed non potest aliter consensus esse coactus nisi per violentum mistum. Ergo non omnino tollitur voluntarium, & ita adhuc est matrimonium. *lib. 3. eth. c. 1. non remote à prin.*

¶ 3 Præterea, Ei qui consentit in matrimonium coactus, consulendum videtur, quòd in matrimonio maneat: quia speciem mali habet, promittere & non facere, à quo Apostolus vult nos abstinere. Hoc autem non esset, si consensus coactus omnino matrimonium tolleret. Ergo, &c.

SED contra est, quod Decret. dicit *, Cum locum non habeat consensus, vbi metus vel coactio præcidit, necesse est, vt vbi assensus cuiusque requiritur, coactionis materia repellatur. Sed in matrimonio requiritur communis consensus. Ergo, &c. *in decretal. lib 4. tit 1. ca. Cum locũ non habeat.*

¶ Præ-

¶ Præterea,* Matrimonium significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam; quæ fit secundum libertatem amoris. Ergo non potest fieri per consensum coactum.

RESPONDEO dicendum, quòd vinculum matrimonij est perpetuum: vnde illud quod perpetuum repugnat, matrimonium tollit. Metus autem quo cadit in constantem virum, perpetuitatem contrahendi tollit: quia potest peti restitutio in integrum: & ideò talis coactio metus quæ cadit in constantem virum, tollit matrimonium, & non alia. Constans autem vir iudicatur virtuosus, qui est mensura in omnibus operibus humanis, vt Philos. dicit in 3.† Ethic. Quidam autem dicunt, quòd si adsit consensus, quantumcoactus, interius, est matrimonium quantum ad Deum, sed non quantum ad statum Ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse consensum interiorem, propter metum. Sed hoc nihil est: quia Ecclesia non debet præsumere de aliquo peccatum, quousque probetur. Peccatum autem, si dixit se consentire, & non consensit: quia Ecclesia præsumit eum consensisse, sed iudicat eum consensum illum extortum non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quòd intentio non est causa efficiens sacramenti in Baptismo; sed motum eliciens actionem agentis: sed consensus est causa efficiens in matrimonio *: & ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd ad matrimonium non sufficit quodcumque voluntarium; sed voluntarium completè, quia debet esse perpetuum: & hoc per violentum mistum impeditur.

Ad tertium dicendum, quòd non semper debet induci ad hoc, quòd in matrimonio illo stet, sed solum quando non timetur periculum de dissolutione: aliàs autem non peccat: quia non soluere promissum quæ nolens facit, non est species mali.

* *Aug. de Genes. cont. Manich. li. 2 c. 23. to. 1 & li. 65. q. 46. to 4 & li. 12. sōt Faust. c. 8. to. 6. de nupt. & concupisc. c. 10. & 21. to. 7. Al. rebus.*

† *lib. 3. c. 2. nō longe à fine.*

q. 45. ad 2.

ARTIC. IV.

Vtrum consensus coactus, ex parte cogentis faciat matrimonium?

194

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd consensus coactus, saltem ex parte cogentis faciat matrimonium. Quia matrimonium est signum spiritualis coniunctionis. Sed spiritualis coniunctio, quæ est per charitatem, potest esse ad eum, qui non habet charitatem. Ergo & matrimonium ad eum, qui non vult.

2 Præterea, Si illa quæ fuit coacta, postmodum consentiat, erit verum matrimonium. Sed iste qui coegit primo, ex consensu illius non ligatur. Ergo ex primo consensu ligabatur matrimonio.

SED contra, Matrimonium est relatio æquiparantiæ. Sed talis relatio æqualiter est in vtroque. Ergo si sit impedimentum ex parte vnius, non erit matrimonium ex parte alterius.

RESPONDEO dicendum, quòd cum matrimonium sit quædam relatio, & non possit innasci relatio in vno extremorũ sine hoc, quòd fiat in alio: ideò quicquid impedit matrimonium in vno, impedit ipsum in altero: quia non potest esse quòd aliquis sit vir alterius vxoris, vel quòd aliqua sit vxor non habens virum, sicut nec mater non habens filium: & ideò dicitur communiter, quòd matrimonium non claudicat.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis actus amantis possit transire in non amantem, tamen vnio inter eos non potest esse, nisi sit mutua amatio: & ideò dicit Philosophus in 8. Ethic. * quòd ad amicitiam, quæ in quadam vnione consistit, requiritur redamatio. * lib. 8. c. 2.

Ad secundum dicendum, quòd ex consensu libero illius, qui primo coactus est, non fit matrimonium, nisi in quantum consensus præcedens in altero, adhuc manet in suo vigore: vnde si dissentiret, non fieret matrimonium.

ARTIC. V.

Vtrum per consensum conditionatum fiat matrimonium?

195 AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd nec per consensum conditionatum fiat matrimonium. Quia quod sub conditione ponitur, non simpliciter enuntiatur. Sed in matrimonio oportet esse verba simpliciter exprimentia consensum. Ergo conditio alicuius consensus non facit matrimonium.

¶ 2 Præterea, Matrimonium debet esse certum. Sed vbi dicitur aliquid sub conditione, ponitur illud sub dubio. Ergo talis consensus non facit matrimonium.

SED contra, In alijs contractibus fit obligatio sub conditione, & stat stante conditione. Ergo cum matrimonium sit contractus quidam, videtur quòd possit fieri per conditionatum consensum

RESPONDEO dicendum, quòd conditio apposita aut est de præsenti, aut de futuro. Si de præsenti, & non est contraria matrimonio, siue sit honesta, siue inhonesta, stat matrimonium stante conditione; & si non stante non stat. Sed si sit contraria bonis matrimonij, non efficitur matrimonium: sicut etiam supra *q. 43. a. 1 corp.* de sponsalibus dictum est *. Si autem sit conditio de futuro: aut est necessaria, sicut Solem oriri cras: & tunc est matrimonium, quia talia futura sunt præsentia in causis suis. Aut est contingens, vt datio pecuniæ vel acceptatio parentum: & tunc idem est iudicium de tali consensu, sicut de consensu, qui fit per verba de futuro: vnde non facit matrimonium.

vide decret. li. 4. tit. 5.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTIC. VI.

Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum?

196 *Conc. Trident. paulo ante initium sess.* AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum. Dicitur enim ad Col. 3. Filij, obedite parentibus vestris per omnia. Ergo &

in hoc etiam obedire tenentur.

¶ 2 Præterea, Genes. 28. Isaac præcepit Iacob, quòd non acciperet vxorem de filiabus Chanaan. Nō autem præcepisset, nisi de iure præcipere potuisset. Ergo filius in hoc tenetur obedire patri.

¶ 3 Præterea, Nullus debet promittere præcipuè per iuramentum, pro illo, quem non potest cogere ad seruandum. Sed parentes promittunt futura matrimonia pro filijs, & etiam iuramento firmant. Ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum.

¶ 4 Præterea, Pater spiritualis, scilicet Papa, potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale, scilicet ad episcopatum accipiendum. Ergo potest & pater carnalis, ad matrimonium carnale.

SED contra, Patre imperante matrimonium, filius potest sine peccato religionem intrare. Ergo non tenetur ei in hoc obedire.

¶ Præterea, Si teneretur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum, essent stabilia. Sed hoc est contra iura *. Ergo, &c. * *lib. 4. de decret. titul. 2. c. 1.*

RESPONDEO dicendum, quòd cum in matrimonio sit quasi quædam seruitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptū, cum sit liberæ conditionis: sed potest eum inducere ex rationabili causa: & tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris; vt scilicet si causa illa cogat de necessitate, vel de honestate, & præceptum patris similiter cogat, aliàs non.

Ad primum ergo dicendum, quòd verbum Apostoli non intelligitur in illis, in quibus est liber sui, fit pater: & huiusmodi est matrimonium, per quod etiam filius fit pater.

Ad secundum dicendum, quòd Iacob aliàs tenebatur ad faciendum hoc quod mandabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum: tum quia semen Chanaan de terra quæ semini Patriarcharum promittebatur, erat disperdendum: & ideò Isaac præcipere poterat,

Ad tertium dicendum, quòd non iurant nisi illa conditione subintellecta, si illis placuerit, & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

potest Papa cogere vt quis episcopatum suscipiat.

Ad quartum dicendum, quòd dicunt quidam, quòd Papa non potest præcipere alicui quòd accipiat Episcopatum: quia consensus debet liber esse. Sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo: nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesiæ, Ecclesia conseruari non posset: cum quandoque illi qui sunt idonei ad hoc, nolint suscipere nisi coacti. Et ideò dicendum, quòd non est simile hinc inde, quia non est aliqua corporalis seruitus in matrimonio spirituali sicut in corporali: est enim spirituale matrimonium sicut quoddam officium dispensandæ rei publicæ: primæ Corinthiorum quarto, Sic nos existimet homo vt ministros, &c.

QVÆST. XLVIII.

De obiecto consensus, in duos articulos diuisa.

197 *Thom. 4. d 28. a. 4 †refertur 17. q 1. c. Volentibus, & d. 27. cap. 5. Vouentibus. Id etiam habet Aug. in lib. de bono viduitatis, c. 9 to 4. & in lib. de fide ad Petrum, c. 42 to. 3*

DEinde considerandum est de obiecto consensus.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum consensus, qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam?

¶ Secundo, vtrum consensus in aliquam propter causam inhonestam, faciat matrimonium?

ARTIC. I.

Vtrum consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd consensus, qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam. Dicit enim Hieronymus †, quòd vouentibus virginitatem, nō solum nubere, sed etiam velle nubere, damnabile est. Sed non esset damnabile nisi esset virginitati contrarium, cui nuptiæ non contrariantur, nisi ratione carnalis copulæ. Ergo consensus voluntatis qui est in nuptijs, est in carnalem copulam.

¶ 2 Præterea, Omnia quæ sunt in matrimonio ite-

ter virum & vxorem, possunt esse licita inter fratrem & sororem, excepta carnali copula. Sed non potest licite inter eos fieri consensus matrimonialis. Ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

¶ 3 Præterea, Si mulier dicat vero, Consentio in te, dum tamen non cognoscas me, non est consensus matrimonialis: quia aliquid est ibi contra substantiam prædicti consensus. Sed non esset, nisi dictus consensus esset in carnalem copulam. Ergo, &c.

¶ 4 Præterea, In qualibet re initium consummationi respondet *. Sed matrimonium consummatur per carnalem copulam. Ergo cum initietur per consensum, videtur quòd consensus sit in carnalem copulã. *Gratian. 27. q. 2. c. 34.*

SED contra, Nullus consentiens in carnalem copulam, est virgo mente & carne. Sed beatus Ioan. Euang. post consensum nuptialem fuit virgo mente & carne. Ergo non consensit in carnalem copulam.

¶ Præterea, Effectus respondet causæ *. Sed consensus est causa matrimonij. Cùm ergo de essentia matrimonij non sit carnalis copula, videtur quòd nec consensus, qui matrimonium causat, sit in carnalem copulam. *q. 45. a. 1*

RESPONDEO dicendum, quòd consensus, qui matrimonium facit, est consensus in matrimonium: quia effectus proprius voluntatis est ipsum volitum. vnde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium, ita consensus qui matrimonium causat, est in carnalem copulam. Matrimonium autem (vt supra dictum * est) non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis, sed quædam associatio viri & vxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia quæ ex consequenti ad virum & vxorem pertinent, secundum quod eis datur potestas in inuicem respectu carnalis copulæ: & hæc associatio, coniugalis copula dicitur. Vnde patet, quòd isti dixerunt illi, qui dixerunt quòd consentire in matrimonium, est consentire in carnalem copulam implicite, non explicite: non enim debet intelligi *q. 44. a. 1 cor. & q. 45. ar. 1. ad 2.*

nisi sicut implicite continetur effectus in sua causa: quia potestas carnalis copulæ, in qua consentitur, est causa carnalis copulæ: sicut potestas vtendi re sua, est causa vsus.

Ad primum ergo dicendum, quòd consensus in matrimonium, ideò est damnabilis post votum virginitatis, quia per talem consensum datur potestas ad id quod non licet: sicut peccaret qui daret potestatem accipiendi illud alteri; quod ipse in depositio habet, non solum in hoc quod ei actualiter traderet. De consensu * autem beatæ Virginis infra dicetur.

vide Decret caus 27. q. 2. c. 42.

Ad secundum dicendum, quòd inter fratrem & sororem non potest esse potestas in inuicem ad carnalem copulam, sicut nec licite carnalis copula: & ideò ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quòd illa conditio explicita non solum actui, sed etiam potestati contrariatur copulæ carnalis: & ideò est contraria matrimonio.

Ad quartum dicendum, quòd initiatum matrimonium respondet consummato, sicut habitus vel potestas actui qui est operatio.

Rationes autem in contrarium ostendunt, quòd non sit consensus in carnalem copulam explicite: & hoc est verum.

ARTIC. II.

Vtrum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam, propter causam inhonestam?

198 *Tho. 4. d. 30. q. 1. art. 3. q. vnica.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium non possit esse ex consensu alicuius in aliquam, propter causam inhonestam. Vnius enim causæ vnica est ratio. Sed matrimonium est vnum sacramentum. Ergo non potest fieri ex alterius finis intentione, quam illius ad quem à Deo institutum est, scilicet ad procreationem prolis.

¶ 2 Præterea, Coniunctio matrimonij est à Deo vt patet Matt. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet. Sed coniunctio quæ fit propter turpes causas, non est à Deo. Ergo non est matrimonium.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, In alijs sacramentis si non seruetur intentio Ecclesiæ, non est verum sacramentum. Sed intentio Ecclesiæ in sacramento matrimonij, non est ad aliquam turpem causam. Ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur, non erit verum matrimonium.

¶ 4 Præterea, Secundum Boetium *, cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Sed matrimonium semper est bonum. Ergo non est matrimonium, si propter malum finem fiat.

Boetius in Top. in loco a causa finali.

¶ 5 Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ. Sed ibi non cadit aliqua turpitudo. Ergo nec matrimonium potest contrahi, propter aliquam turpem causam.

SED contra est, quod qui baptizat alium intentione lucrandi, verè baptizat. Ergo & qui contrahit cum aliqua, intentione lucri, verum est matrimoniũ.

¶ Præterea, Hoc idem probant exempla & auctoritates, quæ ponuntur in littera *.

li. 4. sent. d. 28. §. C

RESPONDEO dicendum, quòd causa finalis matrimonij potest accipi dupliciter, scilicet per se, & per accidens. Per se quidem causa matrimonij est, ad quam matrimonium est de se ordinatum: & hæc semper bona est, scilicet procreatio prolis, & vitatio fornicationis. Sed per accidens causa finalis ipsius est hoc, quod contrahentes intendunt ex matrimonio. Et quia hoc quod ex matrimonio intenditur, consequitur ad matrimonium, & priora non variantur ex posterioribus, sed è conuerso: ideò ex illa causa non trahitur matrimonium bonitatem vel malitiam, sed ipsi contrahentes, quorum est finis per se: & quia causæ per accidens sunt infinitæ, ideò infinitæ tales causæ possunt esse in matrimonio, quarum sunt quædam honestæ, & quædam inhonestæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd verum est de causa per se & principali, sed quod habet vnum finem per se & principalem, potest habere plures fines secundarios per se, & infinitos per accidens.

Ad secundum dicendum, quòd coniunctio potest accipi pro ipsa relatione, quæ est matrimonium; & talis semper est à Deo, & bona est à quacumque fiat causa: vel pro actu eorum qui coniunguntur, & sic est quandoque mala, & non est à Deo, simpliciter loquendo. Nec est inconueniens quòd aliquis effectus sit à Deo, cuius causa est mala: sicut proles quæ ex adulterio * suscipitur. Non enim est ex illa causa, in quantum est mala, sed in quantum habet aliquid de bono, secundum quod est à Deo, quamuis non simpliciter sit à Deo.

* *alias, concipitur.*

Ad tertium dicendum, quòd intentio Ecclesiæ, quæ intendit sacramentũ tradere, est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quòd ea non obseruata, nihil in sacramentis agitur. Sed intentio ecclesiæ, quæ intendit vtilitatem ex sacramento prouenientem, est de bene esse sacramenti, & non de necessitate eius: vnde si non obseruetur, nihilominus est verum sacramentum: sed tamen prætermittens hanc intentionem, peccat; sicut si in Baptismo non intendatur sanitas mentis, quam ecclesia intendit. Et similiter ille, qui intendit matrimonium contrahere, quamuis * matrimonium non ordinet ad illum finem, quem ecclesia intendit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

* *alias, eius intẽtio ordinetur.*

Ad quartum dicendum, quòd illud malum intentum non est finis matrimonij, sed contrahentium.

Ad quintum dicendum, quòd ipsa vnio est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ, & non operatio vnitorum: & ideò ratio non sequitur.

QVÆST. XLIX.

De bonis matrimonij, in sex articulos diuisa.

Consequenter considerandum est de bonis matrimonij.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium?

¶ Secundo, vtrum sufficienter assignentur?

¶ Ter-

¶ Tertio, vtrum bonum sacramenti sit principalius inter alia bona?

¶ Quarto, vtrum actus matrimonij per prædicta bona à peccato excusetur?

¶ Quinto, vtrum sine eis aliquando à peccato excusari possit?

¶ Sexto, vtrum quando est sine eis, sit semper peccatum mortale?

ARTIC. I.

Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium nō debeat habere aliqua bona quibus excusetur. Sicut enim conseruatio indiuidui, quæ fit per ea quæ ad nutritiuam pertinent, est de intentione naturæ: ita conseruatio speciei, quæ fit per matrimonium; & multo magis, quanto melius & * diuinius est bonum speciei, quàm bonum vnius indiuidui. Sed ad actum nutritiuæ excusandum non indigetur aliquibus bonis. Ergo nec etiam ad excusandum matrimonium. 199 *Tho. 4. d. 31. q. a. 1 & seq.*

* *alias, dignius.*

¶ 2 Præterea, Secundum Philos. in 8. *Eth. amicitia quæ est inter virum & vxorem, est naturalis, & habet in se honestum, vtile, & delectabile. Sed illud quod de se est honestum, non indiget aliqua excusatione. Ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua bona excusantia.

* *lib. 8. eth. c. 12. à med.*

¶ 3 Præterea, Matrimonium est institutum in remedium & in officium, vt supra dictum est *. Sed secundum quod est in officium, non indiget excusatione: quia sic etiam in paradiso excusatione indiguisset; quod falsum est. Ibi enim fuissent honorabiles nuptiæ & torus immaculatus, vt Augustin. † dicit. Similiter nec secundum quod est in remedium, sicut nec alia sacramenta, quæ in remedium peccati sunt instituta. Ergo matrimonium, huiusmodi excusantia habere non debet.

* *q. 42. a. 2 corp et 2. et Aug. lib. 9. de Genes ad litteram, c. 7. to. 3.*

† *lib. 9. sup. Gen. c. 3. ante med. to. 3*

¶ 4 Præterea, Ad omnia quæ honestè fieri possūt, virtu-

virtutes dirigunt. Si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget alijs * honestantibus bus, quàm animi virtutibus; & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur, sicut nec alijs, in quibus virtutes dirigunt.

* al. honestantibus

SED contra, Vbicumque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio. Sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis, secundum indulgentiam, vt patet 1. Cor. 7. Ergo indiget per aliqua bona excusari.

¶ Præterea, Concubitus fornicarius & matrimonialis sunt eiusdem speciei, quantum ad speciem naturæ. Sed concubitus fornicarius de se est turpis. Ergo ad hoc quòd matrimonialis non sit turpis, oportet ei aliquid addi, quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

RESPONDEO dicendum, quòd nullus sapiens debet iacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, vel melioris boni: modo electio alicuius, quod aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiunctione, per cuius recompensationem ordinetur, & honestetur. In coniunctione autem viri & mulieris rationis iactura accidit: tum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio, vt non possit aliquid intelligere in ipsa, vt Philosophus † dicit: tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex fragilitudine temporalium: vt patet 1. Corin. 7. & ideo talis coniunctionis electio non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum, ex quibus electa coniunctio honestetur: & hæc sunt bona, quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt.

† lib. 7. ethi. c. 11. circa fin.

Ad primum ergo dicendum, quòd in actu coniunctionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in prædicta delectatione: tum quia vis generatiua per quam originale traducitur, est infecta & corrupta; nutritiua autem, per quam non traducitur, est corrupta, & non infecta: tum etiam quia cessa-

defectũ individui quilibet magis sentit in seipso, quàm defectum speciei. Vnde ad excitandum ad comestionem, secundum quam defectui individui subuenitur, sufficit sensus ipsius defectus: sed ad excitandum ad actum, quo defectui speciei subuenitur, diuina prouidentia delectationem apposuit in illo actu *, quam etiam animalia bruta mouet, in quibus non est infectio originalis peccati: & ideò non est simile. * Al. quæ

Ad secundum dicendum, quòd ista bona, quæ matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonij: & ideò non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestatem, quæ ei secundum se competit.

Ad tertium dicendum, quòd matrimonium ex hoc ipso, quòd est in officium vel in remedium, habet rationem vtilis & honesti: sed vtrumque horum ei competit ex hoc quod huiusmodi bona habet, quibus sit aptum * officium, & remedium concupiscentiæ adhibere. * Al. officiosum.

Ad quartum dicendum, quòd aliquis actus virtutis honestatur & virtute, quasi principio elicitiuo; & circumstantijs, quasi formalibus principijs ipsius: hoc autem modo se habent bona matrimonij ad matrimonium, sicut circumstantiæ ad actus virtutis, ex quibus habet, quòd virtutis actus esse possit.

ARTIC. II.

Vtrum bona matrimonij sufficienter assignentur?

200

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd insufficienter bona matrimonij assignentur à Magistro Sententiarum *, scilicet fides, proles, & sacramentum. Quia matrimonium non solum fit in hominibus ad prolem procreandam & nutriendam, sed etiam ad consortium communis vitæ, propter operum communicationem, vt dicitur in 8. Ethic. * Ergo cum ponitur proles bonum matrimonij, ita deberet poni operum communicatio. li. 4. sent. d. 28. parag. 1. lib. 8. c. 12. à me.

2 Præterea, Coniunctio Christi ad Ecclesiam quam

quam matrimonium significat, perficitur per charitatem. Ergo inter bona matrimonij magis debet poni charitas, quam fides.

¶ 3 Præterea, In matrimonio sicut exigitur quòd neuter coniugũ ad alterius torum accedat: ita exigitur, quòd vnus alteri debitum reddat. Sed primum pertinet ad fidem, vt magister * dicit. Ergo deberet etiam iustitia, propter redditionem debiti, inter bona matrimonij computari.

Lib. 4. Senten dist. 28. parag. A.

¶ 4 Præterea, Sicut in matrimonio, in quantum significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ, requiritur indiuisibilitas: ita & vnitas, vt sit vna vxor. Sed sacramentum, quod inter tria bona matrimonij computatur, pertinet ad indiuisionem. Ergo deberet esse aliquid aliud, quod pertineret ad vnitatem.

¶ 5 SED contra, Videtur, quod superfluat: quia vnica virtus sufficit ad vnicum actum honestandum. Sed fides est vna quædam virtus. Ergo non oportuit alia duo addere ad honestandum matrimonium.

Aug. lib. 3. de nup. et cõcup. c. 10. 7. et de bono coniugali, c. 7. to 6.

¶ 6 Præterea, Non ex eodem aliquid accipit rationem vtilis & honesti, cum vtile & honestum oppositio bonum diuidant. Sed ex prole matrimonium accipit rationem vtilis. Ergo proles non debet computari inter bona, quibus matrimonium honestatur.

¶ 7 Præterea, Nihil debet poni vt proprietas vel conditio suiipsius. Sed hæc bona ponuntur esse quædam conditiones matrimonij. Ergo cum matrimonium sit sacramentum, non debet poni sacramentum inter bona matrimonij.

† *Augu. de Gene. ad liter. lib. 9. c. 7. to 3. & cõtra Iulianũ, lib. 5 c. 3. to 7.*

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium est in officium naturæ *, & est sacramentum Ecclesiæ: in quantum autem est in officium naturæ, ordinatur ad bonum prolis, sicut & quilibet alius virtuosus actus, quorum vnum exigitur ex parte ipsius agentis, & hoc est intentio finis debiti; & sic ponitur † bonum matrimonij.

rimonij, proles. Aliud exigitur ex parte ipsius actus, qui est bonus in genere, ex hoc quod cadit supra debitam materiam; & sic est fides, per quam homo ad suam accedit, & non ad aliam. Sed vlterius habet aliquam bonitatem, inquantum est sacramentum: & hoc significatur ipso nomine sacramenti.

Ad primum ergo dicendum, quòd in prole non solum intelligitur procreatio prolis, sed etiam educatio ipsius, ad quam sicut ad finem, ordinatur tota communicatio operum, quæ est inter virum & vxorem, inquantum sunt matrimonio coniuncti: quia patres naturaliter thesaurizant filijs, vt patet 2. Corint. 12. Et sic in prole, quasi in principali fine; alius, quasi secundarius, includitur.

Ad secundum dicendum, quòd fides non accipitur hic, prout est virtus Theologica: sed prout est pars iustitiæ, secundũ quod fides dicitur ex hoc, quod sunt dicta in conseruatione promissorum: quia in matrimonio, cum sit quidam contractus, est quædam promissio, per quam talis vir tali mulieri determinatur.

Ad tertium dicendum, quòd sicut in promissione matrimonij continetur, vt neuter ad alium torum accedat: ita etiam quòd sibi inuicem debitum reddãt: hoc etiam est principalius, cum sequatur ex ipsa mutua potestate in inuicem data; & ideo vtrumq; ad fidem pertinet. Sed in lib. Sentent. * ponitur illud quod est minus manifestum.

* *Loco citato in argu.*

Ad quartum dicendum, quòd in sacramento non solum intelligenda est indiuisio: sed omnia illa quæ consequuntur matrimonium, ex hoc quod est signum coniunctionis Christi, & Ecclesiæ. Vel dicendum, quòd vnitas quam obiectio tangit, pertinet ad fidem, sed & indiuisio ad sacramentum.

Ad quintum dicendum, quòd fides non accipitur hic pro aliqua virtute, sed pro quadam conditione virtutis, ex qua fides nominatur, que ponitur pars iustitiæ.

Ad

Ad sextum dicendum, quòd sicut debitus vsus boni vtilis accipit rationem honesti, non quidem ex vtili, sed ex ratione quæ rectum vsum facit; ita etiam ordinatio ad aliquod bonum vtile potest facere bonitatem honestatis, ex vi rationis debitam ordinationem facientis. Et hoc modo matrimonium ex hoc quòd ordinatur ad prolem, vtile est; & nihilominus honestum, in quantum debitè ordinatur.

Ad septimum dicendum, quòd sicut Magister dicit 31. Distin. 4. Sententiarum *, sacramentum non dicitur hic ipsum matrimonium, sed inseparabilitas eius, quæ eiusdem est rei signum, cuius est matrimonium. Vel dicendum, quòd quamuis matrimonium sit sacramentum, tamen aliud est matrimonio esse matrimonium, & aliud est ei esse sacramentum; quia non solum ad hoc est institutum, vt sit in signum rei sacræ, sed etiam vt sit in officium naturæ. Et ideò ratio sacramenti est quædam conditio aduenies matrimonio secundum se considerato, ex quo etiam honestatem habet: & ideò sacramentalitas eius (vt ita dicam) ponitur inter bona honestantia matrimonium, & secundum hoc in tertio bono matrimonij, scilicet sacramento, non solum intelligitur inseparabilitas, sed etiam omnia quæ ad significationem spectant pertinent.

* *lib. 4. d. 31. §. 8 in fine.*

ARTIC. III.

Vtrum sacramentum sit principalius inter bona matrimonij?

201 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd sacramentum non sit principalius inter bona matrimonij. Quia finis est potissimum in vnoquoque. Sed proles est matrimonij finis. Ergo proles est principalius matrimonij bonum.

¶ 2 Præterea, Principalius in ratione speciei est differentia, quæ complet speciem, quam genus sicut forma quàm materia, in constitutione rei naturalis. Sed sacramentum competit matrimonio ex ratione sui generis, proles autem & fides ex ratione differentiæ

iæ, in quantum est tale sacramentum. Ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio, quàm sacramentum.

¶ 3 Præterea, Sicut inuenitur matrimonium sine prole & fide, ita inuenitur sine inseparabilitate; sicut patet quando alter coniugum ante matrimoniũ consummatum ad religionem transit. Ergo nec ex hac ratione sacramentum est in matrimonio principalius.

¶ 4 Præterea, Effectus non potest esse principalior sua causa. Sed consensus qui est causa matrimonij, frequenter immutatur. Ergo & matrimonium dissolui potest: & sic inseparabilitas non semper consumitatur matrimonium.

¶ 5 Præterea, Sacramenta quæ habent effectum perpetuum, imprimunt characterem. Sed in matrimonio non imprimitur character. Ergo non adest inseparabilitas perpetua; & ideò sicut est matrimonium sine prole, ita potest esse sine sacramento; & eadem quod prius.

SED contra, Illud quod ponitur in definitione rei, est sibi maximè essentiale. Sed indiuisio, quæ pertinet ad sacramentum, ponitur in definitione supra * in matrimonio data, nõ autem proles vel fides. Ergo sacramentũ inter alia est in matrimonio essentialius. *q. 44. a. 3 ex Mag. li. 4. sent. d. 17. §. B*

¶ Præterea, Virtus diuina quæ in sacramentis operatur, est efficacior quàm virtus humana. Sed proles & fides pertinent ad matrimonium, secundum quòd est in officium naturæ humanæ; sacramentum autem, secundum quòd est ex institutione diuina. Ergo sacramentum est principalius in matrimonio, quàm alia duo.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur in aliqua principalius altero, duobus modis; aut quia est essentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, omnibus modis sacramentum est principalius inter tria coniugij bona: quia pertinet ad matrimonium, in quantum est sacramentum gratiæ. Alia verò *Aug. lib. 1. de nup. & cõcup. t. 17. to. 7*

duo

duo pertinēt ad ipſum, inquātum eſt quoddam naturæ officium: perfectio autem gratiæ eſt dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius quia eſſentialius, ſic diſtinguendum eſt: quia fides & proles poſſunt dupliciter conſiderari. Vno modo in ſeipſis: & ſic pertinent ad vſum matrimonij, per quem & proles producitur, & pactio coniugalis ſeruatur. Sed indiuiſibilitas, quam ſacramentum importat, pertinet ad ipſum matrimonium ſecundum ſe: quia ex hoc ipſo quod per pactionem coniugalem ſui poteſtatem ſibi inuicem in perpetuum coniuges tradunt, ſequitur quòd ſeparari non poſſint: & inde eſt quòd matrimonium nunquam inuenitur ſine inſeparabilitate: inuenitur autem ſine fide & prole, quia eſſe rei non dependet ab vſu ſuo: & ſecundum hoc ſacramentum eſt eſſentialius matrimonio, quàm fides & proles. Alio modo poſſunt conſiderari fides & proles, ſecundum quod ſunt in ſuis principijs: vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum ſeruandi fidem, ſine quibus etiam matrimonium eſſe non poteſt: quia hæc in matrimonio ex ipſa pactione coniugali cauſantur: ita quòd ſi aliquid contrarium huius exprimeretur in conſenſu qui matrimonium facit, non eſſet verum matrimonium: & ſic accipiendo fidem & prolem, proles eſt eſſentialiſſima in matrimonio; & ſecundò, fides; & tertiò, ſacramentum. ſicut etiam homini eſt eſſentialius eſſe naturæ, quàm eſſe gratiæ, quamuis eſſe gratiæ ſit dignius.

Gratianus 27. q. 2. ca. 45.

Ad primum ergo dicendum, quòd finis ſecundum intentionem eſt primum in re, ſed ſecundum conſecutionem eſt vltimum: & ſimiliter proles habet inter matrimonij bona: & ideò quodammodo eſt principalius, & quodammodo non.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramentum, prout ponitur tertium matrimonij bonum, pertinet ad matrimonium, ratione ſuæ differentiæ: dicitur enim ſacramentum ex ſignificatione huius rei ſa-

cræ

ræ determinatæ, quam matrimonium significat.

Ad tertium dicendum, quòd nuptiæ secundum August.* sunt bonum mortalium: vnde in resurrectione, neque nubent, neque nubentur, vt dicitur Matth. 22. Et ideo vinculum matrimonij non se extendit vltra vitam, in qua contrahitur: & ideò* dicitur inseparabile, quia non potest in hac vita separari, sed per mortẽ, siue corporalem post carnalem cõuersationem, siue spiritualem post spiritualem tantum.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis consensus qui facit matrimonium, non sit perpetuus materialiter, id est, quantum ad substantiam actus, quia ille cito cessat, & potest contrarius succedere: tamen formaliter loquendo, est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi; alias non faceret matrimonium: non enim consensus ad tempus in aliquam, matrimonium facit. Et dico formaliter, secundum quod actus accipit speciem ab obiecto: & secundum hoc matrimonium ex consensu inseparabilitatem accipit.

Ad quintum dicendum, quòd in sacramentis, in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales: sed in matrimonio, ad actus corporales. Vnde matrimonium ratione potestatis, quam in inuicem coniuges accipiunt, conuenit cum sacramentis, in quibus character imprimitur; & ex hoc habet inseparabilitatem, vt Magister * dicit: sed differt in hoc, in quantum potestas illa est ad actus corporales, & propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

de bono coniugali ex c. 24 to 6.

** Aug. de bono coniug. c. 7. & 15. & de adulterinis cõiug. li. 2. cap. 5. & Amb. in c. 16. Luc.*

li. 4 sent. d. 30. §. D.

ARTIC. IV.

Vtrum actus matrimonij excusatur per bona prædicta?

202.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quòd actus matrimonij non possit excusari per bona prædicta, vt non sit omnino peccatum. Quia quicumque patitur damnum maioris boni propter minus bonum, peccat, quia inordinatè sustinet. Sed bonum quod læditur in ipso actu coniugali, est

maius quàm hæc tria coniugij bona. Ergo prædicta bona non sufficiunt ad excusandum coniugalem concubitum.

¶ 2 Præterea, Si bonum malo addatur in genere moris, totum efficitur malum, non autem totum bonum: quia vna circumstantia mala facit actum malum, non autem vna bona facit ipsum bonũ. Sed actus coniugalis, secundum se est malus; aliàs excusatione non indigeret. Ergo bona matrimonij adiuncta non possunt ipsum bonum facere.

¶ 3 Præterea, Vbicumque est immoderatio passionis, ibi est vitium in moribus. Sed bona matrimonij non possunt efficere, quin delectatio illius actus sit immoderata. Ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

¶ 4 Præterea, Verecundia non est nisi de turpi actu, secundum Damascenum *. Sed bona matrimonij non tollunt erubescentiam ab illo actu. Ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

lib. 2. orthod. fidei, c. 15.

SED contra, Concubitus coniugalis non differt a fornicario, nisi per bona matrimonij. Si ergo hæc non sufficerent excusare ipsum, tunc matrimonium semper illicitum remaneret: quod est contra id quod habitum est supra *.

* *in 4. d. 31. ar. 3. præsert. in resp. ad 4. et 5*

¶ Præterea, Bona matrimonij se habent ad actum eius, sicut circumstantiæ debitæ, sicut dictum est †. Sed circumstantiæ tales sufficienter faciunt quod actus aliquis nõ sit malus. Ergo & hæc bona possunt excusare matrimonium, vt nullo modo sit peccatum.

† *art. 1. huius q. ad 4.*

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis actus dicitur excusari dupliciter. Vno modo, ex parte facientis, ita quòd non imputetur facienti in culpam, quamuis sit malus; vel saltem non in tantam culpam, sicut ignorantia dicitur excusare peccatum, in toto vel in parte. Alio modo dicitur excusari actus ex parte sui, ita scilicet, quòd non sit malus. Et hoc modo prædicta bona dicuntur excusare actum matrimonij. Ex eodem autem habet actus aliquis, quòd sit

sit malus in genere moris, & quòd sit bonus: quia non est aliquis actus indifferens, vt in 2. libro dictum est*. Dicitur autem aliquis humanus actus bonus dupliciter. Vno modo, bonitate virtutis: & sic habet actus quòd sit bonus ex his quæ ipsum in medio ponunt: & hoc faciunt in actu matrimonij, fides & proles, vt ex dictis patet †. Alio modo, bonitate sacramenti, secundum quod actus non solum bonus, sed etiam sanctus dicitur. Et hanc bonitatem habet actus matrimonij ex indiuisibilitate coniunctionis, secundum quam significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam: & sic patet quòd prædicta bona sufficienter actum matrimonij excusant.

idē supra q 41. a 4. corp.

ar. 2. huius quæst. corp. & hoc præsenti.

Ad primum ergo dicendum, quòd per matrimonij actum non incurrit homo damnum rationis, quantum ad habitum, sed solum quantum ad actum: nec est inconueniens quòd quandoque aliquis actus, qui est melior secundum genus suum, interrumpatur pro alio minus bono actu. Hoc enim sine peccato fieri potest: sicut patet in eo qui ab actu contemplationis cessat, vt interdum actioni vacet.

Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet, si malum quod inseparabiliter comitatur concubitum, esset malum culpæ. Nunc autem non est malum culpæ, sed pœnæ tantū *, quæ est inobedientia concupiscentiæ ad rationē: & ideò ratio non sequitur.

ar. 3. q. 41. ad 3.

Ad tertium dicendum, quòd superabundantia passionis, quæ facit vitium, non attenditur secundum quantitatem ipsius ad intensionem, sed secundum proportionē ipsius ad rationē: vnde tunc solùm passio dicitur immoderata, quando limites rationis excedit. Delectatio autem quæ fit in actu matrimoniali, quamuis sit intensissima secundum quantitatem, non tamen excedit limites sibi à ratione præfixos ante principium suum, quamuis in prædicta * delectatione ratio eos ordinare non possit.

ar. 3. q. 41. ad 6.

Ad quartum dicendum, quòd turpitudo illa quæ super est in actu matrimoniali, & erubescentiam

facit, est turpitudo pœnæ & non culpæ: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubescit.

ARTIC. V.

Vtrum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij?

203 *Conc. Trident. sess. 24. in pr. §. Gratiã vero.*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd actus matrimonialis excusari possit etiam sine bonis matrimonij. Qui enim à natura tantum mouetur ad actum matrimonij, non videtur aliquod bonum matrimonij intendere: quia bona matrimonij pertinent ad gratiam vel virtutem. Sed quando aliquis solo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatum: quia nullum naturale est malum, cum malum sit præter naturam, & præter ordinem, vt Dion. * dicit. Ergo actus matrimonialis excusari potest, etiam sine bonis matrimonij.

c. 4. de diuin. nom. aliquantulũ ante fin.

¶ 2 Præterea, Ille qui vtitur coniuge ad fornicationem vitandam, non videtur aliquod bonum matrimonij intendere. Sed talis non peccat, vt videtur: quia ad hoc est matrimonium concessum humanæ infirmitati, vt fornicatio vitetur; vt patet 1. Corinth. 7. Ergo etiam sine bonis matrimonij potest actus eius excusari.

¶ 3 Præterea, Ille qui vtitur re sua ad libitum, non facit contra iustitiam: & sic non peccat, vt videtur. Sed per matrimonium vxor efficitur res viri, & è contrario. Ergo si se inuicem ad libitum vtuntur libidine mouente, non videtur esse peccatum; & sic idem quod prius.

¶ 4 Præterea, Illud quod est bonum ex genere, non efficitur malum, nisi ex mala intentione fiat. Sed actus matrimonialis quo quis cognoscit suam, est ex genere bonus. Ergo non potest esse malus, nisi mala intentione fiat. Sed potest bona intentione fieri etiam si non intendat aliquod bonum matrimonij, puta, cùm quis salutem corporalem per hoc intendit conseruare, aut consequi. Ergo videtur, quòd etiam sine bonis matrimonij, actus ille possit excusari.

SED

SED contra, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonij bona. Ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

¶ Præterea, Non differt actus prædictus ab actu fornicario nisi in prædictis bonis. Sed concubitus fornicarius semper est malus. Ergo si non excusatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut bona matrimonij, secundum quod sunt in habitu, faciunt matrimonium honestum & sanctum: ita etiam secundum quod sunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonij honestum, quantum ad illa duo bona matrimonij, quæ ipsius actum respiciunt. Vnde quando coniuges conueniunt causa prolis procreandæ, vel vt sibi inuicem debitum reddant, quæ ad * finem pertinent, totaliter excusantur à peccato. Sed tertium bonũ non pertinet ad vsum matrimonij, sed ad vsum ipsius, vt dictum* est. Vnde facit ipsum matrimonium honestũ, non autem actus eius, vt per hoc actus eius absque peccato reddatur: quia causa alicuius significationis conueniunt. Et ideò duobus solis modis coniuges absque omni peccato conueniunt, scilicet causa procreandæ prolis, & debiti reddendi: licet autẽ semper est ibi peccatum, ad minus veniale.

Ad primum ergo dicendum, quòd proles prout est bonum sacramenti, addit supra prolem, prout est bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolem, prout in ipsa saluatur bonum speciei: sed in prole, secundum quod est bonum sacramenti matrimonij, vltra hoc intelligitur, vt proles suscepta, vlteriùs ordinetur in Deum. Et ideò oportet, quòd intentio naturæ, quæ prolem intendit, referatur actu vel habitu ad intentionem prolis, prout est bonum sacramenti: alias staretur in creatura, quod sine peccato esse non potest. Et ideò quando natura tantum intendit ad actum matrimonij, non excusatur à peccato.

Al fidem.

ar 3. huius q. ca.

to omnino, nisi in quantum motus naturæ ordinatur actu vel habitu vlterius ad prolem, secundum quod est bonum sacramenti. Nec tamen sequitur, quòd motus naturæ sit malus, sed quod sit imperfectus; nisi ad aliquod bonum matrimonij vlterius ordinetur.

Ad secundum dicendũ, quòd si aliquis per actum matrimonij intendat vitare fornicationem in coniuge, non est aliquod peccatum: quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet. Sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua infirmitas; & secundum hoc est peccatum veniale, nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

Ad tertium dicendum, quòd vna debita circumstantia non sufficit ad hoc, quòd actus sit bonus. Et ideò non oportet, quòd qualitercumque quis re sua vtatur, vsus sit bonus: sed quando vtitur re sua vt debet, secundum omnes circumstantias.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis intendere sanitatis conseruationem, non sit per se malum; tamen hæc intentio efficitur mala, si ex aliquo sanitas impedatur, quod non est ad hoc de se ordinatum: sicut qui ex sacramento baptismi tantum salutem corporalem quæreret. Et similiter etiam est in proposito de actu matrimonij.

ARTIC. VI.

Vtrum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet?

204 AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd quandocumque aliquis vxorem cognoscit, non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet. Quia sicut Hieronymus dicit, & habetur in littera †, Voluptates quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in vxore damnabiles sunt. Sed non dicitur esse damnabile, nisi peccatum mortale. Ergo cognoscere vxorem, propter solam voluptatem, est semper peccatum mortale.

*refertur in dec. 32 q. 4. c. liberorum.

† lib. 4. ad 21. paragr. F.

¶ 2 Præ-

¶ 2 Præterea, Consensus in delectationem est peccatum mortale: vt in 2. lib. dist. 24. dictum est. Sed quicumque cognoscit vxorem suam causa delectationis, cõsentit in delectationẽ. Ergo mortaliter peccat.

¶ 3 Præterea, Quicumque vsum creaturæ non refert in Deum, creatura fruitur; quod est peccatum mortale. Sed quicumque vxore, propter solam delectationem vtitur, hunc vsum non refert in Deum, ergo mortaliter peccat.

¶ 4 Præterea, Nullus debet excommunicari, nisi pro peccato mortali. Sed aliquis vxorem sola libidine cognoscens, ab introitu Ecclesiæ arcetur, vt in littera *dicitur; quasi sit excommunicatus. Ergo omnis talis peccat mortaliter.

SED contra est, quod secundum Aug. † talis coniugatus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicimus, Pater noster, &c. vt habetur in littera *. Sed hæc non sunt peccata mortalia. Ergo, &c.

¶ Præterea, Qui cibo vtitur ad delectationem, non peccat mortaliter. Ergo pari ratione, qui vtitur vxore tantum causa libidinis satiandæ.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quandocumque ad actum coniugalẽ libido principaliter mouet, est peccatum mortale; sed quando mouet ex latere, tunc est peccatum veniale. Quando autem omnino delectationem † despicit, & displicet, tunc est omnino sine veniali peccato. Vt sic delectationem in isto actu quærere, sit peccatum mortale; delectationem oblatam acceptare, sit peccatum veniale: sed eam odire, sit perfectionis. Sed hoc non potest esse: quia secundum Philosophum, 10. Ethic. † idem iudicium est de delectatione & operatione: quia operationis bonæ est delectatio bona, & malæ mala, Vnde, cum actus matrimonialis sit per se malus, nec quærere delectationem erit peccatum mortale semper.

Et ideò dicendum, quòd si delectatio quæratur vltra honestatem matrimonij, vt * scilicet aliquis in

* lib. 4. sent. d. 31 par. H. et I ex Gregor. in fi. 12. lib. ep.

† id habet Beda sup. illud 1. Cor. 7. melius est n. & dicitur esse Aug. in ser. de bono nupt. Sed habetur in sẽtent. li 3. cont. Iul. Pelag. c. 16. Et li. 2. contra eundẽ parum ante fin.

*li. 4 sẽt. d. 31. parag. F.

† Al. respuit.

† lib. 10. c. 3. & 4.

* Al si.

coniuge non attendat, quòd coniux est, sed solum quòd mulier, paratus idem facere cum ea, si non esset coniux; est peccatum mortale. Et ideò talis dicitur † ardentior amator vxoris: quia, scilicet, ardor ille extra bona matrimonii effertur. Si autem quæratur delectatio intra limites matrimonij, vt scilicet talis delectatio in alia non quæreretur, quàm in coniuge; sic est veniale peccatum.

†*Hieron. ep. 1. contra Iouinia in fi. & habetur 4. sent. d. 31 §. F. ante finem.*

Ad primum ergo dicendum, quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quãdo nihil aliud in ea attendit, quam quod in meretrice attenderet.

Ad secundum dicendum, quòd consensus in delectationem concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale: non autem talis delectatio est matrimonialis actus.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis delectationem non referat actu in Deum, non tamen ponit in ea vltimum voluntatis finem: aliàs eam vbicumque indifferenter quæreret. Et ideò non oportet, quòd creatura fruatur, sed vtitur creatura actu propter se, se autẽ habitualiter propter Deum, quamuis nõ actu.

Ad quartum dicendum, quòd hoc non dicitur propter hoc, quòd ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur; sed quia spiritualibus se reddit inhabilem, propter hoc quòd efficitur in actu lo totus caro.

QVÆST. L.

De impedimentis † matrimonij in generali, tribus articulo absoluta.

† *Concil. Trid. sess. 24. de sacram. matri. can. 4*

DEinde considerandum est de impedimentis matrimonij.

¶ Et primo in generali.

¶ Secundo in speciali.

ARTIC. I.

Vtrum matrimonio conuenienter impedimenta assignentur?

205 *Tho. 4 d. 34. q. vnica, ar. 1.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur.

tur. Matrimonium enim quoddam sacramentum est contra alia diuisum. Sed alijs non assignantur impedimenta. Ergo nec matrimonio assignari debent.

¶ 2 Præterea, Quanto aliquid est minus perfectum, tanto paucioribus modis impediri potest. Sed matrimonium inter alia sacramenta est minus perfectum. Ergo vel nulla, vel pauciſſima impedimenta ei assignari debent.

¶ 3 Præterea, Vbicumque est morbus, ibi necessarium est remedium morbi. Sed concupiscentia, in cuius remedium matrimonium est * indultum, est in omnibus. Ergo non debet esse aliquod impedimentum, quod aliquam personam penitus illegitimam faciat ad contrahendum. *Al. indultum.*

¶ 4 Præterea, Illegitimum dicitur quod est contra legem. Sed huiusmodi impedimenta, quæ matrimonio assignantur, non sunt contra legem naturæ: quia non similiter inueniuntur in quolibet statu humani generis. Plures enim gradus consanguinitatis inueniuntur esse prohibiti vno tempore, quam alio. Lex autem humana non potest (vt videtur) matrimonio impedimenta præstare: quia matrimonium non est ex institutione humana, sed diuina; sicut & alia sacramenta. Ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta assignari, quæ faciant personas illegitimas ad contrahendum.

¶ 5 Præterea, Legitimum & illegitimum per hoc quod est contra legem, vel non contra legem, differunt: inter quæ non cadit medium, cum sint opposita secundum affirmationem & negationem. Ergo non possunt esse aliqua matrimonij impedimenta, quibus personæ mediæ inter legitimas, & illegitimas constituantur.

¶ 6 Præterea, Coniunctio viri & mulieris non est licita, nisi in matrimonio. Sed omnis coniunctio illicita dirimi debet. Ergo si aliquid matrimonium contrahendum impediat, hoc dirimet contractũ de facto; & sic non debent aliqua impedimenta matrimonio

assi-

assignari, quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

¶ 7 Præterea, Nullo impedimento potest à re aliqua remoueri, quod in definitione ipsius cadit. Sed indiuisibilitas cadit in definitione matrimonij. Ergo non possunt esse aliqua impedimenta, quæ matrimonium contractum dirimant.

SED contra, Videtur, quòd debeant esse infinita matrimonij impedimenta. Quia matrimonium, quoddam bonum est. Sed infinitis modis est defectus boni: vt dicit Dionys. 4. cap. de diu. nomin. * Ergo infinita sunt impedimenta matrimonij.

c. 4. p. 4. inter me. & fin.

¶ Præterea, Impedimenta matrimonij accipiuntur secundum conditiones particularium personarum. Sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ. Ergo & matrimonij impedimenta.

RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio sunt quædam quæ sunt de essentia matrimonij, & quædam quæ sunt de solemnitate eius; sicut & in alijs sacramentis. Et quia remotis his, quæ sunt de solemnitate eius, sicut & in alijs sacramentis, adhuc manet verum sacramentum: ideò impedimenta quæ contrariantur his, quæ sunt de solemnitate sacramenti, non efficiunt, quin sit verum matrimonium: & talia dicuntur impedire matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractum; sicut prohibitio Ecclesiæ & tempus feriatum. Vnde versus,

Ecclesiæ vetitum, necnon tempus feriatum,
Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Impedimenta autem quæ contrariantur his, quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt vt non sit verum matrimonium: & ideò dicuntur non solum impedire contrahendum, sed dirimere iam contractum: quæ his versibus continentur,

Error conditio votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis,
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

Horum

Horum autem numerus sic accipi potest. Potest enim matrimonium impediri, aut ex parte contractus matrimonij, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cum contractus matrimonij fiat per voluntarium consensum, qui tollitur per ignorantiam & per violentiam: erunt duo impedimenta matrimonij, scilicet vis, id est, coactio; & error ex parte ignorantiæ. De ideò de istis duobus impedimentis supra Magister † determinauit; vbi agebatur de causa matrimonij. Nunc autem agit de impedimentis quæ accipiuntur, ex parte personarum contrahentium; quæ sic distinguuntur. Potest enim aliquis impediri à matrimonio contrahendo, vel simpliciter, vel respectu alicuius personæ. Si simpliciter, vt cum nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest esse nisi quia impeditur à matrimoniali actu: quod quidem contingit dupliciter. Primo, quia non potest de facto; siue quia omnino non possit, & sic ponitur impedimentum, impotentia coeundi: siue quia non licite possit, & sic ponitur impedimentum, seruitus conditio. Secundo, quia non licite potest, & hoc secundum quod ad continentiam obligatur; quod contingit dupliciter: quia vel obligatur ex officio sumpto, & sic est impedimentum ordinis: vel ex voto emisso, & sic impedit votum. Si autem impediatur aliquis à matrimonio, non simpliciter, sed respectu alicuius personæ: vel hoc est propter obligationem ad alteram personam; sicut qui vni, matrimonio iunctus est, non potest alteri coniungi: & sic est vinculum matrimonij; vel quia deficit proportio ad alteram personam; & hoc propter tria. Primo, quidem propter nimiam distantiam ad ipsam, & sic est disparitas cultus. Secundo, propter nimiam propinquitatem, & sic ponitur triplex impedimentum; scilicet cognatio, quæ importat propinquitatem duarum personarum, ratione tertiæ matrimonio iunctæ; & publicæ honestatis iustitia, in qua est propinquitas duarum personarum *, respectu tertiæ per sponsalia iunctæ.

† 4 sent. d. 29. & 30

* Alterius.

iunctæ. Tertio, propter indebitam coniunctionem ad ipsam, primo factam: & sic impedit crimen adulterij prius cum ipsa commissi.

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam alia sacramenta impediri possunt, si aliquid quod sit de essentia vel solemnitate sacramenti, subtrahatur, vt dictum est *. Sed tamen magis matrimonio, quàm alijs sacramentis impedimenta assignantur, propter tres rationes. Primò, quia matrimonium consistit in duobus; ideò pluribus modis potest impediri, quàm alia sacramenta, quæ vni personæ competunt singulariter. Secundo, quia matrimonium habet in nobis causam, & in Deo: sed alia quædam sacramenta solum in Deo. Vnde & pœnitentiæ, quæ habet causam in nobis, aliquo modo Mag.* supra quædam impedimenta assignauit, vt hypocrisim, ludos, & huiusmodi. Tertiò, quia de alijs sacramentis est præceptū vel consilium, sicut de bonis perfectioribus: sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minus perfecto & ideò, vt detur occasio proficiendi in melius, plura impedimenta assignantur matrimonio, quàm alijs sacramentis.

in corp. huius ar. in initio.

4. 4 sent. d. 16.

Ad secundum dicendum, quòd perfectiora pluribus modis impediri possunt, in quantum ad ea plura requiruntur. Si autem sit aliquod imperfectum, ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta; & sic est de matrimonio.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet si non essent alia remedia, quibus etiam posset efficaciùs morbo cōcupiscentiæ subueniri; quod falsum est.

Ad quartum dicendum, quòd personæ illegitimæ ad matrimonium contrahendū dicuntur ex eo, quod sunt contra legem, qua matrimonium statuitur. Matrimonium autem in quantum est in officium naturæ, statuitur lege naturæ: in quantum est sacramentum statuitur iure diuino: in quantum est in officium communitatis, statuitur lege ciuili. Et ideò ex quālibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium contrahendum illegitima. Nec est si-

mile

nile de alijs sacramentis, quæ sunt sacramenta tantum. Et quia lex naturalis secundum diuersos status recipit determinationes diuersas, & ius positiuum etiam variatur, secundum diuersas hominum conditiones in diuersis temporibus: ideò Mag. * ponit in diuersis tẽporibus diuersas personas illegitimas fuisse. *li. 4. sent. d. 34. parag. A.*

Ad quintum dicendum, quòd lex potest aliquid prohibere vel vniuersaliter, vel in parte, quantum ad aliquos casus. Et ideò inter esse totaliter secundum legem, & esse totaliter cõtra legem, quæ sunt contraria opposita, & non secundum affirmationem & negationem: cadit medium, esse aliqualiter secundum legem, & aliqualiter contra legem. Et propter hoc inuentur quædam personæ mediæ inter simpliciter legitimas, & inter simpliciter illegitimas.

Ad sextum dicendum, quòd illa impedimenta, quæ non dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non vt non fiat, sed vt non licite fiat: & tamen si fiat, verũ matrimonium contractum est, quamuis contrahens peccet: sicut si aliquis consecraret post comestionem, peccaret contra statutum Ecclesiæ faciens; nihilominus verum sacramentum perficeret: quia ieiunium consecrantis non est de necessitate sacramenti.

Ad septimum dicendum, quòd impedimenta præcedentia * non dicuntur dirimere matrimonium contractum, quasi soluentia verum matrimonium, quòd non sit contractũ est: sed quia soluunt matrimonium quod non fuit contractum est de facto, & non de iure. Vnde si impedimentum aliquod matrimonio rite facto superueniat, matrimonium soluere non valet. *in corp. art.*

Ad octauum dicendum, quòd impedimenta quibus aliquod bonum per accidens impeditur, sunt infinita, sicut & omnes causæ per accidens: sed causæ corrumpentes aliquod bonum per se, sunt ordinatæ & determinatæ, sicut etiam causæ constituentes: quia quæ destructionis & constructionis alicuius rei, sunt contrariæ, vel eædem contrario modo sumptæ.

Ad

Ad nonum dicendum, quòd conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certum numerum: sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operativis, quæ sunt particularium, in quibus & actus considerantur & conditiones.

QVÆST. LI.

De impedimento erroris, in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de impedimentis matrimonij in speciali. Et primo de impedimento erroris.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum error de sui natura matrimonium impediat?

¶ Secundo, quis error?

ARTIC. I.

Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij?

206 AD primum sic proceditur. Videtur, quòd error non debeat poni matrimonij impedimentum per se. Consensus enim, qui est causa efficiens matrimonij *, impeditur, sicut & voluntarium. Sed voluntarium, secundum Philosophum in 3. Ethic. † potest impediri per ignorantiam, quæ non est idem quod error: quia ignorantia nullam cognitionem ponit, sed error ponit: eo quòd approbare falsa pro veris, sit error, secundum August. ‡ Ergo non debet hic poni impedimentum matrimonij, error, sed magis ignorantia.

Tho. 4. d. 30. q. 1. ar. 1. et 2.
* *q. 45. ar. 5.*
† *lib. 3. c. 1.*
‡ *lib. 9. de Trin. ca. 11. to. 3.*

¶ 2 Præterea, Quod de sui natura potest impedire matrimonium, habet contrarietatem ad bona matrimonij. Sed error non est huiusmodi. Ergo error de sui natura non impedit matrimonium.

¶ 3 Præterea, Sicut consensus requiritur ad matrimonium, ita intentio requiritur ad baptismum. Sed si aliquis baptizat Ioannem, & credit baptizare Petrum, nihilominus Ioannes vere baptizatus est. Ergo error non excludit matrimonium.

¶ 4 Præ-

¶ 4 Præterea, Inter Liam & Iacob fuit verum matrimonium. Sed ibi fuit error. Ergo error non excludit matrimonium.

SED contra est, quod in Digestis * dicitur, Quid tam contrarium est consensui, quàm error? Sed consensus requiritur ad matrimonium. Ergo error matrimonium impedit.

¶ Præterea, Consensus aliquid voluntarium nominat. Sed error impedit voluntarium: quia voluntarium, secundum Philos. †, & Gregorium * Nissenum, & Damascenum † est, cuius principium est in aliquo sciente singularia, in quibus est actus: quod erranti non competit. Ergo error matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum, quòd quicquid impedit consensum de sui natura, impedit & effectum similiter. Consensus autem est causa matrimonij, vt dictum est*: & ideò quod euacuat consensum, euacuat matrimonium. Consensus autem voluntatis est actus, qui præponit actum intellectus: deficiente autem primo, contingit esse defectum contingere in secundo: & ideò quando error cognitionem impedit, sequitur etiam ipso consensu defectus; & per consequens in matrimonio: & sic error de iure naturali habet quòd faciat matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quòd ignorantia dicitur simpliciter loquendo ab errore: quia ignorantia sui ratione non importat aliquem cognitionis actum: sed error ponit iudicium rationis peruersum circa aliquo. Tamen quantum ad hoc, quod est impediri voluntarium, non differt, vtrum dicatur ignorantia vel error: quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quæ habet errorem adiunctum; quòd actus voluntatis præsupponit æstimationem vel iudicium de aliquo in quod fertur: vnde si est ibi ignorantia, oportet ibi esse errorem: & ideò etiam dicitur error quasi causa proxima.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis non contrariatur secundum se matrimonio; contrariatur ei

*hoc argu. habet Grat. causa 29. q. 1 * in dig. de iurisd. omn. iud. L. Si per errorem. † Arist. lib. 3. eth. c. 1. * Gregor. Niss. li. 5. c. 3. † Damas. li. 2. c. 24 q. 45. a. 1*

erroris, & ignorantiæ diuersum.

ei tamen quantum ad causam suam.

Ad tertium dicendum, quòd character baptismi non causatur ex intentione baptizantis directe, sed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio autem operatur solum, vt dirigens elementum materiale ad effectum proprium: sed vinculum coniugale ex ipso consensu causatur* directe: & ideò nō est simile.

vt dictū est, q. 45. ar. 1.

Ad quartum dicendum, quòd sicut Magist. 30. d. 4. sententiarum dicit †, Matrimonium quod fuit inter Liam & Iacob, non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contigit; sed ex consensu qui postmodum accessit: tamen vterque à peccato excusatur, vt patet in eadem distinctione *.

† *lib. 4. sent. d. 30 §. A. in med.*

* *li. 4. sēt. d. 30 eodem §. A*

ARTIC. II.

Vtrum omnis error matrimonium impediat?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd omnis error matrimonium impediat, & non solum error conditionis aut personæ, vt in littera* dicitur. Quia quod conuenit alicui secundum se, conuenit ei secundum totum suum ambitum. Sed error de sui natura habet quòd matrimonium impediat, vt dictum est *. Ergo omnis error matrimonium impedit.

207 * *lib. 4. sent. d 30 §. A.*

art. præc. lib. 3. c. 1.

¶ 2 Præterea, Si error, in quantum huiusmodi, matrimonium impedit, maior error magis debet impedire. Sed maior est error fidei, qui est in hæreticis non credentibus hoc sacramentū, quàm error personæ. Ergo magis debet impedire, quàm error personæ.

¶ 3 Præterea, Error non euacuat matrimonium nisi in quantum tollit voluntarium. Sed ignorantia cuiuslibet circumstantiæ voluntarium tollit, vt patet in 3. Ethic. * Ergo non solum error conditionis & personæ, matrimonium impediunt.

lib. 3. c. 1.

¶ 4 Præterea, Sicut conditio seruitutis aliquid est annexum accidens personæ: ita qualitas corporis aut animi. Sed error conditionis impedit matrimonium. Ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ.

¶ 5 Præterea, Sicut ad conditionem personæ per-

tinet

ter seruitus & libertas: ita nobilitas, vel ignobilitas, aut * status dignitatis, & priuatio eius. Sed error conditionis libertatis vel seruitutis impedit matrimonium. Ergo & error aliorum dictorum.

6 Præterea, Sicut conditio seruitutis impedit, ita etiam disparitas cultus, & impotentia coeundi; vt infra dicetur *. Ergo sicut error conditionis potest matrimonij impedimentum, ita error circa alia huiusmodi deberet impedimentum matrimonij poni.

SED contra, Videtur, quòd nec error personæ matrimonium impediat. Quia sicut emptio est quidam contractus, ita etiam matrimonium. Sed in emptione & venditione si detur aurum æquiualens pro alio auro, non impeditur venditio. Ergo nec matrimonium impeditur, si pro vna muliere alia accipiatur.

2 Præterea, Potest contingere quòd per multos annos iste error detineatur, & filios & filias generet ibi. Sed graue esset dicere quòd tũc essent diuidendi. Ergo primus error non frustrauit matrimonium.

3 Præterea, Potest contingere quòd frater viri, quem se credit consentire mulier, offeratur ei, & cum eo commisceatur carnaliter: & tunc videtur, quòd non possit redire ad illum, in quem consentire credidit: sed debeat stare cum fratre eius. Et sic error personæ non impedit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut error ex hoc quòd inuoluntarium causat, habet excusare peccatum; ita habet quòd matrimonium impediat ex eo. Error autem non excusat à peccato, nisi sit circa circumstantiæ, cuius appositio vel remotio facit differentiam liciti & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quem credit lignum esse, non excusatur à toto, quamuis forte à tanto. Sed si credat quis percutere filium causa disciplinæ, & percutiat patrem, excusatur à toto, adhibita tamen diligentia. Vnde oportet quòd error, qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimonij. Duo autem includit ipsum matrimonium,

* *Al dignitas status.*

q. 52. a. 2 & q. 58. ar. 1. & q. 59. a. 1.

simile argum. proponit Gratian. 19. q. 1. post med.

monium, scilicet personas duas, quæ coniunguntur; & mutuam potestatem in inuicem, in qua matrimonium consistit. Primum autem tollitur per errorem personæ; secundum, per errorem conditionis: quia seruus non potest potestatem sui corporis libere alteri tradere sine cõsensu sui domini. Et propter hoc, hi duo errores matrimonium impediunt, & non alij.

Ad primum ergo dicendum, quòd error non habet ex natura generis, quòd impediat matrimonium, sed ex natura differentiæ adiunctæ: prout scilicet est error alicuius eorum, quæ sunt de essentia matrimonij *. *in corp.*

Ad secundum dicendum, quòd error infidelitatis matrimonio non est circa ea quæ sunt matrimonium consequentia: sicut an sit sacramentum, vel an sit bonum. Et ideò error talis matrimonium non impedit:† sicut nec error circa baptismum impedit susceptionem characteris, dummodo intendat facere vt recipere quod Ecclesia dat, quãuis credat nihil esse. † 3. p. q. 67. ar. 5. corp.

Ad tertium dicendum, quòd non quælibet circumstantiæ ignorantia causat inuoluntarium, quod excusat peccatum; vt dictum est *: & propter hoc matrimonium non sequitur. * ar. præced. & in corp. huius art.

Ad quartum dicendum †, quòd diuersitas fortunæ non variat aliquid eorum, quæ sunt de essentia matrimonij; nec diuersitas qualitatis, sicut facit conditio seruitutis: & ideò ratio non sequitur. † Grat. in decr. caus. 29. q. 1

Ad quintum dicendum, quòd * error nobilitatis in quantum huiusmodi, non euacuat matrimonium eadem ratione, qua nec error qualitatis: sed si error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem personæ, tunc impedit matrimonium. Vnde si contrahens mulieris feratur in istã personam directe, error nobilitatis ipsius non impedit matrimonium: si autem recte intendit consentire in filium regis, quicunque sit ille; tunc si alius præsentetur ei quàm filius regis, est error personæ, & impedietur matrimonium. * Gratia. ibidem, & Mag. sent. d. 30. §. A.

Ad sextum dicendum, quòd error etiam aliorum

impedimentorum matrimonij, quantum ad ea, quæ iciunt personas illegitimas, impedit matrimonium. sed ideò de errore illorum non facit mentionẽ: quia ia impediunt matrimonium, siue cum errore sint, ue sine errore: vt si aliqua contrahat cum subdiaco-, siue sciat, siue nesciat, non est matrimonium *. *Grat. ib.* vel conditio seruitutis non impedit, si seruitus scia- *q.2. c. 3.*
ur & ideò non est simile.

Ad septimum dicendum, quòd pecunia in contra- us accipitur quasi mensura aliarum rerum, vt pa- in 5. Ethic. * & non quasi propter se quæsita: & *lib.5.c.5.*
eò si non detur illa pecunia, quæ creditur, sed alia ualens, nihil obest contractui: sed si in re quæsita opter se esset error, impediretur contractus, sicut i cui venderetur asinus pro equo. Et similiter est propositio.

Ad octauum dicendum, quòd quantumcumque cum ea, nisi de nouo consentire velit, non est matrimonium.

Ad nonum dicendum, quòd si ante non consen- rim fratrem eius, potest eum quem per errorem cepit, retinere: nec potest ad fratrem eius redire, cumque si sit cognita carnaliter ab eo quẽ accepit. tamen consenserat in primũ per verba de præsenti, n potest secundum habere primo viuente, sed po- vel secundum relinquere, vel ad primum redire: gnorantia facti excusat peccatum, sicut & excu- tur post consummatum matrimonium, si à con- guineo viri sui fraudulenter cognosceretur: quia us alterius non debet sibi præiudicare.

QVÆST. LII.

De impedimento conditionis, in quatuor articulos diuisa.

Deinde considerandum est de impedimento conditionis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

Primo, vtrum conditio seruitutis matrimonium impediat?

¶ Secundo, vtrum seruus sine consensu domini possit matrimonium contrahere?

¶ Tertio, vtrum aliquis postquam vxoratus est, possit se seruum facere sine consensu vxoris?

¶ Quarto, vtrum filij debeant sequi conditionem patris vel matris?

ARTIC. I.

208 *Tho. 4. d. 36. q. vnica, ar. 1. & seq.*

Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium, nisi quod habet aliquam contrarietatem ad ipsum. Sed seruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimonium; alias inter seruos non possent esse coniugia. Ergo seruitus non impedit matrimonium.

¶ 2 Præterea, Illud quod est contra naturam, non potest impedire illud, quod est secundum naturam. Sed seruitus est cõtra naturã: quia sicut dicit Greg. * Contra naturam est, hominẽ homini velle dominari; quod etiam patet ex hoc quòd homini dictum est, vt præsit piscibus maris, &c. Non autem vt præsit homini. Ergo non potest impedire matrimonium, quod est naturale.

in Pastorali p. 2. c. 6.

¶ 3 Præterea, Si impediat, aut hoc est de iure naturali, aut de iure positiuo. Non de iure naturali, quia secundũ ius naturale omnes homines sunt æquales; vt Gregor. * & Boetius dicunt. Et in principio Digestorum † dicitur, quòd seruitus non est de iure naturali; positiuum etiam ius descendit à naturali, vt Tullius dicit. Ergo secundum nullum ius, seruitus impedire potest matrimonium.

in Pastorali p. 2. c. 6.

† in digesto veteri lib. 1. tit. 1. leg. 4.

¶ 4 Præterea, Illud quod impedit matrimonium, æqualiter impedit, siue sciatur, siue ignoretur, vt patet de consanguinitate. Sed seruitus vnius coniugis ab altero, non impedit matrimonium. Ergo seruitus, quantum in se est, non habet quòd impediat matrimonium. Et ita non deberet poni per se matrimonij impedimentum ab alijs distinctum.

¶ 5 Præ-

¶ 5 Præterea, Sicut contingit esse errorem circa seruitutem, vt putetur liber qui seruus est : ita potest esse error de libertate, vt putetur seruus qui est liber. Sed libertas non ponitur matrimonij impedimentum. Ergo nec seruitus deberet poni.

¶ 6 Præterea, Magis facit graue societatem matrimonij, & plus impedit prolis bonum, morbus lepræ, quam seruitus. Sed * lepra non ponitur impedimentum matrimonij. Ergo nec seruitus debet poni.

SED contra est, quod Decr. † dicit de coniugio seruorum, quòd error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

¶ Præterea, Matrimonium est de bonis per se expetendis, in quantum habet honestatem. Sed seruitus est de per se fugiendis. Ergo matrimonium & seruitus sunt contraria, & sic seruitus matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendũ, quòd in matrimonij contractu obligatur vnus coniux alteri ad debitũ reddendum: & ideò, si ille qui se obligat, est impotens ad reddendum, ignorantia huius impotentię in eo cui fit obligatio, tollit contractum *. Sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, vt omnino non possit soluere : ita per seruitutem, vt libere debitum reddere non possit. Et † ideò sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur; ita * conditio seruilis ignorata matrimonium impedit, non autem sciens scita.

Ad primum ergo dicendum, quòd seruitus contrariatur matrimonio, quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non potest bene exequi: & quantum ad bonum prolis, quæ pendet conditionis efficitur ex seruitute parentis. Sed quilibet potest in eo quod sibi debetur, sponte detrimentum aliquod subire: ideò si alter coniux scit alterius seruitutem, nihilominus tenet matrimonium. Similiter etiam quia in matrimonio est

*deceret. lib 4. tit. 8. c. 2.

† in decr. lib. 3. tit. 9. c. 2. & 4.

Aug. lib. 32. cont. Faust. & in lib. de bono coniugali, c. 6. 10. 6.

* in dec. lib. 4. tit. 15. c. 2.

† eodem cap.

* vt dicitur in decret. li. 4. tit. 9. c. 4.

æqualis obligatio ex vtraque parte ad debitum rẽdendum, non potest aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius, quam ipse possit facere: & propter hoc etiam seruus, si conrahit cum ancilla, quam credit liberam; non propter hoc impeditur matrimonium. Et sic patet, quòd seruitus non impedit matrimonium, nisi quando est ignorata ab alio coniuge, etsi ille sit liberæ conditionis: & ideò nihil prohibet inter seruos esse coniugia, vel etiam inter liberum & ancillam.

Ad secundum dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse contra naturam, quantum ad primam intentionem ipsius; quod non est contra naturam, quantum ad secundam eius intentionem: sicut omnis corruptio, & defectus, & senium, est contra naturam, vt dicitur in secundo de Cœlo *: quia natura intendit esse & perfectionem. Nõ tamen est contra secundam intentionem naturæ: quia ex quo natura non potest conseruare esse in vno, conseruat in altero, quòd generatur ex corruptione alterius: & quando natura non potest perducere ad maiorem perfectionem, reducit ad minorem: sicut quando non potest facere masculum, facit fœminam; quæ est mas occasionatus, vt dicitur in 16. de Animalibus. Similiter etiam ex eo quòd seruitus est contra primam intentionem naturæ, sed non est contra secundam: quia naturalis natio ad hoc inclinat, & hoc appetit natura, vt quis sit bonus. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat, vt ex peccato pœnam reportet: & sic seruitus in pœnam peccati introducta est. Nec est inconueniens aliquid naturale, per hoc quòd est contra naturam, hoc modo impediri: sic enim matrimonium impeditur per impotentiam coeundi †; quæ est contra naturam modo prædicto *.

Ad tertium dicendum, quòd ius naturale dictat quòd pœna sit pro culpa infligenda, & quòd nullus sine culpa puniri debeat: sed determinare pœnam secundum conditionem personæ & culpæ, est iuris positiui

* *lib. 2. tex. 37.*

† *vt dicitur infra q. 78.*

* *in hac eadem solut.*

ſcui: & ideò ſeruitus quæ eſt quædam pœna determinata, eſt de iure poſitiuo, & à naturali proficiſcitur, ſicut determinatum ab indeterminato: & eodem modo poſitiuo determinatè eſt factum, quod ſeruitus ignorata matrimonium impediat, ne aliquis, ſine culpa puniatur: eſt enim quædam pœna vxoris, quòd habeas virum ſeruum, & è conuerſo.

Ad quartum dicendum, quòd aliqua impedimenta ſunt quæ faciunt matrimonium illicitum. Et quia voluntas noſtra non facit licitum aliquid eſſe vel illicitum, ſed lex cui voluntas ſubdi debet: ideò ignorantia talis impedimenti quæ voluntarium tollit, vel potentia, nihil facit ad hoc, quod matrimonium teneat vel non teneat: & tale impedimentum eſt affinitas, vel votum, & cætera huiuſmodi. Quædam autem impedimenta ſunt, quæ faciunt matrimonium ineffectum ad ſolutionem debiti: & quia in voluntate noſtra conſiſtit, debitum nobis relaxare, ideò talia impedimenta ſi ſint cognita, matrimonium non tollunt, ſed tunc quando ignorantia voluntarium excludit; & tale impedimentum eſt ſeruitus & impotentia coeundi. Et quia etiam de ſe habent aliquam rationem impedimenti, ideò ponuntur ſpecialia impedimenta præter errorem. Non autem perſonæ variatio poni ſpeciale impedimentum, præter errorem: quia perſona alia ſubintroducta non habet rationem impedimenti, niſi ex intentione contrahentis.

Ad quintum dicendum, quòd libertas non impedit matrimonij actum: vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

Ad ſextum dicendum, quòd lepra non impedit matrimonium quantum ad primum actum ſuum: quia leprosi debitum reddere poſſunt libere, quamuis aliqua ſymptomata matrimonij inferant, quantum ad ſecundum effectus: & ideò non impedit matrimonium ſicut alias. *vide lib. 4. dec. tit. 8, c. 1.*

ARTIC. II.

Vtrum seruus matrimonium contrahere possit sine consensu domini?

209 *cap. 1. extra de cõiugio seruor.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd seruus matrimonium contrahere non possit sine consensu domini, Nullus enim potest alicui dare quod est alterius, sine consensu ipsius. Sed seruus est res domini. Ergo non potest contrahendo matrimonium, dare potestatem corporis sui vxori, sine consensu domini.

¶ 2 Præterea, Seruus tenetur domino suo obedire. Sed dominus potest ei præcipere quòd in matrimonium non consentiat. Ergo sine consensu eius non potest matrimonium contrahere.

¶ 3 Præterea, Post contractum matrimonium seruus tenetur reddere debitum vxori, ex præcepto iuris diuini. Sed eo tempore quo vxor debitum petit, potest dominus aliquod seruitium seruo imponere quod facere non poterit, si carnali copulæ vacare velit. Ergo si sine consensu domini posset seruus contrahere matrimonium, priuaretur dominus seruitio sibi debito sine culpa; quod esse non debet.

¶ 4 Præterea, Dominus potest vendere seruum suum in extraneas regiones, quo vxor sua non possit eum sequi, vel propter infirmitatem corporis, vel propter periculum fidei imminens, puta si venderetur infidelibus; vel etiam domino vxoris non permittente, si sit ancilla. Et sic matrimonium dissoluetur, quod est inconueniens. Ergo non potest seruus sine consensu domini matrimonium contrahere.

Id. arguit etiam habet Grat. 29. q. 2. in princ. et in dec. Greg lib. 4. tit. 9. c. 4.

¶ 5 Præterea, Fauorabilior est obligatio, qua homo diuinis obsequijs se mancipat, quã illa qua homo se vxori subijcit. Sed seruus sine consensu domini potest religionem intrare, vel ad ordines promoueri. Ergo multo minus potest sine eius consensu matrimonio iungi.

SED contra, Gal. 3. In Christo Iesu non est seruus neque liber. Ergo ad matrimonium contrahen-

dum

dum in fide Christi Iesu, eadem est libertas liberis & seruis.

¶ Præterea, Seruitus est de iure positiuo. Sed matrimonium, est de iure naturali aut diuino. Cùm ergo ius positiuum non præiudicet iuri naturali aut diuino, videtur quòd seruus absque domini consensu matrimonium contrahere possit.

RESPONDEO dicendum, quòd ius positiuum (vt dictum * est) progreditur à iure naturali: & ideò seruitus quæ est de iure positiuo, non potest præiudicare his, quæ sunt de iure naturali. Sicut autem appetitus naturæ est ad operationem individui, ita est ad conseruationem speciei per generationem. Vnde sicut seruus non subditur domino, quin libere possit comedere & dormire, & alia huiusmodi facere, quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest: ita non subditur ei quantum ad hoc, quod non possit libere matrimonium contrahere, etiam domino nesciente, aut contradicente.

art. præc. adz. et in eius arg. Decr. l. b. 4. tit. 9. c. 8.

Ad primum ergo dicendum, quòd seruus est res domini, quantum ad ea quæ naturalibus superadduntur; sed quantum ad naturalia, omnes sunt pares: vnde in his quæ ad actus naturales pertinent, seruus potest alteri, inuito domino, sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

Ad secundum dicendum, quòd seruus domino suo tenetur obedire in his, quæ dominus licitè potest præcipere. Sicut autem licite nō potest dominus præcipere seruo, quòd non comedat vel dormiat: ita etiam nec quòd à matrimonio contrahendo abstineat. Interest enim ad legislatorem, qualiter quilibet re sua vtatur: & ideò si dominus præcipiat seruo, quòd non contrahat matrimonium, seruus non tenetur domino obedire.

Ad tertium dicendum, quòd si seruus volente domino matrimonium contraxerit, tunc debet præterire seruitium domini imperantis, & reddere debitum vxori; quia per hoc quod dominus concessit,

vt

vt matrimonium seruus contraheret, intelligitur ei concessisse omnia quæ matrimonium requirit. Si autem matrimonium ignorante, vel contradicente domino est contractum, non tenetur reddere debitum: sed potius domino obedire, si vtrumque simul esse non possit. Sed tamen in his multa particularia considerari debent: sicut etiam in omnibus humanis actibus; scilicet periculum castitatis imminens vxori; & impedimentum, quod ex redditione debiti seruitio imperato generatur, & alijs huiusmodi: quibus omnibus rite pensatis, iudicari poterit, cui magis seruus obedire teneatur, domino, vel vxori.

Ad quartum dicendum, quòd in tali casu dicitur, quòd dominus cogendus est, ne seruum vendat, taliter quòd faciat onera matrimonij grauiora. Præcipue cum non desit facultas vbicumque seruum suum vendendi iusto pretio.

Ad quintum dicendum, quòd per religionem vel ordinis susceptionem aliquis obligatur diuinis obsequijs, quantum ad totum tempus: sed vir tenetur debitum reddere vxori, non semper, sed congruis temporibus: & ideò non est simile. Et præterea ille qui intrat religionem, vel suscipit ordinem, obligat se ad aliqua opera, quæ sunt naturalibus superaddita, in quibus dominus potestatem eius habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium: vnde posset continentiam vouere sine consensu domini.

ARTIC. III.

210 *Vtrum seruitus matrimonio possit superuenire?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd seruitus matrimonio non possit superuenire, vt vir se alteri in seruum vendat. Quia quod in fraudem & præiudicium alterius factum est, ratum esse non debet. Sed vir qui se in seruum vendit, facit hoc quandoque in fraudem matrimonij; & ad minus, in detrimentum vxoris. Ergo non debet valere talis venditio ad seruitutem inducendam.

¶ 2 Præterea, Duo fauorabilia præiudicant vni non

non fauorabili. Sed matrimonium & libertas sunt fauorabilia, & repugnant seruituti, quæ non est fauorabilis in iure. Ergo seruitus talis in matrimonio debet penitus annullari.

¶ 3 Præterea, In matrimonio vir & vxor ad paria iudicantur. Sed vxor non potest se in ancillam dare nolente marito. Ergo nec vir nolente vxore.

¶ 4 Præterea, Illud quod impedit rei generationem in naturalibus, destruit etiam rem generatam. Sed seruitus viri nescientе vxore, impedit matrimonij actum antequam fiat. Ergo si posset matrimonio superuenire, destrueret matrimonium; quod est inconueniens.

SED contra, Quilibet potest dare alteri quod suum est. Sed vir est sui iuris, cum sit liber. Ergo potest dare ius suum alteri.

¶ Præterea, Seruus potest nolente domino vxorem ducere, vt dictum est *. Ergo eadem ratione vir potest domino se subijcere, nolente vxore. * art. prec.

RESPONDEO dicendum, quòd vir subditur vxori in his quæ ad actum naturæ pertinẽt; in quibus sunt æquales, ad quæ seruitutis subiectio se non extendit: & ideò vir nolente vxore, potest se alteri seruum dare. Non tamen ex hoc matrimonium dissoluetur: quia nullum impedimentum matrimonio superueniens, potest dissoluere ipsum: vt dictum est *. * q. 50. ar. vnico, ad 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd fraus bene potest nocere ei qui fraudem fecit, sed non potest alteri præiudiciũ generare: & ideò si vir in fraudem vxoris se alteri det in seruum, ipse damnũ reportat, inæstimabile bonum libertatis amittens: sed vxori nullum potest ex hoc præiudicium generari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit: non enim potest ab his retrahi per mandatum sui præcepto.

Ad secundum dicendum, quòd quantum ad hoc quòd

quòd seruitus matrimonio repugnat, matrimonium seruituti præiudicat: quia tunc seruus tenetur vxori debitum reddere, etiam nolente domino.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis in actu matrimoniali, & in his quæ ad naturam spectant, ad paria vir & vxor iudicentur, ad quæ conditio seruitutis se non extendit: tamen quantum ad dispensationem domus, & ad alia huiusmodi superaddita, vir est caput vxoris, & debet corrigere eam; non autem è conuerso: & ideò vxor non potest se dare in ancillam nolente viro.

Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit de rebus corruptibilibus, in quibus etiam multa impediunt generationem, quæ non sufficiunt ad destruendum rem generatam: sed in rebus perpetuis potest impedimentum præstari, ne res talis esse incipiat, non autem vt esse desistat; sicut patet de anima rationali. Et similiter etiam est de matrimonio, quod est perpetuum vinculum præsenti vita manente.

ARTIC. IV.

Vtrum filij debeant sequi conditionem patris?

211 *l. licet. de coniug. seruor. §. 1. inst. de ingenuis & ibi cõmuniter doctores.*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd filij debeant sequi conditionem patris. Quia denominatio fit à digniori. Sed pater in generatione est dignior, quàm mater. Ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Esse rei magis dependet à forma, quàm à materia. Sed in generatione pater dat formam, mater materiam: vt dicitur 16. de animalibus*. Ergo magis debet sequi proles patrem, quàm matrem.

* *lib. 2. de animal. c. 4 t. 4.*

¶ 3 Præterea, Illud præcipue debet aliquid sequi, cui magis assimilatur. Sed filius plus assimilatur patri quàm matri, sicut & filia plus matri. Ergo ad minus, filius plus debet sequi patrem, & filia matrem.

¶ 4 Præterea, In sacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per viros. Ergo proles magis sequitur patrem, quàm matrem.

SED

SED contra, Si quis seminat in terra aliena, fructus sunt eius cuius est terra. Sed venter mulieris respectu seminis viri, est sicut terra, respectu sementis. Ergo, &c.

¶ Præterea, In alijs animalibus, quæ ex diuersis speciebus nascuntur, hoc videmus, quòd partus magis sequitur matrem, quàm pater. Vnde muli qui nascuntur ex equa & asino, magis assimilãtur equabus, quàm illi qui nascuntur ex asina & equo. Ergo similiter debet esse in hominibus.

RESPONDEO diicemdum, quòd secundum leges ciuiles, partus sequitur ventrem: & hoc rationabiliter, quia proles habet à patre complementum formæ, sed à matre substantiam corporis. Seruitus autem, corporalis conditio est, cum seruus sit quasi instrumentum domini in operando: & ideò proles in libertate & seruitute sequitur matrem: sed in his quæ pertinent ad dignitatem, secundum quod est ex forma, sequitur patrem, sicut in honoribus & municipijs, hæreditate, & alijs huiusmodi: & huic etiam consentiant Canones, & lex Moysi, vt patet Exod. 21. In quibusdam tamen terris quę iure ciuili non regunt, partus sequitur deteriorem conditionem: vt si pater sit seruus, quamuis mater sit libera, erunt filij serui: non tamen si post peractum matrimonium pater se in seruum dedit nolente vxore, & similiter si sit conuersо. Si autem vterque sit seruilis conditionis, & pertineant ad diuersos dominos, tunc diuidunt pueros, si plures sint; vel si vnus tantum, vnus alteri recompensabit de pretio, & accipiet prolem natam in seruitium: tamen non est credibile quòd talis consensus possit esse ita rationabilis, sicut illud quod sapientum sapientum diuturno consilio determinatũ est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum est in recipiente per modum recipientis, & non per modum dantis: & ideò rationabile est quòd semen receptum in muliere, ad conditionem ipsius trahatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis pater sit dignius principium matre, tamen mater dat substantiam corporalem: ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

Ad secundum dicendum, quòd in his quæ ad rationem speciei pertinent, magis assimilatur filius patri, quàm matri: sed in materialibus cõditionibus magis debet assimilari matri, quàm patri: quia res habet a forma, esse specificum; sed conditiones materiales, à materia.

Ad tertium dicendum, quòd filius assimilatur patri ratione formæ, quam habet in sui complemento, sicut & pater: & ideo ratio non est ad propositum.

Ad quartum dicendum, quòd quia honor filij magis est ex patre, quàm ex matre, ideò in genealogijs in Scripturis, & secundum communem consuetudinem, magis nominantur filij à patre, quam à matre: tamen in his quæ ad seruitutem spectant, magis matrem sequuntur.

QVÆST. LIII.

De impedimento voti & ordinis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de impedimento voti & ordinis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum votum simplex matrimonium dirimat?

¶ Secundo, vtrum votum solemne?

¶ Tertio, vtrum ordo matrimonium impediat?

¶ Quarto, vtrum aliquis post matrimonium, factum ordinem suscipere possit?

ARTIC. I.

Vtrum per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat?

212 *Tho. 4. d. 38 q. 1. ar. 3. q. 2 et 3. c. vnr sus. extra qui cleri. vel voluntes.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. Fortius enim vinculum debet fortiori præiudicare, sed vinculum voti est fortius vinculo

vinculum matrimonij: quia hoc fit homini, illud autem Deo. Ergo vinculum voti præiudicat vinculo matrimonij.

¶ 2 Præterea, Præceptum Dei non est minus, quàm præceptum Ecclesiæ. Sed præceptum Ecclesiæ adeo obligat, quòd si contra ipsum, matrimonium contrahatur, dirimitur; sicut patet de illis qui contrahunt in aliquo gradu consanguinitas ab Ecclesia prohibito*. Ergo cum seruare votum sit præceptum diuinum, videtur quòd qui contra votum, matrimonium contrahit, ex hoc matrimonium sit dirimendum.

* de quo sequenti quæst.

¶ 3 Præterea, In matrimonio potest homo vti carnali copula sine peccato. Sed ille qui facit votum simplex castitatis, numquam potest carnaliter vxori commiscere sine peccato. Ergo votum simplex matrimonium dirimit. Probatio mediæ constat, quòd ille qui post votum simplex continentiæ matrimonium contrahit, peccat mortaliter: quia secundum Hieronymum *, virginitatem vouentibus non solum nubere, sed velle nubere damnabile est. Sed contractus matrimonij non est contra votum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ. Ergo quando primo carnaliter commiscetur vxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus alijs vicibus; quia peccatum primo commissum non potest excusare à peccato sequenti.

* refertur in dec. d. 27. c. Vouentibus, et id habet Aug. de bono viduitatis, c. 9. to. 4.

¶ 4 Præterea, Vir & mulier in matrimonio debent sibi pares, præcipue quantum ad carnalem copulam. Sed ille qui votum simplex continentiæ facit, numquam potest petere debitum sine peccato: quia hoc est manifeste contra votum continentiæ, ad quam ex voto tenetur. Ergo nec reddere potest sine peccato.

SED contra est, quod Clemens Papa * dicit, quod votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum.

* in decre. lib. 4. in tit. quod clerici vouentes, c. Consuluit.

RESPONDEO dicendum, quòd per hoc res aliqua dicitur esse in potestate alicuius, per quod transit dominium alterius. Promissio autem alicuius rei

non

non transfert eam in dominium eius, cui promittitur; & ideò non ex hoc ipso quòd aliquis rem promittit aliquam, desinit res illa esse in potestate sua. Cùm ergo in voto simplici non fit nisi simplex promissio proprij corporis, ad continentiam Deo seruandam facta; post votum simplex adhuc remanet homo dominus sui corporis: & ideò potest ipsum alteri dare, scilicet vxori; in qua datione sacramentum matrimonij consistit *, quod indissolubile est. Et propter hoc votum simplex, quamuis impediat matrimonium contrahendum, quia peccat contrahens matrimonium post votum simplex continentiæ: tamen quia verus contractus est, non potest matrimonium per hoc dirimi.

Gratian. cauſ. 27. vide Ambroſ. in c. 16. Luc. & Aug. in lib. 2. de adult. et coniugijs, c. 5. Et de bono cõiug. c. 7. et 15 & li. 50. homil. homi. 50 et inf. q. 67. † in corp. art.

Ad primum ergo dicendum, quòd votum est fortius vinculum, quàm matrimonium, quantum ad id cui, & ad quod obligat. Quia per matrimonium obligatur homo vxori ad redditionem debiti; sed per votum, Deo, ad continentiam. Tamen quantum ad modum ligandi, matrimonium est fortius vinculum, quam votum simplex: quia per matrimonium traditur actualiter vir in potestatem vxoris, non autem per votum simplex, vt dictum est *. Potior autem est semper conditio possidentis: sed quantum ad hoc simili modo obligat votum simplex sicut sponsalia; vnde propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.

in corp. artic. & ad 1.

Ad secundum dicendum, quòd præceptum prohibens matrimonium inter consanguineos, non habet, in quantum est præceptum Dei vel Ecclesiæ, quòd dirimat matrimonium contrahendum; sed in quantum facit, quòd consanguineæ corpus non possit transire in potestatem consanguinei. Hoc autem non facit præceptum prohibens matrimonium post votum simplex, vt ex dictis * patet. Et ideò ratio non sequitur: ponitur enim pro causa quod non est causa.

Ad tertium dicendum, quòd ille qui contrahit matrimonium per verba de præsenti post votum simplex,

dex, non potest cognoscere vxorem suam sine peccato mortali : quia adhuc restat sibi facultas implendi votum continentiæ ante matrimonium consummatum . Sed postquam matrimonium consummatum est, est sibi iam factum illicitum non reddere debitum vxori exigenti ; ex culpa sua . Et ideò ad hoc obligatio voti non se extendit, vt ex prædictis * patet : tamen debet per lamentum pœnitentiæ recompensare pro continentia non seruata . *in corp. art.*

Ad quartum dicendum , quòd quantum ad ea , in quibus non est factus impotens votum continentiæ seruare, adhuc post contractum matrimonium obligatur ad seruandum : propter quod mortua vxore tenetur totaliter continere : & quia ex matrimonij vinculo non obligatur ad debitum petendum ; ideò non potest petere debitum sine peccato, quamuis possit sine peccato reddere debitum petenti, postquam obligatus est ad hoc per carnalem copulam præcedentem . Hoc autem intelligendum est, siue mulier expressè petat , siue interpretatiue : vt quando mulier verecunda est , & vir sentit eius voluntatem de redditione debiti : tunc enim potest peccato reddere potest , & præcipue si ei timet de periculo castitatis . Nec obstat , quod non sunt pares in matrimonij actu : quia quilibet potest hoc quod suum est , abrenuntiare . Quidam tamen dicunt , quòd potest & petere & reddere , ne nimis derisum reddatur matrimonium vxori semper exigenti . Sed si recte inspiciatur , hoc est exigere interpretatiue . 213 *c. rursus, qui clerici. vel vouen. c. verum. c. ex publico. de iudic. coniug.*

ARTIC. II.

Vtrum votum solemne dirimat matrimonium iam contractum ?

AD secundum sic proceditur . Videtur, quòd nec votum solemne dirimat matrimonium iam contractum . Quia sicut Decret. * dicit, Apud Deum minus obligat votum simplex, quàm solemne .

Sed matrimonium acceptatione diuina ſtat & dirimitur. Ergo cum votum ſimplex non dirimat matrimonium, nec votum ſolemne dirimere poterit.

¶ 2 Præterea, Votum ſolemne non addit ita validum robur ſupra votum ſimplex, ſicut iuramentum. Sed votum ſimplex, etiam iuramento ſuperueniente, non dimirit matrimonium contractum. Ergo nec votum ſolemne.

¶ 3 Præterea, Votum ſolemne nihil habet, quod non poſſit votum ſimplex habere: quia votum ſimplex poſſet habere ſcandalum, cum poſſit eſſe in publico, ſicut & ſolemne; ſimiliter & Eccleſia poſſet & deberet ſtatuere quòd votum ſimplex dirimat matrimonium contractum, vt multa peccata vitarentur. Ergo qua ratione votum ſimplex non dirimit matrimonium, nec votum ſolemne dirimere debet.

SED contra eſt, quod ille qui facit votum ſolẽne, contrahit matrimonium ſpirituale cum Deo: quod eſt multo dignius quàm materiale matrimonium. Sed materiale matrimonium prius contractũ, dirimit matrimonium poſt contractum. Ergo & votum ſolemne.

¶ Præterea, Hoc idem etiam probari poteſt per multas auctoritates, quæ ponuntur in littera *.

li. 4 ſent. d. 38. § 8

RESPONDEO dicendum, quòd omnes dicũt, quòd ſicut votum ſolemne impedit contrahendum; ita dirimit iam contractum. Quidam autem aſſignant huius cauſa, ſcandalum. Sed hoc nihil eſt, quia etiam ſimplex votum quandoque habet ſcandalũ, cum ſit quandoque quodammodo publicum. Et præterea indiſſolubilitas matrimonij eſt de veritate vitæ, quæ non eſt propter ſcandalum dimittenda. Et ideò alij dicunt, quòd hoc eſt, propter ſtatutũ Eccleſiæ. Sed hoc etiam non ſufficit: quia ſecundum hoc, Eccleſia poſſet etiam contrarium ſtatuere; quod non videtur verum. Et ideò dicendum eſt cum alijs, quòd votum ſolemne ex ſui natura habet, quòd dirimat matrimonium contractum, in quantum ſcilicet per ipſum homo ſui corporis amiſit poteſtatem, Deo illud ad perpetuam

con-

continentiam tradens: & ideò non potest ipsum trahere in potestatem vxoris, matrimonium contrahendo. Et quia matrimonium quod sequitur tale votum, nullum est; ideò tale votum dirimere dicitur matrimonium contractum.

Ad primum ergo dicendum, quòd votum simplex, quo ad Deum dicitur non minus obligare, quàm solemne; in his quæ ad Deum spectant, sicut est separatio à Deo per peccatum mortale: quia mortaliter peccat frangens votum simplex, sicut solemne, quamuis grauius sit peccatum frangere votum solemne: vt sic comparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus. Sed quantum ad matrimonium, per quod homo homini obligatur; non oportet quòd sit æqualis obligationis, etiã in genere: quia ad quæcum obligat votum solemne, & non simplex.

Ad secundum dicendum, quod iuramentum plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio, quàm votum: sed votum solemne plus obligat quantum ad motum obligandi, in quãtum actualiter tradit hoc, quòd promittitur; quod non fit per iuramentum. Et ideò non sequitur ratio.

Ad tertium dicendum, quòd votum solemne habet actualem exhibitionem proprij corporis, quam non habet votum simplex, vt ex dictis * patet: & ideò ratio ex insufficienti procedit.

ar. 1. huius quæst.

ARTIC. III.

Vtrum ordo impediat matrimonium?

214 *Tho. 4. d. 37. q. 1. ar. 1. & seq. c. 1. extra de clericis coniug.*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd ordo non impediat matrimonium. Quia nihil impedit nisi à suo contrario. Sed ordo non est contrarium matrimonio, cum vtrumque sit sacramentum. Ergo non impedit ipsum.

¶ 2 Præterea, Idem ordo est apud nos, & apud Ecclesiam Orientalem. Sed apud Ecclesiam Orientalem non impedit matrimonium. Ergo, &c.

¶ 3 Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ. Sed hoc præcipue congruit

significari in his, qui sunt ministri Christi, scilicet in ordinatis. Ergo ordo matrimonium non impedit.

¶ 4 Præterea, Omnes ordines ad spiritualia ordinantur. Sed ordo non potest impedire matrimonium nisi ratione spiritualitatis. Ergo si ordo impediat matrimonium, quilibet ordo impediet; quod falsum est.

¶ 5 Præterea, Omnes ordinati possunt Ecclesiastica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo propter hoc ordo matrimonium impediat, quia vxorati non possunt habere beneficium Ecclesiasticum, nec gaudere priuilegio clericali, vt Iuristæ * dicunt; tunc quilibet ordo impedire deberet: quod falsum est, vt patet per Decret. Alexand.† de cler. coniugatis: & sic nullus ordo (vt videtur) matrimonium impediet.

† ea. quod autem et c. ex parte, de cleri. coniugat.

† in dicto c. de cler. coniug. li. 4 sent. d. 35 §. 4.

SED contra est, quod Decret. † dicit, Quicunque subdiaconatu, & alijs superioribus ordinibus vxores accepisse noscuntur, eos vxores dimittere compellatis. Quod non esset si esset verum matrimonium.

¶ Præterea, Nullus vouens continentiam, potest matrimonium contrahere. Sed quidam ordines sunt qui habent votum continentiæ annexum, vt ex littera † patet. Ergo talis ordo matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum, quòd ordo sacer, ex sui ratione habet ex quadam congruentia, quòd matrimonium impedire debeat: quia in sacris ordinibus constituti, sacra vasa & sacramenta tractant; & ideò decens est, vt munditiam corporalem per continentiam seruent. Sed quòd impediat matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet, tamen aliter apud Latinos quàm apud Græcos: quia apud Græcos, impedit matrimonium contrahendum, solum ex vi ordinis; sed apud Latinos, impedit ex vi ordinis, & virtus ex voto continentiæ, quod est ordinibus sacris annexum: quod etiam si quis verbo tenus non emittat, ex hoc ipso tamen quòd ordinem suscipit secundum ritum Occidentalis Ecclesiæ, intelligitur emisisse,

esse. Et ideò apud Græcos, & alios Orientales, sacer ordo impedit matrimonium contrahendum *, non tamen matrimonij prius contracti vsum; possunt enim matrimonio prius contracto vti, quamuis non possint matrimonium denuo contrahere. Sed apud † Occidentalem Ecclesiam impedit matrimonium, & matrimonij vsum, nisi forte ignorante, aut contradicente more vir ordinem sacrum susceperit: quia ex hoc non potest ei aliquod præiudicium generari. Quomodo autem ordines sacri distinguuntur à non sacris, tam & in primitiua Ecclesia, dictum est *.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis ordo sacer non habeat contrarietatem ad matrimonium, in quantum est sacramentum: habet tamen repugnantiam quamdam ad ipsum, ratione actus sui, qui spiritualis actus impedit.

Ad secundum dicendum, quòd obiectio procedit in falsis. Ordo enim vbique impedit matrimonium contrahendum, quamuis non habeat vbique votum annexum.

Ad tertium dicendum, quòd illi qui sunt in sacris ordinibus constituti, significant Christum nobilioribus actibus, prout ex dictis in tractatu de ordine patet, quàm illi qui sunt matrimonio coniuncti: & ideò ratio non sequitur.

Ad quartum dicendum, quòd illi qui sunt in minoribus ordinibus constituti, ex vi ordinis non prohibentur matrimonium contrahere: quia quamuis ordinibus illi deputentur ad aliqua spiritualia, non tamen immediate habent accessum ad tractandum * sacra, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus. Sed secundum vsum Occidentalis Ecclesiæ matrimonij vsus executioni ordinis non sacri impedit, propter seruandã honorem honestatem in officijs ecclesiæ. Et quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad executionem ordinis, & ex hoc ipso, priuilegio clericali gaudet: sibi hoc apud Latinos clericis vxoratis aufertur.

Et per hoc patet solutio ad vltimum.

vide decret. d. 31 c. 15 Amb. lib. 1. offic c. vlti. & ep. 82.

† in decret d. 32 c. 18.

** q. 37. ar. 3.*

decret. d. 27. c. 6.

ARTIC. IV.

215 *Vtrum ordo ſacer matrimonio poſsit ſuperuenire?*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd matrimonio ordo ſacer ſuperuenire non poſſit. Quia fortius præiudicat minus forti. Sed fortius eſt vinculum ſpirituale, quàm corporale. Ergo ſi matrimonio iunctus ordinem ſuſcipiat, præiudicium generabitur vxori, vt non poſſit debitum exigere: cum ordo ſit vinculum ſpirituale, & matrimonium, corporale: & ſic videtur, quòd non poſſit aliquis ordinem ſacrum ſuſcipere poſt matrimonium conſummatum.

¶ 2 Præterea, Poſt matrimonium conſummatum vnus coniugum ſine alterius conſenſu non poteſt continentiam vouere. Sed ordo ſacer habet votum continentiæ annexum. Ergo ſi vir ordinem ſacrum inuita vxore acceperit, cogetur vxor inuita continentiam ſeruare, quia non poſſet alteri nubere viuente viro.

¶ 3 Præterea, Etiam ad tempus, non poteſt vir vacare orationi ſine conſenſu vxoris, vt habetur primæ ad Cor. 7. Sed apud Orientales illi qui ſunt in ſacris conſtituti, tenentur ad continentiam tempore quo exequuntur officium. Ergo nec ipſi poſſunt ordinari ſine conſenſu vxorum; & multo minus Latini.

* *ſimile quid habet Hier. ep. 30. & eſt in Epitaphio Fabiolæ.*

¶ 4 Præterea *, Vir & vxor ad paria iudicantur. Sed ſacerdos Græcus defuncta vxore ſua, non poteſt alteram ducere. Ergo nec vxor defuncto viro. Sed non poteſt ſibi auferri facultas nubendi poſt mortem viri, per iuramentum. Ergo vir non poteſt ſuſcipere ordines poſt matrimonium.

¶ 5 Præterea, Matrimonium, quantum opponitur ordini, tantum è conuerſo. Sed ordo præcedens impedit matrimonium ſequens. Ergo, &c.

SED contra, Religioſi tenentur ad continentiam, ſicut illi qui ſunt in ſacris ordinibus. Sed poſt matrimonium poteſt aliquis religionem intrare, defuncta vel * conſentiente vxore. Ergo & ordinem ſuſcipere.

* *de: ret. lib. 3. tit. 32. c. 9.*

¶ Re-

¶ Præterea, Aliquis potest fieri seruus hominum post matrimonium. Ergo & seruus Dei, per susceptionem ordinis.

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium non impedit ordinis sacri susceptionem: quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat, etiam reclamante vxore, nihilominus characterem ordinis suscipit, sed executione ordinis caret. Si autem vxore vxore, vel ipsa defuncta; recipit ordinem & executionem.

Ad primum ergo dicendum, quòd vinculum ordinis soluit vinculum matrimonij, ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiam ad matrimonium, ex parte eius qui suscipit ordinem: quia non potest petere debitum, nec vxor ei tenetur reddere. Non tamen soluit ex parte alterius: quia ipse tenetur petenti debitum reddere, si non posset eam inducere ad continentiam.

Ad secundum dicendum, quòd si vxor sciat, & de eius consensu vir ordinem sacrum susceperit, tenetur perpetuam continentiam vouere: non tamen tenetur religionem intrare, si sibi non timeat de periculo castitatis, propter hoc quòd vir eius solemne votum emisit. Secus autem esset si emisisset votum simplex. Si autem sine eius consensu susceperit, non tenetur: quia ex hoc nullum sibi præiudicium generatur.

Ad tertium dicendum, quòd sicut probabilius videtur (quamuis quidam contrarium dixerint), etiam viri non debent accedere ad sacros ordines sine consensu vxorum: quia ad minus tempore ministerij fraudarentur debiti redditione, quo fraudari non debent secundum ordinem iuris, si eis contradicentibus aut ignorantibus viri ordines susceperint.

Ad quartum dicendum, quòd sicut dicitur, eo ipso quòd mulier consentit apud Græcos, quòd vir suus ordinem suscipiat, obligat se ad hoc, quòd ipsa in perpetuum alteri non nubat: quia significatio matrimonij non seruaretur, quæ in matrimonio sacerdo-

tis præcipue, exigitur: si autem sine consensu eius ordinatur, non videtur ad hoc teneri.

Ad quintum dicendum, quòd matrimonium habet pro causa nostrum consensum, non autem ordo, sed habet causam sacramentalem determinatã à Deo. Et ideò matrimonium potest impediri ex ordine præcedente, quòd non sit verum matrimonium; non autem ordo ex matrimonio quòd non sit verus ordo: quia sacramentorum virtus est immutabilis, sed actus humani possunt impediri.

QVÆST. LIV.

De impedimento consanguinitatis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de impedimento consanguinitatis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum consanguinitas conuenienter à quibusdam definiatur?

¶ Secundo, vtrum conuenienter distinguatur per gradus & lineas?

¶ Tertio, vtrum de iure naturali matrimonium impediatur secundum aliquos gradus?

¶ Quarto, vtrum gradus impedientes matrimonium possint per statutum Ecclesiæ determinari?

ARTIC. I.

Vtrum definitio consanguinitatis sit competens?

216 *Tho. 4. d. 40. q. vnica, ar. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd definitio consanguinitatis, quam quidam ponunt, sit incompetens, scilicet, Consanguinitas est vinculum ab eodem stipite descendentium, carnali propagatione contractum. Omnes enim homines ab eodem stipite, carnali propagatione descendunt, scilicet ab Adam. Si ergo recta esset prædicta definitio consanguinitatis, omnes homines essent ad inuicem consanguinei: quod falsum est.

¶ 2 Præterea, Vinculum non potest esse nisi eorum ad inuicem conuenientium: quia vinculum vnit. Sed eorum qui descendunt ab vno stipite, non

est maior conuenientia ad inuicem, quã aliorum hominum: cum conueniant specie, & differant numero, sicut & alij homines. Ergo consanguinitas non est aliquod vinculum.

¶ 3 Præterea, Carnalis propagatio secundum Philosophum fit de superfluo alimenti. Sed tale superfluum magis habet conuenientiam cum rebus cometis, cum quibus in substantia conuenit, quàm cum eo qui comedit. Cùm ergo non nascatur aliquod vinculum consanguinitatis eius qui ex semine nascitur, ad res cometas; nec ad generantem ex carnali propagatione nascetur aliquod propinquitatis vinculum.

¶ 4 Præterea, Gene. 29. Laban dixit ad Iacob, Os meum es & caro mea; ratione cognationis quæ erat inter eos. Ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas, quàm consanguinitas.

¶ 5 Præterea, Carnalis propagatio est communis hominibus & animalibus. Sed in animalibus non contrahitur ex carnali propagatione consanguinitatis vinculum. Ergo nec in hominibus.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philos. 8. Ethic. * Omnis amicitia in aliqua communicatione consistit: & quia amicitia, ligatio siue vnio quædam est, ideò communicatio, quæ est amicitiæ causa, vinculum dicitur: & ideò secundum quamlibet communicationem denominantur aliqui quasi colligati ad inuicem: sicut dicuntur conciues, qui habent politicam communicationem adinuicem; & cõmilitones, qui conueniunt in militari negotio. Et eodem modo illi, qui conueniunt in naturali communicatione, dicuntur consanguinei. Et ideò in prædicti definitione ponitur quasi consanguinitatis genus, vinculum; quasi subiectum, personæ descendentes ab eodem stipite, quarum est huiusmodi vinculum; quasi principium, carnalis propagatio.

* lib. 8. c. 11. & 12

Ad primum ergo dicendum, quòd virtus actiua non recipitur secũdum eamdem perfectionem in instrumento, secundum quam est in principali agente.

Et quia

& quia omne motum mouens est instrumentum, inde est quòd virtus primi motoris in aliquo genere per multa media deducta, tandem deficit, & peruenit ad aliquid, quod est motum & non mouens. Virtus autem generantis mouet non solum quantũ ad id quod est speciei, sed etiam quantum ad id quod est indiuidui, ratione cuius filius assimilatur patri etiam in accidentalibus, & non solum in natura speciei. Nec tamen ista indiuidualis virtus patris ita perfecte in filio est, sicut erat in patre, & adhuc in nepote minus: & sic deinceps debilitatur. Et inde est, quòd virtus illa quandoque deficit, vt vltra procedere non possit. Et quia consanguinitas est, in quantum multi communicant in tali virtute, ex vno in multos per propagationem deducta, paulatim se consanguinitas dirimit, vt Isidorus † dicit. Et ideò non oportet accipere stipitem remotum in definitione consanguinitatis, sed propinquum, cuius virtus adhuc maneat in illis qui ex eo propagantur.

† refertur 35 q. 4. c. consanguinitas.

Ad secundum dicendũ, quòd iam patet ex dictis*, quòd non solum conueniunt consanguinei in natura speciei, sed etiam in virtute propria ipsius indiuidui ex vno in multos traducta: ex qua contingit quandoque, quòd filius assimilatur non solum patri, sed auo vel remotis parentibus, vt dicitur libro 8. de Animalibus.

* in corp. ar. & respon. ad 1.

Ad tertium dicendum, quòd conuenientia magis attenditur secundum formam, secundum quã aliquid est actu; quàm secundum materiam, secundum quam est in potentia. Quod patet in hoc, quòd carbo magis conuenit cum igne, quàm cum arbore, vnde abscissum est lignum. Et similiter alimentum iam conuersum in substantiam aliti, per virtutem nutritiuam magis conuenit cum ipso nutrito, quam cum illa re, vnde sumptum est nutrimentum. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum, qui dicebant quòd tota natura rei est materia, & quòd formæ omnes sunt accidentia; quod falsum est.

Ad

Ad quartum dicendum, quòd illud quod proxime conuertitur in semen, est sanguis: vt probatur in 15. de Animalibus. Et propter hoc, vinculum quod ex propagatione carnali contrahitur carnaliter, conuenientius dicitur consanguinitas, quàm carnalitas: & quòd aliquando vnus consanguineus dicitur esse caro alterius, hoc est in quantum sanguis, qui in semen viri, aut in menstruum conuertitur, est potentia caro, & os.

Ad quintum dicendũ, quòd quidam dicunt quòd ideò consanguinitatis vinculum contrahitur inter homines ex carnali propagatione, & tamen non inter alia animalia: quia quicquid est de veritate humanæ naturæ in omnibus hominibus, fuit in primo parente: quod non est de alijs animalibus: sed secundum hoc consanguinitas matrimonij numquam dirimi posset. Prædicta autem positio in 2. lib. dist. 20. * improbata est. Vnde dicendum, quòd hoc ideò contingit: quia animalia non coniunguntur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno patre proximo, sicut est de hominibus, vt dictum est.

li 2. sent. d. 20.

in corp. art.

ARTIC. II.

Vtrum consanguinitas conuenienter distinguatur per gradus & lineas?

217

l. iurisconsultus, ff. de gradibus affin. c. ad sedē 35. q. 5.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd consanguinitas inconuenienter distinguatur per lineas & gradus. Dicitur enim linea consanguinitatis esse ordinata collectio personarum, consanguinitate coniunctarum ab eodem stipite descendentium, quæ gradus continens gradus. Sed nihil est aliud consanguinitas, quàm collectio talium personarum. Ergo linea consanguinitatis est idem quod consanguinitas. Nihil autem debet distingui per seipsum. Ergo consanguinitas non conuenienter per lineas distinguitur.

2 Præterea, Illud, secundum quod diuiditur aliquid commune, non potest poni in definitione com-

communis. Sed descensus ponitur in definitione prædicta* consanguinitatis. Consanguinitas ergo non potest diuidi per lineam ascendentium, descendentium, & transuersalium.

ar. 1. huius q. argum. 1.

¶ 3 Præterea, Definitio lineæ est, quòd sit inter duo puncta. Sed duo puncta non faciunt nisi vnum gradum. Ergo vna linea habet tantum vnum gradum: & ita eadem ratione videtur, quòd non debeat fieri diuisio consanguinitatis per lineas & gradus.

¶ 4 Præterea, Gradus definitur esse habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quanta distantia personæ inter se differant. Sed cum consanguinitas sit propinquitas quædam, distantia personarum consanguinitati opponitur magis, quàm sit eius pars. Ergo per gradus consanguinitas distingui non potest.

¶ 5 Præterea, Si consanguinitas per gradus distinguitur & cognoscitur, oportet quod illi qui sunt in eodē gradu, sint æqualiter consanguinei. Sed hoc falsum est: quia propatruus & eiusdem pronepos sunt in eodem gradu: non tamen sunt æqualiter consanguinei, vt Decret. † dicit. Ergo consanguinitas non recte distinguitur per gradus.

† *c. porro & c. seq. 35. q. 5.*

¶ 6 Præterea, In rebus ordinatis quodlibet additum alteri facit alium gradum, sicut quælibet vnitas addita facit aliam speciem numeri. Sed persona addita personæ non semper facit gradum alium consanguinitatis: quia in eodem gradu consanguinitatis est pater & patruus qui adiungitur. Ergo non recte per gradus consanguinitas distinguitur.

¶ 7 Præterea, Inter duos propinquos semper est eadem consanguinitatis propinquitas: quia æqualiter distat vnum extremorum ab alio, & è contra. Sed gradus consanguinitatis non inuenitur semper idem ex vtraque parte: cum quandoque vnus propinquus sit in tertio, & alius in quarto gradu. Ergo consanguinitatis propinquitas non potest sufficienter per gradus cognosci.

art præc. RESPONDEO dicendum, quòd consanguinitas est qua-

eadem propinquitas in naturali communicatione, fundata secundum actum generationis, qua natura propagatur. Vnde secundum Philosophum in 8. Eth. † talis communicatio est triplex. Vna, secundum habitudinem principij ad principiatum, & hæc est cõsanguinitas patris ad filium: vnde dicit, quòd parentes diligunt filios, vt suijpsorum aliquid existentes. Alia est secundum habitudinem principiati ad principium; & hæc est filij ad patrem: vnde dicit, quòd filij diligunt parentes vt ab illis existentes. Tertia est, secundum habitudinem eorum, quæ sunt ab vno principio adinuicem: sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, vt ipse ibidem dicit. Et quia punctus motus lineam facit, & per propagationem quodammodo pater descendit in filium: ideò secundum tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis sumuntur: videlicet linea descendentium, secundum primam habitudinem; linea ascendentium, secundum secundam; linea transuersalis, secundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quiescit in vno termino, sed vltra progreditur; ideò contingit quòd patris est accipere patrem, & filij filium, & sic deinceps: & secundum hos diuersos progressus diuersi gradus in qualibet linea inueniuntur: & quia gradus cuiuslibet rei est pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis non potest esse vbi non est propinquitas. Et ideò identitas, & nimia distantia gradum consanguinitatis tollunt: quia nullus est sibijpsi propinquus, sicut nec sibi similis. Et propter hoc nulla persona per seipsam facit aliquem gradum, sed comparata alicui persona, gradum facit ad ipsam. Sed tamen diuersa est ratio computandi gradus in diuersis lineis. Gradus enim consanguinitatis in linea ascendentium, & descendentium contrahitur ex hoc, quòd vna persona ab alia propagatur eorum, inter quos gradus consideratur. Et ideò secundum computationem canonicam & legalem, persona quę primo in progressu propagationis occurrit, vel ascendendo, vel descendendo,

† *lib. 8. c. 11.*

dendo, distat ab aliquo, puta à Petro, in primo gradu, vt pater & filius. Quæ autem secundo vtrinque occurrit, distat in secundo gradu, vt auus & nepos, & sic deinceps. Sed consanguinitas, quæ est eorũ qui sunt in linea transuersali, contrahitur nõ ex hoc quòd vnus eorum ex alio propagatur, sed quia vterque propagatur ex vno. Et ideò debet gradus consanguinitatis in hac linea cõputari per comparationem ad vnum principium, ex quo propagantur. Sed secundum hoc est diuersa computatio canonica & legalis: quia legalis computatio attendit descensum à communi radice ex vtraque parte: sed canonica, tantum ex altera, ex illa scilicet, ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde secundum legalem computationem frater & soror, vel duo fratres attinent sibi in secundo gradu: quia vterque à radice communi distat per vnum gradum: & similiter filij duorum fratrum distant a se inuicem in quarto. Sed secundum computationem canonicam duo fratres attinent sibi in primo gradu: quia neuter eorum distat à radice communi nisi per vnum gradum. Sed filius vnius fratrum distat ab altero fratre in secundo gradu: quia tantum distant à communi radice. Et ideò secundum computationem canonicam, quanto gradu distat quis ab aliquo superiori, tanto distat à quolibet descendentium ab ipso, & numquam minus: quia propter quod vnũquodque tale, & illud magis. Vnde & illi descendentes à communi principio conueniunt cum aliquo, ratione principij communis, non possunt propinquiores esse descendenti ex alia parte, quàm ipse primum principium ei propinquum. Aliquando tamen plus distat aliquis ab aliquo descendente à communi principio, quàm ipse distet à principio: quia ille forte plus distat à communi principio, quàm ipse: & secundum remotiorem distantiam oportet consanguinitatem computari.

Ad primum ergo dicendũ, quòd obiectio illa procedit ex falsis. Consanguinitas enim nõ est collectio, sed

sed relatio quædam aliquarum personarum adinuicẽ, quarum collectio lineam consanguinitatis facit.

Ad secundum dicendum, quòd descensus communiter sumptus attenditur, secundum quamlibet consanguinitatis lineam: quia carnalis propagatio, ex qua vinculũ consanguinitatis trahitur, descensus quidam est: sed descensus talis, scilicet à persona cuius consanguinitas quæritur, lineam descendentium facit.

Ad tertium dicendum, quòd linea dupliciter accipi potest. Aliquando proprie, pro ipsa dimensione, quæ est prima species quantitatis continuæ: & sic linea recta continet tantum duo puncta in actu, quæ terminant ipsam; sed in potentia, infinita, quotum quolibet signato in actu linea diuiditur, & fiunt duæ lineæ. Aliquando vero linea sumitur pro his, quæ linealiter disponuntur: & secundum hoc assignatur in numeris linea & figura, prout vnitas post vnitatem ponitur in aliquo numero: & sic quælibet vnitas adiecta gradum facit in tali linea. Et similiter est de linea consanguinitatis: vnde vna linea continet plures gradus.

Ad quartum dicendum, quòd sicut similitudo non potest esse, vbi non est aliqua diuersitas, ita propinquitas non est, vbi non est aliqua distantia: & ideò distantia quælibet non opponitur consanguinitati; sed talis distantia, quæ consanguinitatis propinquitatem excludit.

Ad quintum dicendum, quòd sicut albedo dicitur maior dupliciter, vno modo, ex intensione ipsius albedinis, alio modo, ex quantitate superficiei: ita consanguinitas dicitur maior vel minor dupliciter: vno modo intensiue, ex ipsa natura consanguinitatis, alio modo quasi dimensiue: & sic quantitas consanguinitatis mensuratur ex personis, inter quas consanguinitatis propagatio procedit. Et hoc secundo modo gradus consanguinitatis distinguuntur: & ideo contingit quòd aliquorum duorum qui sunt in eodem gradu consanguinitatis respectu alicuius personæ,

sonæ, vnus est sibi magis consanguineus, quàm alius, considerando primam quantitatem consanguinitatis: sicut pater & frater attinent alicui in primo gradu consanguinitatis, quia ex neutra parte incidit aliqua persona media. Sed tamen intensiuè loquendo, magis attinet alicui persona pater suus, quàm frater: quia frater non attinet ei, nisi in quantum est ex eodem patre: & ideò quanto aliquis est propinquior communi principio, a quo consanguinitas descendit, tanto est magis consanguineus, quamuis non sit in propinquiori gradu: & secũdum hoc propatruus est magis consanguineus alicui, quàm pronepos eius, quamuis sint in eodem gradu.

Ad sextum dicendum, quòd quamuis pater & patruus sint in eodem gradu respectu radicis consanguinitatis, quia vterque distat vno gradu ab auo: tamen respectu eius cuius consanguinitas quæritur, non sunt in eodem gradu: quia pater est in primo gradu, patruus autem non potest esse propinquior, quam in secundo, in quo est auus.

Ad septimum dicendum, quòd semper duæ personæ in æquali numero graduum distant à se inuicem, quamuis quandoque non æquali numero graduum distent a communi principio, vt ex dictis patet*.

*in corp. art.

ARTIC. III.

Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium?

218 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier potest esse propinquior viro, quàm Eua fuit Adæ, de qua dixit Gen. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Sed Eua fuit matrimonio coniuncta Adæ. Ergo consanguinitas nulla, quantum est de lege naturæ, matrimonium impedit.

¶ 2 Præterea, Lex naturalis eadem est apud omnes. Sed apud barbaras nationes nulla persona coniuncta consanguinitate, à matrimonio excluditur. Ergo

Ergo consanguinitas, quantum est de lege naturæ, matrimonium non impedit.

¶ 3 Præterea, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit, vt dicitur in principio digestorum †. Sed animalia bruta etiam cum matre coeunt. Ergo non est de lege naturæ, quòd aliqua persona à matrimonio propter consanguinitatem repellatur.

† *l. 1. §. ius naturale, ff. de iustit. & iure.*

¶ 4 Præterea, Nihil impedit matrimonium, quod non contrariatur alicui bono matrimonij. Sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij. Ergo non impedit ipsum.

¶ 5 Præterea, Eorum quæ sunt magis propinqua, & similia, melior & firmior est coniunctio. Sed matrimonium quædam coniunctio est. Cum ergo consanguinitas sit propinquitas quædam, matrimonium non impedit, sed magis † vnit.

† *Al. iuuat* **Mag li. 4. sentēt. dist. 44. §. C. in med.*

SED contra, Illud quod impedit bonum prolis, quam matrimonium impedit, secundum legem naturæ. Sed consanguinitas impedit bonum prolis: quia vt in littera* ex verbis Greg. †habetur, experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. Ergo consanguinitas secundum legem naturæ matrimonium impedit.

† *Greg. in fi. sui Regist. ad interrog. 10 Augustini Angl. episc. c. 6.*

¶ Præterea, Illud quod habet natura humana in prima sui conditione, est de lege naturæ. Sed à prima sui conditione hoc habuit humana natura, quod pater à matre à matrimonio excluderētur, quod patet per hoc quod dicitur Gen. 2. Propter hoc relinquet homo patrē & matrem: quod non potest intelligi quantum ad cohabitationē; & sic oportet, quod intelligatur quantum ad matrimonij coniunctionē. Ergo cōsanguinitas impedit matrimoniū secundum legem naturæ.

RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio aliquid contra legem naturæ esse dicitur, per quod matrimonium redditur incompetens respectu finis, propter quem est ordinatum. Finis autem matrimonij per se primo est bonum prolis, quod quidem per ali-

quam consanguinitatem, scilicet inter patrem & filiam, vel filium & matrem impeditur : non quidem vt totaliter tollatur; quia filia ex semine patris potest prolem * suscipere, & simul cum patre nutrire & instruere, in quibus bonum prolis consistit; sed vt non conuenienti modo fiat. Inordinatum enim est quòd filia patri per matrimonium iungatur in sociam, causa generandæ prolis & educandæ; quam oportet per omnia patri esse subiectam, velut ex eo procedentem. Et ideò de lege naturali est vt pater & mater à matrimonio repellantur, & magis etiam mater quàm pater : quia magis reuerentiæ quæ debetur parentibus, derogatur, si filius matrem, quàm si pater filiam ducat in vxorem: cum vxor viro aliqualiter debeat esse subiecta. Sed finis matrimonij secundarius per se est concupiscentiæ repressio, qui aliàs deperiret, si quælibet consanguinea posset in matrimonium duci: quia magnus concupiscentiæ aditus præberetur, nisi inter illas personas, quas oportet in eadem domo conuersari, esset carnalis copula interdicta. Et ideò lex diuina non solum patrem & matrem excludit à matrimonio, sed etiã alias coniunctas personas, quas oportet simul conuersari, & quæ debent inuicem alterius pudicitiam custodire. Et hanc causam assignat diuina lex dicens, * Ne reueles turpitudinem, talis, vel talis, quia turpitudo tua est. Sed per accidens finis matrimonij est confœderatio hominum & amicitiæ multiplicatio, dum homo ad consanguineos vxoris sicut ad suos se habet: & ideò huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret, si aliquis sanguineus coniunctam vxorem duceret: quia ex hoc nouæ amicitia per matrimonium nulla accresceret: & ideò secundum leges humanas & statuta ecclesiæ, plures consanguinitatis gradus sunt à matrimonio separati. Sic ergo ex dictis * patet, quòd consanguinitas quantum ad aliquas personas impedit matrimoniũ de iure naturali; quantum ad aliquas, de iure diuino; & quantum ad aliquas, de iure per homines instituto.

* Al. concipere :

habetur Leuit. 18

* *in præsenti cor.*

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd Eua quamuis ex Adam prodijt, non tamen fuit filia Adæ, quia non prodijt ex eo per modum illum, quo vir natus est generare sibi simile in specie; sed operatione diuina, qua ita potuisset ex costa Adæ fieri vnus equus, sicut ipsa est Eua. Et ideò non est tanta naturalis conuenientia Euæ ad Adam, sicut filiæ ad patrem; nec Adam est naturale principium Euæ, sicut pater filiæ.

Ad secundum dicendum, quòd non procedit ex lege naturali, quòd aliqui barbari parentibus carnaliter commisceantur, sed ex concupiscentiæ ardore, qui legem naturæ in eis offuscauit.

Ad tertium dicendum, quòd coniunctio maris & feminæ dicitur esse de iure naturali: quia natura hoc animalia docuit: sed hanc coniunctionē diuersa animalia diuersimode docuit, secundum diuersas eorum conditiones. Commistio autem carnalis ad parentes exigit reuerentiæ quæ eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura solicitudinem filijs prouidendi, ita indidit filijs reuerentiam ad parentes. Nulli autem generi animalium indidit solicitudinem filiorum aut reuerentiam parentum in omne tempus, nisi homini: alijs autem animalibus plus & minus, secundum quod magis vel minus necessarij sunt vel filij parentibus, vel parentes filijs. Vnde etiam in quibusdam animalibus abhorret filius cognoscere matrem carnaliter, quamdiu manet apud ipsum cognitio matris, & reuerentia quædam ad ipsam, vt recitat Philosophus in 8. † de Animalibus, de camelo & equo. Quia omnes honesti mores animalium in homine congregati sunt naturaliter, & perfectius quàm in alijs; propter hoc homo naturaliter abhorret cognoscere carnaliter non solum matrem, sed etiam filiam: quod est adhuc minus contra naturam, vt ipsum * est. Et iterum in alijs animalibus ex propagatione carnis non contrahitur consanguinitas, sicut

† *li. 9. hist. anima. c. 47.*

* *In corp. artic.*

Art. 1. huius q. ad 5. In corp. huius artic.

cut in hominibus, vt dictum* est. Et ideo non est similis ratio.

Ad quartum dicendum, quòd iam patet ex dictis* quomodo consanguinitas coniugum, bono matrimonij contrarietur: vnde ratio procedit ex fallis.

Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniés duarum vnionum vnam ab altera impediri: sicut vbi est identitas, non est similitudo. Et similiter consanguinitatis vinculum potest impedire matrimonij coniunctionem.

ARTIC. IV.

Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerint taxari ab Ecclesia.

219 *Cap. non debet. de cõsangu. & affin. c. 1 et seq. 35. q. 5.*

AD quartum sic proceditur. Videtur quòd consanguinitatis gradus matrimonium impedientes non potuerint taxari ab Ecclesia vsque ad quartum gradum. Quia Mat. 19. dicitur, Quod Deus coniunxit, homo non separet. Sed illos qui coniunguntur infra quartum consanguinitatis gradum, Deus coniunxit; non enim diuina lege eorum coniunctio prohibetur. Ergo nec debēt humano statuto separari.

¶ 2 Præterea, Matrimonium est sacramentum, sicut & baptismus. Sed non posset ex statuto Ecclesiæ fieri, quòd ille qui ad baptismum accedit, non acciperet characterem baptismalem, si ex iure diuino eius capax sit. Ergo nec Ecclesiæ statutum facere potest, quòd matrimonium non sit inter illos, quos per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur.

¶ 3 Præterea, Ius positiuum non potest ea quæ sunt naturalia, remouere vel ampliare. Sed cõsanguinitas est naturale vinculum, quod quantum est de se, natum est matrimoniũ impedire. Ergo Ecclesia non potest aliquo statuto facere, quòd alicui possint matrimonialiter coniungi vel non coniungi: sicut non potest facere, quòd sint consanguinei, vel non consanguinei.

¶ 4 Præ-

¶ 4 Præterea, Statutum iuris positiui debet aliquam rationabilem causam habere; quia secundum causam rationabilē, quam habet, à iure naturali procedit. Sed causæ quæ assignātur de numero graduū, omino videntur irrationabiles, cum nullam habeant habitudinem ad causata: sicut quòd consanguinitas prohibeatur vsq; ad quartum gradum, propter quatuor elementa; vsque ad sextum, propter sex ætates mundi; vsque ad septimum, propter septem dies, quibus tempus omne agitur. Ergo videtur, quòd talis prohibitio nullum vigorem habeat.

¶ 5 Præterea, Vbi est eadem causa, debet esse idē effectus. Sed causa, quare consanguinitas impedit matrimonium, est bonum prolis, repressio concupiscentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis * patet: quæ omni tempore necessaria æqualiter sunt. Ergo debuissent æqualiter omni tempore gradus cōsanguinitatis matrimonium impedire. Quod non est verum: cum modò vsque ad quartum, antiquitus vsque ad septimum gradum matrimonium consanguinitas impedierit. *Art. præced. cor.*

¶ 6 Præterea, Vna & eadem coniunctio non potest esse in genere sacramenti, & in genere stupri. Sed hoc contingeret, si Ecclesia haberet potestatem statuendi diuersum numerum in gradibus impedientibus matrimonium: sicut si aliqui in quinto gradu, tempore prohibitus fuit, coniuncti fuissent, talis coniunctio stuprum esset. Sed postmodum eadem coniunctio, ecclesia suam prohibitionem reuocante, matrimonium esset. Et è conuerso posset accidere, si alicui gradus concessi, possent postmodum ab ecclesia interdici. Ergo videtur, quòd potestas ecclesiæ non se extendat ad hoc.

¶ 7 Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum. Sed secundum ius diuinum, quod in veteri lege continetur, non æqualiter currit prohibitio gradum in sursum & deorsum: quia in veteri lege

aliquis prohibebatur accipere in vxorem sororẽ patris sui, non tamen filiam fratris. Ergo nec modò debet aliqua prohibitio de nepotibus & patruis manere ⁊.

SED contra est, quod Dominus dicit discipulis, Qui vos audit, me audit. Ergo præceptum Ecclesiæ habet firmitatem, sicut præceptum Dei. Sed Ecclesia quandoque prohibuit, & quandoque concessit aliquos gradus, quos lex vetus non prohibuit. Ergo illi gradus matrimonium impediunt.

¶ Præterea, Sicut olim matrimonia Gentilium dispensabantur per leges ciuiles, ita nunc per statuta Ecclesiæ. Sed olim lex ciuilis determinabat gradus consanguinitatis, qui matrimonium impediunt, & qui non. Ergo & modo potest hoc fieri per Ecclesiæ statutum.

vide August. l. 15. de Ciuit. Dei, cap. to. 5. art præc. corp. & Aug. de Ciuit. ca. 26. et lib. 15. cont. Faust. c. 7 to. 6. ibid. lib. 19. c. 26. to. 7. de bono coniug. c. 6. & 17. to. 6. to. 7 de nupt. & cõcup. li. 5 c. 14. & 15.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum diuersa tempora inuenitur consanguinitas, secundum gradus diuersos matrimonium impedisse *. In principio enim humani generis, solus pater & mater à matrimonio repellebantur, eo quòd tunc temporis erat paucitas hominum, & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere: vnde non erant remouendę nisi illę personæ quæ matrimonio incompetentes erant, etiam quantum ad finem matrimonij principalem, qui est bonum prolis, vt dictum est *. Postmodum autem multiplicato genere humano, per legem Moysi plures personæ sunt exceptæ, quæ iam concupiscentiam reprimere incipiebat: vnde vt dicit Rabbi Moyses, Omnes illæ personæ exceptæ sunt à matrimonio, quæ in vna familia cohabitare solent: quia si inter eos licite carnalis copula esse posset, maximum incentiuum libidini præstaret. Sed alios consanguinitatis gradus lex vetus permisit, immò quodammodo præcepit: vt scilicet de cognatione sua vnusquisque vxorem acciperet; ne successionum confu-

sio

sibo esset: quia tunc temporis cultus diuinus per successionem generis propagabatur. Sed postmodum in lege noua, quæ est lex Spiritus & amoris, plures gradus consanguinitatis sunt prohibiti, quia iam per spiritualem gratiam, non per carnis originem, cultus Dei dilatatur & multiplicatur: vnde oportet, vt homines etiam magis à carnalibus retrahantur, spiritualibus vocantes; & vt amor amplius diffundatur. Et ideò antiquitus vsque ad remotiores gradus consanguinitatis matrimonium impediebatur; vt ad plures per consanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia * perueniret: & rationabiliter vsque ad septimum gradum; tum quia vltra hoc non de facili remanebat communis radicis memoria; tum quia septiformi Spiritus sancti gratiæ congruebat. Sed postmodum circa hæc vltima tempora restrictum est Ecclesiæ interdictum vsque ad quartum gradum: quia vltra inutile & periculosum erat gradus consanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores consanguineos quasi nullum fœdus maioris amicitiæ, quam ad extraneos habebatur, charitate in multorum cordibus frigescente. Periculosum autem erat gradus consanguinitatis prohibere; quia concupiscentia & negligentia præualente, numerosam consanguineorum multitudinem homines non satis obseruabant. Et sic laqueus damnationis multis iniiciebatur ex remotiorum graduum prohibitione. Satis autem conuenienter vsque ad quartum gradum dirimendi prohibitio est restricta: tum quia vsque ad quartam generationem homines viuere consueuerant, vt non possit consanguinitatis memoria aboleri. Vnde Deus in tertiam & quartam generationem peccata parentum se visitaturum in filijs comminatus est *: tum quia in qualibet generatione, noua accessio sanguinis, cuius identitas consanguinitatem facit, fit cum sanguine alieno; & quantum miscetur alteri, tantum recedit à primo. Et quia elementa sunt quatuor, quorum quodlibet tanto facilius

Al. pertingeret.

Exod 20.

est miscibile, quanto est magis subtile. Ideo in prima commixtione euanescit sanguinis identitas, quãtum ad primum elementum quod est subtilissimum; in secunda, quantum ad secundum; in tertia, quantum ad tertium; in quarta, quantum ad quartum: & sic conuenienter post quartam generationem potest reiterari carnalis coniunctio.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Deus non coniungit illos qui coniunguntur contra diuinum præceptum: ita nec coniungit illos, qui coniunguntur contra Ecclesiæ præceptum, quod habet eandem obligandi efficaciam, quam habet diuinũ prẽceptum.

Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non tantum est sacramentum, sed etiam est in officium: & ideo magis subiacet ordinationi ministrorum ecclesiæ, quàm baptismus, qui est sacramentum tantum: quia sicut contractus, & officia humana determinantur legibus humanis; ita contractus & officia spiritualia, lege Ecclesiæ.

Ad tertium dicendum. quòd quamuis consanguinitatis vinculum sit naturale, tamen non est naturale, quòd consanguinitas carnalem copulam impediat, nisi secundum aliquem gradum, vt dictum est. Et ideo Ecclesia suo statuto non facit, quòd aliqui sint vel non sint consanguinei, (quia secundum omne tempus æqualiter consanguinei remanent): sed facit, quòd carnalis copula sit licita vel illicita, secundum diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis.

Ar pra ced cor.

Ad quartum dicendum, quòd tales rationes assignatæ magis dantur per modum adaptationis & congruentiæ, quam per modum causæ, & necessitatis.

Ad quintum dicendum. quòd non est eadem causa secundum diuersa tempora gradus consanguinitatis prohibendi: vnde quod aliquo tempore vtiliter conceditur, alio salubriter prohibetur.

Ad sextum dicendum, quòd statutum non imponit modum præteritis & futuris. Vnde si modo prohi-

be-

liberetur quintus gradus qui nunc est concessus, illi qui sunt in quinto gradu coniuncti, non essent separandi. Nullum enim impedimentum matrimonio superueniens ipsum potest dirimere: & sic coniunctio, quæ prius fuit matrimonium, nunc efficeretur per statutum ecclesiæ stuprum. Et similiter si aliquis gradus concederetur, qui nunc est prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex statuto Ecclesiæ, ratione primi contractus: quia possent separari si vellent; sed tamen possent de nouo contrahere, & alia coniunctio esset.

Ad septimum dicendum, quòd in gradibus consanguinitatis prohibendis, Ecclesia præcipue obseruat rationem amoris. Et quia non est minor ratio amoris ad nepotem, quàm ad patruum, sed etiam maior, quanto propinquior est patri filius, quàm filio pater, vt dicitur in 8. Ethic. * Propter hoc æqualiter prohibuit gradus consanguinitatis in patruis, & neptibus. Sed lex vetus in personis prohibendis attendit præcipue cohabitationem contra concupiscentiam, prohibens illas personas, ad quas facilior pateret accessus, propter mutuam cohabitationem. Magis autem consueuit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti: quia filia est idem quasi cum patre, cum sit aliquid eius: sed soror non est hoc modo idem cum fratre, cum non sit aliquid eius: sed magis ex eodem nascitur. Et ideò non erat eadem ratio prohibendi * neptem & amitam.

li. 8. c. 12 circa pr.

Al. nepotem,

QVÆST. LV.

De impedimento affinitatis, in vndecim articulos diuisa.

DEinde considerandum est de impedimento affinitatis.

¶ Circa quod quæruntur vndecim.

¶ Primo, vtrum affinitas ex matrimonio causetur?

¶ Secundo, vtrum maneat post mortem viri aut vxoris?

¶ Tertio, vtrum causetur ex illicito concubitu?

¶ Quar-

¶ Quarto, vtrum ex sponsalibus?
¶ Quinto, vtrum affinitas sit causa affinitatis?
¶ Sexto, vtrum affinitas matrimonium impediat?
¶ Septimo, vtrum affinitas habeat per seipsam gradus?
¶ Octauo, vtrum gradus eius extendantur sicut gradus consanguinitatis?
¶ Nono, vtrum matrimonium, quod est inter consanguineos & affines, semper sit dirimendum per diuortium?
¶ Decimo, vtrum ad dirimendum tale matrimonium, sit procedendum per viam accusationis?
¶ Vndecimo, vtrum in tali causa sit procedendum per testes?

ARTIC. I.

Vtrum ex matrimonio consanguinei affinitas causetur?

220 *Tho. 4. d. 41. q. vnica, ar. 1. q. 1. & seq. c. sponsa, de sponsa. c. extraordinaria. 35. q. 3.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd ex matrimonio consanguinei affinitas non causetur: quia propter quod vnũ quodque tale, & illud magis. Sed mulier ducta in matrimonium non coniungitur alicui de consanguinitate viri, nisi ratione viri. Cum ergo non fiat viro affinis, nec alicui consanguineorum viri affinis erit.

¶ 2 Præterea, Eorum quæ sunt abinuicem separata, si vni aliquid coniungatur, non oportet propter hoc, quòd sit alteri coniunctum. Sed consanguinei iam sunt ab inuicem separati. Ergo non oportet, quod si aliqua mulier coniungatur alicui viro, propter hoc coniungatur consanguineis eius omnibus.

*Al. vnionibus. †Al. vnio

¶ 3 Præterea, Relationes ex aliquibus * vnitionibus innascuntur. Sed nulla † vnitio fit in consanguineis viri per hoc, quo ille duxit vxorem. Ergo non accrescit eis affinitatis relatio.

SED contra, Vir & vxor efficiuntur vna caro. Si ergo vir secundum carnem omnibus suis consanguineis attinet, & mulier eadem ratione attinebit eisdem.

¶ Pra-

¶ Præterea, Hoc patet per auctoritates in littera * adductas.

li. 4 sent. d. 41. §. A.

RESPONDEO dicendum, quòd amicitia quædam naturalis in communicatione naturali fundatur. Naturalis autem communicatio est duobus modis, secundum Philosophum 8. Ethic.* Vno modo, per carnis propagationem. Alio modo, per coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam. Vnde ipse † ibidem dicit, quòd amicitia viri ad vxorem est naturalis. Vnde sicut persona coniuncta alteri per carnis propagationem, quoddam vinculum amicitia naturalis facit: ita si coniungatur per carnalem copulam. Sed in hoc differt, quòd persona coniuncta alicui per carnis propagationem, sicut filius patri, fit particeps eiusdem radicis communis & sanguinis: vnde eodem genere vinculi colligatur filius consanguineis patris, quo pater coniungebatur, scilicet consanguinitatis, quamuis secundum alium gradum propter maiorem distantiam à radice. Sed persona coniuncta per carnalem copulam, non fit particeps eiusdem radicis; sed quasi extrinsecus adiuncta: & ideò ex hoc efficitur aliud genus vinculi, quod affinitas dicitur. Et hoc est quod in hoc versu dicitur.

lib. 8. eth. c. 12. à medio.

† *loco citato.*

Mutat nupta genus, sed generata gradum.

Quia scilicet persona per generationem fit in eodem genere attinentiæ, sed in alio gradu: per carnalem vero copulam fit in alio genere.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis causa sit potior effectu, non tamen oportet semper, quòd nomen idem effectui & causæ conueniat; quia quandoque illud quod est in effectu, inuenitur in causa eodem modo, sed altiori. Et ideò non conuenit causæ & effectui per idem nomen, neque per eãdem definitionem: sicut patet in omnibus causis æquiuocis agentibus. Et hoc modo coniunctio viri & vxoris est potior, quàm coniunctio vxoris ad consanguineos viri. Non autem debet dici affinitas, sed matrimonium, quod est vnitas quædam: sicut homo est sibi-

sibijpsi idem, non autem consanguineus.

Ad secundum dicendum, quòd consanguinei sunt quodammodo separati, & quodammodo coniuncti; & ratione coniunctionis accidit, quòd persona, quæ vni coniungitur, aliquo modo omnibus coniungatur. Sed propter separationem & distantiam accidit, quòd persona, quæ vni coniungitur vno modo, alij coniungatur alio modo, vel secundum aliud genus, vel secundum alium gradum.

Ad tertium dicendum, quòd relatio quandoque innascitur ex motu vtriusque extremi, sicut paternitas & filatio; & talis relatio est realiter in vtroque: quandoque vero innascitur ex motu alterius tantum; & hoc contingit dupliciter. Vno modo, quando relatio innascitur ex motu vnius sine motu alterius vel præcedente vel concomitante; sicut in creatore & creatura patet, & sensibili & sensu, & scientia & scibili; & tunc relatio est in vno secundum rem, & in altero secundum rationem tantum. Alio modo, quando innascitur ex motu vnius sine motu alterius tunc existente, non tamen sine motu præcedente; sicut æqualitas fit inter duos homines per augmentum vnius, sine hoc quòd alius tunc augeatur vel minuatur: sed tamen prius ad hanc quantitatem, quam habet, per aliquem motum vel mutationem peruenit: & ideò in vtroq. extremorũ talis reatio realiter fundatur. Et similiter est de cõsãguinitate & affinitate: quia relatio fraternitatis, quæ innascitur in aliquo patre nato alicui iam proiecto, causatur quidem sine motu ipsius tunc existente, sed ex motu ipsius præcedente, scilicet generationis eius. Hoc enim ei accidit, quòd ex motu alterius sibi tunc talis relatio innascatur. Similiter ex hoc, quòd iste descendit per generationem propriam ab eadem radice cum vxore, prouenit affinitas in ipso ad vxorem sine aliqua nouæ mutatione ipsius.

AR-

ARTIC. II.

Vtrum affinitas maneat post mortem viri aut vxoris?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd affinitas non maneat post mortem viri aut vxoris inter consanguineos viri & vxoris: quia cessante causa cessat effectus. Sed causa affinitatis fuit matrimonium, quod cessat post mortem viri, quia tunc soluitur mulier à lege viri, vt dicitur Rom. 7. Ergo nec affinitas prædicta manet.

2 Præterea, Consanguinitas causat affinitatem. Sed consanguinitas cessat per mortem viri ad consanguineos suos. Ergo & affinitas vxoris ad eos.

SED contra, Affinitas ex consanguinitate causatur. Sed consanguinitas est perpetuum vinculum, quamdiu personæ viuunt, inter quas est affinitas. Ergo & affinitas: & ita non soluitur affinitas soluto matrimonio per mortem personæ.

RESPONDEO dicendum, quòd relatio aliqua desinit esse dupliciter. Vno modo, ex corruptione subiecti, alio modo ex subtractione causæ: sicut similitudo esse desinit quando alter similium moritur, vel quando qualitas quæ erat causa similitudinis, subtrahitur. Sunt autem quædam relationes quæ habent pro causa actionem vel passionem, aut motum: vt dicitur 5. Metaph. * Quarum quædam causantur in motu, in quantum aliquid mouetur actu, sicut ipsa relatio quæ est mouentis & moti. Quædam autem in quantum habent aptitudinem ad motum, sicut motiuum & mobile, dominus & seruus. Quædam autem ex hoc quòd aliquid prius motum est, sicut pater & filius: non enim ex hoc quod est generari nunc, ad-huc dicuntur; sed ex hoc quod est generatum esse: aptitudo autem ad motum, & ipsum moueri, durat; sed motum esse, perpetuum est, quia quod factum est, numquam desinit esse factum. Et ideò paternitas & filiatio numquam destruuntur per subtractionem causæ, sed solum per corruptionem subiecti

per

221

* li. 5. met. tex. 20.

per alterutrum extremorum. Et similiter dicendum est de affinitate, quæ causatur ex hoc, quòd aliqui coniuncti sunt, non ex hoc, quòd coniunguntur. Vnde non dirimitur manentibus illis personis, inter quas affinitas est contracta, quamuis moriatur persona, ratione cuius contracta fuit.

Ad primum ergo dicendum, quòd coniunctio matrimonij causat affinitatem, non solum secundum hoc quod est, actu coniugi, sed secundum hoc quod est, prius coniunctum esse.

Ad secundum dicendum, quòd consanguinitas non est proxima causa affinitatis, sed coniunctio ad consanguineum, non solum quæ est, sed quæ fuit. Et propter hoc ratio non sequitur.

ARTIC. III.

122 cap. extraordinaria 35 q. 2.

Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd illicitus concubitus affinitatem non causet. Quia affinitas est quædam res honesta. Sed res honestæ non causantur ex inhonestis. Ergo ex inhonesto concubitu non potest affinitas causari.

¶ 2 Præterea, Vbi est consanguinitas, non potest ibi esse affinitas: quia affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula proueniens, omnis autem parentela. Sed aliquando contingeret ad consanguineos & ad seipsum esse affinitatem, si illicitus concubitus affinitatem causaret: sicut quando homo carnaliter consanguineam suam incestuose cognoscit. Ergo affinitas non causatur ex illicito concubitu.

¶ 3 Præterea, Illicitus concubitus est secundū naturā, & contra naturā. Sed ex illicito concubitu contra naturā non causatur affinitas, vt iura determinant. Ergo nec ex illicito concubitu secundū naturam contra naturā.

SED contra est, quod adhærens meretrici, vnum corpus efficitur, vt patet 1. Cor. 6. Sed ex hac causa matrimonium affinitatem causabat. Ergo pari ratione illicitus concubitus.

¶ Præterea, Carnalis copula est causa affinitatis, vt

ur patet per definitionem affinitatis quæ est talis, Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula proueniens, omni carens parentela. Sed carnalis copula est etiam in illicito concubitu. Ergo illicitus concubitus affinitatem causat.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 8. Ethic. * coniunctio viri & vxoris dicitur naturalis, principaliter propter prolis productionem; & secundario, propter operum communicationem: quorum primum pertinet ad matrimonium ratione carnalis copulæ; sed secundum, in quantum est quædam societas ad communem vitam. Primum autem horum est inuenire in qualibet carnali copula, quæ est commistio seminum: quia ex tali copula potest proles produci, quamuis secunda desit. Et ideò non matrimonium affinitatem causabat secundum, quod erat quædam carnalis commistio, etiam fornicarius concubitus affinitatem causat, in quantum habet aliquid de carnali coniunctione.

* *lib 8 ethic. cap. 12. à med.*

Ad primum ergo dicendum, quòd in fornicario concubitu est aliquid naturale, quod est cõmune fornicationi & matrimonio: & ex hac parte affinitatem causat. Aliud est ibi inordinatum, per quod à matrimonio diuiditur: & ex hac parte affinitas non causatur. Vnde affinitas semper honesta remanet, quamuis causa aliquo modo sit inhonesta.

Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens relationes ex opposito diuersas eidem inesse secundum diuersorum. Et ideò potest inter aliquas duas personas esse affinitas & consanguinitas, non solum per illicitum concubitũ, sed etiam per licitum; sicut si consanguineus meus ex parte patris duxit in vxorẽ consanguineam meã ex parte matris. Vnde quod dicitur in definitione affinitatis inductæ, omni carens parentela, intelligendum est, in quantum huiusmodi. Non tamen sequitur, quòd aliquis consanguineam suã deposcens, sibijpsi sit affinis: quia affinitas, sicut & consanguinitas diuersitatẽ requirit, sicut & similitudo.

argum. 2. huius ar.

Ad

Ad tertium dicendum, quòd concubitus contra naturam non habet commistionem seminum, quæ possit esse causa generationis. Et ideò ex tali concubitu non causatur affinitas.

ARTIC. IV.

Vtrum ex sponsalibus causetur affinitas?

223 c. *Sponsa, de Spons. & matr.*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd ex sponsalibus nulla affinitas causari possit. Quia affinitas est perpetuum vinculum. Sed sponsalia quandoque separantur. Ergo non possunt esse causa affinitatis.

¶ 2 Præterea, Si quis claustrum pudoris alicuius mulieris inuasit & aperuit, sed non peruenit ad operis consummationem, non contrahitur ex hoc affinitas. Sed talis est magis propinquus carnali copulæ, quàm ille qui sponsalia contrahit. Ergo ex sponsalibus affinitas non causatur.

¶ 3 Præterea, In sponsalibus non fit nisi quædam sponsio futurarum nuptiarum. Sed aliquando fit sponsio futurarum nuptiarum, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas: sicut si fiat ante septennium; vel si aliquis habens perpetuum impedimentum tollens potentiam coeundi, alicui mulieri spondeat futuras nuptias; aut si talis sponsio fiat inter personas, quibus nuptiæ per votum reddantur illicitæ, vel alio quocumque modo. Ergo sponsalia non possunt esse causa affinitatis.

cap. 1. de matrim. contract. contra interd. ecclesiæ.

SED contra, est quod Alexand. Papa * prohibuit mulierem quamdam cuidam viro coniungi matrimonio, quia fratri suo fuerat desponsata. Quod non esset, nisi per sponsalia affinitas contraheretur. Ergo, &c.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium: ita ex sponsalibus non causatur affinitas, sicut ex matrimonio: sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, quæ impedit matrimonium, sicut & affinitas

ras & consanguinitas, & secundum eosdem gradus: ut definitur sic, Publicæ honestatis iustitia est proinquitas ex sponsalibus proueniens, robur trahens ex Ecclesiæ institutione, propter eius honestatē. Ex quo patet ratio nominis & causa: quia scilicet talis proinquitas ab ecclesia instituta est, propter honestatē.

Ad primum ergo dicendum, quòd sponsalia non ratione sui, sed ratione eius ad quod ordinantur, causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honestatis iustitia. Et ideò sicut matrimonium est perpetuum vinculum, ita & prædictus affinitatis modus.

Ad secundum dicendum, quòd vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commistionem seminum. Vnde quantumcumque aliquis claudum pudoris inuadat vel frangat, nisi commistio seminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas. Sed matrimonium affinitatem causat, non solum ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis coniugalis, secundum quam etiam matrimonium natum est. Vnde & affinitas contrahitur ex ipso consensu matrimonij per verba de præsenti ante carnalem copulam. Et similiter etiam ex sponsalibus, in quibus fit quædam pactio coniugalis societatis, contrahitur aliquid affinitati simile, scilicet, publicæ honestatis iustitia.

Ad tertium dicendum, quòd omnia impedimenta quæ faciunt sponsalia non esse sponsalia, non pertinent ex pactione nuptiarum affinitatem fieri: vnde si habens defectum ætatis, siue habens votum solemne continentiæ, aut aliquod huiusmodi impedimentum, sponsalia de facto contrahat, ex hoc non sequitur aliqua affinitas: quia sponsalia nulla sunt, nec ergo affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus vel maleficiatus habens impedimentum perpetuum, ante annos pubertatis post septennium contrahat sponsalia cum aliqua adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honestatis iustitia: quia, licet non erat in actu impediendi, cum in tali

ætate puer frigidus & non frigidus, quantum ad actum illum sit æqualiter impotens.

ARTIC. V.

Vtrum affinitas sit causa affinitatis?

224 35. q. 3. ca. *Et hoc quoque statutum est c. Contra dicimus.*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd etiam affinitas sit causa affinitatis. Quia Iulius Papa dicit, & habetur 35. quæst. † Consanguineam relictam vxoris suæ nullus ducat vxorem: & in seq. cap. dicitur, quòd duæ consanguineorum vxores, vni viro alteri post alteram nubere prohibentur. Sed hoc non est nisi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad finem. Ergo affinitas est causa affinitatis.

¶ 2 Præterea, Carnalis commistio coniungit, sicut & carnalis propagatio: quia æqualiter computatur gradus affinitatis, & consanguinitatis. Sed consanguinitas est causa affinitatis. Ergo & affinitas.

¶ 3 Præterea, Quæcumque vni & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem. Sed vxor viri alterius efficitur eiusdem attinentiæ cum omnibus consanguineis viri. Ergo & omnes consanguinei viri sui efficiuntur vnum cum omnibus qui attinent mulieri per affinitatem: & sic affinitas est causa affinitatis.

¶ 4 SED contra, Si affinitas ex affinitate causatur, aliquis qui cognouisset duas mulieres, neutram carum posset ducere in vxorem: quia secundum hoc altera efficeretur alteri affinis. Sed hoc est falsum. Ergo affinitas non causat affinitatem.

¶ 5 Præterea, Si affinitas ex affinitate nascitur, aliquis contrahens cum vxore defuncti, fieret affinis omnibus consanguineis prioris viri, ad quos mulier habet affinitatem. Sed hoc non potest esse, quia maxime fieret affinis viro defuncto. Ergo, &c.

¶ 6 Præterea, Consanguinitas est fortius vinculum quàm affinitas. Sed consanguinei vxoris non efficiuntur affines consanguineis viri. Ergo multo minus affines vxoris efficientur eis affines; & sic idem quod prius.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est modus quo aliquid ex alio procedit. Vnus, secundum quem aliquid procedit in similitudinem speciei: sicut ex homine generatur homo. Alius, secundum quem non procedit simile in specie; & hic processus semper est in inferiorem speciem, vt patet in omnibus agentibus naturalibus. Primus autem modus processionis quotiescumque iteretur, semper manet eadem species: sicut si ex homine generetur homo per actum generativæ virtutis, ex hoc quoque generabitur homo: & sic deinceps. Secundus autem modus sicut in primo facit aliam speciem, ita quotiescumque iteratur, aliam speciem facit: vt ex puncto per motum procedit linea, non punctus: quia punctus motus facit lineam; & ex linea linealiter mota non procedit linea, sed superficies; & ex superficie corpus; & vlterius per talem modum processus aliquis esse non potest. Inuenimus autem in processu atrinentiæ duos modos, quibus vinculum huiusmodi causatur. Vnus, per carnis propagationem, & hic semper facit eamdem speciem affinentiæ. Alius, per matrimonialem coniunctionem, & hic facit aliam speciem in principio: sicut patet, quòd coniuncta matrimonialiter consanguineo non fit consanguinea, sed affinis. Vnde etsi ille modus procedendi iteretur, non erit affinitas, sed aliud affinentiæ genus. Vnde persona quæ matrimonialiter affini coniungitur, non est affinis, sed est aliud genus affinitatis, quod dicitur secundum genus. Et rursus, si affini in secundo genere aliquis per matrimonium coniungatur, non erit affinis in secundo genere, sed in tertio, vt hoc versu supra posito † ostenditur,

† *ar. 1. huius quæst. corp.*

Ducit nupta genus, sed generata gradus.

Hæc duo genera olim erant prohibita propter puritatem honestatis iustitiam magis, quàm propter affinitatem, quia deficiunt à vera affinitate: sicut illa affinentia quæ ex sponsalibus contrahitur. Sed modo illa prohibitio cessauit, & remanet sub prohibitione

solum primum genus affinitatis, in quo est vera affinitas.

Ad primum ergo dicendum, quòd alicui viro consanguineus vxoris suæ efficitur affinis in primo genere, & vxor eius in secundo: vnde mortuo viro qui erat affinis, non poterit eam ducere in vxorem, propter secundum affinitatis genus. Similiter etiam, si aliquis viduam in vxorem ducat, consanguineus prioris viri, qui est affinis vxori in primo genere, efficitur affinis secundo viro in secundo genere; & vxor illius consanguinei, quæ est affinis vxori viri huius in secundo genere, efficitur affinis viro secundo in tertio genere. Et quia tertium genus erat prohibitum propter honestatem quamdam magis, quam propter affinitatem: ideò Canon. † dicit, Duas consanguineorum vxores vni viro alteram post alteram nubere, publicæ honestatis iustitia contradicit: sed talis prohibitio nunc cessauit.

32. q. 3. cap porro duorum.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis carnalis coniunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

Ad tertium dicendum, quòd vxor viri efficitur eiusdem attinentiæ cum consanguineis viri, quantum ad gradum eundem, sed non quantum ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppositum ex rationibus quæ inducuntur, videtur ostendi, quòd nullum vinculum ex affinitate causetur, ad alias rationes respondendum est, ne antiqua Ecclesiæ prohibitio irrationabilis videatur.

Ad quartum dicendum, quòd mulier non efficitur affinis in primo genere viro, cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde consequenter alij mulieri a viro eodem cognitæ non efficitur affinis in secundo genere: vnde nec ducenti in vxorem vnam earum, efficitur affinis alij in tertio genere affinitatis; & ita duas mulieres cognitas ab eodem viro, nec antiqua iura eidem successiue copulari prohibebant.

Ad quintum dicendum, quod sicut vir non est affinis

inis vxori suæ in primo genere, ita nec efficitur affinis secundo viro eiusdem vxoris in secundo genere: & sic ratio non procedit.

Ad sextum dicendum, quòd mediante vna persona non coniungitur mihi alia, nisi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi est affinis, nulla persona fit mihi attinens, nisi quæ illi mutri adiungitur: quod non potest esse nisi per carnis propagationem ex ipsa, vel propter coniunctionem matrimonialem ad eam. Et vtroque modo aliqua attinentia mediante prædicta muliere, secundum antiqua iura mihi proueniebat, quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodem genere: sed in alio gradu, vt ex regula prius data patet: & iterum secundus vir eius efficitur mihi affinis in secundo genere. Sed alij consanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipsa vel adiungitur eis, sicut patri vel matri, in quantum procedit ab eis, vel principio profundem, sicut fratribus: vnde frater affinis * mei, vel pater, non efficitur mihi affinis in aliquo genere. * Al. meæ

ARTIC. VI.

Vtrum affinitas matrimonium impediat? 225

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, nisi quod est illi contrarium. Sed affinitas non contrariatur matrimonio, cum sit effectus eius. Ergo non impedit matrimonium. *Conc. Trident. sess. de reformat. matri. c. 4. et c. quadã cum multis seq. 35 q. 2. art præs.*

2 Præterea, Vxor per matrimonium efficitur quædam viri. Sed consanguinei defuncti viri, succedunt in rebus eius. Ergo possunt succedere in vxore ad quam tamen manet affinitas, vt ostensum est *. Ergo affinitas non impedit matrimonium.

SED contra est, quod dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis. Sed illa est tua affinis. Ergo affinitas impedit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd affinitas præcedens matrimonium, impedit contrahendum, & dirimit contractum, eadem ratione qua & consanguinitas.

Sicut enim ineſt neceſſitas quædam cohabitandi conſanguineis adinuicem, ita & affinibus: & ſicut eſt quoddam amicitiæ vinculum inter conſanguineos, ita inter affines. Sed ſi affinitas matrimonio ſuperueniat, non poteſt ipſum dirimere: vt ſupra dictum eſt *.

¶ 50 art. vnico, ad 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd affinitas non contrariatur matrimonio ex quo cauſatur, ſed contrariatur matrimonio quod cum affine contrahendum eſſet, in quantum impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiſcentiæ repreſſionem, quæ per matrimonium quæruntur.

Ad ſecundum dicendum, quòd res poſſeſſæ à viro non efficiuntur aliquid vnum cum ipſo viro: ſicut vxor efficitur vna caro cum ipſo. Vnde ſicut conſanguinitas impedit matrimonium vel coniunctionem ad virum ſecundum carnem, ita & ad vxorem viri.

ARTIC. VII.

Vtrum affinitas habeat per ſe gradus?

226 AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd affinitas habeat etiam per ſeipſam gradus. Cuiuſlibet enim propinquitatis eſt accipere aliquos per ſe gradus. Sed affinitas propinquitas quædam eſt. Ergo habet gradus per ſe ſine gradibus conſanguinitatis, ex quibus cauſatur.

li. 4. ſent. d. 41. §. B a med.

¶ 2 Præterea, In littera † dicitur, quòd ſobolis ſecundę coniunctionis non poteſt tranſire ad conſortium affinitatis prioris viri. Sed hoc non eſſet, niſi ſecundus affinis etiam eſſet affinis. Ergo affinitas habet per ſe gradus ſicut conſanguinitas.

SED contra, Affinitas ex conſanguinitate cauſatur. Ergo & omnes gradus affinitatis cauſantur ex gradibus conſanguinitatis: & ſic non habet per ſe aliquos gradus.

RESPONDEO dicendum, quòd res non diuiſibiles diuiſione per ſe, niſi ratione illius, quod cõpetit illi ſecundum genus ſuum: ſicut animal per rationale & irrationale, non autem per album & nigrum. Carnis autem

nem propagatio per se comparatur ad consanguinitatem: quia ex ea immediate consanguinitatis vinculum contrahitur: sed ad affinitatem nō comparatur nisi mediante consanguinitate, quæ est causa eius. Vnde cum gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur, distinctio graduum per se & immediatè competit consanguinitati, sed affinitati mediante consanguinitate. Et ideò ad inueniendum gradus affinitatis est regula generalis, quòd quoto gradu consanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

Ad primum ergo dicendum, quòd gradus in propinquitate attinentiæ non possunt accipi, nisi secundum ascensum, & descensum propagationis, ad quam non comparatur affinitas, nisi mediante consanguinitate: & ideò affinitas non habet gradus per se, sed accipitur iuxta gradus consanguinitatis.

Ad secundum dicendum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio, non per se loquendo, sed quasi per accidens, dicebatur antiquitus affinis. Vnde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honestatis iustitiam, quàm propter affinitatem: & propter hoc etiam ea prohibitio nunc est reuocata.

ARTIC. VIII.

Vtrum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis?

227 *S. affinitatis, instit de nuptijs.*

AD octauum sic proceditur. Videtur, quòd gradus affinitatis non extendantur, sicut gradus cōsanguinitatis. Quia vinculum affinitatis est minus forte quàm consanguinitatis, cum affinitas ex consanguinitate causetur in diuersitate speciei, sicut à causa æquiuoca. Sed quanto fortius est vinculum, tanto magis durat. Ergo vinculum affinitatis non durat vsque ad tot gradus, ad quot durat consanguinitas.

2 Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum. Sed secundum ius diuinum aliqui gradus consanguinitatis erant prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat: sicut * patet

*Deuter. 25. & Leuit. 4.

de vxore fratris quam aliquis poterat ducere in vxorem ipso defuncto, non tamen propriam sororem. Ergo & nunc non debet esse prohibitio æqualitatis de affinitate & consanguinitate.

SED contra, Ex hoc ipso est aliqua mihi affinis, quòd meo consanguineo est coniuncta. Ergo in quocumque gradu sit vir mihi consanguineus, in illo gradu est mihi affinis: & sic gradus affinitatis computari debent in eodem numero sicut gradus consanguinitatis.

RESPONDEO dicendum, quòd ex quo gradus affinitatis sumuntur iuxta gradus consanguinitatis, oportet quòd tot sint gradus affinitatis, quot sunt gradus consanguinitatis. Sed tamen quia affinitas est minus vinculũ, quàm consanguinitas: facilius & olim & nunc dispensatio fit in remotis gradibus affinitatis, quàm in remotis gradibus consanguinitatis.

Ad primum ergo dicendum, quòd illa minoritas vinculi affinitatis respectu consanguinitatis facit varietatem in genere attinentiæ, non in gradibus. Et ideò illa ratio non est ad propositum.

Ad secundum dicendum, quòd frater non poterat accipere vxorem fratris sui defuncti nisi in casu, scilicet, quando moriebatur sine prole, vt suscitaret semen fratri suo, quod tunc requirebatur, quando propagationem carnis cultus religionis multiplicabatur: quod nunc locum non habet. Et sic patet, quòd non ducebat eam in vxorem, quasi gerens propriam personam, sed quasi supplens defectum fratris sui.

ARTIC. IX.

Vtrum coniugium contractum inter affines, vel consanguineos semper sit dirimendum?

228 Tho. 4 d. 41. ar. 3. Matt. 19

AD nonum sic proceditur. Videtur, quòd coniugium quod inter affines, vel consanguineos est contractum, non semper sit per diuortium dirimendum. Quia quod Deus coniunxit, homo non separet. Cum ergo Deus facere intelligitur quod facit Ecclesia, quæ quandoque tales ignoranter coniungit, videtur

detur quòd si postmodum in notitiam veniant, non sint separandi.

¶ 2 Præterea, Fauorabilius est vinculum matrimonij, quàm dominij. Sed homo per longi temporis præscriptionem acquirit dominium in re, cuius nō erat dominus. Ergo per diuturnitatē temporis matrimonium ratificatur, etiam si prius ratum non fuit.

¶ 3 Præterea, De similibus simile est iudicium. Sed si matrimonium esset dirimendum propter consanguinitatem, tunc in casu illo quando duo fratres habent duas sorores in vxores, si vnus separetur propter consanguinitatem, & alius pari ratione separari deberet: quod non videtur. Ergo matrimonium non est separandum propter affinitatem vel consanguinitatem.

SED contra, Consanguinitas & affinitas impediunt contrahendum & dirimunt contractum. Ergo si prouenit affinitas vel consanguinitas, separandi sunt etiam si de facto contraxerint.

Cōc. Tri. sess. 24. de refor. matrim. c. 4.

RESPONDEO dicendum, quòd cum * omnis coniunctus præter licitum matrimonium, sit peccatum mortale (quod ecclesia omnibus modis impedire conatur) ad ipsam pertinet eos, inter quos non potest esse verum matrimonium, separare, & præcipuè consanguineos & affines, qui sine incestu contrahere non possunt carnaliter.

Aug. l. de decē chordis c. 10. de temp. ser. 164. & 52. & de verbis Apost. ser. 18. to. 10

Ad primum ergo dicendum, quòd Ecclesia quamuis dono & auctoritate diuina fulciatur, tamen in quantum est hominum congregatio, aliquid de defectu humano in actibus eius * peruenit, quod non est diuinum: & ideò illa coniunctio, quæ fit in facie Ecclesiæ impedimentum ignorantis, non habet inseparabilitatem ex auctoritate diuina, sed est contra auctoritatem diuinam errore hominum inducta, qui excusat à peccato, cum sit error facti, quamdiu manet. Et propter hoc quando impedimentum ad notitiam Ecclesiæ peruenit, debet prædictam coniunctionem separare.

** Al pro uenit.*

Ad

Ad secundum dicendum, quòd illa, quæ sine peccato esse non possunt, nulla præscriptione firmantur: quia vt Innocent. *dicit, Diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget. Nec ad hoc facit aliquid fauor matrimonij, quod inter illegitimas personas esse non poterat.

l. 4. decr. ti. 14. c. 8. in fin.

Ad tertium dicendum, quòd res inter alios acta, alijs non præiudicat in foro contentioso. Vnde quãuis vnus frater repellatur à matrimonio vnius sororum ex causa consanguinitatis, non propter hoc separat Ecclesia aliud matrimonium, quod non accusatur. Sed in foro conscientiæ non oportet, quòd semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum vxorem suam: quia frequenter tales accusationes ex malevolentia procedunt, & per falsos testes probantur. Vnde non oportet, quòd conscientiam suam informet ex his, quæ circa aliud matrimonium sunt facta. Sed distinguendum videtur in hoc: quia aut habet certam * cognitionem de impedimento matrimonij, aut opinionem, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: si secundo modo, debet reddere, sed non exigere: si tertio, potest & reddere & exigere.

** Alias scientiã.*

ARTIC. X.

Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos, sit procedendum per viam accusationis?

229 AD decimum sic proceditur. Videtur, quòd ad separationem matrimonij, quod est inter affines & consanguineos contractum, non sit procedendum per viam accusationis. Quia accusationem præcedit inscriptio, qua aliquis se ad talionem obligat, si in probatione defecerit. Sed hæc non requiruntur, quando de matrimonij separatione agitur. Ergo ibi locum non habet accusatio.

**l. 4. sent. d. 41. §. C ex decre. 35. q. 6. §. 1.*

¶ 2 Præterea, In causa matrimonij audiuntur solum propinqui, vt in littera * dicitur. Sed in accusationibus audiuntur etiam extranei. Ergo in causa separa-

parationis matrimonij non agitur per viam accusationis.

¶ 3 Præterea, Si matrimonium accusari deberet, tunc præcipuè hoc esset faciendum, quando minus difficile est, quod separatur. Sed hoc est, quando sunt tantum sponsalia contracta: non autem tunc accusatur matrimonium. Ergo numquam de cætero debet fieri accusatio.

¶ 4 Præterea, Ad accusandum non præcluditur via alicui per hoc, quod non statim accusat. Sed hoc fit in matrimonio: quia * si primo tacuit, quando matrimonium contrahebatur, non potest postea matrimonium accusare quasi suspectus. Ergo, &c.

* *In decr. l. 4. ti. 18. c. 1. Calixtus I. ep. 2. c. 4 & Aug. l. 5. de ci. Dei. c. 10*

SED contra, Omne illicitum potest accusari. Sed matrimonium affinium & consanguineorum est illicitum. Ergo de eo potest esse accusatio.

RESPONDEO dicendum, quòd accusatio ad hoc est instituta, ne aliquis sustineatur quasi innocens, qui culpam habet. Sicut autem ex ignorantia facti contingit, quod aliquis homo reputatur innocens, qui in culpa est: ita ex ignorãtia alicuius circumstantiæ contingit, quòd aliquod factum reputatur licitum, quod est illicitum: & ideò sicut homo accusatur quandoque, ita & factum ipsum accusari potest. Et sic matrimonium accusatur, quando propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum, quod est illegitimum.

Ad primum ergo dicendum, quòd obligatio ad pœnam talionis habet locum, quando accusatur persona de crimine: quia tunc agitur ad punitionem eius. Sed quando accusatur factum, tunc non agitur ad pœnam facientis, sed ad impediendum hoc, quod est illicitum. Et ideò in matrimonio accusator non obligat ad aliquam pœnam, sed talis accusatio potest & verbis & scripto fieri, ita quòd exprimatur tam persona accusans matrimonium, quod accusatur; quam impedimentum propter quod accusatur.

Ad secundum dicendum, quòd * extranei non possunt

* *decr. 95 q. 6. c. 2.*

non possunt scire consanguinitatem: nisi per consanguineos, de quibus probabilius est, quod sciant. Vnde quando ipsi tacent, suspicio habetur contra extraneum, quòd ex maleuolentia procedat, nisi per consanguineos probare voluerit. Vnde repellitur ab accusatione, quando sunt consanguinei, qui tacent, & per quos probare non potest: sed consanguinei quàtumcumque sint propinqui, non repelluntur ab accusatione, quando accusatur matrimonium propter aliquod impedimentum perpetuum, quod impedit cõtrahendum, & dirimit contractum. Sed quando accusatur ex hoc, quod dicitur non fuisse contractum: tunc parentes tamquam suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius, qui est inferior dignitate & diuitijs, de quibus probabiliter æstimari potest, quòd libenter vellent, quòd matrimonium staret.

Ad tertium dicendum, quòd si matrimonium nondum est contractum, sed sponsalia tantum, non potest accusari: quia non accusatur, quod non est. Sed potest denunciari impedimentum, ne matrimonium contrahatur.

Ad quartum dicendum, quòd ille qui tacuit primo, quandoque auditur: postea si velit matrimonium accusare, quandoque repellitur. Quod patet ex Decr. quæ sic * dicit, Si post contractum matrimonium aliquis appareat accusator, cum non prodierit in publicum, quando banna, secundum consuetudinem, in Ecclesijs edebantur, vtrum vox suæ debeat accusationis admitti, merito quęri potest. Super quo sic deximus * respondendum, quòd si tempore denunciationis præmissæ is, qui iam coniunctos impetit, extra diœcesim existebat, vel alias denuntiatio non potuit ad eius notitiam peruenire, vt puta, si nimiæ infirmitatis feruore laborans, sanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis erat tam teneris constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impedimus: eius accusatio debet audiri. Alioquin tamquam suspe-

l 4. decr. tit. 18. c. Cum in tua.

** Al. distinguendum.*

suspectus, est procul dubio repellendus, nisi proprio firmauerit iuramento, quòd postea didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

ARTIC. XI.

Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos, procedi debeat per testes?

AD vndecimum sic proceditur. Videtur, quòd in tali causa non sit procedendum per testes, sicut in alijs causis. Quia in alijs causis adducuntur ad testificandum, quicumque sunt omni exceptione maiores. Sed hic non admittuntur extranei, quamuis sint omni exceptione maiores. Ergo, &c.

230 c. præterea c. cũ in tua extra de spõ salibus lib. & c. de eo qui cognouit consang. uxoris sua.

¶ 2 Præterea, Testes suspecti de priuato odio, vel amore à testimonio repelluntur. Sed maximè possunt propinqui esse suspecti de amore respectu vnius partis, & odio ad partem alteram. Ergo non est audiendum eorum testimonium.

¶ 3 Præterea, Matrimonium est fauorabilius, quam aliæ causæ, in quibus de rebus pure corporalibus agitur. Sed in illis non potest idem esse testis & accusator. Ergo nec in matrimonio: & ita videtur, quòd non conuenienter in causa ista per testes procedatur.

SED contra, Testes inducuntur in causis, vt super his de quibus dubitatur, fiat iudici fides. Sed ita facienda est iudici fides in causa ista, sicut in alijs causis; quia non debet præcipitare sententiam de eo quod non constat. Ergo procedendum est hic ex testibus, sicut & in alijs causis.

RESPONDEO dicendum, quòd in hac causa oportet quòd per testes veritas patefiat, sicut & in alijs. Tamen, vt Iuristæ dicunt, in hac causa multa specialia inueniuntur, scilicet, quòd idem potest esse accusator & testis, & quòd non iuratur de calumnia, cum sit causa quasi spiritualis; & quòd cõsanguinei admittuntur ad testificandũ; & quòd non obseruatur omnino

ordo

ordo iudiciarius : quia tali denuntiatione facta, contumax potest excommunicari lite non contestata: & valet hoc testimonium de auditu, & post publicationem testium testes possunt induci. Et hoc totum est, vt peccatum impediatur, quod in tali coniunctione esse potest.

Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

QVÆST. LVI.

De impedimento cognationis spiritualis, in quinque articulos diuisa.

DEinde considerandum est de impedimento cognationis spiritualis.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum spiritualis cognatio matrimonium impediat?

¶ Secundo, ex qua causa contrahatur.

¶ Tertio, inter quos.

¶ Quarto, vtrum transeat à viro in vxorem?

¶ Quinto, vtrum transeat ad filios carnales patris?

ARTIC. I.

Vtrum spiritualis cognatio matrimonium impediat.

231 *Tho. 4 d. 42. q. 1. a. 3. & seq. Cõc Tri. sess 24 de refor. matrim. c. 2.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod spiritualis cognatio matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, nisi quod contrariatur alicui bono matrimonij. Sed spiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonij. Ergo non impedit matrimonium.

¶ 2 Præterea, Perpetuum impedimentum matrimonij non potest stare simul cum matrimonio. Sed cognatio spiritualis stat simul aliquando cum matrimonio, vt in littera dicitur: sicut cum aliquis in casu necessitatis filium suum baptizat, quia tunc fit vxori suæ spirituali cognatione coniunctus: nec tamen matrimonium separatur. Ergo spiritualis cognatio matrimonium non impedit.

¶ 3 Præterea, Vnio spiritus non transit in carnem. Sed matrimonium est carnalis coniunctio. Ergo cum cognatio spiritualis sit vnio spiritus, non

potest transire ad matrimonium impediendum.

¶ 4 Præterea, Contrariorum non sunt idem effectus. Sed spiritualis cognatio videtur esse contraria disparitati cultus: cum spiritualis cognatio sit propinquitas proueniens ex datione sacramenti, vel intentione ad idem: disparitas autem cultus consistit in sacramenti carentia, vt prius dictum est. Cum ergo disparitas cultus matrimonium impediat, videtur, quòd spiritualis cognatio non habeat hunc effectum.

SED contra, Quanto aliquod vinculum sanctius est, tanto magis est custodiendum. Sed vinculum spirituale est sanctius, quàm corporale. Cum ergo vinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, videtur etiam, quòd cognatio spiritualis idem faciat.

¶ Præterea, In matrimonio coniunctio animarum est principalior, quàm coniunctio corporum, quæ præcedit ipsam. Ergo multo fortius spiritualis cognatio matrimonium impedire potest, quàm carnalis.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut per carnis propagationem homo accipit esse naturæ, ita per sacramenta accipit esse spirituale gratiæ. Vnde sicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur, est homini naturale, in quantum est res quædam naturæ: ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, in quantum est membrum Ecclesiæ. Et ideò sicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex Ecclesiæ statuto. Tamen distinguendum est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium, aut sequitur: si præcessit, impedit contrahendum, & dirimit contractum: si sequitur, tunc non dirimit vinculum matrimonij. Sed quantum ad actum matrimonij est distinguendum: quia aut spiritualis cognatio inducitur causa necessitatis, sicut cum pater baptizat filium in articulo mortis; & tunc non

non impedit actum matrimonij, ex neutra parte. Aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia; & tunc si ille ex cuius actu inducitur, diligentiam adhibuit, est eadem ratio sicut de primo. Aut ex industria, extra casum necessitatis; & tunc ille ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum, sed tamen debet reddere si petatur: quia ex culpa eius non debet aliquod incommodum alius reportare.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonij, tamen impedit aliquod de secundarijs bonis, quod est amicitiæ multiplicatio: quia spiritualis cognatio est sufficiens ratio amicitiæ per se. Vnde oportet, quòd ad alios per matrimonium familiaritas, & amicitia quæratur.

Ad secundum dicendum, quòd matrimonium est perpetuum vinculum: & ideò nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere. Et sic quandoque contingit quòd matrimonium, & matrimonij impedimentum stant simul, non autem si impedimentum præcedit.

Ad tertium dicendum, quòd in matrimonio non est tantum coniunctio corporalis, sed etiam spiritualis: & ideò propinquitas spiritus ei impedimentum præstat sine hoc quòd propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

Ad quartum dicendum, quòd non est inconueniens quòd duo contraria adinuicem contrarientur eidem, sicut magnum & paruum æquali. Et sic disparitas cultus, & spiritualis cognatio matrimonio repugnant: quia in vno est maior distantia, in altero maior propinquitas, quam matrimonium requirat. Et ideò ex vtraque parte matrimonium impeditur.

232 *c.1. de cognatione spir. li.6. Conc. Trident sess. 24. de reform. matrim. c.2.*

ARTIC. II.

Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd per solum baptismum spiritualis propinquitas con-

contrahatur. Sicut enim se habet corporalis cognatio ad corporalem generationem, ita spiritualis ad spiritualem. Sed solus baptismus dicitur spiritualis generatio. Ergo per solum baptismum contrahitur spiritualis cognatio: sicut & per solam generationem carnalem, carnalis cognatio.

¶ 2 Præterea, Sicut in confirmatione imprimitur character, ita in ordine. Sed ex susceptione ordinis non sequitur spiritualis cognatio. Ergo nec ex confirmatione, & sic solum ex baptismo.

¶ 3 Præterea, Sacramenta sunt digniora sacramentalibus. Sed ex quibusdam sacramentis spiritualis cognatio non sequitur, sicut patet in extrema unctione. Ergo multo minus ex catechismo, vt quidam dicunt.

¶ 4 Præterea, Inter sacramentalia baptismi multalia præter catechismum numerantur *. Ergo ex catechismo non magis contrahitur spiritualis cognatio, quam ex alijs. *Tho. in 4. d. 6.*

¶ 5 Præterea, Oratio non est minus efficax ad promouendum in bonum, quam instructio siue catechesis. Sed ex oratione non contrahitur spiritualis cognatio. Ergo nec ex catechismo.

¶ 6 Præterea, instructio quæ fit baptizatis per præsentiam, non minus valet, quam illa quæ fit nondum baptizatis. Sed ex prædicatione non contrahitur aliqua cognatio spiritualis. Ergo nec ex catechismo.

SED contra, 1. Cor. 4. In Christo Iesu, per Euangelium ego vos genui. Sed spiritualis generatio causat spiritualem cognationem. Ergo ex prædicatione Euangelij, & instructione, fit spiritualis cognatio, non solum ex baptismo.

¶ 1 Præterea, Sicut per baptismum tollitur peccatum originale: ita per pœnitentiam, actuale. Ergo sicut baptismus causat spiritualem cognationem, ita pœnitentia.

¶ 2 Præterea, Pater nomen cognationis est. Sed

per pœnitentiam & doctrinam, & curam pastoralem, & multa huiusmodi, aliquis dicitur alteri spiritualis pater. Ergo ex multis aliis præter baptismum & confirmationem, spiritualis cognatio contrahitur.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicũt, quòd spiritualis regeneratio sicut per septiformem Spiritus sancti gratiam datur, ita per septem efficitur, incipiendo a primo pabulo salis * sacramenti, vsque ad confirmationem per Episcopum factam: & per quodlibet horum septem, spiritualis cognatio contrahitur. Sed illud non videtur rationabile: quia cognatio carnalis non contrahitur nisi per actum generationis completum. Vnde etiam affinitas non contrahitur nisi facta commistione seminum; ex qua potest sequi generatio carnalis. Spiritualis autem generatio non perficitur nisi per aliquod sacramentum: vnde non videtur conueniens quod spiritualis cognatio contrahatur, nisi per aliquod sacramentum. Et ideò alij dicunt, quòd per tria tantum sacramenta spiritualis cognatio contrahatur, scilicet per catechismum, baptismum, & confirmationem. Sed isti propriam vocem videntur ignorare: quia catechismus non est sacramentum sed sacramentale. Et ideò alij dicunt, quod tantum per duo sacramenta contrahitur, scilicet per confirmationem & baptismum: & hæc est opinio communior. Tamen de catechismo † quidam horum dicunt, quòd est debile impedimentum: quia impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

Al. sacrati,

† *de catechismo quid tenere oporteat, diffinxit Bonif. viij. in c. per catechismum, de cogn. spirit. lib. 6.*

Ad primum ergo dicendum, quòd duplex est carnalis natiuitas. Prima in vtero, in quo adhuc id quod natum est, est adeo debile, quòd non possit extra exponi sine periculo: & huic natiuitati assimilatur regeneratio per baptismum; in quo regeneratur aliquis adhuc quasi fouendus intra vterum Ecclesiæ. Secunda est natiuitas ex vtero, quando iam quod natum erat, in vtero tantum roboratum est, quòd potest sine pe-

culo exponi exterioribus, quæ nata sunt corrumpere: & huic assimilatur confirmatio, per quam homo roboratus, exponitur in publicum ad confessionem nominis Christi. Et ideò congruè per vtrumque horum sacramentorum contrahitur spiritualis cognatio.

Ad secundum dicendum, quòd per ordinis sacramentum non fit alia regeneratio, sed quædam promotio potestatis; & propterea mulier non suscipit ordinem: & sic non potest ex hoc aliquod impedimentum præstari matrimonio: & ideò talis cognatio non computatur.

Ad tertium dicendum, quòd in catechismo fit quædam professio futuri baptismi; sicut in sponsalibus, quædam sponsio futurarum nuptiarum. Vnde sicut in sponsalibus contrahitur quidam modus propinquitatis, ita in catechismo, ad minus impediens contrahendum, vt quidam dicunt: non autem in sacramentis alijs.

Ad quartum dicendum, quòd talis professio fidei non fit in alijs sacramentalibus baptismi sicut in catechismo. Et ideò non est similis ratio.

Et similiter dicendum Ad quintum, de oratione: & Ad sextum, de prædicatione.

Ad septimum dicendum, quòd Apostolus eos ad idem instruxerat per modum catechismi: & sic alio modo talis instructio habebat ordinem ad spiritualem *generationem.

Al. cognationem.

Ad octauum dicendum, quòd per sacramentum pœnitentiæ, non contrahitur, proprie loquendo, spiritualis cognatio: vnde filius sacerdotis potest contrahere cum illa, quam sacerdos in confessione audiuit: alias filius sacerdotis non inueniret in tota parochia mulierem, cum qua contrahere posset. Nec obstat, quòd per pœnitentiam tollitur peccatum actuale: quia hoc non est per modum generationis, sed magis per modum sanationis. Sed tamen per pœnitentiam contrahitur quoddam fœdus inter mulierem

confitentem & sacerdotem spirituali cognationi simile: vt tantum peccet, eam carnaliter cognoscens, ac si esset sua spiritualis filia. Et hoc ideò, quia maxima familiaritas est inter sacerdotem & confitentem: & ob hoc ista prohibitio est inducta, vt tollatur peccandi occasio.

Ad nonum dicendum, quòd pater spiritualis dicitur ad similitudinem patris carnalis. Pater autem carnalis vt Philosophus dicit in 8. Ethic. * tria dat filio, esse, nutrimentum, & instructionem: & ideò spiritualis pater aliquis alicuius dicitur ratione alicuius horum trium. Tamen ex hoc, quod est spiritualis pater, non habet spiritualem cognationem, nisi conueniat cum patre, quantum ad generationem, per quam est esse. Et sic etiam potest solui octauum, quod præcessit.

* li. 8. c. 11 & 12.

ARTIC. III.

Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi & leuantem de sacro fonte?

233

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd cognatio spiritualis non contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquitas solum ex parte eius, cuius semine generatur proles: non autem ex parte eius qui filium tantum suscipit. Ergo nec spiritualis cognatio contrahitur inter eum, qui sucipit de sacro fonte, & eum qui sucipitur.

c. 1. & 3. de cognatione spirit. lib. 6. Conc. Trident. sess. 24. de reform. matrim. c. 2.

¶ 2 Præterea, Ille qui in sacro fonte leuat, antedochus à Dionys.* dicitur: & ad eius officium spectat puerum instruere. Sed instructio nō est sufficiens causa spiritualis cognationis, vt dictum est †. Ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de sacro fonte leuatur.

c. 7. Eccles. hierarc. non multū a fine.

† ar. 2. huius q. ad 6. & 7.

¶ 3 Præterea, Potest contingere, quod aliquis leuet aliquem de sacro fonte, antequam ipse sit baptizatus. Sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cogna-

cognatio: quia ille qui non est baptizatus, non est capax alicuius spiritualitatis. Ergo aliquem leuare de sacro fonte, non sufficit ad spiritualem cognationem contrahendam.

SED contra est definitio spiritualis cognationis supra inducta, & auctoritates, quæ ponuntur in littera *.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre & patre: ita in generatione spirituali aliquis renascitur filius Dei, sicut patris; & Ecclesiæ, sicut matris. Sicut autem ille qui sacramentum confert, gerit personam Dei, cuius instrumentum & minister est; ita ille qui baptizatum suscipit de sacro fonte, aut confirmandum tenet, gerit personam Ecclesiæ: vnde ad vtrumque spiritualis cognatio contrahitur. li. 4. sent. d. 42. §. 8

Ad primum ergo dicendum, quòd non tantum pater, ex cuius semine generatur proles, habet cognationem carnalem ad natum; sed etiam mater, quæ ea etiam subministrat, & in cuius vtero generatur. Sic ita etiam anadochus, qui baptizandum vice totius Ecclesiæ offert & suscipit, & confirmandum tenet, spiritualem cognationem contrahit.

Ad secundum dicendum, quòd non ratione instructionis debitæ, sed ratione generationis spiritualis, ad quam cooperatur, cognationem spiritualem contrahit.

Ad tertium dicendum, quòd non baptizatus non potest aliquem leuare de sacro fonte, cum non sit membrum Ecclesiæ, cuius typum gerit in Baptismo suscipiens; quamuis possit baptizare, quia est creatura Dei, cuius typum gerit baptizans. Nec tamen potest cognationem spiritualem contrahere potest: quia ipse est expers spiritualis vitæ, in * quam homo per baptismum nascitur. Al. quæ

ARTIC. IV.

Vtrum cognatio spiritualis transeat a viro in vxorem ?

234 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd cognatio spiritualis non transeat à viro in vxorem. Quia spiritualis vnio, & corporalis sunt disparatæ, & diuersorum generum. Ergo mediante carnali coniunctione, quæ inter virum & vxorem est, non transitur ad spiritualem cognationem.

¶ 2 Præterea, Magis conueniunt in spirituali generatione, quæ est causa spiritualis cognationis, pater & mater spiritualis, quàm vir qui est spiritualis pater, & vxor. Sed pater & mater spiritualis, nullam ex hoc spiritualem cognationem contrahunt. Ergo nec vxor contrahit aliquam spiritualem cognationē ex hoc, quòd vir eius sit pater alicuius spiritualis.

¶ 3 Præterea, Potest contingere, quòd vbi vir est baptizatus, & vxor non est baptizata: sicut quando est ab infidelitate conuersus, sine alterius coniugis conuersione. Sed spiritualis cognatio non potest peruenire ad non baptizatum. Ergo non transit semper de viro ad vxorem.

Ii. 4. sent. d. 42. §. H.

¶ 4 Præterea, *Vir & vxor possunt aliquem simul de sacro fonte leuare. Si ergo spiritualis cognatio à viro transiret in vxorem, sequeretur quòd vterque coniugum esset bis pater & mater spiritualis eiusdem: quod est inconueniens.

SED contra, Bona spiritualia magis multiplicabilia sunt, quàm corporalia. Sed consanguinitas corporalis viri transit ad vxorem per affinitatem. Ergo multo magis spiritualis cognatio.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis potest fieri alicuius compater dupliciter. Vno modo, per actum alterius, qui baptizat, vel in ipso baptismo suscipit filium eius: & sic cognatio spiritualis non transit à viro in vxorem, nisi forte ille sit filius vxoris: quia tunc directe vxor contrahit cognationem spiritualem, sicut & vir. Alio modo per actum proprium,

prium, ſicut cum leuat filium alterius de ſacro fonte: & ſic cognatio ſpiritualis tranſit ad vxorem, quam iam carnaliter cognouit. Non autem ſi nondum ſit matrimonium conſummatum: quia nondum effecti ſunt vna caro: & hoc eſt per modum cuiuſdam affinitatis. Vnde etiam pari ratione videtur tranſire ad mulierem, quæ eſt carnaliter cognita, quamuis non ſit vxor. vnde verſus,

** Qua mihi, vel cuius natum mea fonte leuauit,* * Al. Qui
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor,
Si qua meæ natum, non ex me fonte leuauit,
Hanc poſt fata meæ non inde vetabor habere.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex hoc, quòd aut diuerſorũ generũ vnio corporalis & ſpiritualis, non eſt concludi, quòd vna non eſt altera; non autem, quòd vna non poſſit eſſe cauſa alterius: quia eorum quæ ſunt in diuerſis generibus, vnum quandoque eſt cauſa alterius, vel per ſe, vel per accidens.

Ad ſecundum dicendum, quòd pater ſpiritualis, & mater ſpiritualis eiuſdem non coniunguntur in generatione ſpirituali, niſi per accidens: quia ad hoc non per ſe ſufficeret. Vnde non oportet, quòd ex hoc aliqua cognatio ſpiritualis inter eos naſcatur, quam poſſit eſſe inter eos matrimonium. vnde verſus,

Vnus ſemper erit compatrum ſpiritualis,
Alter carnalis: non fallit regula talis.

Sed per matrimonium fit & vir & vxor vna caro per ſe loquendo. Et ideò non eſt ſimile.

Ad tertium dicendũ, quòd ſi vxor non ſit baptizata, non peruenit ad eam ſpiritualis cognatio, propter hoc, quòd non eſt capax; non ex hoc, quòd non poſſit per matrimonium traduci ſpiritualis cognatio à viro in vxorem.

Ad quartum dicendum, quòd ex quo inter patrem carnalem, & matrem non contrahitur aliqua cognatio ſpiritualis, nihil prohibet quin vir & vxor ſimul aliquem de ſacro fonte leuent. Nec eſt inconueniens, quòd vxor ex diuerſis cauſis efficiatur bis

mater ſpiritualis eiuſdem : ſicut etiam poteſt eſſe, quòd ſit affinis & conſanguinea eiuſdem per carnalem propinquitatem .

ARTIC. V.

Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat ad filios carnales patris ſpiritualis ?

235 AD quintum ſic proceditur . Videtur , quòd cognatio ſpiritualis non tranſeat ad filios carnales patris ſpiritualis . Quia ſpirituali cognationi non aſſignantur gradus . Eſſent autem gradus, ſi tranſiret à patre in filium : quia perſona generata mutat gradum, vt ſupra dictum eſt *. Ergo non tranſit ad filios carnales patris ſpiritualis .

* ar. 1. & 5. q. 55. co.

¶ 2 Præterea , Pater eodem gradu attinet filio , & frater fratri . Si ergo cognatio ſpiritualis tranſit à patre in filium , eadem ratione tranſibit à fratre in fratrem: quod falſum eſt .

SED contra eſt, quod in littera * probatur per auctoritatem .

* li. 4 ſent. d. 42.

RESPONDEO dicendum , quòd filius eſt aliquid patris, & non è conuerſo, vt dicitur in 8. Ethic.* Et ideò ſpiritualis cognatio tranſit à patre in filium ſpiritualem , & non è conuerſo : & ſic patet, quòd tres ſunt cognationes ſpirituales . Vna, quæ dicitur ſpiritualis paternitas, quæ eſt inter patrem & filium ſpiritualem . Alia , quæ dicitur compaternitas , quæ eſt inter patrem ſpiritualem, & carnalem eiuſdem . Tertia autem dicitur ſpiritualis fraternitas, quæ eſt inter filium ſpiritualem , & filios carnales eiuſdem patris . Et quælibet harum impedit matrimonium contrahendum , & dirimit contractum .

* li. 8 c. 12. non procul a fin.

Ad primum ergo dicendum, quòd perſona acquiritur per carnis propagationem, facit gradū reſpectu illius perſonæ quæ eodem genere attinet; non autem reſpectu eius quæ attinet in alio genere: ſicut filius attinet in eodem gradu vxori patris, in quo & pater, quamuis alio genere attinentiæ. Spiritualis autem cognatio eſt alterius generis , quàm carnalis ; & ideò non

in eodem gradu attinet filius spiritualis filio naturali patris sui spiritualis, in quo attinet ei pater eius, quo mediante cognatio spiritualis transit: & ita non oportet, quòd spiritualis cognatio habeat gradum.

Ad secundum dicendum, quòd frater non est aliquid fratris, sicut filius est aliquid patris. Sed vxor est aliquid viri, cum quo effecta est vnum corpus: & ideò à fratre in fratrem non transit, siue sit antegenitus, siue post fraternitatem spiritualem.

QVÆST. LVII.

De cognatione legali, quæ est per adoptionem, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de cognatione legali, quæ est per adoptionem.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, quid sit adoptio.

¶ Secundo, vtrum ex ea aliquod vinculum contrahatur impediens matrimonium?

¶ Tertio, inter quas personas contrahatur.

ARTIC. I.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur?

236 *Tho. 4. d. 42. q. 2. art. 1. & seq. §. 1. Inst. de adoptionib.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter adoptio definiatur, Adoptio est extraneæ personæ in filium vel nepotem, vel deinceps legitima assumptio. Filius enim debet esse subiectus patri. Sed aliquando ille qui adoptatur, non transit in potestatem patris adoptantis. Ergo non semper per adoptionem aliquis in filium assumitur.

¶ 2 Præterea, Parentes debent filijs thesaurizare, 2. Corinth. 12. Sed pater adoptans non oportet, quòd semper adoptato thesaurizet: quia quandoque adoptatus non succedit in bonis adoptantis. Ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶ 3 Præterea, Adoptio per quam aliquis in filium assumitur, similatur generationi naturali, per quam naturaliter producitur filius. Ergo cui competit naturalis generatio filij, competit adoptio. Sed hoc est falsum; quia ille qui non est sui iuris, & qui est minor

minor vigintiquinque annis, & mulier, non possunt adoptare: qui tamen possunt filium naturaliter generare. Ergo adoptio non dicitur proprie assumptio alicuius in filium.

¶ 4 Præterea, Assumptio extraneæ personæ in filium, videtur esse necessaria ad supplendum defectum naturalium filiorum. Sed ille qui non potest generare, vt spado vel frigidus, maxime patitur defectum in filijs naturalibus. Ergo ei maxime competit assumere aliquem in filium. Sed non competit ei adoptare. Ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶ 5 Præterea, In spirituali cognatione, vbi aliquis in filium assumitur, sine carnis propagatione, potest indifferenter maior ætate effici pater minoris, & è conuerso: quia iuuenis potest senem baptizare, & è conuerso. Si ergo per adoptionem aliquis assumitur in filium sine carnis propagatione, similiter posset indifferenter senior iuniorem, vel iunior seniorem adoptare, quod non est verum: & sic idē quod prius.

¶ 6 Præterea, Adoptatus non differt, secundum aliquem gradum ab adoptante. Ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium: & sic inconuenienter dicitur, quòd adoptatur in nepotem.

¶ 7 Præterea, Adoptio ex dilectione procedit vnde & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptasse. Sed charitas maior habenda est ad proximos quàm ad extraneos. Ergo non debet esse adoptio extraneæ personæ, sed magis personæ propinquæ.

RESPONDEO dicendum, quòd ars imitatur naturam, & supplet defectum naturæ in illis, in quibus natura deficit. Vnde sicut per naturalem generationem aliquis filium producit: ita per ius positiuum, quod est ars boni & æqui, potest aliquis alium sibi assumere in filium, ad similitudinem filij naturalis, & ad supplendū filiorum deperditorū defectum, propter quod præcipue adoptio est introducta. Et quia assumptio importat terminum à quo, propter quod assumens

mens non est assumptum *, oportet quòd ille qui assumitur in filium, sit persona extranea. Sicut ergo naturalis generatio habet terminum ad quem, scilicet formam, quæ est finis generationis; & terminum à quo, scilicet formam contrariam: ita generatio legalis habet terminum ad quem, scilicet filium vel nepotem; & terminum à quo, scilicet personam extraneam. Et sic patet, quòd prædicta * assignatio comprehendit genus adoptionis, quia dicitur legitima assumptio; & terminum à quo, quia dicitur extraneæ personæ; & terminum ad quem, quia dicitur in filium vel nepotem.

vide Th. in 3. l. b. sent. d. 5.

in arg. 1. huius art.

Ad primum ergo dicendum, quòd filiatio adoptiua est quædam imitatio filiationis naturalis: & ideò triplex est adoptionis species. Vna, quæ perfectè naturalem filiationem imitatur; & hæc vocatur arrogatio, per quam traducitur adoptatus in potestatem adoptantis: & sic adoptatus succedit patri adoptanti ex intestato, nec potest eum pater sine culpa priuare quarta parte hæreditatis. Sic autem adoptari non potest nisi ille qui est sui iuris, qui scilicet non habet patrem, aut si habet est emancipatus: & hæc adoptio nō fit nisi auctoritate principis. Alia est adoptio, quæ imitatur naturalem filiationem imperfectè, & vocatur simplex adoptio, per quā adoptatus non transit in potestatem adoptantis. Vnde magis est dispositio quædam ad perfectam adoptionē, quam adoptio perfecta: & secundum hanc potest adoptari etiā is qui non est sui iuris; & sine auctoritate principis, sed auctoritate magistratus: & sic adoptatus non succedit in bonis adoptātis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis suis in testamento dimittere, nisi velit. Et per hoc patet solutio ad Secundum.

Ad tertium dicendum, quòd generatio naturalis ordinatur ad speciem consequendam: & ideò omnibus competit posse naturaliter generare, in quibus natura speciei non est impedita. Sed adoptio ordinatur ad hæreditatis successionem; & ideò illis solis com-

competit, qui habent potestatem disponendi de hæreditate sua. Vnde ille qui non est sui iuris, vel qui est minor vigintiquinque annis, aut mulier, non potest adoptare aliquem nisi ex speciali concessione principis.

Ad quartum dicendum, quòd per eum qui habet impedimentum perpetuum ad generandum, non potest hæreditas transire in posterum. Vnde ex hoc ipso iam debetur illis, qui succedere ei debent iure propinquitatis: & ideò ei non competit adoptare, sicut nec naturaliter generare. Et præterea maior est dolor de filijs amissis, quàm de illis, qui numquam sunt habiti: & ideò habentes impedimentum generationis, non indigent solatio contra carentiam filiorum, sicut illi qui habuerunt & amiserunt, vel etiam qui habere potuerunt, sed aliquo impedimento accidentali carent.

Ad quintum dicendum, quòd spiritualis cognatio contrahitur per sacramẽtum quo fideles renascuntur in Christo, in quo non differt masculus & fœmina, seruus & liber, iuuenis & senex *. Et ideò indifferenter quilibet potest effici pater spiritualis alterius. Sed adoptio fit ad hæreditatis successionem, & quandam subiectionem adoptati ad adoptantem[1]. Non autem est conueniens, quòd antiquior inueni in cura rei familiaris subdatur: & ideò iunior non potest adoptare seniorem, sed oportet secundum leges, quòd adoptatus sit in tantum adoptante iunior, quòd possit eius esse filius naturalis.

Vt dicitur ad Gal. 3. & ad Col. 3

Ad sextum dicendum, quòd sicut contingit antiquos filios, ita & nepotes & deinceps: & ideò dum adoptio sit inducta in solatium filiorum amissorum, sicut aliquis per adoptionem potest surrogari in locum filij, ita in locum nepotis, & deinceps.

Ad septimum dicendum, quòd propinquus iure propinquitatis debet succedere: & ideò non competit ei, quòd per adoptionem ad successionem deueniatur: & si aliquis propinquus, cui non competit succe-

ſucceſſio hæreditatis adoptetur, non adoptatur, in quantum eſt propinquus, ſed in quantum eſt extraneus a iure ſucceſſionis in bonis adoptantis.

ARTIC. II.

Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd ex adoptione non contrahatur aliquod vinculũ impediens matrimonium. Quia cura ſpiritualis eſt dignior, quàm cura corporalis. Sed ex hoc quòd aliquis curæ alicuius ſubijcitur ſpiritualiter, non contrahitur aliquod propinquitatis vinculum: alias omnes qui habitant in parochia, eſſent propinqui ſacerdotis, & eius filio eius non poſſent contrahere. Ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere poteſt. 137 *c. 1. extra de cognæ. legali. §. ergo. & §. inter eos inſtit. de nupt.*

¶ 2 Præterea, Ex hoc quòd aliquis alicui ſit beneficus, non contrahitur aliquod propinquitatis vinculum. Sed nihil aliud eſt adoptio, quam collatio cuiuſdam beneficij. Ergo ex adoptione non fit aliquod propinquitatis vinculum.

¶ 3 Præterea, Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, vt Philoſophus *dicit. Quia ſcilicet ab ipſo habet eſſe, nutrimentum, & diſciplinam: hæreditatis autem ſucceſſio eſt poſterius ad iſta. Sed per hoc quòd aliquis alicui prouidet in nutrimento, & diſciplina, non contrahitur aliquod propinquitatis vinculum: alias nutrientes, & pædagogi, & magiſtri eſſent propinqui, quod falſum eſt. Ergo nec per adoptionem, per quam aliquis ſuccedit in hæreditatem posterius, contrahitur aliqua propinquitas. *l. 8. Eth. c. 11. 12.

¶ 4 Præterea, Sacramenta Eccleſiæ non ſubduntur humanis legibus. Sed matrimonium eſt ſacramentum Eccleſiæ. Cum ergo adoptio ſit inducta per leges humanã, videtur quòd non poſſit impedire matrimonium aliquod vinculum ex adoptione cõtractũ.

SED contra, Cognatio matrimoniũ impedit. Sed ex adoptione quædã cognatio cauſatur, ſcilicet legalis: vt pa-

vt patet per eius definitionem; est enim legalis cognatio quædam * proximitas proueniens ex adoptione. Ergo ex adoptione causatur vinculum, per quod matrimonium impeditur.

Al. propinquitas.

¶ Præterea, Hoc idem habetur ex auctoritatibus in littera * positis.

li. 4. sent. d. 42. §. D.

RESPONDEO dicendum, quòd lex diuina illas præcipue personas à matrimonio excludit, quas necesse erat cohabitare: ne, vt Rabbi Moyses dicit, si ad eas liceret vti carnali copula, facilis pateret concupiscentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium est ordinatum. Et quia filius adoptatus conuersatur in domo patris adoptantis, sicut filius naturalis: ideò legibus humanis prohibitum est inter tales matrimonium contrahi; & talis prohibitio est per Ecclesiam *approbata: & inde est quòd legalis cognatio matrimonium impediat.

lib. 4. decret. tit. 12.

Et per hoc patet solutio Ad tria prima: quia per omnia illa non inducitur talis cohabitatio, quæ possit fomentum concupiscentiæ præstare. Et ideò ex eis nõ causatur propinquitas, quæ matrimoniũ impedit.

Ad quartum dicendum, quòd prohibitio legis humanæ non sufficeret ad impedimentum matrimonij, nisi interueniret Ecclesiæ auctoritas, quæ idem etiam interdicit.

ARTIC. III.

Vtrum cognatio legalis contrahatur solum inter adoptantem patrem, & filium adoptatum?

238 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd talis cognatio non contrahatur, nisi inter patrem adoptantem, & filium adoptatum. Maxime enim videtur, quòd deberet contrahi inter patrem adoptantem & matrem naturalem adoptati: sicut accidit in cognatione spirituali. Sed inter tales nulla est cognatio legalis. Ergo nec inter aliquas alias personas præter adoptantem & adoptatum.

¶ 2 Præterea, Cognatio impediens matrimonium est perpetuum impedimentum. Sed inter filium adoptatum

ratum & filiam naturalem adoptantis, non est perpetuum impedimentum: quia soluta adoptione per mortem adoptantis, vel emancipationem adoptati, potest contrahere cum ea. Ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatē, quæ matrimonium impediret.

¶ 3 Præterea, Cognatio spiritualis in nullam personam transit, quæ non possit ad aliquod sacramentum tenere vel suscipere: vnde in non baptizatum non transit. Sed mulier non potest adoptare, vt ex dictis* patet. Ergo cognatio legalis non transit à viro in vxorem. *ar. 1. huius quæst. ad 3.*

¶ 4 Præterea, Cognatio spiritualis est fortior, quam legalis. Sed spiritualis non transit in nepotem. Ergo nec legalis.

SED contra, Plus concordat cognatio legalis cum coniunctione carnis vel propagatione, quam spiritualis. Sed spiritualis cognatio transit in alteram personam. Ergo & legalis.

¶ Præterea, Ad hoc sunt auctoritates, quæ in littera ponuntur.

RESPONDEO dicendum, quòd triplex est legalis cognatio. Prima, quasi descendentium: quæ contrahitur inter patrem adoptantem & filium adoptatum, & filium filij adoptiui, & nepotem, & sic deinceps. Secunda, quę est inter filium adoptiuum & filium naturalem. Tertia, per modum cuiusdam affinitatis, quæ est inter patrem adoptantē & vxorem filij adoptati, vel è contrario inter filium adoptatum & vxorem patris adoptantis. Prima ergo cognatio, & tertia perpetuò matrimonium impediunt. Secunda autem non, nisi quamdiu manet in potestate patris adoptantis: vnde mortuo patre vel filio emancipato, potest contrahi inter eos matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quòd per generationem spiritualem non trahitur filius extra potestatem patris, sicut fit per adoptionem: & sic filius spiritualis remanet filius vtriusque simul, non autem filius adoptiuus: & ideò non contrahitur aliqua pro-

propinquitas inter patrem adoptantem, & matrem, vel patrem naturalem, ſicut erat in cognatione ſpirituali.

Ad ſecundum dicendum, quòd cognatio legalis impedit matrimonium, propter cohabitationem: & ideò quando ſoluitur neceſſitas cohabitationis, non eſt inconueniens, ſi prædictum vinculum non mancat: ſicut quando fuerit extra poteſtatem eiuſdem patris. Sed pater adoptans, & vxor eius ſemper quamdam auctoritatem retinent ſuper filium adoptatum, & vxorem eius. Et propter hoc manet vinculum inter eos.

Ad tertium dicendum, quòd etiam mulier ex conceſſione principis adoptare poteſt: vnde etiam in ipſam tranſit cognatio legalis. Et præterea non eſt cauſa, quare cognatio ſpiritualis non tranſit in non baptizatum, quia non poteſt tenere alium ad ſacramentũ; ſed quia non eſt alicuius ſpiritualitatis capax.

Ad quartum dicendum, quòd per cognationem ſpiritualem filius non ponitur in poteſtate, & cura patris ſpiritualis; ſicut in cognatione legali. Oportet enim, quòd quicquid eſt in poteſtate filij, tranſeat in poteſtatem adoptantis patris. Vnde adoptato patre, adoptantur filij & nepotes, qui ſunt in poteſtate adoptati.

QVÆST. LVIII.

De impedimento frigiditatis, maleficij, furis vel amentiæ, inceſtus, & defectus ætatis, in quinque articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de quinque impedimentis matrimonij, ſcilicet de impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, & inceſtus, & defectus ætatis.

¶ Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum frigiditas matrimonium impediat?

¶ Secundo, vtrum maleficium.

¶ Tertio, vtrum furia vel amentia?

¶ Quarto, vtrum inceſtus?

¶ Quinto, vtrum defectus ætatis?

ARTIC. I.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat?

239

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis non est de essentia matrimonij: quia perfectiora sunt matrimonia hominũ, vtpote voto continentium. Sed frigiditas nihil tollit de matrimonio nisi carnalem copulam. Ergo non est impedimentum dirimens matrimonium contractum. *Tho. 4 d. 34. q. vnica, ar. 2. & seq.*

¶ 2 Præterea, Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulam, ita & nimia caliditas, quæ hominem interficit. Sed caliditas non ponitur matrimonij impedimentum. Ergo nec frigiditas poni debet.

¶ 3 Præterea, Omnes senes sunt frigidi. Sed quidam senes possunt matrimonium contrahere. Ergo frigiditas non impedit matrimonium.

¶ 4 Præterea, Si mulier scit virum esse frigidum quando cum eo contrahit, verum est matrimonium. Ergo frigiditas, quantum est de se, non impedit matrimonium.

¶ 5 Præterea, Contingit in aliquo esse caliditatem sufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cum aliqua virgine: quia cito calidum euaporat ratione suæ debilitatis, vt ad corrumpendum virginem non sufficiat. Et similiter est in aliquo sufficiens caliditas mouens ad turpem, quæ magis concupiscentiam inflammat, quæ non sufficienter ad turpem mouet. Ergo videtur quòd frigiditas, & si impediat respectu vnius, non tamen simpliciter impedit.

¶ 6 Præterea, Mulier est vniuersaliter frigidior viro. Sed mulieres non impediuntur à matrimonio. Ergo nec frigidi viri.

SED contra est, quod dicitur Extra †, de frigidis & maleficiatis. Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur. Tales autem sunt frigidi. Ergo, &c. *cap. quod sedē. extra de frigid et malef.*

¶ Præterea, Nullus poteſt ſe obligare ad impoſſibile. Sed in matrimonio homo ſe obligat ad carnalem copulam: quia ad hoc dat alteri ſui corporis poteſtatem. Ergo frigidus qui non poteſt carnaliter copulari, non poteſt matrimonium contrahere.

RESPONDEO dicendum, quod in matrimonio eſt contractus quidam, quo vnus alteri obligatur ad debitum carnale ſoluendum. Vnde ſicut in alijs contractibus non eſt conueniens obligatio, ſi aliquis ſe obliget ad hoc quod non poteſt dare vel facere: ita non eſt conueniens matrimonio contractus, ſi fiat ab aliquo, qui debitum carnale ſoluere non poſſit. Et hoc impedimentum vocatur impotentia coeundi, nomine generali: quæ quidem poteſt eſſe, vel ex cauſa intrinſeca & naturali; vel ex cauſa extrinſeca & accidentali, ſicut per maleficium; de qua poſt dicetur †. Si autem ſit ex cauſa naturali, hoc poteſt eſſe dupliciter. Quia vel eſt temporalis, cui poteſt ſubueniri * remedio medicinæ, vel proceſſu ætatis: & tunc non ſoluit matrimonium. Vel eſt perpetua, & tunc ſoluit matrimonium: ita quòd ille, ex parte cuius allegatur impedimentum, perpetuo maneat abſque ſpe coniugij; alius nubat cui vult in Domino *. Ad hoc autem cognoſcendum vtrum ſit impedimentum perpetuum vel non perpetuum, Eccleſia tempus determinatum adhibuit, in quo huius rei poſſet eſſe experimentum, ſcilicet triennium: ita quòd ſi poſt triennium, in quo fideliter ex vtraque parte dederunt operam carnali copulæ implendæ, inueniatur matrimonium non eſſe conſummatum, iudicio Eccleſiæ diſſoluitur. Et tamen in hoc quãdoque Eccleſia errat: quia per triennium quandoque non ſufficienter experiri poteſt perpetuitas impotentiæ: vnde Eccleſia ſi ſe deceptam inueniat per hoc, quòd ille in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam, cum alia vel cum eadem perfeciſſe, reintegrat matrimonium præcedens, & dirimit ſecundum, quamuis de eius licentia ſit factum.

in art. ſequent.

* *Al beneficio.*

1. Cor. 7.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis actus carnalis copulæ non sit de essentia matrimonij, tamen potentia ad actum est de eius essentia: quia per matrimonium datur vtrique coniugum potestas in corpore alterius respectu carnalis copulæ.

Ad secundum dicendum, quòd caliditas superflua ex potest esse impedimentum perpetuum: si tamen inueniretur quòd per triennium impediret carnalem copulam, iudicaretur perpetuum. Tamen quia frigiditas magis & frequentius impedit (tollit enim non solum commixtionem seminum, sed etiam vigorem membrorum, quo fit coniunctio corporum) ideò frigiditas magis hic ponitur impedimentum, quam caliditas, cum omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

Ad tertium dicendũ, quòd senes quamuis quãdoque non habeant caliditatem sufficientem ad generandũ, tamen habent caliditatem sufficientem ad carnalem copulam: & ideò conceditur eis matrimonium, secundum quod est in remedium, quamuis non competat eis secundum quod est in officium naturæ.

Ad quartum dicendum, quòd in quolibet contractu hoc vniuersaliter tenetur, quòd ille qui est impotens ad soluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat ad eius solutionem. Est autem impotens tripliciter. Vno modo, quia non potest soluere de iure: & sic talis impotentia omnibus modis facit contractum esse nullum, siue sciat ille, cum quo facit talem contractum, hanc impotentiam, siue non. Alio modo, quia non fit soluendo de facto; & tunc si sciat ille, cum quo contrahit hanc impotentiã, & nihilominus contrahit; ostendit quòd alium finem ex contractu quærit: & ideò contractus fiat. Si autem nescit, tunc contractus nullus est: & ideò frigiditas quæ causat talem impotentiam, vt homo non possit de facto soluere debitum, sicut & † conditio seruitutis, per quam non potest quis de facto libere reddere, impediunt matrimo-

† *sup. q. 42. ar. 2. corp.*

nium, quando alter coniugum ignorat hoc, quòd alius non potest reddere debitum. Impedimentum autem per quod aliquis non potest de iure reddere debitum, vt consanguinitas, annullat contractum matrimonium, siue sciat alter coniugum, siue non. Et propter hoc Magister * ponit, quòd hæc duo faciunt personas non omnino illegitimas.

li.4 sent. d 34.§.A

Ad quintum dicendum, quòd non potest esse perpetuum impedimentum naturale viro, respectu vnius personæ, & non respectu alterius: sed si non possit implere carnalem actum cum virgine, & tamen possit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo instrumento possunt claustra pudoris frangi, & ei coniungi. Nec esset hoc contra naturam: quia non fieret ad delectationem, sed ad medicamentum. Abominatio autem * mulieri non est causa naturalis, sed causa accidentalis extrinseca: & ideò de ea est iudicium idem quod de maleficio, de quo post dicetur *.

Al. mulieris. art. seq.

Ad sextum dicendum, quòd mas est agens in generatione, sed fœmina est patiens: & ideò maior caliditas requiritur in mare, quam in fœmina, ad opus generationis; vnde frigiditas quæ facit virum impotentem, non faceret mulierem impotentem. Sed in muliere potest esse impedimentum naturale ex alia causa, scilicet arctatione: & tunc idem est iudicium de arctatione mulieris, & de frigiditate viri.

ARTIC. II.

Vtrum maleficium possit matrimonium impedire?

240 *c. litteræ vestræ, extra de frigid. & malef.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd maleficium non possit matrimonium impedire. Huiusmodi enim maleficia fiunt operatione dæmonum. Sed dæmones non habent potestatem impediendi matrimonij actũ, magis quam corporales alios actus, quos impedire non possunt: quia sic totum mundum perimerent, si comestionem, & gressum, & alia huiusmodi impedirent. Ergo per maleficia non potest impediri matrimonium.

Al. perverterent

¶ 2 Præterea, Opus Dei est fortius, quàm opus dia-

diaboli. Sed maleficium est opus diaboli. Ergo non potest impedire matrimonium, quod est opus Dei.

¶ 3 Præterea, Nullum impedimentum dirimit cōtractum matrimonium, nisi sit perpetuum. Sed maleficium non potest esse impedimentum perpetuum: quia cum diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores, expulso peccato tolletur maleficium, vel etiam per aliud maleficium, vel per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendam vim dæmonum. Ergo maleficium non potest impedire matrimonium.

¶ 4 Præterea, Carnalis copula non potest impediri, nisi impediatur potentia generandi, quę est principium eius. Sed vnius viri generatiua potentia se habet ad omnes mulieres æqualiter. Ergo per maleficium non potest esse impedimentum respectu vnius mulieris, nisi sit respectu omnium.

SED contra est, quod dicitur in Decret.* 33. q. 1. per sortiarias atque maleficas, & infra *, Si sanari non potuerint, separari valebunt.

¶ Præterea, Potestas dæmonum est maior quàm potestas hominis, Iob. 41. Non est potestas super terram, &c. Sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, per aliquam potestatem vel castraturam; & ex hoc matrimonium impeditur. Ergo multo fortius virtute dæmonis hoc potest fieri.

dec. caus. 33. q. 1. c. Si per sortiarias.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd maleficium nihil erat in mundo, nisi in æstimatione hominum, qui effectus naturales, quorum causæ sunt occultæ, maleficijs imputabant. Sed hoc est contra auctoritates sanctorum: qui dicunt quòd dæmones habent potestatem supra corpora, & supra imaginationem hominum, quando à Deo permittuntur. Vnde per eos malefici aliqua signa facere possunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis siue incredulitatis: quia non credunt esse dæmones nisi in æstimatione vulgi

tantum, vt terrores quos homo sibi ipse facit, ex sua æstimatione imputet dæmoni: & quia etiam ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in sensu tales, quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc vera fides repudiat, per quam Angelos de cœlo cecidisse, & dæmones esse credimus, & ex subtilitate suæ naturæ multa posse quæ nos non possumus: & ideò illi qui eos ad talia facienda, inducunt, malefici vocantur. Et ideò alij dixerunt, quòd per maleficia præstari potest impedimentum carnali copulæ, sed nullum tale est perpetuum; vnde non dirimit matrimonium contractum: & dicunt, iura quæ hoc dicebant, esse reuocata. Sed hoc est contra experimentum, & contra noua iura, quæ cum antiquis concordant. Et ideò distinguendum est: quia impotentia coeundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit; aut non est perpetua, & tunc non dirimit: & ad hoc experiendum eodem modo Ecclesia tempus triennij præfixit, sicut & de frigiditate dictum est *. Tamen hæc differentia est inter maleficium & frigiditatem: quia qui ex frigiditate est impotens, sicut est impotens ad vnam, ita ad aliam; & ideò quando matrimonium dirimitur, non datur licentia ei, vt coniungatur alteri. Sed ex maleficio homo potest esse impotens ad vnam, & non ad aliam; & ideò quando iudicio Ecclesiæ matrimonium dirimitur, vtrique datur licentia, vt alteram copulam quærat.

art. præc. corp. sub fin. & ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd quia corruptio peccati prima, per quam homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generatiuæ potentiæ deuenit, ideò maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis quam in alijs: sicut in serpentibus magis ostenditur virtus maleficiorum, quam in alijs animalibus, vt dicitur in Genesi: quia per serpentem diabolus mulierem tentauit.

Ad secundum dicendum, quòd opus Dei potest opere diaboli impediri diuina permissione, non quòd

dia-

diabolus sit Deo fortior, vt per violentiam opera eius destruat.

Ad tertium dicendum, quòd maleficium est ita perpetuum, quòd non potest homo habere remedium humanum, quamuis Deus posset remedium præstare, dæmonem cogendo: vel etiam dæmon, desistendo: nihil enim semper oportet, vt id quod per maleficium factum est, possit per aliud maleficium destrui, vt ipsi malefici confitentur. Et tamen si posset per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur: quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Similiter non oportet, quòd si per peccatum aliquod diabolo data est potestas in aliquem, quòd cessante peccato cesset potestas: quia pœna interdum remanet, culpa transeunte. Similiter etiam exorcismi Ecclesiæ non valent ad reprimendum dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales, iudicio diuino hoc agente: semper tamen valent contra illas infestationes dæmonum, contra quas principaliter instituti sunt.

Ad quartum dicendum, quòd maleficium quandoque potest præstare impedimentum ad omnes, quandoque ad vnam tantum: quia diabolus voluntarius causa est, non ex necessitate naturæ agens. Et præterea impedimentum maleficij potest esse ex impressione dæmonis in imaginatione hominis, ex qua tollitur viro concupiscentia mouens ad talem mulierem & non ad aliam.

ARTIC. III.

241

Vtrum furia impediat matrimonium?

a *Hi qui.* & c *Neque.* 32. q. 7. & c. *dilectus.* extra de *sponsal.*

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quòd furia non impediat matrimonium. Matrimonium enim spirituale quod in baptismo contrahitur, dignius est quàm carnale. Sed † furiosi possunt baptizari. Ergo & matrimonium contrahere.

2 Præterea, Frigiditas impedit matrimonium, quantum impedit carnalem copulam: quæ non

3 p. q. 68. art. 12.

impeditur per furiam. Ergo nec matrimonium.

¶ 3 Præterea, Matrimonium non dirimitur, nisi per aliquod impedimentum perpetuum. Sed de furia non potest sciri vtrum sit impedimentum perpetuum. Ergo non dirimit matrimonium.

q. 50. artic. vnico corp.

¶ 4 Præterea, In verfibus supradictis * sufficienter continentur impedimenta impedientia matrimonium. Sed ibi non fit mentio de furia. Ergo, &c.

SED contra, Plus tollit rationis vsum furia, quàm error. Sed † error impedit matrimonium. Ergo & furia.

sup q. 51. ar. 1. li 4 sent. d. 34 §. D.

¶ Præterea, Furiosi non sunt idonei ad aliquem contractum faciendum. Sed matrimonium est contractus quidam. Ergo, &c.

RESPONDEO dicendum, quòd furia, aut præcedit matrimonium, aut sequitur: si sequitur, nullo modo dirimit ipsum. Si autem præcedit, tunc aut furiosus habet lucida interualla, aut non habet: si habet, tunc quamuis dum est in illo interuallo, non sit tutum quòd matrimonium contrahat, quia nesciret prolem educare; tamen si contrahit, est matrimonium. Si autem non habet, vel si quando non habet, contrahit: tunc, quia non potest esse consensus vbi deest rationis vsus, non erit verum matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quòd vsus rationis non exigitur ad baptismum quasi causa ipsius, sed exigitur ad matrimonium. Et ideò non est similis ratio *, cum de baptismo furiosorum dictum sit supra *.

* *Alta-men.*

Ad secundum dicendum, quòd furia impedit matrimonium ratione suæ causæ, quæ est consensus, quamuis non ratione actus, vt frigiditas. Sed tamen simul cum frigiditate Magister * de ea determinat; quia vtrumque est quidam naturæ defectus.

* *Tho. in 4 d 4. q. 3. art. 1. q. 3.*

* *lib. 4. sent. d. 34 §. C.*

Ad tertium dicendum, quòd momentaneum impedimentum, quod causam matrimonij, scilicet consensum impedit, matrimonium totaliter tollit, sed impedimentum quod impedit actum, oportet esse perp.

perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

Ad quartum dicendum, quòd hoc impedimentum reducitur ad errorem: quia vtrobique est defectus consensus ex parte rationis.

ARTIC. IV.

Vtrum incestus, quo cognoscit quis sororem vxoris suæ, matrimonium dirimat?

242

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd incestus, quo quis cognoscit sororem vxoris suæ, matrimonium non dirimat: quia mulier non debet puniri pro peccato viri. Sed puniretur, si matrimonium solueretur. Ergo, &c. *toto titu. de eo, qui cognouit cõsanguineã vxoris suæ.*

¶ 2 Præterea, Plus peccat qui propriam consanguineam cognoscit, quàm qui cognoscit consanguineam vxoris. Sed primum peccatum non impedit matrimonium. Ergo nec secundum.

¶ 3 Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam si mortua vxore cum alia contrahat incestuosus, quòd separari debeant: quod non est verum.

¶ 4 Præterea, Hoc etiam impedimentum non connumeratur inter alia supra † enumerata. Ergo non dirimit contractum matrimonium. *q. 50.*

SED contra est, quod per hoc quòd cognoscit sororem vxoris, contrahitur affinitas ad vxorem. Sed affinitas dirimit matrimonium contractum. Ergo & incestus prædictus.

¶ Præterea, In quo quis peccat, in hoc punitur. Sed talis peccat contra matrimonium. Ergo debet puniri quod matrimonio priuetur.

RESPONDEO dicendum, quòd si aliquis cognoscit sororem, aut aliam consanguineam vxoris suæ ante matrimonium contractum, etiam post sponsalia debet matrimonium separari ratione affinitatis contractæ. Si autem post matrimonium contractum & consummatum, non debet totaliter separari matrimonium: sed vir ammittit ius perendi debitum, nec potest sine peccato petere. Sed tamen debet reddere *li. 4. sent. d. 34. q. 2.*

peten-

petenti, quia vxor non debet puniri de peccato viri. Sed post mortem vxoris debet omnino manere absque spe coniugij, nisi cum eo dispensetur, propter fragilitatem suam *, cum timetur de illicito coitu. Si tamen præter dispensationem contrahat, peccat contra statutum Ecclesiæ faciens, nō tamen propter hoc matrimonium dirimendum est aut separandum.

* *Al. cui.*

Et per hoc patet solutio ad obiecta: quia incestus ponitur matrimonij impedimentum, non tam ratione culpæ, quam ratione affinitatis, quam causat: & ideò etiam connumeratur alijs impedimentis, sed in impedimento affinitatis includitur.

ARTIC. V.

243 *Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium?*

Tho. 4. d. 36. q. vnica, ar. 5.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd defectus ætatis non impediat matrimonium. Secundum enim leges pueri accipiunt tutorem vsque ad vigesimum quintū annum. Ergo videtur, quòd vsque ad tempus illud non sit confortata ratio ad consensum: & ita videtur quòd illud debeat esse tempus statutum ad matrimonia ineunda. Sed ante tempus illud, matrimonium potest contrahi. Ergo defectus statutæ ætatis non impedit matrimonium.

¶ 2 Præterea, Sicut vinculum religionis est perpetuum, ita & vinculum matrimonij. Sed ante decimum quartum annum non possunt facere professionem, secundum nouam constitutionem. Ergo nec matrimonium contrahere, si defectus ætatis matrimonium impediret.

¶ 3 Præterea, Sicut consensus ad matrimonium requiritur ex parte viri, ita ex parte vxoris. Sed mulier ante decimum quartum annum potest contrahere matrimonium. Ergo, & vir.

ar. 1. huius quæst.

¶ 4 Præterea, * Impotentia coeundi, nisi sit perpetua, & ignorata, non impedit matrimonium. Sed defectus ætatis non est perpetuus nec ignoratus. Ergo non impedit matrimonium.

¶ 5 Præterea, Non continetur in aliquo præ-

ſtorum * impedimentorum: & ita non videtur eſſe matrimonij impedimentum. * 9. 58. cap.

SED contra, Decretal. † dicit, quòd puer, qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus matrimonio. Sed ante decimumquartum annum (vt in pluribus) non poteſt reddere debitum, vt in 9. † Animalium dicitur. Ergo, &c. in decre. lib 4 tit. 15 & eſt de Frigidis, c 2. † lib 7 de hist animalium, cir. a pr.

¶ Præterea, Omnium natura conſtantium poſitus eſt terminus magnitudinis & augmenti: & ita videtur cum matrimonium ſit naturale, quòd debeat habere determinatum tempus, per cuius defectum impediatur.

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium cum ſit per modum cuiuſdam contractus, ordinationi legis poſitiuæ ſubiacet, ſicut & alij contractus: vnde ſecundum iura * determinatum eſt, quòd ante illud tempus diſcretionis, quo vtrique poſſit de matrimonio ſufficienter deliberare, & debitum ſibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & ſi non ita facta fuerint, dirimuntur. Hoc autem tempus vt in pluribus, eſt in maſculis in quartodecimo anno, in fœmina autem in duodecimo anno. Quia tamen præcepta iuris poſitiui ſequuntur id quod in pluribus eſt, ſi aliquis ad perfectionem debitam ante tempus prædictum * perueniat, ita quòd vigor naturæ & rationis, defectum ætatis ſuppleat; matrimonium non diſſoluitur: & ideò ſi contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerint copulati, nihilominus matrimonium perpetuo ſtat indiſſolubile. lib 4 decret beati Greg. tit 2 c. 2. & ſup q. 43. ar 2. 2. * paulo ante in hoc corp.

Ad primum ergo dicendum, quòd in illis ad quæ natura inclinat, non exigitur tantus vigor rationis ad deliberandum, ſicut in alijs: & ideò ante poteſt in matrimonium ſufficienter deliberans conſentire, quam poſsit in contractibus alijs res ſuas ſine tutore pertractare.

Et ſimiliter etiam dicendum eſt ‡ Ad ſecundum: quia votum religionis eſt de his ad quæ natura non incli-

inclinat ; quæ maiorem difficultatem habent , quàm matrimonium .

Ad tertium dicendum, quòd mulier citius ad tempus pubertatis peruenit, quàm vir, vt dicitur in †9. de animalibus : & ideò non est simile de vtroque.

sup q.43. ar.2.

Ad quartum dicendum, quòd ex parte ista non solum est impedimentum, propter impotentiam coeundi, sed etiam propter defectum rationis , quæ adhuc non sufficit ad consensum illum ritè faciendum , qui perpetuo durare debet .

Ad quintum dicendum , quòd sicut *impedimentum quod est ex furia, reducitur ad impedimentum erroris : ita etiam impedimentum quod est ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum vsum liberi arbitrij .

** art. 3. huius q.*

QVÆST. LIX.

De disparitate cultus , quæ matrimonium impediat , in sex articulos diuisa .

DEinde considerandum est de disparitate cultus, quæ matrimonium impediat .

¶ Circa quod quæruntur sex .

¶ Primo , vtrum fidelis possit contrahere matrimonium cum infideli ?

¶ Secundo, vtrum inter infideles sit matrimonium ?

¶ Tertio , vtrum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum vxore infideli nolente conuerti ?

¶ Quarto , vtrum possit vxorem infidelem relinquere ?

¶ Quinto, vtrum ea dimissa, possit aliam ducere ?

¶ Sexto, vtrum propter alia peccata vir possit dimittere vxorem, sicut propter infidelitatem ?

244 Tho. 4. d. 39. q. vnic. a. ar. 1. & seq. c. si infidelis. 28. q. 1. c. quanto, & c. gaudemus , extra de diuort.

ARTIC. I.

Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli ?

AD primum sic proceditur . Videtur , quòd fidelis possit matrimonium cum infideli contrahere. Quia Ioseph contraxit cum Aegyptia , & Esther cum Assuero . In vtroque autem matrimonio fuit de spo-

sparitas cultus: quia alter erat infidelis, & alter fidelis. Ergo disparitas cultus præcedens matrimonium, ipsum non impedit.

¶ 2 Præterea, Eadem est fides, quam docet vetus & noua lex. Sed secundum veterem legem poterat esse matrimonium inter fidelē & infidelē, vt patet Deut. 21. Si egressus ad pugnam videris in numero captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam, intrabis ad eam, dormiesque cum illa: & erit vxor tua. Ergo & licet in noua lege.

¶ 3 Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinantur. Sed inter fidelem & infidelem possunt in aliquo casu contrahi sponsalia, cum conditione futuræ conuersionis. Ergo sub eadem conditione matrimonium potest contrahi inter eos.

¶ 4 Præterea, Omne impedimentum matrimonij est aliquo modo contrarium matrimonio. Sed infidelitas non est contraria matrimonio: quia matrimonium est in officium naturæ, cuius dictamen fides excedit. Ergo disparitas fidei non impedit matrimoniū.

¶ 5 Præterea, Disparitas fidei quandoque est etiā inter duos baptizatos, sicut quando aliquis post baptismum in hæresim labitur. Sed si talis cum aliqua fideli contrahat, nihilominus est verum matrimoniū. Ergo disparitas fidei matrimonium non impedit.

SED contra est, quod dicitur 2. Cor. 6. Quæ conuentio lucis ad tenebras? Sed maxima conuentio est inter virum & vxorem. Ergo ille qui est in luce fidei, non potest contrahere matrimonium cum illa, quæ est in tenebris infidelitatis.

¶ Præterea, Malachiæ secundo dicitur, Contaminauit Iudas sanctificationem Domini, quoniam diligit, & habuit filiam Dei alieni. Sed hoc non esset, si inter eos posset verum matrimonium contrahi. Ergo disparitas cultus matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum, quòd principalius matrimonij bonum est proles ad cultum Dei educanda. Cū autem educatio fiat communiter per patrem & matrem,

trem, vterque secundum fidem suam intendit ad cultum Dei prolem educare: & ideò si sint diuersæ fidei, intentio vnius, alterius intentioni contraria erit; & ita inter eos non potest esse conueniens matrimonium. Et propter hoc disparitas cultus præcedens matrimonium impedit ne contrahi possit.

Ad primum ergo dicendum, quòd in veteri lege de aliquibus infidelibus erat permissum, quòd cum eis possent inire coniugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter autem prohibitum erat de infidelibus habitantibus in terra Canaan: tum quia Dominus præceperat eos occidi, propter eorum obstinationem: tum quia maius periculum imminebat, ne scilicet coniuges filios Israel ad idololatriam peruerterent: quia filij Israel ad ritus & ad mores eorum proniores erant, propter conuersationem cum eis. Sed de alijs gentibus permisit, præcipue quando non poterat esse timor pertrahendi ad idololatriam: & sic Ioseph, & Moyses, & Esther, cum infidelibus matrimonia contraxerunt. Sed in noua lege, quæ per totum orbem diffundi tur, similis ratio prohibendi est de omnibus infidelibus. Et ideò disparitas cultus præcedens matrimonium, impedit contrahendum, & dirimit contractum.

Ad secundum dicendum, quòd lex illa, vel loquitur de alijs nationibus, cum quibus licite poterat inire coniugia: vel loquitur, quando illa captiua ad fidem, & cultum Dei conuerti volebat.

Ad tertium dicendum, quòd eadem est habitudo præsentis ad præsens, & futuri ad futurum. Vnde sicut quando matrimonium in præsenti contrahitur, requiritur vnitas cultus in vtroque contrahentium, ita ad sponsalia, quibus fit sponsio futuri matrimonij, sufficit conditio apposita de futura vnitate cultus.

In corp. artic. Ad quartum dicendum, quòd iam ex dictis patet, quòd disparitas cultus contraria est matrimonio ratione principalioris boni ipsius, quod est bonum prolis.

Ad

Ad quintum dicendum, quòd matrimonium est sacramentum, & ideò quantum pertinet ad necessitatem sacramenti, requirit paritatem, quantum ad sacramentum fidei, scilicet baptismum, magis quàm quantum ad interiorem fidem. Vnde etiam hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed disparitas cultus, qui respicit exterius seruitium, vt in tertio lib. dist. 9.* dictum est. Et propter hoc si aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimonium contrahat, verum est matrimonium, quamuis peccet contrahendo, si eam sciat hæreticam; sicut peccaret si cum excommunicata contraheret: non tamen propter hoc matrimonium dirimetur. Et e contrario si aliquis catechumenus habens rectam fidem, sed nondum baptizatus, cum aliqua fideli baptizata contraheret, non esset verum matrimonium.

* *Tho. in 3. sent. d. 9. q. 1. ar. 1. q. 3. corp.*

ARTIC. II.

Vtrum inter infideles possit esse matrimonium?

245 *c. quanto. §. Si vero alter, extra de di*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd inter infideles non possit esse matrimoniũ. Matrimonium enim est sacramentum Ecclesiæ. Sed baptismus est ianua sacramentorum. Ergo infideles qui non sunt baptizati, matrimonium contrahere non possunt, sicut nec alia sacramenta suscipere.

¶ 2 Præterea, Duo mala sunt magis impeditiua boni, quam vnum. Sed infidelitas vnius tantum impedit bonum matrimonij. Ergo multo fortius infidelitas vtriusque; & ita inter infideles non potest esse matrimonium.

¶ 3 Præterea, Sicut inter fidelem & infidelem est disparitas cultus, ita inter duos infideles: vt si vnus sit Gentilis, & alter Iudæus. Sed disparitas cultus impedit matrimonium, vt dictum est *. Ergo ad minus inter infideles qui habent cultum disparem, non potest esse verum matrimonium.

*art. præc. huius q. † l. b. 1. de adult. cõiug. c. 12. * lib. 4. sent. d. 39. §. Est in. decret. 28. q. 1. c. 1.*

¶ 4 Præterea, In matrimonio est vera pudicitia. Sed sicut dicit Augustinus †, & habetur in litteris ‡, non est vera pudicitia infidelis cum vxore sua.

Ergo

Ergo nec est verum matrimonium.

¶ 5 Præterea, Matrimonium verum excusat carnalem copulam à peccato. Sed hoc non potest facere matrimonium inter infideles contractum: quia omnis vita infidelium peccatum est, vt dicit gloss.* Rom. 14. Ergo inter infideles non est verum matrimonium.

*gloss ordin. sup. illud Roman. 14. Omne q̄ non est ex fide. & Beda ibi ex li. sēt. Prosperi.

SED contra est, quod dicitur 1.Cor.7. Si quis frater vxorem habet infidelem, &c. Sed vxor non dicitur nisi propter matrimonium. Ergo matrimonium quod est inter infideles, est verum matrimonium.

¶ Præterea, Remoto posteriori, non remouetur prius. Sed matrimonium pertinet ad officium naturæ, quæ præcedit statum gratiæ, cuius principium est fides. Ergo infidelitas non facit quin sit inter infideles matrimonium.

Aug. de sãcta virgin. c. 12. to. 6.

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium principaliter est institutum, propter bonũ prolis non tantum generãdæ (quia hoc etiam sine matrimonio fieri potest), sed etiam promouendæ ad perfectum statũ, quia quælibet res intendit effectum suum naturaliter perducere ad perfectum. Est autem in prole duplex perfectio consideranda; scilicet naturæ, non solum quantum ad corpus, sed etiam quantum ad animã, per ea quæ sunt de lege naturæ; & perfectio gratiæ. Et prima quidem perfectio est materialis, & imperfecta respectu secundæ: & ideò cum res quæ sunt propter finẽ, sint proportionatæ fini, matrimonium quod tendit in primam perfectionem, est imperfectum & materiale respectu illius, quod tendit in perfectionẽ secundam. Et quia perfectio prima communis esse potest infidelibus & fidelibus, secunda autem tantũ est fideliũ; ideò inter infideles est quidẽ matrimonium, sed nõ perfectũ vltima perfectione, sicut est inter fideles.

Ad primum ergo dicendum, quòd matrimonium non tantum est institutum in sacramentum, sed etiam in officium naturæ. Et ideò quamuis infidelibus non competat matrimonium, secundum quod est sacra-

cramentum, in dispensatione ministrorum Ecclesiæ consistens; competit tamen eis, in quantum est officium naturæ. Et tamen etiam matrimonium sic est aliquo modo sacramentum, habitualiter; quamuis non actualiter, eo quòd actu non contrahunt in fide Ecclesiæ.

Ad secundum dicendum, quòd disparitas cultus non impedit matrimonium ratione infidelitatis, sed ratione disparitatis in fide. Disparitas enim cultus non solum secundam perfectionem prolis impedit, sed etiam primam, dum parentes ad diuersa prolem habere intendunt; quod non est quando vterque est infidelis.

Ad tertium dicendum, quòd inter infideles est matrimonium, vt dictum est *, prout matrimonium est in officium naturæ. Ea autem quę pertinent ad legem naturæ, sunt determinabilia per ius positiuum: vnde non prohibentur ab aliquo iure positiuo apud se infideles contrahere matrimonium cum infidelibus alterius ritus, disparitas cultus apud eos impediet matrimonium. Ex iure tamen diuino non prohibentur, quia apud Deum non differt qualitercumque aliquis a fide deuiet, quantum ad hoc quòd est a gratia alienum esse. Similiter nec aliquo Ecclesiæ statuto; quia non habet de his quæ foris sunt iudicare. *in resp. ad 1. & in corp.*

Ad quartum dicendum, quòd pudicitia & aliæ virtutes infidelium, non dicuntur esse veræ: quia non possunt attingere finem veræ virtutis, qui est vera felicitas: sicut dicitur non esse verum vinum, quod non habet effectum vini.

Ad quintum dicendum, quòd infidelis cognoscens uxorem suam, non peccat, si propter bonum prolis, vel fidei qua tenetur, vxori debitum reddat: cum sic fit actus iustitiæ, & temperantiæ; quæ in debitis debitus tactus debitas circumstantias seruat: sic non peccat faciens alios actus politicarum virtutum. Nec dicitur omnis vita infidelium, peccata, quia quolibet actu peccent; sed quia per

id quod agunt, à seruitute peccati non possunt liberari.

ARTIC. III.

Vtrum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum vxore nolente conuerti?

246 *e vxor. et c. si infidelis. 28. q. 1.*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd coniunx conuersus ad fidem non possit commanere cum vxore infideli nolente conuerti, cum qua in infidelitate contraxerat. Vbi enim est idem periculum, oportet eamdem cautelam adhiberi. Sed propter periculum subuersionis fidei prohibetur, ne fidelis cum infideli contrahat. Cùm ergo idem periculum sit si fidelis commaneat cum infideli, cum qua prius contraxerat, & adhuc maius: quia neophyti facilius peruertuntur, quàm illi qui sunt nutriti in fide; videtur, quòd fidelis post conuersionem non possit commanere cum vxore infideli.

**cap. Iudæi qui.*

¶ 2 Præterea, 28. q. 1.* dicitur, Non potest infidelis in eius coniunctione commanere, quę iam in Christianam translata est fidem. Ergo fidelis habet necesse vxorem infidelem dimittere.

art. præc. cor. fi.

¶ 3 Præterea, * Matrimonium quod inter fideles contrahitur, est perfectius, quàm illud quod contrahitur inter infideles. Sed si fideles contrahant in gradu prohibito ab Ecclesia, dissoluitur eorum matrimonium. Ergo & infidelium: & ita vir fidelis non potest commanere cum vxore infideli; ad minus quando cum ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito.

¶ 4 Præterea, Aliquis infidelis habet quandoque plures vxores, secundum ritum suæ legis. Si ergo potest commanere cum illis, cum quibus in infidelitate contraxit, videtur quòd possit etiam post conuersionem plures vxores retinere.

¶ 5 Præterea, Potest contingere quòd repudiata vna vxore, aliã duxerit, & in illo matrimonio existens conuertatur. Videtur ergo, quòd saltem in hoc casu non possit cum vxore, quã de nouo habet, cõmanere.

SED

SED contra est, quod Apost. 1. Cor. 7. consulit quod commaneant.

¶ Præterea, Nullum impedimentum superueniens vero matrimonio, tollit ipsum. Sed matrimonium erat verum quando vterque infidelis erat. Ergo quando alter conuertitur, non dirimitur per hoc, matrimonium: & ita videtur, quòd possint licite commanere.

RESPONDEO dicendum, quòd fides eius, qui est à matrimonio, non soluit, sed perficit matrimonium: vnde cum inter infideles sit verum matrimonium, vt ex dictis * patet, per hoc, quòd alter eorum conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso vinculum matrimonij soluitur. Sed aliquando vinculo matrimonij manente, soluitur matrimonium, quantum ad cohabitationem, & debiti solutionem: in quo pari passu currunt infidelitas & adulterium, quia vtrumque est contra bonum prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittendi adulteram, vel commanendi cum ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem, vel commanendi cum ea. Potest enim vir innocens licite manere cum adultera, spe correctionis, non autem si in adulterij peccato fuerit obstinata, * ne videatur patronus turpitudinis; quamuis etiam cum spe correctionis, possit eam libere dimittere. Similiter fidelis conuersus potest cum infideli commanere, cum spe conuersionis, si eam in infidelitate obstinatam non viderit; & bene facit commanendo; tamen non tenetur. Et de hoc est consilium Apostoli *.

Ad primum ergo dicendum, quòd facilius impeditur aliquid fiendum, quàm destruatur quod rite factum est: & ideò multa sunt quæ impediunt matrimonium contrahendum, si præcedant, quæ tamen ipsum non possunt dissoluere, si sequantur: sicut de affinitate patet *. Et similiter dicendum est de disparitate cultus.

Ad secundum dicendum, quòd in primitiua Ecclesia tempore Apostolorum passim conuertebantur ad

art. præc.

* Chryso. ho. 26. in Matth.

* 1. Cor. 7

q. 55. a. 6

fidem & Iudæi & Gentiles: & ideò tunc vir fidelis poterat habere probabilem spem de vxoris conuersione, etiam si conuersionem non promitteret. Post modum autem tempore procedente, Iudæi sunt magis obstinati quam Gentiles: quia gentiles adhuc intrabant ad fidem, sicut tempore martyrum, & temporibus Constantini Imperatoris, & circa tempora illa. Et ideò tunc non erat tutum fideli cum vxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de conuersione eius, sicut erat de conuersione vxoris gentilis: & ideò tunc fidelis conuersus poterat cohabitare cum gentili, sed non cum Iudæa, nisi conuersionem promitteret. & secundum hoc loquitur Decret. illud *, Sed nunc pari passu ambulant vtrique, scilicet Gentiles & Iudæi, quia vtrique obstinati sunt: & ideò nisi vxor infidelis conuerti velit, non permittitur et cohabitare, siue sit Gentilis: siue Iudæa.

In arg. 2. citatum.

Ad tertium dicendum, quòd infideles non baptizati, non sunt astricti statutis Ecclesiæ, sed sunt astricti statutis iuris diuini: & ideo si contraxerint aliqui infideles in gradibus prohibitis, secundum legem diuinam, Leuit. 18. siue vterque, siue alter ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio commanere. Si autem contraxerint in gradibus prohibitis per statutum Ecclesiæ, possunt commanere, si vterque conuertatur, vel si vno conuerso sit spes de conuersione alterius.

Ad quartum dicendum, quòd habere plures vxores est contra legem naturæ, cui etiam infideles sunt astricti: & ideò non est verum matrimonium infidelis, nisi cum illa, cũ qua primo contraxit. Vnde si ipse cum omnibus suis vxoribus conuertatur, potest cum prima commanere, & alias debet abijcere. Si autem prima conuerti noluerit, & aliqua aliarum conuertatur, idem ius habet contrahendi cum illa de nouo, quod cum alia haberet: de quo post dicetur *.

* *art. 5. huius q.*

Ad quintum, dicendum, quòd repudium vxoris ex

contra

contra legem naturæ, vnde infideli non licet vxorem repudiare: & ideò si conuertatur postquam vna repudiata alteram duxerit, idem iudicium est de hoc & de illo, qui plures vxores habebat: quia tenetur primam, quam repudiauerunt, accipere, si conuerti voluerit, & aliam abijcere.

ARTIC. IV.

Vtrum fidelis conuersus possit vxorem infidelem dimittere, nolentem cohabitare sine contumelia creatoris?

245

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd fidelis conuersus non possit vxorem infidelem dimittere, nolentem cohabitare sine cõtumelia creatoris. Maius enim est vinculum viri ad mulierem, quam serui ad dominum. Sed seruus conuersus non absoluitur à seruitutis vinculo, vt patet 1. Cor. 7. & 1. Timot. 6. Ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere. c. idololatria, 28. q. 1.

¶ 2 Præterea, Nullus potest alteri præiudicium facere sine consensu ipsius. Sed vxor infidelis habebat ius in corpore viri infidelis. Si ergo per hoc quòd vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati posset, vt libere dimitteretur, non posset vir conuerti ad fidem sine consensu vxoris: sicut nec posset ordinari, aut vouere continentiam, sine consensu eius.

¶ 3 Præterea, Si aliquis contrahat cum ancilla, sciens, siue sit seruus, siue liber, non potest propter diuersam conditionem, ipsam dimittere. Cum ergo aliquando contraxit cum infideli, sciuerit eam esse infidelem, videtur a simili, quòd non possit eam dimittere propter infidelitatem.

¶ 4 Præterea, Pater tenetur ex debito procurare salutem prolis. Sed si discederet ab infideli vxore, filij communes matri remanerent, quia partus sequitur ventrem; & sic essent in periculo salutis. Ergo non potest licite vxorem infidelem dimittere.

¶ 5 Præterea, Adulter non potest adulteram di-

mittere, etiam postquam de adulterio pœnitentiam egit. Ergo si sic * idem iudicium de adultero & infideli, nec infidelis infidelem potest relinquere, etiam postquam ad fidem est conuersus.

vide decret. 32. q. 6.

** ar præced. corp.*

SED contra est, quod Apostolus dicit primæ Corinth. septimo.

¶ Præterea, Adulterium spirituale est grauius, quàm carnale. Sed propter carnale adulterium vir potest dimittere vxorem, quantum ad cohabitationem. Ergo multo fortius propter infidelitatem, quæ est adulterium spirituale.

RESPONDEO dicendum, quòd homini secundum aliam & aliam vitam diuersa competunt & expediunt & ideò qui moritur priori vitæ, nō tenetur ad illa ad quæ in priori vita tenebatur: & inde est quòd ille qui in vita seculari existens, aliqua vouit, non tenetur illa quando mundo moritur, vitam religiosam assumens, perficere. Ille autem qui ad baptismum accedit, regeneratur in Christo, & priori vitæ moritur, cum generatio vnius sit corruptio alterius: & ideò liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitum; & ei cohabitare non tenetur, quando conuerti non vult: quamuis in aliquo casu liberè id posset facere, vt dictum est †. Sicut & religiosus

† ar præced. corp.

potest * libere perficere vota quæ in seculo fecit, si non sint contra religionem suam, quamuis ad ea non teneatur.

** Al. licite.*

Ad primum ergo dicendum, quòd seruire non est aliquid incompetens perfectioni Christianæ religionis, quæ maxime humilitatem profitetur: sed obligatio mulieris siue matrimonij, aliquid derogat perfectioni vitæ Christianæ, cuius summum statum continentes possident: & ideò non est simile de vtroque. Et præterea vnus cōiugum non obligatur alteri quasi possessio eius, sicut domino seruus; sed per modum societatis cuiusdam; quæ non congrue est infidelis ad fidelem, vt patet 2. Cor. 6. Et ideo non est simile de seruo & coniuge.

Ad

Ad secundum dicendum, quòd vxor non habebat us in corpore viri, nisi quamdiu in vita illa manebat, n qua contraxerat: quia etiã mortuo viro vxor soluta est à lege viri, vt patet 1. ad Cor. 7. Et ideò si postquam vir mutat vitam, moriens priori vitæ, ab ea discedat, nullum sit ei præiudicium. Transiens autem ad religionem, moritur tantum spirituali morte, non autem corporali *. Et ideò si matrimonium sit consummatum, non potest vir sine consensu vxoris ad religionem transire: potest autem ante carnalem copulam, quando est tantum copula spiritualis. Sed ille qui ab baptismum accedit, corporaliter etiam conspelitur Christo in morte: & ideò soluitur à debito reddendo, etiam post matrimonium consummatum. Vel dicendum, quòd ex culpa sua vxor præiudicium patitur, quæ conuerti contemnit.

* *sup q. 43. ar. 3. corp. & ad 1.*

Ad tertium dicendum, quòd disparitas cultus facit personam simpliciter illegitimam, non autem conditio seruitutis, sed solum quando ignorata est. Et ideò non est similis ratio de infideli & ancilla.

Ad quartum dicendum, quòd proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit libere sequi patrem fidelem, vel matrem infidelem: vel est in minori ætate constituta, & tunc debet dari fideli, non obstante quòd indiget matris obsequio ad educationem.

Ad quintum dicendum, quòd adulter per pœnitentiam non transit ad aliam vitam, sicut infidelis, per baptismum: & ideò non est similis ratio.

ARTIC. V.

Vtrum fidelis discedens ab vxore infideli, possit aliam ducere?

248

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd fidelis, discedens ab vxore infideli, non possit aliam ducere in vxorem. Quia insolubilitas est de ratione matrimonij: cum repudium vxoris sit contra legem naturæ. Sed inter infideles erat verum matrimonium. Ergo nullo modo potest illud matrimo-

c. si quis gentilis, 28. q. 1.

nium ſolui. Sed manente vinculo matrimonij ad vnã, non poteſt aliquis cum alia contrahere. Ergo fidelis diſcendens ab vxore infideli, non poteſt cum alia contrahere.

¶ 2 Præterea, Crimen ſuperueniens matrimonio, non ſoluit matrimonium. Sed ſi mulier velit cohabitare ſine contumelia Creatoris, non ſoluitur vinculum matrimonij, quia vir non poteſt aliam ducere. Ergo peccatum vxoris, quæ non vult cohabitare ſine contumelia Creatoris, non ſoluit matrimonium, vt libere poſſit vir aliam vxorem ducere.

¶ 3 Præterea, Vir & vxor ſunt pares in vinculo matrimonij. Cum ergo vxori infideli non liceat viuente viro alium virum ducere, videtur quòd nec fideli liceat.

¶ 4 Præterea, Fauorabilibus eſt continentiæ votum, quàm matrimonij contractus. Sed viro fideli, ſine conſenſu vxoris infidelis non licet, vt videtur, votum continentiæ emittere: quia tunc vxor fraudaretur matrimonio, ſi poſtmodum conuerteretur. Ergo multo minus licet ei matrimonium contrahere cum alia.

¶ 5 Præterea, Filius qui remanet in infidelitate patre conuerſo, amittit ius paternæ hæreditatis: tamen ſi poſtea conuertitur, redditur ei hæreditas ſua, etiam ſi alius in poſſeſſionem eius intrauerit. Ergo videtur, à ſimili, quòd ſi vxor infidelis poſtea conuertatur, quod ſit ſibi reddendus vir ſuus, etiam ſi ipſa alia contraxerit: quod non poſſet eſſe ſi ſecundum matrimonium eſſet verum. Ergo non poteſt contrahere cum alia.

SED contra, Matrimonium non eſt ratum niſi ſacramento baptiſmi. Sed quod non eſt ratum, poteſt diſſolui. Ergo matrimonium in infidelitate contractum, poteſt diſſolui: & ita ſoluto matrimoniali vinculo, licet viro aliam ducere in vxorem.

¶ Præterea, Vir non debet cohabitare vxori infideli nolenti cohabitare ſine contumelia Creatoris.

Si

Si ergo non liceret ei aliam ducere, cogeretur continentiam seruare: quod videtur inconueniens, quia sic ex conuersione sua incommodum reportaret.

RESPONDEO dicendum, quòd quando alter conjugum ad fidem conuertitur, altero in infidelitate manente, distinguendum est: quia si infidelis vult cohabitare sine contumelia creatoris, id est, sine hoc quòd ad infidelitatem inducat; potest fidelis libere discedere, sed discedens non potest alteri nubere. Si autem infidelis non velit cohabitare sine contumelia creatoris in verba blasphemiæ prorumpens, & & nomen Christi audire nolens; tunc si ad infidelitatem pertrahere nitatur, vir fidelis discedens potest alteri per matrimonium copulari.

Ad primum ergo dicendum, quòd matrimonium infidelium est imperfectum, vt dictum est *: sed matrimonium fidelium est perfectum, & ita est firmius: semper autem firmius vinculum soluit minus firmum, sicut ei contrarium. Et ideo matrimonium quod post fidem Christi contrahitur, soluit matrimonium, quod prius in infidelitate contractum fuerat. Vnde matrimonium infidelium non est omnino firmum & ratum, sed ratificatur postmodum per fidem Christi. *ar. 2. huius quæst. corp.*

Ad secundum dicendum, quòd crimen vxoris nolentis cohabitare sine contumelia Creatoris, absoluit virum à seruitute, qua tenebatur vxori, vt non posset ea viuente aliam ducere: sed nondum soluit matrimonium, quia si in blasphemia illa conuerteretur ante, quam ille aliud matrimonium contraheret, redderetur ei vir suus. Sed soluitur per matrimonium sequens, ad quod peruenire non posset vir fidelis, nisi solutus à seruitute vxoris suæ, per culpam eiusdem.

Ad tertium dicendum, quòd postquam fidelis contraxit, solutum est vinculum matrimonij ex vtraque parte; quia matrimonium non claudicat, quantum ad vinculum, sed quandoque claudicat, quantum ad effectum: vnde in pœnam vxoris infidelis ei indicitur, quòd non possit cum alio contrahere, magis quòd

non

quàm ex virtute matrimonij præcedentis. Sed si postea conuertatur, potest ei concedi dispensatiue, vt alteri nubat, si vir eius aliam in vxorem duxit.

Ad quartum dicendum, quòd si post conuersionem viri, aliqua probabilis spes de conuersione vxoris sit, non debet votum continentiæ vir emittere, nec ad aliud matrimonium transire: quia difficilius conuerteretur vxor sciens se viro suo priuatam. Si autem non sit spes de conuersione, potest ad sacros ordines vel ad religionem accedere, prius requisita vxore, vt conuertatur: & tunc si postquam vir sacros ordines suscepit, vxor conuertatur, non est sibi vir suus reddendus, sed debet sibi imputare in pœnam tardæ conuersionis, quòd viro suo priuatur.

Ad quintum dicendum, quòd vinculum paternitatis non soluitur per disparem cultum, sicut vinculum matrimonij. Et ideò non est simile de hæreditate & vxore.

ARTIC. VI.

Vtrum alia vitia soluant matrimonium?

249 AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd alia vitia soluant matrimonium, sicut & infidelitas. Adulterium enim videtur esse directius contra matrimonium, quàm infidelitas. Sed infidelitas soluit matrimonium in aliquo casu, vt liceat ad aliud matrimonium transire. Ergo & adulterium idem facit.

¶ 2 Præterea, Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ita & quodlibet peccatum. Si ergo propter hoc infidelitas matrimonium soluit, quia est fornicatio spiritualis: pari ratione quodlibet peccatum matrimonium soluet.

¶ 3 Præterea, Matthæi decimo octauo dicitur, Si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te: dicit Glossa *, quòd in manu, & dextero oculo possunt accipi frater & vxor, propinqui & filij. Sed per quodlibet peccatũ efficiuntur nobis impedimento. Ergo propter quodlibet peccatum

* *ex Hieron. in hoc loco, to. 9.*

tum potest matrimonium dissolui.

¶ 4 Præterea, Auaritia idololatria est, vt dicitur Ephes. 5. Sed propter idololatriam potest mulier dimitti. Ergo pari ratione propter auaritiam; & ita propter alia peccata quæ sunt maiora, quàm auaritia.

¶ 5 Præterea, Hoc expresse Magister dicit in littera *.

* lib. 4. sent. d. 39 S. D.

SED contra est, quod dicitur Matth. 5. Qui dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari.

¶ Præterea, Si hoc esset, tota die fierent diuortia, cum raro inueniatur matrimonium, in quo alter coniugum in peccatum non labatur.

RESPONDEO dicendum, quòd fornicatio corporalis, & infidelitas specialem habent contrarietatem ad bona matrimonij, vt ex dictis * patere potest: vnde specialem habent vim separandi matrimonia. Sed tamen intelligendum est quòd matrimonium dupliciter soluitur. Vno modo, quantum ad vinculum: & sic non potest solui postquam matrimonium est ratificatum, neque per infidelitatem, neque per adulterium: sed si non est ratificatum, soluitur vinculum permanente infidelitate in altero coniugum, si alter conuersus ad fidem ad aliud coniugium transeat: non autem soluitur vinculum prædictum per adulterium, alias infidelis libere posset dare libellũ repudij vxori adulteræ, & ea dimissa aliam ducere, quod falsum est. Alio modo, soluitur matrimonium quantum ad actum: & sic solui potest tam per infidelitatem, quàm per fornicationem spiritualem: sed propter alia peccata non potest solui matrimonium, etiam quantum ad actum, nisi forte ad tempus se velit vir subtrahere a consortio vxoris ad castigationem eius, subtrahendo ei præsentiæ suæ solatium.

ar. 3. huius quæst. corp.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis adulterium magis directe opponatur matrimonio, in quantum est in officium naturæ, quàm infidelitas; tamen è contrario est, in quantũ matrimonium est sacramentum

tum ecclesiæ: ex quo habet perfectam firmitatem, in quantum significat indiuisibilem cõiunctionem Christi & Ecclesiæ. Et ideò matrimonium quod non est ratum, magis potest solui, quantum ad vinculum per infidelitatem, quàm per adulterium.

Ad secundum dicendum, quòd prima coniunctio animæ ad Deum est per fidem, & ideò per eam anima quasi desponsatur Deo, vt patet Oseæ 2. Sponsabo te mihi in fide. Vnde in sacra Scriptura specialiter per fornicationem idololatria, & infidelitas designãtur: sed alia peccata magis remota significatione dicuntur spirituales fornicationes.

Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est quando mulier præstat magnam occasionem peccati viro suo, vt vir probabiliter sibi de periculo timeat: tunc enim vir potest se subtrahere ab eius conuersatione, vt dictum est *. *art. præc. corp.*

Ad quartum dicendum, quòd auaritia dicitur idololatria, per quamdam similitudinem seruitutis: quia tam auarus, quàm idololatra potius seruit creaturæ, quàm Creatori. Non autem per similitudinem infidelitatis: quia corruptio infidelitatis est in intellectu, sed auaritiæ est in affectu.

Ad quintum dicendum, quòd verba Magistri * sunt accipienda de sponsalibus, quia propter crimen superueniens sponsalia solui possunt. Vel si loquatur de matrimonio, intelligendum est de separatione communi conuersatione ad tempus, vt dictum est *: vel quando vxor non vult cohabitare nisi sub conditione peccandi, vt cum dicit, Non ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuitias congreges; tunc enim potius eam debet dimittere, quàm latrocinia exercere. *loco in arg. 5. citato.* *in corp. art.*

QVÆST. LX.

De vxoricidio, in duos articulos diuisa.

Deinde considerandum est de vxoricidio.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum in aliquo casu liceat vxorem occidere?

¶ Secun-

¶ Secundo, vtrum vxoricidium matrimonium impediat?

ARTIC. I.

Vtrum liceat vxorem interficere in actu adulterij deprehensam?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd liceat viro vxorem interficere in actu adulterij deprehensam. Lex enim diuina præcipit adulteras lapidari. Sed ille qui legem diuinam exequitur, non peccat. Ergo nec occidens propriam vxorem, si sit adultera. 250 *Tho. 4. d. 37. q. 2. art. 1. & seq. cap. admonere 33. q. 2*

¶ 2 Præterea, Illud quod licet legi, licet ei cui lex hoc committit. Sed legi licet interficere adulteram, aut quamlibet personam ream mortis. Cùm ergo lex commiserit viro interfectionem vxoris in actu adulterij deprehensæ, videtur quòd ei liceat.

¶ 3 Præterea, Vir habet potestatem maiorem super vxorem adulteram, quàm super eum, qui cum ea adulterium commisit. Sed si vir percutiat clericum, quem cum propria vxore inuenit, non est excommunicatus. Ergo videtur, quòd etiam liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehensam.

¶ 4 Præterea, Vir tenetur vxorem suam corrigere. Sed correctio fit per inflictionem iustæ pœnæ. Cùm ergo iusta pœna adulterij sit mors, quia est capitale crimen, videtur quòd liceat viro vxorem adulteram occidere.

SED contra, In littera * dicitur, quòd Ecclesia Dei numquam constringit legibus humanis vel mundanis: gladium enim non habet nisi spirituale. Ergo videtur, quòd ei qui vult esse de Ecclesia, non sit licitus vsus legis illius, quæ vxoricidium permittit. *li. 4. sent. d. 37. circa finem illius.*

¶ Præterea, Vir & vxor ad paria iudicantur. Sed viri non licet interficere virum in adulterio deprehensum. Ergo nec viro vxorem.

RESPONDEO dicendum, quòd virum interficere vxorem contingit dupliciter. Vno modo, per iu-

dicium

dicium ciuile: & sic non est dubium quòd sine peccato potest vir zelo iustitiæ, non liuore vindictæ aut odij motus, vxorem adulteram in iudicio seculari accusare criminaliter de adulterio & pœnam mortis à lege statutam petere: sicut etiam licet aliquem accusare de homicidio, aut de alio crimine: nō tamen talis accusatio potest fieri in iudicio Ecclesiastico, quia Ecclesia non habet gladium materialem, vt in littera dicitur. Alio modo, potest eā per seipsum occidere, non in iudicio conuictam: & sic extra actum adulterij eam interficere, quantumcumque sciat eam esse adulteram, neque secundum leges ciuiles, neque secundū legem conscientiæ licet. Sed lex ciuilis quasi licitum putat, quòd in ipso actu eam interficiat, nō quasi præcipiens, vel prohibens, sed quasi pœnam homicidij ei non infligens, propter maximum incitamentum, quod habet vir in tali facto ad occisionem vxoris. Sed Ecclesia in hoc non est astricta legibus humanis vt iudicet eum sine reatu pœnæ æternę, vel pœnæ Ecclesiastico iudicio infligendæ, ex hoc quòd est sine reatu pœnæ infligendæ per iudicium seculare. Et ideo in nullo casu licet viro occidere vxorem propria auctoritate.

Ad primum ergo dicendum, quòd pœnam illam infligendam non * commisit lex personis priuatis, sed personis publicis quæ habent officium ad hoc deputatum. Vir autem non est iudex vxoris: & ideo non potest eam interficere, sed coram iudice accusare.

* *Alias, permisit.*

Ad secundum dicendum, quòd lex ciuilis non commisit viro occisionem vxoris, quasi præcipiens: quia sic non peccaret, sicut non peccat minister iudicis latronem occidens condemnatum ad mortem: sed permisit, pœnam non adhibens: vnde etiam difficultates quasdam apposuit, quibus retraherentur viri ab vxoricidio.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non probatur quòd sit licitum simpliciter, sed quantum ad immunitatem

nitatem ab aliqua pœna: quia etiam excommunicatio quædam pœna est.

Ad quartum dicendum, quòd duplex est congregatio: quædam œconomica, sicut familia aliqua: & quædam politica, sicut ciuitas & regnum. Ille igitur qui præest secundæ congregationi vt Rex, potest infligere pœnam & corrigere personam, & exterminare ad purgationem communitatis, cuius curam gerit: sed ille qui præest in prima congregatione vt pater familias, non potest infligere nisi pœnam corrigentem, quæ se non extendit vltra terminos emendationis, quam transcendit pœna mortis. Et ideò vir qui sic præest vxori, non potest ipsam interficere, sed illas accusare vel castigare.

ARTIC. II.

Vtrum vxoricidium impediat matrimonium? 258

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd vxoricidium non impediat matrimonium. Directius enim opponitur adulterium matrimonio, quàm homicidium. Sed adulterium non impedit matrimonium. Ergo nec vxoricidium.

¶ 2 Præterea, Grauius est peccatum occidere matrem, quàm vxorem: quia numquam licet verberare matrem, licet autem quandoque verberare vxorem. Sed occisio matris non impedit matrimonium. Ergo nec vxoris occisio.

¶ 3 Præterea, Magis peccat qui vxorem alterius propter adulterium interficit, quàm qui vxorem propriam, in quantum minus habet de motiuo, & minus ad eum spectat eius correctio. Sed qui alienam vxorem occidit, non impeditur à matrimonio. Ergo nec ille qui propriam vxorem interficit.

¶ 4 Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed peccatum homicidij potest per pœnitentiam remoueri. Ergo & impedimentum matrimonij, quod ex eo causatur; & ita videtur quòd post peractam pœnitentiam non prohibeatur matrimonium contrahere.

SED

† *in decr. 33. q. 2. eam interfectores.*

SED contra est, quod Canon. † dicit, Interfectores suarum coniugum ad pœnitentiam redigendi sunt *, quibus penitus denegatur coniugium.

* *ibid. c. 12. & 4. sent. d. 37 §. B. decr. 33. q. 2 c. Interfectores.*

¶ Præterea, In eo in quo quis peccat, debet etiam puniri. Sed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit. Ergo debet puniri vt matrimonio priuetur.

RESPONDEO dicendum, quòd vxoricidium, ex statuto ecclesiæ * matrimonium impedit: sed quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum, quando scilicet propter adulterium vir occidit vxorem, aut etiam propter odium: tamen si timetur de incontinentia eius, potest cum eo dispensari per Ecclesiam, vt licite matrimonium contrahat. Quandoque etiam dirimit contractum, vt quando aliquis interficit vxorem suam, vt ducat eam cum qua machatur: tunc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum illa, ita quòd si de facto cum ea contraxerit matrimonium, dirimitur. Sed per hoc non efficitur simpliciter persona illegitima respectu aliarum mulierum. Vnde si cum alia contraxerit, quamuis peccet, contra statutum Ecclesiæ faciens: tamen matrimonium contractum non dirimit propter hoc.

Ad primum ergo dicendum, quòd homicidium & adulterium in aliquo casu impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum, sicut de vxoricidio hic dicitur, & de adulterio infra dicetur. Vel dicendum, quòd vxoricidium est contra substantiam coniugij, sed adulterium est contra bonum fidei ei debitæ: & ideo adulterium non est magis contra matrimonium, quam vxoricidium: & ita ratio procedit ex falsis.

Ad secundum dicendum, quòd simpliciter loquendo grauius peccatum est occidere matrem, quam vxorem, & magis contra naturam: quia naturaliter homo matrem reuereretur. & ideò minus inclinatur ad interfectionem matris, & promptior est ad interfectionem vxoris, ad cuius pronitatis repressionem vxoricidium est

est matrimonium ab Ecclesia interdictum.

Ad tertium dicendum, quòd talis non peccat contra matrimonium, sicut ille qui propriam vxorem interficit: & ideò non est simile.

Ad quartum dicendum, quòd non est necessarium, quod deleta culpa, deleatur omnis pœna, sicut de irregularitate patet. Non enim pœnitentia restituit in pristinam dignitatem, quamuis possit restituere in pristinum statum gratiæ, vt dictum est *. *q. 28. ar. 1. ad 3.*

QVÆST. LXI.

De impedimento matrimonij quod est votum solemne, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de impedimentis quæ superueniunt matrimonio. Et primo, de impedimento, quod prouenit matrimonio, scilicet de voto solemni. Secundo, de impedimento, quod prouenit matrimonio consummato, scilicet de fornicatione.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum alter coniugum altero inuito, post carnalem copulam possit religionem intrare?

¶ Secundo, vtrum ante carnalem copulam possit intrare?

¶ Tertio, vtrum mulier possit nubere alteri viro, priore ante carnalem copulam religonem ingresso?

ARTIC. I.

Vtrum alter coniugum, altero inuito, post carnalem copulam possit religionem intrare? 252

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd alter coniugum etiam post carnalem copulam possit altero inuito ad religionem transire. Quia lex diuina magis debet spiritualibus fauere quàm lex humana. Sed lex humana hoc permisit. Ergo multo fortius lex diuina permittere debuit. *Tho. 4. d. 27. q. 1. ar. 3. q. 1, & seq.*

¶ 2 Præterea, Minus bonum non impedit maius bonum. Sed matrimonij status est minus bonum, quàm status religionis, vt patet 1. Corinth. 7. Ergo per matrimonium non debet hòmo impediri quin

possit ad religionem transire.

¶ 3 Præterea, In qualibet religione fit quoddam spirituale matrimonium. Sed licet de leuiori religione ad arctiorem transire. Ergo & licet de matrimonio leuiori, scilicet carnali, ad arctius, scilicet matrimonium religionis, transire, etiam inuita vxore.

SED contra est, quod dicitur 1. Cor. 7. vt nec etiam ad tempus vacent orationi coniuges sine mutuo consensu, à matrimonio abstinentes.

¶ Præterea, Nullus potest facere licite quod est in præiudicium alterius, sine eius voluntate. Sed votum religionis emissum ab vno coniugum est in præiudicium alterius: quia vnus habet potestatem corporis alterius. Ergo vnus sine consensu alterius non potest votum religionis emittere.

RESPONDEO dicendum, quòd nullus potest facere * oblationem Deo de alieno. Vnde cum per matrimonium consummatum, iam sit corpus viri factum vxoris, non potest sine consensu eius Deo ipsum offerre per continentiæ votum.

* *Al. obligationem*

Ad primum ergo dicendum, quòd lex humana considerat matrimonium solum, in quantum est in officium naturæ. Sed lex diuina, secundum quod est sacramentum, ex quo habet omnimodam indissolubilitatem. Et ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens maius bonum impediri per minus bonum, quod habet contrarietatem ad ipsum, sicut etiam bonum per malum impeditur.

Ad tertium dicendum, quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad vnam personam, scilicet Christum, cui quantum ad plura obligatur aliquis in vna religione, quàm in alia: sed matrimonium carnale & religionis, non fiunt ad vnam personam. Et ideò non est simile.

AR-

ARTIC. II.

Vtrum alter coniugum possit altero inuito, ante carnalem copulam religionem intrare?

353 *ca. ex publico, & c. ex parte ext de conuers. coniug.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd etiam ante carnalem copulam possit vnus coniugum altero inuito religionem intrare. Indiuisibilitas enim matrimonij pertinet ad matrimonij sacramentum, in quantum scilicet significat perpetuam coniunctionem Christi ad Ecclesiam. Sed ante carnalem copulam post consensum per verba de præsenti expressum, est verum matrimonij sacramentum. Ergo non potest fieri diuisio per hoc quòd alter ad religionem intrat.

¶ 2 Præterea, In ipso consensu per verba de præsenti expresso vnus coniugum in alterum potestatem sui corporis transfert. Ergo statim debet exigere debitum, & alter tenetur reddere. Et ita non potest vnus inuito altero ad religionem transire.

¶ 3 Præterea, Matt. 19. dicitur, Quod Deus coniunxit, homo non separet. Sed coniunctio quæ est ante carnalem copulam, diuinitus facta est. Ergo non potest separari humana voluntate.

SED contra est, quod secundum Hier.* Dominus vocauit Ioannem de nuptijs.

in præfatione super Euäg. Ioan. inuenies illä in glo. ord. Euägel. Ioan. præfixam

RESPONDEO dicendum, quòd ante carnalem copulam est inter coniuges tantum spirituale vinculum, sed postea etiam est inter eos vinculum carnale. Et ideò sicut post carnalem copulam matrimonium soluitur per mortem carnalem: ita per ingressum religionis, vinculum quod est ante carnalem copulam, soluitur: quia religio est quædam mors spiritualis, qua aliquis seculo moriens, viuit Deo.

Ad primum ergo dicendum, quòd matrimonium ante carnalem copulam significat illam coniunctionem, quæ est Christi ad animam per gratiam: quæ quidem soluitur per dispositionem spiritualem contrariam, id est, per peccatum mortale. Sed post carnalem copulam significat coniunctionem Christi ad

Ecclesiam, quantum ad assumptionem humanæ naturæ in vnitatem personæ, quæ omnino est indiuisibilis.

Ad secundum dicendum, quòd ante carnalem copulam non est omnino translatum corpus vnius sub potestate alterius, sed sub conditione, si interea alter coniugum ad frugem melioris vitæ non conuoletur: sed per carnalem copulam completur dicta translatio, quia tunc intrat vterque in corporalem possessionem sibi traditæ potestatis. Vnde etiam ante carnalem copulam, non statim tenetur reddere debitum post matrimonium contractum per verba de præsenti, sed datur ei tempus duorum mensium propter tria. Primo, vt interim possit deliberare de transeundo ad religionem. Secundo, vt præparentur quæ sunt necessaria ad solennitatem nuptiarum. Tertio, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauit dilatam.

Ad tertium dicendum, quòd coniunctio matrimonialis ante carnalem copulam est quidem perfecta quantum ad esse primum: sed non consummata quantum ad actum, secundum quod est operatio: & similatur possessioni corporali: & ideò nec omnimodam indiuisibilitatem habet.

q. 42. ar. 4. corp.

ARTIC. III.

Vtrum mulier possit nubere alteri viro, ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso?

254 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd mulier non possit nubere alteri viro, ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso. Quia illud quod cum matrimonio stare potest, non soluit matrimoniale vinculum. Sed adhuc manet vinculum matrimoniale inter eos qui pari voto religionem intrant. Ergo ex hoc, quòd vnus intrat religionem, alter non absoluitur à vinculo matrimoniali. Sed quamdiu manet vinculum matrimoniale ad vnum, non potest nubere alteri. Ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Vir post ingressum religionis potest ante professionem redire ad seculum. Si ergo mulier

posset

posset alteri nubere, viro intrante religionem, & ipse posset alteram ducere, rediens ad seculum: quod videtur absurdum.

¶ 3 Præterea, Per Decretalem † nouam, professio ante annum emissa, pro nulla reputatur. Ergo si post talem professionem ad vxorem redeat, tenetur eum recipere. Ergo neque per introitum viri in religionem, neque per votum datur mulieri potestas alteri nubendi.

† *in decre. lib. 3. tit. 31. & est de regul. & transeuntibus ad relig. cap. Ad Apost. & est c. 16.*

SED contra, Nullus potest alterum obligare ad ea quæ sunt perfectionis. Sed continentia est de his quę ad perfectionem pertinent. Ergo mulier non arctatur ad continentiam ex hoc quòd vir religionem ingreditur: & sic potest nubere.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut corporalis mors viri hoc modo vinculum matrimoniale soluit, vt mulier nubat cui vult, secundum Apostoli sententiam: ita etiam post mortem spiritualem viri per religionis ingressum poterit cui voluerit nubere.

Ad primum ergo dicendum, quòd quando vterque pari voto continentiam vouet, tunc neuter coniugali vinculo abrenuntiat, & ideò adhuc manet: sed quando vnus tantum vouet, tunc quantum in se est, abrenuntiat vinculo coniugali: & ideò alter absoluitur à vinculo illo.

Ad secundum dicendum, quòd non intelligitur mortuus seculo per religionis ingressum, quousque professionem emiserit: & ideò vsque ad tempus illud tenetur eum vxor sua expectare.

Ad tertium dicendum, quòd de professione sic emissa ante tempus determinatum à iure, est idem iudicium quod de voto simplici. Vnde sicut post votum simplex viri mulier ei debitum reddere non tenetur, tamen ipsa non habet potestatem alteri nubere: ita & hic.

QVÆST. LXII.

De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de impedimento quod superuenit matrimonio consummato, scilicet de fornicatione quæ impedit matrimonium præcedens quo ad actum, remanente vinculo matrimoniali.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum liceat viro vxorem dimittere causa fornicationis?

¶ Secundo, vtrum ad hoc teneatur?

¶ Tertio, vtrum proprio iudicio possit eam dimittere?

¶ Quarto, vtrum vir & vxor, quantum ad hoc sint æqualis conditionis?

¶ Quinto, vtrum post diuortium debeant manere innupti?

¶ Sexto, vtrum post diuortium possint reconciliari?

ARTIC. I.

Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere?

235 *Tho. 4. d. 35. q. vnica, ar. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd propter fornicationem non liceat viro vxorem dimittere. Non enim est malum pro malo reddendum. Sed vir dimittendo vxorem, propter fornicationem videtur malum pro malo reddere. Ergo hoc nõ licet.

¶ 2 Præterea, Maius peccatum est, si vterque fornicetur, quàm si alter tantum. Sed si vterque fornicetur, non poterit, propter hoc fieri diuortium. Ergo nec si vnus tantum fornicatus fuerit.

¶ 3 Præterea, Fornicatio spiritualis & quædam alia peccata sunt grauiora, quàm fornicatio carnalis. Sed propter illa non potest fieri separatio à toro. Ergo nec propter fornicationem carnalem.

¶ 4 Præterea, Vicium contra naturam magis remotum est à bonis matrimonij, quàm fornicatio, quæ modo

modo naturæ sit. Ergo magis debuit poni causa separationis quàm fornicatio.

SED contra est, quod dicitur Matth. 5.

¶ Præterea, Illi qui frangit fidem non tenetur aliquis fidem seruare. Sed coniunx fornicando, fidem frangit, quam alteri coniugi debet. Ergo alter potest alterum causa fornicationis dimittere.

RESPONDEO dicendum, quòd Dominus dimittere vxorem concessit propter fornicationem, in pœnam illius, qui fidem fregit: & in fauorem illius, qui fidem seruauit, vt non sit astrictus ad reddendum ei debitum, qui non seruauit fidem. Excipiuntur tamen septem casus, in quibus non licet viro vxorem dimittere fornicantem, in quibus vel vxor à culpa immunis est, vel vtrique sunt æqualiter culpabiles. Primus est, si ipse vir similiter fornicatus fuerit. Secundus, si ipse vxorem prostituerit. Tertius, si vxor virum suum probabiliter mortuũ credens, propter longam eius absentiam, alteri nupserit. Quartus est, si latenter cognita est ab aliquo sub specie viri lectũ ingrediente. Quintus, si fuerit vi oppressa. Sextus, si reconciliauerit eam sibi post adulterium perpetratum, carnaliter eam cognoscens. Septimus, si matrimonio in infidelitate vtriusque contracto vir dederit vxori libellum repudij, & vxor alteri nupserit: tunc enim si vterque conuertatur, tenetur eam vir recipere.

Ad primum ergo dicendum, quòd vir, si dimittat vxorem fornicantem liuore vindictæ, peccat: si autem ad infamiam propriam cauendam, ne videatur particeps criminis, vel ad vitium vxoris corrigendum, vel ad euitandum prolis incertitudinem, non peccat.

Ad secundum dicendum, quòd diuortium ex causa fornicationis fit vno accusante alium: & quia nullus potest accusare, qui in simili crimine existit, quando vterque fornicatur, diuortium celebrari non potest, neque magis peccetur contra matrimonium vtroque fornicante, quàm altero tantum.

Ad tertium dicendum, quòd fornicatio directè est contra bonum matrimonij: quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & significatio non seruatur, dum vnus coniugum pluribus carnem suam diuidit: & ideò alia crimina quamuis fortè sint maiora fornicatione, non tamen causant diuortium. Sed quia infidelitas, quæ dicitur spiritualis fornicatio, etiam est contra bonum matrimonii, quod est proles educanda ad cultum Dei: etiam ipsa facit diuortium, sed tamen aliter, quàm corporalis fornicatio: quia propter vnum actum fornicationis carnalis potest procedi ad diuortium, non autem propter vnum actum infidelitatis, sed propter consuetudinem, quæ pertinaciam ostendit, in qua infidelitas perficitur.

Ad quartum dicendum, quòd etiam propter vitium contra naturam potest procedi ad diuortium: sed tamen non fit ita mentio de ipso, tum quia est peccatum innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita causat incertitudinem prolis.

ARTIC. II.

Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere?

256

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere. Vir enim cum sit caput vxoris, tenetur vxorem corrigere. Sed separatio à toro est inducta ad correctionem vxoris fornicantis. Ergo tenetur eam à se separare.

¶ 2 Præterea, Qui consentit peccanti mortaliter, ipse etiam mortaliter peccat. Sed vir retinens vxorem fornicantem, consentire ei videtur, vt in littera dicitur *. Ergo peccat, nisi eam à se ejiciat.

* *lib. 4. sent. d. 35 S. E.*

¶ 3 Præterea, 1 ad Cor. 6. dicitur, Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur. Sed non potest aliquis simul esse membrũ meretricis & Christi, vti ibidem dicitur. Ergo vir vxori fornicanti adhærens, membrum Christi esse desinit; & sic mortaliter peccat.

¶ 4 Præ-

¶ 4 Præterea, Sicut cognatio tollit vinculum matrimonij, ita fornicatio separat à toro. Sed postquam vir nouerit consanguinitatem sui ad vxorem, mortaliter peccat, eam cognoscens carnaliter. Ergo & si cognoscat vxorem postquam scit ipsam esse fornicatam, mortaliter peccat.

SED contra est, quod dicit Gloss.* 1. Cor. 7. quòd Dominus permisit causa fornicationis vxorem dimittere. Ergo non est in præcepto.

**gloss. interl. super illud, vir vxorem nō dimittat.*

¶ Præterea, Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccauit. Sed vxor fornicando peccauit in virum. Ergo vir potest ei parcere, vt non dimittat eam.

RESPONDEO dicendum, quòd dimissio vxoris fornicantis introducta est ad corrigendum vxoris crimen per talem pœnam. Pœna autem corrigens non requiritur vbi emendatio iam præcessit. Et ideò si mulier de peccato pœniteat, vir non tenetur eam dimittere. Si autem non pœniteat, tenetur, ne peccato eius consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit.

Ad primum ergo dicendum, quòd peccatum fornicationis in vxore potest corrigi, non tantum tali pœna, sed etiam verbis & verbere: & ideò si alias ad correctionem sit parata, non tenetur vir prædictam pœnam, ad eius correctionem adhibere.

Ad secundum dicendum, quòd tunc vir vxori consentire videtur, quando eam tenet non cessantem à peccato præterito. Si autem emendata fuerit, non ei consentit.

Ad tertium dicendum, quòd ex quo de peccato fornicationis pœnituit, meretrix dici non potest: & ideò vir ei se coniungendo, membrum meretricis nō fit. Vel dicendum, quòd non coniungitur ei quasi meretrici, sed quasi vxori.

Ad quartum dicendum, quòd non est simile: quia consanguinitas facit, vt non sit inter eos vinculum matrimoniale, & ideò carnalis copula sit illicita.

Sed

Sed fornicatio non tollit vinculum prædictum: & ideò actus remanet, quantum est de se licitus, nisi per accidens illicitus fiat, in quantum vir consentire turpitudini vxoris videtur.

Ad quintum dicendum, quòd permissio illa est intelligenda per prohibitionis priuationem. Et sic contra præceptum non diuiditur: quia etiam quod cadit sub præcepto, non est prohibitum.

Ad sextum dicendum, quòd vxor non tantum peccat in virum, sed etiam in seipsam, & in Deum. Et ideò vir non totaliter potest pœnam dimittere nisi emendatio sequatur.

ARTIC. III.

Vtrum vir proprio iudicio possit vxorem fornicantem dimittere?

257 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd proprio iudicio possit vir vxorem fornicantem dimittere. Sententiam enim à iudice latam absque alio iudicio exequi licet. Sed Deus iudex iustus dedit hanc sententiam, vt propter fornicationem vir vxorem dimittere possit. Non ergo requiritur ad hoc aliud iudicium.

¶ 2 Præterea, Matth. 1. dicitur, quòd Ioseph cum esset iustus, cogitauit occultè dimittere Mariam. Ergo videtur, quòd occulte vir possit diuortium celebrare absque iudicio Ecclesiæ.

¶ 3 Præterea, Si vir post fornicationem vxoris cognitam debitum ei reddit, amittit actionem, quam contra fornicariam habebat. Ergo denegatio debiti, quæ ad diuortium pertinet, debet Ecclesiæ iudicium præcedere.

¶ 4 Præterea, Illud quod non potest probari, non debet ad Ecclesiæ iudicium adduci. Sed fornicationis crimen non potest probari: quia oculus adulteri obseruat caliginem, vt dicitur Iob 24. Ergo non debet iudicio Ecclesiæ prædictum diuortium fieri.

¶ 5 Præterea, Accusationem debet inscriptio præcedere, qua aliquis se ad talionem obliget, si in probatione

bationē deficiat. Sed hoc non potest esse in ista materia: quia tunc qualitercumque res iret, vir consequeretur intentum suum, siue ipse vxorem dimitteret, siue vxor eum. Ergo non debet ad iudicium Ecclesiæ per accusationem adduci.

¶ 6 Præterea, Plus tenetur homo vxori, quàm extraneo. Sed homo crimen alterius etiam extranei, non debet ecclesiæ deferre nisi monitione præmissa in secreto, vt patet Matth. 19. Ergo multo minus potest crimen vxoris ad Ecclesiam deferre, si eam prius occulte non corripuerit.

SED contra, Nullus debet seipsum vindicare. Sed si vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipse se vindicaret. Ergo hoc non debet fieri.

¶ Præterea, Nullus in eadem causa est actor & iudex. Sed vir est actor impetens vxorem de offensa in se commissa. Ergo ipse non potest esse iudex, & sic non debet eam proprio arbitrio dimittere. *decr. 32. q. 2. c. 4.*

RESPONDEO dicendum, quòd vir potest vxorem dimittere dupliciter. Vno modo, quantum ad torum tantum; & sic potest eam dimittere quàm cito sibi constat de fornicatione vxoris, proprio arbitrio; nec tenetur reddere debitum exigenti, nisi per Ecclesiam compellatur, & taliter reddens nullū præiudicium sibi facit. Alio modo, quantum ad torum & cohabitationem; & hoc modo non potest dimitti nisi iudicio Ecclesiæ: & si alias dimissa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, nisi posset ei vir in continenti fornicationem probare. Hæc autem dimissio diuortium dicitur. Et ideò concedendum est, quòd diuortium non potest celebrari nisi iudicio Ecclesiæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd sententia est applicatio iuris communis ad particulare factum: vnde Deus ius promulgauit, secundum quod sententia in iudicio formari debet.

Ad secundum dicendum, quòd Ioseph voluit Virginem dimittere, non quasi suspectam de fornicatione, sed ob reuerentiam sanctitatis eius, timens

coha-

cohabitare ei: nec tamen est simile, quia tunc ex adulterio non solum procedebatur ad diuortium, sed vlterius ad lapidationem, non autem nunc quando agitur iudicio Ecclesiæ.

in corp. art. Ad tertium patet solutio ex dictis *.

Ad quartum dicendum, quòd quandoque vir vxorem suspectã de adulterio habens, ei insidiatur vt deprehendere possit eam cum testibus in crimine fornicationis, & sic potest ad accusationem procedere. Et præterea, si de facto ipso non constat, possunt esse violentæ suspiciones fornicationis, quibus probatis videtur fornicatio probata esse: vt si inueniatur solus cũ sola horis & locis suspectis, & nudus cũ nuda.

Ad quintum dicendũ, quòd maritus potest accusare vxorem de adulterio dupliciter. Vno modo, ad tori separationem corã iudice spirituali: & tunc inscriptio non debet fieri cũ obligatione ad *legẽ talionis: quia sic vir consequeretur intentum suum, vt probat obiectio. Alio modo, ad punitionẽ criminis in iudicio seculari: & sic oportet quod præcedat inscriptio, p quã ad pœnã talionis se obliget, si in probatione deficiat.

*Al. pœnam.

Ad sextum dicendum, quòd sicut Decret. dicit, tribus modis in criminibus procedi potest. Primo, per inquisitionem, quam debet præcedere clamosa insinuatio, quæ locum accusationis tenet. Secundo, per accusationem, quã debet præcedere legitima inscriptio. Tertio, per denuntiationem, quam debet præcedere fraterna correptio. Verbum ergo Domini intelligitur, quando agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accusationis: quia tunc non agitur solum ad correctionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum commune conseruandum, quod iustitia deficiente periret.

ARTIC. IV.

Vtrum vir & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari?

258 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd vir & vxor non debeant in causa diuortij ad paria iudicari.

dicari. Diuortium enim tenetur in lege noua loco repudij, quòd erat in lege veteri, vt patet Matth. 5. Sed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria: quia vir poterat repudiare vxorem, & non è conuerso. Ergo nec in diuortio debent ad paria iudicari.

¶ 2 Præterea, Plus est contra legem naturæ, quòd vxor plures viros habeat, quàm quòd vir plures mulieres: vnde hoc quandoque licuit, illud vero numquam. Ergo plus peccat mulier in adulterio quàm vir: & ita non debent ad paria iudicari.

¶ 3 Præterea, Vbi est maius nocumentum proximi, ibi est maius peccatum. Sed plus nocet vxor adultera viro, quam vir adulter vxori: quia * adulterium vxoris facit incertitudinem prolis: non autem adulterium viri. Ergo maius est peccatum vxoris: & sic non debent ad paria iudicari. *ar. 3. huius quæst. in fin.*

¶ 4 Præterea, Diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigendum. Sed magis pertinet ad virum, qui est caput mulieris (vt dicitur 1. Cor. 11.) corrigere vxorem, quàm è conuerso. Ergo non debent in repudio ad paria iudicari, sed vir debet esse melioris conditionis.

SED contra, Videtur, quòd in hoc vxor debeat esse melioris conditionis. Quia quanto est maior fragilitas in peccante, tanto magis est peccatum venia dignum. Sed in mulieribus est maior fragilitas, quàm in viris; ratione cuius dicit Chrys. † quòd propria passio mulierum est luxuria. Et Philos.* dicit in 7. Eth. quod mulieres non dicuntur continentes, proprie loquendo, propter facilem inclinationem ad concupiscentias: quia nec bruta animalia possunt continere propter hoc, quòd non habent aliquid quod concupiscentijs obuiare possit. Ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci. *hom. 86. in Ioan. circa fin. to. 3. Et homil. 40 in Matt. in opere imperfecto, to. 2. * lib. 7. eth. c. 5.*

¶ Præterea, Vir ponitur caput mulieris vt ipsam corrigat. Ergo magis peccat, quàm mulier, & sic debet magis puniri.

RESPONDEO dicendũ, quòd in causa diuortij vir & vxor

& vxor ad paria iudicantur, vt idem sit licitum & illicitum vni, quod alteri. Non tamen pariter iudicatur ad illa: quia causa diuortij est maior in vno, quàm in alio, cum tamen in vtroque sit sufficiens causa ad diuortium. Diuortium enim pœna est adulterij, inquantum est contra matrimonij bona. Quantum autem ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur, tantum peccat contra matrimonium, adulterium vnius, sicut adulterium alterius: & hæc causa, in vtroque sufficit ad diuortium. Sed quantum ad bonum prolis, plus peccat adulterium vxoris, quàm viri; & ideò maior est causa diuortij in vxore, quàm in viro. Et sic ad æqualia, sed non ex æquali causa obligantur: nec tamen iniustè, quia in vtroque est causa sufficiens ad hanc pœnam; sicut est etiã de duobus, qui damnantur ad eiusdem mortis pœnam, quamuis alius altero grauius peccauerit.

* *inf. q. 67. ar. 6.*

Ad primum ergo dicendum, quòd * repudium non permittebatur nisi ad euitandum homicidium: & quia in viris magis erat de hoc periculum, quàm in mulieribus: ideò viro per libellum repudij, permittebatur dimittere vxorem, non autem è conuerso.

Aug. de bono coniug. c. 7. to 6. in corp. ar.

Ad secundum Et tertium dicendum, quòd rationes illæ procedunt, secundum quod in comparatione ad bonum prolis maior sit causa diuortij in vxore adultera, quàm in viro: non tamen sequitur, quòd non iudicentur ad paria, vt ex dictis * patet.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis vir sit caput mulieris quasi gubernator, non tamen quasi iudex ipsius: sicut nec è conuerso. Et ideò in eis, quæ per iudicium facienda sunt, non plus potest vir in vxorem, quàm è conuerso.

Ad quintum dicendum, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem quod est in fornicatione simplici, & adhuc plus quod magis grauat, scilicet matrimonij læsio. Si ergo considereretur id quod est commune adulterio & fornicationi, peccatum viri & mulieris se habent vt excedentia & excessa: quia in

mulie-

mulierē est plus de humore; & ideò sunt magis ductibiles à concupiscentijs : sed in viro est plus de calore, qui concupiscentiam excitat. Sed tamen simpliciter loquendo, cæteris paribus, vir in simplici fornicatione plus peccat, quàm mulier: quia plus habet de rationis bono, quod prævalet quibuslibet motibus corporalium passionum. Sed quantum ad læsionem matrimonij, quam adulterium fornicationi addit, ex qua diuortium causat, plus peccat mulier, quàm vir, vt ex dictis * patet. Et quia hoc est grauius quam simplex fornicatio: ideò simpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera, quàm vir adulter, cæteris paribus. *in corp. art.*

Ad sextum dicendum, quòd quamuis regimen, quod datur viro in mulierem, sit quædam circumstantia aggrauans; tamen ex illa circumstantia, quæ in aliam speciem trahit, magis aggrauatur peccatum, scilicet ex læsione matrimonij, quæ trahit ad speciem iniustitiæ in hoc, quòd furtiue aliena proles submittitur.

ARTIC. V.

Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit? 259

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd post diuortium vir alteri nubere possit. Nullus enim tenetur ad perpetuam continentiam. Sed vir tenetur in aliquo casu vxorem fornicantem à se in perpetuum separare, vt patet ex dictis *. Ergo videtur, quòd ad minus in tali casu alteram ducere possit. *ar. 2. huius quæst.*

¶ 2 Præterea, Peccanti non est danda maius occasio peccandi. Sed, si ei qui propter culpam fornicationis dimittitur, non licet aliam copulam quærere, datur sibi maior occasio peccandi: non enim est probabile, quòd qui in matrimonio non continuit, postea continere possit. Ergo videtur, quòd liceat ei ad aliam copulam transire. *Aug. li. 2 de adult. coniug c. 5. 9. 21. 22. & li. 1. ca. 11. 12. & 22*

¶ 3 Præterea, Vxor non tenetur viro nisi ad debitum reddendum & cohabitationem. Sed per diuortium ab vtroque absoluitur. Ergo soluta est à lege viri.

viri. Ergo potest alteri nubere: & eadem ratio est de viro.

¶ 4 Præterea, Matth. 19. dicitur, Quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem; & aliã duxerit, mœchatur. Ergo videtur, quòd si causa fornicationis dimissa vxore aliam duxerit, non mœchetur: & ita erit verum matrimonium.

SED contra, 1. Corint. 7. Præcipio, non ego, sed Dominus vxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptam.

ville. decret. 32. q. 7. Conc. Mileuit. ca. 17.

¶ Præterea, Nullus ex peccato debet reportare cõmodũ. Sed reportaret, si liceret adulteræ ad aliud magis desideratũ connubiũ trãsire, & esset occasio adulterandi volentibus alia matrimonia quærere. Ergo nõ licet aliã copulã quærere *, neque viro, neque vxori.

RESPONDEO dicendum, quòd nihil adueniens supra matrimonium, potest ipsum dissoluere: & ideò adulterium non facit quin sit verum matrimonium. Manet enim, vt Augustꝰ * dicit, inter viuentes coniugale vinculum, quod nec separatio, nec cum aliquo iunctio potest auferre: & ideo non licet vni, altero viuente, ad aliam copulam transire.

lib. 1. de nuptijs et concupis. c. 7. 10. 15 & 21. à med. 10. 7

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis nullus per se obligetur ad continentiam, tamen per accidens potest esse quòd obligetur: sicut si vxor in ægritudinem incurabilem incurrat, & talem quæ carnalem copulam non patiatur: & similiter etiam est si incorrigibiliter spirituali infirmitate, scilicet fornicatione, laboret.

Ad secundum dicendum, quòd ipsa confusio, quam reportat ex diuortio, debet eam cohibere à peccato: quod si cohibere non potest, minus malum est, quòd ipsa sola peccet, quã q̃ peccati eius vir sit particeps.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis vxor post diuortium non teneatur viro adultero ad debitum reddendum, & cohabitandum, tamen adhuc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur: & ideò nõ potest ad aliam copulam transire viro viuente;

re; potest tamen continentiam vouere viro inuito, nisi videatur Ecclesia decepta fuisse per falsos testes, sententiando de diuortio: quia in tali casu, etiam si votum professionis emisisset, restitueretur viro, & teneretur reddere debitū, sed non liceret ei exigere.

Ad quartum dicendum, quòd exceptio illa, quæ est in verbis Domini, refertur ad dimissionem vxoris: & ideò obiectio ex falso intellectu procedit.

ARTIC. VI.

Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari?

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd post diuortium vir & vxor non possint reconciliari. Regula enim est in iure, Quod semel bene definitum est, nulla debet iteratione retractari. Sed iudicio Ecclesiæ definitum est, quòd debent separari. Ergo non possunt reconciliari vlterius. 260 *c. gaudemus. extra de cõuers. coniugat.*

¶ 2 Præterea, Si posset esse reconciliatio, præcipue videretur quòd post pœnitentiã vxoris vir teneatur eam recipere. Sed non tenetur, quia etiam vxor non potest pro * exceptione, proponere in iudicio iam pœnitentiam cõtra virum accusantem de fornicatione. Ergo nullo modo potest fieri reconciliatio. * *Al. exẽptione.*

¶ 3 Præterea, Si posset esse reconciliatio, videtur quòd vxor adultera teneretur redire ad virum ipsam reuocantem. Sed non tenetur, quia iam separati sunt iudicio Ecclesiæ. Ergo, &c.

¶ 4 Præterea, Si liceret reconciliare vxorem adulteram, in illo casu præcipue deberet fieri, quando vir post diuortium inuenitur adulterium commisisse. Sed in hoc casu vxor non potest cogere cum ad reconciliationem, cum iuste fit diuortium celebratum. Ergo nullo modo potest reconciliari.

¶ 5 Præterea, Si vir adulter occulte dimittat vxorem conuictam de adulterio per ecclesiæ iudicium, non videtur iuste factum diuortium. Sed tamen vir non tenetur vxorem sibi reconciliare: quia vxor prodire in iudicio adulterium viri non potest. Ergo

multo minus quando diuortium iuste est celebratum, reconcilatio fieri potest.

SED contra est, quod dicitur 1. Corinth. 7. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

¶ Præterea, Vir poterit eam non dimittere post fornicationem. Ergo eadem ratione potest eam post diuortium reconciliare sibi.

RESPONDEO dicendum, quòd si vxor post diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi vir reconciliare: si autem in peccato incorrigibilis maneat, non debet eam reassumere, eadem ratione, qua non licebat eam nolentem à peccato desistere, retinere.

Ad primum ergo dicendum, quòd sententia Ecclesiæ diuortium celebrantis non fuit cogens ad separationem, sed licentiam præbens: & ideo absque reuocatione præcedentis sententiæ potest reconciliatio fieri, vel sequi.

Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia vxoris debet inducere virum vt vxorem fornicantem non accuset aut dimittat: sed tamen non potest ad hoc cogi, nec potest per pœnitentiam eum vxor ab accusatione repellere: quia cessante culpa & quantum ad actum, & quantum ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu: & cessante reatu etiam quo ad Deum, adhuc manet reatus quo ad pœnam humano iudicio inferendam: quia homo non videt cor, sicut Deus.

Ad tertium dicendũ, quòd illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium: vnde cum diuortium sit inductum in fauorem viri, non auferetur eius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde & vxor tenetur ei reddere, & ad eum redire, si fuerit reuocata, nisi de licentia eius votum continentiæ emiserit.

Ad quartum dicendum, quòd propter adulterium quod vir prius innocens post diuortium cõmittit, secundum rigorem iuris non debet cogi ad recipiendum

dum vxorem adulteram prius: tamen secundum æquitatem iuris iudex ex officio suo debet eum * cogere, vt caueat periculo animæ eius, & scandalo aliorum, quamuis vxor non possit reconciliationem petere.

Ad quintum dicendum, quòd si adulterium viri sit occultum, per hoc non aufertur ius excipiendi contra accusationem viri vxori adulteræ, quamuis desit sibi probatio: & ideò peccat vir diuortium petens: & si post sententiam de diuortio vxor petat debitum, tur reconciliationem, vir tenetur ad vtrumque.

* *Al. mo nere.*

261 *Tho. 4. d. 42. q. 3. ar. 1. et 2*

QVÆST. LXIII.

De secundis nuptijs, in duos articulos diuisa.

COnsequenter considerandum est de secundis nuptijs.

¶ Circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum sint licitæ?

¶ Secundo, vtrum sint sacramentum?

ARTIC. I.

Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd secundæ nuptiæ non sint licitæ. Quia iudicium de re debet esse secundum veritatem. Dicit enim Chrysost.* quòd secundum virum accipere, secundum veritatem est fornicatio, quæ non est licita. Ergo nec secundum matrimonium.

¶ 2 Præterea, Omne quod non est bonum, non est licitum. Sed Ambros. † dicit, quòd secundum matrimonium non est bonum. Ergo non est licitum.

¶ 3 Præterea, Nullus arceri debet ne intersit illis quæ sunt honesta & licita. Sed sacerdotes arcent ne interfint secundis nuptijs, vt in littera *patet. Ergo non sunt licitæ.

¶ 4 Præterea, Nullus reportat pœnam nisi pro culpa. Sed pro secundis nuptijs aliquis reportat irregularitatis pœnam. Ergo non sunt licitæ.

SED contra est, quod † Abraham legitur secundas nuptias contraxisse, Gen. 25.

¶ Præterea, Primæ Tim. 5. dicit Apostolus, Volo.

* *lib. 4. sent. d. 42. §. vlt.*

† *vide August. li 16 de Ciuit. Dei, c. 34 to. 5. & in lib. de bono viduitatis, c. 12.*

ego iuniores (scilicet viduas) nubere, filios procreare. Ergo secundæ nuptiæ sunt licitę.

RESPONDEO dicendum, quòd vinculum matrimoniale non durat, nisi vsque ad mortem, vt patet Romanorum septimo: & ideò moriente altero coniugum, vinculum matrimoniale cessat. Vnde propter præcedens matrimonium non impeditur aliquis à secundo, mortuo coniuge: & sic* non solum secundæ, sed tertiæ, & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd Chrysost. † loquitur quantum ad causam, quæ aliquando solet ad secundas nuptias incitare, scilicet concupiscentiam, quæ etiam ad fornicationem incitat.

Ad secundum dicendum, quòd secundum matrimonium dicitur non esse bonum, non quia non sit licitum, sed quia caret illo honore significationis, qui est in primis nuptijs, vt sit vna vnius: sicut est in Christo & Ecclesia.

Ad tertium dicendum, quòd homines diuinis dediti, non solum ab illicitis, sed etiam ab illis quæ habent aliquam turpitudinis speciem, arcentur: & ideò etiam arcentur à secundis nuptijs, quæ carent honestate, quæ erat in primis.

Ad quartum dicendum, quòd irregularitas non semper inducitur propter culpam, sed propter defectum sacramenti: & ideò ratio non est ad propositum.

* *Aug. li. 2. cōt. aduers. leg. et proph. c. 11.*

† *loco citato in argum. 1.*

Vide Au. de hæres. ad Quod vult Deũ hæresi 26 38. & 86 to. 6. & in lib. de fide ad Pet. c. 42. to. 3.

ARTIC. II.

Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd secundum matrimonium non sit sacramentum. Qui enim iterat sacramentum, facit ei iniuriam. Sed nulli sacramento facienda est iniuria. Ergo si secundum matrimonium esset sacramentum, nullo modo esset iterandum.

¶ 2 Præterea, In omni sacramento adhibetur aliqua benedictio. Sed in secundis nuptijs non adhibetur benedictio, vt in littera* dicitur. Ergo non est ibi aliquod sacramentum.

262 *li. 4. sent. d. 42. §. 1 in fin. ex Amb cōmēt. c. 19 sup illud 1. Cor. 7. Beatior autē, &c. & gloss. interl. ib.*

¶ 3 Pra-

¶ 3 Præterea, Significatio est de essentia sacramenti. Sed in secundo matrimonio non saluatur significatio matrimonij, quia non est vna vnius sicut Christus & Ecclesia. Ergo non est sacramentum.

¶ 4 Præterea, Vnum sacramentum non impedit à susceptione alterius. Sed † secundum matrimonium impedit à susceptione ordinum. Ergo non est sacramentum.

† *vide de cret. d. 33*

SED contra, Coitus in secundis nuptijs excusat à peccato, sicut etiam in primis. Sed per tria bona matrimonij excusatur coitus matrimonialis, quæ sunt fides, proles, & sacramentum. Ergo secundum matrimonium est sacramentum.

¶ Præterea, Ex secunda coniunctione viri ad mulierem non sacramentali, non contrahitur irregularitas, sicut patet de fornicatione. Sed in secundis nuptijs contrahitur irregularitas. Ergo sunt sacramentales.

RESPONDEO dicendum, quòd vbicumque inueniuntur illa quæ sunt de essentia sacramẽti, ibi est verum sacramentum. Vnde cum in secundis nuptijs inueniantur omnia quę sunt de essentia sacramenti matrimonij, (quia debita materia, quam facit personarum legitimitas; & debita forma, scilicet expressio cõsensus interioris per verba de præsenti) constat quòd etiam secundum matrimonium est sacramentum sicut & primum.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de sacramento, quod inducit perpetuum effectum: nunc enim si iteratur sacramentum, datur intelligi quòd primum non fuit efficax: & sic fit primo iniuria, sicut patet in omnibus sacramentis, quæ imprimũt characterem. Sed illa sacramenta, quæ habent effectum non perpetuum, possunt iterari sine iniuria sacramenti, sicut patet de pœnitentia: & quia vinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla fit iniuria sacramento, si mulier post mortem viri, iterato nubat.

Ad secundum dicendum, quòd secundum matrimonium quamuis in se consideratum sit perfectum sacramentum, tamen consideratum in ordine ad primum, habet aliquid de defectu sacramenti: quia non habet plenam significationem, cum non sit vna vnius, sicut est in matrimonio Christi & Ecclesiæ: & * ratione huius defectus benedictio à secundis nuptijs subtrahitur. Sed hoc est intelligendum, quando secundæ nuptiæ sunt secundæ & ex parte viri, & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tantum. Si enim virgo contrahat cum viro, qui habuit aliam vxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur: saluatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia Christus etsi vnam Ecclesiam sponsam habeat, habet tamen plures personas desponsatas in vna Ecclesia. Sed anima non potest esse sponsa alterius, quàm Christi: quia alias cum dæmone fornicatur; nec est ibi matrimonium spirituale. Et propter hoc quando mulier secundo nubit, nuptiæ non benedicuntur, propter defectum sacramenti.

In d. tit. 21. c. 1.

Ad tertium dicendum, quòd significatio perfecta inuenitur in secundo matrimonio secundum se considerato; non autem si consideretur in ordine ad præcedens matrimonium: & sic habet defectum sacramenti.

Ad quartum dicendum, quòd secundum matrimonium impedit sacramentum ordinis, quantum ad id quod habet de defectu sacramenti, & non in quantum est sacramentum.

QVÆST. LXIV.

De annexis matrimonio, & debiti redditione, in septem articulos diuisa.

COnsequenter considerandum est de annexis matrimonio. Et primo, de debiti redditione. Secundo, de pluralitate vxorum. Tertio, de bigamia. Quarto, de libello repudij. Quinto, de filijs illegitime natis.

¶ Circa primum quæruntur septem.

¶ Pri-

¶ Primo, vtrum alter coniugum teneatur alteri debitum reddere ?

¶ Secundo, vtrum debeat aliquando reddere non poscenti ?

¶ Tertio, vtrum vir & vxor in hoc sint æquales ?

¶ Quarto, vtrum vnus sine consensu alterius possit votum emittere, per quod redditio debiti impediatur ?

¶ Quinto, vtrum tempus impediat debiti petitionem ?

¶ Sexto, vtrum petens tempore sacro peccet mortaliter ?

¶ Septimo, vtrum reddere teneatur tempore festiuo ?

263

ARTIC. I.

Tho. 4. d. 32. q. vn. art. 1. & seq.

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti ?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd alter coniugum non teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur à sumptione Eucharistiæ, propter hoc quòd præceptum implet. Sed ille, qui vxori debitum reddit, non potest carnes agni edere : vt Hieron. † in quæra * dicit. Ergo reddere debitum non est de necessitate præcepti.

† *Hier. in ser. quodã cuius titulus est De esu agni Paschalis, incipit, Hodie fratres charissimi, populus Israel & refer. in decr. 33. q. 4. c. Sciatis.*

¶ 2 Præterea, Quilibet potest licitè abstinere ab his, quæ sunt sibi nociua in persona. Sed aliquando reddere debitum poscenti, esset personæ nociuum, vel ratione infirmitatis, vel ratione solutionis iam factæ. Ergo videtur quòd licite possit debitum poscenti negari.

¶ 3 Præterea, Quicumque facit se impotentem ad faciendum id, ad quod ex præcepto tenetur, peccat. Si ergo aliquis ex necessitate præcepti tenetur ad reddendum debitum, videtur quòd peccet, si ieiunando, vel alias corpus suum attenuando, impotentem se reddat ad debiti solutionem : quod non videtur verum.

* *l. 4 sent. d. 32. S. D. in pr.*

¶ 4 Præterea, Matrimonium secundum Philoso-
†18 Eth. cap. 12. à med. 10. 5 phum †, ordinatur ad procreationem prolis & educationem, & iterum ad communicationem vitæ. Sed lepra est contra vtrumque matrimonij finem: quia cum sit morbus contagiosus, mulier non tenetur cohabitare viro leproso: similiter etiam morbus ille frequenter transmittitur ad prolem. Ergo videtur quòd viro leproso vxor debitum reddere non teneatur.

SED contra, Sicut seruus est in potestate domini sui, ita & vnus coniugum in potestate alterius: vt patet 1. Corinth. 7. Sed seruus tenetur ex necessitate præcepti domino suo debitum seruitutis reddere, vt patet Rom. 13. Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum, &c. Ergo & vnus coniugum ex necessitate præcepti tenetur alteri debitum reddere.

¶ Præterea, Matrimonium est ordinatum ad fornicationem vitandam, vt patet 1. Cor. 7. Sed hoc non posset per matrimonium fieri, si vnus alteri non teneretur debitum reddere, quando concupiscentia infestatur. Ergo reddere debitum est de necessitate præcepti.

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium principaliter est institutum in officium naturæ: & ideò in actu ipsius seruandus est naturæ modus secundum quem nutritiua non ministrat generatiui, nisi illud quod superfluit ad conseruationem individui: quia hic est ordo naturalis, vt prius aliquid in seipso perficiatur, & postmodum alteri de perfectione sua communicet: & hic est etiam ordo charitatis, quæ naturam perficit. Et ideò cum vxor in viro potestatem non habeat, nisi quantum ad generatiuam virtutem; non autem quantum ad ea quæ sunt ad conseruationem indiuidui ordinata: vir tenetur vxori debitum reddere in his, quæ ad generationem prolis spectant, salua tamen prius personæ incolumitate.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliquis im-

plens aliquod præceptum, potest reddi inhabilis ad aliquod sacrum officium exequendum: sicut iudex, qui hominem ad mortem condemnat, præceptum implens, irregularis efficitur. Similiter etiam ille, qui præceptum implens debitum soluit, redditur ineptus ad diuina officia exequenda; non quòd ille actus sit peccatum, sed ratione carnalitatis illius actus. Et sic secundum quod Magister* dicit, Hieronymus loquitur tantum de ministris Ecclesiæ, non autem de alijs, qui sunt suo iudicio relinquendi: quia possunt & ex reuerentia dimittere, & ex deuotione sumere corpus Christi absque peccato. *l. 4 sent. d. 32 §. D.*

Ad secundum dicendum, quòd vxor non habet potestatem in corpus viri, nisi salua consistentia personæ ipsius, vt dictum est *. Vnde si vltra exigat, non est petitio debiti, sed iniusta exactio: & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere. *In co. ar.*

Ad tertium dicendum, quòd si aliquis reddatur impotens ad debitum soluendum ex causa ex matrimonio sequuta, puta cum prius debitum reddidit, & est impotens ad debitum soluendum: vlterius mulier non habet ius petendi; & in petendo vlterius se magis meretricem, quàm coniugem exhibet. Si autem reddatur impotens ex alia causa: si illa est licita, sic iterum non tenetur, nec potest mulier exigere: si vero illicita est, tunc peccat; & peccatum vxoris, si propter hoc in fornicationem labatur, aliquo modo sibi imputatur: & ideò debet quantum potest dare operam, vt vxor contineat.

Ad quartum dicendum, quòd † lepra soluit sponsalia, sed non matrimonium, vnde * etiam vxor viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare: quia non ita cito inficitur ex coitu sicut ex frequenti cohabitatione: & quamuis proles generetur infirma, tamen melius est ei sic esse, quàm penitus non esse. *† c. litter. de cõiug. leprof. * ibid. c. 2 incipit, Quoniã.*

AR-

ARTIC. II.

Vtrum vir teneatur debitum reddere vxori non petenti?

264 AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd vir non teneatur debitum reddere vxori non petenti. Præceptum enim affirmatiuum non obligat nisi ad tempus determinatum. Sed tempus determinatum solutionis debiti non potest esse, nisi quando petitur. Ergo alias soluere non tenetur.

¶ 2 Præterea, De quolibet debemus præsumere meliora. Sed melius est, etiam coniugibus continere, quàm matrimonio vti. Ergo nisi expresse debitum petat, debet vir præsumere quòd ei placeat continere: & sic non tenetur debitum ei reddere.

¶ 3 Præterea, Sicut vxor habet potestatem in virum, ita dominus in seruum. Sed seruus non tenetur domino seruire, nisi quando sibi ab ipso imperatur. Ergo nec vir tenetur vxori reddere debitum, nisi quando ab ea exigitur.

¶ 4 Præterea, Vir potest aliquando vxorem exigentem precibus auertere, ne exigat. Ergo multo magis potest non reddere, si non exigat *.

*Al. exigatur.

SED contra, In redditione debiti medicamentum præstatur contra vxoris concupiscentiam. Sed medicus cui infirmus est commissus, tenetur morbo eius subuenire, etiam si ipse non petat. Ergo vir vxori non petenti tenetur debitum reddere.

¶ Præterea, Prælatus tenetur correctionis remedium circa peccata subditorum adhibere, etiam eis contradicentibus. Sed redditio debiti est in viro ordinata contra peccata vxoris. Ergo tenetur vir vxori debitum reddere, etiam non petenti.

RESPONDEO dicendum, quòd petere debitum contingit dupliciter. Vno modo expresse, vt quando verbis inuicem petunt. Alio modo interpretatiuè; quando scilicet vir percipit per aliqua signa, quòd vxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet: & ita etiam si verbis non expresse

presse debitum petat, tamen vir tenetur reddere, quando aliqua signa in vxore apparent voluntatis reddendi debiti.

Ad primum ergo dicendum, quòd tempus determinatum non est solum, quando petitur; sed quando timetur ex aliquibus signis periculum (ad quod vitandum ordinatur debiti redditio) nisi tunc reddatur.

Ad secundum dicendum, quòd vir potest talem præsumptionem habere de vxore, quando in ea contraria signa non videt: sed quando videt, esset stulta præsumptio.

Ad tertium dicendum, quòd dominus non ita verecundatur à seruo petere debitum seruitutis, sicut vxor à viro, debitum coniugij. Si tamen dominus non peteret, vel propter ignorantiam vel alia de causa, nihilominus seruus teneretur implere debitum si periculum immineret: hoc enim est non ad oculum seruire, quod Apostolus seruis mandat *. *Ad Eph. 6. & Coloss. 3.*

Ad quartum dicendum, quòd non debet vir vxorem auertere, ne petat debitum, nisi propter aliquam rationabilem causam: & tunc etiam non debet cum magna instantia auerti, propter pericula imminentia.

ARTIC. III.

Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales?

265 *Tho 4 d. 32. ar. 3. & seq.*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd vir & mulier non sint in actu matrimonij æquales. Agens enim est nobilius patiente, vt Augustinus *dicit 12. super Gen. ad litteram. Sed in actu coniugali vir se habet vt agens, & fœmina vt patiens. Ergo non sunt in actu illo æquales. * *l. 12. c. 16 10. 3.*

¶ 2 Præterea, Vxor non tenetur viro debitum reddere nisi petat: vir autem tenetur, vt dictum est *. Ergo non sunt pares in actu matrimonij. *Ar 1. & 2. huius quæst.*

¶ 3 Præterea, In matrimonio mulier propter virum facta est, vt patet Gen. 2. Faciamus ei adiutorium

torium simile sibi. Sed illud propter quod est alterum, semper est principale. Ergo, &c.

¶ 4 Præterea, Matrimonium principaliter ordinatur ad actum coniugalem. Sed in matrimonio vir est caput mulieris, vt patet Ephes. 5. Ergo non sunt æquales in actu prædicto.

SED contra est, quòd dicitur 1. Corinth. 7. Vir sui corporis potestatem non habet: & similiter dicitur de vxore. Ergo sunt æquales in actu matrimonij.

¶ Præterea, Matrimonium est relatio æquiparantiæ, cum sit coniunctio, vt dictum est *. Ergo vir & vxor sunt æquales in actu matrimonij.

9. 44. a 1 & 3.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est æqualitas, scilicet quantitatis & proportionis. Æqualitas quidem quantitatis est, quæ attenditur inter duas quantitates eiusdem mensuræ, sicut bicubiti ad bicubitum. Sed æqualitas proportionis est, quæ attenditur inter duas proportiones eiusdem speciei, sicut dupli ad duplum. Loquendo ergo de prima æqualitate, vir & vxor non sunt æquales in matrimonio, neque quantum ad actum coniugalem, in quo id quod nobilius est, viro debetur; neque quantum ad dispensationem domus, in qua vxor regitur, & vir regit. Sed quantum ad secundam æqualitatem sunt æquales in vtroque: quia sicut tenetur vir vxori in actu coniugali & dispensatione domus, ad id quod viri est, ita vxor viro ad id quod vxoris est: & secundum hoc, dicitur in littera *, quòd sunt æquales in reddendo & petendo debitum.

l. 4. sent. d. 32. in princ.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis agere sit nobilius quàm pati, tamen eadem est proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum: & secundum hoc, est ibi æqualitas proportionis.

Ad secundum dicendum, quòd hoc est per accidens. Vir enim qui nobiliorem partem habet in actu coniugali, naturaliter habet, quod non ita erubescat petere debitum sicut vxor: & inde est, quòd

vxor

vxor non ita tenetur reddere debitum non petenti viro, ſicut vir vxori.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc oſtenditur, quòd non ſunt æquales abſolute, non autem quòd non ſint æquales ſecundum proportionem.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis caput ſit principalius membrum, tamen ſicut membra tenentur capiti in officio ſuo, ita & caput membris in ſuo: & ſic eſt ibi æqualitas proportionis.

ARTIC. IV.

Vtrum vir & vxor poſsint votum emittere contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu?

266

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd vir & vxor poſſint votum emittere contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu. Vir enim & vxor æqualiter obligantur ad debiti ſolutionem, vt dictum eſt *. Sed licitum eſt viro, etiam vxore prohibente, accipere crucem in ſubſidium terræ ſanctæ. Ergo etiam hoc licitum eſt vxori: & ideò cum per hoc votum redditio debiti impediatur, poteſt alter coniugum ſine conſenſu alterius votum prædictum emittere.

ar. præc. cor.

2 Præterea, Non eſt expectandus in aliquo voto conſenſus alicuius, qui non poteſt ſine peccato diſſentire. Sed vnus coniugum non poteſt ſine peccato diſſentire, quin alter continentiam voueat, vel ſimpliciter, vel ad tempus: quia impedire profectum ſpiritualem, eſt peccatum in Spiritum ſanctum. Ergo vnus poteſt votum continentiæ ſimpliciter, vel ad tempus ſine conſenſu alterius emittere.

¶ 3 Præterea, Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, ita debiti petitio. Sed vnus poteſt ſine conſenſu alterius vouere, quòd debitum non petet, cum in hoc ſit ſuę poteſtatis. Ergo pari ratione, quòd debitum non reddet.

¶ 4 Præterea, Nullus poteſt ex præcepto ſuperioris cogi ad id quod non liceret ſibi ſimpliciter vouere & facere; quia in illicitis non eſt obediendum.

dum. Sed prælatus superior posset præcipere viro, vt vxori ad tempus debitum non redderet, occupando eum in aliquo * seruitio. Ergo hoc etiam ipse posset per se facere, & vouere, per quod à debiti redditione impediretur.

*Al. officio.

SED contra est, quod dicitur 1.Cor. 7. Nolite fraudare inuicem, nisi ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi.

† Augustepi. 45. in fine.

¶ Præterea, † Nullus potest facere votum de alieno. Sed vir non habet potestatem sui corporis: sed vxor *. Ergo sine eius consensu non potest vir votum continentiæ facere, vel simpliciter, vel ad tempus.

*1.Cor. 7

2.2.q.88. art. 1.

RESPONDEO dicendum, quòd * vouere voluntatis est, vt etiam ipsum nomen ostendit. Vnde de illis tantum bonis potest esse votum, quæ nostræ subiacent voluntati; qualia non sunt ea, in quibus vnus alteri tenetur: & ideò in talibus non potest aliquis votum emittere sine consensu eius, cui tenetur. Vnde, cum coniuges sibi inuicem teneantur in redditione debiti (vt dictum est *) per quam continentia impeditur, non potest vnus absque consensu alterius continentiam vouere; & si vouerit, peccat: & non debet seruare votum, sed agere pœnitentiam de voto male facto.

ar. præc.

Ad primum ergo dicendum, quòd satis probabile est, quòd vxor * debeat velle continere ad tempus, pro subueniendo necessitati Ecclesiæ generalis: & ideò in fauorem negotiorum, pro quibus crux sibi datur, institutum est, quòd vir possit absque consensu vxoris crucem accipere: sicut etiam posset domino suo terreno, à quo feudum tenet, absque eius consensu militare. Nec tamen omnino subtrahitur vxori ius suum, quia vxor potest eum sequi. Nec est simile de vxore ad virum, quia cum vir debeat regere vxorem, & non è conuerso, magis tenetur vxor sequi virum, quàm è conuerso: & præterea vxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras, quàm vir

*Al. velit.

vir,& cum minori Ecclesiæ vtilitate:& ideò vxor nō potest huiusmodi votum facere sine viri consensu.

Ad secundum dicendum, quòd alter coniugum dissentiens voto continentiæ alterius, non peccat: quia non dissentit vt bonum illius impediat, sed ne sibi præiudicium generetur.

Ad tertium dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd vnus absque consensu alterius potest vouere, quòd non petat debitum, non autem quòd non reddet: quia in primo vterque est sui iuris, sed non in secundo. Sed quia, si alter numquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium nimis onerosum redderetur, dum oporteret vnum semper confusionem debiti petendi subire: ideò alij probabilius dicunt, quòd neutrum potest vnus sine consensu alterius vouere.

Ad quartū dicendum, quòd sicut mulier accipit potestatē in corpore viri, saluo hoc, in quo vir tenetur corpori suo: ita etiā saluo hoc, in quo tenetur domino suo: & ideò sicut vxor non potest debitū petere à viro cōtra salutē sui corporis, ita nec ad impediendū hoc, in quo domino tenetur. Sed *propter hoc nō potest dominus prohibere quin debitum reddat. *q. 51. ar. 2. ad 3.*

ARTIC. V.

Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti?

267

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd temporibus sacris non debeat aliquis impediri, quin debitum petat. Tunc enim est subueniendum morbo, quando inualescit. Sed possibile est, quòd in die festo inualescat concupiscentia. Ergo & tunc debet ei subueniri per debiti redditionem.

¶ 2 Præterea, Non est alia ratio quare non sit petendum debitum in diebus festiuis, nisi quia sunt orationi deputati. Sed in illis diebus sunt horæ determinatæ orationi. Ergo alijs horis licet debitum petere.

SED contra, Sicut aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tēpora sunt sacra pro-

propter eamdem rationem. Sed in loco sacro non licet petere debitum. Ergo nec in tempore sacro.

RESPONDEO dicendum, quòd actus matrimonialis quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia: & ideò in diebus, in quibus præcipuè spiritualibus est vacandum, non licet petere debitum.

Ad primum ergo dicendum, quòd tempore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam, sicut oratio & multa huiusmodi, quæ etiam illi adhibent qui perpetuo continent.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur totâ die se conseruare idoneum ad orandum.

ARTIC. VI.

Vtrum petens debitum in tempore sacro, mortaliter pecet?

268 AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd petens debitum in tempore sacro, mortaliter peccet. Gregorius * enim dicit in 1. Dial. quòd mulier, quę nocte cognita est a viro, mane ad processionem veniens, à diabolo est arrepta. Sed hoc non esset, nisi mortaliter peccasset. Ergo, &c.

lib. 1. c. 9. non procul à pr.

¶ 2 Præterea, Quicumque facit contra præceptum diuinum, mortaliter peccat. Sed Dominus præcepit Exodi 19. Ne appropinquetis vxoribus vestris; quando scilicet erant legem accepturi. Ergo multo magis peccant mortaliter, si tempore quo * sacris nouę legis intendendum est, cum vxoribus viri commisceantur.

**Al. sacramẽtis*

SED contra, Nulla circumstantia aggrauat in infinitum. Sed indebitum tempus est circumstantia quędam. Ergo non aggrauat in infinitum, vt faciat mortale, quod alias esset veniale.

RESPONDEO dicendum, quòd debitum petere in die festiuo, non est circumstantia trahens in aliam speciem peccati: vnde non potest in infinitum aggraua-

grauare: & ideò non peccat mortaliter vxor, vel vir, si in die festiuo debitum petat: sed tamen grauius est peccatum, si sola delectationis causa petatur, quam si propter timorem, quo quis sibi * cauet de fabrico carnis, debitum petat. * Al. timet.

Ad primum ergo dicendum, quòd non fuit punita mulier illa, propter hoc, quòd debitum reddidit, sed quia postmodum se temere ad diuina ingessit contra conscientiam.

Ad secundum dicendum, quòd ex auctoritate illa non potest probari, quòd sit peccatum mortale; sed quòd sit incongruum. Multa enim ad * mundiciam carnis pertinentia exigebantur de necessitate præcepti in veteri lege, quæ carnalibus dabatur, quæ in noua lege non exiguntur, quæ est lex Spiritus. * Al emundationē.

ARTIC. VII.

Vtrum vnus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo? 269

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd non teneatur tempore festiuo reddere debitum. Quia peccantes & consentientes, pariter puniuntur: vt patet Roman. 1. Sed ille qui reddit debitum, consentit petenti, qui peccat. Ergo & ipse peccat.

¶ 2 Præterea, Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandum, & ita ad aliquod tempus determinatum. Ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, reddere debitum non debet: sicut nec eo tempore quo tenetur temporali domino ad speciale obsequium.

SED contra est, quod dicitur 1. Cor. 7. Nolite fraudare inuicem, nisi ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi. Ergo quando coniunx petit, reddendum est ei.

RESPONDEO dicendum, quòd cum mulier habeat potestatem in corpore viri, quantum ad actum generationis spectat, & è conuerso; tenetur vnus alteri debitum reddere quocumque tempore & quacumque hora; salua debita honestate, quæ in talibus

exigitur: quia non oportet, quòd statim in publico reddat debitum.

Decr. 33. q. 5. c. Si dicat vir

Ad primum ergo dicendum, quòd ille quantum in se est, non consentit, sed id quod ab eo exigitur, inuitus & cum dolore reddit, & ideò non peccat. Hoc enim est propter lubricum carnis diuinitus ordinatum, vt semper petenti debitum reddatur, ne aliqua occasio peccati detur.

Ad secundum dicendum, quòd non est aliqua hora determinata ad orandum, quin possit recompensari in alijs horis: & ideò obiecto non cogit.

QVÆST. LXV.

De pluralitate vxorum, in quinque articulos diuisa.

DEinde considerandum est de pluralitate vxorum.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ?

¶ Secundo, vtrum aliquando fuerit licitum?

¶ Tertio, vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ?

¶ Quarto, vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale?

¶ Quinto, vtrum aliquando licitum fuerit habere concubinam?

ARTIC. I.

Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ?

270 *Tho. 4. d. 33. q. 1. ar. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd habere plures vxores non sit contra legem naturæ. Consuetudo enim legi naturali non præiudicat. Sed habere plures vxores, peccatum non erat, quando mos erat, vt Augustinus * dicit, & habetur in littera †. Ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

* *in li. de bono coniug. c. 15. & 16.*

† *lib. 6. sent. d. 33 §. A.*

¶ 2 Præterea, Quicumque facit contra legem naturæ, facit contra præceptum: quia sicut lex scripta habet sua præcepta, ita & lex naturæ. Sed Augustinus * dicit, quòd habere plures vxores non

* *in li. de bono coniug. c. 15. & 16.*

non erat contra præceptum: quia nulla lege erat prohibitum. Ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

¶ 3 Præterea, Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem. Sed vnus potest ex pluribus prolem accipere, plures fœcundando. Ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ 4 Præterea, Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit, vt in principio Digestorum † dicitur. Sed natura non docuit hoc omnia animalia, quòd sit tantum vna vnius: cum vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis coniungatur. Ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

† *li. 1. ff. de iust. et iure. §. 1. inst. de iure nat.*

SED contra, Illud præcipue videtur esse de iure naturali, quod homini in institutione humanæ naturæ inditum est. Sed quòd sit vna vnius in ipsa institutione humanæ naturæ, est ei inditum, vt patet Genes. 2. Erunt duo in carne vna. Ergo est de lege naturæ.

¶ 6 Præterea, Contra legem naturæ est, quòd homo se ad impossibile obliget, & vt quod vni datum est alteri detur. Sed homo contrahens cum vna vxore, sui corporis potestatem ei tradit, vt necesse sit reddere debitum, cum petierit. Ergo contra legem naturæ est, quòd postea alteri potestatem sui corporis tradat: quia nemo posset simul vtrique reddere debitum, si simul peterent.

¶ 7 Præterea, De lege naturæ est, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Sed vir nullo modo vellet quòd vxor alium virum haberet. Ergo contra legem naturæ faceret, si vxorem aliam superduceret.

¶ 8 Præterea, Quicquid est contra naturale desiderium, est contra legem naturæ. Sed zelus viri ad vxorem, & vxoris ad virum naturalis est: quia in omnibus inuenitur. Ergo cum zelus sit amor non patiens consortium in amato, videtur quòd contra legem naturæ sit quòd plures vxores habeant vnum virum.

RESPONDEO dicendum, quòd omnibus rebus naturalibus insunt quædam principia, quibus non

solum operationes proprias efficere possint, sed quibus etiam eas conuenientes fini suo reddant: siue sint actiones quæ consequantur rem aliquam ex natura sui generis: siue ex natura speciei; vt magneti competit ferri deorsum ex natura sui generis, & attrahere ferrum ex natura suæ speciei. Sicut autem in rebus agentibus ex necessitate naturæ, principia actionum sunt ipsæ formæ, à quibus operationes proprie prodeunt conuenientes fini: ita in his quæ cognitionem participant, principia agendi sunt cognitio & appetitus: vnde oportet quòd in vi cognitiua sit naturalis conceptio, & in vi appetitiua, naturalis inclinatio: quibus operatio conueniens generi siue speciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rationem finis cognoscit, & proportionem operationis ad finem: ideò naturalis conceptio ei indita, qua dirigitur ad operandum conuenienter, lex naturalis, vel ius naturale dicitur: in cæteris autem animalibus, æstimatio naturalis vocatur. Bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad agendum conuenientes actiones magis, quam regulẽtur quasi proprio arbitrio agentia. Lex ergo naturalis nihil aliud est, quàm conceptio homini naturaliter indita, qua dirigitur ad conuenienter agendũ in actionibus proprijs; siue competant ei ex natura generis, vt generare, comedere, & similia; siue ex natura speciei, vt ratiocinari, & huiusmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientẽ reddit fini, quẽ natura exopere aliquo intendit, contra legem naturæ esse dicitur. Potest autem actio non conueniens esse fini, vel principali, vel secundario: & siue sic, siue sic, hoc contingit dupliciter. Vno modo, ex aliquo quod omnino impedit finem; vt nimia superfluitas, aut defectus comestionis, impedit salutem corporis, quasi principalẽ finem comestionis; & bonam habitudinem in negotijs exercendis, qui est finis secundarius comestionis. Alio modo, ex aliquo quod facit difficilem, aut minus decentem peruentionem ad finem principalem vel

* Al. operatione aliqua.

vel secundarium : sicut inordinata comestio, quantum ad tempus indebitum. Si ergo actio sit inconueniens fini, quasi omnino prohibens finem principalem directe, per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ, quæ sunt in operabilibus : sicut sunt communes animi conceptiones in speculatiuis. Si autem sit incompetens fini secundario, quocumque modo, aut etiam principali, vt faciens difficilem, vel minus congruam peruentionem ad ipsum : prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, sed secundis, quæ ex primis deriuantur : sicut conclusiones in speculatiuis, ex principijs per se notis fidem habent : & sic dicta actio contra legem naturæ esse dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem & educationem : qui quidem finis competit homini, secundum naturam sui generis : vnde & alijs animalibus est communis, vt dicitur in octauo Ethicorum*; & sic bonum matrimonij assignatur proles. Sed pro fine secundario, vt dicit Philosophus †, habet in hominibus solis communicationem operum, quæ sunt necessaria in vita, vt supra dictum est*: & secundum hoc fidem sibi inuicem debent, quæ est vnum de bonis matrimonij. Habet vlterius alium finem, in quantum est inter fideles, scilicet significationem Christi & Ecclesiæ : & sic bonum matrimonij dicitur sacramentum. Vnde primus finis respondet matrimonio hominis, in quantum est animal; secundus, in quantum est homo; tertius, in quantum est fidelis. Pluralitas ergo vxorum, neque totaliter tollit, neque aliqualiter impedit matrimonij primum finem : cum vnus vir sufficiat pluribus vxoribus fœcundandis, & educandis filijs ex eis natis. Sed secundarium finem, etsi non totaliter tollat, tamen multum impedit : eo quòd non facile potest esse pax in familia, vbi vni viro plures vxores iunguntur, cũ non possit vnus vir sufficere ad satisfaciendum pluribus vxoribus ad votum; & etiam quia com-

* *lib. 8. c. 12. à me.*
† *lib. 8. eth. c. 12. à med.*
† *q. 41. ar. 1. co.*

municatio plurium in vno officio, causat litem, sicut figuli corrixantur adinuicem; & similiter plures vxores vnius viri. Tertium autem finem totaliter tollit, eo quòd sicut Christus est vnus, ita & Ecclesia vna: & ideò patet ex dictis *, quòd pluralitas vxorum quodammodo est contra legem naturæ, & quodammodo non.

hoc eodē corp.

Ad primum ergo dicendum, quòd consuetudo non præiudicat legi naturæ, quantum ad prima præcepta ipsius, quæ sunt quasi communes animi conceptiones in speculatiuis: sed ea quæ ex istis trahuntur, vt conclusiones, consuetudo auget; vt Tullius † dicit in tertio Rhetoricorum: & similiter etiam minuit. Et huiusmodi est præceptum legis naturæ de vnitate vxoris.

Cicero li. 3. ad Herennīū à med. inuit.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Tullius * dicit, res à natura perfectas & à consuetudine approbatas, legū virtus & religio sanxit. Vnde patet quòd illa quę lex naturalis dictat quasi ex primis principiis legis naturæ deriuata, non habent vim coactiuam per modum præcepti absolute, nisi postquam lege diuina & humana sancita sunt: & hoc est quod dicit Augustinus * quòd non faciebant contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum.

** lib. 2. de inuēt. ali quantulum ante finem.*

** in lib. de bono coniug. c. 15. to. 6. in corp. art.*

Ad tertium patet solutio ex dictis *.

† lib. 2. de inuēt. ali quantulum ante finem.

Ad quartum dicendum, quòd ius naturale multipliciter accipitur. Primo enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura est inditum: & sic definit Tullius † in 2. Rhetoricorum dicens, Ius naturale est quod non opinio genuit, sed vis quædam innata inseruit. Et quia etiam in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales, non quod sint ex principio intrinseco, sed quia sunt à principio superiori mouente (sicut motus, qui sunt in elementis ex impressione corporum cœlestium, naturales dicuntur, vt Commentator dicit in tertio de Cœlo & Mundo): ideò ea quæ sunt de iure diuino, dicuntur esse de iure naturali, cum sint ex impressione & infusione supe-

superioris principij, scilicet Dei: & sic accipitur ab Isidoro *, qui dicit quòd ius naturale est, quod in lege & in Euangelio continetur. Tertio, dicitur ius naturale non solum à principio, sed à natura: quia de naturalibus est, & quia natura contra rationem diuiditur, à qua homo est homo: ideò strictissimo modo accipiendo ius naturale, illa quæ ad homines tantum pertinent, & si sint de dictamine naturalis rationis, non dicuntur esse de iure naturali: sed illa tantum quæ naturalis ratio dictat de his quę sunt homini aliisque cõmunia: & sic datur dicta definitio, scilicet, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis non sit contra ius naturale tertio modo acceptum, est tamen contra ius naturale secundo modo acceptum: quia iure diuino prohibetur. Et etiam contra ius naturale primo modo acceptum, vt ex dictis * patet: quia natura dictat hoc cuilibet animali, secundum modum conuenientem suæ speciei. Vnde etiam quædam animalia, in quibus ad educationem prolis requiritur solicitudo vtriusque, scilicet maris & fœminæ, naturali instinctu seruant coniunctionem vnius ad vnum: sicut patet in turture & columba, & huiusmodi.

* *lib. 5. etym. c. 3.*

Aug. de nupt. & concupisc. lib. 1. c. 9. to. 7. in corp.

Sed quia rationes inductæ in contrarium, videntur ostendere quòd pluralitas vxorum sit contra prima principalia legis naturæ: ideò ad eas respondendum est, & dicendum Ad quintum, quòd natura humana absque omni defectu instituta est. Et ideò non solum sunt indita ei illa sine quibus matrimonij finis principalis esse non potest; sed etiam illa, sine quibus secundarius finis matrimonij sine difficultate haberi non posset; & hoc modo homini in ipsa sui institutione habere vnam vxorem sufficit, vt ex dictis * patet.

in corp. art.

Ad sextum dicendum, quòd vir per matrimonium non dat sui corporis potestatem vxori quantum ad omnia, sed solum quantum ad illa quæ matrimonium requirit. Non autem requirit matrimonium, vt quo-

libet tempore vxori petenti vir debitum reddat nisi quantum ad id ad quod matrimoniũ principaliter est instituturn, scilicet ad bonum prolis: & hoc est quantum sufficit ad imprægnationem. Requirit autem hoc matrimonium, in quãtum est ad remedium institutum (quod est secundarius ipsius finis), vt quolibet tempore debitum petenti reddatur: & sic patet quòd accipiens plures vxores non se obligat ad impossibile, considerato principali fine matrimonij; & ideò pluralitas vxorum non est contra præcepta prima legis naturæ.

Ad septimum dicendum, quod illud præceptum legis naturæ, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, debet intelligi eadẽ proportione seruata. Non enim si Prælatus nõ vult sibi resisti à subdito, ipse subdito resistere non debet. Et ideò nõ oportet ex vi illius præcepti, quòd sicut vir non vult, quòd vxor sua habeat plures viros vel alium virum, quod ipse non habeat aliam vxorem: quia vnum virum habere plures vxores non est contra prima præcepta legis naturæ, vt dictum est *. Sed vnam vxorem habere plures viros est contra præcepta prima legis naturæ; eo quòd per hoc quantum ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis, quod est principalis matrimonij finis. In bono enim prolis intelligitur non solum procreatio, sed etiam educatio. Ipsa enim procreatio prolis & si non totaliter tollatur, quia contingit post imprægnationem primam, iterum mulierem imprægnari, vt dicitur in nono de animalibus *: tamen multum impeditur, quia vix potest accidere quin corruptio accidat, quantum ad vtrumque fœtum, vel quantum ad alterum. Sed educatio totaliter tollitur: quia ex hoc quòd vna mulier plures maritos habere, sequeretur incertitudo prolis respectu patris, cuius cura necessaria est in educando. Et ideò nulla lege vel consuetudine est permissum, vnam mulierem habere plures viros, ficut è conuerso.

Ad octauum dicendum, quòd naturalis inclinatio

in proxima resp̃one.

lib. 7. de hist. animalium, c. 4. decli nãdo ad finem. in Decr. 33. q. 4.

in appetitiua sequitur naturalem conceptionem in cognitione: & quia non ita est contra conceptionem naturalem, quòd vir habeat plures vxores, sicut quòd vxor habeat plures viros; ideò affectus vxoris non tantum refugit consortium in viro, sicut è conuerso: & ideò tam in hominibus, quàm in alijs animalibus inuenitur maior zelus maris ad fœminam, quàm è conuerso.

ARTIC. II.

Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores?

271

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd habere plures vxores non potuerit esse aliquando licitum. Quia secundum Philosophum † in secundo Ethicorum, ius naturale semper & vbique habet naturalem potentiam eamdem. Sed iure naturali prohibetur pluralitas vxorum, vt ex dictis patet *. Ergo sicut modo non licet, ita numquam licuit. † *li. 5. Eth. cap. 7. in prin.* * *ar. prec.*

¶ 2 Præterea, Si aliquando licuit, hoc non fuit, nisi quia vel per se licitum erat, vel per aliquam dispensationem. Non primo modo, quia etiam nunc licitum esset. Nec secundo modo, quia secundum Augustinum †, Deus, cum sit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes, quas naturæ inseruit. Cùm ergo naturæ nostræ Deus inseruerit, quòd sit vna vnius *, videtur quòd ipse contra hoc numquam dispensauerit. † *li. 26. cõt. Faust. c. 3 ante me. to. 6.* * *ar prec. ad 4. & 6.*

¶ 3 Præterea, Si aliquid est licitum ex dispensatione, hoc non licet, nisi illis, quibus dispensatio fit. Non autem legitur aliqua dispensatio communis in lege cum omnibus facta. Cùm ergo omnes communiter qui volebant, plures vxores acciperent in veteri Testamento, nec ex hoc reprehendantur * à lege vel à Prophetis: non videtur quòd fuerit ex dispensatione licitum. * *Aliàs, in*

¶ 4 Præterea, Vbi est eadem causa dispensationis debet eadem dispensatio fieri. Sed causa dispensationis non potest alia poni, quam multiplicatio prolis,

ad

ad cultum Dei, quæ etiam nunc necessaria est. Ergo adhuc talis dispensatio duraret, præcipue cum non legatur reuocata.

¶ 5 Præterea, In dispensatione non debet prætermitti maius bonum propter minus bonum. Sed fides, & sacramentum, quæ non videntur posse seruari in matrimonio, quo vnus pluribus vxoribus coniungitur, sunt meliora quàm prolis multiplicatio. Ergo intuitu huius multiplicationis dispensatio prædicta fieri non debuisset.

SED contra, Ad Galatas tertio dicitur, quòd lex propter præuaricatores posita est: vt scilicet eos prohiberet. Sed lex vetus fecit mentionem de pluralitate vxorum sine aliqua eius prohibitione, vt patet Deuteron. vicesimo, Si habuerit homo duas vxores, &c. Ergo habendo duas vxores, non erant præuaricatores, & ita erat licitum.

¶ Præterea, Hoc idem videtur exemplo exsanctis Patribus, qui plures legũtur habuisse vxores, cum Deo essent acceptissimi, sicut Iacob, & Dauid, & plures alij. Ergo aliquando fuit licitum.

q. præsẽti art. præc. in respõs. ad 7 et 8 * *decret. d. 29. & cauß. 32. q. 4 c. 2. lib. 1. c. 3. in princ. et c. 7. circa fin.*

RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis* patet, pluralitas vxorum dicitur esse contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta eius, sed quantum ad secunda, quę quasi conclusiones, à primis præceptis deriuantur. Sed quia actus humanos variari* oportet secundum diuersas conditiones personarum & temporum, & aliarum circumstantiarum: ideò conclusiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis non procedunt, vt semper efficaciam habentes, sed in maiori parte: talis est enim tota materia moralis, vt patet per Philosophum* in libris Ethic. & ideò vbi eorum efficacia deficit, licite ea prætermitti possunt. Sed quia non est facile determinare huiusmodi varietates: ideò illi, ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reseruantur; vt licentiam præbeat legẽ præternittẽdi in illis casibus, ad quos legis efficacia se extendere non debet: & talis licentia dispen-

spensatio dicitur *. Lex autem de vnitate vxoris non est humanitus, sed diuinitus instituta; nec vnquam verbo aut litteris tradita, sed cordi impressa, sicut & alia, quę ad legẽ naturę qualitercumque pertinent. Et ideò in hoc à solo Deo dispensatio fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidem principaliter Patribus sanctis facta est, & per eorum exemplum ad alios deriuata est eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ. Semper enim principalior finis magis obseruandus est, quàm secundarius. Vnde cum bonum prolis sit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio necessaria erat*, debuit negligi ad tempus impedimentum, quod posset in secundarijs finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur: vt ex dictis patet *.

Ad primum ergo dicendum, quòd ius naturale semper & vbique quantũ est de se, habet eandem potentiam; sed per accidens, propter aliquod impedimentum, quandoque & alicubi potest variari, sicut ibidem Philosophus † exempium ponit de alijs rebus naturalibus. Semper enim & vbique dextra est melior quàm sinistra secundum naturam: sed per aliquod accidens contingit aliquem esse ambidextrum: quia natura nostra variabilis est: & similiter etiam est de naturali iusto, vt ibidem Philosophus dicit *.

Ad secundum dicendum, quòd in Decret. † quadam de diuortijs dicitur, quòd numquam licuit plures habere vxores sine dispensatione per diuinam inspirationem habita. Nec tamen talis dispensatio datur contra rationes, quas Deus naturę inseruit, sed præter eas: quia rationes illæ non sunt ordinatæ ad semper, sed vt in pluribus, vt dictum est *: sicut etiam non est contra naturam, quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculose præter ea quæ frequenter solent euenire.

Ad tertium dicendum, quòd qualis est lex, talis debet

id patet ex Innoc. iij in decret. lib. 4 tit. 19. it ex Aug. de bono coniug. c. 7. to. 6.

Al debebat.

in corp. ar. præc.

li. 5. eth. cap. 7. in med.

eod. lib. lib. 5. c. 7. † li. 4. tit. 19 c. gaudemus ex tua de diuort. in corp. art.

bet esse dispensatio legis: vnde quia lex naturæ est cordibus impressa, non oportuit dispensationem eorum quæ ad legem naturæ pertinent, lege scripta dari, sed per internam inspirationem fieri.

Ad quartum dicendum, quòd veniente Christo fuit tempus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus Dei in omnes gentes spirituali propagatione diffusus est: & ideò non est eadem ratio dispensationis, quæ erat ante Christi aduentum, quando cultus Dei carnali propagatione multiplicabatur, & conseruabatur.

Ad quintum dicendum, quòd proles, secundum quod est bonum matrimonij, includit fidem ad Deum seruandam: quia secundum quod proles expectatur ad cultum Dei educanda, ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad Deum seruanda est potior, quàm fides vxori seruanda, quæ ponitur bonum matrimonij; & quàm significatio quæ pertinet ad sacramentum, quia significatio ad fidei cognitionem ordinatur. Et ideò non est inconueniens, si propter bonum prolis aliquid detrahitur alijs duobus bonis. Nec tamen omnino tolluntur; quia & fides manet ad plures, & sacramentum aliquo modo: quia quamuis non significaretur cõiunctio Christi ad Ecclesiam, in quantum est vna, significatur tamen distinctio graduum in Ecclesia per pluralitatem vxorum, quæ quidem non solum est in Ecclesia militante, sed etiam in triũphante. Et ideò illorum matrimonia aliquo modo * significant coniunctionem Christi ad Ecclesiam, non solum militantem, vt quidam dicunt, sed etiam triumphantem, in qua sunt diuersæ mansiones.

Al. significabant.

ARTIC. III.

Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ?

272 *Can. in c. is qui. 34 d. c mere trices, 32 q. 2.*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd habere concubinam non sit contra legem naturæ. Legis enim cæremonialia non sunt de lege naturæ. Sed fornicatio prohibetur Actu. 15. inter alia cæremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex Gen-

tibus

tibus imponebantur. Ergo fornicatio simplex, quæ est accessus ad concubinam, non est contra legem naturæ.

¶ 2 Præterea, Ius positiuum à naturali iure profectum est, vt Tullius † dicit. Sed secundum ius positiuum fornicatio simplex non prohibebatur, immo potius in pœnam secundum antiquas leges, mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur. Ergo habere concubinam, non est contra legem naturæ. *† lib. 2. de inuēt. ali quantulum ante finem.*

¶ 3 Præterea, Naturalis lex non prohibet quin illud quod datur simpliciter, possit dari ad tempus & secundum quid. Sed vna mulier soluta potest dare viro soluto, in perpetuum sui corporis potestatem, vt ea vtatur licite cum voluerit. Ergo non est contra legem naturæ, si dederit ei potestatem sui corporis ad horam.

¶ 4 Præterea, Quicumque re sua vtitur vt vult, nemini facit iniuriam. Sed ancilla est res domini. Ergo si dominus ea vtatur ad libitum, nulli facit iniuriam: & ita habere concubinam, non est contra legem naturæ.

¶ 5 Præterea, Quilibet potest alteri dare quod suum est. Sed vxor habet potestatem in corpore viri, vt patet primæ Corinth. 7. Ergo si vxor velit, vir poterit alteri mulieri coniungi sine peccato.

SED contra, Secundum omnes leges, filij qui de concubina nascuntur, sunt vituperabiles. Sed hoc non esset, nisi concubitus, ex quo oriuntur, esset naturaliter turpis. Ergo habere concubinam, est contra legem naturæ.

¶ Præterea, Matrimonium est naturale *. Sed hoc non esset, si sine præiudicio legis naturæ homo posset coniungi mulieri præter matrimonium. Ergo contra legem naturæ, est concubinam habere. ** sup. d. 42 ar. 1.*

RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis * patet, illa actio dicitur esse contra legem naturæ, quæ non est conueniens fini debito, quem natura intendit: siue quia non ordinatur in ipsum per actionem ** ar. 1. huius quæst. corp.*

agen-

agentis, siue quia de se est improportionata illi fini. Finis autem, quem natura ex tali concubitu intendit, est proles procreanda & educanda, & vt hoc bonum quæreretur, posuit delectationem in cõcubitu, vt Cõstantinus dicit. Quicumque ergo concubitu vtitur propter delectationem, quæ in ipso est, non referendo in finem à natura intentum, contra naturam facit: & similiter etiam nisi fit talis concubitus, qui ad illũ finem conuenienter ordinari possit. Et quia res à fine plurimum nominantur, tamquam * ab optimo, sicut coniunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit, quod per matrimonium principaliter quæritur: ita concubinę nomen illam coniunctionem exprimit, qua solus concubitus, propter seipsum quæritur. Et si etiam aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quærat, non tamen est conueniens ad prolis bonum, in quo non solum intelligitur ipsius procreatio, per quam proles esse accipit: sed etiam educatio & instructio, per quam accipit nutrimentum & disciplinam à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur, secundum Philosophum in 8. Ethic. * Cùm autem educatio & instructio proli à parentibus debeantur per longum tempus, exigit lex naturæ, vt pater & mater in longum tempus commaneant, ad subueniendum communiter proli. Vnde & aues quæ communiter pullos nutriunt, ante completam nutritionem non separantur à mutua societate, quæ incipit à concubitu vel in concumbendo. Hæc autem obligatio ad commanendum fœminam marito, matrimonium facit; & ideò patet, quòd accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quæ concubina vocatur, est contra legem naturæ.

Al. à potiori.

li. 8. c. 11. & 12.

Ad primum ergo dicendum, quòd in Gentibus quantum ad multa, lex naturæ offuscata erat. Vnde accedere ad concubinam, malum non reputabant, sed passim fornicatione quasi re licita vtebantur: sicut & alijs, quæ erant contra cæremonias Iudæorum, quamuis non essent contra legem naturæ. Et ideò Apostoli im-

si immiscuerunt prohibitionē fornicationis cæremonialibus, propter discretionem, quæ erat in vtroque inter Iudæos & Gentiles.

Ad secundum dicendum, quòd ex prædicta * obscuritate, scilicet in quam ceciderunt Gentiles Deo debitam gloriam non reddentes, vt dicitur Roman. primo, lex illa processit, & non ex instinctu legis naturæ: vnde prævalente Christiana religione, lex illa extirpata est. *De quæ ad 1.*

Ad tertium dicendum, quòd in aliquibus sicut nihil inconueniens sequitur, si rem aliquam, quam quis in potestate habet, alteri simpliciter tradat: ita etiam nec si tradat ad tempus, & sic neutrum est contra legem naturæ. Ita autem non est in proposito. Et ideò ratio non sequitur.

Ad quartum dicendum, quòd iniuria iustitiæ opponitur. Lex autem naturalis non solum prohibet iniustitiam, sed etiam opposita omnium virtutum. Sicut contra legem naturæ est, quòd aliquis immoderatè comedat, quamuis talis rebus suis vtens, nulli iniuriam faciat. Et præterea ancilla quamuis sit res domini ad obsequium, non est tamen res sua ad concubitum: & iterum interest qualiter quisque re sua vtatur; facit enim talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonum non sufficienter talis coniunctio ordinatur, vt dictum est *. *Aug. ser. 164 de temp. in corp. art.*

Ad quintum dicendum, quòd mulier habet potestatem in corpore viri non simpliciter quantum ad omnia, sed solum quantum ad matrimonium. Et ideò non potest contra * bonum matrimonij corpus viri alteri tradere. *Al. vīr.*

ARTIC. IV.

Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale?

273

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd accedere ad concubinam non sit peccatum mortale. Maius enim peccatum est mendacium, quàm fornicatio simplex: quod patet ex hoc quòd Iudas qui *ca. meretrices 32. q. 2.*

qui fornicationem non horruit cum Thamar committere, recusauit mendacium, dicens, Certe mendacij arguere nos non potest. Sed mendacium non semper est peccatum mortale. Ergo neque fornicatio simplex. *Gen. 38.*

¶ 2 Præterea, Peccatum mortale morte puniri debet. Sed lex vetus non puniebat concubitum concubinæ morte, nisi in aliquo casu: vt patet Deut. 24. Ergo non est peccatum mortale.

¶ 3 Præterea, Secundum Greg. peccata carnalia sunt minoris culpæ, quàm spiritualia. Sed non omnis superbia aut auaritia (quæ sunt peccata spiritualia) est peccatum mortale. Ergo non omnis fornicatio (quæ est peccatum carnale) est mortale peccatum.

¶ 4 Præterea, Vbi est maius incitamentum, ibi est minus peccatum: quia magis * peccat qui minori tentatione vincitur. Sed concupiscentia maxime instigat ad venerea. Ergo cum actus gulæ non semper sit peccatum mortale, nec fornicatio simplex erit mortale. *Tho. in 4 d. 16. q 3 ar. 2 q. 2. corp.*

SED contra, Nihil excludit à regno Dei nisi peccatum mortale. Sed fornicarij excluduntur à regno Dei, vt patet primæ ad Corinth. 6. Ergo fornicatio simplex est peccatum mortale.

¶ Præterea, Sola peccata mortalia, crimina dicuntur. Sed omnis fornicatio est crimen, vt patet Tob. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam numquam patiaris crimen scire.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut in secundo libro dictum est *, illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia, per quos fœdus amicitiæ hominis ad Deum, & hominis ad hominem violatur: hæc enim sunt contra duo præcepta charitatis, quæ est animæ vita. Et ideò cum concubitus fornicarius tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intendit: nō est dubium quin fornicatio simplex, de sui ratione est peccatum mortale, etiam si lex scripta non esset. *Tho. in 2 Sent. d. 42 q. 1. ar. 3.*

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd frequenter homo qui non vitat peccatũ mortale, vitat aliquod peccatum veniale, ad quod non habet tantum incitamentum: & ita etiam Iudas mendacium vitauit, fornicationem non vitans: quamuis illud mendacium pernicioſum fuiſſet, iniuriam habens annexam, ſi promiſſum non reddidiſſet.

Ad ſecundum dicendum, quòd peccatum non dicitur mortale, quia morte temporali puniatur, ſed quia punitur morte æterna: vnde etiam furtum, quod eſt peccatum mortale, & multa alia, interdum non puniuntur per leges temporali morte. Et ſimiliter etiam eſt de fornicatione.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut non quilibet motus ſuperbiæ eſt peccatum mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ: quia primi motus luxuriæ & huiuſmodi, ſunt peccata venialia, & etiam concubitus matrimonialis interdum. Sed tamen aliqui luxuriæ actus ſunt peccata mortalia, aliquibus motibus ſuperbiæ venialibus exiſtentibus: quia in verbis Greg.* indutis intelligitur comparatio vitiorum ſecundum genus, non quantum ad ſingulos actus. * *in arg.* 3.

Ad quartum dicendum, quòd illa circumſtantia efficacior eſt ad aggrauandum, quæ magis appropinquat ad ſpeciem peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia, circa quam eſt, grauitatem habet maiorem, quam inordinata comeſtio, cùm ſit circa ea quæ pertinent ad fouendum fœdus ſocietatis humanæ. Et ideò ratio non ſequitur.

ARTIC. V.

Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere? 274

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd aliquãdo licitũ fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vnam vxorem eſt de lege naturæ, ita non habere concubinam. Sed aliquando licuit plures vxores habere. Ergo & habere concubinam. *c. meretrẽces, & c. in eod. 32 q. 2.*

¶ 2 Præterea, Non poteſt aliqua ſimul eſſe ancil-

la & vxor: vnde ſecundum legem ex hoc ipſo quod ancilla in matrimonium ducebatur, libera reddebatur. Sed aliqui amiciſſimi Deo leguntur ad ſuas acceſſiſſe ancillas, ſicut Abraham & Iacob. Ergo illæ non erant vxores: & ſic aliquando licuit concubinas habere.

¶ 3 Præterea, Illa quæ in matrimonium ducitur, non poteſt eijci, & filius eius debet eſſe hæreditatis particeps. Sed Abraham eiecit Agar, & filius eius non fuit hæres. Ergo non fuit vxor Abrahæ.

SED contra, Ea quæ ſunt contra præcepta Decalogi, numquam licuerunt. Sed habere concubinam eſt contra præceptum Decalogi, ſcilicet, Non mœchaberis. Ergo numquam fuit licitum.

† *in lit. 1. & eſt de Abrahã c. 4 parũ ante me. to. 4.*

¶ Præterea, Ambroſius † dicit in lib. de Patriarchis, Viro non licet quod mulieri non licet. Sed nunquam licuit mulieri ad alium virum accedere, dimiſſo viro proprio. Ergo nec viro vnquam licuit concubinam habere.

RESPONDEO dicendum, quòd Rabbi Moyſes dicit, quòd ante tempus legis, fornicatio non erat peccatum: quod probat ex hoc, quòd † Iudas cum Thamar concubuit. Sed iſta ratio non cogit. Non enim neceſſe eſt filios Iacob à peccato mortali excuſari, cum * accuſati fuerint apud patrem crimine peſſimo, & in Ioſeph necem & venditionem conſenſerint. Et ideò dicendum eſt, quòd cum habere concubinam non matrimonio iunctam, ſit contra legem naturæ *, nullo tempore ſecundum ſe licitum fuit, nec etiam ex diſpenſatione. Sicut enim ex dictis * patet, concubitus cum ea quæ non eſt matrimonio iuncta, non eſt conueniens actio ad bonum prolis, quod eſt principalis finis matrimonij: & ideò eſt contra primæ præcepta legis naturæ, quæ diſpenſationem non recipiunt. Vnde vbicumque legitur in veteri Teſtamento, aliquos habuiſſe concubinas, quos neceſſe ſit à peccato mortali excuſari: oportet eas eſſe matrimonio iunctas, & tamen concubinas dici: quia aliquid habebant

‡ *Gen. 38*

* *Gen. 37*

* *art. 3. huius q. ar. 3. huius quæſt. corp.*

bebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ. Secundum enim quod matrimonium ordinatur ad suum principalem finem, qui est bonum prolis, vxor viro coniungitur insolubili coniunctione, vel saltem diuturna, vt ex dictis patet*: & circa hoc non est aliqua dispensatio. Sed quantum ad secundum finem, qui est dispensatio familiæ, & communicatio operum, vxor coniungitur viro vt socia. Sed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur: in hoc enim poterat esse dispensatio, cum sit secundarius matrimonij finis: & ex hac etiam parte habebant aliquid simile concubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur. *ar. 3. cor.*

Ad primum ergo dicendum, quòd habere plures vxores non est contra prima præcepta legis naturæ, sicut habere concubinam, vt ex dictis patet*: & ideò ratio non sequitur. *ar. 1. huius q. ad 7. & 8. et art. praesenti. cor.*

Ad secundum dicendum, quòd antiqui Patres ea dispensatione qua plures habebant vxores, ad ancillas accedebant vxorio affectu: erat enim vxores quantum ad principalem & primarium finem matrimonij, sed non quantum ad illam coniunctionem quæ respicit secundarium finem, cui conditio seruitutis opponitur, cum non possit simul esse socia & ancilla.

Ad tertium dicendum, quòd sicut in lege Moysi per dispensationem licebat dare libellum repudij ad euitandum vxoricidium, vt dicetur*: ita ex eadem dispensatione licuit Abrahæ eijcere Agar, ad significandum mysterium quod Apost. explicat Galat. 4. Quod etiam ille filius hæres non fuerit, ad mysterium pertinet, vt ibidem patet: & quod Esau filius liberæ, hæres non fuit, vt patet Romanorun nono. Similiter etiam propter mysterium factum fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati, hæredes essent, vt Augustinus dicit†: quia Christo nascuntur in baptismo filij & hæredes; tam per bonos, quos libera significat; quàm per malos ministros, qui per ancillas significantur. *q. 67. ar. 6. corp.* *Tract. 11. in Ioan. in medio illius, tom. 9.*

QVÆST. LXVI.

De bigamia, & irregularitate ex ea contracta, in quinque articulos diuisa.

DEinde considerandum est de bigamia & irregularitate ex ea contracta.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum illi bigamiæ, quæ est de hoc, quod aliquis duas vxores successiue habuerit, sit irregularitas annexa?

¶ Secundo, vtrum irregularitatem contrahat, qui simul vel successiue duas vxores habuit?

¶ Tertio, vtrum irregularitas contrahatur ex hoc, quod aliquis vxorem non virginem accipit?

¶ Quarto, vtrum bigamia per baptismum soluatur?

¶ Quinto, vtrum cum bigamo liceat dispensare?

ARTIC. 1.

Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa?

275 *Tho. 4. d. 27. q. 3. ar. 1. & seq.*

AD primum sic procedit. Videtur, quòd illi bigamiæ, quæ est ex hoc, quod aliquis duas vxores successiue habuit, non sit irregularitas annexa. Quia multitudo & vnitas consequuntur ens. Cùm ergo nō ens non faciat multitudinem aliquam, ille qui habet successiue duas vxores, quando vna est in esse, alia in non esse: non ex hoc efficitur vir non vnius vxoris, qui secundum Apostolum ab episcopatu prohibetur. *1. ad Timot. 3.*

¶ 2 Præterea, Maius signum incontinentiæ apparet in eo, qui plures fornicarie cognoscit, quam in eo qui plures vxores successiue habet. Sed ex primo non efficitur aliquis irregularis. Ergo nec ex secūdo.

¶ 3 Præterea, Si bigamia irregularitatem causat, aut hoc est ratione sacramenti, aut ratione carnalis copulæ. Sed non ratione primi: quia sic si aliquis cum vna contraxisset per verba de præsenti, & ea mortua ante carnalem copulam subsecutam duceret aliam, efficeretur irregularis; quod est contra Decret. Innocent. III. Nec iterum ratione secundi: quia secundum hoc etiam qui plures fornicario concubitu cogno-

¶ c. debitū extra de biga.

cognoſceret, irregularis eſſet: quod falſum eſt. Ergo nullo modo bigamia irregularitatem cauſat.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis per ſacramentum ordinis miniſter ſacramentorum cõſtituitur, & ille qui alijs ſacramenta miniſtrare debet, nullum defectum in ſacramentis pati debet. Defectus autem in ſacramento eſt, quando ſacramenti ſignificatio integra non inuenitur: ſacramentum autem matrimonij ſignificat coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam, quæ eſt vnius ad vnam. Et ideò requiritur ad perfectam ſignificationem ſacramenti, quòd vir ſit tantum vnius vxor, & vxor ſit tantum vnius vxor. Et ideò bigamia, quæ hoc tollit, irregularitatem inducit. Et ſunt quatuor modi bigamiæ. Primus eſt, cum quis plures habet vxores de iure, ſucceſſiue. Secundus, cum ſimul habet plures, vnam de iure, aliam de facto. Tertius, cum habet plures ſucceſſiue, vnam de iure, aliam de facto. Quartus, quando viduam ducit in vxorem. Et in omnibus his eſt irregularitas adiuncta. Alia autem cauſa cõſequens aſſignatur: quia in illis qui accipiunt ſacramentum ordinis, maxima ſpiritualitas debet apparere; tum quia ſpiritualia miniſtrant, ſcilicet ſacramenta; tum quia ſpiritualia docent, & in ſpiritualibus occupari debent. Vnde cum concupiſcentia maxime ſpiritualitati repugnet, per quam totus homo caro efficitur, non debet aliquod ſignũ concupiſcentiæ permanentis in eis apparere: quod quidem appareret in bigamis, qui vna vxore contenti eſſe noluerunt. Tamen prima ratio eſt melior.

Ad primum ergo dicendum, quòd multitudo plurium vxorum ſimul exiſtentium, eſt multitudo ſimpliciter. Et ideò talis multitudo totaliter ſignificationi ſacramenti repugnat; & propter hoc tollitur ſacramentum. Sed multitudo plurium vxorum ſucceſſiue, eſt multitudo ſecundum quid: & ideò nõ tollit ſignificationem ſacramenti totaliter, nec ſacramentum euacuat, quantum ad ſui eſſentiam, ſed quantum ad ſui perfectionem, quæ requiritur in illis qui

sunt sacramentorum dispensatores.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit in fornicarijs maioris concupiscentiæ signum, non tamen concupiscentiæ ita adhærentis: quia per fornicationem vnus alteri non in perpetuum obligatur; & ideò non est defectus sacramenti.

in corp. et ad 2. Al. matrimonij.

Ad tertium dicendum, quòd sicut dictum est*, bigamia causat irregularitatem, in quantum tollit perfectam significationem * sacramenti: quæ quidem consistit & in coniunctione animorum, quæ fit per consensum: & in coniunctione corporum. Et ideò ratione vtriusque simul oportet esse bigamiam, quæ irregularitatem faciat. Vnde per Decretal. Innoc. iij.† obuiatur ei quod Magister * in littera dicit: scilicet quod solus consensus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatem inducendam.

† *loco citato in arg. 3.*

* *lib. 4. sent. d. 27 in fine illius.*

ARTIC. II.

Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas vxores, vnam de iure, & alteram de facto?

276

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd irregularitas non sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc, quòd homo habet duas vxores, simul vel successiue, vnam de iure, & aliam de facto. Quia vbi nullum est sacramentum, non potest esse defectus sacramenti. Sed quando aliquis contrahit de facto cum aliqua, & non de iure; non est ibi aliquod sacramentum: quia talis coniunctio non significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam. Ergo cum irregularitas non consequatur bigamiam nisi propter defectum sacramenti, videtur quòd talem bigamiam irregularitas con consequatur.

¶ 2 Præterea, Aliquis accedens ad illam, cum qua contrahit de facto & non de iure, committit fornicationem, si non habeat aliquam vxorem legitimam; vel adulterium, si habeat. Sed diuidere carnem suam in plures per fornicationē vel adulterium, non causat irregularitatem. Ergo nec dictus * bigamiæ modus.

in arg. 1. huius ar.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, Contingit quòd aliquis, antequam cognoscat carnaliter illam, cum qua de iure contraxit, cum alia contrahat de facto, non de iure, & eam carnaliter cognoscat, siue prima mortua, siue viuente: talis contraxit cum pluribus, vel de iure vel de facto: & tamen non est irregularis, quia carnem suam non diuisit in plures. Ergo ex prædicto * modo bigamiæ non contrahitur irregularitas. *In arg.* 8

RESPONDEO dicendum, quòd in duobus secundis modis bigamiæ contrahitur irregularitas: quia, quamuis in altero non sit sacramentum, est tamen, quædam sacramenti similitudo. Vnde isti duo modi sunt secundarij, & primus est principalis in irregularitate causanda.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis ibi non sit sacramentum, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti, quæ non est in fornicario vel in adulterino concubitu: & ideò non est simile.

Et per hoc patet solutio Ad secundum.

Ad teritum dicendum, quòd in tali casu non, reputatur bigamus: quia primum matrimonium non habuit perfectam significationem suam. Tamen si per iudicium Ecclesiæ compellatur ad primam redire, & eam cognoscere, statim efficitur irregularis: quia irregularitatem non facit peccatum, sed imperfectio significationis.

ARTIC. III.

Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc, quòd aliquis ducit vxorem non virginem?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd non, contrahatur irregularitas ex hoc, quòd aliquis ducit vxorem non virginem. Quia plus impeditur aliquis defectu proprio, quàm alieno. Sed si ipse, contrahens non sit virgo, non efficitur irregularis. Ergo multo minus si vxor eius virgo non sit. 277 *Cap. debitum. extra de bigam.*

¶ 2 Præterea, Potest esse quòd aliquis deflorauit aliquam, & postea ducat eam in vxorem. Talis autē non videtur fieri irregularis, quia non diuisit car-

nem ſuam in plures, nec etiam vxor eius; & tamen ducit corruptam in vxorem. Ergo talis modus bigamiæ non cauſat irregularitatem.

¶ 3 Præterea, Nullus poteſt contrahere irregularitatem niſi voluntarius. Sed aliquis quandoque ducit vxorem non virginem inuoluntarius, vt quando credit eam virginem eſſe, & poſtea inuenit eam corruptam fuiſſe, cognoſcens eam. Ergo talis modus non ſemper facit irregularitatem.

¶ 4 Præterea, Corruptio ſequens matrimonium eſt vituperabilior quàm præcedens. Sed ſi vxor poſt quam eſt conſummatũ matrimonium, ab alio cognoſcatur, vir non efficitur irregularis: aliàs puniretur pro peccato vxoris. & poteſt etiam eſſe quod poſtquam hoc ſciat, reddat ei debitum poſcenti, antequã de adulterio accuſata condemnetur. Ergo videtur, quòd ille modus bigamiæ non cauſet irregularitatẽ.

in regiſt. lib. 2. ca. 35. in medio, & refertur d. 34. cap. Præcipimus.

SED contra eſt, quòd Greg. * dicit, Præcipimus ne vmquam illicitas ordinationes facias, ne bigamũ, aut qui virginem non eſt ſortitus in vxorẽ, aut ignorantem litteras, aut habentem quamlibet partem corporis vitiatam, vel pœnitentiæ vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad ſacros ordines permittas accedere.

RESPONDEO dicendum, quòd in coniunctione Chriſti & Eccleſiæ vnitas ex vtraque parte inueniatur. Et ideò ſiue diuiſio carnis inueniatur ex parte viri, ſiue ex parte vxoris, eſt defectus ſacramenti. Sed tamen diuerſimode: quia ex parte viri requiritur, quòd aliam non duxerit in vxorem, non quòd ſit virgo: ſed ex parte vxoris requiritur quòd etiã ſit virgo. Cuius ratio a Decretiſtis aſſignatur: quia ſponſus ſignificat Eccleſiam militantem, cuius curam gerit Epiſcopus, in qua ſunt multæ corruptiones; ſed ſponſa ſignificat Chriſtum, qui virgo fuit: & ideò ex parte ſponſæ requiritur virginitas, ſed non ex parte ſponſi, ad hoc quòd aliquis Epiſcopus fieri poſſit. Sed hæc ratio eſt expreſſe contra Apoſtolum ad Epheſ. 5. Viri diligite vxo-

vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam. Ex quo apparet: quòd vxor significat Ecclesiam, & sponsus Christum; & iterum, Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ. Et ideò alij dicunt, quòd per sponsum significatur Christus; per sponsam, Ecclesia triumphans, in qua non est aliqua macula. Christus autem habuit primo synagogam quasi concubinam: & sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramenti, si prius habuit sponsus concubinam. Sed hoc est valde absurdum: quia sicut est vna fides antiquorum & modernorum, ita vna Ecclesia. Vnde illi qui tẽpore synagogæ Deo seruiebant, ad vnitatem Ecclesiæ in qua Deo seruimus, pertinebant. Et præterea, hoc est expresse contra illud quod habetur Hierem. 3. Ezec. 16. & Oseę 2. vbi expresse fit mentio de desponsatione synagogæ: vnde non fuit sicut concubina, sed sicut vxor. Et præterea secundum hoc fornicatio esset sacramentum illius coniunctionis; quod est absurdum: & ideò Gentilitas priusquam desponsaretur à Christo in fide Ecclesiæ, corrupta fuit à diabolo per idololatriam. Et ideò aliter dicendum, quòd defectus in ipso sacramento causat irregularitatem. Corruptio autem carnis extra matrimoniũ contingens, quæ præcessit matrimonium, nullum defectum facit in sacramento ex parte illius, in quo est corruptio. Sed facit defectum ex parte alterius: quia actus contrahentis matrimonium non cadit supra seipsum, sed supra alterum: & ideò ex termino specificatur, qui etiam est respectu illius, quasi materia sacramenti. Vnde si mulier esset ordinis susceptiua, sicut efficitur vir irregularis ex hoc quòd ducit vxorem corruptam, non autem ex hoc, quòd corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis, si contraheret cum corrupto, non autem si contraheret corrupta, nisi in alio matrimonio prius corrupta fuisset.

Et per hoc patet solutio Ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd in tali casu sunt diuer-

diuersæ opiniones: tamen probabilius est, quòd non fit irregularis: quia carnē suam non diuisit in plures.

Ad tertium dicendum, quòd irregularitas non est pœna inflicta, sed defectus quidam sacramenti: & ideò non oportet, quòd semper sit voluntaria bigamia ad hoc, quòd irregularitatem causet: & ideò ille qui vxorem ducit corruptam, quam virginem credit, irregularis est, eam cognoscens.

Ad quartum dicendum, quòd si mulier fornicetur post matrimonium contractum, non efficitur ex hoc vir irregularis, nisi post corruptionem* adulterij eam iterato cognoscat: quia alias corruptio vxoris nullo modo cadit sub actu matrimoniali viri. Sed si etiam per ius compellatur ei reddere debitum, vel etiam ex conscientia propria, illa petente, debitum reddat ante condemnationem adulterij, irregularis efficitur: quamuis de hoc sint opiniones. Sed hoc quod dictum est*, est probabilius, quia hic non requiritur quòd † sit peccatum, sed significatio tantum*.

Al. Adultetinam.

Hoc esdē loco.

†*Al. qd*

**ar. 2 huius q. ad 3.*

278

ARTIC. IV.

Vtrum bigamia soluatur per baptismum?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd bigamia per baptismum soluatur. Dicit enim Hieron.* in epist. ad Titum, quod si quis ante baptismum plures vxores habuit, vel vnam ante & aliam post, non est bigamus. Ergo bigamia per baptismum soluitur.

¶ 2 Præterea, Qui facit quod maius est, facit quod minus est. Sed baptismus tollit omne peccatum, quod est grauius quam irregularitas. Ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

¶ 3 Præterea, Baptismus tollit omnem pœnam ex actu prouenientem. Sed irregularitas bigamiæ est huiusmodi. Ergo, &c.

¶ 4 Præterea, Bigamus est irregularis, in quantum deficit à repræsentatione Christi. Sed per baptismum plene Christo * conformamur. Ergo soluitur illa irregularitas.

**l. 1. super illud: vni⁹ vxoris virū, 10. 9. Vide etiam in epi. ad Oceanum parū ante med. 10. 3. & in decr. 26. & causa 8. q. 1.*

Al cōformatur.

**l. 4 sent. d. 1. §. 8.*

¶ 5 Præ-

¶ 5 Præterea, Sacramenta nouæ legis sunt magis efficacia, quàm sacramenta veteris legis. Sed sacramenta veteris legis soluebant irregularitates, vt in principio libri dictum est à Magistro *. Ergo & baptismus, qui est efficacissimũ sacramentum in noua lege, soluit irregularitatem ex bigamia contractam.

SED contra est, quod Augustinus † dicit, Acutius intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus, aut paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt: quia de sacramento agitur, non de peccato.

De bono coniugali c. 18. ante me. 6. & refertur in c. acutius 26. dist.

¶ Præterea, Sicut idem † dicit, Fœmina si catechumena, vel pagana, vitiata est, non potest inter Dei virgines post baptismum consecrari. Ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptismum ordinari.

RESPONDEO dicendum, quòd † baptismus soluit culpas, & non soluit coniugia. Vnde cum ex ipso coniugio sequatur irregularitas, per baptismum tolli non potest, vt Augustinus * dicit.

† loco cit. Innoc. 1. epist. 21. cap. 52.

Ad primum ergo dicendum, quòd in casu isto non tenetur Hieronymi opinio, nisi forte velimus eum exponere, quòd loquitur ad superioris dispensationem.

** in l. de bono cõiugali c. 18 to. 6.*

Ad secundum dicendum, quòd non oportet vt quod facit maius, faciat minus, nisi sit ad illud ordinatum: & hoc deficis in proposito, quia baptismus ad irregularitatem toliendam non ordinatur.

Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est de pœnis, quæ consequuntur ex actuali peccato quasi inflictæ, vel infligendæ: non enim aliquis per baptismum virginitatem recuperat, nec similiter carnis indiuisionem.

Ad quartum dicendum, quòd † baptizatus conformatur Christo, quantum ad virtutem mentis, sed non quantum ad statum carnis, qui consideratur in virginitate vel in diuisione carnis.

Al. baptismus cõformat.

Ad quintum dicendum, quòd illæ irregularitates ex leuibus causis non perpetuis erant contractæ: & ideò etiam per illa sacramenta auferri poterant, & ite-

& iterum erant ad hoc ordinata, non autem baptismus ad hoc ordinatur.

ARTIC. V.

279 *Vtrum cum bigamo liceat dispensare?*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd cum bigamo non liceat dispensare. Quia Extra de bigamis † dicitur, Cum clericis, qui in quantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres coniunxerunt matrimonialiter, tamquam cum bigamis non licet dispensare.

† c. nuper extra de bigam.

¶ 2 Præterea, Contra ius diuinum non licet dispensare. Sed omnia quæ in Canone dicuntur, ad ius diuinum pertinent, Cùm ergo Apostolus in scriptura Canonica dicat *, Oportet Episcopum non nisi vnius vxoris virum esse, videtur quòd in hoc non possit dispensari.

1. Tim. 3.

¶ 3 Præterea, Nullus potest dispensare in his quæ sunt de necessitate sacramenti. Sed non esse irregularem, est de necessitate sacramenti ordinis: cum significatio quæ est sacramento essentialis, desit in eo qui est irregularis. Ergo non potest in hoc dispensari.

¶ 4 Præterea, Hoc quod rationabiliter factum est, non potest rationabiliter mutari. Si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adiuncta irregularitas; quod est inconueniens.

SED contra est, quod Lucius † Papa dispensauit cum Episcopo Panormitano, qui erat bigamus.

† ita refert glos. in decr. d. 34 ca. Lector.

¶ Præterea, Martinus * Papa dicit, Lector si viduam vxorem accipiat, in lectoratu permaneat; aut si necessitas fuerit, subdiaconus fiat: nihil autem supra. Similiter si bigamus fuerit. Ergo ad minus vsque ad subdiaconatum cum eo dispensari potest.

* refertur in decret. d. 34 c. Lector.

RESPONDEO dicendum, quòd bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo: nec iterùm est de essentialibus ordinis, quòd aliquis non sit bigamus: quod patet ex hoc, quòd si aliquis bigamus ad ordines accedat, characterem accipit. Et ideò Papa potest dispensare in tali irregularitate

ritate totaliter: sed Episcopus, quantum ad minores ordines. Et quidam dicunt, quòd etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione seruire; propter vitandum religiosorum discursum.

Ad primum ergo dicendum, quòd per illam Decr. ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis, qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de iure contraxissent, non quòd subtrahatur simpliciter potestas Papæ dispensandi in talibus.

Ad secundum dicendum, quòd hoc est verum, quantum ad ea quæ sunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ sunt de necessitate sacramentorũ & fidei. Sed in alijs, quæ sunt de institutione Apostolorum, cum Ecclesia habeat nunc eamdem potestatem statuendi & destituendi, quam tunc habuerit, potest per eum qui primatum tenet in Ecclesia, dispensari.

Ad tertium dicendum, quòd non quælibet significatio est de essentia sacramenti, sed tantum illa quæ pertinet ad * officium sacramenti: & talis non tollitur per irregularitatem. *Al. effectum.*

Ad quartum dicendum, quòd in particularibus non potest inueniri ratio, quæ omnibus competat æqualiter, propter eorum diuersitatem. Et ideò quod vniuersaliter statutum est rationabiliter, consideratis his quæ in pluribus accidunt, potest etiam per dispensationem rationabiliter remoueri in aliquo casu determinato.

QVÆST. LXVII.

De libello repudij, in septem articulos diuisa.

DEinde considerandum est de libello repudij.

¶ Circa quod quæruntur septem.

¶ Primo, vtrum inseparabilitas matrimonij sit de lege naturæ?

¶ Secundo, vtrum repudiare vxorem possit esse licitum per dispensationem?

¶ Tertio, vtrum sub lege Moysi fuerit licitum?

¶ Quarto, vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere?

¶ Quin-

¶ Quinto, vtrum liceat viro repudiatam à se iterum ducere?

¶ Sexto, vtrum causa repudij fuerit odium vxoris?

¶ Septimo, vtrum causæ repudij deberent in libello scribi?

ARTIC. I.

280 *Vtrum inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ?*

Tho. 4. d. 33. q. 2. art. 1. & seq. Conc. Trident. sess. 24 de sacram. matrim. canone 5.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd inseparabilitas vxoris non sit de lege naturæ. Lex enim naturæ communis est apud omnes. Sed nulla lege præter legem Christi fuit prohibitum vxorem dimittere. Ergo inseparabilitas vxoris non est de lege naturæ.

¶ 2 Præterea, Sacramenta non sunt de lege naturæ. Sed inseparabilitas matrimonij ad sacramenti bonum pertinet. Ergo non est de lege naturæ.

¶ 3 Præterea, Coniunctio viri & fœminæ in matrimonio ordinatur principaliter ad prolis generationem, & educationem, & instructionem. Sed hæc omnia aliquo certo tempore consummantur. Ergo post illud tempus licet vxorem dimittere sine aliquo præiudicio legis naturæ.

¶ 4 Præterea, Ex matrimonio principaliter quæritur bonum prolis. Sed inseparabilitas matrimonij est contra bonum prolis: quia, vt tradunt Philosophi, aliquis vir non potest ex aliqua fœmina prolem accipere, qui tamen ex alia accipere posset, & quæ etiam ab alio viro imprægnaretur. Ergo inseparabilitas matrimonij magis est contra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

SED contra, Illud præcipue est de lege naturæ, quod natura bene instituta accepit in sui principio. Sed inseparabilitas matrimonij est huiusmodi, vt patet Matth. 19. Ergo est de lege naturæ.

¶ Præterea, De lege naturæ est quòd homo Deo non contrarietur. Sed homo quodammodo contrarius esset Deo, si separaret quos Deus coniunxit. Cum ergo ex hoc institutus sit inseparabilitas matrimonij,

Matth.

Matth. 19. videtur quòd sit de lege naturæ.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis, non solum ad aliquod tempus, sed per totam vitam prolis. Vnde de lege naturæ est, quòd parentes filijs thesaurizent, & filij parentum hæredes sint. Et ideò cum proles sit commune bonum viri & vxoris, oportet eorum societatem perpetuo permanere indiuisam, secundum legis naturæ dictamen: & sic inseparabilitas matrimonij est de lege naturæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd sola lex Christi ad perfectum, humanum genus adduxit, reducens in statum nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moysi, & in legibus humanis non potuit totum auferri, quod contra legem naturæ erat: hoc enim soli legi Spiritus & vitæ reseruatum est.

Ad secundum dicendum, quòd inseparabilitas cõpetit matrimonio, secundum quod est signum perpetuæ coniunctionis Christi & Ecclesiæ, & secundum quod est in officium naturæ ad bonum prolis ordinatum, vt dictum est*. Sed quia separatio matrimonij magis directe repugnat significationi, quàm prolis bono, cui ex consequenti repugnat, vt dictum est: inseparabilitas matrimonij magis in bono sacramenti intelligitur, quàm in bono prolis, quamuis in vtroque intelligi possit: & secundum quod pertinet ad bonum prolis, erit de lege naturæ, non autem secundum quod pertinet ad bonum sacramenti. *in corp. art.

Ad tertium patet solutio ex dictis *. *in corp. ar. & in solut. præced.*

Ad quartum dicendum, quòd matrimonium principaliter ordinatur ad bonum commune, ratione principalis finis, qui est bonum prolis: quamuis etiam ratione finis secundarij ordinetur ad bonum personæ matrimonium contrahentis, prout per se est in remediũ concupiscentiæ. Et ideò in legibus matrimonij magis attenditur, quid omnibus expediat, quã quid vni competere possit. Quamuis ergo matrimonij inseparabilitas impediat bonũ prolis in aliquo homine, tamen

tamen non est inconueniens ad bonum prolis simpliciter. Et propter hoc ratio non sequitur.

ARTIC. II.

Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem, vxorem dimittere?

281 AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd vxorem dimittere, per dispensationem non potuerit esse licitum. Illud enim quod est in matrimonio contra bonum prolis, est contra prima præcepta legis naturæ, quæ indispensabilia sunt. Sed dimissio vxoris est huiusmodi, vt ex dictis patet *. Ergo, &c.

ar. præc.

¶ 2 Præterea, Concubina differt præcipue ab vxore in hoc, quòd non est inseparabiliter iuncta. Sed habere concubinam fuit indispensabile. Ergo & dimittere vxorem.

¶ 3 Præterea, Homines ita sunt modo receptibiles dispensationis, sicut olim fuerunt. Sed modo non potest dispensari cum aliquo, vt vxorem dimittat. Ergo nec olim.

SED contra, Agar cognita est ab Abraham vxorio affectu, vt dictum est †. Sed ipse eam præcepto diuino eiecit, & non peccauit. Ergo potuit per dispensationem fieri licitum, quod homo vxorem dimitteret.

† *ex art. 5. q. 65. præced.*

RESPONDEO dicendum, quòd dispensatio in præceptis, præcipue quæ sunt aliquo modo legis naturæ, est sicut mutatio cursus naturalis rei: qui quidem mutari dupliciter potest. Vno modo, ex aliqua causa naturali, per quã alia causa naturalis impeditur à cursu suo, sicut est in omnibus quæ in minori parte casualiter accidunt in natura. Sed per hunc modum non variatur cursus rerum naturalium quæ sunt semper, sed quæ sunt frequenter. Alio modo, per causam penitus supernaturalem, sicut in miraculis accidit. Et hoc modo potest mutari cursus naturalis, non solum qui est ordinatus, vt sit frequenter: sed qui est ordinatus etiam, vt sit semper: vt patet in statione solis tempore Iosue, & reditu eius tempore Ezechiæ,

& de eclipsi miraculosa tempore passionis Christi. Hæc autem ratio dispensationis in præceptis legis naturæ, quandoque est in causis inferioribus; & sic dispensatio cadere potest super secunda præcepta legis naturæ, non autem super prima: quia illa sunt quasi semper existentia, vt dictum est * de pluralitate vxorum & huiusmodi. Aliquando autem est tantum in causis superioribus; & tunc potest dispensatio esse diuinitus, etiam contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius mysterij diuini significandi vel ostendendi: sicut patet de dispensatione in præcepto Abrahæ facto de occisione filij innocentis. Tales autem dispensationes non fiunt communiter ad omnes, sed ad aliquas singulares personas, sicut etiam in miraculis accidit. Si ergo inseparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur, solum hoc secundo modo sub dispensatione cadere potuit. Si autem sit inter secunda præcepta legis naturæ, etiã primo modo cadere potuit sub dispensatione. Videtur autem magis inter secunda præcepta legis naturæ contineri: inseparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonum, quod est principalis matrimonij finis, nisi quantum ad hoc, quòd per parentes filijs prouideri debet in totam vitam, per debitam præparationem eorum, quæ sunt necessaria in vita; huiusmodi autem præparatio non est de prima intentione naturæ, secundum quam omnia sunt communia. Et ideò non videtur esse contra primam intentionem naturæ dimissio vxoris; & per consequens, nec contra prima præcepta, sed contra secunda legis naturæ: vnde etiam primo modo sub dispensatione posse cadere videtur.

* sup. q. 65. ar. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd in bono prolis, secundum quod est de prima intentione naturæ, intelligitur procreatio & nutritio, & instructio quousque proles ad perfectam ætatem ducatur. Sed quòd ei prouideatur in posterum per hæreditatis, & aliorum bonorum dimissionem, videtur pertinere ad se-

cundam legis naturæ intentionem.

Ad secundum dicendum, quòd habere concubinam est contra bonum prolis, quantum ad id quod natura in ea, prima intentione intendit, scilicet educationem & instructionem, quæ requirit diuturnam commansionem parentum; quod nō est in concubina, quæ ad tempus assumitur: & ideò non est simile. Tamen quantum ad secundam intentionem, etiam habere concubinam, sub dispensatione cadere potest, vt patet Oseæ 1.

Ad tertium dicendum, quòd inseparabilitas, quamuis sit de secunda intentione matrimonij, prout est in officium naturæ, est tamen de prima intētione ipsius, prout est sacramentum Ecclesiæ. Et ideo ex quo institutum est, vt sit Ecclesiæ sacramentum, manente tali institutione non potest sub dispensatione cadere, nisi forte secundo modo dispensationis.

ARTIC. III.

Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere?

282 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd sub lege Moysi fuerit licitum vxorem dimittere. Vnus enim modus consentiendi est, non prohibere, cum prohibere possit aliquis. Consentire autem illicito est illicitum. Cùm ergo Moyses non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit: quia lex sancta est, vt dicitur Roman. 7. videtur, quòd repudium fuerit aliquando licitum.

¶ 2 Præterea, Prophetæ locuti sunt Spiritu sancto inspirati, vt patet 2 Petr. 1. Sed Malac. 2. dicitur, Cum odio habueris, dimitte. Ergo cum illud quod Spiritus sanctus inspirat, non sit illicitum, videtur quòd repudium vxoris non semper fuerit illicitum.

hom 32. in Euan. Mast. in opere imperf. parū ante med. 10. 2

¶ 3 Præterea, Chrysost. † dicit, quòd sicut Apostoli permiserunt secundas nuptias, ita Moyses permisit libellum repudij. Sed secundæ nuptiæ non sunt peccatum. Ergo nec repudium vxoris sub lege Moysi.

SED

SED contra est, quod Dominus dicit, quòd libellus repudij datus est à Moyse Iudæis, propter duritiam cordis eorum *. Sed duritia cordis eorum non excusabat eos à peccato. Ergo neque lex de libello repudij. Matt. 19.

¶ Præterea, Chrysost.* dicit super Matth. 2. quòd Moyses dando libellum repudij, non iustitiam Dei ministrauit, vt quasi per legem agentibus peccatum non videatur esse peccatum. hom. 32. in Matt. in opere imperfecto parum ante med. 2.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd illi qui sub lege vxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excusabantur à peccato, quamuis excusarentur à pœna, secundum legem infligenda. Et propter hoc dicitur Moyses libellum repudij permisisse: & sic ponunt quatuor modos permissionis. Vnum, per priuationem præceptionis, vt quando maius bonum non præcipitur, minus bonum permitti dicitur: sicut Apostolus non præcipiendo virginitatem, matrimonium permisit, 1. Cor. 7. Secundum, per priuationem prohibitionis: sicut venialia dicuntur permissa, quia non sunt prohibita. Tertium, per priuationem cohibitionis: & sic peccata omnia dicuntur permitti à Deo, in quantum non impedit cum impedire possit. Quartum, per priuationem punitionis: & sic libellus repudij in lege permissus fuit, non quidem propter aliquod maius bonum consequendum, sicut fuit dispensatio de pluribus vxoribus habendis; sed propter maius malum cohibendum, scilicet vxoricidium, ad quod Iudæi proni erant, propter corruptionem irascibilis: sicut & permissum est eis extraneis fœnerari, propter corruptionem aliquam in concupiscibili, ne scilicet fratribus suis fœnerarentur: & sicut etiam propter corruptionem suspicionis in rationali, fuit permissum sacrificium zelotypiæ, ne sola suspicio apud eos iudicium corrumperet. Sed quia lex vetus quamuis gratiam non conferret, tamen ad hoc data erat, vt peccatum ostenderet, vt communiter Sancti

dicunt: ideò alijs videtur, quòd si repudiando vxorem peccassent, hoc saltem eis per legem aut prophetas indicari debuisset. Isaiæ 58. Annuntia populo meo scelera eorum. Aliàs viderentur nimis esse neglecti, si ea quæ necessaria sunt ad salutem, quæ non cognoscebant, numquam eis nuntiata fuissent: quod non potest dici, cum iustitia legis tempore suo obseruata, vitam mereretur æternam. Et propter hoc dicunt, quòd quamuis repudiare vxorem, per se sit malum, tamen ex permissione diuina licitum fiebat. Et hoc confirmant auctoritate Chrysostomi *, qui dicit, quòd à peccato abstulit culpam legislator, quando permisit repudium. Et quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communius sustinetur: ideò ad vtrasque rationes respondendum est.

hom. 32. in Matt. in opere imperfecto to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliquis qui potest prohibere, non peccat, si à prohibitione abstineat, non sperans correctionem: sed * maius malum æstimans ex tali prohibitione occasionem sumere; & sic accidit Moysi: vnde diuina auctoritate fretus, libellum repudij non prohibuit.

Al. magis.

Ad secundum dicendum, quòd Prophetæ Spiritu sancto inspirati non dicebant dimittendam esse vxorem, quasi Spiritus sancti præceptum sit, sed quasi permissum, ne mala peiora fierent.

Ad tertium dicendum, quòd illa permissionis similitudo non est intelligenda quantum ad omnia, sed solum quantum ad causam eamdem: quia vtraque permissio ad vitandam turpitudinem facta est.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis duritia cordis non excusaret à peccato, tamen permissio ex duritie facta excusat. Quædam enim prohibentur sanis, quæ non prohibentur infirmis corporaliter: nec tamen infirmi peccant, permissione sibi facta vtentes.

Ad quintum dicendū, quòd aliquod bonum potest intermitti dupliciter. Vno modo, propter aliquod maius bonum consequendum: & tunc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonum accipit honestatem,

tem, sicut intermittebatur singularitas vxoris honestæ à Iacob, propter bonum prolis. Alio modo, bonum aliquod intermittitur ad vitandum maius malum. Et tunc si auctoritate eius, qui dispensare potest, hoc fiat, reatum talis boni intermissio non habet, sed honestatem etiam non acquirit: & sic indiuisibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter maius malum vitandum, scilicet vxoricidium. Et ideò Chrysost. † dicit, quòd à peccato abstulit culpam. Quamuis enim inordinatio maneret in repudio, ex quo peccatum dicitur, tamen reatum pœnæ non habebat, neque temporalis, neque perpetuæ, in quantum diuina dispensatione fiebat: & sic erat ab eo culpa ablata. Et ideò etiam ipse ibidem dicit, quòd permissum est repudium, non malum quidem, tamen licitum. Quod quidem illi qui sunt de prima opinione *, referunt ad hoc tantum, quòd non habebat reatum temporalis pœnæ.

† *hom. 32. in Matt. in opere imperfecto, ante med. to. 2*

* *posita in 4. tio corp.*

ARTIC. IV.

Vtrum liceret vxori repudiatæ, alium virum habere? 283

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd liceret vxori repudiatæ alium virum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiantis, quàm vxoris repudiatæ. Sed vir poterat sine peccato aliam ducere vxorem. Ergo & vxor sine peccato alium virum ducere poterat.

¶ 2 Præterea, Augustinus † dicit de duabus vxoribus: quod quando mos erat, peccatum non erat. Sed tempore legis veteris erat talis consuetudo, quòd repudiata alium virum ducebat, vt patet Deuter. 24. Cùm egressa alterum virum duxerit, &c. Ergo vxor non peccabat, alteri viro se iungendo.

† *in lib. de bono coniugali. c. 18.*

¶ 3 Præterea, Matth. 5. Dominus iustitiam noui Testamenti ostendit superabundantem esse respectu iustitiæ veteris Testamenti. Hoc autem dicit ad iustitiæ noui Testamenti superabundantiam pertinere, quòd vxor repudiata non ducit alterum virum. Ergo in veteri lege licebat.

SED contra est, quòd dicitur Matth. 5. Qui dimissam duxerit, mœchatur. Sed mœchia numquam fuit in veteri Testamento licita. Ergo nec vxori repudiatæ licuit alium virum habere.

¶ Præterea, Deuter. 24. dicitur, quòd mulier repudiata quæ alium virum duceret, polluta erat, & abominabilis facta coram Domino. Ergo peccabat alium virum ducendo.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum primam opinionem *, post repudium vxor peccabat alium virum ducendo: quia adhuc primum matrimonium non erat solutum. Mulier enim quanto tempore viuit, alligata est legi viri: ad Roman. 7. non autem poterat simul plures viros habere. Sed secundum aliam opinionem, sicut licebat viro ex dispensatione diuina vxorem repudiare, ita vxori alium virum ducere: quia inseparabilitas matrimonij, ex causa diuinæ dispensationis tollebatur, qua inseparabilitate manente, intelligitur verbum Apostoli. Vt ergo ad vtrasque rationes respondeamus,

positä ar. 3. huius q. in corp. c. placuit cum multis seq. 32 q. 7 cap. gaudem° de diuor.

Ad primum dicendum, quòd viro licebat plures vxores simul habere, secundum dispensationem diuinam, & ideò vna dimissa etiam matrimonio non soluto, poterat aliam ducere: sed numquam vxori licuit habere plures viros. Et ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd in illo verbo August. mos non ponitur pro consuetudine, sed pro actu honesto, secundum quòd à more dicitur aliquis morigeratus, quia est bonorum morum: & sicut à more philosophia moralis nominatur.

Ad tertium dicendum, quòd Dominus Matthæi 5. ostendit nouam legem abundare per consilia ad veterem, non solum quantum ad ea quæ lex vetus licita faciebat, sed etiam quantum ad ea quæ in veteri lege illicita erant, sed à multis licita putabantur per non rectam præceptorum expositionem, sicut patet de odio inimici: & ita est etiam de repudio.

Ad quartum dicendum, quòd verbum Domini intelli-

telligitur quantum ad tempus nouæ legis, in quo dicta permissio est sublata: & sic etiam intelligitur quoddam verbum Chrysost. * qui dicit quòd qui secundum legem dimittit vxorem, quatuor facit iniquitates: quia quo ad Deum, existit homicida, in quantum habet propositum occidendi vxorem, nisi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicantem, in quo solo casu lex Euangelij vxorem dimittere permittit: & similiter quia facit eam adulteram, & illum cui copulatur.

hom 12. in Matt. in opere imperfecto non multũ remote ante mediũ to. 2.

Ad quintum dicendum quòd quædam gloss. interlinearis dicit, Pollura est & abominabilis: sed illius iudicio qui quasi pollutam eam prius dimisit: & sic non oportet quòd sit polluta simpliciter. Vel dicitur polluta eo modo quo immundus dicebatur, qui mortuum tangebat vel leprosum, non immunditia culpæ, sed cuiusdam irregularitatis legalis: vnde & sacerdoti non licebat viduam, aut repudiatam ducere in vxorem.

ARTIC. V.

Vtrum liceat viro repudiatam à se, accipere? 284

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd licebat viro repudiatam à se, iterum accipere. Licet enim corrigere quod male factum est. Sed male factum erat, quòd vir vxorem repudiabat. Ergo licebat hoc corrigere reducendo vxorem ad se.

¶ 2 Præterea, Semper licuit peccanti indulgere, cum sit morale præceptum, quod in omni lege manet. Sed vir accipiendo vxorem repudiatam, ei peccanti indulgebat. Ergo hoc licitum erat.

¶ 3 Præterea, Deut. 24. ponitur pro causa quare vxor repudiata non posset iterum accipi: quia polluta est. Sed repudiata non polluitur, nisi alterum virum ducendo. Ergo saltem ante quàm alium virum duceret, licebat eam accipere.

SED contra est, quòd dicitur Deuter. 24. Non poterit prior maritus recipere eam, &c.

RESPONDEO dicendum, quòd in lege de libello

repudij duo erant permissa, scilicet dimittere vxorem, & vxorem dimissam alteri iungi: & duo præcepta, scilicet scriptura libelli repudij, & quod iterum maritus repudians eam accipere nõ possit. Quod quidem, secundum eos qui primam opinionem * tenent, factum fuit in pœnam mulieris, quæ alteri nupsit, & in hoc peccato polluta est. Sed secundum alios, vt vir non de facili vxorem repudiaret, quam postea nullo modo * recuperare posset.

positã ar. 3. huius q. corp. Al. reuocare.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad illius mali impedimentum, quod committebat aliquis repudiando vxorem, ordinabatur quòd vir vxorem repudiatam assumere iterato non posset: & ideò diuinitus ordinatum fuit.

Ad secundum dicendum, quòd semper licuit indulgere peccanti quantum ad rancorem cordis, sed non quantum ad pœnam diuinitus taxatam.

Ad tertium dicendum, quòd in hoc duplex est opinio. Quidam enim dicunt, quòd licuit vxorem repudiatam viro reconcilliari, nisi matrimonio alteri viro esset iuncta. Tunc enim propter adulterium cui se mulier voluntarie subdidit, in pœnam dabatur ei, quòd ad priorem virum non rediret. Sed quia lex vniuersaliter prohibet, ideò dicunt alij, quòd etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, sed vt dictum est *.

art. præc. in resp. ad 5.

ARTIC. VI.

Vtrum causa repudij fuerit odium vxoris?

285 AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd causa repudij fuerit odium vxoris. Nam Malac. 2. dicitur, Cum odio habueris, dimitte. Ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Deuter. 24. dicitur, Si non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, &c. Ergo idem quod prius.

SED contra, Sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio, quàm odium. Ergo illa potius debuerunt esse causa repudij, quàm odium.

¶ 4 Præ-

¶ 4 Præterea, Odium potest causari ex virtute eius qui odio habetur. Si ergo odium est sufficiens causa, tunc mulier posset repudiari, propter virtutem suam: quod est absurdum.

¶ 5 Præterea, Deuter. 22. dicitur, Si duxerit vir vxorem, & postea odio habuerit eam, quæsieritque occasiones quibus dimittat eam, obijciens ei stuprum ante coniugium: si in probatione defecerit, verberabitur, & centum sicli argenti condemnabitur, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ suæ. Ergo odium non est sufficiens causa repudij.

RESPONDEO dicendum, quòd causa permissionis repudiandi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt sancti communiter dicunt. Proxima autem causa homicidij est odium: & ideò proxima causa repudij est odium. Sed odium ex aliqua causa causatur sicut & amor: & ideò oportet etiam *aliquas causa repudij ponere remotas, quæ erant causa odij. Dicit† autem Aug.* in gloss. Deuter. 24. Multæ erant in lege causæ dimittendi vxorem: solam Christus fornicationem excepit, cæteras vero molestias iubet pro fide & castitate coniugij sustineri. Hæ autem causæ intelliguntur fœditates in corpore, puta, infirmitas, vel aliqua notabilis macula: vel in anima sicut fornicatio; vel aliqua huiusmodi, quæ in moribus inhonestatem facit. Sed quidam has causas, satis probabiliter magis coarctant, dicentes, quòd non licebat repudiare, nisi propter aliquam causam post matrimonium superuenientem; nec propter quamlibet talem, sed propter illas solum quæ possunt bonum prolis impedire; vel in corpore, vt sterilitas, aut lepra, aut aliquid huiusmodi; vel in anima, vt si esset malorum morum quos filij ex conuersatione ad ipsam, imitarentur. Sed quædam glossa* super illud Deuteronomij 24. Si non inuenerit gratiam, &c. videtur magis arctare, scilicet ad peccatum, cum dicit, quòd ibi per fœditatem peccatum intelligitur; sed peccatum glossa nominat non solũ in moribus animæ, sed etiam in natura corporis,

Al. Alias.

† *Aliàs, enim.*

* *lib 1. de serm. domini in monte, c. 25. parũ à princ. to. 4.*

glos. interl. ib. d.

Sic

Sic ergo prima Duo concedimus.

Ad tertium dicendum, quòd sterilitas & alia huiusmodi, sunt causa odij: & sic sunt causæ remotæ.

Ad quartum dicendum, quòd propter virtutem non est aliquis odibilis per se loquendo: quia bonitas causa est amoris. Et ideò ratio non sequitur.

Ad quintum dicendum, quòd dabatur in pœnam viri, quòd non posset in perpetuum repudiare vxorem in casu illo, sicut etiam in alio casu quando puellam defloraverat.

ARTIC. VII.

286 *Vtrum causæ repudij deberent in libello scribi?*

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd causæ repudij deberent in libello scribi. Quia per libellum repudij scriptum, à pœna legis absolvebatur. Sed hoc omnino videtur iniustum, nisi causis sufficientibus repudij assignatis. Ergo illas oportebat scribere in libello.

¶ 2 Præterea, Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur, nisi vt causæ repudij ostenderentur. Ergo si non inscribebantur, frustra libellus ille tradebatur sibi.

li 4. sent. d. 33. §. C.

¶ 3 Præterea, Hoc Magister dicit in littera *.

SED contra, Causæ repudij aut erant sufficientes, aut non. Si sufficientes, præcludebatur mulieri via ad secundas nuptias, quæ ei secundum legem concedebantur. Si autem insufficientes, ostendebatur iniustum repudium, & sic repudium fieri non poterat. Ergo nullo modo causæ repudij ibi in speciali inscribebantur.

lib. 4. antiq. c. 6. circa medium.

RESPONDEO dicendum, quòd causæ repudij in speciali non scribebantur in libello, sed in generali, vt ostenderetur iustum repudium. Sed secundum Iosephum *, vt mulier habens libellum conscriptum de repudio, alteri nubere posset, aliàs enim ei creditum non fuisset. Vnde in eo erat scriptura talis secundum eum, Promitto tibi, quòd numquam tecum conveniam. Sed secundum Augustinum *, ideò libellus scribebatur,

* *lib. 19. cont. Faustum c. 26 circa pr. to. 6.*

debatur, vt mora interueniente & consilio Scribarum dissuadente, viro a proposito repudiandi desisteret.

Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

QVÆST. LXVIII.

De filijs illegitime natis, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de filijs illegitime natis.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum qui nascuntur extra verum matrimonium, sint illegitimi?

¶ Secundo, vtrum illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare?

¶ Tertio, vtrum possint legitimari?

ARTIC. I.

Vtrum filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi?

278 *Tho. 4 d. 41. q. vnica, ar. 3. q. 1. & seq.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi. Quia secundum legem natus, legitimus filius dicitur. Sed quilibet nascitur secundum legem ad minus naturæ, quę fortissima est. Ergo quilibet filius dicitur legitimus.

¶ 2 Præterea, Communiter dicitur, quòd legitimus filius est, qui est de legitimo matrimonio natus, vel de eo quod in facie Ecclesiæ legitimum reputatur. Sed contingit quandoque, quòd aliquod matrimonium legitimum reputetur in facie Ecclesiæ, quod habet impedimentum ne sit verum matrimonium, & tamen à contrahentibus in facie Ecclesiæ scitur: & si occulte nubant, & impedimentū nesciant, legitimum videtur in facie Ecclesiæ; ex quo per Ecclesiam non prohibetur. Ergo filij extra verum matrimonium nati, non sunt illegitimi.

SED contra, Illegitimum dicitur quod est contra legem. Sed illi qui nascuntur extra matrimonium, nascuntur contra legem. Ergo sunt illegitimi.

RESPONDEO dicendum, quòd quadruplex status

est

est filiorum. Quidam enim sunt naturales & legitimi, sicut illi qui nascuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam, naturales & non legitimi, vt filij qui nascuntur ex simplici fornicatione. Quidam, legitimi & non naturales, sicut filij adoptiui. Quidam, nec legitimi nec naturales, sicut spurij nati de adulterio vel de stupro: tales enim nascuntur & contra legem positiuam, & contra legem naturæ expressè. Et sic concedendum est quosdam filios esse illegitimos.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis illi qui nascuntur ex illicito coitu, nascantur secundum naturam, quæ communis est homini & omnibus animalibus: tamen nascuntur contra legem naturæ, quæ est propria hominibus: quia fornicatio & adulterium & huiusmodi, sunt contra legem naturæ. Et ideò tales secundum nullam legem sunt legitimi.

Ad secundum dicendum, quòd ignorantia excusat illicitum coitum à peccato, nisi sit affectata. Vnde illi qui conueniunt bona fide in facie Ecclesiæ, quamuis sit impedimentum, dum tamen ignorent, non peccant, nec filij sunt illegitimi. Si autem sciant, quamuis Ecclesia sustineat quæ ignorat impedimentum, non excusantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem nesciant & in occulto contrahant, etiam non excusantur: quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTIC. II.

Vtrum filij illegitimi debeant ex hoc aliquod damnum reportare?

288 AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd illegitimi filij non debeant ex hoc aliquod damnum reportare. Quia filius non debet puniri pro peccato patris, vt patet per sententiam Domini, Ezec. 18. Sed quòd iste nascatur ex illicito coitu, non est peccatum proprium, sed peccatum patris. Ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurrere.

¶ 2 Præterea, Iustitia humana est extracta à diuina.

Sed

Sed Deus æqualiter largitur bona naturalia legitimis & illegitimis filijs. Ergo & secundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

SED contra est, quod dicitur Gen. 25. quod Abraham dedit omnia bona sua Isaac, & filijs concubinarum largitus est munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati. Ergo multo magis debent illi, qui ex illicito coitu nascuntur, hoc damnum reportare, quòd non succedant in bonis paternis.

RESPONDEO dicēdum, quòd aliquis dicitur damnum ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo, per hoc quòd ei subtrahitur, quod erat ei debitum; & sic filius illegitimus nullum damnum incurrit. Alio modo, per hoc quòd ei aliquid non est debitum, quod aliàs poterat esse ei debitum: & sic filius illegitimus damnum incurrit duplex. Vnum, quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia vel dignitates, quæ requirunt aliquam honestatem in illis qui hoc exercent. Aliud damnum incurrit, quia non succedit in hæreditate paterna. Sed tamen naturales filij succedere possunt *, in sexta parte tantum. Spurij autem in nulla parte, quamuis ex iure naturali parentes eis in necessarijs prouidere teneantur. Vnde pertinet ad solicitudinem Episcopi, vt vtrumque parentum cogat ad hoc, quòd eis prouideant.

Al. septima.

Ad primum ergo dicendum, quòd incurrere damnum hoc secundo modo *, non est pœna: & ideò non dicimus, quòd sit pœna alicui, quod non succedit in regno aliquo, per hoc, quod non est filius Regis: & similiter non est pœna, quod alicui qui non est legitimus, nō debentur ea quę sunt legitimorum filiorum.

citat in corp.

Ad secundum dicendum, quòd coitus illegitimus non est contra legem, in quantum est actus generatiuæ virtutis, sed in quantum ex praua voluntate procedit: & ideò filius illegitimus non incurrit damnum in his quæ acquiruntur per naturalem originem, sed in his quæ per voluntatem fiunt vel possidentur.

AR-

ARTIC. III.

289 *Vtrum filius illegitimus possit legitimari?*

ca. 1. què filij sint legit. §. vlt. inst. de nupt.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd filius illegitimus non possit legitimari. Quantum enim distat legitimus ab illegitimo tantum è conuerso illegitimus à legitimo. Sed legitimus numquam fit illegitimus. Ergo nec illegitimus vnquam fit legitimus.

¶ 2 Præterea, Coitus illegitimus creat illegitimum filium. Sed coitus illegitimus numquam fit legitimus. Ergo nec filius illegitimus legitimari potest.

SED contra, Quod per legem inducitur, per legem reuocari potest. Sed illegitimitas filiorum est per legem positiuam inducta. Ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo qui habet auctoritatem legis.

RESPONDEO dicendum, quòd filius illegitimus potest legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transiuit, & nunquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, in quantum damna quę illegitimus filius incurrit, subtrahuntur per legis auctoritatem. Et sunt sex modi legitimandi. Duo secundum Canones †, scilicet cum quis ducit in vxorem illam, ex qua filium illegitimum generauit, si non fuit adulterium; & * per specialem indulgentiam, & dispensationem domini Papæ. Quatuor autem alij modi sunt secundum leges. Primus est, si pater filium naturalē curiæ Imperatoris offerat: ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatem. Secundus, si pater in testamento nominet eum legitimum hęredem, & filius postmodū testamentum Imperatori offerat. Tertius est, si nullus sit filius legitimus, & ipsemet filius seipsum principi offerat. Quartus est, si pater in publico * instrumento vel cum trium testium subscriptione eum legitimum nominet, nec adijciat naturalem.

† *cap. 1. e. vanta, & 6. per venerabilē extra qui filij sint leg.*

* *ibidem §. 13.*

Al. testamento.

Ad primum ergo dicendum, quòd alicui potest fine iniustitia gratia fieri, sed non potest aliquis damnificari nisi pro culpa: & ideo magis potest illegitimus fieri legitimus, quàm è conuerso. Et si est legi-

timus,

timus, aliquando hæreditate priuatur pro culpa: non tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimam habuit.

Ad secundum dicendum, quòd actus illegitimus habet defectum intra se inseparabilem, quo legi opponitur; & ideò non potest fieri legitimus. Nec est simile de filio illegitimo, qui non habet huiusmodi defectum.

SVPPLEMENTI TERTIÆ PARTIS PRIMI VOLVMINIS FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Regestum.

A B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh
Ij Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Sociis Paderborn.

Omnes sunt quaterniones.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

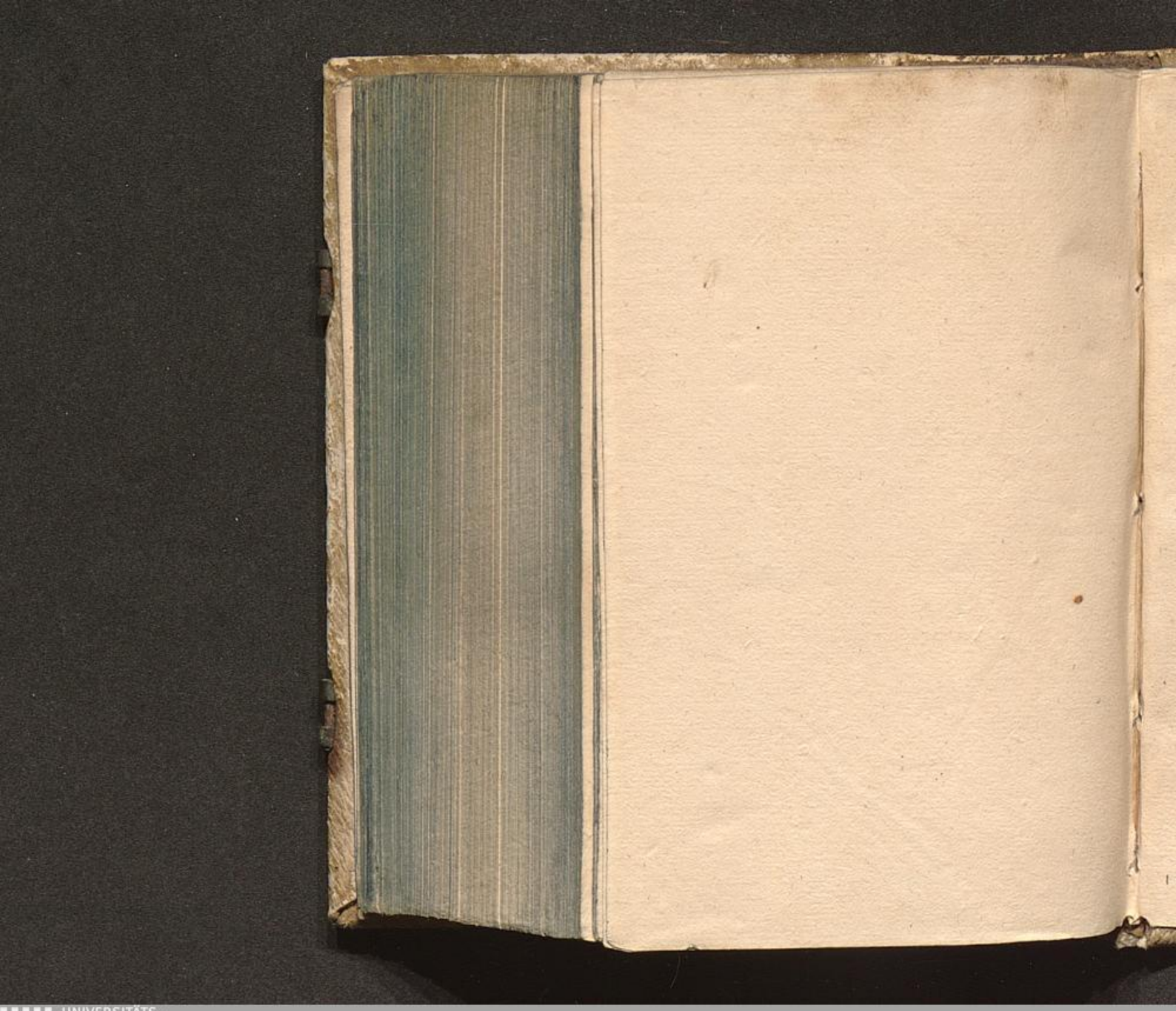
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN